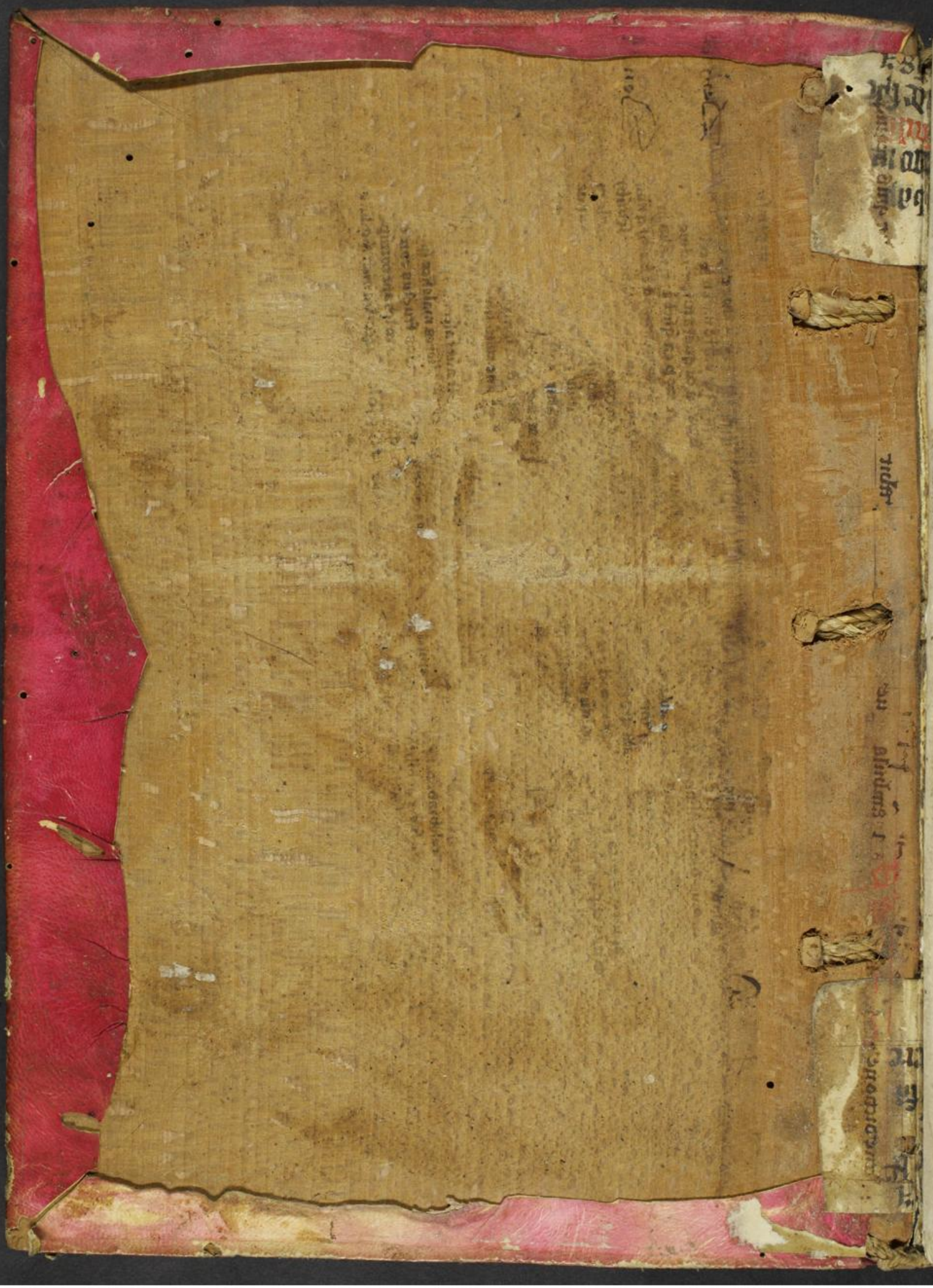

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

GR·HESS·UNIV·
BIBLIOTHEK

Prologus·

Scrutinio scripturarum

Incipit Dyalogus qui vocatur ~~Scrutinium scripturarum~~ cõpositus p Reuerendũ patrẽ dominum Paulũ de Sancta maria Magistrũ in Theologia·Epm burgen·Archicãcellarium Seremissimi principis dñi regis Castelle et Legionis·Quez cõposuit post addicões positas ad Postillã Nicolai de Lyra Anno dñi·M·cccc·xxxiij·Etatis sue anno·lxxxj·

Scrutinium scriptu ra

Crutamini scripturas in quibꝫ putatis vitã habere eternã·et ille sũt que testimoniũ phibẽt de me·ioh̃is·v·xp̃us volẽs ideos instruẽ circa ipsius dominicoez in qua vita eterna consistit·in illud Joh̃is ·xvij·Hec ẽ vita eterna ut cognoscãt te deũ et quem misisti filiũ tuũ·que quidez dominio p sacraz scrutinũ scripturaruz habetur·de quo ps. ~~beatus~~ scrutãtur testimonia eius·horatabatur eos de hmõi scrutinio faciẽdo dicẽs·Scrutamini scripturas &c·Quibꝫ vbis tria notãtur q ad dominicõem xp̃i per intelligentiã diuinarũ scripturaz requirũtur·Vnũ ẽ q mysteria xp̃i in sacra scriptura posita et tradita non sũt querenda solũ superficialiter z pfunctorie·sed diligẽter p modũ scrutantis ut verus sensus littere clarius seu verius repiatur ad modũ illius qui rem latentẽ p obscuritatẽ seu confusionẽ in aliquo modo p diligens scrutinũ vult repire·vñ Sophonie·i·deus intendẽs in qua cogitationũ in ihrlm occulte p et rata reuelare dicebat· In illo tpe scrutabor ihrlm in lucernis·p lucernas·i·emmo sue erũt abscõdita i latibulis seu obscuritatibꝫ repiri·Nõ quidem scrutinium scripturaz in prmitiua eccliaudiẽtes aplos de trinã ordinue exercebãt·de quibꝫ Actuuz ·xvij·Cotidie scrutãtes scripturas si hec ita se hr̃ent. Scõm vero qõd in p̃dicto vbo notatur est q nõ solũ scrutando scripturas ex scripturis sacri canonis·s·veteris testamẽti sũt accipienda testimonia xp̃i·sz etiã ab alijs scripturis apud ipos hebreos autenticis·et ideo dixit in quibus putatis vitam eternam habere·q·d·Nõ solum scrutemini scripturas in quibus vere vitã eternã habetis·sc; que in sacro canone vetis testamẽtur·sz etiã illos in quibꝫ putatis vitam eternã habere·sc; que apud vos sũt autentice·licet in se auctoritatem non habeãt·que quidẽ scripture sũt glose seu aũctes talmudice et

In christi cognitione consistit vita eterna·

Transitorie s. attendendo transitoria non eterna·

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

alia scpta apud ipsos autēticā. Ex talibꝫ enim pñt sumi ēficacia argumētaō eos. Tum qm in nonnullis mīsteriis dimis quantum ad aliqua quandoq; prophetabāt nescientes. ut legitur de cayppha Io. xi. Tum qm iudicialibꝫ in disputacōnibꝫ dyaleticis cōfessio adūsariꝰ p sufficiēti habetur pbacōne. Si aūt otra hoc dicatur q; scpta talmudica rhmōi nondū erant tpe xpi scripta. dicendū q; verū est quantuz ad modū quo nūc sūt in volumiñbꝫ totaliter opilata seu ordiata ꝛ erāt scpta p longuz tpus ante xpi tps rp partes quasi per modū apocrifariū rposteā fuerūt opilata seu diuncta et in libris publicis redacta. sicut Gratianus inter nos opilauit decreta. et etiā dicta sanctoꝝ q̄ antea a magīs tpibus fuerūt edita. Et q; sic sit de talmudica opilacōne seu constructōne habetur expresse a Rabi Moyse in suo deutero. qō ē liber magne aūctis inter eos in pte phemiali vbi pncipaliꝰ agit de talmudica aūcte de tpe quo opilatū seu constructum fuit.

¶ Tercū qō in pdcō vbo notatur ē. q; p scrutimū scripturarū cōtra iudeos nō est querēdus sensus misticus ꝛ solū lralis a quo enī solo ꝛm Aug. cōtra donatistas rm aliꝭs locis efficax sumitur argumētū. Et ideo subdit. ille sūt q̄ testimōiū phibent de me. Testimōiū pbacōnē dicit manifestā que ex solo sensu lrali scripturarū ut dictū est habet. Si aūt ō hoc dr. q; sensus lralis qui ex pmaria sigmficacōne p voces accipit non indiget scrutimo. cū talis sensus se statī offert intellectui. Et ideo de tali sensu improprie dicētur. scrutamini scripturas. sufficeret enī dicē. legite seu intelligite scpturas. Dicendū q; ꝛ sensus lralis sacre scpture ex sigmficacōne pmaria voces accipiat. nō tn ex hoc sequitur q; scrutimo non indigeat ad verū lrē intellectū repiēdū. Sunt enī in sacra scriptura multe dictōnes equoce sigficātes diuersa q̄ ad ꝛ ut sciatur ꝛb q̄ sensu accipi debeāt requritur scrutimū rōnis. Silr in scpturis sūt aliq̄ pabolice tradita. in q̄bꝫ aliq̄d ꝛprie aliq̄d figuratie traditur. vñ ad sciēdū quō debeāt accipi requritur scrutimū. Silr cum veritas alicuius scpture lraliter intellecta videtur veritati alterius repugre qō sepe contigit in sacris scripturis ad lraz intellectis oportz recurrē ad mdagimē rōnis ut repugnātia inter sacras tollatur aūctates. q; multa talia occurrūt contra iudaicā cecitatē disputādo ut infra patebit. Quoꝝ respectu et similiū xpus recte dicit. Scrutamini scripturas. rē. Vnde

Crisost. sup hoc verbū dicit. Nō aūt ad lectōem simplicem scripturaꝝ ꝫ ad scrutacōnem exquisitā eos mittebat. qꝛ ea q̄ de eo dicebātur in scripturis desup obūbrabātur. nec in superficie expimebātur. ꝫ velut q̄dā thesaurus recōdebantur. Hille. Que quidē obūbracōes p equocacōes ꝛ appatētes ꝛ tradictōnes et hmōdi in misteriis xpi pīsertim in antiquo testō traditis sepe occurrūt. ꝓpter q̄ proprie xps eis p̄cipiebat scrutamini scripturas. Sed attendēdum. qꝛ ipi iudei spēaliter pharisei nō ex toto corde exquirebāt xpm ut eū veraciter agnoscerent. sed potius ut occasionem eum repellēdi inuenirent. Ideo in scrutinio scripturarum nō de eis verificatur vbum p̄dictū. s. bti qui scrutātur testimonia eius in toto corde exquirūt eū. nō enī ex toto corde req̄rebāt eū. ꝫ potius de eis circa ꝫ ꝓpe dr illō ps. Scrutati sūt imq̄tates. Unde enī scrutati sūt scripturas ut ex eis miterētur negaē xpm esse messiā. et sic de eis verificat illō qđ sequit. defecerūt scrutātes scrutinio. ¶ Intētio g̃ huius tractatus ē p̄mo discurrē p erroēs indeoꝝ p̄ptim p̄ncipales q̄bo impediūtur seu retrabūtur a cognitiōe veri messie ostendēdo p verū scrutiniū scripturaꝝ qꝛ ipe ē verus xps et qꝛ ipi inq̄ scrutātes defecerūt scrutinio. Secō qꝛ nonnulli etiam veram fidē habētes de quibusdam etiam in sacris scripturis contētis. uel q̄ ab ecclesia seu doctoribo sanctis tradūtur quoꝝ racōnē ignorant sepe mirātur. sic ex quadā deuotione talū racōnē scire appetētes ista scrutātur. uxta illud. ps. Mirabilia testimonia tua. ideo scrutata est te anima mea. Idcirco ad talū deuotionē excitandā eoꝝ admiracōnez rationabiliter soluēdo secō loco p̄cedetur. ¶ Sō p̄s tractat⁹ in duas ptes distinguitur. Quaꝝ prima in forma dyalogi composita est. ut p vnius aduersantiū inquisicōez ꝛ alterius discussionē veritas clarius eluceſcat. In qua quidē altercatione noīe Sauli iudeū seu phariseū nomiaui. eo qꝛ inter persecutores doctrine xpi Saulus fuit p̄cipuus. De ipo enī legit. Saulus enī adhuc spirans minaꝝ ꝛ cedis in discipulos dñi ut Act. ix. capło. Catholicū vero sub noīe Pauli volo esse ognominatū. de quo legitur Act. p̄dicto capitulo. Paulus aūt magis inualescebat ꝛ confundebat iudeos q̄ habitabāt damasci affirmās qm̄ hic ē xps. Secōa vero ps mō p̄cedit dyalogico in qua fidelis post fidem susceptaz tanq̄ discipulus de quibusdā in sacris testimoniis scripturaꝝ otentis scrutando

miratur a magistro iam in catholica doctrina erudito. horū declaracōnē seu intellectū deuote petit. a quo horū declaracōnē recipiēs deuotior reddit̄. Et q̄ ad vtrūq; scrutiniū p̄dcōz recte agendū auxiliū requirit̄ dīnū. ideo p̄ eor cū p̄s. da mihi intellectū et scrutabor mādata tua. ut sic ad mādatorū dīnorū meritoriā custodiā attingē merear de qua sb̄dit. Et custodiā illa in toto corde meo. p quā custodiā ad sūmā retribucōnē deuenit̄ ip̄e illud. In custodiēdis illis retribucō multa. quā nobis concedat xp̄us dei filius. Amen.

Presens aūt tractatus diuidit̄ p distinctōes. distinctōnes vero p capitula mō infra scripto.

¶ Incipit ḡ distinctō prima de scrutinio scripturarū de hīs qui redimēdi vel saluādi erāt p xp̄um in lege p̄missum. et otinet ḡtuor capitula.

¶ In capitulo p̄mo ostēditur q̄ nō solū indei seu israelitici qui de gne iacob descendert ſm carnē saluandi erāt seu redimēdi p xp̄m. ſ. etiā de alīs nacōibꝫ erāt saluādi. et quō nō omnes israhelitici saluādi erant ſ. valde pauci eorū.

¶ In capitulo secūdo otinētur obiectōnes cōtra p̄dicta cum earū solucōnibꝫ.

¶ In cap̄lo. iij. oñditur q̄ p messiā erāt ruēdi. scādalizādi pn̄cipales seu maiores. et etiā pl̄ares populi israhelitici.

¶ In capitulo. iiij. ostēditur quō diuersis sigmificacōnibꝫ horū terminorū israhel. iuda et iacob. hmōdi vtendū sit in exposicōne sacrarū auctoritatum.

¶ Sequitur capitulū p̄mū. q̄ nō solūm indei sed de oī natione homines saluandi erant.

¶ Saulus.

Paule audiui q̄ mgr tuus dum viueret dicebat magistris nr̄is. Scrutamini scripturas in q̄bus putatis vitā eternā habere ip̄e sūt q̄ testimoniū phibēt de me. Sed scrutādo scripturas manifeste repio q̄ solus pl̄s israhelitic⁹ qui p̄prie dr̄ille qui a iacob ſm carnem descendit per messiam promissum erat saluandus. Legitur ēni y sa. iiij. In die illa. s. tempore messie ut communiter exponitur erit germen domini in magnificentia et gloria et fructus terre

Non solum Iudeus sed omnis natio hominum fuerunt ab Christo salvandi

sublimis ꝛ exultacõ hȳs qui saluandi fuerint de israhel. et q̄
hoc se extēdat ad oēs israliticos habetur ysaie. xl v. ubi ha
betur sic. In dño iustificabit̄ et laudabitur oē semē isral. et q̄
hec salus se non extēdat ad alios ꝓlos hētur exp̄sse ysa. lx.
ubi sic legit̄. Ecce tenebre opient terrā ꝛ caligo ꝓlos. Sup te
aūt orietur dñs ꝛ gloria eius in te videbit̄. Que quidē ꝓphetie
oūter exponūtur de salute p xp̄m fienda. Ex quibꝫ et multis
alijs manifeste patet q̄ saluādi p messiā debēt esse solū de fi-
lijs israhel seu iacob quoꝝ ꝓmissa facta est ꝓmissio. et q̄ oēs
israliticī tales saluādi sūt p eum. Cum ergo nazarenus quē tu
p̄dicas hoc nō fecit. multi enim de ꝓlo israhelitico imo ma-
ior ps eoꝝ nec fuerūt nec sūt p eū saluati ut est notū. vnde pa
tet q̄ ille nō fuit messias in lege ꝓmissus. Et hanc potissimā
rationē inducit iste famosus magister in lege mosaica ꝛ phi
losophia pitissimus. s. Ra. mo. egiptius in suo deutero. in li.
de iudicibꝫ. titulo de regibꝫ ꝛ bellis eoꝝ cap̄lo. xi. ubi sic dicit
Jhesus nazarenus imaginatus est esse messias ꝛ fuit interfe-
ctus p iudiciū. et infra volēs ocludere nazarenū nō fuisse mes
siam ait sic. Nā oēs ꝓphete locuti sūt q̄ messias ē redēptor
et saluator eoꝝ ꝛ congregator eoꝝ. Et iste dedit occasiōez ad
p dendū israhel gladio ꝛ dispgēdū reliquias eoꝝ ꝛ ad suppri-
mendū eos. hec ille. Et sic vides q̄ p scrutiniū scripturaꝝ in
hac materia loquēciū testimoniū repitur nō ꝓte sed otra te.

¶ Paulus. ¶ O Saule ad aūctates sacre scꝑture quas
allegas et recipe teneor respōdebo tibi primo. et deinde dicā
ad dicta Rab. Moisi. licet ex talibꝫ non vales contra me su-
mere argumentū. cum sit de professione tua. sicut nec ego ex
dictis doctorū nr̄oꝝ possum efficaciter contra te arguere nisi
forte ex racōmbus in illis contētis. Primo q̄ ad aūctates sa-
cras quas scrutatus fuisti otra me tibi respōdeo. q̄ defecisti
in hoc scrutinio. multa enim sacra eloquia obmisisti ex quibꝫ
oꝑpositū illius qđ intendis haberi potest. Sūt enī aūctates
q̄plime manifeste testantes q̄ nō solū ꝓlis quē dicis israhe-
liticū ꝫ etiā alie nacōes p mundū dispse saluāde erant p xp̄m
vnde ria iacob patriarcha qui primus ꝓphetauit de xp̄o ven
turo. Gen̄. xlix. cap̄lo dicens. Nō auferetur sceptrū. ꝛ c. donec
veniat dñs qui mittēdus est. statim subdit. qui ē expectatio
gentiū. Et ysaie. xi. cap̄lo de ipo legitur. Radix ysse qui stat
in signū populoꝝ ipm gētes dep̄cabūtur. alias requirēt. Jtē

Jacob ꝓphetia de primo de christo precepta mdi.
Gen. 49

Non auferetur sceptrum de Juda, et dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est, et ipse erit expectatio gentium. Gen: xlix

zacharie·ij. Et congregabūtur gētes multe in die illa erūt mihi in populū·qō ad lītam ſm omēs intelligitur de tpe meſſie que quidē extēſio ſaluādoꝝ p xp̄m clarius traditur yſa·xlix· vbi de deo ad ſuū xp̄m loquēte ſic legitur·parū eſt ut ſis mihi ſeruus ad ſuſtinēdas tribus iacob z feces iſrahel conuertēdas·dedite in lucē gentiū ut ſis ſalus mea ad extremū terre. Que quidē aūctas manifeſte oſtēdit q ſaluacō fiēda p xp̄m non erat reſtringēda ſolū ad populū ex iſrahel deſcendentez ſm carnē·ſz potius extendēda ad ceteras nacōnes gētiū z ceteras regiōes terre·cuius extenſionis rōnē aſſignāt Rabini tui antiqui ſi bñ dcā eoꝝ ſcrutatus fueris·

¶ Saulus. ¶ Dic mihi primo vbi habes iſtā extenſionē ex dictis magiſtroꝝ nr̄oꝝ antiquoꝝ·et deinde cōtradicam tibi in alijs in tua rñſione contētis.

¶ Paulus. ¶ In gloſa illa magna ſup geñ·que gloſa apud vos dicitur vereſich rabba in capō·xli·talis q̄ſtio mouetur·ſ·an poterit dici de deo ſeu de meſſia q ſit acceptor pſonaꝝ·et rñdetur ibi·abſit·ſz oēs confitētes ei corde ore z opere ſaluabūtur ſic ſcriptū eſt·ſ·iere·xxxi·ij. In diebꝫ illis ſaluabit͞ iuda·ſ·confitentes·et hoc eſt qō dicitur in yſaia·Dedi te in lucez gentiū ut ſis ſalus mea vſqꝫ ad extremuz terre·hēc in gloſa. Ex qua gloſa manifeſte habes duo·Vnuz eſt q lux xp̄i ſeu eius ſalus erat extēdēda non ſoluz vſqꝫ ad ihrlim z indeā ſeu ad indeos z iſrlitico·ſz etiam vſqꝫ ad extremuz terre z alias nacōnes·Aliud eſt q deus eſſz acceptor pſonaꝝ ſi confitentes ei ore corde z opibꝫ etiā ſi nō eſſent iſrlitici ſm carnē nō eſſent ſaluandi p xp̄m·Et ſic habes extenſionē p̄dictam et eius rationē p tuos magiſtros.

¶ Saul⁹. ¶ Poſito q deus ſaluaturus eſſz p meſſiā oēs rēcredētes rbñ opātes etiaz ſi ex alijs nacōmbꝫ deſcēderēt, put tu aſſeris·ex hoc nō tollitur quin oēs iſrahelitici a iacob ſm carnē deſcendētes ſaltem ipſi meſſie otemporanei z eoꝝ ſucceſſores nemine excepto p ip ſū meſſiaz debere ſaluari·Legitur enī michee·ij·Cōgregacōe congregabo iacob·totū te in vnū oducā z reliquias iſrahel pariter ponā illū q̄ſi gregē in ouili·et infra·Tranſibit rex illoꝝ coꝝ illis z dñs in capite eoꝝ· qō ad lītam intelligitur de xp̄o totum iacob aggregaturo ſeu redēpturo. ¶ Ideo yſaie·xlv·In dño iuſtificabitur et laudabit͞ oīe ſemē iſrl·put ſupra tibi allegaui·qō loquitur de vltima

redempcõne ꝑm oñes·Ex quibꝫ habes q̄ totũ iacobꝫ oēs ex semie israhel erāt iustificādi ꝫ laudādi p xp̄m·Ex istis igit̄ et multis alijs filibꝫ habetur manifeste q̄ xp̄s tuus non fuit ille de quo loquũtur ꝓphete·cũ multo maiꝫ ps de semie israhel nõ solũ nõ fũt redẽpti seu ogregati p ip̄m·ꝫ potiꝰ mt̄ fecti ꝫ dispsi ꝫ quasi consumpti p eum put Rabi moises predictus dicit ut supra· ¶ Paulus· ¶ Defecisti Saule in hoc scrutinio sicꝫ in p̄cedẽti·Si enim bene scũtatus fuisses scripturas manifeste repisses q̄ non oñes israhelitici ſ. scõz carnẽ descendẽtes ab israhel erāt p xp̄m redimẽdi seu saluandi·sed valde pauci ex eis respectu remanentiũ·

¶ Saulus· ¶ Indica michi aũctes sacras hoc dicẽtes.

¶ Paulus· ¶ Legitur enim Jere·ij·Conuertimini filij reuertẽtes ait dñs·q̄ ego vir vester et assumã vos·vnum de ciuitate ꝫ duos de cognacõne·et introducã vos in syon ꝫ dabo vobis pastores iuxta cor meum·et pascent vos scientia et doctrina·Que quidẽ verba intelligenda sunt de vltima redemptione q̄ per messiam erat explenda·nõ autẽ de redẽptione a captiuitate babilonica put quidã falso extimauerunt· Legitur enim in eodẽ contextu·In illo tpe vocabũt ihrl̄m solũ dñi ꝫ ogregabũtur ad eã oēs gẽtes in noie dñi·Et ideo Rabi Salo·expositor vester in libro qui dr̄ Canhedrin·i capitulo helech v̄ba p̄dicta·ſ. assumã vos vnũ de ciuitate ꝫ duos de ognacõe·exponit de vltima redemptõne p eos exspectata·dicit enī sup v̄bum p̄dictũ Jere·sic·Eligã iustos ꝫ introducam eos in syon·Ex quo patet q̄ in redẽptione p messiam fienda nõ oēs israhelitici erant saluãdi·ꝫ solũ iusti qui erāt pauci respectu iustoꝝ qui remanebãt sme redẽp cõne et ideo dicit·vnũ de ciuitate ꝫ duos de cognacõne·q·d·valde pauci eligẽtur ex multis·Jtẽ in eodẽ caplo·helech quidã de antiquis talmutaꝝ alias talmudicoꝝ dic̄·q̄ sicut de sexcentis milibꝫ qui egressi fũt de egipto non intrauerũt terram promissionis nisi duo tm̄·ſ. Caleph et Josue·sic erit in tempore messie·nã scriptũ est Ozee·ij·Cauet sibi iuxta dies iuuentutis sue ꝫ iuxta dies ascensionis eius de terra egipti hec ille·patꝫ igitur ex dictis illoꝝ·q̄ tpe messie promissi valde pauci redimẽdi erāt de ꝓplo israhelitico respcũ nõ redẽptoꝝ qđ est ꝓpositũ·

¶ Caplm·ij·de obiectõmbꝰ ortra p̄dcãꝫ earum solucõne·

¶ Saulus.

EGo ostẽdi tibi p sacras aũctes q̃ solus ꝑls ísrliticus erat p messiam redimẽdus. et q̃ omes illius ꝑli per ipm erãt ꝓsecuturi redẽpcõnẽ. ut patet p aũctes per me allegatas. Si tu ergo michi ꝓponis alias aũctes q̃ videntur sonare oppositũ. dic ergo michi. quõ possit ex istis auctoritatibꝫ ꝓtrarietas tolli. manifestũ est em q̃ nõ pñt due veritates admiuicem ꝓtrariari.

¶ Paulꝰ. ¶ Ad ꝑfectatẽ tollẽdã a sacris eloquijs tã ĉca ꝑdcã q̃ etiã circa multa alia oportz ꝑsupponẽ. q̃ ad scrutãdũ verũ intellectũ in sacris eloquijs ꝓtẽtũ requritur scrutari significata ⁊ bozꝫ seu nominũ ⁊ aliaꝝ dictõnũ in eis ꝓtẽtaꝝ. scz an sint vniuoca. sicut hoc nomẽ lignũ vniuoce dicitur de qualibet re de q̃ nõ solũ hoc nomẽ lignũ ꝫ etiã racõ ei⁹ verificat. ¶ vel sint mere equiuoca. sic hoc nomẽ canis. qđ de aliquo fideret de aliquo animali dicitur quibꝫ nõ racõ ꝑ nomẽ significata ꝫ solus nomẽ est ꝺũe. An scz sint nõ mere equiuoca ꝫ a ꝺilio seu p trãslationẽ. ut cũ hoc nomẽ equus dicitur de equo vero q̃ est q̃dam animal. et etiã de equo in pariete picto. in quibꝫ lz ratio ſbe sit ꝺiuersa est tñ inter eos aliq̃ filitudo. s. figuralis. et ideo talia noĩa nõ dicũtur mere equiuoca ꝫ accomodata seu trãslata. Et q̃m sacris eloquijs inuenĩtur multe ⁊ ꝺiũ se eq̃uoca cõnes. id ĉco oportz inquirẽ diligẽter significa cõnes dictõnũ ad veritatem fine contrarietate extrahẽdam. quod etiam ꝺctoꝛes tui videtur sentire.

¶ Saulus. ¶ Allega ꝺctoꝛes nr̃os hoc sentiẽtes.

¶ Paulꝰ. ¶ Ille tuus magnus mgr scz Rabi moises egiptius in ꝑma ꝑte sui libri de dircõe ꝓlexoꝝ ĩ ꝓhẽio ubi agit de intẽtione sui opis sic ait. In libris ꝓphaꝝ inuenĩtur nomĩa mere equiuoca q̃ intelligũtur a simplicibus seu ignaris de ꝑmarijs significatis ꝑ talia noĩa. Sunt etiã noĩa accomodata scz equiuoca seu a ꝺilio trãslata q̃ intelligũtur a ꝑdictis de re ꝑma a q̃ fuerũt trãslata seu accomodata. hec ille. Que quidẽ ꝺistinctõ noĩm liceꝛ plenius ⁊ clarius a nostris ꝺctoribꝫ traꝺitur. Allego tñ tibi ꝑdictum Rabi moysen. quia scio q̃ eum recipies potius q̃ ꝺctoꝛes nr̃os. ¶ Saulus.

¶ Applica ista ad ꝓpositũ. s. ad tollẽdam ꝓtrarietatẽ ꝑdictaꝝ aũctatũ. quaꝝ quedã p me. alie vero p te sũt allegate.

¶ Paulus. ¶ Si diligẽter scripturas sacras

fueris scrutatus reperies q filiacō in scripturis nō vniuoce ac
cipitur · ꝫ equiuoce seu accomodate vel trāslate a o filio · Q ñ
enī accipitur filiacō ꝑm carnalē gnacōem ut gen · v · de adaz
et seth ꝛ alijs legitur · genuit filios ꝛ filias · et hic m pluribus a
lijs locis · Q ñq vero filiacō accipitur p filiacōne spūali · et ꝫ
duplicit · q aut in bono · ut cū dicitur · iiij · Reg · iiij · filij pphe
tay sedebāt coꝛā eo · qō intelligitur de filiacōe discaplie seu
doctrine ꝑm quā illi qui sequebāt doctrinā seu disciplinaz
pphetay dicebāt eoy filij pter patruz imitacōnē seu fili
tudinē · lez ab eis nō essent gnati carnaliter · S in malo vero cū
dicitur Job · xl · Ipe ē rex sup omes filios supbie · Q uā quidē
filiacōez manifestū est non esse intelligendā ꝑm carnalē ꝓpa
gacōnē · tali enī modo supbia nō generat · vnde intelligēda
est hec filiacō ꝑm sequelā · Supbi enī sequuntur passionē seu
motū supbie sic filij naturales ut plīmū sequūtur mores pēs
ꝑm quā distinctōnē filij israhel qñq intelligūtur in scp̄tura il
li tm qui de iacob descēderūt scōm carnē ut dicitur exo · pmo ·
hec sūt noīa filioy israhel q ingressi sūt egiptū cū iacob · qō
intelligitur solū de filijs israhel ꝑm carnis gnacōnē ꝓut decla
ratur cum ibidē subdit · Omes amme q egresse sūt de femore
iacob · Q ñq vero p israhel seu filios israhel vel semen israhel
intelligūtur illi qui sequūtur verū cultū dei israhel etiam si nō
sint ab israhel seu iacob carnaliter descendētes · vñ y sai · xliij ·
ubi agitur ad līam de multiplicacōe pli israhel p vocacōem
gentiuz ad fidē dei q p effusionē spūs sancti facta est · de qua
dicit · Effundā spiritū meū sup semē tuum · ꝛ ē · et germinabūt
inter herbas quasi salices iuxta fluentes aquas · S in eo de cō
textu ostendit q hec multiplicacō semīs israhel seu iacob
non ē intelligenda scōm carnalē propagacōnē tantū · vnde
ibidē statim subdit · Iste dicet dñi ego sum et ille vocabitur
in nomine iacob · et hic scribet in manu sua dño · et in nomie
israhel assimilabitur · S in q̄bꝫ v̄bis distinctō p̄dcā declaratur di
ligenter scrutanti · Nam p hoc q̄ ait · iste dicet dñi ego sūm ·
intelligitur de isrīta ꝑm carnē · talis enī p̄t dicē · dñi ego sū · in
illud deutero · xxxij · cap̄lo · ps dñi populus eius et israhel fu
niculus hereditatis eius · vñ de isto etiā ꝑm primariā signi
ficacōnē dicitur · Et ille vocabitur in nomie iacob · Cū aūt sb
dit · et hec scribet in manu sua dño · intelligitur ille qui p imi
tationē opis dicitur esse israhelitic⁹ seu de iacob · etiā si non

per carnalē gñationē. Per manus enim in scripturis sacris opacōnes mtelligūtur. ut cum dr in psalmo. Innocens manibus r mundo corde. vnde cum dicat. Et hic scribet in manu sua dño. mtelligendū est q̄si diceret. iste r si non pt dicere mihi ego fū. nec etiā vocari nomie iacob eo nomie quo alius supdictus qui israliticus est ꝑm carnem suā. scribet tamē manu sua dño. s. adherēdo ei p opacōnē. et ut ostēdat q̄ tlis pt nomiari r etiā ognomiari israbelitic⁹ statī sb̄dit. Et mnoie israbel assilabitur. Et i hebreo hētur. cognoiabitur. q. d. Iste q̄p opacōnē debz dici esse dei etiā nomē isral' meretur p quādā filitudinē seu ognominationē. Ex quo habes q̄ sb̄ noie isral' pt mtelligi in scripturis. etiā ille qui non p carnis ꝓpagationē descendit. si tm̄ p similitudinē opacōnis. et sic mtelle xerit illū passum mḡri tui. ¶ Saulus. ¶ Ostende mihi obsecro vnde mgri nri mtellexerūt istum passum illo modo quo tu dicis. ¶ Paulus. ¶ Quere Rabi Salo. doctorē r magistrū tuū qui in glosa sua sup ysaiā ad lītz sup istud verbū. et in noie dñi assimilabit. sic dicit. Isti sunt qui ouertūtur de gētilitate ad fidem israbel. hec ille. Et sic habes ꝓpositū. s. q̄ imitatores israbel seu iacob ꝑm fidē r rām opationē licz sint de gētilitate comīsi ad fidē nomie isral' nominādi sūt ut dictū ē. put patet ex aūcte ysaie allegata. Et glosa Rabi Sal' qui apud te doctor autēticus est. de quibz mtelligēda sūt vba ꝓphetaꝝ p te allegata. p q̄ dicuntur oēs filij iacob seu israbel saluandi p messiam. Per istos enī mtelligēdi sūt illi qui secūdū fidē r opacōem descendūt de israbel r iacob cuiuscunq; nacōnis sūt. non autē illi qui ꝑm carnem soluz ab israbel r iacob descendūt. tales enim nō sūt vere seu simpliciter dicendi israbelitici nec de iacob descendētes. misi scēm q̄d scz scōz nomen tm̄. ¶ Saulus. ¶ Illi qui de israbel seu iacob descendūt scēm carnē l; nō sint filij israbel p imitationē fidei r opis. put tu dicis. tamē adhuc verius debēt dici filij israbel. si ē filius alicuius p carnalē generacōnē verius dr filius eius q̄ adoptiuus. ¶ Paulus. ¶ Ratio tua et si haberet locū in rebus corpalibus. non habet tm̄ locū in spūalibz in quibz vera filiacō nō scōz bona carnalia seu etiaz tpalia attendi debet sz scōz bona spūalia. ut patet de filijs ꝓphetaꝝ q̄ nō in bonis ꝑmis tpalibus succedebāt ꝓphetis. sed in bonis spūalibz scz in dono ꝓphetie. Et ideo ꝓpe loqndo

nomiatio israhelis seu iacob q̄ est scōz imitacōnē fidei ꝛ opis ꝓpri⁹ est et verior noiatio quātū ad spūalia q̄ noiatio israhelis q̄ est scōz carnis ꝓpagacōez. vñ tales filij vere ꝛ simpliciter dñr filij israhel m spūalibꝫ. Illi vero q̄ tm̄ scōz carnalez gn̄ationem descēdūt n̄ ō sūt simplr dicēdi filij isrl' nisi tm̄ scōz quid. s. scōm carnē seu noiacōem tm̄ put iā dictū est.

¶ Saul⁹. ¶ Nūq̄d habes aliq̄ aūctē m q̄ ħ dcā tua fundāt⁹.

// Paulus.

¶ Ysaie xlviij. legit⁹. Audite hec domus iacob q̄ vocamini noīe israhel et de aquis iuda existis qui iuratis in noīe dñi et in deo israhel recordamini nō in veritate nec in iustitia. Ex q̄ patet q̄ illi qui iurabāt in noīe dñi non in veritate nec iustitia nō erāt ꝓprie dicendi israhel ꝛ solū nomīe. tales enim scz qui iurāt in noīe domini nō in veritate nec in iustitia irreuerēter se habent ad deum. vnde talibꝫ ꝓpheta dicebat. Audite nūc domus iacob qui vocamini noīe israhel. q. d. li estis de domo iacob scōz stirpē gn̄acōnis. non tm̄ estis veri israhelitici licet vocamini tali noīe. q̄ non re ꝛ nomine solū estis israhelitici. Et de talibꝫ etiā dr̄ Osee primo. Vocate nomē eius nō ꝓpius meus. In quo ostenditur q̄ illi qui a deo recedūt scōz opa cōz et fidē nō sunt ꝓprie dicēdi populus eius licz a prīb⁹ deum colentibꝫ descendāt. sicut ibidē filius qui secūdū carnē a ꝓpheta descēdebat vocabatur nō populus meus.

¶ Caplm. iij. in q̄ ostēditur q̄ p messiā erāt ruēdi ꝛ scandalizā di principales seu maiores ꝛ etiā populares ꝓpli israhelitici.

// Saulus.

Licet filiacō scōm fidē ꝛ opacōem put tu dicis sit potior et dignior q̄ filiacō secundū carnalē generacōnem saltem in spūalibꝫ. michilominus tm̄ filiatio illa que scōm carnem est nō est intantum eicienda q̄ totaliter amittat bona prīna saltem tēpalia. Et ideo ratio Rabi Moysi quam tibi allegaui supius in suo vigore manet. dicit enī q̄ occasione illius quem tu dicis messiam isrl' est dispersus p orbem et destructus ꝛ omīno dereictus. qđ est signū manifestū ipm nazarenū nō fuisse verū messiā in ꝓphetis ꝓmissum. cū nullus ꝓpheta videatur dicere q̄ p verū messiā talia mala otigerēt in populo israhelitico qualiterc̄uq̄ israhel intelligatur.

// Paulus. ¶ Licet ut dixi tibi dicta magistro

tuoꝝ nō sunt a me accipiēda tanq̄ habētia auctoritatē o tra me. Concedo tñ mḡro tuo predicto · q̄ occasione veri messie quē ego p̄dico ꝓlius tuus est dispsus p orbez et destructus r oīmo ejectus · ſ̄ hoc non ē signum ipm dñm ihesū nazarenū non fuisse eoꝝ messiam in ꝓphetis ꝓmissuz · ſ̄ potius ēveruz signū scrutātibꝫ scripturas o cludēs opposituz · scz q̄ ipse fuit et est verus xp̄us in ꝓphetis ꝓmissus · Nam causa dispsioms et destructōms seu ejectōms iudeoꝝ p̄cipua fuit occasio xp̄i quā nequissime ꝓetrauerūt ꝓut p̄t habēi ex aūctibꝫ seu historijs autēticis · Si enī ipm nazarenū in xp̄m recepissent r in penā huius redēp cōms destructōnē et alia mala paterētur · tunc videretur habere locū racō mḡri tui · Sed quia oppositū contigit · scz q̄ postq̄ eū ottempserūt ejecerūt r occiderūt p̄ dicta mala deuenerūt eis · id circo ratio tua magis facit cōtra te si bene consideras. ¶ Saulus · ¶ Indica michi obsecro · vñ habes q̄ p p̄cēm mortis nazarem iudei fuerunt destructi r dispsi. ¶ Paulus · ¶ De hoc q̄ p occasio nē iudei meruerunt destructōnē r ejectōnē et cetera predicta habēdus ē sermo inter me et te sepatim dño concedente · q̄ hoc requirit scripturaꝝ scrutiniū singulare · ſ̄ ad p̄ns sufficit michi ut tibi ostendam q̄ si bñ scripturas sacras scrutatus fueris manifeste repies q̄ ip̄e messias futurus erat in scanda lū r laqueuz israhelitici ihrlm · et hoc quātū ad p̄cipuos eoꝝ · s · ad status supiores r etiam quātū ad ꝓpl'ares seu vulgares · De ipo enī xp̄o legitur y sa · viij · Et erit vobis in sanctificacōez r in lapidē offensioms et petram scandali duabꝫ domibus israhel · et in laqueū r in ruinam habitantibus in ihrlm · Ex quo habes q̄ ille messias q̄ futurus erat in iustificācōnē o firmā to eos in bono qui adhererēt ei · ipsemet futurus erat in la queū r lapidē offensioms r c̄ · duabꝫ domibꝫ israhel · scz regali et sacerdotali qui fūt principales status i israhel fiē in qua libet nacōe · quas duas domos israhel ꝓpter suā incredulita tem iusto iudicō fecit ruē · Similiter futurus erat ille in laqueuz et ruinā habitantibꝫ in ihrlm · s · omūi seu vulgari ꝓpl'o · q̄ in ciuitate ihrlm vbi xp̄s passus ē oēs tales fere fuerūt p in fidelitatē licet nō oēs · vñ statī sequitur ibiḋ · et offendēt ex eis plīmi · q · d · nō omnes · Ex qua aūctate manifeste habes q̄ messias exspectatus r ꝓmissus debebat esse occasio offen sioms r scandali duobꝫ p̄cipuis statibꝫ israliticis r eē in ruinā

plīmis vulgaribꝫ ꝓphis de habitātibꝫ iherusalē mō ꝑ dcō.

¶ Saulus. ¶ Hec auctoritas p te allegata nō concludit ꝓpositū tuum ꝓpter duo. Primū. q̄ hic non loquitur de messia. ſ. de deo. Immediate enī āte illa v̄ba dicēbat ꝓpheta dñm exercituū ipm sanctificate. ipse pauor vester et ipse terror v̄r. Statim subdit. Et erit m sanctificacōnē. ſ. ille deus quē sanctificabitis de quo loquor. Ex quo patet q̄ de deo non de messia loquitur. Scō. q̄ ille due domus de quibus loquitur ysaias fuerūt domus phastee filij Romelie regis israhel quas fecit deus ruere p ozee filū hela. mj. Regū. xv. Et domus ozee filij hela quā cū toto regno israhel fecit deus ruere p salmanasar regem assiriorū. iiij. Regū. xviij. Vnde si bñ consideres auctoritas p̄dicta non facit pro te.

¶ Paulus. ¶ Ad p̄mū q̄ obicis tibi rñdeo. q̄ deus et xp̄s seu messias ꝑm veram fidē quā p̄dico nō sūt duo ſz vnus et idē deus et hō. et idō ꝓpha loquēdo de deo dicēs. dñm exercituū ipsum sanctificate. et submittēdo. Et erit in sanctificacōnē et t̄. de xp̄o plane potest intelligi. quia idem est cū deo. Quia tñ scio q̄ hoc erit tibi durum ad credēdum pronūc et est tante arduitatis q̄ requirit singularem et diligens scrutinū scripturarū. idcirco placet ut supsedeamus ad p̄sens de ista inquisicōe sicut de alia supradicta. ſ. de occisiōe xp̄i. nec habeamus colloquiū sp̄ale circa deitatē xp̄i. ubi diuina gratia inspirāte intēdo tibi persuadere racōnem et ostendere aūctoritatibꝫ sacris. q̄ ꝑm veritatē xp̄s seu messias est verus deus et verus hō.

¶ Saulus. ¶ Licet firmiter credo q̄ nō persuadebis michi nec etiā ostendes qđ promittis cum sit tota racōnē et sacras auctoritates. tñ placet supsedere ad p̄sens de hoc ut p se fiat de eo inter te et me altercacō sufficiēs. vnde respondeo michi ꝓpnunc ad secundū.

¶ Paulus. ¶ Ad scōm rñdeo tibi. q̄ dicē q̄ iste due domus de q̄bꝫ ꝓpha loq̄tur de domo phastee filij Romelie et de ozea filio hela q̄ fuerūt reges isrl' non ē quemēter dictū. tū q̄ sicut in regno iuda licet fuerunt multi reges israhel successiue. non tamē propter hoc dicūtur multe domus regie ſz tm̄ dicūtur vna domus. ſ. domus dauid. vñ in capitulo p̄cedēti ꝓpheta loqns achaz regi qui a magnis temporibꝫ post dauid regē successerat dicē ei. Audite nūc domus dauid. p̄supponēs q̄ domus regia eadē erat a tpe dauid et citra. Et sīliter habetur i aliis locis.

Sic ꝫ̄ ꝓpoſito dicendū eſt de regibꝫ iſrahel. ſ. q̄ licꝫ phaſtee filius romelie et oſeas filius hela fuerūt duo reges in iſrahel ſucceſſiue. non tamē dici debent due tomus regie. cum eadem ſit tomus regia regni iſrahel. Tum quia licet phaſtee filius romelie vna cū raſmi rege Syrie aſcenderūt in iheruſalē contra achaz regē iude ut habetur. iiij. Regū. ix. de qua controuerſia yſaias loquitur ſup eo dē capō. Oſeas autē filius hela nō legitur habuiſſe agere aliquid cōtra achaz ſeu ezechiam. nec aliquid contra regem inde. et ideo non apparet racō quare de oſea ſeu eius tomo in hoc loco fieret mētio. vnde manifeſtum eſt ſm ſeriē litere q̄ illō qō ꝓpheta loquitur de duabꝫ tomibꝫ iſrahel non ē intelligendum de duobus regibus p te allegatis. ſꝫ de duabꝫ tomibus. i. duobꝫ ſtatibꝫ principalibꝫ ſcꝫ regioꝝ ſacerdotali modo p̄dicto intelligendo. quibus idē deus ſeu idem xp̄us qui debebat eſſe in ſanctificacōne ſcꝫ iuſtis fidelibꝫ. idem ipe habebat eſſe in lapidē offenſionis et petrā ſcā dalitē. nō credētibꝫ. vñ ex p̄dictis diligēter conſideratis poſſent tolli otrarietates q̄ apparēt in aūctatibꝫ ſacris de iſrl'z iacob et hmōi loqūtibꝫ in materia redēp cōmis ſeu ſalua cōis iſtis ſeu inde hmōi attribuēdo ſm gula ſm gulis ſm diuſitatē ſignificationū ſupradictaꝝ ixta exigentiā materie.

¶ Capitulū. iiij. in quo oſtenditur in ſpēali quō diuerſis ſignificationibꝫ hoꝝ termiꝝ iſrahel iudaz iacobz hmōdi intendū ſit in expoſicōne ſacrarum auctoritatum.

¶ Saulus.

¶ Ex ꝫm multiplicitas ſenſuū ſeu ſignificationū in vna ſcriptura ſeu dictione parit ambiguitatem ſeu decep cōnē et argumētandi tollit firmitatem'. ſecūm q̄ aliquē fallacie in dyaleticis aſſignātur. Debet ergo dari circa diuſa ſignificata p̄dictoꝝ termiꝝ aliqua regula ſeu mēſura ſcōꝫ quā poſſit intelligi qualiter ſingula ſignificata ſinglis caſibꝫ ſeu materiis debēat applicari. qō vidz valde difficile. vnde diſtinctōnes tue nō videtur ſufficere ad tollendā otrarietatem abſq; oīi fallacia ſeu ambiguitate a ſacris aūctatibꝫ de p̄dicta materia loquētibus. ¶ Paulus. ¶ Ymo recte ſcrutāti ſcripturas non ē difficile regulā ſeu racōnē dare qua talis ambiguitas ſeu otrarietas tollatur.

¶ Saulus. ¶ Indica michi que dicis ſufficiēter ea

declarando. ¶ Paulus. ¶ Si circa hoc recte sacras scripturas scrutatus fueris aūctes reperies q̄ in scp̄turis sacris de hac materia loquētibꝫ varijs et diuersis modis israhel et iacob seu iuda sunt intelligendi saltē quīq; modis. Est enī vnus modus q̄n̄ scripture loquūtur de redēpcōe isrl̄ ostendēdo ip̄ius redemptoris. s. ip̄ius messie originē. et tlis oportet q̄ israhel intelligatur ꝓpe ꝑm gn̄acōez carnalē. ut cū dr̄ de xp̄o vēturo. ysaie. lxv. Traducaz de iacob semē. r de iuda possidentem montes meos. Et ysaie. xi. Egredietur virga de radice yesse. r c̄. et sic de filibꝫ. Est etiā alius modus saltz secūdus ꝑm quē scripture loquūtur de hijs qui fuerūt primi et p̄ncipales coopatores i mīmsterio redēpcōis cū ip̄o messia seu xp̄o. s. in dmulgādo eius fidē. r doctrinam. et in talibꝫ intelligendū est israhel seu iacob vtroq; modo simul. scz scd̄m carnē. r ꝑm sp̄m. ut cū dicit. Qui egredūtur impetu ab iacob implebūt totū orbē semine. ysaie. xxvij. Est etiā alius modꝰ scz tercius quādo scripture loquūtur de suscipiētibus redemptionē seu saluacōez effectualiter. ut cū dicitur. israhel saluatus est in dño salute etna. ysa. xlv. et mich ee. ij. cap̄lo. Cōgregacōne cōgregabo iacob totū te. et sic de filibꝫ. Et in hijs oportet q̄ intelligatur israhel ꝑm sp̄m ꝓprie. siue talis israhel sit ꝑm carnalem gn̄acōez siue nō. Est etiā alius modus saltz quartus. q̄n̄ scripture loquūtur de hijs qui ꝓpter sua pcca nō fuerūt ptcipes redēmpcōis. et in talibꝫ oportet intelligere israhel ꝑm carnalem gn̄acōez. nō aūt ꝑm sp̄ūalem. ut cū dicitur ozee. ij. de ꝓplo israhelitico. Propter malicīā operū suoꝝ de domo mea expellā eos. non addam diligere eos oēs p̄ncipes eoꝝ deuiantes. r c̄. Que quidem v̄ba et similia intelligenda sūt de israhel qui non ꝑm sp̄m ꝛ tantū ꝑm carnem a patribus descendūt. Potest etiā quīntus modus assignari saltz q̄n̄ scripture de israhel loquuntur mixtim. ut cū dicatur ysa. i. Nisi dns reliquiſſz nobis scz israhel r inde semen quasi sodoma fuissemus r c̄. ubi oportet intelligere isrl̄ vtroq; modo. q̄ scd̄m carnem quātū ad eos a quibꝫ fuerūt relicti. ꝑm sp̄m vero quantū ad semen relictū. Sūt etiā forte alij modi loquendi in scripturis sacris de hac materia qui ꝑm p̄dictos modos seu ad eos reduci possunt. ¶ Saulus. ¶ Nūquid habes aūctates seu rōnes ad hec q̄ p te dcā sūt fundāda.

¶ Paulus. ¶ Ad primū modū loquendi fundādū

seu formandū sunt aūctates ostendētes q̄ messias ꝓmissus in ꝓphetis debet esse ex semine abrahe ut habet gen. xxvi. caplo. Et bñdicētur in semine tuo omnes gētes terre. prout plenius ibidez in quadā addicōne fuit expositū. Similiter habetur ex aūctate scripture q̄ p̄dcūs messias debet esse de tribu iuda. ut gen. xlix. caplo. Nō auferetur sceptrū de iuda nec dux de femore eius donec veniat q̄ mittēdus ē. ꝛc. qō loquit de messia etiā ꝑm doctores tuos. Debet etiā messias esse de fructu ventris dauid. cui dr in p̄s. De fructu ventris tui ponam sup sedem tuā. Cū igitur origo saluatoris denunciatur esse de semine abrahe ꝛ de femore inde et de fructu ventris dauid. q̄ omia ptinēt ad carnalē gnationē. manifestū est q̄ messias ꝓmissus ꝑm carnem debet descendere a patribus p̄dictis.

Saulus. Nunquid messias non debet descendere a p̄dictis etiam scōm spiritualem gnationem. cū sit sanctus sanctoꝝ ꝛ maximus imitator patrū in sanctitate. Cur ergo non attribuis sibi generacōnē scōm vtrūq; modū scilicet carnalē et spiritualē.

Paulus. Secundū verā fidē quā p̄dico messias descendit a patribus carnalibus qui in sua genealogia ponūtur ꝑm carnē tantū. Nam ꝑm spūalē generacōez a solo deo patre nascitur seu natus est. Et quia hoc mīsteriū ut dixi tibi requirit scrutiniū singulare. ideo ad presens supsedeamus de hac inquisicōne. ꝛ sufficit tibi q̄ messias habuit descendere ꝑm carnē a patribus quod non dubito te concedere. Ad scōm modū loquēdi fundandū satis videtur sufficere euidentia facti. Est enim manifestū q̄ fides xp̄i ei⁹ disciplina diuulgata fuit in orbe terraꝝ ꝓ aplos seu discipulos suos qui pro maiori pte fuerunt de israhel ꝑm carnē et etiam ꝑm spiritū. p̄supposita vestra veritate qō tu etiā potes concedere de messia p te expectato sine p̄udicō tue opinionis. Ad terciū vero modū fundandū recta ratio psuadet. oīs enim qui in domino saluatus est salute eterna oportet q̄ sit de israhel ꝑm spiritū vndecunq; sit ille ꝑm carnalē generationē alias enim deus esset acceptor psonaꝝ ut supra tibi dixeram. Quartus etiam modus pari ratione fundatur. Nam illi qui qui p̄ peccata sua a salute expellūtur non descendūt ꝑm spiritum a patribus. Quintus vero modus fundatur ex quarto ꝛ tercio ex quibꝫ mixtus ē seu compositus. Ex quibꝫ diligēter cōsideratis ꝛ debite applicatis possunt tolli oꝛ varietates absq;

ambiguitate seu fallacia a sacris auctibꝫ de israhel seu iacob et huiusmodi in ꝓdicta materia loquẽtibꝫ.

Distinctõ scõa de scrutinio scripturaꝝ circa vocacõnẽ gentium ad israheliticam dignitatem. Et continet q̃tuor capitula.

¶ In primo capitulo ostenditur ꝙ gentes vocande erant ad israheliticam dignitatem.

¶ In scõo capitulo ostẽditur ꝙ vocacõ gẽtiũ erat incipiẽda postq̃ xps pñtialiter fuisset in brin et ibi euãgelizaret nec ibi inuenisset viros iustos.

¶ In tercõ capitulo ostẽditur q̃ fideles xpi nõ nomie israhel seu iuda sz alio nomine erãt vocandi.

¶ In quarto capitulo ostẽditur ꝙ lez nomẽ israhel seu iuda post passionẽ xpi fuit reprobatũ seu in execrõnẽ dimissuz. fideles tamen xpi ex israhel et iacob scõm carnẽ descendẽtes non minus dignitatem xpianam seu ecclesiasticaz sortiti sũt q̃ alij gentiles.

¶ Capitulũ primũ in quo ostẽditur ꝙ gentes vocãde erant ad israheliticam dignitatem.

¶ Saulus.

Licet ex dictis tuis possit haberi ꝙ etiã gẽtiles ad cultum diuinuz venientes possent nomine israhel seu iacob ognominari. ut in tercio modo supradicto ex tuis colligitur dictis. non tñ ex hoc habetur ꝙ tales scz aduene gentiles israheliticam dignitatem consequãtur. Scrutans enim scripturas reperio ꝙ hmõdi aduene licet in consortiuz israelitaꝝ recipiantur et sub eoꝝ nomie ognominẽtur. nõ tñ ad similẽ seu equalem dignitatẽ assumũtur. vnde ꝙ hm doctrinam tuã seu mgri tui tales aduene scilicet de gentilitate conuersi ad eandẽ seu adoimodã similitudinẽ israheliticę dignitatis recipiuntur sequitur ꝙ xps tuus nõ est messias in ꝓphetis ꝓmissus. ꝙ talia ꝓsertim suos discipulos doctrinauit cõtra sacraꝝ determinationẽ scripturaꝝ. ¶ Paulus. ¶ Indica michi ubi in sacris eloquijs ea q̃ tu dicis continẽtur.

¶ Saulꝰ. ¶ Legitur ysa. xiiij. Misebitur emi dñs iacob et eliget adhuc de israhel et requiescere eos faciet in humũ suã et adiungetur aduena ad eos et adherebunt domui iacob et

infrā sub eōdem ordine textū. Et possidebit eos dominus israhel sup terram suā et erunt capientes eos qui se ceperāt. Ex qua aūcta te habes manifeste. q cū deus miserebitur iacob et ē. s. tempo re messie et adiungetur aduena ad eos. s. p vinus dei cultū q tūc tales aduene erūt serui seu subditi israhelitaq. non autē eis in odicōne seu qualitate equales. ¶ Paulus.

¶ Aūctas illa loquitur de statu ppli israhelitici cū fuerūt liberati a captiuitate babilonica. nō autē de tpe messie. Dicitur enim ibi immediate ante. ppe est ut veniat tēpus eius. s. liberatio nis indeoq de babilone que facta est in pncipio regni Cyri regis psaq ut habetur Esdre primo. Nō tēpus nō erat mul tum longū a tpe ysaie. Ideo subditur. et dies eius nō elōgabūtur. Secus ē de liberacōne que p messiam erat fienda. que non erat ita ppe. ß p. dc. annos et vltra a tpe ysaie ßm veritatē nostrā. Scōm autē opinionē tuaz qua adhuc expectas illā liberationē post tempus pphete p̄dicti iā fluxerūt duo milia annoq et ultra. et adhuc nō apparet finis de quo tēpore tam longissimo et interminato nullo modo potest dici. ppe ē ut veniat tempus eius et dies eius non elōgabūtur. In tem pore aūt messie non repies q conuersi de gentilitate sint ßui seu subditi israhelitaq. ß potius de vtraq natione scz israhelitica et gentili debeat fieri vnus et idem pplus dei. vnde zacharie. ix. capitulo. Laudare letare filia syon q ecce venio et habitabo in medio tui dicit dñs. qō intelligitur de tpe messie quādo ha bitabit deus in nobis. Et sequitur. Et applicabuntur gentes multe ad dñm in illo die. s. p conuersionē gentiū ad fidem et erunt michi in pplum. Ex quo patet q inter eos non erat dis tinctio nationū. scz inde ei et greci seu alterius nacōnis. ß vn? populus tm sicut vnus deus. ¶ Saulus. ¶ Ex illā aūcte quā allegas licet p̄t concludi q gentiles quersi ad iu daismū recipiātur ad legis obßuātiā equaliter cū alijs intā tū q possent dici vnus populus cū eis. nō tn ex hoc habe q tales alienigene admitterētur ad ea q̄ erant honoris. Nā ut habetur deuteronomio. xxiij. aliqui gentiles in tercia gnacō ne aliqui in decima. aliqui nunq admittebātur ad honores seu dignitates israhelicicas. ¶ Paulus. ¶ Ysaie. lvj. de hac materia legitur. Et filios aduene qui adherent dño ut colant eum et diligant nomē eius. et ē. Et sequitur. adducā eos in montem sanctū meū et letificabo in domo orōnis mee

holocausta et victie placebūt michi sup altare meū. Ex quo habes q̄ etiā gētiles cultui dñmo adherētes eq̄liter se debēt hre in omib⁹ ad dignitatē israhelitica ptinētib⁹.

¶ Saulus. ¶ Nō habes ex ista aūcte intētū sicut nec ex prima. nā adduci in sanctuario nec etiā letari in dmo oīois vel etiā aialia ibi offerre ut ex eis sacerdotes offerant holocausta ⁊ sacrificia in altari dmūe ē pl'aribus fidelib⁹. secus ē de alijs p̄eminētijs ⁊ dignitatib⁹ ad quas non debebant admitti hmōi aduene ut iā dictū est ⁊ p me allegatū.

¶ Paulus. ¶ Nulla dignitas in lege magis exigebat certā tribū seu p sapiā q̄ sacerdotiū. ad qđ nulli licitū erat accedere msi esset de semine aarō. ut habetur nūi. xviij. capitulo ⁊ in multis alijs locis. et tn̄ legitur q̄ tpe messie de gentilib⁹ ad fidem dñersis erūt assumēdi sacerdotes ⁊ leuite. Legitur ysaie vltimo. vbi de messia ⁊ eius discipulis qui ab eo missi fuerūt ad p̄dicandū agitur cū dicit. Et mittā ex eis qui euasi fuerint scz a psecucōne fiēda tpe messie ad gētes scz cōuertēdas. Et sequitur in eodē textu. Et assumā ex eis. s. gētilibus dñersis in sacerdotes ⁊ leuitas dic̄ dñs. Ex quo habes manifeste q̄ etiā ex gentilib⁹ potuerūt fieri sacerdotes ⁊ leuite. et sic sequitur q̄ tales ad dignitatē israhelitica debebāt assumi. qđ etiam quidā doctores tui senserūt.

¶ Saulꝰ. ¶ Allega doctorēs nr̄os q̄ hoc videātur sentire.

¶ Paulus. ¶ Sup illud exo. xij. Hec est religio phase. sequitur in lra in eodē contextu. cadē enim lex erit indigene ⁊ colono qui pegrinātur ap̄d vos. ubi glosa Rabi yanay sic ait. Futurū est scz tpe messie q̄ conūsi de gentibus sint sacerdotes dmino ministrantes. hec ille.

¶ Capitulū. ij. in quo ostēditur q̄ vocacō gentiū erat incipienda postq̄ xp̄s p̄tialiter fuisset in ihrlm ⁊ ibi euāgelizaret. nec ibi inuenisset viros iustos ⁊ huiusmodi.

¶ Saulus.

Assumere sacerdotes ⁊ leuitas nō solū de alienigenis sz etiam de alijs tribub⁹ israhel p̄terq̄ de tribu leui manifestū est q̄ essz transgressio legis mosaice qđ est de directo contra doctrinā magri tui ⁊ discipuloꝝ eius. cum tn̄ ipse fatetur q̄ nō venit soluē legē Mathei. v. capo. Sz q̄ de hac intēdo singulare cōtra te certamē habere tanq̄ re notissima.

et certissima et doctrine tue inimica. Ideirco ad pñs supsedeo de hoc. Sed psequēdo materiā de qua agimus. s. de vocatione gentiū. quero a te si gentes indifferēter erant vocande ad fidem tui messie seu xpi. ex quibꝫ cū israhelitica nacōe erat vnus ꝓpl'us ostituēdus. quomō ergo dicit matth. xv. Nō sum missus msi ad oues que pierūt domus israhel. nō enim vales dicere q ibi loqbatur de israhel scōm spiritū ut sic ophendātur etiā alij credentes de ceteris nationibꝫ ut supra in evangelio tuis dicebas. nam hoc non habz locū hic. loqbatur enim messias tuus cuidam chananee de ptibꝫ tyri et sy doms egresse cui petenti ab ipo bñficiū curacōms rndit. non sum missus msi dē. Ex quo patet q ibi cum dixerat ad oues que pierunt domus israhel. intelligendū est de israhel ꝝm gnacōez carnalē de q chananea nō descendebat. alias responsū ipius ad eam nullam continebat racōnem. Si igitur ipse non fuit missus msi ad domū israhel ꝝm carnē. seqtur q alie oues q nō erant de tali domo israhel non ptinebāt ad ipm. et sic vocatio gentiū ad suam fidē est manifeste cōtra omissionē quā dicit sibi a deo factam. ¶ Paulus. ¶ Placet michi q allegas dicta euangelij nostri licz ut credis sint contra me. et ut videas q eloquia xpi nri sūt examinata et nullo modo repugnant alicui veritati. ad declaracōem vboꝝ xpi p te allegatoꝝ tibi rndeo. q licet xps missus fuerit ad totū genus humanū redimendū ut patuit p aūctem ysaie supp me allegatam. xlix. caplo. ubi dicitur. parū est ut sis michi ꝫuus ad sustinendas tribꝫ iacobꝫ feces israhel ouertēdas dedi te in lucem gentiū ꝛc. In qua manifeste apparet q salus p ipsū facta seu fienda se extendebat ad omnes nacōnes ꝛusq; ad extrema terre. tñ eius doctrina seu p dicacōꝫ miraculoꝝ opacō primo ꝛpñcipaliter et p se ipm erat exercēda in ꝓplo israhelitico ꝝm carnem eo q antiquis patribꝫ indeoꝝ fuerat fcā ꝓmissio. Et ꝓpter hoc dicit. Non sum missus. ꝛc. s. ut in psona mea eis p̄dicem ꝛinter eos miracula faciā. non sic autem ad ceteras nacōnes. Quia tamē pro maiori pte iudei fidem xpi repulerūt msi valde pauci ut dictū est. et gētiles in magno numero eū susceperūt. ideo o seqnter discipli xpi iudeis reprobatis ad p̄dicandū gentibus se extenderūt ꝓut apls noster ad rō. xv. hoc eleganter declarat. cuius aūctē tibi nō allego eo q nō recipes eā. Sed si scrutatus fueris scripturas sacras

p te recipiēdas hoc poteris bñ rēpire. s. q̄ xp̄us p̄mo ad po
pulū israheliticū erat vēturus et ibi erat p̄mo euangeliz̄ādū
verbū dei. Consequēter autē ꝓpter defectū iudeoꝝ ad alias
nationes erat hoc trāsferendū. ¶ Saulus. ¶ Alle-
ga mihi ubi sūt aūctates hoc asserētes quas ego recipe te-
neor. ¶ Paulus. ¶ Lege in ysaia. xli. capitulo in fi
ne ubi hētur sic. p̄mus ad sion dicet. ecce assum. et hierusalē
euangelistā dabo. Et sequitur. vidi et nō erat vir nec exis-
quisq̄ ut miret consiliū m et interrogantis respondēt verbū.
Ecce omnes iniusti et vana opa eoꝝ. ⁊c̄. Et sequitur statim
in p̄ncipio p̄cedētis capituli. Ecce seruus meus suscipiā eu
electus meus cōplacuit sibi mihi aia mea. dedi spm̄ meū sup
eum ut et iudiciū gentibꝫ ꝓferret. que quidē verba et multa
seqñtia in hoc capitulo loquūtur de xp̄o ad lītam. vnde Rabi
sal. in hoc loco exp̄sse dicit. totū illud loquitur de rege messia
ac de redemptione ultima. hec ille. ¶ Idē habetur in trāslacōe
caldaica ipius ionathe que equiualet textui apud eos. Ex q̄-
bus habes q̄ ille rex messias p̄mus ad syon dicet. Ecce as-
sū ꝓ pemtētiā siue ibi manifestatus est. et ibrlm euangelistā
dabo annūciando ibidē verbum salutis ꝓ suam p̄dicationē
sed quia ibi non inuenit in illa natione virtuosos seu iustos
qui vellent recipere uoctrinam suam. sed potius ꝓ maiori p-
te opposituz. ¶ Ideo dicit. Et vidi et ecce nō erat vir nec existis
quisq̄ ut miret ofiliū ⁊c̄. Ecce omēs iniusti et vana opa eoꝝ
⁊c̄. ¶ Dcirco de messia qui est seruus dei ꝑm naturā assumptā et
eius electis in quo placuit deo ⁊c̄. statim sb̄ditur. ¶ Iudiciū gēti
bus ꝓferet. quia iudicia sua ꝑm legē et uoctrinam in defectuz
iudeoꝝ gentibꝫ ꝓtulit. et ut ostenderet q̄ hec iudicia p mā-
suetudinē et humilitatē erant ꝓmulganda. non in tumultu
seu strepitu sicut in datione legis veteris que cum erroribus
maximis data fuit. ut exo. xix. capitulo habetur. ¶ Ideo sub-
dit. nō clamabit nec accipiet p̄sonam calamū quassatū non
conteret ⁊c̄. Et sequitur. donec ponat in terra iudiciū et legez
eius insule expectabūt. qđ totū de lege xp̄i verificatur que in
insulis maris fuit ꝓ discipulos diuulgata postq̄ p̄sentialiter
xp̄s fuit in ihrlm et ibi euāgelizaret ut dictū est. nec ibi in
uemiss̄ viros iustos nisi in modico qđ quasi nil reputatur.

¶ Capitulū terciū in quo ostenditur q̄ fideles xp̄i non noie

israhel vel iuda seu iacob ꝫ alio nomine erant vocandi.

¶ Saulus.

EX quo tu asseris ꝙ gentiles erāt vocandi nō solū ad fidē xp̄i ꝫ etiā ad israhelitica dignitatē. et tales potius sunt dicendi israhelite ꝙ antiqui eo ꝙ descendunt de israhel ꝑm filiacōnē spūalē. Quero igitur que est ratio quare tales ꝓuiter non nominantur israhel seu iacob et hmōi. ꝫ aliis nominibꝫ. noiacōnes enī a dignioꝛio sueuerūt fieri.

¶ Paulus ¶ Rō ꝓplius xp̄i ꝑmissi nō deberet noīe israhēlis ꝫ alio noīe vocari ꝑt hīi aūcte et rōne. ¶ Saulus.

¶ Indica michi ꝑmo aūctē scripture hoc dicentē q̄m rebus diuinis efficacioꝛ est ꝙ ratio hūana. et deinde redde rōnes si que sunt.

¶ Paulus.

¶ Isa. lxv. ubi loquitur de messia qui de iacob erat descensurus et de iuda dicēs. Educā de iacob semē et de iuda possidentē montes meos. et hereditabūt eā electi mei et serui mei habitabūt ibi. qō intelligitur ad lītam de xp̄o et suis sequacibꝫ Et infra de hīs qui ab eo recessuri erant dicit. Ecce serui mei comedēt et vos esuri etis. serui mei letabūtur et vos erubescetis ⁊c. in quibꝫ et aliis ibi interpositis ponit differētias inter seruos dei scz adherentes xp̄o ꝑdicto et ei ot radicētes ibidē ut ostendat ꝙ hmōi serui dei nō noīabūtur hīc ꝑpus scz israhel ꝫ alio noīe et ꝙ nomē israhel quod ā modo quasi execrabile manebit. subdit in eodē oꝛextu alloquēs ꝑfidis a xp̄o recedentibꝫ. Et dimittetis nomē vr̄m in iuramētū electis meis et interficiet te dñs. et ꝓpuos suos vocabit noīe alio. ex qua aūcte manifeste habes ꝙ israhelitici ꝑm carnē a xp̄o recedētes habebāt dimittē nomē suū scz israhel in iuramentū scz execratōnis electis meis id xp̄ianis qui aliqñ urāt execratoꝛie si hoc feci moꝛiar ut iudeus. et sic nomē israhelis remanet post xp̄istū in iuramēto execratoꝛio. hīc numeri. v. uxoꝛ de zelotipia accusata dicitur a sacerdote. Det te dominus in maledictōnem et exemplū in populo et sic mānet nomē israhelis post xp̄m in maledictionem execratonam. et sequitur in dicta autoꝛitate Isaie. Interficiet te dominus. quod ꝑm quosdaz fuit impletum ꝙ Romanos destruentes templū et gentē. sed non bene consonat p̄cedentibꝫ. semp enī hic loquitur in plurali numero cū illis a xp̄o deuiantibꝫ. et ideo hoc qō dicit. Interficiet te dñs. referendū est ad nomē israhel de q̄ immediate dixerat. et

dimittetis nomē vrm̄ in iuram ētū· cui nomini ꝓpha alloquēs dicit· ¶ Interficiet te dñs· nomē eni alicuius fic̄ dr viuē p bonā vel gloriosam famā· sic dicitur mori p infamiā seu ignominiam· ut cū dicitur in ps· qñ morietur et peribit nomen eius· Et postꝫ ꝓpha ostendit obprobriū nomis israhelitici mō p dcō statim dic̄· q serui dñi· s· fideles iam nō noie israhelis· ꝫ alio nomie erāt vocādi· vnde sb dit· Et seruos suos sc̄z fideles vocabit nomine alio· q vocati sūt fideles in p̄mitiua ecclesia discipuli xpi· ¶ uxta ysa· liiij· vnū sos filios tuos doctos a deo· quia omnes illi fuerunt ab ipo xpo deo immediate docti nō sicut in veteri lege in qua fideles docebātur a deo mediāte moyse seu ꝓphetis· postea vero defunctis p maiorip̄te p̄mitiuis eccīe qui a deo ut dictū est immediate fuerūt docti vocati sūt fideles noie xpiani a xpo seu a crismate qđ vnctionem gr̄e designat· qua ꝓprie diuiditur populus dei a nō populo dei· ¶ Saulus· ¶ Hec aūctas p te allegata nō adaptatur tuo ꝓposito· ¶ lli enī qui reprobantur in hoc loco· a ꝓpha erāt ydolatre· alloquēs enī eos dicit· Et vos qui dereliquistis dominum et obliti estis nomē sanctū meuz· qui ponitis fortune mensam et libatis sup eā numerabo vos in gladio ⁊c̄· Constat aūt q in tēplo scdo p̄sertim in tpe quo tuus messias venit iudei nō erāt ydolatre· ¶ deo cū hic dicit ponitis fortune mensaz qđ intelligitur de deo seu dea fortune qđ ptinet ad idolatriā· hoc non p̄t intelligi de iudeis otēpaneis xpo tuo· ꝫ oportet q intelligatur de iudeis in templo p̄mo existentibus qui p magna pte fuerūt ydolatre· ut hētur· in· iij· Reg· et q illi non perdiderūt nomen israhelis· ut patet de multis viris sanctis qui postea fuerūt ut zacharias· malachias esdras daniel et hmōi· ¶ dcirco tua expositio nō vidr sonare veritati·

¶ Paulus· ¶ Si diligēter consideras lr̄am istius capituli ꝓprie adaptatur ꝓposito meo qđ singula otenta in hoc capitulo ꝫ manifestāt que singulariter tāgē obmitto causa brevitatis· ꝫ tm̄ declarabo tibi exordiū huius ꝓphetie· et demde respondeboad obiectōnē tuā· Circa p̄mū in exordio huius altercacōis ꝓpha sic dicit· ¶ Hec dicit dñs· quomō si inuenia tur granū sc̄z vinū in botro sc̄z post tēpestatē· qđ quidē granū est modicū respectu eius qđ pditū est in tēpestate ⁊ dicat sc̄z volenti dirūpe nē dissipes illud· qm̄ bñdictio est in eo· i· bñdictio dei q remansit ibi reliquis peuntibꝫ sic faciā ꝓpter

ſerūos meos id eſt pr̄iarchas et ꝓphetas ātiquos ut nō diſ=
perdā totū ſcz populū iudaicū. et ut oſtēdat quomodo iſta
fient. ſubdit. Et educam de iacob ſemen. et exponatur ut ſup̄
dictū eſt qō manifeſte adaptatur ꝓpoſito meo. Ad illud aūt
qō obicis de hoc qō dicitur. Qui pomitis fortune mēſam ⁊c.
Reſpondeo tibi dupliciter. Vno modo q hoc intelligitur de
ydolatria ꝑut tu opmaris. Et licz hoc pēm nō fuerit in tem=
plo ſcō. fuit tñ frequēter in p̄mo. Et q in ꝫ capō ꝓpha nō
ſolum improperat eis de pēcīs occurrētibꝫ tpe xp̄i. ꝫ etiā de
pēcīs antiquoꝝ patrū. dicit enī immediate añ exordiū p̄dic=
tū. Et miquitates vīas patrū vr̄oꝝ ſimul qui ſacrificauerūt
ſup mōtes ⁊c. ex quo ptz q de miquitate patrū antiquoꝝ ſi=
mul cū miquitate cōtēporaneoꝝ eos arguit. et ſic referendū ē
verbū p̄dictū ſcz Qui pomitis fortune menſam ⁊c. ad ydola
triā in q̄ p̄res peccauerūt de q̄bꝫ ſimul cos arguit cū p̄ntibꝫ.
Alio modo p̄t intelligi hoc verbū ſcz qui pomitis fortune mē
ſam. nō de ydolatria ꝫ de ſuperſticioſo cultu cerimoniaꝝ. qui
quidē cultus licz in veteri lege erat licitus et meritorius. tamē
poſt paſſionē xp̄i et ſue fidei diuulgationē eſt pniciosus. in
quo cultu cōmuniter ponūt in dei menſam et libāt ſup eam in
feſtis azimoꝝ et alijs feſtiuitatibꝫ que oīa ſūt veritati fidei
otraria cum p ea ꝓteſtantur futura que iam ſūt p̄terita. Et q
hoc peccatum fuit in templo ſcō cuius deſtructio p. xlij. an=
nos poſt paſſionē xp̄i conſūmata fuit in quo tēpe iam erat
diuulgata fides xp̄i. idcirco eis imponit iſtud peccatum in
quo xp̄m negabant ſicut et hodie perfidi coꝝnegāt nō ſolū
verbis ꝫ etiā factis ſcz utendo falſis ꝓteſtationibꝫ cerimo=
niaꝝ. ideo de pena coꝝſb dit. et nūabo vos in gladio ⁊c. qō
impletū fuit manifeſte p Romanos et cōſequēter p ꝓphetā
cōtinuatur materia oſtendēdo differentias inter ſeruos dei.
ſcz fideles xp̄i et alios eū derelinquētes uſqꝫ ibi. Et dimitte=
tis nomē veſtrū in iuramētū ⁊ ſeruos ſuos vocabit noīe alio
qō fuit intentū ꝑut ſup̄ declaratū ē ⁊. Saulūs.

¶ Audio autoritates tuas q̄ aliqualiter videtur ſonare ꝓpo
ſitū tuū et volo ſcire ſi habes aliquas rōnes ꝓpoſitū tuū ſua=
dētes ut tu dixiſti. Paul⁹. ¶ Multe rōes p̄nt aſſigna
ri ad hoc q nomia fideliū xp̄m recipientiū debuerūt eſſe alia a
nominibꝫ fideliū qui fuerūt ante eius aduentū. ſed ad p̄ſens
ſufficiūt due. vna eſt q hoc fuit ad denotādū differētiā inter

fideles xpi et eū negantes sub breuitate. Si enī utriq; oūter denoiarentur hoc noie israhel denominando fideles oportebat addē ſm spūalem gnacōnē. et oppositū de oppositis qđ est fastidioſū. nominādo aūt quosdā discipulos seu xpianos et alios iudeos seu hebreos breuius discernūtur. Alia ratio et fortior est qr denoiacōes osueuerūt fieri a digmori. qđ patz tam in rebz naturalibz qr artificialibz. In naturalibz enī opposita denominātur a formis q sūt materia digores ut homo aīal et hmōi. Silr in artificialibz ut domus mēsa et hmōi. in quibz denoiacō fit a forma. Motus eē denoiatur a termio ad quē ut in. iij. phi. quia hz rationē finis et bonī. nō aūt a termino a quo. Idē aūt in xpposito. nam hec nomina israhel inda iacob et hmōi sumūtur a patriarchis a quibz descēderūt eoz successores seu imitatores. xpiani aūt dīr a xpo a quo descēdūt ſm veram imitacōnē opationis et susceptionis fidei ut dictū est. Constat aūt qr xpus pcellit in digmitate et perfectione oīes patriarchas qđ etiā doctores tui assenserunt de messia. vñ sup illud vbū ysa. lij. Ecce intelliget seruus meus exaltabitur et eleuabitur et sblimis erit valde. qđ verbuz intelligitur de xpo ſm oīes doctores qui dicūt exaltabitur plusqr abraham. et eleuabitur plusqr moyses. et sblimis erit valde plusqr āgeli dei. Cū igitur digmitas seu pfectio xpi excedat supdcōs. manifestū est qr denoiacō suoz fideliū potius debz esse ab eo qr ab abrahā moyse seu israhel vel iacob et hmōi. Et sic habes rōnē verbi p me supra allegati sez et seruos suos vocabit nomine alio.

¶ Capitulū. iiij. in quo ostenditur qr lex nomē israhel seu inda post passionē xpi fuit reprobatū seu in execracōz dimissū. fideles tñ xpi ex israhel et iacob ſm carnē descendētes nomiñ digtatē xpi anā seu eccīastīcā sortiti sūt qr alij gētiles.

¶ Saulus.

EX tuis assercōibz supdcīs vidz sequi qr israelite ſm carnē fūt a deo imtm reprobati qr etiā eoz nomē execrabile remanet. Ex qūo vidz qr tales etiā si fidē xpi tui recipiant non tamē pfectionē seu digmitatem gentiliū eius fidē recipientium attingant. Sicut et in lege veteri aliqui gentiles nō admittebātur ad honores seu israheliticas digmitates etiam si obseruantiam legis recepissent. ut habetur deutro. xxiij. qđ videtur contra multas sacras autoritates. ex quibz

habetur q̄ quātūcūq; israhelitici fuerūt eoꝝ pcīs reiecti. nō tñ repellūtur seu relinquūtur a deo. dr enī im p̄s. q̄ nō repellit dñs plebē suā r hēditatē suā nō dereliquet. et idē i multis locis. ¶ Paulus. ¶ Absit a me asserē q̄ israhelite ſm carnē a iacob seu iuda descendētes si fidē xp̄i recipiāt dignitatem xp̄i anā seu israhelitica nō attingāt. hoc enī si dicamus q̄ nō essẽ cōtra dignitatē xp̄i qui ab illis patribꝰ ſm carnē descendit ꝓpter eius excellentiā et sanctitatē et maxime ꝓpter vnionem ad deū qđ est singulare in ip̄o. essẽ tamē manifeste cōtra dignitatē nō solū apl'oꝝ ſz etiā baptiste. Et etiā q̄ plus ē cōtra dignitatē beate v̄ginis de q̄ cātamus q̄ ex semīe abrahe orta est. et de tribu iuda clara ex stirpe dauid. ¶ Saulus. ¶ De illis quos valde sanctos reputatis et qui fidē v̄ram divulgauerūt et hmōi. nō est mirū si p̄dictus defectus natalīū nō eis noceat. et ideo de eis nō est trahēda cōsequētia ad alios p̄sertim ad vulgares et simplices. ¶ Paulus. ¶ Si cupis veritatē in hac materia adplenū cognoscē vide doctorem nr̄m egregiū sc̄z ap̄lm gentiū qui in quadā epistola sua ad Ro. missa hoc discutit et finaliter determinat' quid in hoc sciendū sit cui sñie omēs fideles xp̄i obtēperare hñt.

¶ Saulus.

¶ Nosti q̄ nō debes allegare in altercacōnibꝰ nr̄is tuos doctores sic nec ego allego autoritates nr̄oꝝ doctoꝝ extra te.

¶ Paulus. ¶ Cōcedo tibi q̄ doctores nr̄i nō sūt allegādi extra te. ſz bñ p te. vñ q̄ in hac materia sñia pauli magis ē tibi fauorabilis q̄ extraria. ideo tibi eū allegaui. ¶ Saulus. ¶ Ex quo sic ē dic michi q̄d sentit in hac materia ap̄s tuus.

¶ Paulus. ¶ Noueris q̄ sic̄ inter ꝓpīm israheliticū tpe dauid q̄ figura messie seu xp̄i erat fuit magna controuersia inter viros iude et viros israhel qui ad inuicē concertabant de hoc sc̄z quis eoꝝ plus habebat in ipso rege ut habetur in. ij. regū. xix. Dicebant enī viri iude ad viros israhel. michi ꝓpior est rex quia sc̄z erant de eadem tribu. viri autem israhel dicebant ad viros iude. decem partibꝰ ego maior sū apud regē magisq; ad me ptinet. q̄ sc̄z de israhel erāt decē tribus et de iuda due tātū. Sic suo modo in p̄mitiua ecc̄ia sub nostro xp̄o cōtigit magna cōcertatio inter fideles xp̄i iudeos et gētiles quoꝝ vna ps maior erat iudeoꝝ sc̄z illa de nacōe iudeoꝝ. alia vēo pars erat maior nūo sc̄z gentiliū. et ut traq; pars p̄sumebat se

habere excellentiã apud xp̃m plus q̃ alia ex̃ certis rõmbꝫ
p eos allegatis quã o certa cõnẽ apl's amouit reprehendẽs u-
trãq; ptẽ r determinãs q̃ nõ essz distinctio iudei et greci, put
ad roma. x. capl'o dicte epl'e. Et ad rõnes otra iudeos natio
ne p gentiles factas in capl'o. x. et xi. p̃dicte epl'e apostolus
efficaciter rñdit. vnde quia gentiles ex incredulitate iudeo-
rum xp̃m negãtiũ. etiã oũsos de iudaismo increpabãt. ¶ Ideo
de hoc gentiles reprimit multis rõmbꝫ. quaꝝ p̃ma est q̃ incre
dulitas iudeoꝝ nõ fuit vniũsalis. q̃ multi ex eis crediderũt
et de hoc dicit. nũquid deus repulit pplm suũ scz iudaicũ gña-
liter eum repellẽs. et quia rñdit absit. vnde nõ dixit apostо-
lus. nũquid dñs repellit iudeos seu israhelitas sz pplm suũ. q.
di. nũquid totũ pplm repellit q̃ multi ex eis xp̃o adheserũt.
sz q̃ forte dicẽtur p gentiles q̃ illi qui fuerũt conversi de iudais-
mo erãt modice reputacõis seu aũctatis in ecclia dei. vnde
de talibꝫ nõ erat fienda mẽtio. ¶ Jam statim subdit. ¶ Nã et ego
israhelita sũ qui tñ nõ solũ vocatus fui ad fidẽ xp̃i. sz etiaz ad
apostolatũ. Et si forte dicẽtur a gentilibꝫ otra iudeos q̃ erãt
valde pauci numero. et sic qd̃ modicũ est p michilo reputa-
tur sm plm. ideo reprimit eos exemplo helie qui putabat
q̃ totũ israhel corruerat oñes p̃phas occidẽdo et altaria dei
destruẽdo. sic q̃ nullus mansiꝑ solus helias remaneret. vnde
et dicebat. ego relictus sũ solus et querũt aiam meam. quod
totũ habetur. iij. Re. xix. ubi sciendũ quia deus quẽ ñl latet
sciebat q̃ nõ erat solus helias relictus sicut ipe estimabat.
sed multi plures alĳ deũ colentes. ¶ Ideo subdit apostolus. sz
quid dicit illi diuinuz rñsũ ad tollendam estimacõnẽ suam.
Reliqui michi septem milia virorꝫ quorꝫ genua nõ curuaue
rũt baal. et sic in p̃posito non solũ apl'us remansit de iudais-
mo in adherentia xp̃i. sic nec helias in cultu dei. vnde cõclu-
dit apl's ex hmõi exemplo sic ergo in hoc tpe scz noue legis
reliquie sm electionẽ dei salue facte sunt. et ut apostolus ma
gis reprimeret gentiles de hoc q̃ iudeos oversos irrõnabili-
ter refutabãt addidit sc̃am rõnẽ in qua ostendit q̃ etiam
incredulitas ipa iudeoꝝ fuit valde utilis gentilibꝫ cõversis
ad fidẽ eo q̃ apostoli relinquentes iudeã incredulã trãsierũt
ad cõuertendũ gentiles. ut habetur actu. xv. Et de hoc dicit
apl's. ¶ Nũquid sic offenderũt scz iudei ut caderent scz tantũ
ita q̃ michil utilitatis inde sequeretur mi casus iudeoꝝ. Et

rsp̃dit·abſit·ꝫ illoꝝ delictū ſalus eſt gentibꝫ q̃ occaſionaliter modo p̃dicto ex incredulitate ideoꝝ ſecuta ē ſalus gētiū·Deus enī adeo eſt bonus ſm aug̃· qđ nō pmittit mala fieri niſi ex eis eliceretur maiora bona·Et ex iſta racōne ſcđa aplūs inſert terciā quaſi a fortiori arguēdo·dicit· ſi enī amiſſio eoꝝ ſc; p incredulitatē reconciliatio eſt mūdi q̃ intelligit occaſionaliter modo p̃dicto·quid aſſumptio eoꝝ miſivita ex mortuis·q̃ ut dicūt expoſitores iudei ſcientes ſcp̃turas cōuerſi ad fidē magis poterāt p̃ficere circa informacōnē ſimpliciū q̃ alij ut; de paulo apollo et pluribꝫ alijs·Cōſequēter quarto aplūs p̃bat intentū p duo exēpla naturalia·p̃mū eſt cū dicit q̃ ſi delibatio eſt ſancta et maſſa qđ intelligendū eſt de apoſtolis qui fuerūt quaſi qdā delibatio de maſſa iudaica aſſumpta·Scōm exemplū eſt cum dicit·et ſi radix ſancta et rami·patriarche enī fuerūt quaſi radices totius populi iſrahelitici·ex quibꝫ exemplis intendit aplūs cōcludē q̃ caſus iudeoꝝ nō erat irrepabilis eo q̃ erāt abiles ad bonū ut; de radice et delibacōne·Cōſequēter aplūs inducit alias rōnes p̃dictū ꝓpoſitū cōfirmātes quas ad pñs omitto cauſa breuitatis·et cum miſericors deus te pduxerit ad hoc ut ſis hābilis ad accipiēdas ſanctoꝝ autoritates iſta et alia poteris millis plenius videre·ad pñs aūt ſufficiat tibi q̃ ſm doctrinam catholicā iſrahelitici ſm carnē ſi fidē xp̃i recipiāt dignitatem xp̃ianā ſeu eccleſticā ſicut ceteri gentiles attingē poſſunt·nō enī eſt diſtinctio iudei et greci ut p apoſtolū determinatū eſt vnde ex hoc q̃ iudei cū eſſent in ſua infidelitate obſtinati·nomen eoꝝ fuit dimiſſum in iuramēto execracōnis ut dictū eſt·nō tollitur quin poſt eoꝝ conuerſionē ad fidē xp̃i ſint ceteris in bñdictōnē ꝑ put etiā aūctes apud te recipiēde teſtātur.

// Saulus· ¶ Oſtēde michi aūctates a me recipiēdas hoc teſtātes· // Paulus·

¶ Multe ſūt aūctates hoc teſtantes·ꝫ ad pñs ſufficiat illud zacharie·viij·et erit ſicut eratis maledictio in gentibꝫ dom⁹ iuda et domus iſrahel ſic ſaluabo vos et eritis bñdictō·ex quo ptz q̃ illi iudei quoꝝ nomē ꝑpus erat in execracōne·q̃ cū aliquis alicui maledicebat dicebāt·Sis talis ſicē iudeus·ſic p⁹ q̃ fuerit in ſtatu ſalutis q̃ vult alicui bñdicē dicet fiet tibi ſicē iſrahelitis ſeu iudeis· // Saulus· ¶ Aūctas illa ſm vos applicatur ſtatui nr̄o hodierno ſm p̃mā eius ptē·q̃ ad pñs

sumus in maladictione gentibꝫ ꝓut tu exponis · ꝫ tpe messie
qué expectamus implebitur in nobis scḋa ps autoritatis
p̄dicte sc̄z et eritis bñdictio · ¶ In quo tēpe expectamus ꝙ cē-
tere nationes in nobis bñdicātur modo p te exposito.

¶ Distinctio tercia de scrutinio scripturaꝝ circa tēpus
aduentus xp̄i an sit p̄teritū vel futurū · et cōtinet q̄-
tuor capitula.

¶ In capitulo primo ostenditur ꝙ aduentus xp̄i
generalis duplex est.

¶ In scḋo capitulo ostēditur ꝙ tps p̄mi aduētus est p̄teri-
tū ſm ꝓphetiā iacob p̄riarche.

¶ In tercio capitulo ostēditur ꝙ messias iam diu ē ꝙ venit
p reuelationē factā daniheli de · lxx · ebdomadibꝫ.

¶ In quarto capitulo ostēditur ꝙ ſm oēs mḡros seu expo-
sitores famosos iudeoꝝ qui tpe p̄mi aduentus xp̄i determi-
nate locuti sūt tpus p̄mi aduētus xp̄i iam trāsijt m p̄teritū.

¶ Caplm p̄mū in q̄ ostēditur ꝙ aduētus gn̄alis duplex ē.

¶ Paulus.

EXpectationē tuā si scruteris scp̄turas mani-
feste repies esse manē cū tpus messie ad saluā
das gentes in ꝓphetis ꝓmissi iam diu est ꝙ
in p̄teritum trāsijt · ut p̄t manifeste approbari
tam p sacras autoritates q̄ p alias autoritā-
tes a te recipiendas. ¶ Saulus.

¶ Doce ꝙ asseris · mhoc enī obsistit magna ps nr̄e otroûsie.

¶ Paulus. ¶ Ante q̄ ad hoc discutiendū accedā · ne in
equuoco cū inter nos ꝓcedatur oportz aīaduertē ꝙ aduentus
xp̄i siue messie in mūdū ꝓut ex sacris scripturis potest ꝓba-
ri duplex est · vnus · s · ad saluandū seu redimendū genus hu
manū · qui quidē aduentus p̄nūciatur a ꝓphetis fore in for-
ma paupis humilima. Scḋs vero aduētus ad iudicādū mūdū
qui quidē aduētus p̄nūciatur in scp̄turis fore in maxīa p̄tāte
et maiestate · vñ si diligēter scp̄turas et veras historias scru-
tatus fueris · p̄mus iam diu est ꝙ trāsijt in p̄teritū · scḋs vero
nō · Et ideo de p̄mo aduentu ad p̄ns intendo agē tecū.

¶ Saulus. ¶ Primo ostende michi vndē habes
ꝙ aduentus messie in mundum sit duplex · ℞ reperio enim ꝙ

pphete loquẽtes de aduentu messie sp loquũtur de futuro nõ distinguẽtes futurũ tps ꝑm remotũ et pximquũ ut applicetur tps magis pximquũ primo aduẽtui. et logmquũ scõo put tu videris mtendere. ¶ Paulus.

¶ Licz pphete nõ distinguãt ita expsse aduẽtũ messie p rẽmotũ et pximquũ tps futurũ eo mõ quo tu dicis. tñ cũ de aduẽtu messie simplr loquũtur attribuẽtes suo aduentui diuũsas seu otrarias dispoicões oportet inde ocludẽ q̃ sint duo aduentus ut alteri eoz applicẽtur aliqua et alteri alia. ¶ Saul⁹. ¶ Oportet te declarare ea que dicis allegãdo autoritates sacras ad hoc si quas habes. ¶ Paulus.

¶ zacharie. ix. manifeste repies q̃ rex messias vẽturus erat in forma hois paupis ad saluãdũ p iusticiã pplm suũ. Legit enim ibi. Exulta satis filia syon iubilare filia iherusalem. Ecce rex tuus venit tibi iustus z saluator z paup. et ascendẽs sup asinã et sup pullũ ẽ. sup quẽ locũ Rabi sal. mgr tuus dicit expsse. scriptura ista non pt intelligi nisi de rege messia. hec ille. habes igitur ex hoc loco q̃ rex messias venturus erat in ciuitatẽ iherusalẽ in forma paupis z equitatura pauprima. et q̃ veiebat ad saluãdũ p iusticiã. vñ et vocat cũ et saluatorẽ z iustũ que oia ad eius aduentũ ptinent sc̃z qui est ad saluãdum per iusticiã. Ibidẽ enim legitur. tu autẽ in sanguine testamenti tui misisti vinctos tuos de lacu z ẽ. De alio vero ei⁹ aduentu habetur dan. vij. ubi tractãs de generali iudicio dicit Judiciũ sedet et libri apti sũt. Et post pauca subdit Aspiciebam ergo in visione noctis. et ecce in nubibꝫ celi quasi filius hoīs veniebat et usq̃ ad antiquũ dierũ puenit. et in cõspectu eius obtulerũt eũ. et dedit ei potestatẽ z honorẽ. et regna et oĩes populi tribꝫ et lingue ipi seruiẽt. potestas ei⁹ ptãs eterna que nõ auferetur et regnũ eius qđ non corrũpetur. in quo passu idẽ mgr tuus Rabi sal. dicẽ. et iste ẽ rex messias. cũ igitur in aduentu a zacharia pnũciato exprimitur q̃ rex messias in forma pauprima erat venturus. Et in pphetia damelis legitur ipm venturũ esse in maxima ptãte z maiestate. oportet ergo ocludere duplicẽ eius aduentũ fuisse a prophetis pnũciatũ. in quoz p̃mo messias veniens ad saluãdũ venturus erat in forma pauprima forma hũana. In scõo vero ipe met messias venẽs ad iudicãdũ vẽturus pnũciatur in ptãte magna z maiestate. vñ de p̃mo eius aduẽtu ut dicebã

inter me et te. primū est agendū sc; scrutādo scripturas an sit preteritus vel futurus scdo aduētu sc; ad iudiciū ad pns omis so. qz de ipo nulla ē disceptatio inter me et te. quātū ad h enī omes ocordes sumus q sit venturus.

¶ Capitulū. ij. in quo ostenditur q tps primi aduentus xpi est preteritū ſm pphetiā iacob patriarche.

¶ Saulus.

Quicquid sit de scdo aduētu ostēde si vales q messias ppmissus ad saluādū iam venit. ¶ Paulus. ¶ Inter pphetas qui locuti sūt de aduentu messie pcipue designādo tps hmōi aduētus. primus fuit prīarcha iacob qui volens filis suis quedā p dicere que futura erāt eis. gen. xlix. inter alia de tribu iuda de qua ſm omnes messias erat descensurus. dixit hec verba ſm translationē nostrā. nō auferetur sceptrū de iuda. nec dux de femore eius donec veniat q mittendus est qui est expectatio gentiū. ex quo habetur intentum. nam cū sceptrū a iuda a magis tpibo est translatum nec etiā est dux de femore eius. constat manifeste q venit ille qui mittēdus erat sc; messias ppmissus qō est ppositū.

¶ Saulus. ¶ In multis defecit hec argumētatio tua et primo in vera trāslacōne. nō enī sic se hab; veritas hebraica in hoc loco sīc translatio tua quā allegas et specialiter in hoc qō dicit. donec veniat qui mittēdus est. In hebraica enī veritate in hoc loco dr. donec veniat Sylo qō est nomē ppriū cuiusdā loci ubi fuit aliqñ tabernaculū dñi et archa testamenti ut habetur primo Reg. vnde sensus huius autoritatis quā allegas ſm veritatē lre hebraice talis pt esse sc; q nō auferetur dñiū seu pfidentia vel primatus que fuerāt in tribu iuda tpe iosue et iudicū usq; dū veniret Sylo sc; qñ saul fuit unctus tpe quo tabernaculū dei fuit ī silo. et p cōsequēs erat ibi unctio qua reges ungi debebāt. et q saul erat de tribu beniamyn. et iste vidr esse sensus planus huius aūctatis q michil facit p te. nl enī h agitur de messia de quo ad pns loquimur.

¶ Paulus. ¶ hec tua expositio est manifeste extorta et inconsona lre. tum q tēpore quo saul fuit unctus archa dñi iam erat amota de Silo in charia thiarim. ut in primo Reg. vij. Tum quia pauco post unctionē saulis unctus fuit dauid in regē. qui quidē dauid fuit primus rex de tribu

ꝺa eſt extūc reges de illa tribu ſucceſſerūt. Nō ergo poſſ dici auferri ſceptrū de tribu ꝺa qñ incepit eſſe in ꝓpiqua diſpoſicōe ad regnū pfectū. tum quia de ſaul nullo modo p̄t verificari hoc q̄ immediate ſubditur in lr̄a ſc; qui eſt expectacō gentiū ſeu congregatio gentiū cū ad ſaul michil iſtoꝝ ptinuit. vnde p̄dcā tua expoſitio nullū h; locū in hoc paſſu.

¶ Saulus. ¶ Et ſi verba patriarche non intelligātur de Saul ut tu dicis. poſſunt tamē intelligi de alīs ut de Roboā qui fuit rex iſrahel de tribu Effraym p quē decē tribus ablate ſūt a regno ꝺa. et adheſerūt Jheroboam ut. iij. Reg. x. capitulo. et ſic eſt ſenſus. Nō auferetur ſceptrū de ꝺa ſc; ſceptrū regni q̄ fuit datū ꝺauid et ſucceſſoribꝫ ſuis donec veniret Jeroboā qui coronādus erat in Silo. et ſm talē expoſitionem que ſatis eſt applicabilis lr̄e nulla mentio fit de meſſia de quo hic agimus. et p conſequēs nec p illā habes intentū.

¶ Paulus. ¶ Hec tua expoſitio manifeſte eſt nulla. tū q̄ p Jeroboam non fuit ablatū regnū a domo ꝺa. ſ; potius ſtetit firmū p ſucceſſionē hereditariā in ciuitatē Jheruſalem que erat metropolis ubi erat templum et archa dñi. et vnctio ſacra que ꝓpria erāt et eſſentialia in regno iſrahelitico ſeu hebraico. tum q̄ congregatio illa facta p Jeroboam nō fuit in ſilo ſ; in ſichen. ut. iij. reg. capl̄o p̄allegato.

// Saulus. ¶ Volo ſcire in expoſicōne huius paſſus p ut tranſlatio tua ponit ſc; cū dicit. donec veniat qui mittēdus eſt. licet enī nō ſit ꝓpria cū lr̄a hebraica eſt tamē aliqualiter ei conſona. Silo enī interp̄tatur miſſio ſeu miſſus ſm quā tranſlationē ꝓphetia iſta fuit manifeſte impleta p nabuch. regem babilonie qui miſſus fuit a deo ꝓpter peccata populi ad deſtruendā terrā ꝺa. et ad auferendū regē ꝺa deoꝝ put habetur. iij. Reg. ultimo capl̄o. et ſic eſt ſenſus. non auferetur regnū als ſceptrū de ꝺa et c. donec veniat qui mittēdus eſt ſc; nabuch. qui a deo fuit miſſus et abſtulit totā p̄tātem regiam ſeu ſceptrū de ꝺa. Cui nabuch. fuerūt gētes congregate. quia eius impiū fuit valde dilatatū ut habetur Jere. xxv. et in alīs multis locis. vnde p̄dcā verba p̄phete ſm tuā trāſlacōnem accepta ꝓprie exponūtur de nabuchodonoſor nulla mētione facta de meſſia de quo agimus. // Paulus. ¶ Quia ſ; dictō ſilo ꝓponitur ē aliqliť obſcura tui expoſitores cā variē multipliciter expoſuerūt ut poſſent euadere

a manifesta impugnacõne huius autoritatis· idcirco recurrendũ est in hoc loco ad trãslationẽ Caldaicã factã p aquelon que trãslatio apud vos tres habz excellẽtias· ꝑmo scz ut nullus est ausus ei otradicẽ p Rabi sal· in multis locis· et per Rabi moy· egiptiũ in suo libro de directõne et p alios· scdo est q in scolis puerorꝫ ubicũqz legitur pẽtateucus legitur eis hec trãslatio post textũ· tercia est qz etiã in synagogis ubi in diebz sabbatinis legũtur alique lectiones ipius pẽtateuci q ad maiorẽ solẽmitatẽ repetũtur trãslate· tales trãslacõnes sumũtur ubicũqz terrarꝫ a pdcã trãslatione aquelon· cõstat aũt q ipa trãslatio in hoc loco sic habet· nõ auferetur habẽs potestatẽ de tribu ꝺa nec scriba de filijs filiorꝫ israhel eius usqz in secula donec veniat messias cuius ẽ regnũ· et ipi cõgregabũtur gẽtes seu populi· hec in pdicta trãslacõne· ex qua habes manifeste q hic loquitur pri archa de messia de quo hic agimus· Idẽ habes p Rabi sal· m grm tuũ qui hãc sequitur trãslationẽ in hoc loco· Idẽ etiã p alios· Saulus·

Qui sũt illi doctores nri quos dicis sequẽtes trãslacõnẽ caldaicam in hoc loco· Paulus·

Sup illud vbũ gen· xlix· Cõgregamini filij iacob ut annũciem que vẽtura sũt vobis in nouissimis diebz· que quidẽ verba ꝓposuit iacob filijs suis ante ꝓphetiã seu bñdictionẽ suã· in qua ꝓphetia vba pallegata otinẽtur scz nõ auferetur sceptrũ etc· Rabi moy· gerundẽ· in sua expositione sic dicit nouissimi dies sũt dies messie qm iacob significabat illa tpa in verbis suis cũ dixit· donec veniat Silo et ipi congregabũtur populi· nouissimi enim dies dies messie sũt hec ille· Idem ille magnus Rabi Cabadias in sua trãslacõne arabica que cõmuniter· legitur in ptibz africe· Idẽ Rabi cambi in libro suo qui dr Sarasyn ubi agit de dictõnũ significacõe dicit expsse q p ly filo qđ hẽtur in illa aũcte· donec veniat Silo· significatur filius eius et est ꝓphetia de messia· Sũt etiã alij plurimi hoc sentientes quos causa breuitatis omitto· sufficiũt enim pdicti· q in ore duorꝫ vel triũ stat oẽ vbũ· habes igitur ex hac autoritate q messias de tribu ꝺa ꝓmissus iã venit a tpe q ablata fuit ptãs seu sceptrũ de ꝺa qđ fuit p me ꝓpositũ·

Saul9· Et si hoc qđ dr in aũcte pdcã· donec veniat Sylo intelligatur de vero messia ut videtur velle doctores p te allegati adhuc ex dcã aũctate nõ habes ꝓpositũ· Nam sceptrũ

nō dū est ablatū de iuda. adhuc enī remanet ptās seu dominium iudicādi causas et determinādi apud capita trāsmigrationū que sūt in babilonia que locū regis tenent sup totū populū israhelitici ut habetur a Rabi moyse egiptio in libro de iudicibꝫ in determiacōnibꝫ suis de cauh edrin cap̄lō. xiij. ubi sic dicit. Capita trāsmigracōis que sūt in babilonia locū regis tenent et pñt dñari in israhel ubicꝫ terrarū et iudicare sup eos siue velint siue nolint sic̄ scriptū est. nō auferetur sceptrum de iuda. p istud enī sceptrū intelligūtur capita trāsmigracōnū que sūt in babilonia. hec ille. Et sic p dcā aūctas nō facit p te. Nō enī ex vi p dcē aūctatis est necessariū o cedē q iam venit messias. cū nō dū sit sceptrū ablatū de iuda.

Paulus. Hec rñsio seu euasio tua non solū est manifeste falsa ꝫm euidentiā facti. ꝫ etiā est notorie ficta seu mēdosa. et insup cōtra ꝓphetica veritatē. Primū ptꝫ ex hoc. nā babilonia in qua tu asseris esse capita transmigrationū habentia tales potestates et dominia sup totū populū iudaicū. manifestissimū est q iam a magnis tpibꝫ citra est destructa. inhabitabilis redacta. et hoc fuit de ea ꝓphetatum. ysa. xiij. capitulo. ubi sic dicitur. Et erit babilon illa gloriosa in regnis. inclita in superbia caldeoꝝ. sicut subuertit deus Sodomam et Gomorrā nō habitabitur usqꝫ in finem. et non fundabitur usqꝫ in generacōnē et gñacōnem. Constat autē q in terra inhabitabiliter destituta nullus ꝺmoratur. et multo minus credibile est q sint ibi talia capita. Est etiam notoriū inter nos q a magnis temporibꝫ retroactis nunq̄ in ptibꝫ babilonicis nec aliqō iudiciū. nec determiacō. nec rumor de illis partibus ad istas ptes europe veniret. vnde notoriū est ꝫm euidentiā facti q non sūt ibi iudei dñantes sup totū israhel ut tu asseris. Sc̄ōm aūt scꝫ euasio tua sit ficta seu mēdosa ptꝫ ex hoc. nam ꝫm tuū Rabi moysen p dictū et ꝺmūter oēs doctores tuos extra terrā ꝓmissionis non pt. nec licet nec aliquo modo licuit alicui iudeo iudicare iudicia criminalia de quibꝫ scꝫ ē occisio seu mutilatio membri hūani. Cōstat aūt q qui nō hñt iurisdictionē in talibꝫ non possunt iudicare neqꝫ capitaliter punire blāsp hemū seu ydolatrā homicidā vel adulterū. nec aliū quēcūq̄ incurrentē similia crimina q grauissima sunt ꝫm legē mosayca. et sic exceptis istis et similibꝫ cetera sūt leuia. Ex quo sequitur q illa capita trāsmigrationū que

tu dicis esse in babilonia nō pñt iudicare de grauibꝫ seu capitalibꝫ criminibꝫ cum sint extra terrā pmissionis ꝫ tantū de leuibus et paruis causis quoꝝ respectu nō possunt dici habere sceptrū neq; ptātē regalē put tu dicis. vnde de eis etiam si pnūc essent nō posset dici q tenerent locum seu sceptrū regis. ꝫ tales essent sic iudices inferiores hñtes modicā ptātē ¶ Vides ergo q Rabi moyses et alij Rabini tui qui asserunt q in babilonia sint capita trāsmigrationū habētia potestatē regiā sup totū populū iudaicū manifeste mentiūtur cū illud asserūt qđ est extra mentē suā. omnes enim cōcorditer tenent q extra terrā pmissionis nulli iudeoꝝ ptinet talis potestas. Tercia euasio tua est extra pphetica veritatē. Legitur enī Oseē. iij. sic. dies multos sedebūt filij israhel sine rege et sine pncipe et sine sacrificio et sine altari. que quidē aūctas tam ꝑm tuos expositores q̄ nostros intelligitur de statu iudeoꝝ in captiuitate hodierna. et sic ptz q asserē iudeos habere in babilonia vel alibi tpe huius captiuitatis pncipē vel regez seu aliqđ hmōi. non solū est extra ipam euidentiā rei ꝫ etiā contra pphetica veritatē. ¶ Saulus.

¶ Si hec dicā pātarche que pte allegas pprie sonarēt ꝓposito tuo. oporteret q messias tuus veniret añ tps machabeoꝝ p quos fuit sceptrū de iuda ablatū. Machabei enī ut manifestū est q nō erāt de tribu iuda ꝫ de tribu leui. erāt enī illi sacerdotes et illi totū pplm gubernabāt in tēplo sēdo p centū ānos z ultra añ aduentū xp̄i tui ut ptz in hystoriis iosephi et alijs. Cum igitur messias tuus natus est tempore herodis regis qui machabeis successit in regno iudeoꝝ. Constat q nō venit tempore p̄nominato p patriarchā. nam longe ante tempus herodis in quo tpe xp̄us tuus natus est iam erat ablatū sceptrū de iuda ut dictū est et trāsiuerat in machabeos qui erāt alterius tribus. ¶ Paulus.

¶ Quāuis ꝑm aliquos expositores nros machabei ꝫ sacerdotes fuerīt et p̄sequēs de tribu leui. erant tñ de tribu iuda ꝑm lineā mrnā. et ideo p gubnacōnē eoꝝ nō erat ablatū sceptrū de iuda. cū hoc posſ dare pbari. ¶ Ideo ad obiectōnē tuā ꝑm alios plenius rñdetur. Ad qđ sciēdū q ut hētur. nūi. xi. tpe moysi de mādato dei fuerūt cōgregati. lxx. seniores pplī israhel ut essent coadiutores in regimīe pplī cū ipo moyse. et extūc ꝑm omnes doctores tuos semp fuit in iudaismo collegiū

seu ohistoriū qō dicebatur Cauhedrin adqō oēs difficultates seu dubia fidei et legis puenīebāt. Silr et oīa magna et sūma iudicia seu otroūsie. de quibo omūiter intelligitur illud deutro. xvij. capitulo. Si difficile et ambiguū apud te iudicium ꝓspexeris inter sanguinē et sangnē causam et causam ē. et infra. Surge et ascēde ad locū quē elegerit dns deus tuus. et infra. Et facies quecūq; dixerīt qui p̄sūt loco quem elegerit dns et sequeris sententiam eoꝝ. nec declinabis ad dexterā et simistram que quidem Cauhedrin a tēpore dauid et citra resi debāt p̄cipaliter sub regibo et dūcibo inde in ihrusalē et postea in babilonica captiuitate dū ibi essent reges et duces de iuda. Cōsequēter aūt in reditu p̄dicte captiuitatis resi debāt apud ihrlm sub ducibo de tribu iuda dum essent et durabat ptās eoꝝ etiā nō existente rege seu duce de iuda ꝓut ptās alicuius capituli vacāte sede durat. Et sic aūctas et potestas Cauhedrin duravit etiam tpe machabeoꝝ. et usq; ad .xl. ānos añ destructōnē tēpli sedi. in quo tpe cessavit extoto eoꝝ ptās seu iurisdictio. eo q; tūc tpis herodes interfecit oēs rabinos seu mgros illius collegij ꝓut habetur in libro Cauhedrin ihrlomitano in caplo de iudicijs pecuniaꝝ. sic dē hētur in libro abodazara caplo p̄mo. vij. ptūc ꝓprie fuit ablatū nō solū sceptrū de iuda ꝛ etiā scriba de filijs eius. qō quidē tps occurrit cū tpe passionis xp̄i nr̄i q̄ sm oēs p. xlij. ānos añ destructōnē tēpli fuit passus ꝺic et regnū herodis ꝙalienigena erat. in cuius tēpe titulus regius a toto gne in deoꝝ fuit ablatus et fuit valde ꝓpim quū tpi natiuitatis xp̄i. Ex q̄bus ptz q; tpe machabeoꝝ nō fuit ablatū sceptrū de iuda ꝛ tpe herodis ut dictū ē. in quo tēpe verus messias est natus qō manifeste ocordat cū ꝓphetia p̄narche supdcā.

¶ Saulus. ¶ Scōm tuam narracōnē duo tpa assignas circa exposicōnē verboꝝ patriarche vnū scz quando fuit ablatum sceptrum de iuda herode regnante qui alienigena erat. aliud vero tēpus assignas quando ablatus fuit dux seu scriba de filijs eius. et hō dicis impletū fuisse qñ herodes occidit Rabinos seu mgros legis qui dicebātur Cauhedrin. que quidē scz narratio tua nō vidz fundari in aliqua aūctate autentica. nec etiā vidz consona verbis patriarche supradictis Nō enī assignauit duo tpa sed tantū vnū dicēs. donec veniat qui mittēdus est scz messias sm te et trāslacōnem caldaicam

¶ Paulus. ¶ Scōm hīstorias talmudicas quas te-
neris tanq̄ autēticas habere duo fuerūt ablata de tribu iu-
da diuersis temporibꝫ nō multū ab īuicē remotis. vnū est
sceptrū regni q̄ herodes ascolonita cū essꝫ nō solū ali⁹ ge-
na. ꝫ etiā seruus de domo machabeoꝝ. et de facto regnassꝫ in
iudea etiā hierusalē. ideirco timēs q̄ cū regnū et non cōpeteret
de iure eo q̄ legitur deutro. xvij. de medio fratrū tuoꝝ ponas
sup te regem. nec poteris sup te ponere ali⁹ genam posset
p̄ tpe cōsurgere aliquis de stirpe dauid et eum de regno ex-
pellere. ideo interfecit oēs quos potuit habere de gñe re-
gio. in qua occisione ablatū fuit sceptrū de Juda p̄sertim ꝫm
extimationē populi cōmunē et ipius herodis qui credebat
nullū de stirpe regia in iudea remansisse. Sed sceptro ablato
mō p̄dcō adhuc remanebāt cauhedrin qui dñr doctores seu
scribe qui residebāt sub herode siē alias residebāt sub regi-
bus seu ducibꝫ israheliticis ꝫ postea fuerūt ab herode inter
fecti cauhedrin oēs. et tunc p̄prie fuit ablatus scriba de filijs
iuda. q̄ omnia sup̄dicta hīstorialiter in libro qui dr bababati
ca cap'o p̄mo. et in libro cauhedrin iherosolomitano. et in
libro abodazara sup̄ allegatis hītur. p̄riarcha igitur spū dei
p̄cognoscēs p̄pe indixit al's p̄dixit. Nō auferetur sceptrū de
iuda in hoc p̄signās p̄mā ablacōnē p̄dcām ad titulū regiū p
tinētē. osequēter dixit. et scriba de filijs ei⁹. in ꝫ p̄signās scōaz
ablationē cauhedrin p̄dcām. q̄ quidē due in dñ̄ is tpibꝰ cō-
tigerūt sub herode seu herodianis. Et attendēdū q̄ licz de p̄
ma ablacōne certificati p hīstorias talmudicas p̄allegatas
nō tamen de tpe quo contigit p eas certificamur. p hīstorias
vero nostras scz euangelicas certificamur. nō solum de occi-
sione. ꝫ etiā de ip̄ius tēpe. Tradūt enī herodē occidisse quos-
cunq; potuit inuenire in bethleem Jude a bimatu et infra. Et
hoc cum natus esset saluator noster in bethleem iude put in
.ij. capitulo ostendit. De scōa vero occisione scz cauhedrin de
tpe quo contigit sumus certificati p hystorias tuas in libris p̄
allegatis qō fuit p. xl. annos fere ante destructōnē tēpli scōi
Constat aūt ꝫm omnes hīstoriographos q̄ passio xp̄i no-
stri fuit p. xlij. ānos ante destructōnē tēpli scōi. Et sic habes
ex p̄dictis q̄ non fuit ablatum sceptrum de iuda p herodez
nec dux nec scriba de filijs eius modo predicto. nec venit
messias ut dictū est qō fuit p̄positū. ante enim venit messias

in mundū p suā natiuitatē q̄ fuisset ablatū sceptrū de iuda ut dictū est. Similiter ante fuerūt ei scz messie gentes congregate p suā passionem quā scriba de filijs eius auferetur ut supra est ꝑm tuas historias ostensum. ¶ Saulus. ¶ Non video quomō possis asserere q̄ p passionē xp̄i tui fuerūt ei gentes congregate. totum enim oppositū patet p euidentiā facti. q̄ per mortem xp̄i tui non solū gentes fuerūt ei congregate. ſ̄ etiā discipuli ꝑpr̄ij dimisso illo dispersi p orbem fugerūt.

¶ Paulus. ¶ De hac cōgregacōne gentiū ad xp̄m nostrū p suā passionem oportet nos habere finito isto articulo singulare certamē. et ideo ꝓnūc differatur et continuemus quod meepimus scz scrutiniū scripturaꝝ circa aduētū xp̄i an sit p̄teritū vel futurū.

¶ Capitulū terciū in quo ostenditur q̄ iam diu est q̄ messias venit p reuelacōnē factā danieli de. lxx. ebdomadibꝫ.

¶ Saulus.

Ad ꝓpositū nostrū put vis reuertendū. Et si ꝓphetia p̄dicti patriarche iacob ꝑm trāslationē nr̄am Caldaicam quodāmodo ꝓ te faciat adhuc vellē aliā autoritatē ad hoc q̄ tps aduētus messie sit p̄teritū si quā habes.

¶ Paulus. ¶ Multas habeo autoritates hoc satis ostendentes illis p̄sertim qui veritatē scire desiderāt sine affectione minus recta. ſ̄ tm̄ vnā allegabo tibi que est de ultimis ꝓphetaꝝ de hoc loquētū sic̄ ꝓphetia p̄allegata patriarche fuit de p̄mis ꝓphetis seu ꝓphetijs tractātibꝫ de tpe aduētus messie

¶ Saulus. ¶ Allega illam autoritatē quā dicis ut videamus si facit ꝓ te. ¶ Paulus. ¶ Daniel qui fuit de ultimis ꝓphaꝝ veteris testamti de hac materia. s. de aduētu messie inter ceteros ptractauit. q̄ habetur dañ. ix. Cū orationibꝫ p̄cibus et ieiunijs et sacco et cinere orās deū tempore babilonice captiuitatis ꝓ illuminacōne seu repacōne sanctuarij ciuitatis et ꝓpli israhelitici. cū instāter oraſ̄ et peccata ꝓpria et populi offerretur. angelus gabriel ei apparuit tē pore sacrificij vesptim q̄n ieiunātiū mētes magis eleuātur et deuotius orāt. Qui quidē gabriel postq̄ reddidit danielem attētū ꝓpter arduitatē dicēdoꝝ. dicēdo ei hec verba. Ab exordio p̄cū tuaꝝ egressus est sermo. Ego aūt veni ut indicarē tibi. q̄ vir desideriorꝝ es. Tu aūt animaduerte sermonē et intelligē visionem. Consequēterꝝ releuauit tempus aduentus

messie dicendo ei hec verba ꝟm trāslationē tuā. lxx. ebdoma
de abbreuiate sūt alias decise sūt sup populū tuū et super ur-
bem sanctā tuā ut cōsumatur ꝓuaricatio et finē accipiat pec-
catū et deleatur iniquitas. et adducatur iustitia sempiterna.
et impleatur visio et ꝓphetia. et ungatur scūs scōꝝ. in quib⁹
verbis angelicis manifeste patꝫ q⁹ infra terminū. lxx. ebdo-
madaꝝ a deo ꝓ angelū dāmeli reuelatū. iustitia sempiterna
erat adducenda scꝫ messias ꝓmissus. de quo in psalmo. Ori-
etur in diebꝫ eius iustitia. Et Jere. xxiij. capitulo. hoc est no-
men q⁹ vocabūt eū iustus dñs deus nr̄. et sic in alijs locis in
stus seu iustitia ꝓ excellentiā de messia dr̄. Cū igitur tps p̄dic-
taꝝ ebdomadaꝝ iam diu est q⁹ trāsiuit ut possꝫ cui dēter ꝓ-
bari. nō solū ꝓ rōnes ꝟ etiā ꝓ aūctates a te recipiēdas sequi
tur q⁹ iustitia sempiterna scꝫ ipe messias iam diu est q⁹ venit
q⁹ est intentū meū in hac nr̄a altercacōne. // Saulus.
¶ Autoritas p te allegata nō ꝺcludit intentū tuū nisi p̄us ꝓ-
bes aliq̄ que nō credo te ꝓbare posse. Et spāliter tria q̄ tibi
p ordinē tangā. ꝑmo scꝫ q⁹ tibi incūbit ꝓbare q⁹ p hoc q⁹ di
citur iustitia sempiterna in hoc loco intelligatur messias ꝓ-
missus. ¶Justitia enī sempiterna ꝓprie deus est qui cū sit iust⁹
ꝓut in scripturis sepe nomīatur. sequitur q⁹ sit iustitia. ¶Illa
enī que de deo dñr in ꝺcreto oportet verificari de eo in abstra-
cto ꝓpter eius sūmā simplicitatē. et cū ipe sit sempiternus se
quitur q⁹ eius iustitia que est sua essentia sit sempiterna. vn-
de ꝓprius sensus hmōi dī āgelici. s. ꝛ adducatur iustitia sem
piterna. ē ut adducatur deus qui ē iustitia sempiterna ꝓprie
ut dictū est. Deus aūt dr̄ venire seu adduci metaphorice ꝟm
suos effectus q̄n scꝫ effcūs misericōie siue vel ꝓuidētie vel iusti-
cie sue venit seu ducitur ad miserādū seu ꝓuidēdū suis crea-
turis. vñ si bñ ꝺ fideras in hoc loco sic debꝫ intelligi hoc dictū
scꝫ et adducatur iustitia sempiterna. nō enī damel in suis ora
tionibꝫ q̄ in illo capitulo q⁹ tu allegas cōtinētur. petiuit mes
siam adduci nec aliquid hmōi. ꝟ solū reparationē tēpli et ci-
uitatis q̄ erant destructe et etiā amotionē obprobrij populi
sui ꝓut vba sua manifeste sonāt. in quib⁹ nulla mētio de mes
sia repitur. vñ quia infra terminū p̄dictaꝝ ebdomadaꝝ de⁹
venit miserando populo suo reducēdo eos de captiuitate ba
bilonica et reedificando templū et ciuitatem. et vindicando
eos de inimicis scꝫ de caldeis qui infra istud tempus fuerunt

destructi p medos. Idcirco hoc respectu satis ꝓprie potest intelligi adductio iustitie sempitine correspõdenter ad oõnes danielis quibꝫ ista petebat. Paulus. Stiq; cõcedo tibi q deus ẽ iustus et p oseqns iustitia sempiterna eo modo quo tu dicis. et etiã q m hoc loco per hoc q dr iustitia sempiterna intelligatur ipe deus. ꝫ p hꝫ nõ excluditur qñ verba ista de messia seu de xpo intelligãt. Nã put iã dixi tibi verus messias in veritatẽ fidei nre verus deus ẽ de cuius dimitate tractaturus sũ tecũ in articulo certo p se. Dz ad pns ostẽdam tibi mgros tuos qui verba pdicta angeli exponũt de messia ꝓmisso. in libro enim cedar holan. i. de ordine mundi Rabi barachia exponens illud ysa. lvi. ubi dr ꝓxima est salus mea adveniendũ et iustitia mea ad reuelandũ. dicit expse q p illud qõ dicitur. et iustitia mea. intelligitur messias de quo scriptũ est in daniele. ut adducatur iustitia sempiterna. hec ille. Sil rabi moises gerundẽ. exponẽs pdcã verba angeli in suo loco sup dañ. sic dic. Justitia sempiterna et sanctuariũ sanctuarioꝝ vel sanctus sanctoꝝ nõ mi ipe messias est sanctificatus de filijs dauid. hec ille. et sic habes manifeste hm vetrimã ãtiquoꝝ talmudistaꝝ et modernoꝝ etiã magistroꝝ q p iustitiã sempiternã et sanctũ scõꝝ que in verbis angeli supdicti otinẽtur intelligitur messias. Illud aũt qõ obijcis dicẽs q daniel in suis oõibꝫ in pdcõ capto otentis nõ petiuit messiã adduci. ꝫ solũ repationẽ templi nõ facit otra ꝓpositũ meũ. cũ deus ex abũdãtia sue bontatis nõ solũ merita supplicũ excedit. ꝫ etiã orationũ vota. sepe enĩ plus dat q ab eo petatur. vñ gen. xvij. abrahã nõ petẽti q daretur sibi filius de sara. ꝫ solũ obseruacõnẽ hysmabelis dicens utinã hysmabel vivat coram te. Deus rndit. Sara vox tua pariet tibi filiũ rc. Et infra. Et p hysmabel exaudiui te rc. Ex quo patet q nõ solũ qõ petebat ꝫ amplius ei oceßit. Et sic in ꝓposito. tñ q ꝫ daniel nõ petiuiß aliqd de messia ꝫ ex cõsideracõe verboꝝ Jere. orasset p liberacõne populi israhel de babilonica captiuitate et reedificacõne tẽpli rhmoi. deus tamen cui michil latet futurũ pscẽs q illa liberatio ꝓpli et illa reedificatio tẽpli et hmõi nõ erãt stabiles seu ppetue nec p se intente Ideo reuelauit sibi verã cõsolationẽ populi et ppetuã edificacõnẽ tẽpli dei p aduẽtum iustitie sempiterne et sancti sanctoꝝ scz messie fiendo. sicut si aliquis seruus dño suo gratus

vtroꝫ

seu acceptus peteret a dño suo aliquā grām modici valoris et dns ei rnderet· bn dabo tibi illā · ꝫ est modice reputacōis qꝫ cito corrupetur. ꝫ dabo tibi aliā mcōpabliter maiorez. sic ꝑmi reg· ix· Samuel dicebat Sauli quē sciebat futurū regem de afims quas nudinstercius pdideris ne sollicitus fis qꝫ inuēte sūt et cuius erūt optia israhel· nōne tibi· et sic im ꝓposito deus aūt sciēs qꝫ appropinquabat tps messie m quo redmē dus erat pplus dei et ciuitas sancta sc; iherusalē spūalis ppe tuo repanda damieli petēti de tpali liberacōe et reedificacōne ciuitatis seu tēpli quodāmō mometanea rndit· qꝫ illa edificatio quā petebat fieret et cū hoc dicit· Et rursū reedificabitur platea et muri· ꝫ cōsequēter ostēdit ei qꝫ hmōi reedificatio nō erat durabilis· et hoc cū dicit Et ciuitatē et sanctuariū dissipabit populus cū duce vēturo et finis eius vastitas· Verūtn ut eū vere osolaretur reuelauit sibi liberacōnē ppli spūalem q̄ fiēda erat sc; p oblīmacōnē ꝑuaricacōis et pcī et delecōnē iniquitatis q̄ p adductionē iusticie sempiterne et vncti onē sancti scōꝝ implēda erāt infra tpus· lxx· ebdomadaꝝ a deo derisaꝝ ꝑut plane lra sonat. // Saulus·

¶ Quic q̄d sit de intellectu haꝝ dictōnū sc; iusticia sempitna et scūs scōꝝ adhuc nō habes intentū tuū ex hac aūcte damelis· et hoc ex duobꝫ q̄ tibi ut dicebā incūbūt ꝓbare/ Primo qꝫ nō cōstat hee ebdomade cuius sint quātitatis sc; an dierū annoꝝ cētenarioꝝ seu millenarioꝝ. Ebdomada enī nichil aliud dicit nisi septenariū· Dicūtur enī ebdomade dierū t annoꝝ· Et filī modo seu racōne ꝑnt dici ebdomade iubileoꝝ et centenarioꝝ et hmōi· Et qꝫ hoc est incertum ex dicto angeli Ideo tps intentū in pdcīs ebdomadibꝫ incertū remanet nobis· Secō qꝫ dato q̄ essemus certificati de quātitate ebdomadaꝝ adhuc ignoramus eaꝝ initiū· non enī habetur eaꝝ initiū in lra nec p sequēs eaꝝ finis· vnde dato q̄ infra tpus ꝑdcāꝝ ebdomodaꝝ messias essꝫ venturus et q̄ ille ebdomade sint ānoꝝ· adhuc nescitur an illud tps sit ꝑteritū vel futurū cū haꝝ ebdomadaꝝ ut dictū est initiū nesciatur· et sic pt; q̄ argumētatio tua in hoc loco nō includit intentū tuū·

// Paulus· ¶ Ad ꝑmū qd obīcis de quātitate tpis ebdomadaꝝ tibi respondeo qꝫ ebdomade cōtente in hac reuelatione facta damieli manifestū est q̄ sūt intelligende ānoꝝ· tū qꝫ in tota sacra scꝑtura nō inuenitur aliq̄ ebdomada dici nisi

vel dierū ut leui. xxiij. ubi de festo ebdomadaꝝ agit. vel annoꝝ ut ibi dē. xxv. ubi de iubileo agitur. et igitur fingē ebdomadam iubileoꝝ et hmōi nō ꝺsonat sacre scripture. nec usui ꝺuīter loquētiū. Tum quia tui expositores tam talmudici antiqui q̄ etiā moderni nūquā has ebdomadas intellexerunt nisi ānoꝝ ut ptz in libro qui dicitur Cedar holam scz de ordine mundi in expositōne Rabi sal. sup hūc passum. similiter et Rabi moy. gerundeñ. et sic de alijs qui oēs licz in expositōne alioꝝ otentoꝝ in hac reuelacōne deuiēt a veritate nīa et etiā inter se sint ꝺūsi in hoc tū q̄ scz hmōi ebdomade intelligantur annoꝝ nullus eoꝝ ꝺiscordat. tum quia cū sit manifestū q̄ ciuitas iherusalē p Romanos a magnis tēporibus sit ꝺestructa et extūc sacrificiū iudaicū fuisse ablatū qđ iuxta planū sensū lre in ultima p̄dcā ebdomadaꝝ ꝓnosticatur fore vel saltē p̄. lxxij. ebdomadas. legitur enī sic ibi. et post ebdomadas. lxxij. occidetur xp̄s et non erit ei et ciuitatē et sanctuariū dissipabit populus cū duce venturo et finis eius vastitas. sequitur q̄ iā a magnis tpibꝫ retroactis tps p̄dictarū ebdomadaꝝ sit finitū. et q̄ ostat ex p̄dcīs q̄ infra tps p̄dcā ebdomadaꝝ ad ducī ꝺebebat iustitia sempit'na scz messias. sequitur q̄ a magnis tpibꝫ citra scz a tpe quo finitē sūt. lxx. ebdomade sepe dicte ꝓm ꝓphetiā ꝺaniel. xp̄s seu messias ꝺebuit venire. et sic eius p̄mus aduentus de quo agim? ꝓm reuelationē angelicā factā ꝺanieli iam ꝺūm est q̄ trāsijt in p̄teritū qđ fuit a me intentū. ¶ Saulus.

¶ Licet verū est q̄ expositores nr̄i sp̄alr mgr̄i antiqui talmūdistaꝝ p. lxx. ebdomadas p̄dcās intelligūt ebdomadas annoꝝ ut tu dicis. tñ illi nō ꝺecēꝺūt tps aduētus messie iam p̄teritū. exponunt enī lrām hmōi reuelacōnis p alios modos ita q̄ p hoc nō pñt cogi ut ꝺecēꝺāt messiā iam venisse. et ideo ex ꝺcīs eoꝝ tu nō posses cōcludē qđ intendis. cū sit manifeste otra mentē eoꝝ. ¶ Paulus.

¶ Scio utiq; q̄ mgr̄i tui conātur sic extorte exponē lrām huiusmodi reuelacōnis ut subterfugiāt a veritate ibidē otenta ꝫ ex ꝫ nō tollitur qñ ex ꝺcīs ab eis ꝺecessis possim ꝺ te agē. In dialeticis enī quicq̄d alter disputāntū hz ex cōcessione alterius reputatur ꝓbatū ꝺeclusū inter eos. hz ille ꝺecēꝺes plura alia diūsa seu ꝺr̄ia ꝓponat. fil'r in altercacōibꝫ iuridicis sp creditur hoīi otra se hz nō ꝓ se nisi de ꝺsensu sui aduersarij. vnde

et in ꝓposito expositiões magꝝ tuoꝝ. ego nõ cogor admittere nisi tm̃ in his q̃ ꝓ me faciũt quapropter et ipi vnanimiter ꝺ cedũt ebdomadas hmõi intelligendas esse ãnoꝝ. ideo ꝟ ꝓpono tibi tanq̃ a te necessario cõcedẽdũ et recipiẽdũ. De alijs vero expositoribꝫ suis si que sũt otra me. nõ cogor eas recipere nisi forte ratio vel aũctas sacre scꝑture eis suaderet. et eodẽ mõ debꝫ esse inter me et te. et si ex aũctatibꝫ noui testamenti vel sancto ꝝ nr̃oꝝ aliquid mutẽtũ fuerit otra me potes illud allegare ꝛ oportebit q̃ ego ꝺ cedã illõ. De his aũt que otra fuerint in p̃dictis nõ eris obligatus ꝺ cedẽ. ¶ Saulus. ¶ habeo mentẽ tuã circa p̃mũ qõ obiciebã. dic igitur ad se cũdũ scz de initio hmõi ebdomadaꝝ qõ m lra nõ est exꝑssum. ¶ Paulus. ¶ Si bñ lram̃ oſideras mitũ hmõi ebdomadaꝝ angelus ostẽdit daniel ubi postq̃ ꝓposuit sibi lxx. ebdomade decise sũt sup populũ tuũ ꝛ cẽ. usq; ibi. et vngatur sanctus sanctoꝝ. statim subdit. Scito ergo et aĩaduerte ab exitu sermonis ut iterũ edificetur ihrl̃m usq; ad xp̃m ducẽ ebdomades septẽ ꝛ ebdomade. lxxij. erũt. vñ ꝑm planũ intellectũ lr̃e in hoc qõ dicit. ab exitu sermonis ꝛ iterũ edificetur ihrl̃m ostenditur initiũ haꝝ ebdomadaꝝ esse ab exitu sermonis reedificacõnis ihrl̃m. Sz quõ intelligatur illud ab exitu ꝟmõis ꝛc̃. diuersi diuersimode exposuerũt. aliqui vero exposuerũt de exitu ꝟmonis dei ad gabrielẽ angelũ de quo dixerat. ab initio p̃cũ tuaꝝ egressus ẽ sermo. Alij vero a. xx. anno regni artarxersis scz qñ idẽ rex p̃cepit ut reedificaretur ihrl̃m. ut habetur neemie. iiij. capº. Alij vero ut magr̃ raymũdus martini et alij sequẽtes exponũt hoc initiũ fuisse a. iiij. anno ꝛedechie regis a quo ãno ut sufficiẽter ꝓbatur exiuit sermo dei ad Jeremi. dicẽs. Cũ ceperit impleri in babiloma. lxx. ãni visitabo vos et suscitabo sup vos vbũ bonũ ꝛ reducã vos ad locũ istũ. in quo vbo ꝟmo dei p̃mo exiuit de reditu ꝓpli in ihrl̃m. et p ꝟsequẽs reedificãdũ tibi tẽplũ dei et habitacula ꝓpli et ministroꝝ licz adhuc non essẽt data licẽtia reedificãdi vñ iste fuit p̃mus exitus sermonis dei de reductõne captiuitatis babilonice ad quã refertur ꝓprie verbum angeli dicentis daniel. Scito ergo et aĩaduerte ab exitu ꝟmõis ut reedificet ihrl̃m Cõsonat aũt huic sñie qõ daniel in suis oꝛoibꝫ ꝛ ieiunijs superadditis sũpsit exordiũ ab illa ꝓphetia Jeremie. dicitur enim in principio illius capli dañ. ix. Ego daniel intellexi in libris

numerū annoꝝ de quo factus est sermo domini ad Jeremiā
ꝓphetā ut cōplerē dies cōsolacōis iherusalē. lxx. ām. et po-
sui faciē adorādū deū ꝛc. ex quo ptz q dameli cōsiderāti de vbis
Jere. p dēis ab illis vbis sūpsit sibi initiū angeli dni dicē-
tis. ab exitu sm̄ois ut reedificetur ihrlm ꝛc. vñ ab isto initio
ꝓcedēdo in oputacōe. lxx. ebdomadaꝝ recte sm̄ veteres hy-
storias et plamorē sensū lr̄e dꝫuentur ad ultimā ebdomadā
in qua passio xp̄i fuit celebrata p quā sm̄ veritatem fidei nr̄e
cōsūmata fuit puaricatio et finē accepit pcēm.

// Saulus ¶ Ostende ergo michi ꝓcessum huius oputa-
cōis scz. lxx. ebdomadaꝝ ut videā quō ab illo exitu sermo-
nis scz dni ad Jeremiā usq; ad tpus passionis qō dicis fuerūt
implete. lxx. ebdomade supdicte. // Paulus.

¶ Nō est necē ut tibi ad pns ostendā illū ꝓcessum quē petis
q; potes eū h r̄e plenē in illo libro notabili q dr pugio iudeoꝝ
.iij. pte. iij. capitulo ubi hec cōputatio est pfecte tradita. Silr
illā inuenies paucis mutatis in postilla mgri nicolai sup ℔
capl'm dañ. ix. et in addicōnib; quas in illo capl'o edidimus.
in quib; oib; p dcā oputatio vera et exquisita cū reprobacōe
exposicōnis Rabi sal'. mgr̄i tui pfecte traditur et ꝓpe. ibi etiā
inuenies planū sensū et rōnē oīm que in illo capl'o cōtinētur
tam de diuisione triptita ebdomadaꝝ scz p septem. et. lxij. et
vnā. Silr de quo intelligitur usq; ad xp̄m ducem et occidetur
xp̄s et sic de alijs ibidē otentis. et ideo remitto te ad p dcā. tū
q; hic nō agimus de ℔ ut inuemamus tps aduētus xp̄i di-
stincte et pūctualiter. ℔ solū scrutamur scripturas ad inue-
niendū scp̄turas sm̄ reuelacōnē p dcāꝝ ebdomadaꝝ dameli
factā an iste aduētus sit adhuc in futurū expectādus an iam
trāsiuit in p̄teritū. et q; sm̄ expositores nō solū nr̄os ℔ etiam
tuos totū tps baꝝ ebdomadaꝝ infra q; iustitia sempiterna
scz xp̄s erat adducendus cū iam diu est q; transijt in preteri-
tū ut patz ex p dictis. ideo hoc sufficit ad ꝓbādū intentū me
um ad pns sine hoc q; intremus ad calculādū ꝓcessum com
putationis ab initio ebdomadaꝝ usq; in finē p̄sertim cū ille
ꝓcessus ex varietate hystoriaꝝ et alioꝝ cōcurrentiū sit valde
longus et trāscendat compendiositatē huius tractatus.

// Saulus.

¶ Allega michi doctores nr̄os sm̄ quos totū tps p dcāꝝ eb-
domadaꝝ iā trāsijt in p̄teritū. // Paulus. ¶ In illo

libro talmut qui dicitur abodazara capitulo p̄mo habetur determiate q̄ lxx. ebdomade damelis inciput a destructione p̄mi tēpli. et terminantur in destructōnē tēpli scōi. inter q̄s quidē duas destructōes fluxerūt. cccc. xc. anni qui faciūt. lxx. ebdomadas annoꝝ quoꝝ quidē annoꝝ p̄mi. lxx. anni fluxerunt durante destructōne templi que facta fuit p nabuchodonosor. cccc. vero anni et. xx. fluxerūt a principio reedificacōnis templi secūdi usq; ad destructōnē eius p romanos. ¶ Idem etiā habetur in libro qui intitulatur de ordine mundi. qui hebraice dicitur Cedar holan. quas quidē aūctates Rabi sal. sequitur in hoc passu tanquā minus labiliter tenēdas apud hebreos apud quos illa que in talmutho determinata habent seu diffinita sine otradictōe circa sacre doctrine expositōnes nō licet eis qualitercūq; ab eisdē recedē. ꝛ tenenda sūt tanquā in textu sacre scripture otenta. put in multis locis ab eis traditur. et a Rabi moyse in p̄ncipio sui deutronomij tanquā p fundamento totius sui operis p̄supponitur. autoritas enim talmudica in hmōi determinacōnibꝫ apud iudeos est in eodem gradu sicut autoritas vniuersalis eccīe apud nos. Constat autē q̄ a destructōne templi scōi per titū in quo tempore fuit finis. lxx. ebdomadaꝝ ꝑm tuos doctores usq; ad presentem annū scz a natiuitate dñi. Mcccc. xxxij. fluxerunt anni mille tricenti. lxiij. Et sic habes manifeste q̄ ultimus terminus ebdomadaꝝ ꝑm computacōnē doctorum tuoꝝ iam a magnis temporibꝫ retroactis trāsiuit in p̄teritū. et p̄ oseqns tpus aduentus messie de quo agimus qui infra ealdē ebdomadas ꝓphetice seu angelice p̄nūciatur fore.

¶ Saulus. ¶ Licz illi magri seu doctores quos allegas sic cōputassent ebdomadas. fuerūt tn alij doctores nostri aliter sentientes. et ideo ex p̄dictis solum non potes formare efficacem contra me rationē nisi prius discurratur p alios doctores. ¶ Paulus.

¶ Licz bn̄ credo q̄ multi hebreoꝝ attēdentes q̄ ex p̄dcā cōputatione ebdomadaꝝ p suos magros determinata oducebatur xp̄m iam venisse muenerūt circa hoc quasdam vanas seu ofusas expositōnes ut saltē p vias obliquas et extortas veritatē luce clariorē sbterfugeret. put de eis vaticinat ezech. xiij. Sicut vulpes in deserto sunt ꝓphete tui id ē doctores tui israhel. vulpes enī volētes seu querētes sbterfugē venatorē

vel canem multas et varias vias et cauerñosas atq; tortuosas sequuntur qñ in hoc loco maxime contingit tuis expositoribꝫ de quibꝫ omnibus non est curandū. Nam ut ait phūs in ꝓmo ethicoꝝ. omnes quidē ꝑscrutari opiniones inane forsitan est. sufficiens aūt maxime que superficietenus apparet vel estimetur habere aliquā rōnē. hec ille. Cū aūt ꝓdicta expositio tuoꝝ doctoꝝ quā supra allegaui sit a doctoribus talmudistaꝝ nemine eoꝝ contradicente determinate tradita. et postea a tam magno expositore tuo sc; Rabi sal. repetita tanquā conclusa in sua glosa nō oportet. put phūs dicit ad alias singulares expoſicōes seu opiniones diuertere. de vno tamē te certifico q; fuerūt multi doctores tui qui de termino aduentus messie nō ꝑ ebdomadas ꝓdictas sz ꝑ alias auctoritates discurrentes tractauerūt quoꝝ quilibꝫ assignauit certū tps hmōi aduentus. que quidē tpa licz varia et ex diuersis motiuis ꝑ quēlibꝫ eoꝝ assignata omnia iam tñ trāsiuerūt in ꝓteritū. et sic iuxta testimoniū cuiuslibꝫ eoꝝ tpus aduentus xp̄i iam transijt in ꝓteritū quod est intentū. Omnia enī vera sūt in phūm ꝓmo ethicoꝝ sonāt vero.

¶ Capitulū. iiij. in quo ostenditur q; ſm omnes magistros seu doctores et expositores famosiores iudeoꝝ qui de tempore ꝓmi aduentus xp̄i determinando locuti sūt idē aduentus iam transijt in ꝓteritū. ¶ Saulus.

Narra michi qui fūt illi doctores nostri qui tēpora diuersa assignauerunt ad hmōi aduentū. et quomodo illa tpa iam trāsiuerūt. ¶ Paulus.

¶ Inter tuos doctores fuerūt multi quasi ꝓmitiui et alij moderni quasi ultimi. alij medij. et in quolibꝫ istoꝝ ordinū fuit nō modica tpis latitudo in qua fuerūt plures et varij rabini seu expositores famosi qui de hac materia tractauerūt.

¶ Saulus.

¶ Indica michi de quolibꝫ istoꝝ graduū seu ordinū vnū vel duos si forte habes tuā opinionē in hꝫ asserentes. ¶ Paulus.

¶ De turba ꝓmoꝝ talmudistaꝝ fuerūt aliqui ut nosti qui vocantur thanay quoꝝ autoritas inter vos alios ē maxima ꝑ ꝓphetas. Et de istis fuerunt tres de hac materia loquentes quoꝝ vnus dicitur Ra. yote qui in libro Cedar holam sc; de die mūdi exposuit terminū. lxx. ebdomadaꝝ mō supdcō

ꝺm quē iam transiit tēpus aduentus messie ut dictū est. Fu
it etiā alius de maximis illoꝝ qui de thanaym qui vocatur ra=
bi aaquiba qui secutus est istam opputationem ebdomadaꝝ
et sic credebat ꝙ messias erat venturus tempore destructō=
nis templi secundi. ideo secutus est quendam fatuum nomi=
ne heutoliba qui illo tempore dixit se esse messiam quē fatu
um secuta est magna multitudo indeoꝝ post. xlviij. ānos a
destructōne iherusalē p romanos. et cōgregati sūt in quadā
ciuitate nomine biter et rebellauerūt cum p̄dicto falso messia
aduersus impatorē alias imperiū romanū. qua racōne adri
anus cesar transfretauit et obsedit eos cum suo falso messia
antedicto. et capta ciuitate oēs interfecit cū suo falso mes=
sia, put omma ista tradūtur, plixius in quodā libro qui dici
tur de moy in dij. qui incipit bisiosa p aquinj. Et in glō treñ.
Ieromi sup illud verbum treñ. ij. capitulo. dissipauit dñs
nus et nō est miserius omma speciosa Jacob. de quo quidem
falso messia et suis sequacibꝫ intelligitur illud damelis. xi. fi
lij quoꝙ p̄dicatorū populi tui extollentur ut impleāt visio=
nem et corruent. fuit alius ut ibidē habetur qui dicitur de do
mo helie ꝓphete qui posuit ibidē exp̄sse seꝙ in libro de ordie
mūdi ꝙ per sex milia annoꝝ debeat mūdus durare. qui qui=
dem anm erāt p tres partes diuidendi isto modo. ꝙ p duo
milia annoꝝ prima mūndus erat quasi subvacuo. per ꝙ de=
signans tempus ante legisdationē quod vocat vacuū. quia
nō erat aliquis populus sub lege diuina. duo milia vero an
noꝝ sequentia vocat tempus legis. asserens ꝙ hoc tempus
debebat fluere a datione legis usꝙ ad messiam. duo vero mi
lia tercia seu ultima asserit esse sub messia. quia ꝺm eū ab ad=
uentu messie usꝙ ad finem mundi debebant fluere duo milia
annoꝝ. constat aūt ꝙ iuxta cōputationem hebreoꝝ que in
hijs regionibꝫ hyspanie et ubiꝙ terraꝝ cōmuniter tenetur a
creatione mundi usꝙ ad p̄sentē annū domini. M. cccc. xxxij.
fluxerunt quinꝙ milia et centum et nonaginta et duo anni.
Vnde ꝺm predictum doctorem tempus aduentus xp̄i a mil
le. c. xcij. annis transiit in p̄teritum. Et sic habes tres p̄cipa
les de numero eoꝝ qui dicūtur thanayn. post p̄dictos fuerūt
alij nō tante autoritatis sed quasi sub eis. et isti dicūtur emo=
rayn. de quibꝫ fuit vnus de maioribꝫ qui vocatur Rab qui de=
finiuit in libro Cauhedrin i helech ꝙ oēs tēmpi assignati

de aduentu messie iam transiuerūt in p̄teritū et q̄ non pende-
bat redemptio msi mi p̄a pemitētia·hec ille· que quidē de ter-
minatio verissima est si sane intelligatur· Nam terminus as-
signatus in ꝓphetis iam trāsiuit ut dictū est· in quo termino
iam xp̄us venit et nō pendet redemptio msi mi p̄a pemiten-
tia·quia quicūq; eo⁹ pemitentiā agerent statim haberēt mes-
siam quod habemus p rei euidentiaz· Sed licet iste Rabi nō
ita recte intellexit verba p scip̄m ꝓlata·tamen ex eis habe-
mus q̄ om̄es termini assignati de aduentu messie iam transi
uerūt qō est intentū· Fuit et alius contēporaneus sibi qui cō-
siderans q̄ om̄es termini de aduentu messie iam trasiuerant
ꝓut iam dixerat·socius suus voluit precludere viam inuesti
gandi huiusmodi terminos ne per hoc aliqui causarentur a-
lias amsarentur de veritate·et ideo dixit ve animabꝫ putā-
tibus alias computantiū terminos sc̄z aduentus messie·per
hoc volens designare q̄ esset peccatū inquirere seu inuestiga
re de hmōi terminis·non reddēs ad hoc aliquā rationem nec
autoritatē·cuius malicia manifesta est· Nā nullus fuit famo
sus scriptor seu glosator inter eos qui de hoc solemniter non
inquirēret ꝓut iam patebit post p̄ dc̄os qui dicūtur emora-
yn fuerūt alij qui dicuntur gaom̄· de quo⁹ numero fuit vnus
in asia nomīe Rabi cahadras qui scripsit super talmud et su
per bibliam et composuit vnum librum qui vocatur liber de
credendis in qūo conatus ē ex dc̄is ꝓphetaꝫ ꝓbare q̄ mes-
sias nondum venerat· Et exquisiuit cum magna diligētia de
termino aduentus messie·et concluſit sm̄ suam diligentē in-
quisitionem certum terminū predicti aduentus qui iam trā-
siuit in preteritū per·ccc·xl·annos et ultra ut in eodem libro
habetur· Post p̄dictos Gaom̄·surrexit Rabi moyses egip
tius qui tante autoritatis fuit inter eos ut a maiori pte inde
oꝫ dz ꝓuerbialiter q̄ a moyse sc̄z legislatore usq; ad moysen
sc̄z egiptiū maior non surrexit sicut iste moyses· Iste vero li-
cet in suo deutro· in libro de iudicib⁹ titulo de regibus ubi de
messia tractat·determinat q̄ nullus debet computare termi-
nos aduentus messie sequens opīonē supradicti dicens·
Ve animabꝫ cōputantiū terminos· tñ ipem̄ in quadā epi
stola quam misit indeis qui erant in africa scripsit q̄ habe-
bat ex certissima tradicōe antiquoꝫ q̄ propheta venturus
erat in israhel·et q̄ messias debebat venire et redimē israhel

in anno a creacõe mundi .iiij. M. dcccc. lxxiiij. qõ etiã coña-
tus est fundare in quadã aũctate balaam .ij. capitulo. Et cũ
iam dictum est ſm computacõnem indeorũ .p̃mus ãnus ſcz
milesimus quadringentesimus .xxxij. est millesimus centę-
simus .xcij. a creacõne mundi ſm eos. sequitur q̃ terminus
ab eo assignatus transiuit iam in p̃teritũ per .cc. viij. annos
quã quidẽ computacõnem fundauit in quadam autoritate
balaam numeri. capitulo .xxiij. ubi dicitur in translacõne no-
stra. In tẽporibꝫ suis dicetur Jacob ⁊ israhel quid opatus est
deus. ubi in hebreo habetur. quasi in tẽpore isto dicetur Ja-
cob et israhel quid operatus sit deus. quod verbũ ex traditi-
one antiquorũ sic expomitur. q̃ quãtũ tempus defluxe-
rat a creatione mundi ſm hebreorũ computacõnẽ usq; ad tẽ
pus in quo balaam ista verba dixit. tantũ tempus p̃cise flu-
ere habebat a tẽpe ip̃ius dicti. ſ. balaam usq; ad tps in quo
p̃phetia futura erat in israhel p̃ messiã. quicquid tñ sit de ista
p̃bacõe de qua nõ est curãdũ sufficiat ad presens qõ ipsi-
us Rabi moyses cõcluditur terminus aduentus messie mo-
do p̃dicto. Fuit p̃terea alias postea alius magne autoritatis
qui dicitur Rabi moyses gerundeñ. qui scripsit sup talmud
quoddã opus quod vocauit nouellas. exposuit etiã penta-
teucum in cuius expositionis parte phemiali determinauit
cum magna solemnitate q̃ messias erat venturus certissime
in anno a creacõne mundi. v. M. c. xviij. Item alius de p̃uin-
cia puincie nomine Rabi leui ben gerson vulgariter ma-
gister leo de bannolas nuncupatus qui scripsit sup aliquos
libros biblie in expositõne sua sup danielẽ reddẽs deo gra-
tias qui sibi reuelauit terminum aduẽtus messie. assignauit
hmõi terminũ in anno supdicto. v. M. c. xviij. ſm hebreorũ
computationẽ concordans cum Rabi moyse gerũdeñ. supdicto
quorũ scz amborũ terminus iam transiit in p̃teritum per
.lxxiiij. ãnos. De Rabi sal. vero iam dictum est supra q̃ ſm
eum finis .lxx. ebdomadarũ fuit finitus tpe destructionis tẽ-
pli secũdi. ex quibus ommbus bene consideratis habes q̃
aduentus messie de quo agimus non solum ſm scrutiniũ scp
turarũ sacrarũ quas tibi supra allegaui. sed etiã ſm alias auto
ritates in quibus putas vitam eternam habere scilicet tal-
mudistarũ et aliorũ doctorũ seu magistrorũ vel expositorum
tuorum in varijs temporibus et regionibus constitutorum

tempus aduentus messie iam transijt in ꝓteritū.

Saulus.

¶ Q̄ doctores nr̄i varie scripserūt ⁊ etiā fallibiliter de hmōi termio seu tpe otingit eis ex hoc q̄ hmōi tpus ē clausū a deo et signatū ita q̄ nō possit cognosci a quo q̄ usq; dū venerit ip̄m tpus testāte daniele ultio capło. ubi de hac materia loquēs sic ait vade daniel q̄ clausi signatiq; sūt sermones usq; ad tpus ꝑfinitū. vñ ex eis nō habes intentū rōne ꝑdcā.

Paulus.

¶ Si bñ oideras aūctatē danielis p te allegatā nō rēpies q̄ tps istud sit clausū seu signatū oīmibꝫ ſ̄ tm̄ ꝑuis ⁊ impijs. q̄ malicia sua excecati ea que sūt luce clariora nō ꝑnt videre ſ̄ doctis et iustis hmōi tpus nō denūciatur esse clausū. Legitur enī ibi sc; danielis ultimo statim post verba p te allegata sic Eligentur et dealbabūtur et quasi igmis ꝓbabuntur multi. et impie agent impij. nec intelligent omnes impij. porro docti intelligent. habes ergo ex dictis danielis q̄ tempus illud ꝑfinitū solū impijs debebat esse clausū et signatū. non autē doctis. Cum autem tu non potes cōcedere omnes mgros tuos sub quor; doctrina et eruditione viuūt omnes iudei fuisse impios. sed potius iustos et doctos eos credis seu reputas sequitur q̄ per eor; impietatem nō potes eos excusare a cognitione temporis aduentus messie ꝑfiniti cum apud te nō reputentur impij sed iusti et docti.

Q Sarta distinctio de scrutinio scripturar; loquentium de cōgregacōne iudeor; ꝓ xp̄m seu messiam. et continet quatuor capitula.

¶ In p̄mo capitulo ostēditur q̄ congregatio israhelitar; est dupliciter intelligēda sc; corpalis et spūalis.

¶ In scō capitulo ostenditur q̄ cōgregatio spūalis est digmior seu potior q̄ corpalis.

¶ In tercio capitulo ostenditur q̄ p terrā israhel et iheruſalē et templū dei ubi ꝓphete dicūt congregādos fore omēs israhelitas intelligendum est de celesti bītudine in qua sancti spiritualiter cōgregantur.

¶ In iiij. capitulo ostēditur q̄ reedificatio tēpli ezechielis reuelata nō ē expectāda materialiter in futuro impleri. neq; ex ipa sumitur argumentū contra illud quod ꝓbatum est xp̄m

iam venisse.

¶ Capitulū pmū in quo ostenditur q congregatio israhelitarum dupliciter est intelligēda scz corpaliter et spualiter.

¶ Saulus.

Quantūcūq; p auctates pbasses q tpus aduē tus messie trāsijt in pteritū ut intēdis adhuc nō posses euadē alias sacras auctes quibus multa dñr fore implenda p messiam p missuz que tñ sm rei notissimā euidentiā cōstat nō dū fuisse impleta. Ex quibo necessario sequi tur messiam nōdū venisse. ¶ Paulus.

¶ Propone que sūt illa nondū impleta que sm autoritates sacras p messiam denūciātur impleri. et hec p singula ut melius discutiantur. ¶ Saulus.

¶ Inter cetera pponо tibi vnū scz congregacōnē iudeoꝝ seu israhelitaꝝ p xpm faciendā. de qua congregatione ut nosti q̄ plurimi pphete loquētes exp̄sse. et tñ hodie ut euidēter pt sūt ita dispersi p orbem sicut vnq̄ fuerūt. ex quo patz q messias pmissus qui eos debebat congregare nōdū vemt.

¶ Paulus.

¶ Allega illas auctes quas credis p te facē in hoc loco ut eas diligenter scrutādo veritas pateat. ¶ Saulus.

¶ De congregacōne dispsionis israhelis futura inter multas p phēticas auctates que hoc dicūt. occurrit michi illa ezechie. xxxix. ubi sic dicit. Hec dicit dñs deus. nūc reducā captiuita tē Iacob et miserebor totius domꝰ israhel. et zelabo nomi scō meo. et infra. Et congregabo eos de terris inimicoꝝ suoꝝ. sanctifi cabor in eis in oculis gentiū multaꝝ. et scient q ego dñs deus eoꝝ. Et infra. Cū congregauero eos in terrā suā et nō dereliquerim quenq̄ ex eis ibi. et nō abscondā ultra faciē meā ab eis. Ex qua autoritate manifeste habes q deus cōgregaturus erat populū suū israhel de terris inimicoꝝ et deducere sup terrā suā. qđ patet manifeste usq; hodie nō esse impletum p messiam tuū. Ex quo sequitur q est implēda p verū messiā quem expectamus. ¶ Paulus.

¶ Circa hanc congregacōnē an omia debes scire q fiē sup tibi ostēderim p auctē Rabi moysi magri tui aliq̄ dictōes in sacris scripturis otētē sūt equoce merevel ad filio q qñ i scripturis

vēnīt oportet diligēter inquirere in quo sensu sumantur sic dictū fuit de hīs dictionib⁹ israhel Jacob seu iuda in prima distinctione capitulo iiij. Et sic in ꝓposito cōgregatio de qua ꝫ ꝓpheta loquitur equiuoca est. qñq; enī significat cōgregationē corpalem in aliquo loco. quādoq; vero significat congregationē spūalem animoꝝ in aliquo credibili seu opinabili vel deliderabili et hmōi. sicut enī corpa in eodē loco posita dīr congregata localiter et ab inuicem remota dicuntur dispersa. Sic ammi in eodē conceptu intellectus seu volūtatis existentes vni dicuntur seu vniti. et a fortiori possunt dici ogregati. vñ aūctas p te allegata dupliciter pt intelligi. q; ſm quos dā de ogregacōe corpali intelligitur qđ fuit impletū in reditu de captiuitate babilonica qñ oīs populus israheliticus quivoluerūt ascendē ad terrā ꝓmissionis habuerūt licentiā seu potestatē hoc faciendi ut habetur. ij. paliꝑ. ulti. et Esdre ꝑmo. Et huic sentētie cōsonat ꝓncipium huius ꝓphetie in qua dīs dicit ꝓphete. Nūc cōuertam cōuersionē iacob ⁊ c. quod essz manifeste falsū si hoc esset adhuc futurū cum ab illo tempore in quo dictum fuit. nunc cōuertam usq; ad istud tempus transierūt plus q̄ mille sexcentis ām. Sz q; tempore ezechielis quādo hoc dictū fuit per ꝓphetam iam tempus predicte congregacōis imminebat. ideo ꝓprie dicitur in hac ꝓphetia. Et nūc reducam captiuitatē istam ⁊ c. et cōgregabo eos de terris mimi coꝝ suoꝝ et cetera. et isto modo intelligitur istud Ezechielis. xi. et congregabo vos de populis. et adunabo vos de terris in quib⁹ dispersi estis. et dabo vobis humū israhel. Que quidē ꝓphetie et plures alie similes fuerūt implete in reditu captiuitatis babilonice p cōgregationē corporalē israhelitaꝝ q̄ tūc fuit facta. Sed dīm vero alios cōgregatio in hac aūctate cōtenta intelligitur sc̄do modo cōgregationis supradicto sc̄z animoꝝ qđ impletum fuit per messiam seu xp̄m nostrū sub quo totus israhel sc̄z fideles xp̄i qui veri israhel dicūtur ꝑut in prima distinctione est cōgregatus seu vnitus in fide xp̄i ſm quā anime fideliuz vnūtur seu ogregantur. Nec obstat ſm istos q̄ dicitur. nūc cōuertam. Tum q; non tantū distat tempus in quo fuit hec ꝓphetia dicta a tpe aduentus xp̄i sicut ad tempus pñs ut est manifestum. Tum q; respectu dīne eternitatis temporalia oīa reputātur ut nunc. Ex quib⁹ patz q; ſm utrāq; p̄di-

ctay expositionū ꝓphetia ista iam est impleta. et sic hec aū-
toritas michil facit ꝓ te. ¶ Saulus.
¶ Si bene cōsideras neutra p̄dictay expositionū potest sta-
re cū vero sensu ista li huius autoritatis qō volo tibi ostendē.
p̄mo de p̄ma exposicōne. Scō de scōa. Prima em̄ expositio
que dicit q̄ p̄dcā ꝓphetia fuit impleta tpe reditus de captiui
tate babilonica. est manifeste falsa ꝓter duo que in eadem
ꝓphetia cōtinentur q̄ nūquā fuerūt tpe templi scōi impleta.
p̄mū est illud qō dicit tibi. Et non derelinquā quē q̄ ex eis. qō est
manifestū nō fuisse impletum tempore reditus de captiuitate
babilonica. in quo reditu nedū decem tribus que ibi non mi-
fuerunt sed etiam de alijs duabus multi relicti sunt. Scōm ē
illud quod dicitur in p̄dicta autoritate. nō abscondam ultra
faciem meam ab eis. quod nullo modo potest dici fuisse im
pletū in illo tempore. cum a destructione templi scōi usq; nūc
manifestum est deum abscondere faciem suam a nobis plus
q̄ antea relinquendo nos in tam diuturna et tam acerba ca-
ptiuitate ut est manifestū. ¶ Paulus.
¶ Prima obiectio tua contra p̄mam exposicōnem nō valet
ꝓter duo. p̄mū est q̄ tempore reditus de captiuitate babi-
lonica omnes habuerūt licentiā a Ciro vniūsaliter redeūdi
in iherusalē libere ut pt; p ea que sup̄ allegātur scz. ij. para-
lipom̄. ultimo. et p̄mo Esdre. Et sic verificatur illud. et non de-
reliquerim quē q̄ ex eis. quia nullus fuit derelictus quin pos
set redire si vellet sublato iugo captiuitatis et licentia cō cess-
sa generali. Scōm est quia Esdre in fine scōi capituli. et in p̄n-
cipio tercij post reditū captiuitatis babilonice. hec v̄ba le-
gūtur. Et habitauerūt sacerdotes et leuite et de pl̄o et cā-
tores et ianitores nathinei in ciuitatibꝫ suis et oīs israhel. et
puenit mēsis. vij. et filij israhel. et in ciuitatibꝫ suis cōgrega-
tusq; ē pl̄s q̄si vir vnus in ihrlm. ex qua aūcte pt; manifeste
q̄ oīs israhel fuit in reditu captiuitatis babilonice in ihe-
rusalē qō ꝛcordat manifeste cū p̄ma exposicōe. ¶ Saul⁹.
¶ Impossibile videtur vel saltē nō verisimile q̄ nō remāsis-
sent aliqui de tanta dispersione in deo ꝛp orbē facta. insuper
manifestū est q̄ de decē tribubꝫ ultra flumina ethiopie trans-
migratis nullus fuit in iherusalē in reditu captiuitatis babi-
lonice. et sic nullo mō p̄t dici q̄ totus israhel fuit in iheruса-
lem in reditu de captiuitate babilonica. ¶ Paulus.

¶ De decē tribubꝫ nō debuit hic fieri mentio· qz iam erāt p̄ ciſe nō ſolū a regno dauid quod erat a deo inſtitutū ſup totū iſrahel·ꝫ etiā a cultu diuino qui erat in iheruſalē ut habetur .iiij·Reg̃·xvij· Et ſic forte de duabꝫ tribubꝫ aliqui remanſerunt qui nō aſcenderūt in iheruſalē in reditu captiuitatis p̄dicte neceſſe eſt dicē ad ſaluandū aūctatē Eſdre ſup̄dictā qz fuerunt tam pauci qz quaſi nulli reputātur·nam ꝑm pl̄m.ij. et.xi.quod modicum ē quaſi nichil reputatur·vnde et ſimiliter qō dicitur in autoritate Ezechielis p te allegata·Et nō de reliquerim quenq̄ ex eis·iſto mō intelligēdū ē ſcz qz de paucis vel modicis ſi forte remanſerūt nō faciat mentionē ꝓphe ta ſicut nec Eſdras cū dixit oīs iſrahel in p̄dicta autoritate p me allegata.

¶ Saulus·

¶ Adhuc reſtat illud verbū in p̄dicta autoritate Ezechielis p quod nullo mō illa autoritas p̄t verificari de tempore reditus captiuitatis babilonice ſcz cū dicitur·Et non abſcondaz ultra faciem meā ab eis·Cōſtat aūt qz poſt illud tēpus maxime abſcondit deus faciem ſuā ab iſrahel·p̄ſertim in hac captiuitate a romanis incepta et uſqz hodie p totū orbem crudeliter ꝯtinuata.

¶ Paulus.

¶ bene concedo tibi qz deus abſcondit faciem ſuā a iudeis in hac captiuitate exiſtentibꝫ pluſq̄ ante·vnde de eis verificatur illud deutro·xxxi·Et abſcōdā faciem meā ab eis et erit in deu oratione·De quo forte inter me et te in ſequētibꝫ erit aliqō colloquiū·cū de vidicta mortis xp̄i loquemur·ꝫ ex hoc nō ſequitur qz deus abſcondit faciem ſuam ab iſrahel ſcz averis fidelibꝫ qui iſrahel dicūtur ꝑm ſpiritum ut habetur ſupra· Ab iſtis enī nunq̄ deus abſcondit faciem ſuā·poſtquā effudit ſpiritū ſuū ſup eos in die pentecoſtes·Et ideo ꝓprie dr ꝓphetā·Et non abſcondā ultra faciē meā ab eis·cū effudero ſpiritū meum ſup omnē iſrahel dicit dn̄s·de qua effuſione largiſſima ꝓphetatū fuit Johelis·iij·capitulo.

¶ Saulus·

¶ Quo p̄t verificari qz deus nunquā abſcondit faciē ſuā ab illis quos dicis fideles ſeu diſcipl'os xp̄i tui cū ꝯſtāt qz poſt illud tpus pentecoſtes in quo dicis ſpiritū ſcz fuiſſe infuſum in eis oēs iſti diſcipuli et oēs fere illoꝝ ſeq̄ces fuerūt occiſi p gentiles·et vagi atq; pfugi ſuper terrā diſperſi·maximaſq; tribulacōnes et obprobria et iniurias paſſi ut tue hiſtorie

testantur. que quidē psecutio fuit maximā. et durauit p tōtū orbē usq; ad tempus cuiusdā impatoris qui nescio quo spiritu ductus predictā persecutionē mādauit cessari. Falsum est ergo dicē q; deus nūquā abscondit faciem suā a fidelibꝫ xpi tui post illud tempus pentecostes a te assignatum cū p qua dringentos ānos fere durauit illa psecutio prima quā passi sūt xpiani. et postea in ꝓcessu tpis multe alie psecutiones invariis temporibꝫ cōtra eos insurrexerunt et etiā quotidie insurgūt ut est manifestū et hystorie tue et etiā rei euidentia testantur.

Paulus.

Concedo tibi q; discipuli xpi et omnes eius fideles maximas psecucōes tribulacōes atq; obprobria fuerūt passi post passionē xpi nostri. et q; psecucōnes ille durauerūt p magnū tempus. et etiā in diuersis mūdi ptibꝫ durant. ꝫ ex hoc nō sequitur q; deus abscondit faciem suā a fidelibꝫ xpi. Per faciem enī dei ꝓprie intelligitur gratia sua p quā hoies saluantur. iuxta illud ps. Ostende faciem tuā et salui erimus. quā quidem gratiā in tanta abundantia deus infudit in xpi fideles in die illa quādo abūdanter effudit spiritū suum super eos ꝓut fuit per Joh. el dictū et ꝓphetatū. et etiā postea in diuersis temporibꝫ presertim in primitiua ecclesia q; fideles illuminati per illam gratiā ad nichilū reputabant aduersa mūdi ꝓ fide et amore xpi sustinere per quā tolerantiā maximaq; persecutionū nomen xpi fuit per orbem exaltatum et eius fides diuulgata. vnde ex hoc nō sequitur deū abscondisse faciem suam a xpi fidelibꝫ ꝫ potius faciem suam misericorditer eis ostendere. iuxta illud Numeri. vi. Ostendat dñs faciem suā tibi et misereatur tui. Maxima enī dei misericordia relucet in illo qui ꝓpter nulla mūdi aduersa a rectitudie seu iusticia cordis et vere fidei confessione nō recedit de quibꝫ in ps. qm̄ ꝓpter te mortificamur tota die. Et ideo dī a quodā de nris. hec ē victoria q̄ vincit mūdū. fides nra ꝓput in sequētibꝫ dño ocedēte cū inter nos fiet ꝫmo de victoria xpi amplius declarabitur.

Capitulū. ij. in quo ostenditur q; cōgregatio spūalis est digmor seu potior q̄ corpalis.

Saulus.

Placet michi ad pns supsedere a discussione de victoria xpi tui ut inde fiat singularis inter te et me de hoc disceptatio. Sed ad ꝓpositū nostrū redeundo contra

scdam exposicōnē autoritatis ezechielis p me supra allegate in qua dispositōe dicebas q congregatio in illa autoritate cōtenta intelligitur spūalis scz aiaꝝ. et sic asseris q totus isrl fuit et ē cōgregatus in fide xpi tui cui vnū obicis scz q congregacō spūalis nō muemitur in sacra scriptura. ⁊ ubicūq dicitur congregatio intelligitur corporū. vnde illa expositio nullū habet in scriptura sacra fundamentū. ¶ Paulus.

¶ Congregatio spūalis legitur in scptura. dr enī in ps. Cor eius cōgregauit iniquitatē sibi. cōstat aūt q congregatio iniquitatū in corde fit p multaꝝ cogitationū iniquaꝝ congregationē que nō est congregatio corporū ⁊ conceptuū cordis. Legitur etiā ezechielis. xxvij. q pheta iussu dui in oaccepit duo ligna quoꝝ vnū scpsit tribui inde et socijs eius. et aliud tribui effraym et socijs eius. q quidē ligna de mandato dei vnū ad alterū adiūxit p quā adinnctionem ut ibidem legitur pfigurabatur vnio israhelis ad inuicē sic q nō ultra dūiderētur in duas gentes seu duo regna. ex quo patet q p cōiunctionē corporalē figuratur cōiunctio spūalis in scriptura. et p osequēs patet q cōiunctō spūalis est potior seu dignior q̄ corporalis. sicut figuratum potius seu dignius est q̄ figura. vnde expositio illa que dicit congregationē de qua loquitur Ezechiel in autoritate allegata p te. intelligēdā esse de cōgregacōne spūali racōnabilis est et multis locis scripture sacre consona. ¶ Saulus.

¶ Multa pfuppomis q̄ non probas quoꝝ vnū est qō figuratū potius seu dignius est q̄ figura. Scdm ē q exponē congregationē hoīm que simplr in scpture traditur p congregationē spūalē est rōnabile. Terciū est q talis expositō est sacre scripture consona. et q nullū istoꝝ triū in ratione nec autoritate fundas. ideo ea dē facilitate pñt negari ⁊ concedi.

¶ Paulus.

¶ Qō figuratū dignius sit q̄ figura satis est notū in artificialibꝫ que p hūanā artē inuemūtur. Nam hmōi figura ē ꝓpter figuratū. ad hoc enī fit figura ut figuratū repsentet ut imago Cesaris Cesarem et hmōi. ostat aūt ꝑm ph̄m q ꝓpter vnum qō q tale et ipm magis. Similiter et in figuratiuis locucōibꝫ quibus sepe ꝓphete utūtur figura est ꝓpter figuratū. ꝓphete enim sicut et poete pulcritudinē humanā p rosam figurāt. et fortitudinem p leonem et hmōi. Cōstat aūt q pulcritudo

humana perfectio est q̄ pulcritudo rose cum sit pfectionis subiecti ḡm naturā. Similiter et fortitudo hūana q̄ est habitus virtutis anime racōnalis perfectior est q̄ leonina ꝛ sic de similibꝫ. et sic ꝓbatur ꝓmū. ex quo sequitur scōm. Nam manifestū est q̄ congregatio hominū spūalis in aliquo bono spirituali utpote in vera fide seu in caritate pfectior est q̄ congregatio eorū in aliquo bono corpali. Et ideo exponere aliquod bonū minus pfectum in scriptura cōtentū p aliqd̄ bonū magis pfectū rationabile est p̄sertim in ꝓmissionibꝫ ad xp̄m pertinentibꝫ. que quidē ꝓmissiones de maximis bonis intelligē de sūt. Terciū etiā patet. nam sacra scriptura sepe cōsueuit tradere sub corporalīū figura noticiam spiritualium ut dūima p humana et hmōi. vnde tria p̄supposita mea supradicta satis ꝓbantur.

¶ Capitulū. iij. in quo ostenditur q̄ p terrā israhel et iheruſalem et templū dei ubi ꝓphete dicūt cōgregādos fore omnes israhelitas intelligendū est de celesti bītudine in qua sancti spūaliter cōgregantur. V Saulus.

QResuppomis q̄ ꝓmissiones ad xp̄m ptinētes de maximis bonis intelligende sūt. qd̄ tamen nō ꝓbas. Sꝫ quia circa congregationē israhelitica de qua nūc agimus adhuc est ulterius altercandū. idcirco ꝓnunc sup̄sedeo de p̄dicto p̄supposito. ut de eo fiat singularis sermo. et ad ꝓpositū redeundo volo tibi ostendere q̄ tam ezechiel in autoritate p me allegata q̄ alij de congregacōne israhelitica loquentes intendūt dicere congregationē corporalē. Exprimunt enim locum ubi talis congregatio israhelita q̄ est facienda. Vnde moyses loquens de hodierna captiuitate nra in qua sumus dispersi p orbē. Silr et de nra reuersione seu ꝏuersione ad deum deutro. xxx. sic dicit. Reducet q̄ dns deus tuus captiuitatē tuam et miserebitur tui. Et rursum inde congregabit te. et infra. Si ad cardines celi fueris dissipatus inde te congrebit dominus deus tuus. et inde te assumet atq; introducet in terram quam possiderunt patres tui et obtinebis eā ⁊c. Ex quo pꝫ manifeste q̄ illa congregatio deberet fieri a diuersis ptibꝫ terre ad terrā ꝓmissionis qd̄ necesse est intelligi de congregatione locali. Item Jeremie. iij. ubi de redemptione seu congregacōne nostra a captiuitate hodierna ad lām agitur dicit in tempore illo vocabunt iheruſalē solū dominī

et congregabūtur ad eā oēs gentes in noīe dñi in iheruſa
lem ubi manifeſte habetur q cōgregatio illa p meſſiam ex-
pectata nō ſolū ad terrā pmiſſionis ſ ad ciuitatē iheruſalē
eſt intelligēda. et ſic ptz q loquitur de locali cōgregacōe. Itē
ezechiel. xl. capl'o. etim alijs tribus ſeu quatuor ſequētibꝫ agi
tur de menſuracōne tēpli reedificandi p extenſū. Que quidez
reedificatio hactenus nō fuit impleta. nec tpe Eſdre nec ma-
chabeoꝝ ſeu herodianoꝝ ut ptz intuenti illa capl'a et hiſto-
rias de templo ſcō loquētes. vnde neceſſe eſt ad veritatez
ꝓphetie ſaluādā q reedificatio illa impleatur tpe nr̄e gre-
gacōnis expectate p meſſiā. vnde ex p̄dictis aūctatibꝫ ma-
nifeſte habes q cōgregatio iſrahelitica debz fieri in terra ſcā
ut in p̄ma aūctate. et etiā in ciuitate ſancta ihrlm ut in aūcte
ſcōa. Silr q̄dē tēplū iheroſolomitanū ē reedificādū mō et for
ma p ezechielē ꝓphetā exp̄ſſis. ex q̄bꝫ manifeſte h̄ētur q cō
gregatio de q̄ ꝓphe loquit̄ur eſt corpalis. ¶ Paulus.
¶ Vt poſui tibi in p̄ma diſtinctōe et p tuū Rabi moy. p-
bauī q qui ſacras ſcripturas recte intelligē vult oportz q fi-
gnificacōes dictōnū eq̄uocaꝝ diſcernat. oſtat aūt recte ſcri
pturas ſacras ſcrutāti q iſte terminus terra in ſacra ſcriptura
equiuoce ponit. nā q̄nq; accipit̄ p iſta terra corporea et ſenſi-
bili in qua hoies inter habitāt. q̄nq; vero p ſpūali i qua ſo-
lū ſancti habitāt. De qua dr in p̄s. Credo videre bona domi
mi in terra viuentiū. vnde aūctas illa quā allegas deutro. xxx.
in qua dr. ſi ad cardines celi fueris diſſipatus inde te congrega-
bit dñs deus tuus ꝛc̄. Si intelligatur de hodierna captiuitate
veſtra, put tu exponis. tūc congregatio de qua loquitur intel-
ligenda eſt ſpūalis ſilr et terra extenta in illa aūcte intelligē-
da eſt nō terra ſenſibilis in qua p̄res habitauerūt corpaliter
p certo tpe et poſtea mortui ſūt. ſ terra viuentiū in quā qui
cūq; reuerſus fuerit ad deū p veram pniam que fidē dei et carita
tē p̄ſuppomit introducitur et eternaliter manet. vñ ex illa au-
toritate nō habes aliquid contra me. ¶ Saulus.
Et ſi terra in ſcripturis aliq̄n accipiatur p eterna māſione hoc
eſt cū addicōne huius termini viuentiū et hmōi. ſ terra ſim-
pliciter ſūpta ſme aliqua addicōe nō credo q accipiatur in
ſcripturis niſi p hac terra ſenſibili. ¶ Paulus.
¶ Imo terra ſimplr ſūpta ſme aliqua addicōne q̄nq; accipi-
tur in ſcripturis p terra ſpūali in q̄ ſci habitāt. dr enim p̄s. Juſti

aūt hereditabūt terrā et habitabūt in seculū seculi sup eām cōstat aūt q nulla est terra sensibilis in qua iusti in seculū seculi habitāt. cū omnes iusti in hac vita existentes sint mortales. et sic patet q terra de qua loquitur psalmista. nō est terra sensibilis in qua habitamus mortales hoies tpaliter ꝫ illa terra celestis in qua iusti habitāt in seculū seculi sc̄z eternaliter. et ista ē ꝓprie terra viuētiū. et sic patz q vocat psalmista terrā simplr sine addicōne illā terrā celestē quā sancti inhabitāt quā quidē significationē et doctores tui sentiūt. ¶ Saulus.

¶ Indica michi q doctores nr̄i intelligūt terrā simpliciter sūptā in scripturis qnq̄z significare terrā viuentiū.

¶ Paulus. ¶ Sup illud ysa. lx. capitulo. populus tuus oēs iusti in ꝑpetuū hereditabūt terram. doctores antiqui tui in libro Cauhedrin capitulo belech sic dicūt. omis israheli ta hz sortē in seculo futuro. scriptū est enī. populus tuus oēs iusti in ꝑpetuū hereditabūt terrā. hec illi. quā autoritatē tenent omēs posteriores et moderni sine oī tradictōne. Ex qua patz q terra simpliciter in vbis ysa. dcā sc̄z cū dicit. hereditabūt terrā. accipitur ꝓ terra illa celesti. et eo dē mō intelligēda est in aūctate deutro. p te allegata. vnde ex illa nō habes aliquid contra me. ¶ Saulus.

¶ Video excusationē tuā circa significacōnē alīs exposicōnē huius termini terra. ꝫ adhuc hec tua euasio nō sufficit ad autoritatē Jere. supp̄ p me allegatā ꝫm quā patz q nō solū in tra ꝓmissionis ogregādi sūt redimēdi p xp̄m seu messiā ꝫ etiā ad ciuitatē ihrlm scām. dicit enī in tpe illo vocabūt ihrlm soliū dñi et ogregabūtur ad eā oēs gētes. Jere. iij. vñ dicit. licz terra qnq̄z accipiatur ꝓ terra celesti ut videtur dicē aūctates p te allegate. ista dictio tñ ihrlm accipitur sp ꝓ illa ciuitate scā ihrlm in q̄ tēplū salomōis fuit fundatū ubi ꝫm legē ātiq̄ cultus dīn̄ celebrabat. vñ ad illā ꝑcipue ptinet ogga cōcorporalis seu localis de q̄ agim⁹. ¶ Paul⁹. ¶ De hac dictōne ihrlm idē ē dicēdū sic de ꝫ termīo tra sc̄z q eq̄uoce saltē a cōsilio accipitur in scp̄turis. supillō cui ps. ihrlm q̄ edificatur ut ciuitas cui⁹ pticipacō ei⁹ in idip̄m. doctores tui tradūt q iherusalē inferior dirigitur ad ihrlm supiorē. hec illi. ex q̄ patz manifeste q intelligūt illō qō dīi ps. ihrlm q̄ edificat ꝓ ihrlm inferiori. et illud qō sequitur. ut ciuitas cuius pticipacō ei⁹ in idip̄m ꝓ ihrlm supiori. q q̄dē expositio ē satis ogrua. q illa

inferior ihrusalē ad illā superiorē dirigitur seu ordinatur. ptz igitur ex dictis tuorz q ihrlm qnqz accipitur in scripturis sacris p illa celesti et sic eam debes intelligē in aūcte Jerē. p te allegata. in qua dicitur q cōgregabūtur ad ihrlm omēs gentes in nomie dñi. Et scias q etiā sm doctores nō solū beatitudo celestis vocatur ihrlm in scripturis sacris. sz etiā mons dei et locus sanctus dei et sanctuariū et atria dñi et templum dñi et hmōi. Et ideo cū dr. quis ascēdet in montē dñi aut quis stabit in loco sancto eius. Et alibi. et cōcupiuit aīa mea in atria dñi. et multa silia intelligi debēt sm tuos de celesti btitudine.

¶ Saulus. ¶ Ostende michi qui sūt doctores nri hoc dicentes. ¶ Paulus.

¶ Inter tuos doctores qui de btitudinē futura loquūtur quodāmō rōnabiliter ille fuit pncipalis ut nosti sz Rabi moy. egiptius. qui de hoc tractauit in suo deutro. in titulo de pnia. capło. viij. in quo. et in pticula. viij. loquēs de pmio eterno sic dic. hoc est pmiū quo nullū supius eo. et hoc ē bonū post qō nullū aliud bonū. Et hoc desiderauerūt omēs pphete. qō bonū etiā multis vocauerūt nominibz ut mons dei z locus scūs eius et locus scūarij et via sancta atria dñi tēplū dñi domus dñi et porta dñi. hec ille. ex q aūcte pz qō tibi circa sz dixerā.

¶ Capitulū. iiij. in quo ostenditur q reedificatio tēpli ezechieli reuelata nō ē expectāda materialiter in futuro impleri. neqz ex ipa sumitur argumentū cōtra illud qō pbatū ē cristum venisse. ¶ Saulus.

Licet cōcedatur tibi q hēe dictōes tetra ihrlm tēplū dei et hmōi. qnqz accipiātur in scripturis p celesti btitudine. illa tn aūctas Ezechiel. xl. et in alijs caplis sequētibz contenta ubi agitur de reedificacōne tēpli nō tolerat hāc exposicōnē. Declarat enī ibi pphēta numerū et mensurā oim cellularz tēpli. silr et fenestrarz et picturarz sub exquisicōne mirabiliter pticulari. que quidē reedificatio sic narrata oportz intelligi de materiali edificacōe. ostat aūt q talis reedificatio qlis ibi otinetur nō fuit post dictū pphetā nec etiaz antevīn cēe est q tpe messie nri impleatur. ¶ Paulus.

¶ Duo psuppoms in hac tua argumētacōne quorz oppositū p tuos pprios doctores possz pbari. Primū enim psuppomis q ista visio Ezechiel. de qlogris oportz intelligi de materiali

edificatione. Secm etiã ꝓsupponis ꝙ hec visio materialiter intellecta nũquã fuit impleta post ꝓdictã ꝓphetiã. ꝛ opposi tũ ꝓmi hetur exꝑsse determiatũ in libro cauhedrin capło helech ubi sup illud verbũ ezechielis ultio p circuitũ. xviñ. milia et nomẽ ciuitatis ex illa die dño ibidẽ sic habetur. dicit rabi abba. domus que est corã sancto et bñdicto scz deo. xviñ. milibo leucaꝝ otinetur siẽ scriptũ est p circuitũ. xviñ. miliaꝝ ẽ sup quã añctatẽ Rabi sal. sic dicit. De ihrlm celesti intelligũtur hñ textus scz Ezechielis. hec illi. ex quibo manifeste habes ꝙ illud verbũ ultimũ ezechielis quod est quasi ocłusiuũ totius materie huius reedificacõis. et p cõsequẽs tota illa reedificatio intelligenda est de celesti iherusalẽ. hoc idẽ etiam potest haberi p autoritatem Rabi moysi egiptij supra p me allegatã in qua dicit ꝙ mons dei et locus sanctus eius. et atria dñi et templũ dñi et domus dñi et porta dñi et hmõi. qñ qz intelliguntur in scripturis de premio eterno. vnde ptz ꝑm eũ ꝙ illa que in visione ezechielis de templo dei et domo dei et porta dñi et multa hmõi traduntur intelligi possunt de ꝓmio eterno que in celesti iherusalẽ potissime habentur. Et sic patet ꝙ ꝑm doctores tuos reedificacõ p ezechielẽ narrata nõ est necessariũ ꝙ intelligatur de materiali reedificacõne ꝓut tu ꝓsupponis. cõtra ꝓsupositũ tuũ scõm in quo dicis ostare ꝙ talis reedificatio qualis in ꝓphetia ezechielis cõtinetur nũquã hactenus fuit materialiter impleta. sunt ꝯ plurimi doctores seu hystoriographi tui asserẽtes ꝙ licz talis edificatio sicut p ezechielẽ ꝓnosticatur. nõ fuit impleta tpe zorobabel Neemie seu Esdre. fuit tamẽ postea impleta in tẽplo scõo in quo tempore plures reges persaꝝ ex aliqua devocõe addiderũt multa ad edificia tẽpli. similiter et machabei qui faciẽ tẽpli ornauerũt coronis aureis. et multo magis ut dicit ioseph⁹ in libro. xv. antiquitatũ. herodes ascolonita rex iudee magna edificia fecit et sũptuosa ad fortificacõz ciuitatis et decorem tẽpli. vñ ꝑm istos licet in scripturis nõ traditur particulariter quãdo fuerũt omnia illa impleta que in visione Ezechielis otinentur. possibile tamen est seu ꝓsumptibile qõ in ꝓcessu temporis sub ꝓdictis scz persis machabeis et herodianis fuissent impleta. Saulus.

¶ Opinio ꝓma talmudistaꝝ seu Rabi sal. nõ videtur posse stare ꝓpter ꝯ plurima ꝓticularia q̃ in illa ꝓphetia otinentur

que impossibile seu valde difficile esset applicarē ad celestia
Secūda vero opinio etiam videtur esse in cōsona rōni. Nam
si tale edificiū materiale fuisset factum in templo secūdo sicut
p̄nunciatū fuerat p ezechielem. fuisset de hoc aliqua scriptura
autētica inter nos qō tñ non apparet. ¶ Paulus.
¶ Ad illud quod obicis contra primam expositionem tibi
respondeo q̄ in beatitudine celesti multi et diuersi sint gra-
dus seu ordines beatorum angelorum scilicet et hominū de
quibꝫ non possumus in hac vita existentes exquisitam no-
ticiā habē. licet in ꝓphetiis reuelacōibꝫ innuantur. De bea-
titudine enī celesti legitur ysa. lxiiij. cap̄lo. quod oculus non
vidit ꝛc. vnde talia non cadunt sub exp̄ssa et explicita nar-
ratione nr̄a licet quodāmodo cadant sub ꝓphetiis insinua-
tionibꝫ. Potest etiā expon p̄dicta reuelatio ezechielis spiri-
tualiter de eccīa sanctorū in hac vita cōmorātiū et de regimīe
eorū in quo multa et varia spūaliter ordinata consistūt sicut
in edificacōne ezechieli reuelata. et isto mō exponitur a mul-
tis de nostris saltem congrue quas expositiones ꝓpter ea-
plicitatem ad p̄sens omitto. Remitto tamē te ad illas cū
eas volueris audire. Et nota q̄ ezechiel inter ceteros ꝓphe-
tas pluribus utitur parabolis. ut patet in p̄ncipio suę ꝓ-
phetie de visione rotarū et animalīū. et in capitulo .ij. et .iij. de
rotulo libri. et in cap̄lo .iiij. de latere in quo edificata erat ibe-
rusalē. et de sartagine et sic de multis alijs ut patet in proces-
su suę ꝓphetie in qua q̄plurimas methaphoras inducit vñ
ipe de seipo deo dicebat ezechielis .xx. a. a. a. domine deus ipsi
dicūt de me. nūquid per pabolas loquitur iste. quasi dicāt o-
mnes sermones istius ꝓphete sūt parabolici. Ex qua oide
racōe apparet q̄ iste visiones edificationū quas Ezechiel tra
didit nō immerito sūt methaphorice intelligēde. et sic in eis
et similibꝫ sensus l̄alis est. non ille qui p̄ litera signficatur sed
ille qui per res ipas quas l̄a signficāt intelligitur ꝓut patꝫ
vere scrutāti varios scripture sacre sensus. et hoc facit ma-
nifeste p̄ista expoicōne hm quā hec reedificatio ezechielis
est intelligenda parabolice. De hoc aūt q̄ obijcis contra se-
cundam expositionē tibi respondeo q̄ de gestis in templo se
cūdo post p̄mos eius edificatores parū seu modicū habe-
tur eo q̄ ꝓphete in templo secūdo iam deficiebant seu langue-
bant. Et ideo hmōi edificiū nō inuenitur sic cōplete narratū

presertim cū in magno ꝓcessu tpis et sub variis et diuersis edificatoribꝰ fuit cōstructū ut dictum est. Et nota q ꝓpheta aliqua ꝓponebat p modū ꝑcepti que tñ non debent intelligi ut ꝑcepta sꝫ ut imponāt necessitatē obseruādi ꝫ quasi cōsilia que nō habent vim obligādi ad penā si nō seruētur. vnde supra capitulo. xlv. dicitur. hec dicit dominus deus in ꝑmo mense. i. ꝑma mensis sumes vitulū de armento immaculatū. et expiabis sanctuariū xē. et similiter ponit aliqua circa sacerdotes et circa ꝓncipes in sacrificijs et ornamētis et mgressu templi et alijs que si intelligerētur ut ꝑcepta essent manifeste cōtra illud. Nō addens ad verbum qđ vobis loquor neqꝫ auferetis ab eo. vñ in veteri testamēto sicut nullus potuit auferre aliquod ꝑceptū de hijs que deus ꝑcipiebat per moysen. ita neqꝫ poterat addere aliqđ ꝑceptū ultra ista. Et similiter potest dici de edificacōe templi et ciuitatis hic ꝓposita sꝫ q nō significabat reedificacōnē templi aliqñ necessario fiendā. ꝫ edificacōnē que de cōsilio ꝓphetico fieri debebat et sic ꝑdicta edificatio potest intelligi materialiter sic̄ sonat non ꝓphetizando q fieret sed q quasi de consilio ad maiorē ꝑfectionē fieri deberet. et sm hoc p scām expositionē nō excluditur ꝑma expositio. nā ꝓpheta istud edificiū cōsulebat fieri materialiter ꝓpter significacōnē spiritualem illius quam ꝓpheta ꝓncipaliter intendebat. Ex quibꝰ patet q ex ista revelatione Ezechielis nō habetur q xp̄us nō dūvenit cū ꝑmutāqꝫ expositionē hec ꝓphetia transijt in ꝑteritū.

Sequitur distinctio. v. de scrutinio scripturaꝝ

Istīctō quinta de scrutinio scripturarum loquētium de redēptione et de modo redēptōis Hrab el p xp̄m seu messiā. et cōtinet .xi. capla.

¶ In p̄mo capitulo ostenditur q̄ duplex est redēptio. sc̄z corpalis ⁊ spūalis. et q̄ redēptō spūalis ē dignior seu pfectior q̄ corpalis.

¶ In scō capitulo ostenditur q̄ abundātia temporaliū bonorum et libertas a subiectōne humana non reputantur ad redēptionē spiritualē p messiam p̄missam. Siliter q̄ messias non m ptāte bellica armor̄ erat victurus gentes. et q̄ taliū bonor̄ abundātia de oūi cursu hoīes distrahuntur a diuina cognitōne. q̄ quidē cursus nō erat mutādus tpe messie.

¶ In capitulo .iij. ostenditur q̄ in sacra scriptura q̄nq̄ agitur de victoria spūali. et q̄ victoria spūalis ē dignior seu virtuosior q̄ victoria temporalis.

¶ In quarto capitulo ostenditur q̄ verus messias de quo loquitur scriptura excellētior ⁊ pfectior in p̄phetis p̄nosticatur non solū hominibus ꝫ etiā angelis dei. Siliter q̄ redemptio in p̄phetis p messiam p̄missa ceteris redēptōmbus de quibꝫ in scriptura fit mētio ē pfectior. et p consequēs q̄ huic redēptori sc̄z messie victoria competit pfectior ceteris victoriis. scilicet victoria spiritualis.

¶ In capl̄o quīto ostēditur q̄ illa q̄ in p̄phetiis p̄nūciacōibus tradūtur sonātia bella seu victorias corpales nō fuit applicāda primo aduētui messie ꝫ secūdo.

¶ In capl̄o sexto ostēditur q̄ modus redēptōis populi dei p messiā ꝫm scrutiniū scripturar̄ primo fundari debz. consequēter vero eius ogruitas seu conuemētia ꝫm rōnē quātū fragilitas hūana p̄mittit muestigāda est.

¶ In capl̄o septio ostēditur q̄ ille suus dei de quo loquitur ysaias .liij. ca. p totū. et in fine p̄cedētis capli ē verus messias. nō aūt p̄s indeor̄ sicut Rabi sal. falso finxit. et q̄ ex illo capitulo cū fine p̄cedētis capli habētur .xi. cōclusiones plane tradite q̄ p̄prie messie nostro applicātur. qui nō p potentiā armor̄ alios vincēdo ꝫ potius parcēdo ⁊ moriēdo suos redemit a seruitute peccī. nō aūt a seruitute corpali hūana.

¶ In capl̄o. viij. ostēditur q̄ licet deus potuisset hominē redimere a peccīs sine passione ⁊ morte xp̄i. non tū ex hoc dicēdū

est q̄ frustra hominem p xp̄i passionem redemit.
¶ In capl'o. viij. ostēditur q̄ modus liberacōis pp̄li dei a pec cato p passionem ꝛ mortē xp̄i fuit ꝺuementior ex pte dei liberantis q̄ si p solā dīmām misc̄iā pp̄lm liberasset.
¶ In capl'o. x. ostēditur q̄ modus liberationis populi dei a pc̄o p mortem ꝛ passionem xp̄i fuit cōuementior ex pte xp̄i p quē facta fuit redempcō seu liberacō q̄ si p solam dīmam misericordiā populus fuisset liberatus.
¶ In capl'o. xi. ostēditur q̄ modus liberacōis pp̄li dei a pec cato p passionē ꝛ mortē xp̄i fuit ꝺuemētior ex pte pp̄li. q̄ si p solā dīmā misc̄iā populus fuisset liberatus.

¶ Capl'm p̄mū'm q̄ ostēditur q̄ duplex ē redēpcō. s. corpalis et spūalis. et q̄ redēpcō spūlis est dignior seu pfectior q̄ redēptio corpalis. ¶ Saulus.

Abeo mentē tuā circa congregacōnem israhelis q̄ p messiam seu xp̄m p̄nosticatur fieda. Si volo ut michi dicas quid sentis de redempcōne quā pphete freqn̄ter promittūt populo israhelitico per messiam. ut cum dicitur ysaie. lix. Veniet ad syon redemptor. Et. xlvij. Auditum facite hoc vsq; ad extremuz terre dicite. dicite redemit dn̄s seruū suum iacob. et multa similia q̄ in propheticis promissionib⁹ ostinētur. quod nō p̄t dici iam impletū. cum inde seu populus israheliticus nō est redēptus a seruitute. ꝛ p oppositū. nec etiā fideles xp̄i tui quos dicis esse veros israhelitas fuerūt p xp̄m tuū redempti a psecucōnib⁹ seu afflictōnib⁹ mūdi ut patet in hystorijs primitiuor⁹ tuor⁹. neq; etiam hodie sūt redēpti ab hmōi adūsitatibꝫ i diuſ̄ pt̄ib⁹ orbis. ex q̄ pz q̄ xp̄s tu⁹ nō fuit verus redēptor pp̄li ꝛ p oēs nec verus messias.
¶ Paulus. ¶ Circa istā dictōnē redimere seu redēmptio et hmōi similiter est dicendū sicut supra de cōgregacōne. Est enim duplex redēpcō. s. corpalis ut cū dicitur exo. vi. Redimā vos in brachio extēto. et exo. xv. capl'o. Dux fuisti i misericordia tua pp̄lo tuo quē redemisti. Q̄ intelligitur de redēpcōne a ſuitute egiptiaca q̄ corpalis erat ꝛ sic de multis alijs. Est aūt alia redēpcō spūalis. s. cū homo redimitur a ſuitute pc̄i. de q̄ in p̄s. Ex vsuris ꝛ iniquitate redimet aīas eoruz. Et alibi. Et ip̄e redimet israhel ex oīb⁹ iniquitatib⁹ suis. et' sic de multis similibus. Vnde redempcō p messiā in pphetis p=

missa intelligenda est · non de prima redēp cōne · s · corpali siē redemptio egiptiaca ꝛ babilonica · ꝫ spūali · s · a ꝓuitute pcī · sicut de 9 gregacōne d em ē · talis enī redēptio · s · spūalis valde digmoꝛ est q̄ redēptio corpalis · et sic magis ptinens ad bona q̄ per verum redemptorem messiam promittuntur.

¶ Saulus · ¶ Duo p̄supponis q̄ tibi incūbūt ꝓbāda ad tuuz hñdū intētū · quoꝝ vnū est q spūalis redēptio est digmoꝛ q̄ corpalis · cuius oppositū tenetur oūiter · vulgariter enī dr · nō bñ pro toto libertas venditur auro · quod oūiter intelligunt homines de libtate a seruitute hūana · Presuppomus etiā scdo q maiora bona magis ptinēt ad ꝓmissionē messie q̄ minora · Videamus g̃ de primo · deinde ꝓcedamus ad secundū.

¶ Paulus · ¶ Ad p̄mū tibi rñdeo sic · q redēp cō spūlis · s · a ꝓuitute pcī est digmioꝛ seu maioꝛ q̄ redēp cō corpalis sc; a ꝓuitute hūana satis viḋ notū · Si enī infideles seu pagani luce fidei carētes ꝛcedūt bona aīe potiora esse q̄ bona corpis · ut p; nō solū p stoicos q̄ bona exteriora nō ındicāt esse bona hois · ꝫ etiā p ꝓpateticos qui dicūt bona exteriora eē bona homis · l; minima · utriq; enī tenēt bona aīe digꝛa esse et maiora q̄ bona corpis · Cuius rō pt; · nam cum corpus sit ꝓpter aīam sic̄ materia ꝓpter formā · cōstat q bonuz aīe potius ē q̄ bonū corpis · Finis enī h; racōez optimi ſm phm · hoc aūt qđ allegas de libtate corpali · q nō bñ ꝓ toto · ꝛc̄ · put vulgariť diciturverū est · nam aurum seu diuitie hmōdi sūt de bonis exterioribꝰ hominis q̄ sunt minora bona q̄ libtas corpalis q̄ est de bonis corpis · que quidē bona corporis ſm sniam phi sunt media inter bona anime que sunt maiora et bona exteriora que sunt minora · Et ideo non bene venditur libertas corporis que est de medijs bonis · pro toto auro quod est de bonis minimis · Et eadē racōne imo et fortiori libertas aīe non bene venditur non solum pro toto auro sed etiam pro libertate corporis · cum bona aīe excedāt in digmitate cetera bona hominis tam corpis q̄ exteriora rōne p̄dicta · vnde et p̄s · cum dixiſſ · apud dñm est mīsericordia ꝛ copiosa apō eū redemptio · ut ostendēt que esſ illa redēptio copiosa statim subdit · Et ipse redimet israhel ex ommbꝰ iniquitatibus eius · q · d · illa est magna seu copiosa redemp cō in q̄ redimitur israhel ab iniquitate · redemp cō enim a subiectōe hoīm licet bona non tñ magna est seu copiosa ·

Capl'm.ij.in quo ostēditur q abūdātia tpaliū bonoꝝ ⁊ libertas a sbiectōne hūana nō requirūt ad redēpcōez spūalez p messiā promissam. Sil'r q messias nō in ptāte bellica armoꝝ erat victurus gētes. Et q taliū bonoꝝ abūdātia de oīi cursu hoīes distrahūtur a vīma cognicōne. q̄ quidē cursus non erat mutādus tpe messie.

Saulus.

Quicquid sit de oparacōne hanc redēpcōnū adinnicez cedo tibi q tpe messie redimēdi sūt israhel spūlit. s. ab iniquitatibꝫ. Legitur enī Jere. l. In tēpe illo q̄retur iniq̄tas israhel ⁊ nō erit ⁊ pccm iuda et nō inuenietur. qm̄ propicius ero eis q̄s reliq̄ro. Et si forte hec v̄ba intelligātur de redēpcōe a captiuitate babilonica. multo a fortiori intelligēda sūt de redēpcōne a captiuitate hodierna ad quā req̄ritur peritia redimēdoꝝ ut habetur deutero. xxx. ubi sic dr. Cōuerteris ad dīm deū tuū ⁊ audies vocē eius. Et infra. Et ouertet dīs captiuitatē tuā ⁊ miserebitur tui ⁊ c. q̄ ad literā de captiuitate hodierna intelligūtur. Et sic nō est dubitādū q ad redēmpcōnem hodiernā requiritur vera peritia in ipis redimendis. Sed ex hoc nō oducitur q redēpcō corpalis. s. a fimtuite humana requiratur in redempcōe messie. Nam ad hoc q ipa redēptio spūalis sit pfecta ⁊ integra req̄ritur redēptio corpalis q̄ exspectatur p hoc q aliq̄s rex de gne dauid vicat poter ceteras nacōnes mūdi taliter q totus isrl' deducat' a subiectōne gentiū ⁊ remaneat in libertate mera sub dominio dei ⁊ sui messie seu xpi. ut habetur exp̄sse ezech. xxxiij. ubi de hac redēptione loquēs dicit. Et sciet. s. israhel q ego dīs cū otriuero cathenas iugi eoꝝ et eruero eos de manu impātiū sibi. Et ibidē paulo ante dr. Ego aūt dīs ero illis in deum et seruus meus dauid princeps in medio eoꝝ. De hac etiā victoria gnali ipius messie legit' nūi. xxiiij. Orietur stella de iacob ⁊ cōsurget v̄ga de israhel et percutiet duces moab et vastabit oēs filios seth ⁊ c. Ex q̄bꝫ aliis ibi otētis est manifestuz q de israhel debet surgē aliquis potens q̄ omnes filios seth sc̄z totū mundū q̄ de seth descendit liberet. Nam noe a quo totū genus humanū hodie descendit de seth descēdē dinoscit' ut habetur gen. v. et sic p talē victoriā erunt filij israhel liberi a subiectōne gentiū. Que quidē libertas est q̄damodo nec̄ria ad libtatē a pcco habēdam p quā futura vita acquiritur. p. ut ille mgr magnus. s. Rabi moises egiptius in suo deutero.

titulo de pnīa capitulo ix sufficiēter ostendit sic dicēs. Propter hoc desiderauerūt israhel z prophete eoz z sapiētes eoz dies messie vt quiesceret a sbiectōe regnoz nequā q nō dimittūt israhel ad laborādū in lege z preceptis put debent. et ut immutetur eis requies z multiplicent iustitiā p quā mereātur vitā futuri seculi. hec ille. Et idem in titulo de regibz et bellis eoz capō vltimo loquēs de tpe messie sic ait. In illo tpe nō erit fames neq; bellum neq; zelus seu contētio q bona erunt valde affluentia z omīa mineralia muemētur sicut terra et nō erit cura hoīnū nisi ut cognoscant deū tantūmodo. hec ille. Ideo igitur scōz verā doctrinā istius doctoris q libtas a sbiectōne humana est necessaria in tpe messie ad habendū veram libtatem seu pfectam. et ideo nō oportet exponē redemptionē p missam in pphetis p tpe messie p redēptōnē spūlē tm sz etiā corpalē. que tamē libtas scz corpalis non fuit hactenus p messiā tuū gnaliter ut dcm est habita. vnde z exspectāda est hoīb p verū redēptorē. s. messiā a nob exspectatū.

// Paulus. Si bene consideras magister tuus Rabi moyses defecit in scrutinio scripturaruz de vero messia loquētiuz in multis. et specialiter in duob q ad ppositū ptinent. Primo enim deficit in hoc q asserit abundantiā bonorū tpalium utpote libtas corpalis a subiectōe hūana filiter et pax tpalis et magna copia diuitiaz huius mundi fuisse necessaria ad hoc ut hoīes cognoscant deum z in dīnis opib exercitentur seu pficiant. Scōo deficit asserēs q messias p missus haberet vincere oēs nacōes mūdi potēter z sic educē ppl'm israliticū a sbiectōne gentiū. Primus enī defectus p Si enim scrutatus fuisz scripturas manifeste inuenisz q abūdantia tpalium bonoz est potissima causa seu occasio obliuiscendi deuz z ydola colendi. Legitur enim deut. viij. Ego pcipio tibi ne postq̄ comederis et satiatus fueris et domos pulcras edificaueris z habitaueris in eis habueriscq; armēta et ouiū greges argenti z auri cunctarūq; rez copiam eleuetur cor tuū z nō reminiscaris dñi dei tui qui eduxit te de terra egipti. Et infra. Si oblitus fueris dñi dei tui ambulabis post deos alienos z cē. habes g ex testimōio eximij pphe. s. moysi q copia tpaliū bonoz occasionē pbz nōo gnoscēdi deū sz obliuiscēdi. Idē habes p testimōiū illius sapientissimi. s. salomonis. qui pū. xxx. a deo instāter petebat mēdicitatē z diuitias

ne dederis michi·ꝫ tm victui meo tribuas necessaria ne fortē saturatus illiciar ad negandū r dicam·quis est dñs·Honores etiā huius mūdi impediūt ogmicōem intellectiuā testāte dauid·Homo cum in honore essꝫ non intellexit·Si ergo tuus magister scrutatus fuissꝫ hmōi r similes scpturas nō asseruisset q copia bonoꝝ regū tempaliū requrebatur de directo ad ogmitionē dei·Scdus vero defectus mgri tui dicētis q messias pmissus cū potētia armoꝝ corpali deberet vincē totū mūdū et vniuersum patet manifeste ysai·xlij·vbi de messia adlitterā tractatur sic legitur·Ecce seruus meus suscapiā eū·elcūs meus o placuit sibi in illo anima mea r dedi spm meū sup eum·iudicium gentibꝫ pferet·non clamabit nec accipiet psonas nec audietur foris vox eius·calamū quassatū nō obteret r limū fumigans nō extinguet·in veritate educet iudicium·nō erit tristis neq turbulētus donec ponat in terra iudiciū·et legem eius insule exspectabunt·Ex quo habes q messias pmissus cum sūma humilitate r māsuetudine dcturus est gentes et daturus legem suam non in tumultu seu elacōne que ptinent ad exercitū corpalis victorie·Idem habetur zach·ix·ubi de aduētu messie hm maiores dctores tuos tractatur legit·Exulta satis filia syon iubila filia iherusalē ecce rex tuus venit tibi iustus r saluator ipse pauper ascendens sup er asmā et sup pullū asine·et disperdam quadrigā ex effraym r equū de iherusalē et dissipabitur arcus belli et loquetur pacez gētibꝫ·et potestas eius a mari vsq ad mare r a fluminibus vsq ad fines terre·Ex quo habes q messias pmissus in paupertate et magna dei ectōne venturus erat r non cum quadrigis r equis nec in bellicis armis·sed pacē loquēdo suū dominū erat extendēdū p orbē·quas aūctates magister tuus Rabi moy·fi osideralꝫ certe nō dixissꝫ in libro r capitulo p te allegatū·q ficut dauid vicit moabitas sc; pvim armoꝝ·sic messias victurus erat totū vniuersum·qđ nō est verū·Nā victoria xpi mere spūalis intelligēda est ut patebit sicut r sua redēptio·

¶ Saulus· ¶ Rabi moyses posꝫ respondere ad tuas obiectōnes·et primo ad primū sic·Licet enim verum sit q de oūn cursu hoīm abundātia seu affluētia tēporaliū bonoꝝ impediat a ogmicōe dīna r etiā a noticia veritatis·tamen spāli seu sm glām dono dīno posꝫ hō cū hmōi affluētia nō impediri a talū bonoꝝ spūaliū osecucōne·Legit enī de abrahā

gen̄ xiij·q erat multus oneratus in pecudibꝫ argēto et áuro. Et tñ legitur ibidem·xvij·Ambula coram me et esto pfectus. Ex quo pt; q affluētia bonoꝝ reꝝ tpalū nō necēsario impedit pfectōnē hūanā·et sic videtur intelligēdū in tpe messie·sc; q hommes etiā bono dei spēali p bonā affluētiā bonoꝝ tpaliū nō impediētur a dīna ogmcōe et amore·ſ potius in ea pficiēt.

Paulus· Concedo tibi q illi qui sūt in magna pfectōne ostituti nō distrahūtur p abundātiā bonoꝝ tporaliū a dīna ogmcōne et amore·ſ hoc pt̄ier solū ad magnos et pfectos sicut abrahā. Sed ad cōmunē seu vulgarem populū aūctates p̄dicte testātur oppositū·s·q hmōi abundātia nō adiuuat ſ distrahit. Cū autē messias debꝫ cōmunē doctrinā exercere oībꝫ populis p quā deū cognoscant et ei adhereāt·oportet q nō eos alliciat seu attrahat p bona tporalia q̄ de oīū cursu hoīnes ab hoc distrahūt.

Saulus· Et si de oīū cursu verū sit q abūdātia tpaliū bonoꝝ hoīes distrahat a dīna ogmcōe et hmōi sic aūctes p te allegate vidētur dicē. In tpe aūt messie hoc erit nouū sc; q hmōi abūdātie tpaliū nō solū nō distrahunt ſ etiā adiuuāt hoīes ad dīna ognoscenda et bona opa exercēda. Sic eni de oīū cursu nature ē q lupꝰ agnū capiat et pardus hedū et hmōi. Et tñ de tpe messie legitur y sa·xi. habitabit lupus cum agno et pardus cum hedo accubabit. vitulus et leo ouis simul morabūtur et c̄. Pari igitur mō ist̄ud nouū fore messie tpe debet credi. s. q hommes bonis tpalibus repleti non impediētur ex hoc a dīna ogmcōe·ſ potius p ea adiuuābunt et pficiāt deo hoc opāte de nouo in hoīibꝫ. sic inter bruta aīalia supdeā societatē mſuetā facturus ē dicto modo.

Paulus· In hac responsione seu cauilla cōne tua manifeste otradicis doctrine magistri tui Rabi moysi supradicti. Dic̄ eni in libro de iudicibꝫ titulo allegato capīo·xij. Nō ascēdat sup cor q in tpe messie cesset aliquid de cōsuetudine mūdi aut sit aliquid nouū in hīs q̄ facta sunt a principio. ſ mūdus scōm osuetudinē suā incedet. Hoc eni qđ dr in y saia. habitabit lupus cū agno·parabolicū est et enigmaticū. et signat q israhel habitabit et oſidēter cū impīs seculi qui figurant̄ ut lupus et pardus in scripturis. hec ille. Ex quo habes q hm tuū mgrm nō est dicendū. q consuetudo naturalis seculi mutetur tempe messie·ſ aūctes hoc sonātes sūt exponēde

tanq̃ pàrabolice·vñ patet q dicere q in tẽpore messie hoies
qui omũiter p affluẽtiã tpaliũ bonoꝝ alias distrahebãtur a
ogmicõne spualiũ tũc p nouũ wnũ dei p tpalia nõ distrahant
ꝫ potius ad diuina seu in dimis ꝓficãt est manifeste contra
doctrinã expressam tui magistri.

¶Caplm terciũ in quo agitur q̃m sacra scẽptura qñq; agitur
de victoria spũli. Et q victoria spũalis ẽ digmior seu vtuosi-
or q̃ victoria corpalis. ¶Saulus.

Circa secũdũ qđ obiciebas cõtra Rabi moisen dicen-
tem q messias victurus erat vmuersũi armoꝝ. qđ
dicis esse falsũ. Asseris enĩ q victoria xpi tui habuit
esse mere spũalis tibi rñdeo. q hec assertio tua est manifeste
contra omunẽ cursũ loquẽdi scripturaꝝ. est enim inconsona
oĩbꝫ victoriis que in gestis sacre scripture repiũtur. victo
ria enĩ quã abrahã habuit de quĩq; regibꝫ tpalis fuit. p quã
a melchisedech sacerdote dei excelsi bñdictõnẽ accepit. eo q
deo ꝓtegente hostes in mãnu seu potestate sua habuit ut le-
gitur geñ. xiiij. Egiptijs etiã in mari vtute dĩna corpaliť sb-
mersis victoria dĩna laudatur cantãtibꝫ moysen filijs israhel.
Dextera tua dñe cõfregit inimicũ. exo. xv. Idem de victoriis
Josue et de multis alijs que tpibꝫ iudicũ in israhel contigerũt
usq; in tempus dauid qui ꝑm te figurat fuit xpi tui. Iste etiaꝝ
dauid qui ꝑlia dñi multipliciter ꝑliauit et gratiaꝝ actões de
tot victoriis agens ipsi deo psallens dicebat. Qui docet ma-
nus meas ad prelium et digitos meos ad belluꝫ. qđ intelligi-
tur de corporali victoria. Non ergo repio p sacras scripturas
discurrendo hãc victoriã spũalem quã tuo messie attribuis
cuius racões sic inconuẽiẽter improbas Rabi moyses qui
illđ verbũ. vastabit oĩes fideles seth. qđ intelligitur de mes-
sia de victoria corpali exposuit. sicut et alia oĩa in sacra scri-
ptura otẽta q̃ de victoria loquũtur de corporali victoria intel-
liguntur. ¶Paulus. ¶Victoria spiritualis nõ
solũ repitur in sacra scẽptura. ꝫ etiã affirmatur ipsam esse me-
liorem q̃ victoria corpalis. Legitur enĩ pũ. xvij. Melior ẽ vi-
ro forti qui dñatur animo suo expugnatore vrbiũ. alias vr-
bis. Ratio autẽ quare patiẽs vir virtuose melior ẽ viro forti
assignatur omũiter ab expositoribus sic. Nã patientia q̃ est
vtus ꝑpe obsistit in fortitudine aie p quã eq̃miter tolerãtur

aduersa. Et ideo quãto aĩa melior est corpore tãto fortitudo animẽ melior q̃ fortitudo corpalis. Ratio aũt scõi. s. cũ dicit. q̃ dñatur animo suo melior ẽ expugnatore vrbiũ talis ẽ. nã sensitiuus appetitus p maiorẽ pte in hominibꝫ dñatur appetitui intellectiuo licet cõtra ordmẽ rõnis. sed ille cuius racõ dñatur suo sensitiuo appetitui p oñs dñatur dñys ceteroꝝ hoĩm. et sic tale dñiũ vel victoria maior est seu vtuosior q̃ victoria corpalis. vñ Dyogenes phus de Alexãdro magno q̃ q̃plimas vrbes expugnauerat audacter dicebat q; Alexãder erat seruus serui sui. nã diogenes p racõez dñabatur suo sensitiuo appetitui. cui scz sensui Alexãder diligẽter ſuiebat. mouebatur enim Alexãder sollicite p ambicõnẽ ro cupiscẽtiã quibꝫ tñ Dyogenes dñabatur p rõnẽ eas fubiciẽs. Habes igitur p aũctẽ sacrã rac̃onẽ. q ẽ dare victoriã spũalẽ et q talis victoria est melior q̃ victoria corporalis.

¶ Capitũlũ q̃rtum m quo ostẽditur q verus messias de quo loquitur scriptura excellentior r pfectior in pphetis p̃nosticatur nõ solũ hominibus sed etiã angelis dei. Siliter q redemptio in pphetis per messiã p̃missa ceteris redẽpcõmbus de quibꝫ in scriptura fit mentio est pfectior et p oñs q huic redẽptori scilicet messie cõpetit victoria pfectior ceteris victoriys scz victoria spũalis. ℣ Saulus.

Adhuc illa q̃ dicis de victoria spũali r de eius comparacõne ad corporalẽ victoriã. Sed ut ista ad ꝓpositũ tuũ applicẽtur oportet te duo ꝓbare. quoꝝ vnum est q hmõi victoria spũalis ptineat ad verũ messiam. aliud vero q; p talem victoriam quã dicis spũalem messias tuus redemit populũ israhelitic̃ seu suos fideles.

℣ Paulus. ¶ Cõcedo tibi q hec fiũt p me ꝓbãda. et iõ pus ꝓbabo p̃mũ deinde scõz. Ad ꝓbacõnẽ igitur p̃mi p̃ suppono tibi duo. vnũ est q messias de quo loquimur excellẽtior r pfectior p̃nosticatur i ꝓphis ẽ ceteris q̃buscũq; hominibꝫ. Aliud est q redẽptio in ꝓphetis p messiaz p̃missa ceteris redemptis cõmbus de quibꝫ in scriptura fit mẽtio est pfectior. Primũ patet. nã licet in veteri testamẽto multi fuerunt sanctir pfecti viri. ut patriarche inter quos principalis fuit abrahã cui facta est p̃missio future btitudinis. gen. xxij. Similiter fuerunt et ꝓphete. de quibꝫ moyses fuit principalis in legis

bationē ēt in dei ogmicōnē et in miraculoꝝ opacōe prout de eo testatur scriptura deutero. vltimo. Et nō surrexit vltra pphēta in israhel sicut moyses quem nosset dñs facie ad faciē in omnibus sigms atq; portentis. ꝛc. Siliter fuerūt alij q̄ eo q̄ pplm israhel saluauerūt ab hostib⁹ dñr saluatores ut legitur de ahoth. ij. iudicū. Suscitauit dominus eis. s. filijs israhel saluatorē vocabulo ahoth alias hayoth filiū gera filiuz gemini. quivtraq; manu p dextera vtebatur. ꝛc. Silr de sampsone legitur iudicū. xiij. Ipse saluabit israhel de manib⁹ philistiorum et sic de multis alijs. Tamē inter oēs illos nullus fuit tante pfectōis q̄ de eo dicātur tam magna ꝛ sublimia sicut dñr de messia pmisso. Ex q̄ pz ppositū. s. q̄ messias pmissus inter ceteros pīarchas et pphas seu saluatores fuit excellētior.

// Saulus.

¶ Allega illa magna ꝛ sblimia q̄ de messia dicūtur in ppbetis sic q̄ de nullo alio filia dñr.

¶ Paul⁹. ¶ Ysa. lij. cū de redēptōe seu saluacōe vltia q̄ p messiā erat fiēda loq̄retur dicēs. q̄ pulcri sup mōtes pedes ānūciātis ꝛ pdicātis pacē annūciātis bonū pdicātis salutem. dicētis syō regnabit deus tu⁹ ꝛc. Et j. Parauit dñs brachiuz sanctū suū in oculis ommū gentiū ꝛ videbunt omnes fines terre salutare dei nostri. ꝛc. Et infra. Precedet enim vos dñs et ogregabit vos deus isrl. que et multa alia q̄ in hoc otextu continētur de redēptōne que p verū messiā erat fienda scōm oēs expositores tam nros q̄ tuos intelligūtur. Et ut ibidē declararet pphēta maximam dignitatez huius redemptoris in eodē otextu nullo alio interposito subdit. Ecce intelliget puus meus exaltabit et eleuabitur ꝛ sblimis erit valde. Quis aūt sit iste seruus de quo loq̄tur prophēta trāslatiō caldayca ostēdit dicēs in hoc loco. Ecce intelliget seruus meus messias. Quid aūt figficēt vba pphe in hac trina replicacōe excellētissima cū dicit. exaltabitur ꝛ eleuabit et sblimis erit valde. talmudici expositores in hoc loco declarāt dicētes sup hijs vbis sic. Exaltabitur plus q̄ abraham ꝛ eleuabitur plus q̄ moyses. et sublimis erit valde plus q̄ angeli ministri sc̄z deo ministrātes. Ex quib⁹ vbis pphetiis simul cū talmudicis expositoribus satis habes q̄ nulli patrū nec pphetaꝝ tāta dignitas oppetit sicut messie. qui non solū maior q̄ abraham pater fidei et q̄ moyses in tota domo dei fidelissimus numeri. xij. ꝛ

etiã sublimior q̃ angeli dei denotat. Primũ p̃ suppositũ manifestũ est. secũz vero p̃ suppositũ. s. q̃ redẽptõ q̃ p messiã erat fiẽda est excellẽtior alijs ceteris q̃ im̃ preteritis tpibꝫ fuerũt ꝓbatur p illud ysaie. xlv. Israhel saluatus ẽ im dño salute eterna nõ confundemini nõ erubescetis vsq; in seculũ seculi. Ex q̃ patet q̃ salus ista est ꝑpetua non habẽs finẽ. qõ nõ p̃t dici de aliqua saluacõne quã im̃ preteritis tpibꝫ filijs israhel habuerũt omes enĩ fuerũt limitate in tpe. qz solũ certis tpibꝫ durauerũt ut pz de egiptiaca z babilonica z alijs pticularibꝫ.

¶ Saul9. ¶ Verba huius aũctis quã vltõ allegas videlo q̃ de p̃terita saluacõe. dicẽ enĩ. Israhel saluatus ẽ in dño. q̃ ẽ de p̃terito. nõ enĩ dicit saluabit. Ex quo patet q̃ tpe ysaie loquẽtis illa saluacõ de q̃ loquitur iã trãsiuerat in p̃teritũ. ꝫ ista de q̃ agimus futura erat tempe istius ꝓphete. et ideo non videtur q̃ de ipsa prophecia loquatur.

¶ Paulus.

¶ Tua cauillacõ nullũ hꝫ locũ. Tũ qz manifestũ est q̃ ꝓphe sepissime loquũtur de futuris p modũ p̃teriti z hoc ꝓpter certitudinẽ ꝓphetie. illa enĩ q̃a deo sibi reuelãtur ita iudicãt esse certa ac si essent p̃terita licet nondũ mchoata. qõ patꝫ in q̃plurimis locis. et in hoc capĩlo ptꝫ p me allegato vbi dicitur. Cõsolatus est dñs ꝓplm suũ redemit iherusalẽ. videñt omes termini salutare dei nr̃i. q̃ omnia protũc erãt futura z adhuc ptẽ exspectãtur. et tamẽ loquitur p modum p̃teriti. Tum quia tpe huius ꝓphetie manifestũ est q̃ nulla fuit fcã saluacõ seu redẽptio ꝑpetua seu etna cũ ꝫm te. et ideo necesse est ut intelligãtur vba prophetie de futuro. quoꝝ veritas saluatur racõne iam dicta. Predictis igitur duobꝫ p̃suppositis iam ꝓbatis faciliter ex eis ꝛcluditur primũ p me probãdũ. s. q̃ victoria spũalis p̃cipaliter ptineat ad verũ messiã. Sic enĩ naturaliter actua ꝓportionãtur suis passiuis siliter z forme ꝫbales suis materijs. ut ex ꝛcumẽtis phificis habetur. ut pfectiones forme debeãtur materijs pfectionibꝫ hmõi. sic im ꝓposito pfectioni redẽptori siliter z pfectioni redẽpcõi pfectio victoria debetur. Cũ aũt ex p̃dictis patet. q̃ pfectio redẽptor inter ceteros de quibꝫ ꝓphete loquũtur verus messias ẽ. similiter et inter redempcones alias redempcõ ꝑpetua ẽ pfectio. sequitur q̃ p victoriã spiritualẽ que pfectio est tpali ut dictũ est redemptor pfectio redemptionẽ pfectã suis redẽptis acq̃rat.

quod fuit p̄bandū primo.

¶ Capm̄. v. in quo ostenditur q̄ illa q̄ in ꝓphetiis p̄nūciationib⁹ tradūtur sonātia bella seu victorias corporales nō fūt aplicanda primo aduentui messie sed scō.

¶ Saulus.

Ec hoc q̄ modo ꝓbas nō est magna cōtroūsia inter me rē. Sicut emm facilit̄ cederē tibi q̄ messias p̄missus pfectior est inter ceteros hoies qui dn̄r saluatores seu redēptores. similit̄ r q̄ redēptio p ipm̄ expectata pfectior atq; validior seu diuturnior sit ceteris. silit̄ r tibi cōcedo q̄ victoria sua potētior sit atq; validior ceteris. alie enī victorie nō se extenderūt ad oēs filios seth. s. ad totū vniuersum. ꝫ tantū ad aliquas gentes. r certa climata et hoc cū modica duracōe. victoria autē messie totū vniuersum ad sp subiugabit. vnde in istis facilit̄ cōcordaremus. Sed maior ps totius nr̄e controuersie in hac pte consistit in hoc q̄ tu asseris verū messiā victurū esse patiēdo non aūt corpalit̄ vincendo seu supprimēdo. quod ē manifeste cōtra aūctes sacre scripture. Legitur enī ysach. xlvio de quodā bello ibi erō solonnitano in quo oēs gētes debēt congregari. r erit ciuitas capta r postea liberata. Egredietur dn̄s r pliabitur cū gētes illas sicut pliatus ē in die certaminis. et post multa q̄ ibi p̄dicantur q̄ ptinēt ad victoriā corporalē illius belli concluditur. Et erit dominus rex sup oēm terrā. in die illa erit dn̄s vnus et nomen eius vnū. Ex q̄ ꝓphetia habes manifeste q̄ p victoriaz corporalem erit deus rex sup oēm terram. Silit̄ r nomen eius vnū. q̄ non nominabitur diuersis nominibus seu cultibus sicut in presenti tempore sed omnes gentes sub vna fide et vno ritu deum colent. Que quidē concordia finalis p victoriā messie supradictā q̄ corporalis est exspectatur. Silr q̄ dr Sophonie iiij. Tūc reddā populis labium electū ut vocēt oēs in nomine dn̄i r seruiant ei humero vno. q̄ vsq; hodie non ē impletū. tamē erit in futuro postq̄ deus effuderit irā suā super gentes r regna prout ibidē habetur. q̄ tamē effusio ire p corporalē subuersionē intelligenda est. ¶ Item q̄ habetur ezechi. xxxviij. et. xxxix. de prelio gog et magog q̄ quidē prelium manifeste p̄nūciatur corporale r cū bellicis armis exercitatū ¶ In q̄ prophetia multa et varia ponuntur que nullo mō possūt expomi de actibus bellicis r hmōi. ¶ In cuius fine redēp cō

populi israhelitici ponitur cui ibidem subdit ocludēdo. Nūc cō-
uertam captiuitatē iacob ⁊ miserebor omni israhel. ⁊c. Ex q̄-
bus manifeste habetur q̄ p bella fortissima corporea ⁊ p vi-
ctoriā corpalē redimēdus ē israhel vtute diuina p messiā. et
hoc subiungādo ⁊ supprimēdo gentes adūsas. nō aūt patien-
do ut tu videris sentire.

¶ Paulus. ¶ Si bñ attēdis ea q̄ dcā sūt sup̄. duo sūt aduē-
tus gñales messie seu xp̄i de q̄bꝫ sacra scp̄tura mētionē fac nō
simul ꝫ q̄ñq; de vno q̄ñq; de alio. In q̄bꝫ duobꝫ aduētibꝫ licet
idem sit xp̄us seu messias veniens. nō tamē sub eadē forma.
ꝫ sub diuersa seu opposita. nec ad eundē effectū. p̄mo. p ducē-
dū ꝫ ad diūsos. put ex sacris aūctibꝫ possꝫ pbari. In p̄-
mo eni aduētu messias p̄nunciatur venturus in forma maxi-
me mānsueta et humili. de q̄ ysa. xlij. q̄ calamum quassatū non
conteret et linum fumigans non extinguet. Et zacharie. ix. de
eodē legitur. Ecce rex tuus venit paup ⁊ equitans sup asinā
⁊c. Ex quibꝫ ⁊ similibus manifeste ostenditur ꝑphēte quēdaz
aduentū xp̄i fore i forma maxime humilitatis et sine aliquo
bellico tumultu. De tempore autez ⁊ effectu p̄ncipali et p̄rio
huius aduētus habes p̄ danielē cum dr̄ danielis. ix. Septua-
ginta ebdomade abbreuiate sūt sup populū tuū ⁊ sup vrbē
scām tuā ut osumatur p̄uaricacō ⁊ finē accipiat pccm et delea
tur iniq̄tas ⁊ adducetur iustitia sempitina ⁊c. Ex q̄bꝫ habes
manifeste q̄ messias iuxta p̄nosticacōnes ꝑphēticas vēturus
erat in forma mānsuetissima et humili ad p̄uaricacōnes et pec
cata atq; iniquitates tollēdas et hoc in tpe danieli reuelato.
Est autē scdus aduētus messie de quo ꝑphēte aliter loquūtur
tam circa formā sub q̄ venturus est q̄ circa effectū principa-
lem sui aduētus. De quo scdo aduentu danielis. vij. Aspiciebā
in visu et ecce q̄si filius hoīs veniebat et usq; ad ātiquū dierꝫ
peruenit. et in cōspectu eius obtulerūt eū et dedit ei potestatez
et honorē et regnū et omnes populi tribꝰ et linguē ipsi seruī-
ent. potestas eius p̄tās eterna q̄ non auferetur et regnū eius
q̄d nō corrūpetur. Qui quidē filius hoīs de quo ꝑphā loquit̄
in hoc loco intelligitur etiā ꝫm expositores tuos ipse messias.
Effcūs aūt huius aduētus declaratur a danielē in eodē caplo
eū dicit. Judiciū sedit et libri apti sūt. Habes igitur manife-
ste aūcte danielis. q̄ xp̄s vēturus ē aliquando nō in forma
mansueta seu humili. sed sub forma maxime maiestatis et

ptātis. habes etiā q effeūs buius aduētus ē nō ad dēdas
iniquitates pcendo peccatoribꝫ sic in primo aduētu seu sal-
uādo ſꝫ ad iudicandū seu puniēdum iniquos ꝛ pcōres ꝛ hu-
iusmodi p suū rectū iudiciū. Et de hoc secūdo aduētu. ſ. ad iu-
diciū etiā loquūtur pphete in multis locis. ut cū dicatur ysa-
.iij. Dns ad iudiciū veniet cum senioribꝫ populi ꝓncipibus
eius. ⁊c. De tpe aūt huius scōi aduētus nō habētur reuelati-
ones pphetice sic de ꝑmo. Si vis ergo o saule non deficere in
scrutinio scripturarum de vtroq; aduētu xp̄i loquētiū a vero
sensu p eas intēto. distingue hmōi duo tpa ꝛ duos aduētus.
et illa q̄ videris in prophetic̄is locutionibꝫ ptinentia ad re-
missionē pcōrum ꝛ deletionē iniquitatum et hmōdi applica
primo aduentui. in quo ista p messiā teste daniele debuerunt
impleri. ad que nō requiritur tumultus seu strepitus armoꝝ
Nō enim vincēdo homies p potētiā erat venturus xp̄us ad
dimittēda pcā ꝛ ad saluādos hommes. ſꝫ potius p hūilita-
tē ꝛ patiētiā ab eis durissima ꝛ acerba patiēdo. In remitten-
do enim pcā ꝛ delendo iniq̄tates nō requirūtur bella corpo-
rea q̄ fūt ex aīmā ut est manifestuꝫ. Illa autem q̄ videris in
scripturis q̄ de aduentu dei seu xp̄i loquūtur ptinētia ad plia
et cōiectacōes corporeas. ut illa q̄ allegas de gog ꝛ magog
e;ech. xxxix. et de p̄lio iheroſolimitano zacha. ix. siliter de ef
fusione furoris dei supra gētes. ſophonie. iij. applicare debes
scōo aduentui in quo xp̄us venturus est. nō ut passurus ab
iniquis ſꝫ potius ut iudex potentissimus ad puniēdū oēs
sibi rebelles cū antixp̄o duce eorum. Et sic p distinctōnē hu-
iusmodi tpis ꝛ aduentuū cōcordabis scripturas.

¶ Capitulū. vi. in quo ostēditur q̄ modus redēpcōnis po-
puli dei p messiā p scrutiniū scripturaꝝ primo fundari deb-
et. sequētur vero eius grauitas seu quemētia p racōnē quātuꝫ
humana fragilitas permittit inuestiganda.

¶ Saulus.

Audio distinctōez tuā quā etiā alias ꝓposuisti michi
de duobus aduentibus xp̄i. Si loquēdo de ꝑmo aduē
tu messie. de quo nūc agimus in quo dicis ipm fuisse
venturū ad parcendū pcīs ꝛ delendas iniquitates ꝛ hmōi.
in quo actu nō requiritur potētia armoꝝ ſꝫ potius hūilitas
et patiētia. et sic ab hōmibus durissima seu acerbissima xp̄s

seu messias patiendo daret finem pcōz delerēt iniquitates
ad quod nō video te allegare rationē nec auctoritatē · cum tñ
sit valde remotū a credulitate humana cum deus ad quē solū
ptinet delere iniquitates z tollere peccata nō indigeat aliqua
causa media ad hoc faciēdū. ꝫ sola sua liberalitate et summa
misēdia hoc facere potest · de ipo enī legitur exo · xxxiij · q ipe
est misericors z clemēs patiēs et multe miseracōnis et verax ·
qui custodit misericordiā in milibo · qui aufert iniquitatem z
scelera atq; pcā. Per istas enim vias dñi ab ipso deo moysi
reuelatas consueuit deus pcā delere sine hoc q aliqs iustus
p acquirenda tali remissione patiatur · vñ et nūi · xiij · q̄ndo
deus ꝓpter pcā populi ipsius deum maxime irritantis vole-
bat ꝑsim israhelici cū delere seu penitere in peste moyses p eis
interpdlās ad deū sibi rep̄sentabat hmōdi vias misēdie sue
quas alias sibi reuelauerat sic dicens · Domine lōganimis z
multe miseri cordie auferens iniquitatē z scelera · Et infra · Di-
mitte obsecro pcēm populi tui huius ꝫm magnitudinē mise
ricordie tue · Et sb̄dit infra · Dixitq; dñs · dimisi iuxta vbū tuū ·
Ex quo patet q ad dmissionē pcōz seu scelerū p deū nō re-
quiritur nisi sola misēdia dīna · nō g̃ requirebatur messiā ve-
misse ad patiēdū dura seu aspa ut deus dimitteret scelera atq;
pcā · ꝫ solū sufficeret oratio ipius messie p ꝑsō · ficē z moyses
in hystoria supradicta legitur fecisse ·

¶ Paulus ¶ Verū est indubie q hoc miste-
riū de quo agimus · s · de modo redēpcōnis hūane p xp̄m est
valde remotū a nro naturali ingemo seu intellectū · cū sit omi-
no sup naturā · et ideo aūctate sacre scripture fundari oportet
illud qđ veritas fidei nostre in hoc tenet · Ea enim q̄ ex sola
dīna voluntate puenūt sup̄ oīe debitū creature sicut miste-
riū redēpcōis de quo agimus nob̄ innotescēnō p̄nt nisi q̄ntū
in sacra scr̄ptura tradātur p quā dīna voluntas nobis innote-
scit. ¶ Dcirco in p̄mis recurrendū est in hoc ad scr̄pturaz seru-
timiū loq̄ntiū de redēpcōne seu de modo redēpcōis ꝑli dei p
messiā · qđ cū in scripturis inuenimus inuestigāde sūt racōnes
hūanas p humana fragilitate repiri p̄nt ad ogruitatē seu ouenē-
tiā modi redēpcōnis ptinētes · ut sic racōes humane sint cō-
sone scripturaz testimoniis ·

¶ Saulus · ¶ Placet michi ut istū ordinē
teneas in hac materia · s · ut p̄imo ostēdas p sacras aūctes

Si tamen potes istū modum redemptōis quē p̄supponis vi
delicet q̄ messias p̄missus redēpturus erat p̄plm a p̄cō · pati
endo ab hominib⁹ dura z acerba · nō autē vincendo corpaliter
aduersarios · hoc enim reputo tam remotū a racōne naturali
humana q̄ nō nisi diuina aūctate clara z exp̄ssa deb⁹ a prudē
ti viro dignū fide existimari · Si autem hoc poteris ex sacris
eloquijs ostendere quod tamen nō credo · tunc poterimus
ad rōnes congruitatis seu conuemētie procedē ·

¶ Capitulū · vij · in quo ostenditur q̄ ille seruus dei de quo lo
quitur ysa · liij · cap'lo p totū z in fine p̄cedentis capituli ē ver⁹
messias · non autē populus iudeor̄ sicut Rabi sal · Falsē finxit
et q̄ ex illo capitulo cum fine p̄cedētis habētur · xj · oclusiōes
plane tradite que p̄pe messie nō applicātur · qua nō p potē
tiā armor̄ alios vincēdo s̄z potius patiēdo z moriendo suos
redemit a seruitute pcī · nō aūt a seruitute corpali humana ·

¶ Paulus ·

Quod messias redēpturus a pcō erat p̄plm nō vincē
do corpaliter aduersarios s̄z potiꝰ patiēdo ab eis cru
delia z acerba vsq; ad mortē inclusiue satis declaratur
ab illo euāngelico p̄pheta ysa · liij · cap'lo · in quo locuturus de
hac materia q̄ ut tu asseris et verum est ē valde remota a na
turali racōne humana sic dicere incipit · Quis credit auditui
nostro · q · d · vix vel raro credibile est hominib⁹ p̄stim luce fi
dei carentib⁹ illa q̄ dicturus sum de messia p̄dicto qō impletū
fuit p̄sertī in iudeis qui p maiorī pte nō crediderūt miste
rium passionis de quo hic ait p̄pheta · nec hodie vt video cre
dūt · vñ recte p̄pheta in exordio annūciacōnis huius miste
rij incipit · Quis credit auditui nr̄o · fides enim est ex auditu ·
vnde vri doctores sepe dicūt de hijs q̄ p traditiones antiquo
rū recipiūt qō ex ore auditus dicerūt · Que autē sunt illa tā
difficilia ad credēda declarat plane in hoc loco z p̄cipaliter
illa q̄ de messia de quo agit sūt in p̄posito nr̄o attendēda ·

¶ Saulus · ¶ Ex illo capitulo ysai · sez · liij · non potes fun
dare intentū tuum · non enim ibi loquitur propheta de messia
prout tu presupponis · s̄z potius loquitur ad litterā de p̄plo iu
deor̄ de quo loquitur q̄i de vno hoīe · sicut exo · iiij · dicitur · filius
meus p̄mogenitus israhel · Sic enī exponit Rabi sal · exposi
tor nr̄ applicādo omia q̄ in hoc capitulo cōtinētur · s · lāguores

plagas despectus ignominiāq; hmōi pplo in deorsum captiui-
tate hodierna exñtū. nō aūt ad messiā. et ideo simistre de hoc
capitulo sumis cōtra me argumentū.

¶ Paulꝰ. ¶ Ro caplm sup dcm. f. ysa. liñ. intelligatur de po-
pulo in deorsum in hodierna captiuitate exñtū nō soluz līa non
patitur. ꝫ etiā est meōsonū tue ātiquorsum expoīcōi bo. Tuus
enī Rabi Sal. ꝙ alīi minus bñ intelligētes hāc falsam finxe-
runt expoīcōnē. ut misteriuz passiōis saluatoris nr̄i qđ m
hoc caplo plane traditur occultaē seu obfuscare possīnt. Nō
aūt nō oīonet p̄dcā falsa expoīcō ātiquorsum tuorsum veris asser
tiombo patet ex iam dictis. Nam ut supra tibi dixi in trāsla-
cōne caldaica ionathe q̄ ut nosti equalis est aūctis textui. co
q̄ talmudici antiqui omuniter tenēt translacōnem traditam
fuisse ab aggeo zacharia ꝙ malachia ꝙphetis oppositū mani-
feste otinetur. Nam sup illud vbuz. ecce intelliget seruus me-
us. quod est in fine p̄cedētis capitulī cōtinuatur cum caplo
supradcō. f. legis translacō sup̄dicta habz. ecce intelliget ser-
uus meus messias. Vnde manifestū est scōm p̄dcām transla-
tionē q̄ caplm istud de messia loquitur non autē de poplo in-
deorsum. Idem patz p talmudicos expositores qui de excellētia
illius serui dei de quo dz. Exaltabitur z eleuabitur et sublimis
erit valde. dicūt q̄ ille seruus dei scz messias de quo in hoc caplo
ꝙphcta loquitur erit exaltatus z eleuatus et valde sublimis
plus q̄ abrahā z moyses z plus q̄ angeli q̄ deo ministrāt ut
largius tibi supra cum de excellētia redemptoris agerem ꝙ-
posui. qđ ut manifeste vides nullo modo possīt verificari de
populo indeorsum. vnde expoīcō Rabi Sal. manifeste ē incō-
sona dictis antiquorsum tuorsum. et p ons debes eā repudiare z re-
putare falsam z ficticiā rōne p̄dicta.

¶ Saulus ¶ Lz trāslatoz caldaicus z etiā alīi talmudici āti-
qui exponāt hoc caplm. f. ysa. liñ. de messia intelligi. verūtam
exquo habeo tm doctorē fidē Rabi sal. asserentē oppositū suffi
cit michi satis ad euacuādā rōnē tuā cōtra me ex hoc caplo.
adhereo emm in hmōi expoīcōne dictis Rabi sal.

¶ Paulus ¶ Euasio tua nullo modo
habet hic locum. Tum quia dicta Rabi salomo. nullo mo-
do habent equalem auctoritatem sicut translacō caldaica. q̄
ꝑm omēs tuos a tribus ꝙphetis fuit tradita ut dictuz est. nec
etiam sicut antiqui talmudici quorum vnus de expositoribo

fuit Rabi sal. put est manifestū z notoriū in omnibꝫ scolis
iudeoꝝ. vñ aliqui magis moderni q̄ Rabi sal. dimissa falsa
sui expositōe in hoc loco secuti sūt translatōnē caldaicā ex-
positōnē suoꝝ antiquoꝝ. tū q̄ vba sup̄dicti capli nullo mo
tolerāt hmōi falsam z fictā Rabi Sal. expositōnem.

¶ Saulus. ¶ Solo audire a te prius. qui sūt illi mo-
derni expositores nostri qui dimissa expositōe Rabi sal. se-
quūtur caldaicā translatōnē z antiquoꝝ expositōnē. et cōse-
quēter ostende michi q̄ sūt vba in p̄dcō capitulo otēta q̄ ex-
positōnē Rabi sal. nullo mō possent tolerare ut asseris.

¶ Paulus. ¶ Rabi Moyses gerundeñ. in sua glosa
sup Genesim. xxix. dicit sic. Rex messias habet dare coz suū
ad petendū miserationes pro israhel z ad ieiunandū et humi
liandū se p eis. sicut scriptum est ysaie. liij. Ipse aūt vulnera-
tus est ꝓpter iniquitates nostras. attritus ē ꝓpter scelera nra
hec ille. Ex quo habes manifeste q̄ hoc capitulū ꝑm ipsum
doctorem loquitur de xp̄o ad litteram. Sic et translatores
caldaicus et alij expositores exposuerunt. non autem de populo
iudeoꝝ ut Rabi Salmon fingere voluit.

¶ Saulus. ¶ Declara michi q̄ sūt vba in capitulo sup̄-
dicto otēta q̄ nullo modo possunt tolerare q̄ capitulū illud
intelligatur de toto pplo iudeoꝝ ꝓut Rabi Sal. expo mt.

¶ Paulus. ¶ Omissis alijs que ad hoc faciunt eo q̄ forte
non de necessitate concludāt. tria tamen continētur in p̄dcō
capitulo que nullo modo applicari possunt populo iudeoꝝ
in hac captiuitate existentiū. Quoꝝ vnū est q̄ populus iu-
deoꝝ licet multipliciter sit vulneratus z attritus in hac cap-
tiuitate. nō tamē hoc patitur ꝓpter iniquitates gentiū seu ꝓpt
scelera eoꝝ ita ut gentes recipiant a deo salutem seu veniam
ꝓpter merita iudeoꝝ talia a gentibus patientiū. hoc enī nō
solū est manifeste falsū cū sit cōtra diuinā iusticiā scōm quā
deus reddidit vnicuiq; ꝑm opa sua. sed etiam est contra mē-
tem oīm expositoꝝ tuoꝝ. ipsi enī nemine discrepāte credūt
q̄ gentes que mō supprimunt seu affligūt pplm iudaicum in
hac captiuitate finaliter sūt ꝓpter hoc punēdi p deū de quo
intelligitur. alias intelligūt illud Joelis vltimo. Cōgrega-
bo oēs gētes z reducam illas in vallē Josaphat z discepta-
bo cū eis ibi sup pplo meo z hereditate mea israhel quos dis-
perserūt in nacōibus. et terram meam diuiserunt et super

populū meū miserunt sortem. Cum igitur ꝓpheta testatur de
seruo dei de quo hic loquitur q̄ in ore suo alij sūt sanati ⁊ q̄
dñs in eū imposuit miquitatē. s. penā omīū aliorū scz hominū
sequitur q̄ nō loq̄tur ꝓpha hic de ꝓpō iudeorū p̄ quorum penas
alij nō saluātur ꝛ potius punūtur. Itē scdō de isto seruo dei
testatur ꝓpha q̄ miquitatem nō fecit nec mendacium est dolus in
ore eius. quod nō solū de iudeis est manifeste falsum ut patz
p̄ euidētiam rei. eo q̄ oēs ꝑ maiori pte sint plene vsuris et
miquitate ⁊ dolo sed etiā p̄ auctoritatē sacre scripture habet
manifeste q̄ in hac captiuitate sūt ꝓpter pcā ꝓpria eorū. et
q̄ si de pcīs eorū penitērēt ⁊ conuerterētur ad deum statim es-
sent redēpti ut habetur expresse deutero. xxx. etiaz ꝑm expo-
sitionē tuorū. hoc est etiam contra mentem doctorū tuorū qui
p̄supponētes q̄ in hac captiuitate sunt propter magnū pec-
catum seu magna pcā inter se inquirāt qđ sit illud pcm vel
que sunt illa peccata. Vnde aliqui dicunt sicut Rabi Sal. li-
cet irracōnabiliter. q̄ propter pcm vituli in deserto fabrica-
ti. de quo habetur exodi. xxxij. Alij vero dicunt q̄ propter
varia pcā singulorum. Alij dicunt et forte verius si recte in-
tellexissent ut infra deo dāte patebit q̄ pcm propter qđ sūt
in hac captiuitate nō est eis notū seu reuelatum sed occultū.
Sed quicquid sit de istis manifestū est q̄ omnes concordant
q̄ ꝓpls iudeorū in hac captitate nō ē sine pcō seu iniq̄tate. nec
ꝓpter aliaꝝ gētiū pcā ꝛ propter sua ꝓpa. ⁊ sic hētur q̄ seruꝰ
dei de quo loquitur ysaias qui sine pcō est non p̄t intelligi de
populo iudeorū. ꝛ de aliquo dei seruo qui ē omīno immunis
a pcō. Itē tercio de isto seruo dei ꝓpha in fine huius capli di-
cit q̄ ꝑ trāsgressoribus exorauit. quod nō p̄t intelligi de po-
pulo iudeorū. qui solum nō orat pro gentilibꝰ imo quotidie
orat pro destructōe romane imperij. et p̄sertim ꝑ destructi-
one ecclesie xp̄i ⁊ discipulorū eius ut patet ꝑ quādam oīonez
q̄ cotidie ab eis dicitur in suis synagogis. in qua inter q̄das
alia exp̄ssē dicitur. oēs heretici subito pereant. que verba
Rabi Sal. Rabi Moy. et ceteri sic exponūt. Isti heretici sūt
discipuli nazarem. Vide ergo si de talibꝰ p̄t verificari illud. ꝑ
trāsgressoribꝰ exorauit. Ex quibꝰ habes manifeste q̄ seruus
dei de quo loquitur ꝓpheta in p̄dicto capitulo nō est ꝓpius iu-
deorū. nec aliquis iustus quo alius iustus creatus sit maior.
ꝛ aliquis dei seruus q̄ angelos ⁊ ceteros seruos dei in dignitate

prēcellit. vnde ꝛ dē xpo p̄ dixit. exaltabitur ꝛ eleuabitur et sb̄limis erit valde. prout supra allegatū est iuxta expositionez tuoꝝ doctorum qui hec verba exponūt sic. exaltabitur sup̄ abraham. et eleuabitur sup̄ moysen. et sublimis erit valde super angelos deo ministrātes. qui quidē bn̄us dei p vulnera et afflictōnes et mortē quas passurus erat ceteros a peccatis et a pēnis peccati erat redēpturus ut testatur manifeste ap̄h̄a in hoc capīo dicēs. Vere languores nostros ipe tulit ꝛ dolores ipe portauit. Item. vulneratus ē ꝓpter pcā nostra. attritus est propter scelera nostra. disciplina pacis nostre sup eum ꝛ liuore eius sanati sumus et sic de alijs. Ex dictis igitur in hoc capīo cū fine p̄cedētis capituli ip̄i immediate diuincti inter alia ad materiā nostrā ptinētia manifeste habes. xij. Primum est q̄ iste redēptor seruus dei excellētior est ceteris sanctis. tā in celo q̄ in terra exñtibꝰ. de quo dicit. exaltabitur ꝛ eleuabit ꝛc̄. put p tuos doctores expositū est. Secūz q̄ ipe fuit in suo exordio puulus ꝛ humilē ortum habēs. de quo dicit. Ascēdit sicut virgultū et sicut radix de terra sitiēti. Tercium ē q̄ in suo progressu fuit despectus et quasi ad nichilum reputatus. De quo dicit. Despectū et nouissimuz virorū ꝛc̄. vñ nec reputauimus eū. Quartū q̄ fuit vulneratus ꝓpter iniquitates nr̄as sc̄z tollēdas. vnde dicit. Et liuore eius sanati sumus. et infra. Iustificabit ipe iust̄us seruus meus multos et iniquitates eoꝝ ipe portabit. Quintū q̄ oēs iusti p̄ter ip̄m de lege o̅ui errauerūt a via salutis et ip̄e oēz iniquitatē portauit. scilz quo ad penas. de quo dic̄. Oēs nos quasi oues errauimus ꝛ dns̄ posuit in eum iniquitates oīuū nr̄m. Sextū q̄ has penas siue dolores vsq̄ ad mortez inclusiue voluntarie et patienter sustinuit. de quo dicit. Oblatus ē quia ipse voluit. et sic̄ ouis ad occisionē ducetur et quasi agnus coram tondēte ꝛc̄. Septimū est q̄ totuz hoc fuit ꝓpter scelus populi. ipse tñ mundus erat a peccato. vnde dicit. ꝓpter scelus populi mei percussi eū. Et infra. qui peccatū nō fecit nec inuētus ē dolus in ore eius. Octauū. q̄ ipe bn̄us dei debebat habere victoriā ꝛ fortiū spolia diuidē eo q̄ tradiderit in mortem aiam̄ suā. de quo. Ideo dispciam ei plurimos ꝛ fortiū diuidet spolia. p eo q̄ tradidit morti aiam̄ suā. Nonū q̄ ipe erat reputādus malefactor seu sceleratus. de quo dicit. Et cū sceleratis reputatus est. Decimū q̄ iste seruus dei p mortem et alia que tolerauit licet omnia

pcĉa sufficiẽter sustinuit·non tamẽ oĩũz effectiue ꝫ multo-
rũ·vñ dicit·Et ipe pcĉm multoꝝ tulit·Undecimũz·q tanta
fuit caritas huius serui dei q etiã p suis adũsarñs ꝛ affligen
tibus ipm atq; occidẽtibꝫ deum orauit·de quo subdit·et pro
transgressoribus rogauit·Duodecimũ·q ista q̃ in hoc capl'o
tradũtur sunt valde remota a naturali ingemo·de quo dicit·
Quis credit auditui nr̃o·ut supra expositum ẽ·q̃ quidẽ oĩa
et singula ꝓprie applicãtur vero messie nr̃o si diligẽter fueris
scrutatus gesta sua tam in vita q̃ in morte·Habes ꝙ ex con-
tentis in p̃dco capl'o qđ tibi dixerã·s·q verus messias non p
potentiã armoꝝ alios vincendo ꝛ supãdo sed patiẽdo ꝛ mo-
riendo suos erat redempturus et hoc a seruitute peccati·non
autem a subiectione seu seruitute humana·

¶ Capitulũ·viij·in quo ostẽditur q licet deus potuissꝫ hoĩez
redimẽ a pcĉis sine passione ꝛ morte xp̃i·nõ tamẽ ex hoc di-
cendũ est q frustra hominẽ p xp̃i passionẽ redemit·

¶ Saulus·

VIdeo intentũ tuũ fundari in dictis ysaie capl'is supra-
dictis·que quidẽ capitula si de vero messia intelligã-
tur·ꝓpositũ tuũ viđr aliq̃liter fundari in aũctate·Sed
q in supradictis dixisti q postq̃ p scptura ꝙ scrutimũ de re-
dempcõne seu modo redẽpcõnis populi p messiã loquẽtiuz
inuenissemus aũctatẽ sufficiẽtem q oñter erant inuestigan-
de racõnes quãtum ꝓ humana fragilitate repiri possunt ad
ogruitatez seu ouenẽtiam modi redẽptionis iscripturis in-
uenti pertinẽtes·ut sic rationes humane scripturarum testio-
nꝫ consonarent·Idcirco ad presens ꝓcedẽdũ viđr ad rati-
ones·Circa qđ audeo tibi dicere q p̃dictus modus redem-
pcõnis quẽ tu vis appropriare ad verũ messiã·s·q patiendo
et moriendo suos essꝫ redempturus a pcĉis est non solũ incõ-
sonũ ꝫ oĩmo repugnans dictamini naturali hũane racõis·-
qđ patet multiplici racõne·Et primo p ostensiuam racõnẽ dñe oĩ-
potẽtie·Constat enim q deus p suam oĩpotẽtiaz omnia p̃t
sine medio facere q̃ cum aliquo medio facit·Dicitur enim in
p̃s·Oĩa q̃cunq; voluit dñs fecit·Cũ ergo potuit redimẽ po-
pulũ suũ a pcĉis sine hoc q seruus dei tam exaltatus et subli
mis pateretur·frustra ergo p mortem messie oĩes saluauit·
cum sine hoc eos saluare potuissꝫ·In naturalibꝫ enim opibꝫ

q̄ a deo sūt ordinata frustra dicitur fieri p plura qđ pt fieri p pauciora ihū sm̄am phi. et sil'r in hmōi dmis opib⁹ ē dicēdū q̄ opa diuina sūt tanq̄ a deo creata mota ꝛ regulata.

¶ Paulus.

¶ Cō cedo tibi q̄ deꝰ potuit saluaē pplm̄ suū a pcīs sm̄e ꝟ q̄ xp̄s morte pateret. ptāti enī dme cuncta subiacent. vñ ysaie. lix. Ecce non est abbreuiata manus dñi ut saluare nequeat. Sz hoc intelligēdum est simplr ꝛ absolute nulla p̄ suppoīcōe fcā. ꝟ ex aliq̄ suppoīcōne ꝓposita aliter est dicendū. Si enim supponatur q̄ ꝑm dei p̄sciaz seu dispoīcōez q̄ cassari nō p̄t deus erat saluaturus pplm̄ p mortē xp̄i. hac suppoīcōe fcā nō erat simul possibl'e xp̄m nō pati ꝛ hoīez alio mō q̄ p eius passionē liberari. volūtas enī dīna seu eius consiliū in sui dispoīcōne nō fallitur teste p̄s. Cōsiliū aūt dñi in eternuz pmanet. Cū autē in scīpturis dmis p quas volūtas dei nob⁹ innotescit pnūciatū ē q̄ deus p mortē messie seu xp̄i suū pplm̄ erat saluaturus ut sup̄ ostēsū est. p ons impossibl'e ē q̄ aliter eos saluaret. impossibl'e dico nō simplr ꝟ ex suppoīcōne p̄dicta.

¶ Saulus.

¶ Licz verū est q̄ ꝓnidētia dīna in seipa cōsiderata nō fallit'. cū hoc tñ stat q̄ dīna ꝓuidētia nō omnib⁹ rebus ncītatē impoīt. Quedā enī res nō necessario ꝟ o tingēter euenīt. et ideo in talib⁹ scīptura reddit racōnē de aliquib⁹ medijs quib⁹ aliquos effectus deus ꝓducit cum possz tales effectus sine talib⁹ medijs ꝓducere. Legitur enī exodi. xiij. Cum emīsisset pharao populum non eos duxit deus p viā terre philistijm q̄ vicina est. reputans ne forte pemteret populus si vidisset aduersuz se bella cōsurgere et reuerteretur in egiptū. Circa quod attende q̄ nō dixit scīptura. non eos duxit deus p viam terre philistijm. q̄ sic fuerat a deo dispositum. sed reddit racōnē dicēs. ne forte pemteret popul⁹. Ex quo patet q̄ in huīsmodi effectib⁹ ꝓcedētib⁹ a dīna volūtate contingētia manet in rebus. racōne cuius querenda est ratio de medijs quib⁹ deus effectus ꝓducit. ꝛ nō sufficit dr̄e q̄ tl'iter fuerat a deo dispositū. poterat enī deus de talib⁹ aliter ab eterno disponē. vñ ꝓposito ꝟ ab eterno a deo fuisset dispositū q̄ p mortem messie populū saluaret ut tu asseris. ad huc restat querendū de racōne hmōi dispoīcōis. cū sm̄e hoc saluare potuisset ut dictū est. ab eterno enī disponē potuit deus q̄ sm̄e morte messie populus

a pcīs redimeretur. et hic vīr q frūstra mortuus fuit messias ꝓpter salutē ꝓpli. in naturalibꝫ enī opibꝫ q̄ a deo sūt ordiata oūiter dr. q frustra fit p plura quod fieri potest p pauciora.

// Paulus. ¶ In naturalibꝫ opibus tūc verū est q frustra fit p plura qꝫ potest fieri p pauciora. quando aliquid eq̄ bene fieret p pauciora sicut fit p plura. Sed cū ōtingit q aliq̄d ouenientius seu pfectius fit p plura q̄ p pauciora fieret tunc sepe natura facit p plura qꝫ p pauciora posset fieri. sicut duos oculos in animali ad videndū ꝑm naturā formauit. cū tñ tm̄ p vnū oculū animal possit videre. et sic in alīs opibꝫ naturalibꝫ. vñ illa regula seu dictū regulare in quo dr q frustra fit p plura qꝫ potest fieri p pauciora intelligēdū est si ita ouenienter p pauciora fieret sicut p plura. nō aūt cū ouenientius fit p plura q̄ p pauciora. Et ideo in ꝓposito nr̄o q mors xpi fuit conuenientior modus liberandi hominē a pcō q̄ si deus sua volūtate hominē liberasset. idcirco non est dicendum q frustra p mortem xpi deus hominē liberauit.

¶ Caplm̄ ix. in quo ostenditur q modus liberacōis ꝓpli dei a pcō p passionē et mortē xpi fuit ouenientior ex pte dei liberātis q̄ si p solam diuinam misericordiam ꝓplm liberasset.

// Saulus.

OStende michi quomō iste modus liberacōnis populi sc; p mortem messie sit ouenientior q̄ si deus solū sua ꝓpria misericordia hominē liberasset.

// Paulꝰ. ¶ Qd̄ iste modus liberādi ꝓplm a pcō p mortē xpi sit ouenientior q̄ si deꝰ sola misericordia vel sua volūtate ꝓplm liberasset pt; tribꝫ rōnibꝫ. q̄ꝝ ꝑma sūmitur ex pte dei liberātis. secūda sumit ex pte xpi seu messie p quē fcā est liberacō seu redēptio. tercia vero ex pte hōis liberati seu redēpti. Ex pte enī dei attēdē debes q deus cuius opa sūt pfcā in oibꝫ suis opibus p̄ßti in hīs q̄ sūt circa gubernacōnē gn̄is humani relucent simul sua misericordia et iustitia. vnde p̄s. Vniuerse vie dñi misericordia et veritas. i. iusticia. Racō aūt huius apud nostros doctores ad plenū deducit. Si q̄ aūctes eoꝝ non reciperes allegabo tibi tuos. Tui enī doctores antiqui oūiter tenent q deus p duas mensuras seu ꝓperates quas vocant midoch mundū gubernat sc; p mensurā seu ꝓprietatem iusticie seu iudicij quam dicūt significari in sacra scriptura vbicunq

ponitur hoc nomẽ heloym. Et p mensurã seu ꝓpetatem mi-
sericordie quã dicunt significari vbi ponitur adonay. quo ꝑ
suppositu sup illud verbum genẽ.i. Emisit eum.s. adam dñs de-
us scz de orto voluptatis ad excolẽdu terramq̃. dicit Rabi
iosue cum mida. s. cum mensura seu cum ꝓprietate iusticie mi
sericordie creauit deus adã. q cũ ꝓprietate iusticie misc̃die de
dit ei ꝑceptũ silẽ cũ ꝓpetate iusticie misc̃die eiecit eũ. hec il-
le. Cuius racõ fundatur in hoc q tam in creacõe ipius ade q̃
in ꝑcipiẽdo ei q̃ etiã in eiectõne ipius ponũtur hec duo noia
diuina. s. adonay qđ significat mensurã seu ꝓpetatez misc̃die.
et heloym qđ significat mẽsuram seu ꝓpetatẽ iusticie. In crea
tione enĩ ade legit. Formauit deus hoiez de limo terre et inspira
uit in faciẽ eius spiraculũ vite. genẽ.i. In ꝑcipiẽdo ei etiam dr
Precepitq̃ dñs deus ei ex omni ligno q̃. Et in eius eiectõne
legitur genẽ.iij. Emisit eum dñs deus de orto voluptatis. Ex q̃
patet q cum mensura seu ꝓpetate iusticie et misc̃die deus creã-
uit adã. Similiter cum eisdem ei ꝑcepit et cũ eisdẽ eũ eiecit de pa
radiso. Ide ergo dicendum est de ipius adeꝝ totius gñis hũa-
ne reconciliacõne que p xp̃m seu messiam erat fienda. s. q non
p solã misc̃diã ut puta p solam diuinã voluntatem parcẽdo
seu remittendo pcã erat fiẽda reconciliacõ. ꝫ cũ hꝫ p mẽsurã seu
ꝓpetatẽ iusticie. s. satisfaciẽdo ꝓ offensa in deo omissa. q̃ quidẽ
satisfactõ fcã fuit p mortẽ et passionẽ xp̃i, ut ysaias declarat in
capl̃o allegato dicẽs in psona gñis hũani. Omnes nos sicẽ o-
ues erauim⁹ et deus posuit in eo iniq̃tates oĩm nr̃m. Et sic pz
q hic modus liberãdi hoiez p misc̃diã et iusticiã aformiori ẽ.
et p dñs ouemẽtior dõme gubnacõni ex pte dei liberãtis q̃ to-
tũ mũdũ ꝑsertim genus humanũ p mensuram seu ꝓpetatem
iusticie et misc̃die gubernat. ut dictũ est.

Saulus.

Multa hic inuoluis quoꝝ quedã indigẽt vlteriori declara
tione. quedam vero sũt ut credo indeclarabilia. q̃ nullã vi-
dentur otinere rationẽ. Paul⁹. Ostẽde michi
primo q̃ sunt illa que indigent vlteriori declaracõe. et deinde
ꝓcedemus ad illa que dicis indeclarabilia. ut non confuse
ꝫ distincte procedamus. Saulus. Manifeste
requirit declaracõnez illud dictũ doctoris nostri dicẽtis. q cũ
mensura seu ꝓpetate iusticie et misc̃die deus creauit adaz. Silit
cum eisdẽ ꝓpetatibꝫ dedit ei ꝑceptũ. et cum eisdẽ ꝓpetatibus

eū de paradiso eiecit. Creatio enī pmi hoīs nullo mō vidē ad iustitiā ptinere. ꝫ ad solā miscōiam. cum nulla merita ipi⸗ us adē pcesserūt ante sui creacōnē quib⁹ deus ex debito iusti cie eū debuiſſ creare. In pcepto etiā dei dato nō vidētur ap⸗ parere iste ꝓpetates. In eiectōne aūt de paradiso nō vidē⁹ ali⸗ qua rō miscōie apparere. sed solius iustitie. cū illa eiectō fuit penalis ꝛ de iustitia pcedēs. nō aūt de miscōia ut patet.

// Paulus. ¶ Dicta doctoris tui pallegata veritatē te⸗ nent etiā in quolibet opere diuino. in quolib⁹ enī tali inuenītur miscōia ꝛ iustitia. put patet in aūctate psalmiste pallegata. ꝫ restringendo nos ad pdicta tria de q̄b⁹ doctor tuus loq̄tur sc⁹ de creacōne ade ꝛ de pcepto ei dato ꝛ de eiectōe eius de pa⸗ radiso. manifeste repies in quolib⁹ eor⁹ pdicta duo inuenīri. In creacōne enim pmi hoīs sicut ꝛ in creacōne cuiuslibet rei. licet non pponatur aliqō meritū in creatura. ppponitur tñ aliquid in dei ordinacōne in qua omia eternaliter pexistūt. et ꝫm hoc saluatur ibi racō iustitie inquātum res in esse pro⸗ ducūtur ꝫm q̄ obtemperant diuine sapiētie ꝛ bonitati. Saluatur e⸗ tiam quodāmō rō miscōie inquantū res sine meritis pcedē⸗ tib⁹ ex nō ēe in esse pducūt. In pcepto aūt dato ade rō miseri⸗ cordie satis appet inquātū sibi data fuit licētia edēdi de omni ligno paradisi. Racō aūt iustitie apparet in ꝓhibēdo eū sub omina cōne pene mortis de esu ligni scie boni et mali. In eie⸗ ctōne aūt de paradiso ꝛ nō appareret miscōia dei tōliter rela xās pccm. apparet tñ miscōia alleuiās dū citra cōdignū pu⸗ nit. Pccm enim ade ex pte obiecti. s. dei in quē offensa mo mi⸗ nit cuius excellētia est infinita quodāmō est infinitū ꝫm q̄ in⸗ finitā quodāmodo penā meruerat. vnde solum eiciēdo eum de paradiso miseri corditer eum punuit. s. citra condignum. Ex quib⁹ patet q̄ modus liberādi hoīes a pccō p iustitiā et miscōiā conuenīor modus est ex pte dei liberātis q̄ si p solā miseri cordiā liberaſſ eū. inquātū iste modus conformior ē ce⸗ teris modis quib⁹ deus gubernat mundū ꝛ etiam quib⁹ pri⸗ mū hoiem gubernauit ut supra dictū est. Est etiā iste modus liberadi hominē nō solū p miscōiā ꝫ p miscōiā ꝛ iustitiā cō⸗ uenientior ex pte dei liberātis ad quē ptinet nullū malū relin⸗ quere impunitū. vñ deutero. xxxij. capitulo. Dei pfecta sunt opera et omnes vie eius iudicia. deus fidelis absq⁹ vlla iniquitate iustus et rectus est. Ex quo patet. q̄ ad pfectionē m

dñi mor & operet ptiet ut iustitia exerceatur absq; vlla miãtate
qõ nõ fiẽt si pecẽm hois sme satisfactõe iustitie tõlit' relaxaẽt.
¶ Saulus. ¶ Video declaracõnem tuam satis cõ-
grua; seu conuemẽtẽ ad dicta doctoris nostri in hoc scilicz
q̃ p mensurã ꝓpetatẽ iustitie mscõie deus hoiem gubnat.
ex quo satis videtur sequi q̃ redemptio seu liberatio populi
a pecõ ꝺuemẽtior est p iustitiã mscõiaz q̃ p solã mscõiam
ut iã diu dixisti. Sed adhuc restat tibi ut declares illud qõ p-
suppoms qõ meo iudicõ est indeclarabile. s. quõ p mortẽ xpi
seu messie fuit facta satisfactõ ꝓ offensa in deo omissa a toto
popl'o. hoc enĩ manifeste videtur incõsonũ dictamĩ cuiuscũq;
naturalis rõis ꝓpter tria. Primo nã nulli satisfit p maiorẽ of-
fensam sibi illatã. vbi gratia. si aliquẽ regez vel pncipẽ suus
subditus offendit furando seu rapiẽdo bona sua. manifestũ
est q̃ nõ satisfacit sibi de tali offensa p hoc q̃ postea omittit
in eũ seu in suis iniuriam peutiẽdo seu offendẽdo aliquem de
magnatibꝰ suis. hoc enim magis addit in p̃ma offensa q̃ de
ea minuit. Cum igitur occidere xp̃m seu messiam qui excellẽ-
tior est in dignitate sanctitate nõ soluz hoñibꝰ ꝫ etiã ange-
lis ut sup̃ dcm est est gravissimuz pecẽm in quo maxime deus
offenditr. sequitur q̃ p eius mortẽ hic' pniciosez sceleriter ꝓ-
tratã nõ potuit deo satisfieri ꝓ pecis ꝓpl̃i. Item scõ. m satis-
factõne requiritur equalitas quedã ad culpã omissam cum
sit actus iustitie. ꝫ passio seu mors xp̃i non videz esse equalis
oñibꝰ culpis delinquentiũ cum sint q̃si infinite vel saltem in-
numerabiles. non g̃ p passionẽ xp̃i seu messie satisfieri potu-
it deo de oñibꝰ pecis alioq; hoñnũ. Itez tercio. in ptibꝰ pnie
requiritur idẽptitas inter peccãtẽz pemtẽtẽ. eiusdẽ enĩ est cõ-
teri cuius est peccare. non enĩ valet otricõ vnius ad delẽdum
pecẽm alterius. Silr videz dicendũ de ofessionez etiam de satis-
factone. s. q̃ eiusdẽ est peccare et satisfacere z confiteri. Cum
igitur xp̃us seu messias non peccauit ut pz p aũctatem ysaie
liij. capl'o p te allegatã. sequitur q̃ ad ipm non ptinuit satis-
facẽ ꝓ pecis ꝫ potius ad ipos peccantes. Ex quibꝰ bñ ꝺideꝛ-
ratis videz manifeste. q̃ p mortem seu passionẽ messie seu xp̃i
non fuit facta satisfactõ scõm iustitiaz pro pecis populi re-
dempti seu redimendi. et hic iste modus nõ fuit conuemẽs ut
tu asseris ad redimendũ humanuz genus a pecis. ꝫ potius
inconsonãs oñino. ¶ Paulus. ¶ Ad primũ respõdeo

tibi. ꝙ passio seu mors xpi vel messie dupliciter pt ꝯsiderari. Uno mō ex pte occidentiū. et sic cedo tibi q̄ fuit grauissimus pcēm, put tu dicis. Alio modo ex pte xpi patiētis seu sustinētis inquātū ex maxima caritate obediētia passionem z mortem sustinuit. et isto modo passio illa fuit maxime meritoria Unde cū dicitur q̄ deo fuit satisfactū de peccatis populi seu totius humani gn̄is p mortē z passionē xpi. passio intelligēda est ibi ex pte patiētis ꝑm quam fuit maxime meritoria et satisfactoria. non autem ex parte inferentiū seu occidentiuz sc̄ōm quā fuit grauissimū peccatū. Unde circa hoc si bene cōsideras pt attendi maxia misc̄ōia diuina. q̄ tante bonitatis est ut ex passione z morte maxime facinorosa et demeritoria ex pte committentiū ex ipa eadē eliceret tam maximū meritum ex parte patiētis ut esset satisfactoria etiā pro pcīs crucifigentiū ipsū. Et sic in eadem passione relucet non solū diuina iustitia inquantū p eam fuit pumtū sufficiēter pcēm totius gn̄is hūam. sed etiaz misc̄ōia diuina inquātuz p eā fuit sublatū seu dimissum pcēm humani generis. Ad sc̄ōm vero qō obicis de equalitate q̄ requiritur inter satisfactionem z culpam tibi resp̄ōdeo. ꝙ passio xpi ex pte patiētis ꝯsiderata fuit maioris meriti q̄ exigeret recompēsatio totius offense humani generis. tum ꝓpter magnitudinē caritatis ex qua patiebatur. in caritate enī ꝯsistit radix totius meriti. unde q̄ maior fuit caritas in xp̄o patiēte q̄ odiū in oīb̄ offendētibus deū. idcirco nō solū equaliter ꝫ etiā supabundāter pro oīb̄ satisfecit. tum ꝓpter dignitatē vite sue. quā satisfaciendo ponebat. que quidē dignitas excellit oīes dignitates humane vite, put supra dictū est z amplius forte declarabitur unde passio xp̄i non solū sufficiens ꝫ etiā supabundās satisfactō fuit, p totius humani gn̄is pcō. et in hoc etiā si bñ cōsideras relucet diuina misc̄ōia simul cū eius iustitia. q̄ quidē diuina misc̄ōia tantā caritatē in animā xp̄i seu messie infudit et tantā excellētissimā dignitatē ei ꝯtulit ut eius passio supabūdāter p oīb̄ satisfacēt z oīū dolores portaret. iuxta illū ysa. liij. Vere languores nr̄os ipe tulit z dolores nostros ipe portauit. Diuina aūt iustitia relucet in hoc inquantū nō solum satisfactōnem equiualentem ꝫ etiam supabundantem ꝓ oīb̄ hūam generis pcīs accepit. Ad terciū vero qō obicis de idemptitate q̄ requiritur inter peccātē z pemitētem

rsp̄ō deo q̄ nō est similis rac̄o de otricōne ꝛ satiſfactōne. Cō-
tritio enim ꝓsistit in actu interiori ipius voluntatis ad quem
nō possunt sumi instrumenta exteriora. Satiſfactō vero consi-
stit in actu exteriori ad quem pñt sumi instrumenta inter q̄ eti
am computātur amici. vnde et vnus p alio satiſfacere pt.
Et in hoc etiā si bñ cōsideras manifeste relucet diuina miseri
cordia simul cū eius iustitia. Diuina enī misericordia relucet in hō
q̄ pcā hoīm p solius xp̄i seu messie satisfactōnem relaxauit.
iuxta illud ysa. capitulo allegato. Et liuore eius sanati sum⁹.
.q.d. misericorditer habuit se deus nobiscū. q. nō ꝓpr̄io liuore nr̄o
sed liuore eius sc̄z xp̄i sanati sum⁹. Relucet ec̄ diuina iustitia in
q̄ntū nō relm̄qt pcā impunita. ſ̄ in ipo xp̄o fuer̄t penaliter in-
flicta iux̄ illō caplo allegato. Cōtritus ē ꝓpter scelera nr̄a.

// Saulus.

Videō te conari ad ostendēdū seu suadere q̄ p passionē
seu mortē messie ꝓpius dei erat liberādus hm̄ diuinam iustitiā ꝛ
eius misericordiā simul. qō nō vidēt consonare dictis ꝓphe-
tar̄ q̄ liberacōnē seu redēptionē istā q̄nq; attribuūt iustitie
tm̄ ut cū dr̄ ysa. j. Syō in iudicō redimetur ꝛ reducet eā in iusti
cia. In q̄ aūcte tm̄ iustitie dīne attribuitur hmōi redemptō.
Et j. ysa. liij. ꝓpha de hac redēptione loq̄ns dic̄. In misericordia
sempiterna misertus sū tui dixit redemptor tuus dñs. In q̄
aūcte solū misericordie dīne attribuitur redēptio. qō nō occidat
dictis tuis in quibꝫ asseris q̄ p pemtētiam ꝛ iustitiam simul
erat fiēda redemptio.

// Paulus. Aūctes quas allegas nō sūt intelligēde ex-
clusiue. q̄ sic essent admodū oppositē. Si enim cum dr̄. syō in
iustitia redimetur. intelligeretur syō tm̄ in iustitia redimet̄.
sic essꝫ otra hoc qō dr̄ infra. In misericordia sempiterna misertus
sum tui. vñ manifestū est q̄ nō exclusiue sūt intelligēda ista
dicā. sicut nec ponitur ibi aliq̄ dictō exclusionē sonās. et ideo
ex ambabꝫ aūctibꝫ simul iūctis intentum meū infertur. Et si
scrutatus fueris scripturas repies exp̄sse q̄ simul in misericor-
dia ꝛ iustitia erat futura redemptō.

Saulus. Ostēde michi obsecro aliquā aūctē attribu
entē redēptionē tūc futurā iustitie ꝛ misericordie simul.

Paul⁹. Oz eas m. ij. caplo loquēs de deo p similitudi-
nem sponsi ꝛ de populo ei conūcto p modū sponse dic̄. Erit
in die illo dicit dñs. vocabit me vir meus. ꝛc. infra declarans

quomodo essz ista coniunctō inter deum sponsū z ecclēsiā suā
seu populū suū z sponsam sic dicat · Spōsabo te mihi in iusticia z in
dicio z in misericōdia z miseracōibus · Ex q̄ habes manifeste q̄ oūs
cio ppli dei ad deū in q̄ consistit vera redēptio z recōciliacō totius
gēnis hūam ad deū futura erat p̄ iusticiā et misericōdiā simul
nō aūt p misericōdiā solū nec solū p iusticiā ut dictū est.

¶ Caplm · x · in quo ostēditur q̄ modus liberacōis ppli dei a
pcō p passionē z mortem xp̄i fuit cōuemētior ex pte xp̄i per
quē fuit facta redemptiō seu liberacō. q̄ si p solam diuinam
misericordiam populum liberasset.

¶ Saulus.

Dabeo mentē tuā circa hoc q̄ modus liberandi popu
lum a pcō p mortē seu passionē messie sit conuemētior
ex pte dei liberātis q̄ si deus sola sua volūtate ppl̄m li
berassz. Si q̄ dixisti p̄ deūs modus erat etiā conuemētior ex p
te messie seu xp̄i p quē facta est liberacō seu redēptiō. idcirco
volo q̄ michi ostēdas p aūctes seu rōnes si quas habes.

¶ Paulus. ¶ Qō iste modus liberacōnis seu redem
ptiōnis generis humani scilicet p passionez z mortē xp̄i seu
messie sit conuemētior modus ex pte ipsius xp̄i p quē facta est
redemptio q̄ si solū p dei misericordiam absq; passione xp̄i hoc
fecissz satis patet ex duobz. Primo ex dignitate redēptōnis
actiue ipsi xp̄o hominī p mortē et passionem suā attributa.
Constat enim q̄ xp̄s in scriptura dicitur redēptor. ut cū dici
tur ysa. lix. veiet ad syō redēptor. z c. qō aūtor exponit etiaz
ab expositoribz tuis de xp̄o seu messia qui redēptor simpliciter
seu gēnaliter nūcupat. qō ad magnā excellētiā seu dignitatē
ipsius xp̄i ptinet. Si aūt p solā diuinā misericordiā deus hūanū
genus redemisszt nulla interueniēte passione seu morte xp̄i.
nulla ratio dictaret q̄ xp̄us in quātū homo redēptor dicēretur.
nec ei dignitas hōi redēptōis attribueret. vñ ex pte xp̄i ma
nifeste p; q̄ hic modus redēptōnis. s. p suā passionē conuemē
tior est q̄ si fiēt redēptō sine ea in quātū p ipsam xp̄o hōi at
tribuit causalitas redēptōis gēnalis q̄ excellentissima est.

¶ Saulus.

¶ Redēptor totius hūane gēnis seu ppli dei nullus ē mihi deus.
Legitur enī ysa. lvi. Ego sū dñs z non ē absq; me saluator. Et
infra. Hec dicit dñs. redēptor noster sanctus isrl. Psalmista

etiã alloquẽs deũ dicebat · Redemisti me dñe deus veritatis · Cõstat aũt q̃ esse deũ veritatis ꝓtinet soli deo · non aũt messie · ex ideo dignitas redẽpcõis gñalis solius dei est.

¶ Paul⁹. ¶ Cõcedo tibi q̃ deus sit redẽptor oĩm fideliũ tanq̃ ꝓma cã oĩũ que fiũt in vniuerso · Sz ad xp̃m hominez ꝓpe ptinet esse redemptorẽ immediater tãq̃ ꝓxima cãm sic etiã in naturalibꝫ homo qui gñat homĩnẽ dicitur ꝓpe genitor eius · et tamẽ cum hoc deus est genitor tanq̃ causa prima remota oĩũ · et ideo si passio xp̃i nõ fuisset opata redepmcõnez nullo mõ xp̃s redẽptor dicẽtur in quãtũ hõ · sicut nec de moyse dr̃ q̃ fuit redemptor ꝓpli israhelitici de egiptiaca captiuita te · licet fuerit minister dei in ipa redempcõne.

¶ Saulus.

¶ Habeo mẽtẽ tuã in hoc · ſz q̃ dixisti q̃ ex duobꝫ pãtebat ouemẽtia hmõi redẽpcõis ex pte xp̃i p quẽ fcã est redẽpcõ postq̃ dixisti primũ restat ut dicas michi secũdũ.

¶ Paul⁹. ¶ Sciendũ p qõ habeẽ q̃ cõuemẽtior modus fuit ex pte xp̃i p suã passionẽ redimẽdi hũanũ genus q̃ si p solam misericordiã dei redimẽdi · sic · scrutãdo enĩ scripturas repies q̃ modus quo sci olim uenerũt deũ placare vel ab eo maxias gratias impetrare · vel a plaga ab hostibꝫ inferẽda ꝓlĩm eruere vel in obstinacõe legis diuine ꝓlĩm cũ deo ofederare · vel ab oĩbus pcis semel in anno populũ mũdare · semp fuit p oblationẽ sacrificiorũ p̃cipue cũ sanguine · De ꝓmo enĩ legit̃ genẽ · viij · q̃ noe post diluuiũ edificauit altare dño · in q̃ holocausta obtulit · p quã quidẽ oblacõez holocaustorũ placatus fuit deus r̃ cessit vt vltra diluuiũ in mũdo non veniret · Sequitur enim statim ibidem · Odoratusq̃ est dñs odorẽ suauitatis et ait dñs ad eum · nequaq̃ vltra maledicam terre ꝓpter homines r̃c̃ · De scõdo autẽ legitur genẽ · xxij · q̃ abrahã postq̃ obtulit filiũ suũ quẽ ex mãdato dei volebat in holocaustũ offerre a quo fuit ꝓhibitus p angelũ · et deinde arietem p eo obtulit in holocaustum · post hmõdi holocausti oblacõnem fuit sibi facta repromissio p iusiurãdũ q̃ in semine suo bñdicerentur oĩnes gentes que fuit summa gratia semini abrahe cessa et toto generi hũano · Que quidẽ duo sacrificia tã solẽnissima et fructuosa manifestũ est q̃ non sine sanguinis effusiõe fuerunt facta · De tercio etiam legitur exo · xij · q̃ p aspsionẽ sanguinis agni paschalis p postes et tomerũ limia liberabatur

populus dei a plaga seu peste egiptijs inflicta seu inferēdā. dicitur enī ibi. Videbo sanguinē et transibo vos nec erit in vobis plaga dispdēs. ꝛc. De quarto eē legit. exo. xxiiij. q̄ post dationē legis i eius confirmacōne moyses dispsit sanguinē holocaustoꝝ sup ꝓplm ut ofederacō inter ꝓplm ꝛ deū p legē acceptam ofirmaret. dicē enī sic. Ille vero. s. moyses sumptū sanguinē dispsit in populu ꝛ ait. hic est sanguis federis qō pepigit dns vobiscum sup cunctis sermombꝫ hijs. De quinto etiam legitur leuitici. xvi. q̄ in die expiacōis de q̄ oz ibidem. In hac die expiatio erit vīa atq; mūdatio ab oīibꝫ peccatis vīis coraz dño mūdabimīnī. summus sacerdos intrās sancta sanctoꝝ semel in anno distillabat de sanguine sacrificorū sup ꝓpiciatoriū ꝛ coram ꝓpiciatorio. Ex quo patet q̄ p sanguinis effusionē seu aspsionē ꝓls ex instōne ōma mūdabat. Racō aūt huius instōis declaratur in capl'o seqnti. s. xvij. ubi sic. q̄ aīa carnis in sanguine est ꝛ ego illum scilicet sanguinē dedi vobis ut sup altari meo expietis p aīmabꝫ vīs q̄ sanguis p animne piaculo fit. Cū igitur in redēpcōne ꝓpli p xp̄m seu messiā oīia pdcā vel ipis maiora concurrē debuerūt ꝑm oīes. cōuenīētioꝝ g̃ modus fuit ut p aspsionis sang̃nis xp̄i p̄ciosissimi sacrificiū humanū genus redimēt̄ur. q̄ quidē aspsio p singulas aspsiones sup radcās tanq̄ pfectū p impfectū fuit figurata. q̄ si p solā misc̄diā dei humanū genus redimeretur ꝑm q̄ nulla esset cōformitas seu correspondentia ad p̄terita sacrificia.

Saul⁹. Cōtra hꝫ qō excludis q̄ ouenīētioꝝ modus fuit ut p sacrificiū aspsionis sang̃nis xp̄i hūanū genus redimēt̄. q̄ p solā dei misc̄diā quedā pñt racōnabiliter obici. et primo habeo exp̄ssam aūctē dicētez oppositū. Legitur enī ozee. vi. ī pſona dei. Misc̄diā volo ꝛ nō sacrificiū. qō de directo oppomitur tue oclusioni. misc̄dia enī; put ꝓpha testat acceptabliōr ē deo q̄ sacrificiū. Ex quo p; q̄ humanū genus redimi p solaz dei misc̄diā acceptabilius est q̄ p sacrificiū.

Paul⁹. Aūctas tua nō facit ō me. oclusio enī mea loquitur de misc̄dia ōma. ꝓpha autē loq̄tur de misc̄dia hūana opāta eā sacrificō p hoiem deo oblato. q̄ oparatio intelligi d; ceteris paribus. sicut in comparacōibꝫ recte acceptis intelligi d;. vñ sensus huius aūctis ē q̄ misc̄dia hūana sola sine sacrificio accepta ē deo. Sacrificiū vero solū sine misc̄dia nō ē

deo acceptū. nā cū miscōia sit effcūs caritatis. sequitur & sola semp sit acceptabilis deo. Sacrificiū autē, put est actus exterior cū sit sine miscōia est sine caritate ꝛ p ons nō est deo acceptū. qđ est manifeste verū. et hoc nullo mō repugnat oclusio mee. hoc enī sacrificiuz de quo agimus cū maxīa miscōia et caritate fuit oblatū vnde ꝛ deo acceptissimū.

Saulus. Scōm dicta tua passio seu mors xp̄i tui opata fuit salutē hūanī gn̄is p modū sacrificij sic alia sacrificia q̄ allegasti in veteri testō opata fuerūt aliq̄ bona. ꝛ hoc vidz falsū. nā qui offert sacrificiū aliqđ sacrū facit, put ipsū nomē sacrificij sonat. illi aūt qui xp̄m occiderūt magnā ꝓpetrauerūt malicīā sm te. non ergo fecerūt aliqđ sacrū. et ideo potius debuit dici maleficiū q̄ sacrificiū.

Paul9. Sacrificiū passiōis xp̄i ipe xp̄s obtulit ex maxima caritate. nō aūt illi sacrificiū illđ obtulerūt qui cū occiderūt. ex quo ꝛ pte passio fuit maximū maleficiū.

Saulus. Conformitas seu correspōdētia quā asseris esse inter passionē xp̄i quā dicis esse sacrificiū ad preterita sacrificia veteris testamēti que dicis p̄figurasse hanc passionē vidz esse nulla. In sacrificijs enim veteris legis nunq̄ offerebatur caro hūana. quinimo talia sacrificia nephanda erant. Dicitur enī im ps. Effuderūt sanguinē inno cētem sanguinē filiorū suoꝝ ꝛ filiaꝝ suaꝝ quas sacrificauerūt sculptilibꝫ chanaan. Ex quo patet q̄ passio seu mors xp̄i nō habet racōem sacrificij sm cōformitatē ad sacrificia antiqua.

Paulus. Licet in sacrificijs veteris testamenti nō offereb atur caro humana. ex hoc nō sequitur q̄ nō p̄figurarēt sacrificiū passionis xp̄i. veritas enī oportet q̄ excedat figuram. nec req̄ritur q̄ veritas ꝛ eius figura sint eiusdē spēi. nec etiam eiusdē generis. homo enī verus excedit suā figurā in pariete depictā intantū q̄ homo verus est animal rōnale. est in gn̄e substātie. et eius figura depicta est quoddā accidēs in gn̄e qualitatis. Et sic in ꝓposito licet caro animaliū nō sit eiusdez racōnis cū carne xp̄i ꝛ valde ab ea distās. sufficiēs tn̄ est ad carnē xp̄i figurandā. nec erat cōuenīēs q̄ tāta multitudo hominum occideretur ad prefigurandū mortē xp̄i sicut aīalia q̄ sacrificabātur. esset enim otra miscōiā ipius dei qui solū xp̄m voluit immolari p salute totius mūdi. vñ nō decebat dīnā clementiaz q̄ multi homines immolarētur solum ad signandum

immolationē xp̄i ad quā fignificandū sufficiebat immolatio animaliū rōne p̄dicta. Ad hoc autē q̄ dicis q̄ carnē humanā sacrificare erat nephandū iuxta illud p̄s. Effuderūt sanguinē innocētez ⁊c. Rñdeo q̄ illa sacrificia erat nephāda in q̄ntum fiebāt contra mādatū diuinū in honorē ydoloꝝ. vñ ibidē subditur quas sacrificauerūt sculptilibus chanaan. Si autē aliqua caro humana ex mādato dei ⁊ p eius obediētiam fuisset sacrificata, hoc essz deo acceptum. ut patet in immolacōne ysaac genē. xxij. que a deo fuit valde accepta et meritoria prout ibidē habetur.

Saulus. Licz abrahā voluit immolare filiū suū ex mādato dei nō tñ eū immolauit ut ibidē habetur. vñ ex illa immolatione nō p̄t sumi arguméntū q̄ immolare carnē humanā de mādato dei est deo acceptū neq; meritoriū.

Paul⁹. Si volūtas abrahe ēca immolacōez filij ex obediētia dei fuit meritoria ut ē manifestū. oportz dicē q̄ ipse abrahā nō fuissz p̄hibitus p̄ scōm dei mādatū ab immolacōe. sz ex p̄mo mādato dei immolassz filiū q̄ illa immolacō essz valde meritoria. radix enim ⁊ fundamentū meriti in volūtate consistit. Dicūt enī doctores tui frequēter q̄ dñs coꝛvult seu acceptat. et intelligūt p̄ coꝛvolūtatem hominis in qua radix meriti p̄cipue consistit ut dictū est.

Saulus. Aliq̄liter ostēdisti q̄ p mortē seu passionez messie ꝑplus redimētur a pcō ut videtur aliq̄liter dicē v̄ba ysa. liij. hoc tñ intelligitur p̄ modum satisfactōis ut iam sup̄ dixeras. sic q̄ ille p̄ suā passionē p̄ alijs satisfaceret. nūq̄ tamē legitur q̄ passio sua p̄ modū sacrificij alios liberaret.

Paulus. In ꝑpheta zacharie vbi ad ſiam agitur de p̄mo aduētu messie etiā ſm doctores tuos in capitulo. ix. vbi dicitur. Ecce rex tuus venit tibi iustus et saluator ⁊c. postq̄ dixerat. et dispdam quadrigā ex effraym ⁊c. ad ostendēdū q̄ nō habebat xp̄s triūphare vi armoꝝ sed miraculoꝝ virtute ⁊ doctrina pacifica. de quo dicit. Et loquetur pacem gētibus ⁊c. in eodem textu subdit. Tu quoq; in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non erat aq̄. Que quidem v̄ba ad ſiam diriguntur ipsi regi messie de quo ibidez agitur. cui quidem messie ꝑpheta alloquens dicit. Tu aūt in sanguine testamēti tui. s. in sanguine tuo qui effusus ē emisisti vinctos tuos. i. eduxisti antiquos p̄res in limbo inferni detētos.

qui dicitur lacus ꝓpter eius ꝓfunditatē in quo non est aqua sicut nec ignis infernalis ꝫ erāt ibi detēti usq; ad aduētū redēptoris. Ex qua aūcte habes manifeste q̄ messias p sanguē suū qui dr hic sanguis testamēti redēpturus erat seu educturus detētos in lacu fu ꝑ dcō. qui quidē sanguis testamēti manifeste ptz ad sacrificiū qđ oūiter mveteri lege ꝓ sanguis effusionē ꝓficiebatur ut deductū est.

¶ Saulus. ¶ Duo ꝑ suppono in hac allegacōe q̄ nō fūt sufficiēter ꝓbata. Primū ꝑ suppōis. q̄ cū dr in sanguine testamēti tui intelligitur sanguis xp̄i qđ nō ꝟsonat lr̄e. debuiſſ enī dicere ꝓm mentē tuā in sanguine tuo. nō aūt in sanguine testamēti tui. Scō ꝑ suppono ꝓres fuisse in limbo detētos añ aductus messie. qđ nō ꝓbas ut credo qđ nō potes ꝓbare p autenticas scripturas. ¶ Paulus. ¶ Ad primū rñdeo. q̄ sanguis xp̄i de quo hic loquitur dr sanguis testamēti inquatū p ipm sanguinē fuit cōfirmatū nouū testamētū. sicut p passionē sanguis holocaustoꝝ factā p moy sen ofederatus fuit ꝓplus cū deo in ofirmacōne legis veteris exo. xxiiij. Scōm vero qđ obicis de ꝓfibꝫ ante aductū xp̄i in limbo exñtibꝫ requirit singulare scrutiniū scripturaꝝ. de quo ad ꝓns supsedendū est. ut de eo fiat inter te ⁊ me deo duce singularis discussio.

¶ Saulus. ¶ Placet michi ut fiat singularis discussio de hoc qđ asseruisti. s. q̄ ꝓres antiqui debebant esse in limbo ante aduentū messie. Sz respōsio tua ad primū meū obiectus in qua dicis q̄ sanguis xp̄i tui inquātū p ipm sanguinē nouū testamētū ofirmatū fuit nō ꝟsonat dictis tuis. Dixisti enim supra q̄ sanguis xp̄i fuit sacrificiū quo expiebatur seu redimebatur populus a pcō. nūc aūt asseris q̄ sanguis xp̄i fuit ofirmatiuus noui testamēti. et de hoc dicis intelligi illud ꝓ ꝓbe ecc. tu aūt in sanguine testamēti tui. ꝫ ista nō videtur stare simul. aliud ē enim cōfirmare testamentum ⁊ aliud ē pcēm expiare ut de se patet.

¶ Paul⁹. ¶ Passio xp̄i in q̄ sanguis ei⁹ effusus fuit ꝓles hr effectus admirabiles ex quibꝫ alias ꝑt hr̄e ꝓles nominacōnes. Nā sic in rebꝫ naturalibꝫ vnā ⁊ eandē rem videmus hr̄e diuersos effectus ex quibꝫ diuersimode possunt denominari. Sol enim illumiat calefacit ⁊ exsiccat. ex quibus effectibus denominari possꝫ illuāatiuus calefactiuus ⁊ exsiccatiuus. Sic dicendū est de passione xp̄i seu eius sanguine que multos

effcūs salutiferos circa hūanū genus habz·ex quibo sanguis xpi z etiam ipe xps denoiatur·¶Nam inquātū consideratur illa passio in carne xpi sic habet effectū satisfactōis seu redē pcōis inquantū p eā seu p ipsū sanguīē xpi liberamur a ꝑuitute pcī·scōm quā oblideracōnem xps dr redemptor ut dictū est·inquantū vero p ipam passionē seu sanguīē xpi genus humanū deo reconciliatur sic hz effm sacrificij·et sic dicitur sanguis testamti·ſm quā cōsideracōem xps dr sacerdos·iuxta illud ps·tu es sacerdos in eternū·qđ de xpo intelligit ad hām·Habes igitur ex supdictis·q iste modus liberādi sez ꝓpm a pcō p mortē seu passionē xpi sicut fuit ouemētior ex pte dei liberātis q si deus sola sua volūtate ꝓpm liberasset ut supra fuit deductū·sic ex pte xpi seu messie p quē facta est liberacō seu redemptō pdictus modus conuemētior fuit·nā si p solā dei miscōiā genus humanū fuisset liberatū absq; xpi passione tūe xps hō nec diceretur redemptor humani gnis·nec etiā sacerdos in eternū ut iam ostensū est·

¶Capitulū·xi·in q ostēditur q modus liberacōis ꝓpli dei a pcō p passionē z mortē xpi fuit ouemētior ex pte ꝓpli liberati q si p solā dei miscōiā populus liberatus fuisset·

¶Saul9.

DAbeo mentē tuā in duabo conuemētijs supradictis quaꝝ vna sumitur ex pte dei liberantis·alia vero ex pte messie p quē facta est liberacō seu redemptō. Restat ergo ut ostēdas michi tercū qđ ꝑsupposuisti·s·q ex pte hois liberati seu redēpti ouemētior modus fuit hoiez liberare p mortē z passionē xpi q p solā dei miscōiā·

¶Paulus·¶Multe rōnes sūt hoc qđ queris ostendētes ſm aūctes nrōꝝ doctoꝝ seu sanctoꝝ·Sed q scio te illas non recipere·ideo vnam tantū allegabo tibi quā credo esse cōsonā dictis ꝓphētē·que quidē racō talis est·Si genus hūanū p solaz dei miscōiam fuisset a pcō liberatum passione xpi nō interuemēte·ex tali liberacōe homo nō haberet exēpla tā salutifera z ad humanā salutē necessaria sicut in passione seu morte xpi pfecte habuit·¶In passione enī xpi nobis fuit ostēsum maximū exemplū obediētie que in sacris eloquijs sacrificijs ꝓponitur ut habetur primi Regū.xv·caplo·nulla autez obediētia maior vel filis legitur q q xpus seu messias deo

patri obediret se volūtarie offerendo crudelissime morti. In passione etiā xpi exēplum humilitatis pfcē nobis ꝓponitur. p quā quidē vtutē scz humilitatis gīa dei q̄ maximū donuz est nobis datur. iuxta illud pū. inj. Māsuetis deus gratiā dabit. Que enim maior vel tāta mansuetudo legitur q̄ q xps scūs scōz excellētior āgelis factus ut supra ostensū est. impiorum ptāti seu tirāmidi semetipm humiliaret? Que quidem virtutes r multe alie in passione seu cruce xpi exēplariter ad salutem nostrā fūt ostense. Ex quo patet q ex pte hoīs liberati quemētior modus fuit ut hō p passionē xpi in qua tot exē pla salutifera nobis ꝓponūtur liberaretur q̄ si p solā dei misericordiā sine talibz exēplis salutiferis fuissz liberatus.

¶Saulus. ¶ Indica michi si habes aliquā aūctatē scripture sacre hoc qō dicis ostēdentē.

¶Paulus. ¶ Habeo vnā aūctatē breuissimā in quā hoc qō dixerā compēdiose demonstratur. Ille enim ꝓpheta magnus scz ysaias qui passionē xpi et eius salutiferos effectus expssius q̄ alj ꝓphete in capl'o. liij. sup̄ sepe allegato pnosticauit cū dixissz. Liuore eius. i. xpi passi sanati sumus. ibidem immediate añ p̄ dixit. disciplia pacis nre sup eū. qō meū ꝓpositū opēdiosissime oēcludit. Doctrīa enī pacis nre nō est alia q̄ illa doctrina p quā pacē spūalē ꝛ sequimur. In qua quidē pace salus ꝛ sistit. ſz hec doctrīa al's disciplīa pacis nre ē sup eū inquātū ipe illā doctrinā pacis nre verbor exēplo docuit ut sup̄ dcm ē. et iō liuore eius sanati sum⁹ nō solū effectiue seu meritorie. ſz etiā doctrinaliter. quā quidē doctrinā salutiferaz sic exēplariter hō nō habuissz si absq; passione r morte xpi p solā dei miscōiā fuissz a pcō liberatus ut dictū est.

Distinctō sexta de scrutinio scripturaꝝ circa extensiōnē redēpcōnis seu salutis p xpm facte an illa sal̄z oph̄endat tm̄ otēporaneos sibi r posteros. vel etiam se extendat ad patres r alios fideles q̄ ab antiquo p̄cesserūt. Et continet sex capitula.

¶In capl'o p̄mo ponūtur alique rōnes seu aūctates quibus vidēr q̄ sancti antiqui q̄ fuerūt ante aduentū xpi nō fuerunt in limbo detēti vsq; huc q̄ fuissent p xpm redēpti.

¶In. ij. capl'o p̄ supponitur oppositū. s. q̄ pcēm p̄mi parētis in posteros trāhuit. r q̄ sancti sup̄dicti ꝓpter hoc pcēm detēti

fuerūt in limbo vsq; ad passionē xpi. qō quidē p̄supp̄ositū p̄ aūctē ysaie p batur r̄ ostra p bacōem arguit. et finaliter solvitur ocludēdo ex dcā aūcte tria huic ꝓposito ptinētia.

¶ In tercō caplo vlterius altercatur supdcā aūcte ysaie ostēdendo ex ea statū antiquoꝝ p̄rm post mortē ante aduētum messie. ad cuius assercōnez mducuntur alie aūctes apud hebreos autentice.

¶ In. iij. caplo mducūtur alie aūctes ex q̄bꝫ ꝓbatur q̄ scī antiqui testamti post mortē nō ibāt ad paradisū vbi ē locus sanctoꝝ nec etiam ad gehennā. sed ad quendaz locum qui a doctoribꝫ hebreoꝝ suburbium paradisi vocatur. non obstāte q̄ p̄dicti sancti decessissent ab hac vita mūdi nō solum a pcō actuali ꝫ etiam originali.

¶ In. v. caplo datur rō q̄re quedā penalia q̄ fuerūt imposita gn̄i hūano p̄ pcēm ade nō fuerūt amota p passionē xpi per quā fuit indultū pcēm originale.

¶ In. vi. caplo arguitur diffusime de cōtra ea q̄ dcā sūt de pcō originali r̄ soluūtur argumēta.

¶ Capm primū in q̄ ponuntur aliq̄ rōnes seu aūctes quibꝫ ostēditur q̄ sancti antiqui q̄ fuerūt ante aduētū xpi nō fuerūt in limbo detētivsq; huc q̄ fuissent p xp̄m redempti.

¶ Saulus.

O diui quid sentis circa ꝓuenientiā modi redempcōnis ꝓpli p passionē xpi tui. Dz q̄ inter tua dicta supā allegata illud dictum zacharie .ix. tu autez in sangume testamēti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non est aqua. qō quidez dictū exposuisti de antiquis p̄ribꝫ q̄s dicebas esse in limbo infernī detētos vsq; ad hoc q̄ sanguis xpi tui fuit effusus in eoꝝ redempcōnem. Que quidē assertio tua est michi valde incredibilis tanq̄ repugnans aūctatibꝫ sacris r̄ racōni naturali in cōsona. Idcirco de hoc volo ut fiat inter nos sm̄ glaris discussio. ¶ Paul⁹. ¶ Placet michi ut hec discussio fiat. ꝫ allegata in p̄mis quō p̄dicta assercō repugnat sacris aūctibꝫ r̄ deinde p̄cedamus ad rōnes.

¶ Saulus. ¶ In processu sacraꝝ scripturaꝝ repio. q̄ multi sancti et iusti precesserunt in tempore tempus aduētus xpi tui et passionem. ut patet de primis patriarchis de quoꝝ numero fuerat abrahā patriarcha q̄ tante iusticie fuit.

cora deo. ut ipe deus de ipo abrahā defūcto talia testaret. eo q obedierit abrahā voci mee r custodierit precepta mea r mā-data mea r cerimonias r leges q fuauerit gen. xxvi. Cui quidē abrahe in vita sua fuit a deo dictum. Tu autē ibis ad patres tuos in pace sepultus in senectute bona. gen. xv. Dic michi obsecro. quomodo posset dici de tanto patriarcha q p tāta tempora post mortem fuerit detētus in limbo inferni. vbi g est iusticia diuina ad quē pinet nullum bonū irremuneratuz relinqre si abraham qui omia pcepta diuina cerimonias et leges custodierat ut ex testimonio diuino sup̄ dco probat non statim post mortem assumeret ad gloriā suā que est p-pria merces sanctoz r iustoz. ꝫ potius cū quasi in carcē detē tum p tanta temporz curricula relinqueret. Vbi est etiā veri-tas diuina q̄ abrahe predixit. Ibis ad patres tuos in pace sepultus in senectute bona. Si enim ipe abrahaz nō ad diui-nam visionē in quia est vera pax fuerit assumptus tpe mortis sue ꝫ in limbo inferni fuit reclusus. sic nō in pace vera imis ꝫ ad patres. ꝫ nec in senectute bona sepultus ut ē manifestuz. Idem dicēdū est de alijs sanctis ut de moyse r aaron r samu-el. de quibo testatur psalmista. Custodiebant testimonia et p̄cepta q̄ dedit illis. Si ergo isti post hanc vitam non statiz ad gloriosam vitā volauerūt. ꝫ p q̄ plurimos annos vsq; ad aduentū xp̄i tui fuerūt in limbo inferni detēti. oportet te alte-rū duoz cedē. aut q deus nō est iustus cū nō reddat vnicui-q; sm̄ opa sua. aut q p̄dcā nō fuerūt sancti nec iusti coram deo. qđ vtrūq; sacre scripture testimonijs manifeste repugnat.

¶ Capm̄. ij. in quo p̄ supponitur oppositū. s. q pcēm p̄mi pa-rētis in posteros trāsiuerit. Et q sancti sup̄dci ꝓpter h pcēm detēti fuerūt in limbo vsq; ad passionē xp̄i. qđ quidē p̄ suppo sitū p auctem ysaie probatur. et ptra probationē arguitur. et sol-uuntur oclusiones ex dicta auctte tria huic ꝓposito ptinētia.

Paulus.

Adhoc q assertio mea quā dicis esse incredibilem. et auctatibo sacris repugnantē. et rōm naturali incōsonā tanq̄ veram nulli veritati otrariā seu incōsona so-lidetur seu fundet oportet ut tibi vnū p̄ supponā qđ sm̄ verita-tē fidei catholice firmiter ē tenēduz r etiā p sacras scripturas et doctores tuos verū esse approbatur. qđ quidē p̄ supposito tale

est q primū pcm primi hoīs de quo habetur gen. iij. originaliter trāsiuit i posteros. Ex q sequitur q abrahā z moyses et alij qui cūq; prīarche seu pphete quātūcūq; sancti nō fuerīt immunes ab hmōi pcco. sed illud otraxerūt p originē. et ideo iustitia diuina in eis saluatur etiam si eos nō assumeret post mortem statim ad gloriā. sed eos in limbo detētos relinq̄ret usq; q pcm illō primi parētis z impedimentū introitus regni celestis inde pueniēs sufficienter fuisset p sanguinē xpi sibi latū. iuxta illud zach. tu aūt in sanguine testamēti tui emisisti vinctos tuos de lacu cui⁹. ut supra fuit allegatū.

¶ Saulus. ¶ Hec respōsio tua nō videtur sufficere ad meā solutiōnē obiecta. sz potius alia superaddis in cōuictiōnē qđ patet primo sic. Nā illō qđ pōnis supponis q pcm primi hominis originaliter trāsiit in posteros nō fundas nisi in aūctate tue catholice fidei quā ut nosti nō recipio nec recipere teneor. Sed q dicis q etiā p scripturas a me recipiēdas illud pōnis positū approbatur esse verū. ideo illud debuisses michi primo allegare tanq̄ a me recipiēdū. non aūt catholicā fidē quā nūq̄ recepi. et sic pōnis positū tuum ad pōns nullius momēti ē quo ad me. nec solū pōnis positū tuū non pbatur p sacre scripture aūctatē. sz etiā manifeste sacre scripture cōtradicit. Dicē enī q pcm primi parētis traducitur ad posteros p originē est manifeste ō sacre scripture aūctē. Dicitur enī ezech. xviij. filius nō portabit iniquitatē patris. Qđ esset manifeste falsū si iniq̄tatez primi parētis posteri sui ab eo ut asseris ortraherēt.

¶ Paulus. ¶ Ad primū tibi respondeo. q q doctores nostri clarius tradūt istam materiā q̄ tui. ideirco non tibi allegaui. primo aūctates a te recipiēdas. nūc autē volo tibi ostendere q illud principale qđ sentiunt doctores nostri circa pcm originale concordat multis aūctatibꝫ a te recipiēdis.

¶ Circa qđ primo allego tibi illū pphetam euāgelicū. s. ysaiaz. qui de omibꝫ ad xpm pertinētibꝫ multa tradidit decumēta. Ipe enim pphet⁹ in. xliij. capō hoc de quo agimus expresse tradidit pplō israhelitico sic dicens. Pater tuus primus peccauit. interpretes tui puaricati sūt in me. et contaminaui alios pphanaui principes sanctos. et dedi ad interēptōnē iacob et israhel in blasphemiā. hec ille. Que quidē vba si eoz verū sensū literalē recte fueris scrutatus pposito meo manifeste ostendūt. adā enim q fuit primus pater simpliciter manifeste peccauit primū pcm

dñm̃ sibi datũ trans grediẽdo gen̄ .iij. ꝓpter qd̄ quidẽ pcm̃ principes sancti scz pr̃iarche r alij insti ab eo descendẽtes fuerũt cõtammati eo q̄ fuerũt sepati a deo dñma visione carentes. sicut contaminati a templo separabãtur.

¶ Saulus. ¶ Ex hac aũcte nõ habes ꝓpositũ tuũ ꝓpt̃ duo. Primo q̄ ℔ qd̄ dr. pr̃ tuus p̃mus. fm autores nr̃os nõ intelligitur de adã ꝛ de abrahã q̄vocatus fuit a deo pr̃ multar̃ gẽtiũ. gen̄. xvij. et p̃cipue pr̃ p̃mus fideliũ. vñ oĩter dr pr̃ fidei. eo q̄ fuit p̃mus in publicacõe dñmi nois ut hẽtur gen̄. xij. q̄ quid̄ pr̃ abrahã peccauit dubitãs de dño ꝓmisso qñ dixit dñe deꝰ quõ scire possum q̄ possessurus sũ eã. gen̄. xv. Sed̄o q̄ hec expositiõ tua nõ concordat cũ hoc qd̄ sequitur. Et interpretes tui p̃uaricati sũt in me. qd̄ intelligitur de aaron ꝛ moise qui p̃uaricati sũt ad aquã ꝛ tradictõms. nũi. xx. q̄ quidẽ p̃uaricatiõ nõ transiuit in posteros sic̃ nec pcm̃ abrahe. Et ideo bene consonãt admuicẽ ista duo pcã p̃dicta. non autẽ pcm̃ ade. qd̄ ut asseris ad posteros transmisit.

¶ Paulus. ¶ Primũ qd̄ dicis abrahã peccasse dubitãdo de dño ꝓmisso. ẽt q̄ intelligitur de eo illd̄ ysa. pr̃ tuus p̃mus peccauit. nõ p̃t stare. tũ q̄ abrahã nõ legitur fuisse improbatus de aliq̄ pcõ ꝛ multo minus de infidelitate seu dubitacõe i fide. ℔ potius i hac visiõe gen̄. xv. eius fides omẽ dat̃ cũ ibid̄ p̃mittit̃. Credidit abrahaz deo ꝛ reputatũ est ei ad iusticiã. tũ q̄ in hoc q̄ dicit. dñe deus quõ scire possum q̄ possessurus sũ eaz. etiam fm doctores tuos non q̄rebat dubitãdo de dñmo promisso. sed q̄rebat a deo ut reuelaretur sibi p quem cultũ dñmi nũ conseruaretur illa terra ꝓmissionis in semĩe suo. vñ ibidem fuerũt sibi reuelate spẽs animaliũ ex quibꝰ sacrificia in futuro erant fiẽda in templo. Subditur enĩ ibi. Accipe tibi vitulũ ẽ p q̄ quidem sacrificia debito mõ deo oblata conseruãda erat possessio terre ꝓmissionis. Tum q̄ in illa reuelacõe abrahe fcã deus firmauit pactũ cum abraham ut hẽtur ibid̄. dicẽs ei q̄ iret ad pr̃es suos in pace. vnde nullo mõ dicendũ est de abrahaz q̄ peccauit pcõ supdicto. Restat igit̃ q̄ cũ dr. pr̃ tuus p̃mus peccauit. intelligitur de primo pr̃e simpliciter scz de adã. cuius pcm̃ non solũ exp̃sse traditur in lra gen̄. iij. ut dictũ est. ℔ etiã q̄ pena illius pcĩ in suam posteritatem transiuit. Oĩa enĩ penalia q̄ in p̃dicto cap̃lo gen̄. iij. ponũtur que sũt alias fuerũt a deo diffinita ꝓpter pcm̃ ade

ut cum dicitur. maledicta terra in ope tuo et in labore comedes ⁊c. Sicut quod dictum est mulieri in dolore paries filios ⁊c. omnia trahierunt in posteros ut habemus per rei euidentiam. et per consequens peccatum ipsius ade trahitur in posteritatem quo ad culpam alias esset dare penam sine culpa quod est mouemus. Sicut quod dicis secundo quod hoc quod dicit. interpretes tui puaricati sunt in me intelligitur de aaron et moyse qui peccauerunt ad aquas contradictionis. xxxviii. xx. nullo modo sonat rationi. Et quidam ex nostris hoc videantur sentire. tum quia moyses et aaron nusquam legitur interpretes dici in scriptura sacra. sicut de Esdra legitur Neemie. viii. qui legem domini populo exponebat. et potius dicuntur prophete nominum. Constat autem quod gratia prophetandi distinguitur a gratia interpretandi. multi enim interpretantur scripturas sacras qui non prophetant et econtra. tum quia puaricari addit supra rationem peccandi. importat enim transgressionem legis per aliquis ut habetur per auctentica catholicorum quod non potest dici de aaron et moyse quorum peccatum ad aquam contradictionis non fuit ita graue ut puaricatio debeat dici. ut patet bene consideranti illud capitulum numeri. xx. ubi de hac materia agitur. tum quia eorum peccatum non fuit omissum circa legis interpretationem ut littera hic videtur sonare. Cum enim dicit interpretes tui puaricati sunt videtur intelligendum quod in ipsa interpretatione fuerunt puaricati. ¶ Saulus. ¶ Si hoc quod dicit interpretes tui puaricati sunt in me. non intelligitur de aaron et moyse ut dicebam. dicendum est. et ut littera euidentius intelligatur oportet quod assignes michi aliquod peccatum correspondens peccato ade mihi quod trahatur ad posteros. hoc enim sonat litteram cum quasi pena utriusque peccati subdit. Et cotaminauit principes sanctos ⁊c. ¶ Paulus. ¶ Verum dicis mihi quod prophetam propono facit mentionem de duobus peccatis que ad posteros trahierunt. Sicut et de penis illis peccatis correspondentibus. Primum enim peccatum fuit peccatum ade quod trahitur in posteros per originem ut iam dixi. de cuius peccati pena eidem correspondente dicit prophetia. cotaminauit principes sanctos Et est sensus quod propter peccatum ade de quo dixerat. pater tuus primus peccauit et principes sancti scilicet patriarche et alii usti ab ada descendentes qui de diuino consortio gaudere debuissent. fuerunt a deo prophanati diuina visione carentes tanquam prophani. Secundum vero est peccatum phariseorum qui fuerunt doctrine talmudice doctores et inuentores per quam quidem doctrinam legem interpretati sunt puerse. et prie dicit interpretes et puaricatores. interpretes

q̄uidē quia nō legē tenuerūt nec suā doctrinā tradūt ut pphe
te. ſz ut legis explitores seu interptes. et hn quidē ꝓprie di-
citur p̄uaricati in deū q̄ p̄ alijs trāsgressionē legis commise
rūt p falsam legis interptacōnē quā in suis posteris usq; in
hodiernū diē trāsportarūt de quo⁹ falsa doctrina plura scri-
psi in addicōnibo ysaie capło. xxxiiij. et zacharie. v. videibi.
et dño dirigente inter me et te forte erit singulare colloquiuz
de cuius pcēi pena ꝓpheta subdit. Et dedi ad interemptionē
Jacob qō fuit impletū p romanos quillā nationez phari-
saycā que Jacob solo nomīe dr cū templo et suis cerimonijs
ad interemptionē dederunt. et p̄cipes eo⁹ in blasphemiā
q̄ sūt cōdemnati p totū orbē tāquā blasphemi qō totū fuit
in vindictā sanḡinis xp̄i qui p falsas interptationes phari-
seo⁹ effusus fuit. de qua vindicta sanḡinis xp̄i dño cōcedēn-
te plenius loquemur. Et sic habes hec duo pcēa denūciata
p ꝓphetā que in posteros transierūt lz diūsimode. q̄ p̄ mū p
origmē. scōm vero p imitacōnē. habes etiā ibidē penas eis
correspondētes. Sicr in eodē textu repies si recte scrutatus fu
eris p̄cipalia remedia utriusq; pcēi sup̄dicti. ¶ Saulus.
¶ Placz michi ut de doctrina pharisayca seu talmudica quā
reputo sanctā et veram seorsū loquamur. Sicr et de vindicta
xp̄i tui quā tu dicis esse factam p romanos q̄ ista nō ꝓprie
spectāt ad p̄ns colloquiū ubi p̄cipaliter agimus de pcēo
origmali. ſz q̄ in hoc capitulo ysa. non fit mentio de passione
xp̄i tui ut dicis. nec etiā de remedijs hoꝝ pcēo⁹ ꝓut tu vide-
ris asserē. idcirco volo q̄ ista michi amplius declares.
¶ Paulus. ¶ Si bñ scrutatus fueris hoc totū ꝓprie ibidē
inuenies hec duo que petis. In hoc enī capitulo omissis cau-
sa brcuitatis multis que ibidē traduntur manifeste repies q̄
ibi ꝓpheta in psona dei seu xp̄i sui ꝭqritur de tribulacōibo seu
pems quas p eo⁹ pcēis passus fuit. Dicitur enī ibi populo
in psona dei sic. verūtamen me seruire fecisti in peccatis tuis
q̄ deus ꝓ peccatis populi expiādis formā serui accepit. q̄
nullo modo de deo talis seruitus posz verificari ꝑm deitatem
et sequitur ultra. p̄buisti michi laborē in iniquitatibo tuis. q̄
peccata hūanā gn̄is fuerūt occasio ut laborē passionis xp̄us
sustineat ut in capło. lm̄. alias allegato. Et sic habes q̄ in ꝑ
capło fit mētio de passione xp̄i. De remedijs aūt hoꝝ pcēo⁹
in p̄ncipio sequētis capli sc̄i. xliij. ꝓpheta manifeste ait dicēs

Noli timere ſerue meus Jacob ⁊c. q. d. ly peccata ſũt predicta grauia ſint. nec per purũ hominẽ pñt remediari. ſz p verũ deum de quo ſup̃ ſtatim dixerat. Ego ſũ qui deleo peccata tua. tum q̃ p aquã baptiſmalem et infuſionẽ ſpũs ſancti iſta ſũt remedianda. de quo dicit. Effundã aquã ſuper ſitientẽ ⁊c. Et ultra. Effundã ſpm̃ meũ ſup ſemen tuũ. et bñdictionẽ meam ſuper ſtirpem tuã. que quidẽ oĩa oſonant ꝓpoſito meo eo modo quo pha̅us dicit. oĩa oſonãt vero p̃mo ethi. Sz q̃ p ſmgula otẽta in hꝫ caplo diſcurrẽ eſſz valde tediosũ et forte nõ magꝫ utile. Ideo ex oĩbꝫ in hꝫ capitlo otentis ſufficit michi tria colligẽ. vnũ ẽ q̃ p peccm p̃mi pentis pñcipes ſci fuerũt otaminati id ẽ ꝓphanati. de quo dicit. pr̃ tuus p̃mus peccauit et otamĩauit pñcipes ſanctos. Secõm ẽ q̃ p ꝓphi pccis deus ſeu xp̃us fuit ſeruus filr et paſſus. de quo dicit. ſeruire me feciſti in peccatis tuis. et p̃buiſti michi laborem in iniquitatibus tuis. Tercium eſt q̃ peccata fuerunt remedianda per effuſionem aque et ſpũs. de quo dicit. Effundam aquã ſup ſitientem et effundam ſpm̃ meũ ſup ſemẽ tuũ. et benedictionẽ meã ſup ſtirpẽ tuã.

¶ Capitulũ terciũ in quo ulterius altercatur ſup p̃dictã autoritatẽ yſaie oſtendendo ex ea ſtatũ antiquoꝝ patruz poſt mortẽ ante aduentũ meſſie. ad cuius ofirmacõnẽ inducuntur alie aũctes apud hebreos autẽtice. ¶ Saulus.

Dabeo mentẽ tuã de cõtentis in hoc caplo yſa. Sed dimiſſis alĩs que non ſũt ꝓnũc inter me et te agenda. ſcz de phariſaica doctrina et hmõi in hoc de quo agimus ſcz de peccato p̃mi parentis. video manifeſte contra te illud verbũ qõ hic dr. Et cõtaminauit principes ſanctos. qõ expoms de peccato p̃mi parentis in eos derivato qõ nõ conſonat rõm. Nam pñcipes ſancti ſcz pr̃iarche et ꝓphete p hoc peccatũ nõ remanſerũt otaminati cũ de eo ꝝ ſanctitate ⁊ iuſticia poſt eoꝝ mortẽ pluries ſcp̃tura teſtatur. vnde nõ poſſz de eis verificari illud verbũ. et cõtaminauit pñcipes ſanctos. Ille enĩ qui eſt otamĩatus nõ vere dr de eo qõ eſt ſanctus.

¶ Paulus. ¶ Si bene cõſideras verbũ qõ ibi pone in hebraico ubi nos habemus. et otaminauit. nõ ſignat ꝓpe cõtaminacõnem. ſed ſignat ꝓphanacõnẽ. ꝓphanũ aũt qñq; ſigt idẽ qõ otamĩatũ. qñq; vero ſigt nõ ſcm̃ ly nõ fit immũdũ ſicut oĩes laici dicũtur ꝓphani eo q̃ nõ ſũt in ſacris oſtituti

nō tamē ex hoc sūt immūdi · vnde ꝓphanare qō in hoc loco dicitur a ꝓpheta ſm hebraycā veritatē nō est intelligendum ꝑmo modo. ſz alio modo tm qō bñ verificatur de ꝑriarchis et alijs iustis antiqui testamēti qui licz nō fuerūt immūdi ex deriuacōe peccati originalis in eos · eo q fuerūt ab eo mūdati per sacramētū circūcisionis et sacrificia et hmōi · fuerūt tamē ꝓphani in quantū fuerūt a dīna visione in alia vita sepati ut dictū est. ¶ Saulus.

¶ In hoc qō mō dicis ꝑsupponis duo · vnū est q ꝑriarche et alij sancti seu iusti antiqui testamēti fuerūt mundati p sacrm circūcisionis a pcō originali · Aliud ē qō asseris ꝑdcōs sanctos a dīna visione in alia vita fuisse sepatos · que quidē duo videtur ad mice otrariari · nulla enī rō est ꝓpter quā sancti a dīna visione post hāc vitā debuissent separi nisi ꝓpter maculā originalis pcī quā dicis ipos cōtraxisse · ſz si ab illa macula p sacrm circūcisionis sūt mūdati · restat q hmōi sancti post mortē essent absq macula alicuius pcī · et pcōsequens q statim debuissent dīuina visione frui · et per cōsequēs post hāc vitā nō debēt dici ꝓphanati. ¶ Paulus.

¶ Vtrūq ꝑdcōz que ꝑsupposui habeo p autoritates a te recipiendas · ꝑmū enī habeo p autoritatē totius synagoge tue que ut nosti habēt oīones seu bñdictōnes ꝓprias a magno tempore ante destructōnē templi ordinatas ꝑ quolibz ꝑcepto diuino sic q qñ aliquod ꝑceptū impletur dz ꝓprie bene dictio correspōdēs illi ꝑcepto ut hētur valde large in libro talmudico qui dicitur baraboth in capīo baraoe · vnde cum sacrm circūcisionis circa aliquē in die · viij · a sua natiuitate ꝑut deus abrahe ꝑceperat Gen̄ · xxi · capitulo impletur · tunc dicitur pblice in pñtia oīm circūstātiū a circūcidente quedā bñdictio sub hac forma. Benedictus dñs deus noster qui sanctificauit dilectū ex utero et ꝑceptū in carne sua posuit et posteritatē suā signauit in signo federis sancti · idcirco merito hmōi deus vnus ps nr̄a et fortitudo nr̄a mādauit erui dilectū semen sanctū cōsanguinitatē nr̄am ab inferno ꝓpter fedꝰ sūū qō in carne nr̄a posuit · bñdictus dñs deus imiens pactū seu fedus · hec in ꝑdcā oratione · Ex qua habes manifeste q mento circūcisionis deus mandauit erui ab inferno circūcisū quod nō ꝑt intelligi nisi per hoc q p hmōi fedus seu pactuz scz circūcisionis debebāt erui circūcisi a pcō originali · pueri

enī octo dierū nō poterant esse obnoxij aliquo pcō actuali ꝫ solū originali. // Saulus.

¶ Verū est q̄ oēs statute ꝑ ꝑceptis sūt autētice apud nos tanq̄ a semoribꝫ antiquis et ꝓphetis ordinate. ꝫ ex hac oracōe nō potes fundare intentū tuū. tum qꝛ in ea ponūtur verba obscura q̄ nō bñ declarātur ut cū dr. sanctificauit dilectū ex utero tē. q̄ ẏba indigent ulteriori declaracōne ad hoc ut ex ipsis possꝫ sumi argumētū. tum qꝛ in ꝑdcā oratione habetur q̄ circūcisi eruūtur ab inferno. nō aūt q̄ sint a deo sepati post hāc vitam ꝓut tu dicis. ¶ Paulus.

¶ Verba ꝑdicte orationis sūt satis clara hīstoriā q̄ exordiū circūcisionis narrat ostendēti. deus enī dedit sacrm circūcisionis abrahe anteq̄ ysaac nasceretur. ut habetur gen. xvij. et in eodem otextu ꝑnūciauit ei nativitatē ysaac futurā. et statī post ꝑceptū supradictū. abrahā quasi centenarius circūcidit se. circūcidit et hysmahel filū suū qui tūc erat. xiij. annoꝝ et totā familiā. ysaac aūt nō fuit tunc circūcisus cū nondū essꝫ natus. ꝫ m. viij. die post nativitatē sui am quod erat tpus ꝓprium a deo ꝓsignatus circūcisus fuit. ex quo ysaac dr ex utero sanctificatus. qꝛ abrahā erat iā circūcisus antequā ysaac genuisset. qō nō ꝑt de abrahā et hysmahel intelligi. vnde cū dicitur deus sanctificauit dilectū ex utero et ꝑceptū in carne sua posuit. ouīter intelligitur de ysaac rōne ꝑdcā. Alia vero otēta in ꝑdcā oratione clara sūt et vera. Aliud vero qō dicis q̄ ex ꝑdcā oratione nō hētur q̄ infti erāt sepati a dīna visione post mortē ꝫ solū q̄ eruentur ꝑ circūsionē ab inferno. Cōcedo tibi nec ego illā orationē induxi ad hoc ꝓbandū. ꝫ solū ad primū scz q̄ pueri qui adhuc sūt innocentes cum sint in. viij. die nativitatis sue eruūtur ab inferno ꝑ sacramentū circūcisionis. q̄ aūt iusti quātūcūq; sancti ante aduentū messie fuerūt a paradiso et ꝑ osequēs a diuina visione sepati ex aliis autoritatibꝫ possēs habere.

¶ Capitulū. iiij. in quo inducūtur alie autoritates ex quibus cōprobatur q̄ sancti antiqui testamenti post mortē nō ibāt ad paradisū ubi est est locus beatoꝝ nec etiā ad iehēnā. sed ad quendā locū qui a doctoribꝫ hebreoꝝ suburbiū padisi vocatur. nō obstāte q̄ ꝑdicti sancti decessissent ab hac vita mūdi non solū a peccato actuali ꝫ etiā originali.

// Saulus.

Allega michi illas rogo. ¶ Paulus.
¶ In glosa sup gen. que vr bereschi Rabba sup illud
vbū hec sūt gnacōes celi et tre cū crearētur ꝛc. gen. ij.
Quidā ex antiquis doctoribꝫ dicit ꝙ res in pmordio fuerunt
create a deo ꝑm plenitudinē seu pfectionē suā. et gñ peccauit
adam diminuta sūt et corrupta. et ulterius nō erūt reuertentes
ad decētē statū donec veniat filius phares de quo fit mētio
Ruth ultio cū dicit. iste sūt gnacōnes phares. p filiū aūt
phares intelligit messiam qui de phares descendit. qui quidem
Rabi seu doctor fundat ibidem intentionē suā in quadā
cathagraphia ītali fic. nam ista dictio toldoch in hebrayco
significat idem qđ generacōnes in latino. que quidē dictio sicut
et multe alie ꝺsueuerūt in hebrayco scribi duplicit. vno
modo plene et hoc cū interponūtur in dictōe ītre vocales que
ad hoc cōmuniter requirūtur. Alio modo scribūtur dictōnes
diminute et hoc cū non interponūtur vocales ꝺuēter requisite. quo posito scrutanti scripturas sacras hebrayeas manifeste patet ꝙ hec dictio tholdoch scribitur plenarie solum in
duobꝫ locis. quoꝝ vnus est cū dicitur hec sūt gnacōnes celi
et terre gen. ij. qđ fuit dēm añ pcēm ade. Scđus vero est cū dicitur hec sūt gnacōes phares ruth ultio. ¶ Iste due toldoch
seu gnacōes solū scribūtur plenarie sc; cū oīibꝫ vocabulis
requisitis. Alie vero toldoch ubicūq; scribūtur diminute scribūtur. quia in qualibꝫ deficit vna ītra vocalis qūe requireb at
ad hoc ꝙ esset plene scripta. ut cū dicitur. hic est liber gnationis adam gen. j. Et hec sūt gnacōnes noe gen. vi. Et hec
sūt gnacōes filiorꝫ noe. gen. x. Et hec sunt gnationes Sem.
gen. xi. Et hec sūt gnationes ysaac. gen. xxv. et sic de ceteris
que omnes scribūtur diminute ꝓterq; ꝓdicte due. Ex quo cōcludit doctor ꝓdictus ꝙ dictū est sc; ꝙ res būane et homo in
sui creacōe fuit in sua pfectōne creatus et post peccatū diminutus et sic fuit usq; ad filiū phares. i. messiā. ¶ Saulus.
¶ Hec cōclusio nō sequitur ex illis ꝑmissis. licz enī qñq; hec
dictio nō scribatur plene qñq; diminute in scripturis non tamē ex hoc de necessitate sequitur id qđ concludis. ¶ Paulus.
¶ Licz conclusio nō videatur sequi de necessitate ītre ūt tu dicis
michilominus tenenda est aūctate doctoris cōcludētis. ꝑsertim cū tui doctores antiqui illa que fuerūt sibi tradita a pphetis applicabāt quibusdā mutacōnibꝫ seu sigmis aut figuris

in sacris eloquijs contentis, put tu nosti frequēter faciūt. fuerūt et alij Rabini seu doctores huic sententie coformes qui dicūt q̄ omnes prēs fuerūt in suburbanis padisi usq; ad aduētū filij dei. ¶ Saulus.

¶ Dic michi qui sūt alij doctores nri hui sentiētes ut ex multoꝝ testimonijs intētio tua firmius fundetur. ¶ Paulus.

¶ Quidā doctores tui de hac materia loquētes asserūt q̄ prophete et sancti prēs antiqui testamēti descēdebant in inferno post hāc vitā qđ̄ probāt p hoc. nā abrahe fuit dēm a deo genē. xv. tu ibis ad prēs tuos. ex quo arguit Ra. rabamay. q̄ oēs prēs abrahe fuerunt ydolatre ut pt; Josue. xxiiij. sequitur q̄ abrahā qui ad illos prēs iuit post mortē descēdit ad infernū ubi prēs sui erāt. Idē dicūt de ysaac de quo dr genē. xxxv. defunctus est ysaac et mortuus et additus est ad pplos suos. Idē de Jacob genē. ult. Idē de dauid. iij. Re. ij. Et dr quia dauid cū pribus suis. ex quibus satis probatur q̄ prēs sancti antiq̄ testamenti post mortē nō ibāt ad padisū ubi deus vidr beatifice a sanctis. ꝫ pribus suis aggregabātur. quoꝝ multi de pmis fuerūt ydolatre ut dictū est. ¶ Saulus.

¶ Iste doctor quē allegas crudelissime se hr̄ contra scōs nros antiqui testamēti. Condemnat enī abrahā ad infernum asserēs q̄ iuit ad prēs suos post mortē scz ad thare qui fuit idolatra. et sic ex dcō isti? si sic intelligatur ut tu vis. seq̄tur q̄ pr̄ abrahā. sci pr̄iarche ab eo descēdētes post mortē nō solū fuerūt sepati a diuina visione. ꝫ etiā fuerūt in inferno ubi nulla est redemptio ubi fuit thare et alij ydolatre p̄decessores eorum qđ̄ est omnino absurdū. nec sic credo q̄ sit dsentaneū doctrine tue catholice. ¶ Paulus.

¶ Absit q̄ ꝫm veram doctrinā catholicā abrahā nec p̄dicti sancti pr̄iarche in infernū descendissent post mortē sic thare et alij similes qui fuerūt prēs abrahe ꝫm carnē. ꝫ si bñ scripturas de hoc loquentes scrutatus fueris repies q̄ abrahā et pr̄iarche isti post mortē nō fuerūt in inferno ubi est locus damnatoꝝ nō tñ ascēderūt in celū ubi est locus btoꝝ ꝫ fuerūt in inferno nō in loco penali sic damnati ꝫm loco ubi q̄uis diuina visione carebant. nullā tamē iehennalē sentiebant penā. erāt ibi etiā securi de visione diuina beatifice hñda. qui quidē locus apud tuos doctores vocatur suburbiū padisi ut dictus est. apud nros vero limbū quenomia lr diūsa idē significāt

ut dictum est. ¶ Saulus. ¶ Indica michi quō scripturas scrutando hoc qđ dicas reperiā. ¶ Paulus.

¶ Ꝙ aūt abrahā qui fuit p̄mus in publicacōe vere fidei ut dictū est. nō iuit ad locū beatoꝝ statim post mortē satis patet p illud verbū supā allegatū sc̄z cum a deo fuit sibi dictū. Tu ibis seu ingredieris ad p̄res tuos. ostat aūt ut iam dictū est q̄ patres ipīus abrahe deos alienos coluerūt ut supra allegatū est. et sic ex hoc q̄ dicitur. ingredieris ad patres manifeste intelligitur q̄ abrahā post mortē nō erat iturus ad locū beatoꝝ. nō enī ibi erāt p̄res eius ꝫ in hoc q̄ statim subditur. in pace. habetur manifeste q̄ abrahā nō erat iturus ad locū damnatoꝝ ubi nulla est redemptio nec p̄ sequēs pax. Si enī impīus in hac vita existentibꝫ nō est pax. ut habetur y sa. xl vii. cap̄lo. in p̄sona quoꝝdā p̄salmista dicebat. Non est pax ossibꝫ meis a facie peccatoꝝ meoꝝ. quāto magis impīus qui post hāc vitā iam in termino damnacōis existunt nulla possit esse pax. Nichil enim habent nec exspectāt habere qđ suū appetitū quietet. vñ ex hoc q̄ fuit dictus abrahe q̄ iturus seu ingressurus erat in pace necesse est dicē q̄ abraham post mortē q̄uis nō statim iuit ad locū beatoꝝ. tñ nō ad locū damnatoꝝ post mortē erat iturus ꝫ potius ad locū pacificū ut dictū est. Et sic exista p̄nunciacōne abrahe facta sane intellecta hēs manifeste q̄ abrahā post mortē non iuit ad infernū inferiorē put sig nificat locum damnatoꝝ. de quo p̄s. Eruisti aiam meā de inferno inferiori. ꝫ ad locū a pena immunē et securū de beatitudine habenda. q̄ in pace de qua pace y sa. lvij. veniet pax requiescet in cubili suo qui ambulat in directione. pax enī nō habetur nisi ubi appetitus quietatur. Idē dicendū est de alīs p̄triarchis. ¶ Saulus.

¶ Licz abrahe fuit dictū q̄ essꝫ iturus in pace post mortē. nō tamē alīs p̄triarchis legitur hoc dictus fuisse. et sic ex dicta autoritate nō potes ꝯcludē q̄ de alīs sanctis sit idē dicendū in hac materia sicē de abrahā. ¶ Paulus.

¶ Licz de y saac nō fuit dictū q̄ esset iturus in pace tamen de ipō defuncto legitur. et additus ē ad ꝑplos suos geñ. xxxv. qđ intelligitur de abrahā et alīs qui in suo sinu seu receptaculo erāt qui erāt in pace cū abrahā ut dictū ē. vnde nō oportebat repetē in quolibꝫ successiue qđ erat iturus in pace. sed sufficiebat dicē q̄ iret ad populū suuz vel cum patribꝫ suis

additus seu aggregatus est. ex quo iam ibi erat abrahā collocatus tanq̄ pr̄ fidelīū cui exp̄sse fuerat dictū. Ibis in pace ut dictū est. ¶ Saulus.

¶ Licz abrahā fuisz vnus de sanctis pr̄iarchis nō tn̄ fuit p̄mus eor̄. por enī fuit adā et noe et alij sancti qui abrahā p̄cesserūt. ideo nō vidr̄ rō quare abrahe soli fuisz dictū. ibis in pace. et nulli alior̄ p̄cedentiū. ¶ Paulus.

¶ Quāuis alij sancti p̄cesserūt abrahā in tpe tn̄ inter oēs sanctos abrahā fuit p̄mus in sepando se a cetu infidelīū. ut habetur gen̄. xij. silr̄ in publicādo nomē dn̄i ut ibidē. fuit ec̄ p̄mus in recipiēdo signaculū fidei in circūcisione. gen̄. xvij. fuit etiā p̄mus in recipiēdo a deo p̄missionē de messia venturo gen̄. xxij. silr̄ fuit p̄mus in habendo sepulturā sepatā ab infidelibz gen̄. xxiij. vnde non immerito fuit abrahe exp̄sse denūciata pax post mortē ut ex illa alijs ei adhērētibz intelligeretur cedi. et ideo sm doctrinā sanctā sūmi magr̄i nr̄i sanctor̄ requies fuit abrahe dr̄ eo q̄ sibi fuit pax post mortē denūciata in qua fideles olim requiescebāt ut dictū est.

¶ Saulus. ¶ Cū enī abrahā et alij iusti qui p̄cesserūt aduentū tui messie ab hac vita migrauerūt in statu iusticie ut ex testimonijs scripturar̄ patz. nec etiā in eis fuit macula originalis peccati cū p circūcisionē ab eo mundabātur ut tu āsseris. nō vidr̄ ergo ratio quare hmōi sancti nō statim intrarent regnū celeste post mortē sz in suburbio paradisi detinerētur. ut supdcm ē. legitur enī .pū. xi. Seminānti iusticiā merces fidelis. que quidē merces iusticie habetur in introitu regni celestis. nō ergo pribz iusticiā seminātibz detinēnda esset seu retardanda eor̄ merces. ¶ Paulus.

¶ Ab ingressu regni celestis nō solū impediebat peccatum singulor̄ sz etiā pēm omune totius nature hūane qđ ē peccatū p̄mi pentis. Legitur enī gen̄. iij. q̄ post pēm p̄mi parētis collocauit deus cherubim et flammeū gladū atq; versatilem ad custodiendā viā ligni vite. et quia licz quilibz sanctus p opa iusticie purgabatur a pēcō quātū ad emūdacōnē p̄prie psone. nō tn̄ alicuius fides vel iusticia sufficiebat ad removendū impedimētū qđ erat p reatū totius hūane nature. qui quidē reatus p passionē xp̄i vniūsaliter remotus ē. vnde ysa. supr̄. lij. Deus imposuit in eū peccatū oīm nostrum. Ideirco sancti usq; ad passionē eius fuer̄t impediti ab ingressu

celestis glorie· et hoc est quod doctores tui asserūt dicētes q̄ sancti erāt in suburbio paradisi usq; ad aduentū filij p hares ut supra allegatū est.

¶ Capitulū·v·in quo datur rō quare quedā penalia q̄ fuerūt imposita hūano gñi p pcēm ade nō fuerūt amota p passionē xp̄i p quā fuit indultū peccatū originale.

// Saulus.

¶ Ita est ut tu asseris q̄ p passionem xp̄i tui seu messie remotū fuit peccatū originale quātū ad culpā seu reatū· qō q̄dē pcēm ut dicis ptinet ad totā naturā hūanā· seq̄retur q̄ peccatū p̄ dictū p eandē passionē esset remotū etiā quo ad penā· cū pena nō detur iuste nisi p culpa· cōstat aūt q̄ penalia que a deo fuerūt diffinita contra humanū genus ꝓpter ade peccatū· adhuc remanent post passionez xp̄i tui sicut antea· Remanet enim illud penale qō dicitur· ¶ In sudore vultus tui r̄ c̄· similiter cū dicitur mulieri· In dolore paries filios r̄ c̄· Remanet etiā clausura paradisi terrestris· quā supra allegasti que omnia habentur gen̄· iij· Ex quibꝰ pt̄z manifeste q̄ pcēm originale nō fuit ablatum p passionē xp̄i tui quātū ad penā· et p cōsequēs nec quātū ad culpā.

// Paulus. ¶ Si bene attendisti ea que supra tibi dixeram cum de modo redemptionis p messiam facte ageremus faciliter possis ad hoc qō nūc obicis respōdere· Ostendi enī tibi ibidē q̄ redemptio p xp̄m ꝓmissa in ꝓphetis erat intelligenda spiritualis que est potior et pfectior q̄ tpalis· vñ victoria sua in redimendo nō debet intelligi p vim armoꝝ· sed sua victoria intelligenda est ꝑ put vicia p̄ virtutes vincūtur· silr et abundantia seu affluentia bonoꝝ· silr et libertas q̄ in suo aduentu leguntur ꝓmitti intelligende sūt de abundātia bonoꝝ spūaliū scz virtutū· Similiter et libertas intelligitur de libertate a peccato nō aūt a subiectione hūana· illa enī intelligenda sūt fuisse ꝓmissa p xp̄m que requirūtur ad cōsecutionem vere redemptionis que in ultima beatitudine consistit. nō aūt illa que indifferēter se habent ad hoc· et multo minꝰ que q̄nq; impediunt sicut est bonoꝝ temporaliū affluentia et hmōi ꝑ put supra est ostensū· vñ in ꝓposito dicendū ē q̄ per passionē xp̄i et eius verā fidē remotū fuit peccatū originale quātū ad culpā q̄e impedit cōsecutionē ultimi finis scz beatitudinem· ¶ Illa autē penalia de quibꝰ arguis scz q̄ in sudore

vultus tui ⁊ c̄. et in dolore paries filios et hmōi indifferēntia sūt ad cōsecutionē ultimi finis. siue enim homo laborādo cō edat vel nō laborādo potest cōsequi ultimum finem si in cog nitiōne dei et alijs ad hoc pertinentibꝫ se habeat ut debz. et ideo ista non fuerūt amota in redemptione spirituali p xp̄m facta. ¶ Saulus.

¶ In pena pec̄i ade positus fuit gladius versatilis ad custo diēdū viā ligni vite ut tu allegasti gen. iij. ℔ aūt ē spūale ut vi detur et tñ remanet post passionē. nullus enī legitur paradisuz terrestrē intrasse post passionē xp̄i tui sic̄ nec̄ antea. nisi forte q̄ dz de Enoch ⁊ helia q̄ fuerūt añ passionē xp̄i tui. ¶ Paul⁹.

¶ Intrare paradisū terrestrē nō requiritur ad bonū spirituale ita enī p̄t homo ibidē existēs peccare sic̄ extra existēs. adam enī ibi peccauit. et ideo amouē istā clausurā nō requiritur ne cessario ad ultimā beatitudinē consequendā. Secus aūt ē de clausura celestis paradisi cuius ingressus requiritur ad verā beatitudinē cōsequēdā. vñ et aptionē ianue celestis paradisi opa ta est passio xp̄i. nō aūt amotionē clausure paradisi terrestris.

¶ Capitulū sextū in quo arguitur dñs i modo otra ea que dicta sūt de pec̄o originali et soluūtur argumēta.

¶ Saulus.

Hō dio quō intendis fundare in autoritatibꝫ q̄ pecca tū p̄mi hoīs originaliter transiuit in posteros. ℔ adhuc remanet ut rñdeas michi ad hoc q̄ legitur ezech. xviij. filius nō portabit iniquitatem p̄ris. Si enī peccatū primi parentis posteri sui ab eo originē traxerūt p̄dc̄a verba ꝓphete erūt manifeste falsa. ¶ Paulus.

¶ Nō dz a ꝓpha. filius nō portabit iniquitatē p̄ris. verū est nō enī punitur filius spūaliꝫ p peccō p̄ris nisi fit ꝑticeps peccati eius sicut est in ꝓposito. deriuatur enī p̄mū pec̄m p̄ris per originē in filiū sic̄ et pec̄m actuale deriuatur a p̄re in filiū per imitationem. ¶ Saulus. ¶ Ex hac tua rñsione sequitur q̄ aīa hūana q̄ est subiectū culpe traduceretur p originē q̄d ē otra textū sacre scripture. Legitur enī gen. ij. ubi de creatiōe hoīs agit. spirauit in faciē suā spiraculū vite. p q̄d vbū ꝑfm o ēs intelligitur q̄ aīa hūana p creatiōnē ī corpe hūano a deo immediate infunditur. et p̄ sequēs non traducitur p originē. ōntia p̄z ex hoc nā si culpa que est quoddā accidēs

in anima p origine traduceretur oporteret q eius subiectuz
scz aia p origine trahiret · accidēs enī nō migrat de subiecto in
subiectū ſm sentētiā ph̄i. ¶ Paulus.
¶ Licet erroneum est dicē q aia rōnalis traducatur cū semi-
ne a parēte in plem · tū q corpus hūanū est ꝓportionatū aie
defectus aie redūdāt in corpus et ecōuerso · vñ interdū ex fa-
tuis fatui gn̄antur · et ideo nō est necessariū dicē q si peccatuz
p̄mi parentis p origine trāsit in plem q aia rōnalis p origi
nē traducatur a p̄e in filiū ¶ Saulus ¶ Posito ut tu asse
ris q aliqui defectus etiā aie a parēte trāseāt in plē p origi-
nē talis deriuacō seu trāsitus excluderet rōnē culpe · de cuius
rōne est q sit volūtaria · dicit enī ph̄us in .iij. eth̄ · q nullus in
crepat cecū natū ſ magis miserebitur · si igitur posteri ab a-
dam aliquā turpitudmē traherēt p originē · tūc talis turpi-
tudo cū essz p naturā otracta nō essz volūtaria · et p cōsequēs
nec increpabilis · nec eē essz p cēm de cui⁹ rōe ē q sit volūtariū ·
¶ Paulus · ¶ Hec osequētia quā ultīo infers dicēs q si
turpitudo cōtracta ab adā p originē nō essz in eius posteris
volūtaria · q tunc nō essz peccatū si bene cōsideras inualida
est · in actib⁹ enī nō volūtarijs ſ mere naturalib⁹ lz nō sit cul-
pa increpabilis · otingit tñ ibi esse peccatū · pcēm enī ſm rati
onē rectitudinis et deuiacōnis in ordine ad finē debitū oside-
ratur · vñ actus naturalis qui nō hab⁹ rectitudinē ſm ordinē
ad debitū finē pcēm dicitur licz nō sit volūtariū · Et ideo in p-
posito pcēm originale qō nō est pcēm psone · ſ nature · lz nō
haberet rōnē increpabilis eo q nō est in ptāte voluntatis
ip̄ius ꝓlis nascētis · h⁹ tñ rōz pcci inquātū deuiat a rectitudi-
ne finis · et ꝓter hoc posset ad tuā obiectōnē aliter respondē
ri scz q hmōi peccatū habet rationē volūtarij · qō sic patz li-
cet enī inordinatio que est in homine ex adam gn̄ato nō est
voluntaria ex volūtate ip̄ius hominis gn̄ati est tñ volūta-
ria ex pte ip̄ius ade · qui mouet mo cōnē gn̄acōis · oēs qui ex
eius origine deriuātur fiē volūtas aie mouet oīa mēbra ad
actū · vñ fiē actus vnius mēbri utputa manus nō ē volūtari
us volūtate ip̄ius manus · ſ volūtate aie q ꝑmo mouet mē-
bra · sic istō pcēm originale nō ē pcēm huius psone mihi inq̄tū
hec psona recepit naturā a ꝑmo pente in q̄ h̄ pcēm fuit volū-
tariū · ¶ Saul⁹ ¶ Si a ꝑmo pente pcēm p originē otrahi-
mus inquātū ab ipo recepim⁹ hūanā naturā · eadē rōe pcca

qũoꝝcũq; parentũ ꝑimoꝝ ꝺtrahe remus. Cõstat aũt q; fi
mus in ꝓximis ꝑarẽtibꝫ tanꝯ in quibusdã nature nr̃e ꝑnci
ꝑijs. ex quo sequitur q; imũabilia pcã essent in quolibꝫ hõ
mie a suis parẽtibꝫ tã ꝓximis ꝙ remotis ꝺtracta. qꝺ ẽ valde
incõuenies nec credo q; tui ꝺctores hꝫ ocedãt. ¶ Paulus.
¶ Scõm ꝺctorũ nr̃oꝝ verã ꝺctrinã nulla peccata ꝓximoꝝ
parẽtũ. nec etiã ꝑmi parẽtis ꝓter ꝑmũ p origine traducitur.
Cuius ratio est. nã homo gñat id qꝺ est sibi sile in spẽ nõ au
tẽ ſm indiuiduũ. Et ideo ea q̃ directe ptinẽt ad indiuiduũ ſic
ꝑsonales actus et que ad eos ptinẽt nõ traducũtur a parẽti=
bus in filios. non enĩ grãmaticus traducit in filiũ grãmatice
sciam quã nõ ꝑsolã naturã ſz ꝓpo studio acq̃siuit. ea tñ q̃ pti=
nẽt ad naturã spẽi traducũtur a parẽtibꝫ in filios ñ sit ꝺfectus
nature. Oculatus enĩ misi natura ꝺficiat generat oculatũ. Alia
aũt q̃ sunt pure ꝑsonalia ut actualia peccata ut dictũ ẽ nullo
mõ traducũtur a parẽtibꝫ in filios. ¶ Saulus.
¶ Primũ pcẽm ade manifestũ est qꝺ ꝑsonale fuit. nõ enĩ hoc
habuit ex natura sua specifica ſz ex ꝓprio actu sui liberi arbi=
trij. vñ ꝑmũ pcẽm ade non potuit traduci p origine etiã ſm
te ſic nec alia pcã ꝑsonalia sua vel alioꝝ parẽtũ. ¶ Paulus.
¶ Sic ad ꝑsonã ptinet aliquid ſm seipam sc̃z et aliquid ex ꝺ
no gr̃e. ita etiã ad naturã ꝑt aliq̃d ptinẽ ſm seipaz sc̃z qꝺ̃ cau=
satur ex ꝑncipijs eius. et aliquid ex ꝺno gr̃e supnaturali. et
hoc mõ iustitia origmalis quã non habuit natura hũana ex
suis ꝑncipijs. habuit tñ p quoꝺdã ꝺnũ gr̃e toti hũane na=
ture ꝺmitus collatũ in ꝑmo parẽte. qꝺ̃ quidẽ ꝺnũ ꝑmus ho=
mo p pcẽm ꝑmũ amisit. vñ sic illa origmalis iustitia tradu=
cta fuisſz in posteros simul cũ natura sic ꝺtã nõ peccasſz. ita et
inordinatio opposita cũ natura traducitur. vñ istud pcẽm nõ
est ꝑsonale ſz nature. Alia vero pcã ꝑmi parẽtis vel alioꝝ
non corrũpũt naturã quãtũ ad illꝺ qꝺ̃ nature ẽ. ſz solũ q̃tũ ad
id qꝺ̃ ꝑsone ẽ. Et ideo talia pcã nõ traducũtur. ¶ Saulus.
¶ Licet homo nõ generet idẽ sibi ſm indiuiduũ. gñat tñ sibi
sile ſm specie. Iracũdus enĩ gñat iracũdũ. velocitas etiã cor=
poris et bomitas ingenij sepe ꝺriuãtur a parẽtibꝫ in filios.
spẽ aliter cũ natura parẽtũ sit fortis et sic ptz q; etiã indiuidu
alia transeũt a parẽtibꝫ in filios. Et idẽ vidz dicendũ de alijs
peccatis ade et alioꝝ parentũ etiã preter ꝑmũ peccatũ ade.
¶ Paulus. ¶ Peccata parentum preter primum sunt

pure psonalia. et ideo traducibilia nō sūt. Alia tamē accidē
tia ut iracūdia velocitas ꝛ hmōi. licꝫ sunt accidentia indiui=
dualia. ꝓpagātur tamē qñqꝫ in filios inquātū sūt ptinentia
ad dispositionē nature. et ideo nō est filis ratio de talibꝫ acci
dentibꝫ indiuidualibꝫ et de psonalibꝫ peccatis.

Distinctio septima de scrutinio scripturaꝝ circa reg=
nū xpi. an scꝫ sit illō de quo reuelatū fuit danieli qꝫ
essꝫ excellentius quatuor regnis precedētibꝫ. et qꝫ
illa quatuor regna destrueret an nō. et continet tre=
decim capitula.

¶ In capitulo pmo ostenditur qꝫ p visionem danielis de sta=
tua in scō capitulo cōtentā intelligit qꝫ p xpm erat extirpā
da ydolatria de regnis pncipalibꝫ mūdi.

¶ In capitulo. ij. ostēditur qꝫ licꝫ idolatria adhuc remaneat
in aliquibꝫ puissimis regionibus apud hoies bestiales seu
brutales. tñ in maiori pte et pncipaliori totius orbis est p di=
uulgacōnē fidei xpi ablata. et qꝫ ante aduentū xpi ydolatria
caldeoꝝ et alioꝝ regnoꝝ remanebat apud romanos etiā de=
structis regnis illis.

¶ In capl'o. iij. ostēditur qꝫ visio statue applicatur pmo aduē
tui xpi. visio aūt de bestijs danielis applicatur scō aduētui.

¶ In capl'o. iij. ostēditur qꝫ licꝫ cultus ydoloꝝ post passionem
xpi in quibūsdā ptibꝫ mūdi remānsit. tñ totus simul intelligi=
tur amoueri p percussionē lapidis sine manibꝫ abscisi.

¶ In capl'o. v. ostēditur quō intelligitur illud danielis. ij. la=
pis qui percussit statuā factus est in montē magnū.

¶ In capl'o. vi. ostēditur quō exponēdū est qꝫ regnū ferreum
scꝫ romanū habebat ptē pedū et digitoꝝ teste figuli et par=
tem ferreā ut habetur danielis scō.

¶ In capl'o. vij. ostēditur qꝫ regnū xpi seu ipius eccie nō est
idē cū romanoꝝ regno, put doctores falsi. s. pharisei fingūt

¶ In capl'o. viij. ostēditur qꝫ sūmus pōtifex in quo pncipa=
liter residet ptās eccīastica. licꝫ qñqꝫ utatur mūdana seu tpali
ptāte scꝫ armoꝝ potētia et hmōi. nō tñ talis ptās est essen=
tialis in eccīa sꝫ accidentalis.

¶ In capl'o. ix. ostēditur qꝫ eccīa habuit suū esse pfectum scꝫ
spūale tpe apl'oꝝ et alioꝝ discipuloꝝ antequā ptāte tēpalē
a Cesare accepisset.

¶ In capitulo .x. ostēditur q̄ xp̄us docuit verbo et exemplo q̄ b̄titudo b̄uana ostitit in otēptu terreno⁹ et adhc̄ione ad celestia quā doctrinā eius veri discipuli secuti sūt. et q̄ in primitiua ecc̄ia q̄n nullā ptātē mūdanā fideles habebāt pfectiores viri ut plurimū inuenieb̄atur in ecc̄ia q̄ nūc. q̄n regnis et ptātibꝫ humanis et mūdanis ecc̄ia abūdat. Ex quibꝫ cōcluditur q̄ regnū romano⁹ et regnū xp̄i seu ecc̄ie nullo modo sūt idē sed diuersa.

¶ In capl̄o .xi. ostēditur q̄ p cornu paulū affixū quarte bestie nō intelligitur xp̄s nr̄ put ūdei falsē exponūt.

¶ In capitulo .xij. ostēditur q̄ p cornu paulū supdictū intelligitur antixp̄s ꝑm verā catholicoꝝ expoicōnē.

¶ In capl̄o .xiij. ostēditur q̄ ex hꝫ qō dr̄ de cornu paulo qō loquitur cōtra excelsū. et putabat mutare tpa et legē. que v̄ba falsē ūdei applicāt adverū xp̄m sumitur ordo ad tractandū de quibusdā q̄ sūt magne arduitatis in hoc opusculo.

¶ Capitulū p̄mū in quo ostēditur q̄ p visionē damelis in .ij. capl̄o de statua intelligitur q̄ p xp̄m erat extirpanda ydolatria de regnis p̄ncipalibꝫ mūdi. ‖ Saulus.

Redēis ad pn̄s obmissis reūtamur ad alia q̄ ptinēt ad examinationē xp̄i tui sc̄z ad scrutādū p scp̄turas utrū ille fuit messias i ꝓphetis ꝓmissus an nō. ad qō occurrit michi qō dā validū argumētū otra te qō sumitur ex reuelacōnibꝫ damelis factis in quibꝫ deus ostēdit sibi excellentiā regni qō daturus erat xp̄o suo. quā quidē excellentiā nūquā habuit xp̄s tuus. ex quo habetur manifeste q̄ nō fuit ille xp̄us a deo ꝓmissus. ‖ Paulus. ¶ Propone michi hoc argumētū dare ut sciam quante virtutis sit. ‖ Saulus. ¶ Scrutatus sum dan̄. in .ij. capitulo. ubi exp̄sse reperio q̄ regnū xp̄i habebat cōterere seu comminuere regnū caldeoꝝ et alia tria regna sibi succedēntia. Legitur enim q̄ lapis absc̄sus sine manibꝫ qui est xp̄s. de quo ibidē dr̄. Suscitabit deus celi regnū qō in eternū nō corrūpetur. et tale habebat ominuē seu otere ferrū. testā es argētū et aurū q̄ ꝑm omēs expositoꝝ fignificāt regnū Caldeoꝝ. et tria regna sibi succedētia. ꝫ ostat q̄ regnū xp̄i tui nō cōminuit p̄dicta tria regna p̄sertim regnū Caldeoꝝ medoꝝ et grecoꝝ

Christus docuit verbo et exemplo.

cum iam p magna tpa ante sui aduentū fuerūt destructa. ergo regnū xp̄i tui nō ē illud regnū de quo dicitur ibidē q̄ ēt a deo suscitandū et qđ in eternū nō corrūpetur.

Paulus. Si visionē damelis quā allegas sic superficie tenus intelligis argumentū tuū parimodo et forte amplius militat otra te. Si enī p lapidem absasū sine manibo messiam quē tu expectas intelligis quē credis deū celi suscitaturū. et q̄ eius regnū in eternū nō corrumpetur. ꝛc. quo de ipo potes expectare q̄ ipe oterat seu ominuat regnū Caldeoꝝ medoꝝ et grecoꝝ q̄ iā a maximis tpibo ante tpus p̄ns fuerūt destructa. imo quoꝝ memoria iam fere nō est mihi forte in historiis antiquissimis. vnde si verus messias quem colo et adoro nō potuit cōterere ꝑm te regnū Caldeoꝝ et alia tria eo q̄ iā fuissent per magnū tempus ante sui aduentū destructa. quāto magis messias quē expectas cuius esse in rerū natura p. M. cccc. xxxv. ānos post aduentū xp̄i nr̄i adhuc non apparet. nō p̄t p̄dcā regna oterē que iam a longioribo et valde remotioribo tēporū curriculis fūt ānullata et fere obliuioni tradita. vnde si de vero messia sc̄z xp̄o meo nō p̄t verificari q̄ otriuit regna caldeoꝝ medoꝝ et hmōi ꝓpter eoꝝ antiquā et p̄teritā destructionē. a fortiori de tuo messia nō possit hoc verificari cuius tpus valde remotius essit a tpe destructōis p̄dcōꝝ regnoꝝ. Si si diligenter scrutatus fueris verū sensū visionis p te allegate. manifeste repies qđ applicatur ꝓprie xp̄o meo p cuius declaracōe scire debes qđ in regno xp̄i ecclie fuerit debuit p̄ dolatria abomūso vel a maiori et p̄ncipali ori pte eius extirpari. qđ fuit singularissimū in p̄mo aduentu xp̄i. Nā hactenus tpe moysi et aliorū ꝓphaꝝ magnalia virtute dei fiebāt nō tñ ꝑ vicū idolatrie potuit extirpari. nedū a gentilibo sed etiaz ab ipo ꝓpl̄o israhelitico. in cuius p̄ntia deus fecit magnalia in egipto tribilia in mari rubro. et in deserto panē celi. nō sine magnis miraculis dedit eis. quibo nō obstātibo in eodē loco ubi legē a deo susceperāt et verba eius de medio ignis audierūt. quibo eis p̄cepat. nō habebis deos alienos p̄ter me. exo. xx. ibidē sc̄z in oreb vitulū cōflatilē fecerūt. et adorauerūt sē ptz exo. xxxij. Si ir in temporibo iudicuz et regū in regno israhel et etiā in dee nō cessab āt immolare et sacrificare dīs alienis ꝓphetis exclamantibo et monentibo et signa et ꝓdigia contra eos ostendētibo frequēter ut in historiis sacris ptz euidēter.

ſ̄ poſtquā nōſt̄r xp̄us vēnit in mūdū et eius fides fuit p or-
bē diuulgata et frequētibꝫ ſignis p ſuos diſcipulos et mar-
tires ofirmata · excluſa eſt ydolatria ſimpliciter a tota re pb̄-
lica mūdi vel ab eius maiori pte ꝓut fuit ꝓphetatū in diuſis
locis ſp̄aliter yſa · ix · ubi loquēs de tpe meſſie cū dicit · Et erit
in nouiſſimis diebꝫ ꝓparatus mons dn̄i in vertice mōtiū ⁊ c̄ · et
infra ꝓpheta loquēs de uoctrina xp̄i p gentes ſuſcipiēda di-
cit · Ibūt populi multi et dicēt · aſcendamus ad montē dn̄i et
docebit nos vias ſuas ⁊ c̄ · et infra ibidē ꝓpha oſtendēs q̄ tpe
ſui aduentus tota terra erat repleta ydolis dicit · Et repleta
eſt terra eius ydolis opus manuū ſuaꝝ adorauerūt opus qđ
fecerūt digiti eoꝝ · et idē infra p̄noſticās q̄ hmōi ydola p ip̄m
et ſuos ſequaces eſſent ꝓiciēda · ſubdit · in die illa ꝓiciet ho-
mo ydola argenti ſui et ſimulacra auri ſui q̄ fecerat ſibi ut a-
doraret · Ex quibꝫ patꝫ intentū ſcꝫ q̄ in nouiſſimis diebꝫ p qđ
dies meſſie intelligūtur etiā ſm tuos mg̃ros erāt ydola ꝓici
enda quibꝫ antea vmūſū erat plenū · De hac igitur materia a
gitur in hac viſione danielis quā tu allegas · in qua viſione
q̄tuor regna p̄cedētia regnū xp̄i ſcꝫ Caldeoꝝ medoꝝ et gre-
coꝝ et romanoꝝ figurātur p vnā ſtatuā quadriptitā · nam ſta
tuā ouīter dēſignat ydolatriā · Simulacra enī dēmonū ouīter
p ydolaticas ſtatuas colebātur qđ ptꝫ etiā dañ · iij · de ſtatua
quā fecit nabūcho · Et quia oīa regna mundi ante aduentū
xp̄i licꝫ eſſent inter ſe multū differentia et etiā aduerſantia · in
hoc tn̄ conuenieb āt oīes ut cultū deo dēbitū creaturis impen-
derent · iuxta illud p̄s · oīes dii gentiū dēmonia · idcirco ꝓphe
dēſignabātur omnia regna p̄ncipalia vnica ſtatua q̄ ydo
latriā dēſignat ꝓpter ip̄oꝝ conuentiā in cultu ydoloꝝ · Sꝫ q̄
ip̄a regna inter ſe erāt diuiſa in ritibus et alijs ꝓpriet atibꝫ et
modis viuendi · ideo ꝑticularia membra huius ſtatue erāt de
diuerſis materijs ut pote de auro ⁊ argēto et teſta et hmōi · ſi-
militer differebant in formis q̄ aliqua ps ſtatue erat caput
alia brachia et hmōi ad dēſignandū varietatem inter hmōi
regna · vñ ad ꝓpoſitū tui argumenti applicādo lꝫ regnum xp̄i
ſeu eccīe nō cōminuit regnū Caldeoꝝ ſeu pſaꝝ et hmōi quā-
tū ad ip̄oꝝ mūdanā ptātē que iam trāſiuerat · cōminuit tn̄ ea
quātū ad cultū ydoloꝝ inquātū diuulgata fide xp̄i in orbe p
eius diſcipulos et eoꝝ ſucceſſores · euacuata ē cultura dēmo-
nū a toto fere mūdo ſcꝫ a maiori ⁊ p̄ncipaliori pte ei⁹ ut dēm ē

qđ recte ꝓfigñatur a daniele p̄ percussionē lapidis sine manibus. Nā absq; hūana potentia lapis qui est xp̄us statuā id est idolatriā diminuit tam antiquā scz caldeoꝝ q̄ alias succedentes ut dictū est.

¶ Capil'm. ij. in quo ostenditur q̄ licz ydolatria adhuc remaneat in aliquibꝫ puissimis regionibꝫ apud hoīes bestiales seu brutales tñ in maiori pte ꝛ pñcipaliori totius orbis est p diuulgacōnē fidei xp̄i ablata. et q̄ ante aduentū xp̄i ydolatria caldeoꝝ et aliorꝝ regnoꝝ remanebat apud romanos etiam destructis regnis illis. ℣ Saulus.

Quedam interponis in hac tua rñsione que nō videntur otinere veritatē vel saltem aliquam requirunt ꝓbacōnē. Primū ē qđ dicis ydolatriā esse hodie exclusam a toto orbe quod credo esse falsū. Nam non est dubiū q̄ hodie sūt aliqui etiā inter xp̄ianos et sarracenos qui hoc vicio abutūtur scz ydolatria saltē in latebris et secreto. sicut etiā multi sūt phitones diuinatores et hmōi que ad suꝑsticōnem ydolatrie ꝑtinent. Et ut a quibusdā narratur in aliquibꝫ extremis terre. hoc viciū adhuc publice manet. Sc̄ōm ē quia dicis q̄ p diuulgacōnē fidei xp̄i tui hoc viciū fuit amotū sine aliq̄ humana potentia qđ tū non ꝓbas. Terciū quia dicis q̄ ydolatria qua abutebantur Caldei adhuc remanebat tēpe xp̄i tui qđ nō videtur racōni cōsonū. Nā quīter cū aliquis populus destruebatur. simūl cū eo destruebantur et dii eius. ysa. xxxvij. ex pte regis assirioꝝ se iactātis de victoria quarūdam gentiū dicebat. ubi sūt dii emachet arphat. ubi dii sapharoim. q. d. sic̄ deuastaui gētes illas sic et eoꝝ deos.

℣ Paul⁹. ¶ Ad p̄mū q̄ obicis de ydolatria dicēdo q̄ adhuc manet in orbe saltē in latebris et abscōsis ꝛc̄. et etiā publice in extremis t̄re tibi rñdeo q̄ mala q̄ in occulto fiūt. soli⁹ dei iudicio reseruātur iux̄ illud deutro. xxix. abscōdita deo nostro sūt scz a solo deo iudicāda. vñ de talibꝫ non agimus hic De hīs aūt q̄ dicis q̄ in extremis terre publice fiūt. Dicēdū ē q̄ illa sūt valde modica respectū regionū t̄rarꝝ ubi nullus idolatra viget. nā terra q̄ a veris xp̄ianis et etiā scismaticis possidetur. Similiter et a sarracenis turcis ꝛ tartaris occupatur maximā partē terre obtinet. in tantū q̄ illud qđ remanet est valde modicum respectiue. et ibi viuunt hoīes bestiales et quasi semibruti de quibus non est facienda mentio. q̄ qđ

modicū est ꝫm pꝫm ꝑ michilo reputatur. Et etiā in illis partibus extremis nō compellūtur hoīes ad ydolatrandum sicut tempore caldeoꝝ hoc fiebat. ut patz damelis. iij. Similiter tēpore succedentiū regnoꝝ ut ptz de Romanis qui multipliciter ꝑsequebātur fideles xp̄i ut suis dīs seu demonīs immolarēt. In ptibo igitur mūdi extremis ubi ydolatria adhuc manet ꝑ ut refertur a fidedignis nō cōpellūtur hoīes ad hoc fiē nec pumūtur ydolatrantes. ꝫ vnusquisq; ad suū arbitriū ad ꝫ relinquitur. Ad scōm aūt a quo petis a me ꝓbationē de ꝫ q ꝑ diuulgationē fidei xp̄i ydolatria fuit amota sine humana potētia ꝛc. tibi rñdeo sic q ꝑ sacras autoritates et hystorias alias autenticas est manifestū q tpe illoꝝ quatuor regnoꝝ vnūsaliū quoꝝ regnū romanoꝝ est quartū ydolatria ꝑ totū orbē extendebatur. Cōstat aūt ꝑ fidelissimā et publicā famā et hystoriaꝝ oīum narracōnē qō ꝑ magnū tempus anteq; secta sarracenoꝝ incipet. cessauit ydolatria modo ꝑ deō. ꝫ nulla ptās hūana fuit inter media inter rōnos et sarracenos q̄ hoc vicium amoueret ut est manifestū. Restat autem q ꝑ ptātē xp̄i et suoꝝ discipuloꝝ ꝑ dicationē et martiria veritatē ꝑdicantia hoc fuit in xta ꝓphetaꝝ vaticinia exclusū Ad terciū vero q dicis nō esse verisimile q ydolatria caldeoꝝ remāsiss̄ post eoꝝ destructōnē tibi rñdeo q de regno romanoꝝ qō fuit ultimū ꝑ dcōꝝ quatuor regnoꝝ. legitur in hystoriis autēticis q oīa simulacra gētiū colebat de cuius memoria adhuc remanet Rome tēplū pantheon in quo alias oūter oīa ydola colebātur. et postea hodie festū oīum sanctoꝝ celebratur. Et sic ꝑ patet q statua de qua loquitur damel sc̄z ydolatria in sua erat integritate cū ꝑcussa fuit ꝑ lapidem absciss̄ sine manibo sc̄z xp̄m. et hoc testatur lra damelis sane intellecta. Cū enī dan. q̄tuor ptes p̄nūciauit in ꝑdicta statua forma et materia distinctas. q̄ quatuor regna sup̄ dcā figurabāt. q̄ tñ ptes ad inuicē ꝑ successionē otinuabātur. in destructionē tñ illius statue totā simul designauit destructaz seu destruendā. nō enī dicit q antea fuerat caput destructū et post ea brachia et sic de alijs. ꝫ simul ad lapidis ꝑcussionē tota statua fuit destructa qō ꝑ dcām veritatē testatur.

¶ Caplm. iij. in quo ostēditur q visio statue applicatur p̄mo aduētui xp̄i. visio aūt de bestijs damelis applicatur scō o aduentui.

In alia visione danielis scz quatuor bestiarū que in capso. vij. cōtinetur. que quidē visio de eadē materia loquitur de qua et supdicta visio scz statue. In utraq; enī visione agitur de quatuor regnis supdictis ad invicē succedētibz et de regno messie seu xpi omia regna illa supante. Et tñ in istis duabz visionibz que de eadē re loquūtur videntur quedam de essentialibus variari. Primo enī in pma visione, put tu dicis omia q̄tuor regna que p statuā designantur ad lapidis percussionem fuerūt simul destructa. In scda vero visione in qua quatuor regna p quatuor bestias designantur. nō simul ꝫ successiue videntur quatuor regna p̄dicta destrui scz vnū post aliud. vnde de pma bestia ante ortū scde legitur. aspiciebam donec cuul se sūt ale eius et sublata est de terra. Ex quo patet q̄ ante fuit sblata pma bestia q̄ scda surgeret. idem videtur intelligēdum de alijs. Item in prima visione p lapidis percussionē fuerunt quatuor regna destructa. In scda vero visione per filiū hominis venientē in nubibz celi fuerūt omia destructa ut patet in capitulo. vij. Dic ergo rogo quō tollis cōtrarietates existis visionibz que de eadē re loquūtur et tamē quedā cōtraria interponere videntur ut dictū est.

Paulus. Sicut dixeram tibi supra cū de tēpore aduentus xpi ageremus q̄ duplex est aduentus xpi. vnde licet regnū xpi sm sevnū et idē est. duplicater tñ de eo loquūtur scripture sm hmōi duplicē sui aduentū. ex quo diversi effectus erāt p ducendi circa rem publicam mundanā. Nam sicut in primo eius aduentu divulgata ecclesie fide ydolatria erat extirpanda modo predicto de qua agitur in pma visione danielis supdicta. sic in scdo eius aduentu tota mūdana potestas erat amovenda subjciendo omia divino imperio de quo zach. ultimo. Erit dñs rex super omnē terrā. In die illa erit dñs vnus et nomen eius vnū. Et sophonie. iij. Tūc reddam populis labiū electum ut invocent omes in nomie domini et seruiāt ei humero vno. In quibus et alijs ꝓphēticis locutionibz p̄nosticantibz q̄ tota potestas humana publica erat auferenda et subjciēda divine potestati. hoc intelligitur impleri in scdo aduentu messie. In hac igitur scda visione ꝓpheta agit de aduentu xpi scdo et de hmōi effectu suo circa mūdanam potestatē penitus auferendam. In qua quidez visione predicta quatuor regna precurrentia aduentuz xpi

scōm conuenīēter figurātur. nō p statuā que ydolatriā fignificat. cū iam ydolatria amota erat p primū aduentū ut dcm est. sed figurātur p varias bestias ⁊ feroces. p quas dēignātur varie ferocitates ⁊ tyrannica dominia īpoꝝ regnoꝝ, put expositores oīmūiter tradūt. Et q potestas hūana seu mundana quatuor regnorū predictoꝝ non simul ſ̄ successiue fuerat amota. prius enim pdiderūt monarchiā caldei q̄ persi. et sic de alijs. ideo in secunda visiōe vbi agitur de potestate mūdana nō simul sed successiue quatuor bestie fuerunt destructe sed in p̄ma visione simul statua fuit diminutā. q p primum aduentum fide xp̄i diuulgata p orbem tota ydolatria tā p̄te ritorum q̄ presentiū fuit destructa modo supradicto. Ad secundū vero qō queris quare in prima visiōe regnū xp̄i figuratur p lapidem absasum sine manibꝫ. in secunda vero visiōe figuratur xp̄s p filium hominis venientem in nubibꝫ ⁊ c̄. satis patet responsum ex predictis. In prima enim visione loquitur de primo aduentu in quo xp̄s proprie figuratur p lapidē sine manibꝫ absasum. Tum quia eius concepcō ⁊ natiuitas ſm carnē non est virili semine, pducta prout veritas fidei nostre tradit. Tum q non p potentiā corpalem statuā. s. ydolatriā destruxit sed p diuinā. In secūda vero visione que aduēnum scōm ut dictū est significat, p̄prie dēignatur p filiū hois venientē in nubibꝫ celi. quia in magna potestate ⁊ maiestate venturus est ad iudiciū.

¶ Capl'm. iiij. in q̄ ostēditur q̄ ſ̄ cultus ydoloꝝ post passiōes xp̄i in quibusdā ptibꝫ mūdi remāsit. tn̄ totus simul intelligit amoueri p lapidis passionē sine manibꝫ absasi.

// Saulus.

Sicut potestas mundana quatuor predcōꝝ regnoꝝ non fuit simul amota sed successiue sicut tu asseris et bene. sic ydolatria nō simul fuit amota sed successiue. quia post aduentum xp̄i tui per magnū tempus duravit ydolatria in diuersis et magnis mundi partibꝫ. vnde etiam in tempore Cosdroe regis pharū qui p magnū tēpus fuit post aduentum xp̄i tui ydolatria adhuc vigebat ut etiaz hystorie tue testātur. qō non concordat expositiōm tue p̄dicte in qua dicis q̄ simul fuit ydolatria a toto orbe seu a maiori ptē totius orbis ⁊ principaliori amota. // Paul⁹. ¶ Licz verū

est q̄ cultus ydoloꝝ p aliqđ tempus etiā post passionē xp̄i in quibusdā ptibꝫ mūdi notabilibus remansit · tñ ydolatria dicitur simul amoueri a mūdo · eo q̄ p virtutem passionis xp̄i pn̄cipalis auctoritas ydolatrie scz diabolica fuit amota seu valde debilitata · vñ passione mmin̄ete ipe dixit · Nūc princeps huius mundi eicietur foras · iohis · xvi · Q̄ intelligitur de dyabolo cuius potestate et virtute homines in ydolatriam inciebāt · et q̄ ab hmōdi dyaboli potestate p passionē xp̄i q̄ semel celebrata ē homo fuit liberatus · Idcirco p solā passionē lapidis sine mambꝫ absasi ydolatria dicitur esse simul amota · Posz ec̄ intelligi passio lapidis hꝰ fuisse ipleta tēpe Constātini q̄n xp̄us qui lapis ē absasus sine mambꝫ dicitur ut iā dictū est passit cesarē lepra · p cuius passionē mīraculosam sanationē tota statua ydolatrie fuit dirupta cesare p̄cipiēte ut omia phana ydoloꝝ p orbē destruerēt̄ · ut plenius ista otinēt̄ in sua hystoria · Secus ē de ptāte mūdana p̄dictoꝝ regnoꝝ q̄ fuit amota successiue tā ante aduēt̄um xp̄i q̄ post · q̄ quidē successiua destructō durabit vsq; ad tempus antixp̄i quādo xp̄s secūdo venēs totā destruet mūdanam potestatem ut iam dictum est ·

Saulus ·

Miror cur michi allegas auctoritates euangelij tui quas vt scis non teneor recipe p̄sertim cū sint contra me · sicut nec aūctates nostroꝝ doctorū recipes contra te ·

Paulꝰ ·

Quia tu otra meā expoīcōnē de visione statue obscis · in q̄ actu procedis ut arguēs · ego possum ut rndēs allegare aūctē sūi mgri mei · Nō enī p meā rnsionē te intēdo obligare · sicut nec michi in rndendo necēitas incūbit te obligādi ad tenēduz rnsionē meā · vñ solū pdcām aūctē allego ad meā saluādam expoīcōnē · q̄ sufficit plxe q̄ aūctatibꝫ apud me autēticis mea expositio ē consona · In alijs vero altercacōibꝫ nostris vbi procederem ut arguēs contra te concedo tibi q̄ non debeo allegare auctoritates doctorum nostroꝝ · sicut hactenus feci nec facere intendo ·

Saulus ·

Cōtra auctoritatē magistri tui p te allegatā repio expictiam contrariā · diabolus adhuc hodie potestatē suā in hoibꝫ exercet aīas temptando et corpora lędendo ut ē manifestum

qđ nō credo te negare. et etiā in actibꝫ ydoloticis in multis ptibꝫ mūdi illudēdo. qđ est otrariū illius dicti p te allegati. s. princeps huius mūdi eicietur foras.

Paulꝰ. ¶ Licet nūc dyabolus possit dēo pmittente hoīes temptare quātū ad aīam et vexare quantum ad corpus. et etiā p ydolatriā illudere. est tn nūc homini ꝓparatū remediū p passionē xp̄i. in quo homo potest se tueri ꝯtra hostiles impugnacōnes ne ducatur in interitū mortis ēterne. Et quicūqꝫ ante mortē xp̄i dyabolo restiterūt p fidez passionis xp̄i future hoc facere potuerunt. nullus tamē tūc potuit dyaboli manus euadēre ut sez nō descendēt ad infernū. iuxta illud psalmiste. Quis est hō qui viuet ⁊ non videbit mortez ⁊ liberabit aīam suam de manu infernī. sed post passionem xp̄i possunt hoīes ab hoc vtute passionis tueri.

¶ Capitulū. v. in quo ostēditur quō intelligatur illꝫ danielis. ij. Lapis qui percussit statuā factus ē in mōtē magnū.

Saulꝰ.

Declara michi scꝫ expositōnez tuā quid ē illud qđ dixi in prima visione q lapis qui percussit statuā factus ē in montē magnū. qđ non videtur ꝓpe respondere ad destructōnē ydolatriē scꝫ tuā expositōnē. Propriius eni dixissꝫ. factus ē in tēplū dei seu sanctuariū vel in aliquā sonans fidē seu sacrā doctrinā. Passio eni xp̄i tui p quā dicis q hoīes pñt tueri a dyabolica ptāte nō opatur talē tuicōnē p modum montis magni. s. potius p modū adhesionis ad fidē veram et vite rectitudinē prout credo q tu etiam concedas.

¶ Paulus.

¶ Verum dicis in hoc q passio xp̄i liberat hominēs a dyabolica potestate inquantū adherent vere fidei crucifixi et eius vestigia sequūtur. et hoc ꝓpe intelligitur per illud qđ legitur in visione danielis supradicta cum dicitur q lapis q̄ percussit statuā factus est in montē magnū. In hīs enim verbis alludit daniel huic quod dicitur ysaie. ij. Erit in nouissimis diebus paratus mons domus domini in capite montium. et eleuabitur sup colles. et fluent ad eum omnes gentes. ⁊c. quasi dicat daniel. Iste lapis statuam percutiens factus est ille mons magnus et eleuatus de quo loquitur ysaias. in quo monte ascendentes docentur de vīs domini ⁊ de semitis eius.

ut ibi dē habetur. ¶Inter quas vias dñi r eius semitas vna de principalibus ēy dola respuēr abicere. vnde ibidem legitur. Et ydola penitus oterētur. Et j. In illa die, iiciet homo ydola argenti sui r ē. ꝓut fuit sup allegatū. ꝓprie igitur ad denotādū delectōnē ydolatrie q̄ p̄ destructōnē statue designatur daniel p̄ dixit. q lapis q̄ percussit statuā factus ē in montē magnū. sc; m illū montē ab ysaia iam ante p̄ magnū tēpus ꝓphetatū. de quo etiā monte multa sub eisdē vbis sicut ysaias p̄ micheam quarto capitulo fuit ꝓphetatum.

¶Caplm. vi. in quo ostēditur quō exponēdum ē q regnum ferreū sc; rōnoꝝ habebat partem pedū r digitoꝝ teste figuli et ptem ferreā. ut habetur danielis sc̄o.

¶Saulus.

Secundū istā expositōem tuam volo scire quō intelligis q regnū quartū. s. ferreū p quod tu intelligis regnū Romanoꝝ habebat ptem pedū r digitoꝝ teste figuli r ptem ferreā et cetera q̄ ad hoc ptinent.

¶Paulus. ¶Circa hoc quod petis diuersimode se habēt expositores. Sed in hoc volo ad presens sequi expositores tuos quibus in hoc satis consonat expositō mea. Dicunt enim q regnantibus Romanis tempore machabeorum fuerunt admuicem confederati Romani et iudei. quod etiam Josephus hystoriographus tuus large tradit. Quaz quidem confederacōnem daniel vocat regnum diuisuz eo q erant difformes in ritibus et cultibus diuinis ut ē manifestū non tamen in partes equales in fortitudine et robore. quia pars romana erat fortissima et ideo vocat eā ferreā. iudeoruz vero erat debilissima quam testam vocat. Et q iste due nationes admuicem voluerūt matrimonio commiscere tempore herodis ascolonite qui voluit habere in vxorē quandam de genere machabeorū. quod tamē matrimoniuz nō habuit effectuz ut ex hystoriis Josephi patet. idcirco de istis duabz partibus diuisionis et earꝝ commixtione dicit. Quia autem vidisti ferrum mixtuz teste. cōmiscebūtur quidē humano semine sed non adherebūt sibi. sicut ferruz non potest misceri teste. Et q illis temporibz sc̄li cet Romanoꝝ et ideoꝝ seu herodianoꝝ que fuerūt regna corruptibilia suscitauit deus regnū xp̄i incorruptibile. qui quidē xp̄s natus ē in bethleez

inde tpe herodis regis. in quo tempore cesar imperabat. id circo immediate subdit'. In diebo autem regnorū illoꝝ suscitabit deus celi regnū qđ meternū non dissipabitur.

¶ Capl'm. vij. in q̄ ostēditur q̄ regnū xp̄i seu ip̄ius eccie nō ē idē cū regno rōnoꝝ. put doctores falsi scz pharisei fingūt.

Saulus.

Secundū doctores nostros regnum xp̄i tui seu eius ecclesie vnum et idem est cum regno romanoꝝ. et ideo cum regnum romanoꝝ destruendū erat ꝑm visionem danielis per regnū celi incorruptibile a deo suscitandū salicet p regnū messie. eadē ratione et regnū xp̄i tui quod est idem cum regno romanoꝝ destruendū est per messiam. Qđ autez regnū ecclesie tue sit idem cum regno romanoꝝ prout doctores nostri dicunt satis patet ex hoc. nam regnuz ecclesie xp̄i tui principaliter sumpsit potestatem atq; imtū dominij a romano imperio scz a Constātino ꝑm omes historias. qui quidem constātinus impialē auctoritatē et potestatē tribuit Silvestro summo pontifici eius successoribo qui hodie eadem auctoritate vrbem obtinent romanā. Qui quidē Constātinꝰ ut quidā referūt opulit seu coegit plurima regnā ut acciperent fidē ecclie xp̄i tui. Et sic p; q̄ hmōi regnū eccie est regnuz romanū p quartā bestiā in visiōe danielis designatū. et p oñs pverum messiā sicut exspectamus destruendū.

Paulus.

¶ Verū est q̄ doctores tui pharisei finxerūt q̄ regnū Romanoꝝ et regnū eccie xp̄i est vnuz et idem regnū. quā quidem fictōnēm sic dissemināuerunt per totam plebem tuaz q̄ oēs hoc tenent. vocantes regnū xp̄i nostri regnū romanoꝝ neq̄. Que quidem ficti o ab eis fuit fabricata ut euaderēt impugnationem efficacem que contra eos militat ex hac visione danielis de qua agimus sumptā. Per hanc enim visionē cōstat q̄ bestia quarta p quā scōz omes designatur romanū regnū seu impiū destruēda erat p regnū a deo celi suscitandū. s. regnū messie. Ex quo sequitur. q̄ si regnū ecclesie et romanorum essent duo regna distincta q̄ regnuz ecclesie succedens regno romanoꝝ esset regnū veri messie. qđ manifeste oppomitur ptinacie tue ꝑm quā credis q̄ regnū ecclesie non est regnū xp̄i. Sz falsitas huius fictōis manifesta ē ex hoc. nam

regnū ecc̄ie seu regnū xp̄i nō est regnū mūdanū seu terrenum
sic̄ regnū Romanoꝝ aut alm̄d̄ ceteris regnis huius mū-
di. vñ t xp̄us exp̄sse dicit Johis. xvj. Regnū meum nō est de
hoc mūdo. Que quidē aūctas sola sufficit ad cogēdū fideles
ut ponāt dām substātialē inter regnū ecclesie t cetera regna
supradcā. in hoc scilicet q̄ cetera regna sūt terrena seu mūda
na vel temporalia. regnuꝫ vero xp̄i t ecc̄ie siue nō est munda-
nū sed celeste vel spūale seu diuinū. Vnde et oīnūter in sacris
litteris nostris vocatur regnū celoꝝ et regnū dei t hmōdi. Si
q̄ tu et infideles tui similes has sac̄s aūctes nō recipitis. id-
circo p eui dēt̄iam racōis oportet vos de hoc ouincē. Ex mul-
tis enim saltem ex duobꝫ euidēter patet essentialis differēt̄ia
inter regna mūdana seu tpalia et regnū xp̄i t ecc̄ie. Quorum
vnū sumitur ex potestate tradita sūmo principi ecc̄ie scilicet
sūmo pontifici. Ordinatio enī populi ſm̄ philm. in. iij. po-
liticoꝝ p̄cipue p̄dēt ex maximo p̄ncipatu. Cōstat autē q̄
maximus p̄ncipatus ecc̄ie in potestate consistit sūmi pōtifi-
cis. q̄ quidem potestas ē ligādi animas atq; soluēdi ſm quā
sūmus pōtifex t ecc̄ia creditur a fidelibꝫ hāre claues regni ce-
loꝝ. ut habetur Matth. xvj. cap̄lo. Si cōstat q̄ talis potestas
nō est mūdana seu tpalis neq; similis potestati imp̄ij roma
ni vel aliorꝝ regnorꝝ sed oīno ab ea d̄ separata sūt sicut res
corporalis a spirituali.

¶ Saluus.

¶ Si in tuo euāgelio h̄ p̄tās ligādi atq; soluēdi aīas asseraſ
tuo sūmo pōtifici tradi. nō tñ hoc a me creditur nec a doctoribꝫ
nr̄is. et ideo frustra talē aūctē cōtra me allegas.

¶ Paulus.

¶ Iō credo q̄ tūc tui fideles nō credūt p̄dcām potestatē clauiū
fuisse datā ecc̄ie xp̄i seu sūmo pōtifici. licet h̄ posses repire p
diligēs scripturaꝝ scrutinīū. Legitur enim ysaie. xxij. Dabo
clauē domus dauid sup humerū eius et aperiet et non erit q̄
claudat. et claudet et non erit qui aperiat. Que verba recte
intellecta ad hoc aptantur. Sed siue ea sic intelligas siue nō
non curo ad presens. Sufficit enim michi ad affirmandā dif
ferēt̄iā essentialē inter regnum Romanoꝝ et regnum ecclesie.
quia regnum Romanorum in virtute armorum et secularium
legum dominabatur orbi ut in suis hystorijs est manifestum.
Regnū aūt ecc̄ie xp̄i p potestatem pontificalē supradictam

suos regit subditos · et hoc sufficit ad latã ponẽdã distinctõnẽ inter potẽtiã romani cesaris ꝛ summi pontificis ptãtem· intantũ q nõ pñt dici vnum et idem regnum· sicut nec in rebꝫ naturalibꝫ illa que proprie ꝛ per se habẽt diuersas potẽtias non possunt dici vna et eadem res·

¶ Cap'lm· viij·in quo ostẽditur q sũmus põtifex in q̃ pñcipaliter residet eccl'iastica ptãs · licet q̃nq; vtatur mũdana seu tpali ptãte· s· armoꝝ potẽtia ꝛ huiusmodi · nõ tamẽ talis potestas ẽ essentialis in ecclesia sed accidẽtalis·

¶ Saulus

¶ Licet verũ sit q sũmus pontifex tuus dicatur vti potestate ligãdi atq; soluẽdi animas· quã quidẽ potestatem ꝑm te ꝛ veraciter habet· ꝫ ꝑm me iactat se habere qꝫ nõ habet· Quomodocũq; tñ rei veritas in hoc se habeat manifestũ est q ipe sũmus põtifex tuus etiaꝫ vtitur armoꝝ ptãte ꝛ legũ suaꝝ q̃ hũane sũt institõne· ex q̃ manifestuꝫ est q eius ptãs ẽ mũdana sicut ptãs cesaris· a quo sc; cesare talẽ ptãtẽ mũdanã accepit sicut ꝛ impialẽ aũctatẽ· vñ ꝛ idem regnũ dici debꝫ· sicut eadẽ ptãs est que ꝑ successionẽ gratuite dotis cõmis ꝑ cessit a Constãtino in Siluestrum et eius successores cum potestate ipius dotis·

¶ Paul⁹.

¶ Licet verũ est q sũmus põtifex quãdoq; vtatur armorũm potestate· ex hoc non sequitur q eius potestas essentialis sit mũdana vel temporalis· Nam sicut in rebꝫ naturalibꝫ freqñter videmus vnã ꝛ eandem rem habere duas ptãtes quaruꝫ vnam habet ex forma sua specifica et illa est ꝓprie essencialis potestas sua· aliam vero habet accidẽtalem ex aliquo extrinseco superueniẽti siue essentie· et illud tale nõ est ꝓpriũ rei nec principale in ipa· quia potest adesse vel abesse ꝓter ipius rei corrupcõnem sicut sunt accidentia· Sic pari modo ꝛ sideranꝺum est circa ecclesie xp̃i potestates· Nam illa potestas põtificalis eccie scilicet ligandi et soluẽdi animas ẽ ptãs eius essentialis et ꝓpa· alia vero potestas quam exercet in vi armorum et huiusmodi nõ est potestas eccie essentialis ꝫ accidẽtalis· vnde ex hoc q huiusmodi ptãte actiue tales vtitur· s· mũdana non posset dici vnum ꝛ idẽ regnuꝫ cum regno romano· Nam potestas mundana in cesare erat essentialis et ꝓpria ꝑ

solā ēnim illā dña batur ꝛ regebat subditos suos. Secus ē in ecc̄ia xp̄i in q̄ talis ptās mūdana ē mere accidētalis.

¶ Caplm. ix. in quo ostēditur q̄ ecc̄ia habuit suū esse pfectū sc̄z spūale tempore apostoloꝝ ꝛ aliorꝝ discipuloꝝ antēq̄ tē-poralē potestatē a cesare accepisset.

¶ Saulus.

EX quo tu cōcedis q̄ vtraq; ptāte p̄dicta vtitur ecclia tua. s. mūdana ꝛ pōtificali. vnde posses mihi ostēdē q̄ ptās pōtificalis sit essentialis sibi. et q̄ ptās mun-dana sit sibi accidētalis. oportet enim q̄ hoc michi ostēdas clare ut possis tuū intentū fundare.

¶ Paul⁹. ¶ Quō ptās tpalis seu mūdana sit in ecc̄ia accidē talis p̄z ex hoc. Nā quicquid aduenit rei post suū esse pfectū est ei accidētale. omne enim tale p̄t adesse vel abesse p̄ter sui corruptionē ut ē manifestum. sed potestas mūdana seu tpa-lis aduenit ecc̄ie post suū esse pfcm seu opletū. g̃ rē. Assumptū p̄z ex hoc q̄ ecc̄ia habuit suum esse pfcm a tpe passionis xp̄i q̄n solā potestatē pontificalē habebat. in quo statu duravit p magnū tempus vsq; ad Constātinū. et tunc mundanā seu tēporalē potestatē a cesare habuit, put tu dicis. Ex quo ē ma-nifestū q̄ ptās illa tpalis seu mūdana accidētalis ē in eccl̄ia cum post suū esse pfectum habuit illā.

¶ Saulus.

¶ Quō potes asserē q̄ ecc̄ia habuit suū esse pfcm tpe aplō-rū ꝛ aliorꝝ discipulorꝝ xp̄i tui anteq̄ ptātē mūdanā seu tpalē a cesare accepisset. hoc enim ē manifeste falsū tanquā inconso-num omnibus hystoriis de hoc loquētibus. Cōstat enī etiaz p tuos hystoriographos q̄ a tempore passionis xp̄i tui vsq; ad tempus Constantini impatoris exclusiue omnes illi sup quos nomē xp̄i tui inuocabatur vinebant abiecte ꝛ sub ma-gnis psecutionibus tam ideorum q̄ gentilium. in tm̄ q̄ no-mē xp̄i tui et suoꝝ erat apud oēs execrabile. et omnes fide-les a ceteris nacōnibus affligebantur vsq; ad mortem. ita q̄ non solū dominio carebāt sz etiā erant deteriōris conditionis q̄ alij sui. Serui enim a dñis suis tuebātur ne occiderētur ab alijs. sz xp̄iani pro tēpore supd̄cō exītes etiā a dominis su-is torq̄bātur et vsq; ad mortem p varia tormenta occideban-tur. vñ ex hoc ridiculū videtur dicere q̄ ecc̄ia xp̄i tui habuit

suū esse pfectum tempore ap'lor⁹ r aliorum discipulor⁹ put tu dicis. sufficeret emī tibi dicere q ecc̄ia tui xp̄i in illis tēporibꝫ incipiebat. i. nō habens totius sui esse pfectōnez. ſ tūc incepit habere suū esse pfectū cū potestatem temporalē seu mundanā a cesare accepit. vñ illa ptās a cesare accepta ꝓpe or essentialis in tua ecc̄ia. p illū enim suū esse pfectuz habuit. sicut etiā hodie p illā habet suā pfectā dignitatē. put ē notuz rerum veritatē considerātibus. Vnde patet q regnū ecclesie xp̄i tui et regnū romanor⁹ cuius potestatē tēporalē accepit p quā nomē regni accipe successiōe gratuita habuit est vnuz et idem regnū ut dicebā.

// Paulus.

¶ Cō cedo tibi q apli r alij discipli xp̄i a tpe passiōis siue usq ad tps silvestri ꝓpe. qō quidē tps duravit p. cccc. annos et vltra. in toto illo tēpore valde abiecte vivebāt r in magnis piculis r torquentis vsq ad sanguinis effusionē vitā suā cōsumebāt nullū dominiū temporale habētes sed durissimā patientes seruitutem. Sed ex hoc nō sequitur qō ꝯcludere intēdis. scilicet q ecc̄ia xp̄i nō habuit suū pfectū esse seu suā dignitatem pfectā vsq ad hoc q tpalē potestatē a cesare accepit. Nam ut tibi supius si memor es dixerā. bona p xp̄m p missa spūalia sūt tm̄ non temporalia. q quidē bona sc; spūalia excedūt in dignitate et vera vtilitate oīa tpalia bona. vnde q ptās seu regna mūdana mere tpalia sunt. idcirco ut iā dixerā xp̄us fatetur non ptinere ad ip̄m in suo primo aduentu regnū mūdanū. vñ Johānis. xviij. Regnū meū nō est de hoc mūdo. Et de hoc ex p̄sius loquēs discipulis suis de maiorita te ostendēdis luce. xxij. capō sic dicit. Reges gentiū dominātur eor⁹. et qui potestatē habent benefici vocātur. vos autez nō sic. sed qui maior est in vobis fit sicut qui ministrat r c̄. Ex quo patet. q dignitas ecclesiastica ꝓprie loquēdo nō in maioritate tpali ꝯsistit. nec solū hoc sed in aduersitatibꝫ mundi ꝓ nomie xp̄i patiēter tolerādis dignitas ecc̄iastica ꝓprie ꝓsperatur. Vnde quidam doctor de nr̄is antiquis Hylarius in .viij. de trinitate dicebat. hoc habet ꝓpriū ecc̄ia ut dū psecutionem patitur floret. dum oppriminitur crescit. dū contēnitur ꝓficit. dum leditur vincit. dum arguitur intelligit. tunc stat cum superari videtur. hec ille.

¶ Caplm. x. in quo ostēditur q̄ xp̄us docuit v̄bo ꝛ exemplo q̄ bītudo hūana ꝯsistit in ꝯtemptu terreno⁹ et adhesione ad celestia quā doctrinā eius veri discipli secuti sunt. et q̄ in p̄mitiua ecc̄ia q̄n nullā p tātē mūdanā fidēles habebāt pfectiores viri ut plurimū muemebātur in ecc̄ia q̄ nūc quando regnis ꝛ potestatibꝫ hūanis et mūdanis ecc̄ia abūdat. Ex q̄bus ocludit. q̄ regnū rōno⁹ ꝛ regnū xp̄i seu ecc̄ie nullo modo sūt idem sed diuīsa.

Saulus.

DOn alleges mihi rogo doctores tuos. q̄ dcā suā nullā aūctē hūt apud me misi forte in quātū rōnē ꝯtinēt.

Paul⁹. ¶ Scire debes q̄ in dyaleticis disputacōibꝫ vel iudiciarijs altercacōibꝫ ꝯtētiosis sp creditur hominī cōtra se ij nō credatur ei. p se. et ideo cū xp̄s nr̄ ꝛ sui discipuli cōcedūt ad ip̄os nō ptinē regna nec dīnia tpalia. ſ̄ potius pſecucōnes ꝛ maxīas tribulacōnes sustinē. manifestū est q̄ in ſ̄ sit credendū sibi cū sit ꝯtra eos. p̄ſtī q̄ qđ de hac materia v̄bo dixerūt opis testimonio cōprobauerūt.

Saul⁹. ¶ Declara mihi ista q̄ dicis. ſ. q̄ mḡr tuus ꝛ eius discipuli v̄bo docuerūt ꝛ fcō ostēderūt.

Paul⁹. ¶ Qđ aūt mḡr me⁹ xp̄s docuit clarē ꝛ p̄blice q̄ bītudo q̄ ē vltimū a rōnali creatura desiderabile nō solū nō cōsistat in bonis tpalibꝫ. ſ̄ potius ī bō tpalia dimittēdo seu odiēdo ꝛ pſecucōnē vsq; ad mortē. p suo noīe sustinēdo manifeste p̄z ex ſ̄. nā in suo p̄ncipali ſmone quē in mōte ore ꝓpo discipulis ꝛ multitudini ꝓpo⁹ p̄dicauit aptē dixit. bī pauperes spū qm ip̄o⁹ est regnū celo⁹. bī qui lugēt. ꝛ c̄. Et in fra. beati eritis cum pſecuti vos fuerint homines ꝛ c̄. In quibꝫ et multis alijs manifeste docuit q̄ bītudo qđ ē vltimū desiderabile non in bonis terrenis ſ̄ in celestibꝫ ꝯsistit. et p oēs discipulos suos in quibꝫ ecc̄ie fundāta ꝯsistūt ad hāc bītudinē spūalē dirigebat q̄ in ꝯtēptu terreno⁹ p amore celestiū ꝯsistit. quā quidē doctrinā ip̄e xp̄s exemplo manifeste p vitā suā ꝛ mortē cōfirmauit sacratissimā. qđ m. p cessu p̄mitiue ecclesie. ſ. a tpe ap̄lo⁹ vsq; ad tēpus Siluestri ꝑpe maxime claruit q̄n nulla p tās mūdana erat apud fidēles. et tūc maxīe ꝓsperabatur in spūalibꝫ bonis. Floreba⁹ enī in freq̄ntibꝫ et triūphalibꝫ martirijs. cū p fidē xp̄i sustinēda oēs sūmi pōtifices q̄ fuerūt a Petro vsq; ad Siluestrū q̄ fuerūt. xxxv. in numero fere et magna multitudo p̄lato⁹ et religioso⁹ et etiā

simpliciū vtriusq; sexus p xpi nomīe tormētar tyrannoꝝ rabiē vsq; ad crudelissimā mortem gaudēter sustinebāt. ex quibus manifestabatur q; vtus fidei r caritatis q̄ sūt vera r maxima bona spūalia in ecclia xpi in eodē tpe maxie abundabāt Et sic p; q; etiā ecclia xpi plus ꝓsperabatur in bonis spūlibꝫ tpe illaꝝ psecucōnū q̄n tpalē potestatez nō habebat q; cum postea fideles xpi magnas ptātes seculares r mūdana dnia obtinuerūt. Nūc enī r hi vtutes p missionē diuinā nunq; ex toto deficiūt in ecclia. non tn sub eodē feruore et gradu omūiter repūtur sicut in primitiua ecclia q̄n hūiliter absq; tpalibꝫ dnīs cursū huius vite faciebāt. Ex quo manifeste p; qō tibi dicebā. scz q; ecclia xpi iam in suo esse pfecto et opleto erat q̄n sibi aduenit tpalis ptās. et sic talis potestas in ecclia non ꝑpria seu essentialis sz accidētalis ē ut ex dictis p;. Et nō q; bm opinionē quorūdā urispitoꝝ constātinus nō potuit transferre dominū imperiale seu tpale sūmo pōtifici. Sed cōm alios vero lz hoc potuerit nō tn debuit. Sz quicquid sit de hoc si ecclia xpi scz sūmus pōtifex cū suo sacro collegio et sancta synodo vmūsaliter approbāte dimitterēt seu renunciarēt libē dnīa seu potestates seculares silr r possessiones r oīa q̄ ecclia olim habuit a Constātino cesare sic q; ecclia remanēt oīmo ab hmōdi tpalibꝫ sicut tēpe apl'oꝝ expedita. non credo q; alicui vero catholico esz dubiū q̄n ecclia xpi esz tāte dignitatis et vere pfectōnis sicut nūc ē. Ex quibꝫ p;z q; hmōi dnia mūdana p̄nt adesse vel abesse ecclie xpi sine ipius corrupcōne r sic sūt et accidētalia. Secus ē de regno seu impio Rōnoꝝ. a quo si tpales potestates remouerētur regnū remanēt penitus destructuz. et ideo manifestū est q; regnū Rōnoꝝ r regnū xpi seu ecclesie nullo mō sūt idem sz diuersa. put tibi ꝓposui.

¶ Caplm. xi. i quo ostēditur q; p cornu puulū affixū quarte bestie nō intelligitur xps nr̄. put iudei falsse exponūt.

¶ Saulus.

Licet verū sit q; regnū Rōnoꝝ r regnū ecclie xpi tui nō sūt oīno idē sz diuersa regnū tn xpi tui seu sue ecclie habet quandā dependētiā cum impio Romano quod ꝑprie in reuelacōne facta dan. vn̄. capl'o de q̄tuor bestijs significatibꝫ q̄tuor regna supradicā significat. In ipa enim visiōe p quartā bestiā bm oēs intelligitur regnū rōnoꝝ. In q̄ quidē

q̄rta bestia cornu paruuz apparuit qō vidz ꝓprie figurare re-
gnū xp̄i tui seu regnū eccīe sue ut pz ex multis. Prio. q̄ regnū
eccīe xp̄i tui habuit mtiū mfimū seu hūile qō pz de xp̄o tuo
qui vitā paup̄ē gessit. Silr de eccīa tua p̄mtia eius vestigia
seqñte put tu sup̄ affirmasti. Que quō pauptas seu hūilitas
figuratur im p̄dcō cornu cum dz de eo qō est paruū. Ex quo pz
q̄ illud cornu nō erat ita magnū sicut alia cornua bestie. Sic
nec tua eccīa habuit tam magnū mitiū in ptāte sicut alia q̄-
tuor regna. Scō. q̄ cornu istud paruū erat fixū in quarta be-
stia. i q̄ manifeste figurat eccīe tue colligacō cū impio rō no
q̄ quarta bestia est r eius deriuacō ab eo ut factū est in ostā-
tino r siluestro. Tercio qō maius r fortius est. q̄ xp̄s tuus ma
nifeste ostendit multa denotātia pluralitatē in dīuinis exp̄mēdo
tres p̄sonas distinctas realiter esse in diuinis qō est manife-
ste nō solū cōtra vnitatē dīnam q̄ etiā a ꝓphetis demōstrat' ul'
saltē occedit'. ꝫ etiā ostra añctez dōm esc̄pture exp̄ssam deutero-
.vi. cap̄lo. Audi israhel dñs deus tuus vnus est. Silr ostendit y-
emptitatē dei r hois mtiū q̄ ipe xp̄s tuus qui verus hō erat
etiā ꝑm te fatebatur tū se esse verū deū qō tu etiā cedis r p̄di-
cas. qō est cōtra sūmā simplicitutē diuinā q̄ etiā rōe naturali
a plīis demōstrat'. ideo ꝓpe figuratur p̄dcm cornu de quo dz
in p̄dcā reuelacōe dan. Et ꝑmōes ostra excelsū loq̄tur. Quid
enim p excelsū intelligitur i hoc loco nisi ipe deus. de quo p̄s.
Excelsus sup omes gētes dñs. Quis magis ō dīm loq̄tur
q̄ qui ō suā sūmā simplicitatez et vnitatē plitatē rez distinc-
tam ei attribuit. Silr et corporalitatē seu hūanitatē creatam
in deū creatorē assumptā hoiem verū deū asseruit. Et sic pz ma
nifeste q̄ xp̄s tuus ꝑmones ostra excelsū locutus ē. Silr mlta
ostendit ostra legē mosaicā r ostra eius doctores. qui quidē erant
phariseī ipam legē mosaicā docētes r ad lītam obseruātes. ut
pz p̄ p̄cessum euāgelij tui. et potius ostat p euidētiā facti. nā
tu et fideles qui xp̄i tui vestigia sequimini totā mosaycam le-
gē frangitis negligēdo p̄cepta in eadē ostēta lege tā affirma
tiua q̄ negatiua ut discurrēdo p singula patet. et sic de magi-
stro tuo p̄nūciatur i damele. putabit q̄ possit mutare tēpa et
legē. vñ notāter dicit putabit q̄ possit mutare. q̄ ꝑm rei ve-
ritatē solus dei est mutare legem quam ipe condidit. vñ licz
hoc putauit nō tñ potuit hoc facere. eo mod quo dicitur. il-
lud possumus qō de iure possumus. Dicit autē q̄ putauit q̄

possit mutare tpa. vñ xps tuus asseruit q tpus aduētus salu atoris impletū erat tpe suo. qđ tamē non ē verū. q saluator nr nondū aduemt. Et sic vides manifeste. q xps tuus est ille qui hmones otra excelsū loquit. et putabit q possit mutar tpa z legē. et p oēs ille ē ꝓprie figuratus p comunu puulū qđ apparuit in quarta bestia qđ destruēdū est simul cū eadē bestia quarta. s. rōno impio p regnū messie vēturi quē firmiter expecto ut in eodē caplo dañ. hētur. ¶ Paulus. ¶ Si oīderas verū sensū vboꝝ dañ. q allegas nō recte ea expomis ꝛ extorte. Constat enim ex hijs q sūt dcā supꝰ. q hec visio damelis de q̄uor bestijs in. vij. caplo otenta. in q̄ quarta bestia ex toto destruēda p̄nūciatur et filius hoīs ꝓbetatur venīs in nubibꝰ celi. ꝛ c. totū hꝫ intelligitur implēdū in aduētu xpi scdo in quo vēturus ē in maiestate ꝛ ptāte magna ad iudiciū. non aūt de ꝓmo aduētu in quo humiliter nō in ptāte mūdana ꝛ tanq̄ lapis absciſus sine mambꝰ denūciatur vēturus. vñ nō ꝑt xpo ꝛm p̄ mū suū aduētū applicari q figuretur i comunu puulo affiro in q̄rta bestia. ¶ tē de hoc comunu puulo legitur i eodē caplo q faciebat bellū cū scis seu otra scos ꝛ ꝑualebat eis. qđ nullo mō ꝑt verificari de xpo de quo nusq̄ legitur fecisse bellū ꝑ ꝛm otra scos. ¶ Saulꝰ. ¶ Qđ xpus tuus fecerit bellū otra scos expomitur ꝛm doctores nros eo q fecit bellū otra iudeos quibꝰ ꝑualuit in q̄tū occasiōe sua ut sup̄ dicebā dispsit ꝛ abiect ꝛ q̄si destructi sūt. ¶ Paulus. ¶ Licet verum sit q iudei sūt dispsi ꝛ destructi occasione xpi nri eo q nō recepe rūt eū ꝛ potius repulerūt ꝛ occiderūt. ex hoc tñ non seq̄tur q xps fecerit bellū otra eos. bellū enī non dr nisi vbi sit pugna inter ptes adiuicē dimicāres. qđ hactenus nō legitur fcm int xpm seu suos fideles ꝛ iudeos. ¶ Saulꝰ. ¶ Expositio mea de ipso comunu puulo pncipaliter fundatur i ꝛ qđ dr de eo. Sermōes otra excelsū loq̄tur ꝛ putabit mutare tpa ꝛ legē ꝛ c. qđ recte applicatur xpo tuo mō sup̄dcō in q̄tū locutus ē otra vnitatē dei ꝛ otra eius sūmā simplicitatē. Siliter putauit mutare legē mosaicā ꝛ tpa ꝑfimita ad aduētū messie. vnde de istis volo q satisfacias michi si potes alijs dimissis. In istis enī pēdent ea q̄ sūt pncipalia in tota otroūsia nra. ¶ Paulus. ¶ Verum dicis in hoc q in hijs q̄ obicis otra xpm nrm pncipaliter pēdet otroūsia nra. et ideo de istis ē diligenter agēdū. vnde expediti de hac distinctōne in q̄ sumꝰ. placet michi q

discutiamus de singulis predictis.

¶ Caplm. xij. m q̃ ostẽditur q̃ p cornu puulũ supdictũ intelligitur antixps ꝓm verã catholicor exposicõẽ.

¶ Saul⁹.

Doc quidẽ opto. ꝫ volo ut ꝑus dicas quõ expomitur illud de cornu puulo ꝓm doctores tuos. et sic expediti de hmõi reuelacõne damelis ad supdcã q̃m hac materia magne arduitatis sũt deo disponẽte ꝓcedam⁹. ¶ Paul⁹.

¶ Ad declarationẽ hꝰ q̃ petis duo sũt ꝓsupponẽda. ꝑmũ est in visiõe m. viij. capl'o dañ. otẽta de aductu xpi scdor de eius effectu circa mũdanã ptãtẽ penitus auferẽdã de quo ibi agit. ut supra m. ij. capl'o hꝰ distinctõms ostẽsũ est. Scdm ẽ q̃ p q̃tuor bestias in hac visiõe otẽtas designãtur oẽs ptãtes tyrãnice famose q̃ fuerũt et erũt a pncipio mũdi vsq; ad finẽ. Prima enĩ bestia in scda etate incepit a nemroth q̃ fuit ꝑmus oppssor hoim et q̃ primo regnauit in babilonia caldea ut hẽtur gen. x. q̃ quidẽ ptãs tyrãnica cõtinuata est p assyrios et alios usq; ad nabuchodonosor. Per q̃rtã vero bestiã designatur tota ptãs tyrannica et mũdana incipiẽdo a regno rõnor vsq; ad finẽ mũdi seu vsq; ad antixpm inclusiue. ¶ Saulus.

¶ Circa illa q̃ primo ꝓsupponis replicare nõ intẽdo. q̃ supꝰ de ꝫ habuimus colloquiũ in capl'o p te allegato. Sz õ suppositũ tuũ aliq̃ videtur dicẽda. et spẽaliter circa illud q̃ dicis significari p ꝑmã bestiã. Nam ſm planũ sensũ lr̃e damel' ꝑma bestia nõ videtur incepe ms a nabuchodõ. sicut in visiõe statue ꝑma ps illius statue. s. caput q̃ rndet prime bestie a nabucho. incepit. cui damel dicebat. tu es caput aureũ dañ. ij. Silr g̃ videtur dicẽdũ de ꝑma bestia q̃ scz incepit a nabuch. nõ autẽ a nemroth de quo nõ fit mẽtio in istis reuelacõibꝰ damel. Itez de hoc q̃ dicis q̃ ptãs tyrãnica p nemroth incepta otinuata ẽ p assyrios et alios vsq; ad nabuchodonosor nõ allegas aliquã aũctẽ seu rõez in quibꝰ hoc fundet. et ideo ꝓsupposituꝫ tuũ in hoc manet sine fundamẽto. Itẽ hic agimus ad hñdã veram exposicõez de cornu puulo fixo in q̃rta bestia. ad qđ nil refert an ꝑma bestia incipiat a nemroth. put tu vis. vel a nabuch. put li tu vidor sonare. Supfluũ vidor g̃ hoc introducere de exẽsione significati p ꝑmã bestiã. qđ nichil facit ad ꝓpositũ.

¶ Paulus. ¶ Inter expositores nostros quidã sũt qui regnũ p ꝑmã bestiã figuratũ dicũt incepe a nabuchodonosor.

ſicut tu dicis · Sed̄z alios verō incipit a Nemroth ut dixi · quē quiō expoſitio ſcz ſcda magis placz mihi eo q nēroth fuit p̄mus rex in babilonia zr caldea vbi poſtea regnauit nabuchōd̄. de quo quidē nēroth ſingulariter zr primo legitur q fuit oppſſor hoīm · q quiō oppſſio tāte ferocitatis fuit q vtebatur i p̄uerbiū ut legit̄ gen · x · Et q iſta q̄tuor regna de q̄bz ħ fit mentio ꝛuenerūt in hoc q q̄libz eoꝝ fuit affligēs iuſtos ſeu fideles cū quadā ferocitate · idcirco racōnabile videtur q cum de caldeis agēt in q̄tuz fuer̄t oppſſores iuſtoꝝ ſeu fideliū q in tali narracōe nō p̄termittēbat nemroth q fuit p̄mus rex caldeoꝝ · de cuius tyrānica ptāte p̄us facta fuit in oīmis ſcripturis mētio · Nec ē file quātū ad hoc de viſiōe ſtatue · q ibi dem fuerat ut ſup̄ agebatur de bnſ q̄tuor regnis in q̄tū conueniebāt in cultu ydoloꝝ in q nabuchodonoſor fuit p̄ncipalr exceděs · voluit enī ſibi vſurpare honorē dīm̄ intm̄ q fecit ſibi ſtatuā aureā magnā in q̄ adorarer ab vniūſ ꝑſis mūdi damniſ · iij · Cuius file nō legitur factū ante ipſū nabuch · et ideo rationabile fuit ut ab ipſo tanq̄ a capite inciperet figuracō ydolatrie · In hac aūt viſione de q̄tuor beſtijs in q nō agitur de ydolatria ſz de tyrānica ptāte zr ferocitate q̄tuor regnoꝝ p̄dcōruz nō immerito mitiū ſumi debet a Nemroth rege babilonie · de cuius tyrannica ferocitate primo facit diuina ſcriptura mētionē ut dictū eſt · Ad aliud vero qđ obicis dicēs q non probo ptāte tyrannicā p nemroth inceptā ꝛ continuatā fuiſſe p aſſyrioſ et alios vſq; ad nabuch · dicendū · q ſatis legitur de Sēnacherib rege aſſyrioꝝ · qui quidē aſſyrij exiuerūt de terra ſanaar · ſ · caldea ut habetur gen̄ · x · q mouit multas regiones et trāſtulit nacōnes de ſuis propriis patriis ad alienas · ut habetur iſaie · xviij · et · xix · capl'o · vñ p̄ſumēdum eſt q etiā aliq̄n de illiſ ptibz oriēt alibz ſuccedēt imitatores hmōi tyrānice ferocitatis · lz ſcriptura de bnſ nō faciat mēcōnē eo q nō eſſent tāte poteſtatis ſicut Nēroth ꝛ nabuch · qui in hoc multum excedebāt · Propter hoc enī regna illa figurāt̄ p beſtias mōſtruoſas vt puta leenā cū alijs qđ non ē im rei natura ad denotandū q eoꝝ ferocitas erat ſingularis tanq̄ mōſtruoſa · De alijs vero intermedijs oppſſoribz ſeu tirānis qui nō ad tm̄ graduz ferocitatis attingebāt non fuit mētio facta · ſz p̄ſumendū eſt q nō defuerūt oppſſores hoīm in illis ptibz exquo nō fuerūt p̄ncipales oppreſſores deuicti vel ſuppreſſi p alios · tria enī vicia

ex quo incipiũt nõ ꝑ sueuerũt cessare nisi eis fortiter resistat. qõ nõ legitur factũ fuisse circa caldeos usq; ad tps psaye seu me thoye. Ad illud aũt qõ dicis quo ad expositiõz de cornu paruulo michil refert an prima bestia incipiat a nemroth vel a nabuchodonosore. rñdeo q; lz ꝯ nõ faciat ad istõ ꝓpositũ de necessitate. facit tñ de ogruitate. Nam si p primã bestiã significãt omes tyrãnice potestates a principio mũdi usq; ad nabuchodonosor inclusiue. ogruũ est ut p quartã bestiã designẽtur oẽs tyrãnice ptãtes incipiẽdo a regno rõnoye vsq; ad antixpm inclusiue. q; quidẽ antixps erit vltus finẽ mũdi. Congruũ est enĩ ut fines ꝑmonũ ꝓportionẽtur ꝛm suis principijs seu initijs.

℣ Saul⁹. ¶ Die ergo michi quõ expones hãc reuelacõez circa quartam bestiã cuius significacõem dicis esse duraturaz vsq; ad finẽ mũdi. ℣ Paul⁹. ¶ Per quartã bestiam oũiter ꝑm omes intelligitur regnũ rõnoye. q; quidẽ bestia q̃rta nõ notatur ꝓpo nolle sicut alie p̃cedẽtes ut puta leena vel pdus ꝛ hmõi. eo q; ferocitas eiꝰ essz valde difformis ꝓpter magnã duracõez tpm huius bestie. in q; quidẽ duracõne varie et varie ferocitates ꝛ otigerũt ꝛ in futuro otingẽt. et ideo nõ bñ possent p ꝓpriũ nomẽ alicuius bestie designari. De seuicia aũt istiꝰ bestie otra fideles dicit q; ẽ terribilis ꝛ mirabilis et fortis nimis. Dicit etiã de ea q; dissimilis erat ceteris bestijs eo q; ferocitates p̃cedẽtiũ regnoye excedebat. qõ satis patuit in psecutione fideliũ tam aplorũ q; martirũ. q; quidez psecutio a nerone vsq; ad constãtinum nõ cessauit. sed otinuata ẽ p. cccc. annos. Dicit etiã de hac bestia q; habebat cornua decem. p qõ omuniter intelligũtur decem reges circa mũdi finez in quos regnes ꝑm quos dã regnũ rõnũ diuidetur ante finẽ mũdi sic ut simul erũt decẽ reges circa mũdi finẽ. Potest eẽ intelligi ꝯ de multitudine ptãtum q; in processu tpis successiue fuerũt ꝛ erũt in ꝯ impio. Et sumitur hic nũs determinatus pro indeterminato. sic zach. viij. caplo. Apprehendẽt decẽ hoies de oẽibz linguis gentiũ. p qõ intelligitur multitudo hoim. vñ p hec decem cornua intelligũtur varia ꝛ diuisa regna que ab exordio regni romanoye vsq; ad finẽ mũdi in vniuerso erãt regnatura siue simul siue successiue inter q; possz intelligi regnũ mahumeti qõ magnã ptẽ occupat vniuersi. inter que quidẽ cornua diligẽter ofiderabat daniel illud cornu paruuluz qõ ortum ẽ de medio eoye. p qõ intelligitur antixpus. qui dr paruulus quia erit

de gñe ín deorum quia am a magnis temporibo sc; a passione
xpi r citra sunt m maxima dilectõne r vilitate. et iste antixps
descensurus est ab eis non a nobilibus eoꝝ ut puta de tribu
ín da vel de tribu sacerdotali. sed de tribu dan de qua nũquã
fuerũt reges vel sacerdotes nec doctores vel pncipes. et ideo
figurabat a pncha iacob gen. xlix. in colubrũ vel ceraste.
q̃ sũt aialia venenosa r pestifera. qõ quidẽ ceraste dr esse aial
venenosũ hns cornu in capite. Et sic vba damelis in ℣ loco
pñt alludere vbis patriarche supradictis. De ipo etiã cornu
dr. Et ecce oculi q̃si hominis erãt in cornu isto. ℣ dupl̃r pt
expoi. ℣no mõ ad excludẽdũ ab eo dignitatẽ. q. d. licet anti
xpus faciat tãta mirabilia ut ab aliquib credatur deus. tam
erit homo purus. Alio mõ pt expoi hoc qõ dr. quasi homi
nis. ad excludẽdũ ab eo rectã seu vtuosam hũanitatẽ. quasi
diceret. iste antixps tãta diabolica fraude est imbutus q nõ
debet dici homo sed quasi homo. Dicit etiã de eo. Et os loq̃ns
magnalia. q̃a ctãdo se de hjs que non potest facere tã pro
mittendo q̃ minando magnalia loquetur. De isto etiã cõmu
dicit q̃ loquetur contra excelsuz. quia tota eius doctrina ne
phãda erit ad blasphemãdũ de xpo qui ẽ excelsus sup oẽs.
vndr priũ nomẽ suũ ẽ antixpus id est contra xpm. Dicitur
etiã de eodem q̃ putabit mutare tempora et leges. ℣ã tem
pus quod fuit assignatũ ad aductum xpi primũ p. lxx. ebdo
madas damelis quod iã transijt in pteritũ ut dicẽ ẽ putabit
mutare in futurũ. ut ipse antixpus credatur venire in tẽpore
assignato p pphetas ut sic hr̃etur pro vero xpo. qõ ẽ falsissi
mũ. Silr putabit mutare legẽ gr̃e sc; euãgelicam in cerimo
nias legales. q̃ post passionẽ xpi et euãgelij sui pmulgatio
nem sunt mortifera. illas putabit mutare id ẽ vnificare. Qõ
quidẽ cornu simul cum quarta bestia in qua ẽ affixum quod
figmificat totã potestatem tyrannicã est per verũ xpm ad iu
diciũ vemẽtem destruẽda et tradenda r comburẽda igni. s. in
fernali. et tũc iudiciũ sedet et libri apti sunt. ℣sta et plura alia
q̃ ad expositionẽz huius visionis damelis specialiter circa
quartam bestiam pmittẽt tradũtur a doctoribo nostris. q̃ licet
proprie cõsonãt litterre r veritati. nõ tamẽ allego ea cõtra te
ut arguẽs. scio enim q posses negare multa de hjs que dicã
sunt. sed ut sciãs quomodo expositores nostri istam expo
nũt pphetiã. ℣nũ tamẽ ex dictis accipio qõ facit manifeste

contra te qđ nullo mō negare posses. sc; q hoc comu puulus de quo dr q loqtur otra excelsū r putabit mutare tpa r legem erit circa diē iudicij r finem mūdi. ut manifeste litera testatur. vnde nullo modo possz hoc mtelligi de xpo nostro, put tu intendebas. a cuius tpe natiuitatis transiuerūt. M. cccc. xxxiij. anni a natiuitate sua r nondū statim finis.

¶ Caplm. xiij. in q ostēdit q ex hoc qđ dicitur de comu puulo q loqtur otra excelsū r putabit mutare tpa r legē. q verba false iudei applicāt ad verū xpm. sumitur ordo ad tractāduz de quibusdā q sūt magne arduitatis in hoc opusculo.

¶ Saulus.

Quicquid sit de tpe aductus seu apparicōis istius comu puuli adhuc video q illa q de ipso comu dnr ppe adaptātur xpo tuo. spēaliter illud qđ dr de eo q loqtur otra excelsū et putabit mutare tempora r legē. Xpus enī tuus cōtra vmitatē dei r summā eius simplicitatē locutus est. Similiter r putauit mutare legē mosaicā r c. Et ideo si vales responde michi ad ista que sunt maioris arduitatis q quecunq; alia inter me et te tractanda.

¶ Paulus.

¶ Verum est ut dicis q ista sunt diligenter inter me et te discutiēda. et ideo conuenit q de singulis eoz p se inter nos tractetur r detur ordo tractandi scilicet de quo pmo et de quo secundo et sic de alijs. quē quidē ordinē ad tuū bñplacitū cōmitto.

¶ Saulus.

¶ Quia nostra cognitio omuniter pcēdit a minus notis ad magis nota. ideo ordo tractandi seu discutiendi predicta q michi cōmittis videtur talis esse debere. scilicet ut pus de mutatione legis mosaice quam tuus xpus putauit mutare agamus. deinde de pluralitate quam dicit esse in diuinis. consequēter de incarnacōne seu incorporacōne dei. que omia sunt contra sacras scripturas diuinas.

¶ Paulus.

¶ Placet michi q iste ordo teneat. et ideo dic de primo.

Distinctio octaua de scrutinio scripturaꝝ circa innouacōnē ōme legis tempore messie et cōtinet xvi capla.

¶ In pmo capitulo ostenditur q̄ legi mosayce possit aliquid addi vel diminui. lz p aliqs autoritates iudei mitūtur oppositū pbare.

¶ In secō capło ostēditur q̄ deus pmisit dare populo israhelitico nouā legē aliā a lege mosayca.

¶ In tercio capło ostēditur q̄ lex noua scz lex messie tam excellētior est respcū legis mosayce q̄ lex mosayca dz esse vana respectu legis messie. nec ex hoc tollitur quin lex mosayca sit sancta et a deo data.

¶ In quarto capło ostēditur q̄ deus suscitaturus erat de medio israhel aliū ꝓphetā legislatorē pter moysen.

¶ In capitulo quīto ostenditur q̄ licz m aliquibꝫ pceptis mosayce legis videatur dici q̄ sint in ppetuū obseruāda. tamen ꝑm hebraycam veritatē hoc non est intelligendū de perpetuitate absolute ꝫ tantūmodo limitata ꝑm durationē debitam mosayce legi.

¶ In capitulo. vi. ostenditur q̄ terminus duracōnis mosayce legis est lex noua que data est per xp̄m. et q̄ lex mosayca non obligat ultra illū terminū quantū ad ea que in ipa lege mosayca cōtinētur que nō fūt de lege nature et q̄ ex hoc nō sequitur q̄ lex mosayca nō fuit a deo data.

¶ In capitulo. vij. ostenditur q̄ licz lex mosayca quo ad plura pcepta in eadē cōtenta nō obligat tpe legis noue. est tamē putilis ad multa. q̄ omia in eadē contenta ad nostram doctrinā scripta fūt.

¶ In capło. viij. ostēditur q̄ in duobꝫ pceptis de dilectione tota lex pendet et ꝓphete ꝑm sentētiā saluatoris.

¶ In capło. ix. ostēditur q̄ ꝑm quosdā doctores talmudicos multitudo pceptoꝝ mosayce legis in paucis vel etiā in vno consistit qō etiā concordat cū dicto saluatoris supdicto.

¶ In capło. x. declaratur de quibꝫ mādatis mosayce legis intelligendū est verbū xp̄i dicētis. Si vis ad vitā ingredi serua mandata. Math. xix. capitulo.

¶ In capitulo. xi. ostenditur que fūt illa pcepta mosayce legis que dicuntur moralia. quoꝝ duratio est perpetua in hac

vita et que sunt iudicialia seu cerimonialia quoꝝ duratio in lege noua terminatur.

¶ In capitulo.xij. ostẽditur ꝙ cerimonialia et iudicialia p̃ceptа sũt quedã determiacões moraliũ p̃ceptoꝝ. et ꝙ ista licꝫ sint institutа a deo. tñ sũt mutabilia autoritate ōma sine p̃iudicio immutabilitatis ipius dei. q̃ quidẽ mutatio cerimonialiũ et iudicialiũ habetur etiã p doctores talmudicos.

¶ In capl̃o.xiij. ostẽditur ꝙ fideles xp̃i nõ sũt redarguẽdi de trãsgressione p̃cepti de ydolatria eo ꝙ adorant sculptilia et imagines otra iudeos q̃ eos ouĩter ydolatras eẽ existimãt.

¶ In capl̃o.xiiij.ostẽditur ꝙ fideles xp̃i nõ sũt trãsgressores p̃cepti de obseruacõne sabbati, put iudei false existimant. et ꝙ dies dñica successit sabbato in hac obseruacõne.

¶ In capitulo.xv.ostẽditur ꝙ p̃ceptũ de circũcisione corpali non obligat fideles xp̃i sic̃ iudei false existimant ꝛ cessat cũ aliꝭ cerimonalibꝫ veteris legis.

¶ In capitulo.xvi.ostenditur quõ intelligendũ sit istud verbũ malachie ultimo. memẽtote legis moysi serui mei.

¶ Capitulũ p̃mũ in quo ostẽditur ꝙ legi moysi possit aliq̃d addi vel diminui ꝛ p aliquas autoritates iudei mituntur oppositũ pbare.

¶ Saulus.

Scrutãdo scripturas reperio ꝙ lex ōma que data fuit p moysen nõ erat innouãda nec mutanda. cũ p̃ceptis eius nec ei erat aliquid addẽdũ seu diminuẽdum. Legitur enim deutro.iiij. Et nũc israhel audi p̃cepta et iudicia q̃ ego doceo te ut faciens ea vivas. et ingrediẽs possideas terrã quã dñs deus patrũ vestroꝝ daturus est vobis. non addetis adverbuꝫ qõ vobis loquor neqꝫ auferetis ex eo. Ex qua autoritate et aliꝭ similibꝫ manifeste habetur qõ dictũ est. ſ. ꝙ lex mosayca nõ erat aliquo modo innouãda nec addẽduꝫ ei erat aliquid in p̃ceptis eius seu diminuẽdũ. Constat autẽ ꝙ magr̃ tuus vel saltẽ discipuli eius autoritate totũ oppositum fecerũt qõ patet discurrendo per p̃cepta diuina p̃dicte mosayce legis tam affirmatiua q̃ negatiua que pro maiori parte a tuis fidelibꝫ nõ seruãtur. quẽ quidẽ discursũ p particularia ad presens omitto. sed solum volo a te querẽ in generali quõ potestis asserere ꝙ lex noua tradita p magr̃m vr̃m sit a

deo data cū principaliter lex mosayca consistit in p̄ceptis in eadē contentis quibꝫ nō est addendū aliquid vel diminuendū ut dictū est. ¶ Paulus. ¶ Ad hoc qđ obicis dimissis ad pñs quibusdā alijs quibꝫ rō tua possꝫ euacuari · volo tibi breuiter rñdere sic · Si bñ attendis p autoritatē quā allegas solū p̄hibentur subditi ne addāt vel diminuāt p̄pria autoritate ad p̄cepta diuina in lege mosayca contenta · sed p hoc non intelligitur quin deus vel etiā aliquis p̄pheta habēs diuinā potestatē ad hoc faciendū possit addē vel minuere ad p̄cepta p moysen data · hoc enī p̄prie intelligitur p v̄ba autoritatis a te allegata · dicit enī nō addetis ad verbū qđ vobis loquor neqꝫ auferetis ab eo · q̄ quidē verba ad populū israhel dirigūtur nō aūt ad deū cui nō loquitur nec ad aliquē p̄pheta ad hoc dīmā aūctē hñtē · Nō enī dixit · nō addatur verbū neqꝫ auferatur ab eo · ꝫ dixit · nō addetis neqꝫ auferetis ab eo · sc; vos israhel quibꝫ loquor · Secus est de deo qui semp est liber · et p̄t semp addē ad verbū p ipm datū vel ab eo auferre · idē dicendū de p̄pheta qui ad hoc hr̄et dīmā ptātē.

¶ Saulus. ¶ Licz concedendū sit qđ deus p̄t addere vel diminuere ad verbū seu p̄ceptū p ipm datū cū eius potestas nō est limitata ꝫ est infinita nullus tamē p̄pheta hoc posset facē · nec credendū est qđ aliquis habeat ad hoc diuinam potestatē · nō enī legitur in toto p̄cessu veteris testamēti qđ deus p̄mitteret se alicui daturū talē aūctatē sc; immutādi mosayca legē vel aliquid addendi vel diminuēdi ex eius p̄ceptis neqꝫ etiam de messia p̄misso ut credo hoc legitur · Et ideo mgr̄ tuus vel eius discipuli qui p̄cepta mosayce legis minime obseruāt dici debent hoc facē potius temeraria presūptione q̄ diuina autoritate.

¶ Capitulū secūdū in quo ostēditur qđ deus p̄misit dare populo israhelitico nouā legē aliā a lege mosayca.

¶ Paulus.

Dicere qđ nullus p̄pheta potest habere dīmā autoritatē ad hoc qđ possit addē ad verbū seu p̄ceptū p ipsum datū vel ex eo diminuere si bñ cōsideras derogatoriū est omi potētie dīme que p̄t libere dare seu cōcedē suā autoritatē cui voluerit ad dispensandū seu inouandū in suis p̄ceptis · Si qđ dicis qđ licet deus possit hoc facere · nunquā tñ fecit nec p̄misit se facturū ideo volo tibi ostendē oppositū · f.

q̄ deus ꝓmisit dare populo israhelitico nouā legē aliā ab illa quā dedit eis cū exirēt de egipto que est lex mosayca. Similiter q̄ deus ꝓmisit suscitare ꝓphetā de medio israhel qui esset legislator sicut moyses. ¶ Saulus.

¶ Ostende michi hoc q̄d dicis p sacras autoritates.

¶ Paulus. ¶ Q̄d aūt deus ꝓmisit dare populo legē nouā aliā a lege mosayca clare habetur Jere. xxvi. ubi sic habetur Ecce dies venīt dicit dñs et feriā domui israhel et domui iuda fedus nouū nō ſm pactū q̄d pepigi cū pribꝫ eoꝝ in die qua apprehendi manū eoꝝ ut educerem eos de terra egipti. pactuꝫ q̄d irritū fecerunt et ego dñatus sum eis ea q̄ dicit dñs. Sed hoc erit pactū q̄d feriam cū domo israhel post dies illos dicit dñs. dabo legē meā in visceribꝫ eoꝝ et in corde eoꝝ scribam eam et ero eis in deū. ex qua autoritate duo exp̄ssē habētur. vnū est q̄d deus daturus erat legē nouā aliā ab illa quā dederat patribꝫ eoꝝ cū educeret eos de egipto. Aliud ē q̄ hec lex noua alio mō nouo erat dāda q̄ antiqua. nā erat scribenda in cordibꝫ sicut antiqua fuit scripta in tabulis lapideis ad denotādū firmitatē seu stabilitatē scōe legis scz noue z infirmitatē seu instabilitatē antique de qua dixerat pactū q̄d irritū fecerūt. ¶ Saulus. ¶ Vnde habes q̄ p pactū nouū q̄d hic dicitur intelligatur lex noua. dictō enī que hic ponitur in hebray co ubi tu habes pactū est berith q̄d nō significat legē solū ſz etiā testamentū et fedus seu pactū.

¶ Paulus.

¶ Licz verū ē q̄ berith in hebray co q̄nq; sign̄t pactū vel fedꝰ. frequēter tn̄ sign̄t legē q̄ est quodāmō pactuꝫ seu fedus inter deū legē cōstituentē et hoiem recipientē legē p̄sertim ubi dr de illo berith scribi sic hic dr. Et in cordibꝫ eoꝝ scribā eā. in talibus enī sp sign̄t berith legē. Exo. enī. xxxiiij. de moyse q̄n decem māndata legis que data fuerūt in mōte sinay in quibus p̄ncipaliter lex mosayca cōsistit dicitur in psona ipius moysi. et scripsi sup tabulas v̄ba berith decē scz verba. in quo loco manifeste habes q̄ berith accipit̄ p lege in tabulis scripta. Sil'r deutro. xxix. ubi dr hec sūt v̄ba berith que mandauit dñs moysi scandē cū filijs israhel in terra moab p̄ter illud berith q̄d sciuit cū eis in oreb. berith enī ibi sign̄ficat legē. vnde et in libro qui dr mequilda sup istis et filibꝫ cōcluditur nō est berith nisi lex. vnde et in dacōe legis q̄n deus moysi p̄ci-

piebat manere populū ad legē suscipiendā in monte sinay. exo. xix. sic legitur. Dic domui Jacob vos vidistis q̄ fecerī in egipto ꝛc̄. Subdit. et nūc si audieritis vocem meam et custodieritis berith meum id est legem eritis michi in populū et cetera. vnde manifestū est q̄ in hoc loco ubi Jeremias in p̄sona dei dicit feriam berith nouū. et postea subdit. de hoc berith dabo legē meā in visceribꝫ eoꝝ et in cordibꝫ eoꝝ scribā eā. q̄ p hoc berith nouū lex noua intelligatur qđ fuit intētū vñ et mḡri tui sc̄z doctores talmudici manifeste dicūt q̄ lex dāda p messiā debꝫ esse excellētior q̄ lex mosayca.

¶ Capitulū terciū in quo ostenditur q̄ lex noua sc̄z lex messie tam excellentior est respcū legis mosayce q̄ lex mosayca ꝺr esse vana respcū legis messie. nec ex hoc colligitur qñ lex mosayca sit sancta et a deo data.

¶ Saulus.

Allega doctorēs talmudicos. ¶ Paulus.

In glo. ec. j. capl'o sup illud verbū. vade quesoꝛ ꝛc̄. Et sequitur. ecce ipm vanitas rabi hisin quia dicit. Omis lex quā tu addiscas in seculo isto habel. i. vanitas est respcū legis seculi venturi. p quā legē seculi venturi intelligit lex messie. vnde infra ecc̄. xi. capl'o sup illud. Si anni multi vixerit homo et in ommbꝫ eis letetur. glo. in leticia sc̄z legis. Quicquid p̄cessit erit habel. i. vanitas. glo. omis lex quam homo addiscat in hoc seculo habel. i. vanitas ē respcū legis messie. habes ergo ex istis manifeste duo. vnū ē q̄ lex messie est alia a lege mosayca. nō enī cōparentur iste leges ad imicē si essent tm̄ vna lex. Sc̄ōm est q̄ lex messie tam excellentioꝛ est lege mosayca q̄ ipa lex mosayca vanitas est respcū legis messie ut autoritates p̄dicte manifeste sonāt.

¶ Saulus. ¶ Miroꝛ quō possis dicē de lege mosayca q̄ sit vana cū q̄ plurime autoritates sacre scripture testāꝫ tur ipam legē esse sanctā et a deo datā qđ etiā ut credo tu et tui cōcreditis.

¶ Paulus.

¶ Nullus negare debꝫ q̄ lex mosayca ē sancta et fuit a deo data. p̄t tn̄ dici vana in quātū p eā hoies nō ꝺseq̄bātur finē ad quē fuerūt creati sc̄z vitā eternā et glorioſam. omis enim me dicina quātūcūq; bene ordinata si tamē homo eam sumens non cōsequitur p eam sanitatē intentā vana dicitur. q̄ autē p legē mosaycā homies nō cōsequebātur finē ad quē creati

fiit sc; vitã gloriosam satis patet ex ántedictis in distinctõe .vi. in capitulo scõo et alijs sequẽtibꝫ. Et ideo dicitur vana respectu legis messie per quã homines finẽ ꝓdictũ cõsequuntur. Et notãter doctores tui dicũt legem mosayca esse vanã respectu legis messie. quia respectu aliaꝝ legũ mũdi nõ debz dici vana in quãtũ lex mosayca disponit ad legẽ messie p quã finis humane vite habetur.

¶ Capitulũ quartũ in quo ostenditur q̃ deus suscitaturus erat de medio israhel aliũ ꝓphetã legislatorẽ ꝑter moysen.

¶ Saulus.

¶ Abeo mentẽ tuã circa hꝫ q̃ deus daturus erat legẽ nouã aliã a lege mosayca. ſ q̃ dixisti amplius q̃ deus ꝓmisit suscitare ꝓphetã de medio israhel qui esset legislator sic moyses. ideo volo ut michi ostẽdas vñ hoc habes.

¶ Paulus.

¶ hoc qõ petis hẽtur manifeste deutro. xviij. ubi legitur ꝓphetã dicẽ. Suscitabo eis de medio fratrũ suoꝝ filez tui. et ponã vba mea in ore eius. loq̃turq; ad eos oĩa q̃ ꝑcepero illi qui aũt vba eius q̃ loquetur in noĩe meo audire noluerit ego ultor existã. ex quibꝫ ptz ꝓpositũ. ſ. q̃ suscitaturus erat deus aliquẽ ꝓphetã cui tenebãtur credẽ oĩa q̃ eis ex pte dei erat dicturus seu ꝑceptur⁹ sic et moysi. vñ talis ꝓpha ex pte dei credendus erat et obediẽdũ legi p eũ date sic ꝛ moysi obedierũt et legi eius. et sic talis ꝓpha suscitandus debebat esse legislator sic moyses.

¶ Saulus.

¶ Si bñ fuisses scrutatus hãc autoritatẽ cũ ꝑcedẽtibꝫ ad eã nõ in de intentũ tuũ ꝛcluderes. in hoc enĩ loco nõ agitur de ꝓpheta qui essꝫ legislator hꝫ de ꝓpheta futura denũciãte qõd ptz manifeste ex cõtinuacõne lre ad immediate ꝑcedẽtia. volebat enĩ deus excludẽ a populo israelitico oĩa cõnes superstitiosas quibꝫ chananei oũter utebãtur vnde dicebat eis. Gentes iste quaꝝ possidebitis terrã augures et ỹmos audiũt. tu aũt a dño deo tuo aliter institutus es. Et immediate ostendebat eis qualiter institutũ erat a deo q̃ populus israhelitic⁹ haberet noticiã futuroꝝ sibi ad salutẽ vel ad bonũ statũ populi oportunã seu congruã sc; ꝑ ꝓphetã a deo suscitandũ. Et ideo sꝛdit statim ꝓphetã de lege tua et de fratribꝫ tuis sic me suscitabit tibi dñs deus tuus ipm audies. q. di. Non oportet

te querere cognicõnẽ futuroꝝ tibi ꝑtinentiũ ab auguribꝫ seu
diuinatoribꝫ quia deus suscitabit tibi ꝓphetã de fratribꝫ tu-
is a quo possis ista scire licite. qõ fuit impletũ in ꝓcessu tem
poris ꝑ diuersos ꝓphetas dei ut patz in hystoriis sacre scri-
pture. vnde in ista autoritate nulla fit mentio de legislatore
seu legis datione. put tu vis ꝫ solũ de ꝓpheta futura ꝑnũcian
te. et sic nõ habes ex hoc loco ꝓpositũ tuũ. ¶ Paulus.
¶ bene arguis in hoc q ex ꝯinuacõne vbi per me allegati
ad ꝑcedentia sumi debet sensus huius verbi. vnde et apud
doctores nros intelligẽtia dictoꝝ ex causis est sumẽda dicẽ-
di. ¶ Et hãc rõnẽ recolo me vidisse in quadã epistola tui ra-
bi moysi ad indeos africanos qui de mora aduentus sui mes
sie et de aliis in lege contentis murmurabãt seu dubitabãt et
inter alia ex hoc loco intendebãt concludere q aliquis pro
ꝓpheta erat a deo suscitandus ad dandã legem quos ipe cõ-
futabat dicẽs eis q hic nõ agitur de ꝓpheta legislatore sed
de ꝓpheta futura denũciante ad qõ allegabat predictã ratio
nem tuã. Sz reuera tam tu q magister tuus supdictus in hoc
loco defecistis scrutinio. qõ sic patz. nã in capitulo ꝑallegato
bis agitur de ꝓpheta suscitando. ꝑmo cum dicatur ꝓphetam
de gente tua et de fratribꝫ tuis sicut me suscitabit tibi dñs deꝰ
tuus ipsum audies. et in hoc loco indubie agitur de ꝓpheta
futura denũciante qõ patz ex cõtinuacõne ad immediate ꝑce
dentia sz ubi dicatur. Gentes iste quaꝝ possidetis terram au
gures et diuinos audiunt. tu autẽ ꝛc. ex qua manifeste ptz q
talis ꝓpheta dicitur esse suscitandus ad supplendũ defectus
diuinatorũ et hmõi ut tu allegasti. et bene quantũ in hoc lo
co. Sz in hoc eodẽ capitulo scõo legitur. ꝓphetam suscitabo
eis de medio fratrũ suoꝝ simlẽ tui ꝛc. in quo loco sz scõo lo-
quitur de ꝓpheta legislatore qõ manifeste ptz ex ꝯinuacõe
ad immediate ꝑcedẽtia ubi exꝑsse loquitur de legislatore di-
citur enĩ statim ante sic. ut petisti a dño deo tuo in oreb qñ cõ
tio cõgregata est atq dixisti ultra. non audiam vocẽ dñi dei
mei. et ignẽ hũc maxmũ amplius non videbo ne moriar. et
ait dominus mihi omnia bene sũt locuti. ꝓphetã suscitabo
eis de medio fratrũ suoꝝ simlẽ tui et ponã verba mea in ore
eius loquenturq ad eos omnia que ꝑcepero illi. qui autẽ ver
ba que loquetur audire noluerit ego ultor existã. patz igitur
ex hmõi cõtinuacõnis serie q quia in datione legis in oreb

populus fuit maxime atterritus ex igne maxio et alijs terri
bilibo ibi occurrentibo in tātū q a deo petiuit q amplius nō
loqueretur eis p illū modū ne morerētur ut pt̄z Exo. xx. et de
utro. v. id circo dicit hic. q deus cōcedit sibi ut iam nō cū ta
libus terroribo legem eis daret sed per ꝓphetam verum hō
minē sicut moyses m cuius orē poneret sua precepta. et deus
esset ultor cuiuscūq; inobedientis. et iste est sensus planus hi
tere correspondēs immediate precedētibo ut patet recte cō
sideratī. vnde ratio mea nō accipitur ex primo loco ubi dici
tur. ꝓpheta suscitabo quia ibi de ꝓpheta p̄nūciāte futura agi
tur put tu vis. ꝫ rō mea fundatur in hoc q dr̄ scdo. ꝓphetaz
suscitabo eis q loquitur de ꝓpha legislatore put ē manifestū.

¶ Capitulū. v. in quo ostēditur q lz in aliquibo p̄ceptis mo
sayce legis videatur dici q fūt in ꝑpetuū obseruāda. tñ ſm
hebraycā veritatē nō est intelligendū de ꝑpetuitate absolu
ta ꝫ tm̄mō limitata ſm durationē debitā mosayce legi.

¶ Saulus.

Assertio tua de innouacōne seu mutacōne legis mosay
ce similiter et de ꝓpheta legislatore suscitādo quātū
cūq; videātur facē p te. fūt tñ autoritates sacre ma
nifeste testantes de multis p̄ceptis mosayce legis que dura
tura erant in eternū seu in ꝑpetuū. que quidē p̄cepta a tuis fi
delibus minime obseruātur ut patet de sabbato de quo. Exo.
xxxi. Et custodiēt filij israhel ad faciendū sabbatū in gene
racōnibo suis pacto sempiterno. idē de pascate. exo. xij. Erit
dies ista nobis ad memoriā et solēmsabitis ipam lege sem
piterna. Idē de solēnitate pentecostes et de festo tabernacu
lorz et de die expiacōnis. leuitici. xxiij. et. xxiiij. Idē de sacrifi
cijs in p̄dictis solēnitatibo faciendis et de pane ꝓpositionis
in singulis sabbatis corā me ꝓponēdo in quibor q̄ plurimis
alijs cerimonialibo et etiā iudicialibo cōsimiles dictōnes po
nūtur quibo manifeste ostēditur q in eternū seu sempiternuz
erant illa p̄cepta obseruāda vnde licz cōcedatur tibi q alia
lex noua a lege mosayca erat danda. et q alius legislator p̄
ter moysen erat suscitandus nō tñ ex hoc sequitur q alia lex
esset danda que esset cōtraria mosayce legi p̄cipiendo et per
mittendo fieri qō lex mosayca ꝓhibuit. nec etiā q aliquis le
gislator suscitādus erat a deo qui legi mosayce modo p̄dicto

contradiceret. hoc enim esset de directo contra sacras autoritates p̄dcas testātes de p̄dcis p̄ceptis et alijs filijs qō mp̄petuū seu sempiternū erāt duratura. ¶Paulus.

¶Ad hāc tuā obiectōnē sufficiēter euacuādā oportet p̄mo scrutari dictiones que in lingua hebraica ppetuitatē duracōnis sonāt que sūt in duplici differētia. Nā quedam earū signāt ppetuitatē duracōnis absolutā scz sine fine quedā vero ppetuitatē duracōnis signāt nō sp absolutā ꝫ qnq; periodicā seu limitatā ad aliquē ambitū tēporis determinatum. Secūdo discurrēdū est p̄ cepta supdcā p te allegata et similia ad videndū que illarū dictōnū in eis ponūtur ppetuitatē durationis significatiū scz an sint de illis p̄mo mō dictis scz q̄ ppetuitatē significāt non absolutā ꝫ periodicā vel limitatā. Quātū ad p̄mū attendēdū q; ſm Ra. uecah in libro sarasiy qui quidē liber apud hebreos habetur sic catholicon apō nos. dictōnes ppetuitatē absolutam significātes sūt plures quarū vna est tela. vñ in psalmo ubi dicitur. in secula seculorum laudabūt te. Ubi nos habemus in secula seculorū in hebreo habetur tela. Alia dictio signās ppetuitatē absolutam est uecah. vñ in ps. ōz. vuet adhuc in eternū. ubi nos habemus in eternū in hebreo ponitur uecah. Dictio vero signās ppetuitatē duracōnis limitatā seu periodicā est hec dictio helam que ꝓprie significat in hebreo sicut hec dictio seculū in latino. Seculum enim non semper importat perpetuitatem durationis absolutam sed quandoq; limitatā seu periodicam, put pertinet ad tēporis ambitū illius rei cui cōnūgitur. vnde cum cōungitur alicui dictioni significāti rem cuius duratio limitatur p vitā hois tūc tale helam seu seculum significat totū ambitū duracōis vite ipius hois. Si aūt cōūgitur alicui dictioni significāti rem cuius duratio est ſm statū vnius gentis tūc helam significat totū seculū seu totam durationē illius gentis. exemplū p̄mi de utro. xv. de seruo emptitio de quo legitur. Et accipies subulā et dabis eam in aure eius et in portā. et erit tibi seruus helā. i. in seculū. qō quidem seculū finitur p totā vitā suā. non enī pt seruus ultra illū terminū seruire ei. vel potest intelligi p totā vitam serui. nō enī potest seruus postq̄ mortuus est seruire. Et sic manifestū ē q; nō significat ppetuitatē duracōis absolutā ꝫ durationē vite illius dñi qō est illius seculū vel etiā illius serui. Silr

.i. R.i. anna dicebat de samuele filio suo. et adducã cum et apparebit ante faciẽ dñi et habitabit ibi ad helã. i. ad seculum quod exponit Rabi sal. usq; in seculũ leuitaꝝ scz usq; ad qñquagesimũ annũ. Legitur enĩ numeri. viij. q leuite tenebantur seruire in tẽplo seu tabernaculo a. xxv. scz etatis sue ãno usq; ad qñquagesimũ annũ. et hoc est qđ dicebat anna de samuele q seruiret in tabernaculo usq; in seculũ scz leuitaꝝ predictũ. nõ enĩ ꝑt dici q in eternũ vel in ꝑpetuũ ibi debebat stare. Exemplũ scđm. Jere. ij. ca. ubi dicitur ab helam. i. a seculo confregisti iugũ tẽ. in quo loco seculũ intelligitur de tempore durationis illius gentis. nõ aũt de duracõne seculi absoluta et hoc quãtũ ad ꝑmũ. Quantũ vero ad scđm manifeste reperies q in ꝑdictis autoritatibꝫ p te allegatis ad ꝓbandũ ꝑpetuitatẽ duracõnis mosayce legis vel ꝑceptoꝝ eius nunquã ponitur aliqua dictio significãs ꝑpetuitatẽ absolutã. s. vecab vel tela vel hmõi. ꝫ solũ in eis ponitur hec dictio helam q qñq; significat ꝑpetuitatẽ ꝑiodicã seu limitatã sic hec dictio seculũ. et est sensus q illa ꝑcepta duratura erãt ꝑ totũ spaciũ duracõnis mosayce legis nõ aũt ultra. ¶ Saulus.

¶ Hec dictio helam multotiẽs significat in scriptura eternitatẽ duracõnis. cũ enĩ dr in psalmo. In eternũ dñe permanet verbũ tuũ. in hebreo dr. in helam permanet verbum tuũ. Similiter cũ dr. veritas dñi manet in eternũ ubi dr in eternũ in latino. in hebreo dr in helam. Manifestũ est aũt q verbũ dei similiter et eius veritas nõ habẽt durationẽ limitatã ꝫ absolutã qđ est cõtra supius ꝑ te dicta. ¶ Paulus.

¶ Si bene verba mea considerasti hoc quod nũc dicis nõ facit contra me. dici enĩ q seculũ seu helam nõ semp importat durationẽ absolutã sed qñq; limitatã ꝓut ꝑtinet ad temporis ambitũ illius rei cui cõũngitur. vnde cũ hec dictio helam cõiungitur rei habenti certũ temporis ambitũ tũc talis dictõ significat ꝑpetuitatẽ ad talẽ ambitũ ꝑtinentẽ sic de seruo empticio dicitur deutro. xv. et de alijs supradictis. cum aũt hec dictio helam cõiungitur rei cui ꝑtinet duratio eterna tũc importat eternitatis durationẽ vnde sicut seculũ seu helã leuitaꝝ terminatur in. l. anno. Et seculũ serui empticij terminatur in vita sua vel dñi sui et seculũ gentis israhelitice terminatur in duracõne status illius gentis. sic seculũ diuinũ qđ est interminabile ꝓmensuratur eternitati. vñ cũ dr de deo in psalmo. a

seculo tu es deus. intelligitur ab eterno. eo q̄ duracō ad deum ptinēs est eterna. et ideo in autoritatibꝫ p te allegatis ubi habetur q̄ aliqua lex mosayca utputa lex de sabbato obseruādo et de pascate et hmōi erat duratura in helā intelligendū ē in seculo legi mosayce ptinenti nō aūt ultra. ¶ Saulus. ¶ In autoritatibꝫ p me allegatis otra te hec dictio helam interp̄tāda est in sempiternū sic̄ iam interp̄tati sūt trāslatores tui ut patet p trāslacōnē omunē apud te et tuos autēticā. vnde nō decet te aliter in p̄dc̄is locis iam interp̄tari. ¶ Paulus. ¶ Licet verū sit q̄ trāslatores nr̄i interp̄tati sūt hāc dictionē helam p eternū seu sempiternū in autoritatibꝫ q̄ loquūtur de obseruacōne sabbati et quorūdā legaliū p̄ceptoꝝ. nō tn̄ cū eis tenendū est ꝫ potius stādū est cū veritate hebrayce lr̄e. ꝓbatū est enī supra q̄ hec dictio helā nō semp significat spaciū seu durationē eternā ꝫ durationē rei cui oiūgitur congruentē. et ideo in hoc loco nō est tenendū cū trāslatione vr̄a oiū cū stare nō possit cū hebrayca veritate nec etiam catholico ꝫ determinatione. ¶ Saulus. ¶ Quō ergo posses saluare interp̄tatores tuos p̄sertim Jheronimū qui tante autoritatis est apud te. ¶ Paulus. ¶ beatus Jheronimus loquitur in hoc loco more omuni seu vulgari quo dicūtur ppetua illa q̄ cōplēt terminū sibi possibilē seu debitū ut cū dr̄ oūter in mstris publicis ad ppetuam rei memoriā. Silr̄ in collacōmbꝫ bñficiorꝫ cōsueuit dici canonici et in ppetuū. que quidē ppetuitas nō est absoluta ꝫ ad suū debitū seu possibilē terminū limitata. Et isto mō trāslacō Jeronimi est intelligenda in hoc loco. cū enī dicit de obseruacōne sabbati qō essꝫ eterna seu ppetua et sic de alijs intelligēdū est de ppetuitate durationis legi mosayce ptinente.

¶ Capitulū. vi. in quo ostēditur q̄ terminus duracōis legis mosayce ē lex noua q̄ data ē p xp̄m ⁊ q̄ lex mosayca nō obligat ultra illū terminū quātū ad illa q̄ in ipa lege mosayca otinētur q̄ nō sūt de lege nature. et qō ex ꝫ nō sequitur q̄ lex mosayca nō fuerit a deo data. ¶ Saulus.

Dēllus terminus durationis legitur assignatus fuisse mosayce legi ut ad illū tīnimū referri possit helā seu seculū legis sic̄ fuit terminus assignatus leuitis ad seruiēdū in templo seu in tabernaculo legis ut dictū est. Silr̄ et seruo

emptcio ad seruiẽdũ dño suo. Et ideo hec dictio helam que ponitur in obseruacõe sabbati seu circũcisionis et hmõi interp̃tada est ꝓ in duracõnẽ totius seculi p̃ntis sc̃z usq; ad finẽ mũdi, put oũiter intelligitur apud nos. ¶ Paulus. ¶ Verũ ẽ q; tu r tui nõ creditis aliquẽ timimũ fuisse positũ in hac vita duracõi mosayce legis. vñ p hãc dictõnẽ holam in obꝺuacõe p̃ceptoꝝ legaliũ positã intelligitis durationẽ perpetuã absolute. quẽ quidẽ errorẽ nõnulli eoꝝ qui fidẽ xp̃i receperũt sũt secuti ut patz in p̃mitiua eccĩa qñ q̃plurimi baptizati ritꝫ legalia obseruabãt otra quos aplus nr̃ paulus in suis efficaciter scripsit eplis. qui quidẽ morbus pestiferus antiquus adhuc inter hereticos pullulat modernos cuius tñ falsitas manifesta est. nã lex mosayca ex dei ordinacõe nõ erat obligatoria ad sp. ꝯ tm̃ ad timimũ a deo p̃fixũ sc̃z usq; ad legẽ messie p̃missi. Nõ sic patz. nã ut ex supdictis habetur. deus p̃misit se daturũ populo israhelitico legẽ nouã aliam a lege mosayca put habetur Jere. xxxi. que quidẽ lex noua in multis habebat p̃cellẽ legẽ antiquã. Et p̃mo in mõ dãdi q; lex mosayca data fuit in tabulis lapideis. lex vero noua erat in cordibꝰ scribenda ut habetur ex aũcte Jere. p̃allegata. p q̃ dẽsignatur legis noue maior stabilitas. in quo quodãmõ assimilatur legi nature q̃ indelebiliter in cordibꝰ imp̃mitur Secꝺo q; lex mosayca quãtũ ad illa que in ea tinẽtur. que nõ sũt de lege nature nõ obligabat ad eius obseruãtiã msi solã gentẽ israhelitica cui sola data fuit. vñ in p̃s. de deo dicitur. annũciãs verbũ suũ iacob iustitias et iudicia sua israhel nõ fecit taliter omi nacõi r̃c. ꝯ lex noua que est lex xp̃i sicut r lex nature omes nacões obligat. vñ ysa. xlij. de xp̃o et eius lege dicitur ꝺo nec ponat in terra iudiciũ et legẽ eius insule spectabũt. Tercio q; lex mosayca quãtũ ad supdcã sc̃z que non sũt de lege nature nõ obligauit sꝺitos suos ubiq; ꝯ solũ in terra p̃missionis vñ deutro. iiij. Scitis q; ꝺocuerim vos p̃cepta atq; iustitias sic mãdauit michi dñs deus meus ut faciatis ea in terra quã possessuri estis et obseruabitis et implebitis ope. Et infra eoꝺẽ ca pko. michiq; mãdauit in illo tpe ut ꝺocerẽ vos cerimonias r iudicia q; facẽ debetis i tra quã possessuri estis. Silr r deutro. v. postq; moyses repetiuit p̃cepta decalogi et ea q̃ otigerũt tpe dacõis legis subdit. tu vero hic sta mecũ et loq̃r tibi oia mãdata et cerimonias atq; iudicia

que dicebis eos ut faciāt ea in terra quā dabo eis in possessionē. ex quibꝫ et multis alijs filijs manifestū ē q lex mosayca quātū ad ea que in ipa cōtinebātur que nō erāt de lege nature nō obligabāt ad omnē locum sed solū in terra promissionis. lex vero noua scz xpi sicut et lex nature obligabat ubiqꝫ de qua malachie pmo. postqꝫ dixit de reprobacōne sacrificiorꝫ veteris legis dicit. Nō est michi voluntas in vobis dicit dns exercituū. et munus nō suscipiā de manu vra. statim subdit. ab ortu enī solis usqꝫ ad occasū magnū ē nomē meū in gētibꝫ et in oī loco sacrificatur z offertur noī meo oblatio mūda. Ex quo patz manifeste q sacrificia deo oblata que nullo mō erant in veteri lege accepta nisi in templo vel tabrnaculo q̄ in terra promissionis erāt fita. postea debebāt esse deo accepta ubiqꝫ scz ab ortu solis usqꝫ ad occasum. Quarto q lex mosayca tpalia bona promittebat in pmiū sue obseruantie et penas tpales in penā trāsgressionis eius qō patz leui. xxij. et deutro. xxviij. et in multis alijs locis. Lex vero noua ut patz p eius decursū spūalia bona promittit scz regnū celorꝫ et p penas spūales cōminatur ut est gehēna ignis. Cōstat aūt etiā apud phos q bona spūalia incōparabiliter excedūt tēpalia et ecōtra de malis oppositis. Ratio aūt huius diuersitatis est quia lex mosayca dabatur populo rudi adhuc imperfecto in cōparacōe ad perfectōnē que ventura erat in tpe noue legis. vñ Rabi moyses egiptius in sua exposicōne super libro cauhe drin ca. helech ponit exemplū ad hmōi remuneracōes tpales promissas intelligendū de puero qui puocatur ad discēdū liās p aliqua pua munuscula q̄ sūt in affectu eius. cōsequēter cū attingit ad etatē in qua ad honores afficitur puocatur ad discēdū p ꝫ q promittitur sibi gradus magisterij vel doctoratus. cōsequēter vero cū attingit ad cognōnē q p vtutē scientie aīa magis perficitur. tendit ad discendū amore ipius scie seu perfectōis. et sic in proposito. nā populus israheliticus cui lex fuit data rudis erat et nō erat in eius affectu nisi cupiditas terrenorꝫ et ideo p bona terrena seu tpalia inducebatur ad obseruacōnē p̄ceptorꝫ legis. ꝫ tpe messie qñ dimorꝫ cognitio magis debebat esse in mūdo. de quo tpe ysa. xi. Repleta ē terra scia dñi sicut aque maris operientis tūc lex noua p ipm dāda non habebat inducere ad sui obseruātiā p bona tpalia que minima sūt et q̄si nulla respū bonorꝫ spūalū. qua pter

magri tui dixerūt q̄ etiā lex quā tu addiscis in hoc seculo sc̄z in seculo veteris legis vana est respcū legis messie ut sup̄ fuit allegatū. ex quo pt̄z q̄ tps duracōnis veteris legis dr̄ seculū p se et vocabatur seculū sc̄z hol̄ā pñs respectu seculi messie qđ dicitur futurū. vnde rabi moyses in suo deutro. libro de iudicib⁹ titulo de regib⁹. capło. xij. dicit. Nō est inter holan. i. seculū istud et tpus messie nisi subiectio regnoꝝ. ex quo pt̄z manifeste q̄ sm ipm tempus veteris legis vocatur hol̄ā seu seculū p se distinctū a diebus messie. vnde in illo seculo tantuz a diebus messie distincto lex mosayca obligabat. Et sic intelligenda est hec dictio hol̄ā in observatione p̄ceptoꝝ legaliū posita. lex aūt noua sc̄z xp̄i obligat ad semp̄ hīc et lex nature Ex quib⁹ habes q̄ legi mosayce fuit termin⁹ p̄fixus siue duracōnis sc̄z lex noua in quā terminatur z ad quā disponit et in quā ordinatur hīc impfectū ad pfectū. ¶ Saulus.

¶ Video q̄ circa legē mosayca quedā cōcedis que nō p̄nt simul stare. cōcedis enī ipam datā fuisse a deo. et tū dicis q̄ ē impfecta. que quidē duo nō p̄nt simul stare. testatur enī scriptura. deutro. xxxij. q̄ dei pfecta sūt opa. Item asseris q̄ lex mosayca nō obligat ad semp. ꝫ solū in seculo terminato seu limitato qđ nō ptinet ad opus dei. legitur enī ecc. iij. q̄ oīa opera que fecit deus perseuerāt in eternū. et sic ista duo in cō possibilia sunt sc̄z q̄ illa lex sit a deo et tamen q̄ nō pseueret in eternum. ¶ Paulus.

¶ Ad p̄mū rndeo tibi q̄ pfectū p̄t dici dupliciter. vno mō qđ ē pfectū simpliciter put ptinet ad speciē seu naturā suam. Alio mō dr̄ pfectū nō simpliciter. ꝫ sm tēpus siue durationē Primo mō dr̄ homo esse pfectus ille qui ad pfectōnē hūane spēi attigit iam in etate pfecta. Sc̄o modo dr̄ pfectus puer qui sm tps ꝺ dicōnē attigit pfectōnē humane spēi. nō autē simpliciter. et isto modo recta p̄cepta que pueris dātur sūt quedā pfecta sm cōditionē eoꝝ quib⁹ dantur. et si nō sūt pfecta simpliciter. et talia fuerunt p̄cepta legis sc̄z pfecta sm cōditionē populi rudis cui dabātur ¶ Ad. ij. rndeo q̄ in illa autoritate eccīastici que dicit oīa que fecit deus perseuerāt in eternū. ubi in trāslacōne nra dr̄ in eternum in hebrayco hētur in hol̄ā. i. in seculū qđ nō signat duracōez etnā seu ppetuā ꝫ piodicā et limitatā ut ꝺ cēm ē. qđ verificatur de quolib⁹ ente. vnūqđq̄ enī durat seu pseuerat in seculo siue duracōnis

a deo determiato. et iste ē verus sensus et planus illius auto-
ritatis. falsū enī esset dicē de quolibz ente a deo facto. q̄ perse-
uerat in eternū. vnde et de lege mosayca verū est dicē q̄ pseue
rat in helam. i. in seculo suo, put iam fuit ostensum.

¶ Capitulu. vij. in quo ostēditur q̄ licz lex mosayca quo ad
plurima p̄cepta in eadē cōtenta nō obligat tpe legis noue
est tñ putilis ad multa quia oīa in ea contenta ad nostram
doctrinam scripta sunt.

¶ Saulus.

SI lex mosayca nō pseuerat nisi in seculo suo. qđ quidē
seculū ꝑm te in legem nouā terminatur sequitur q̄ lex
mosayca ꝑm te qui credis legē nouā iam venisse iam
non perseuerat et sic est iam ommino inutilis nec obligat ad
aliquid faciendū neq; vitandum quod est mcōuemens ma-
nifeste. nam ꝑm hoc lex mosayca ad quid occuparet membra
nas vīas. et quare in bibliotece volumie includeretur cū ad
nichilū valeret ultra. illud enī cuius seculū iam preteriit desi-
nit esse et in nichilū redigitur.

¶ Paulus.

¶ Absit a mente fidelium credere q̄ lex mosayca est mutilis
etiā post aduentū legis noue. nec etiā asserere licz q̄ lex mo-
sayca etiā tēpore gratie nō obligat ad aliquid faciendū neq;
vitandū. Ista enī sūt a veritate catholica oīmino aliena. pri
mū patet sic dicere enī q̄ lex mosayca vel etiam alia que in ca
nonicis libris veteris testamenti otinentur sūt mutilia post
legē nouā. est de directo otra apostolū nostrū quē in doctore
gentiū habemus qui vniuersaliter dicit. Quecūq; scripta sunt
ad nostrā doctrinā scripta sūt. illa enī que ad nostrā doctrinā
scripta sūt manifeste sūt nobis utilia qđ etiam discurrendo
potest haberi. discurrendo dico nō p singula generū. q̄ esset
valde difficile ꝛ p gña singulorū vel eorū plurima. Constat
enim ea que in sacra scriptura antiqui testamenti cōtinentur
sūt in quadruplici differētia. quia vel sūt hystorialia. ut ea q̄
narrant gesta que antiquis tpibz cōtigerūt vel sūt ꝓphetica
et hoc diuisimode. q̄ aut de ꝓterito ut cū moyses ꝓphetauit
de creacōne mūdi Gen. ꝑmo. cuius noticiā nō potuit habe-
re nisi p dīnā reuelacōnē. Aut de futuro ut cum ꝓphete ꝓphe-
tāt de aduentu messie et etiā de multis alijs quorū aliqua erāt
pro tunc futura. nunc autem impleta. Alia vero adhuc sunt

implenda in futuro. vel sunt sapientialia ut ea que p maiorē
parte in libris salomonis cōtinentur vel sūt legalia ut pce-
pta affirmatiua vel negatiua q̄ p̄cipue in pentateu co cōtinē-
tur. historialia aūt que narrātur in sacris scripturis magnā
nobis p̄stant spiritualē utilitatem sicut in historia diluuij q̄
narratur geñ. capitulo informamur de diuina prouidentia et
eius iustitia p quā deus oīa ammata pumuit. et noe iustū
cū sua posteritate reseruauit. Siliter ex historia Sodomoꝝ
iusticiam diuinā p malorꝝ pumcōnē percipimus et eius mi-
sericordiā p euasionē loth p̄ cibos seu meritis p̄iarche abra-
he ognoscim⁹ Idē de sūmersione egiptiorꝝ et liberacōe filio
rū israhel ab eorꝝ seruitute. et de multis alijs iusticijs dei qui-
bus iusti pumūtur. iusti vero remunerātur plene ognosci
tur et de talibꝫ in scp̄turis sacris contentis intelligi p̄t illud
psalmiste. Justicie dñi recte letificantes corda. Tales enī hi-
storie recte narrate iustorꝝ corda letificāt. Juxta illud psalmi-
ste. memor fui iudiciorꝝ tuorꝝ a seculo dñe et cōsolatus sū. Ex
pphetiis aūt sacris scp̄turis veteris testamēti multa nobis
ad doctrinā nr̄am accomoda accepimus. de creacōe enī mū-
di quā moyses pphetauit hēmus verā fidē de hac q̄ mūdus
nō fuit ab etno nec a seipo nec ab alio nisi tm̄ a deo de nichi-
lo pductus. in quo nōnulli phantiū errauerūt opposituī asse-
rētes. Silr et de aduētu saluatoris tūc futuro q̄ multa nr̄e salu
ti accomoda p pphetica vaticinia percipimus. vnde et de tali
bus p̄t verificari illud psalmiste qō de sacra scriptura dicitur
Testimoniū dñi fidele sapientiam p̄stans puulis. talia emm
pphetica testimonia sapientiā p̄stāt puulis sc̄z hominibus
quorꝝ cognitio naturalis oīuiter ad talia cognoscēda nō sūi
reuelacōne diuina attingit. Sapientialia vero in sacris scp̄-
turis cōtenta magnā nobis cōferūt utilitatē q̄ñq̄ in cognis-
cōne diuinorꝝ. q̄ñq̄ vero in cōmendacōne morꝝ et viciorꝝ ex
tirpacōne. ut patet ip̄a diligenter intuenti. de quibus p̄t dici
illud psalmiste. declaratio sermonū tuorꝝ illumnat et intelle-
ctū dat puulis. Precepta vero legalia. s. mosayce legis etiaꝫ
tempore legis noue maxime nobis cōferunt. quorꝝ quedam
sūt maxima tanq̄ oūa et p̄ma p̄cepta legis nature sc̄z dili-
ges dñm deum tuū ex toto corde tuo ꝛc̄. deutro. vi. Et diliges
p̄ximū tuū sicut te ip̄m. leuitic̄. xix. que sunt p se nota rationi
humane vel p naturam vel fidē. que quidē precepta licet sint

duo ꝓpter diuersitatē obiectoꝝ. sūt tamen vnū ex vnitate fi
mis. quia deus diligendus est ꝓpter se. et ꝓximus ꝓpter deū.
ad qō quidē p̄ceptū de dilectione. precepta decalogi referū-
tur sic̄ oclusiones ad p̄ncipia ꝑ quā. Et ideo de isto p̄cepto sc̄z
dilectōmis ꝓprie intelligitur illud psalmiste. p̄ceptū dñi luci
dū illuminās oculos. Sicut enī p lumen corꝑale visibilia co-
gnoscūtur corꝑoralia. sic per illud p̄ceptū alia p̄cepta supra
dicta cognoscūtur esse iusta. que quidē p̄cepta sc̄z tam p̄ma
q̄ p se sūt rōm hūane nota p naturā vel p fidē ut dictū est q̄
alia p̄cepta decalogi que ex p̄ncipijs ꝑ quib mamfesta cōsi de
ratione cognosci possunt in lege noua oīmo sūt obseruan
da. vnde et mgr̄ et saluator nr̄ de p̄mis dūob dicit. Matħ.
xxij. in hijs duob p̄ceptis lex pendet et ꝓphete. de p̄ceptis
vero decalogi dicit. Matħ. xix. caplo. Si vis ad vitā mgredi
serua mādata. nullus enī sane mentis asserē possit q̄ lex ve-
tus m qua hmōi p̄cepta saluti hūane necessaria a deo fuerūt
data mutilis fit tpe legis noue. nec etiā dici pt q̄ p̄cepta le-
gis mosayce de quoꝝ numero p̄cepta p̄dcā sūt nō obligant
tempore gratie.

¶ Capitulū. viij. in quo ostenditur q̄ in duob p̄ceptis de di
lectione tota lex pendet et ꝓphete ꝑm sentētiā saluatoris.

¶ Saulus.

Ojcta magistrī tui p te nūc allegata vidētur rōnabili-
ter impugnāda. Et p̄mo p̄mū. secō secōm. Primū e-
nim mamfeste dicordat cū toto ꝓcessu p̄ceptoꝝ in lege et ꝓ
phetis cōtentoꝝ in quo quidē ꝓcessu nō ponitur aliqua pē
dentia vnius p̄cepti ad alterū ꝑ q̄ōlibz illoꝝ ponitur tanquā
a deo p̄ceptū p se sine aliqua pendētia ad alterū. Dicē aūt q̄
in duob p̄ceptis de dilectione sc̄z dei et ꝓximi tota lex pen-
det et ꝓphete est oīmo sacre scripture mcōsonū. Itē istud p̄-
ceptū de dilectōne nō ponitur inter p̄cepta decalogi. nec de co
vidēr in decalogo facta fuisse mētio. Silr nec legitur fuisse da-
tū añ dationē legis. Dicē aūt q̄ p̄cepta decalogi referātur ad
p̄cepta de dilectōne qō nō fuit datū antequā decalogus da-
retur. et q̄ decalogus se haberet ad p̄ceptū de dilectōne sicut
cōclusiones ad p̄ncipia ꝑ quia nullatenus rōnē vidētur otine-
re. et sic illud dictū mgrī tui in quo dicit q̄ in illis duob pre-
ceptis sc̄z de dilectōne dei et ꝓximi tota lex pēdet et ꝓphete
remanet vacuū et inane. ¶ Paulus. ¶ Ad p̄mū qō obicis

contra dictū mgr̄i mei dicentis q̄ in duob⁹ p̄ceptis sc̄z de dilectōne dei et ꝓximi tota seu vmūsa lex pendet. ꝙphete. tibi rn̄deo q̄ hoc dictum est verissimū sicut et cetera alia q̄ in mei mgr̄i et saluatoris doctrina otinētur. Nam in duob⁹ p̄ceptis de dilectione sup̄dictis cetera p̄cepta diuina pendēt dupliciter. vno mō sic̄ conclusiones in p̄ncipijs. Nā sicut in speculatiua. veritas cōclusionū dependet ex veritate suoꝝ p̄ncipiorum sic etiā in practicis ratio particulariū agendoꝝ dependēt ex racōne suoꝝ p̄ncipioꝝ. Ex hoc ceni q̄ deus sup omnia ē diligēdus sequitur q̄ non est deus p̄ter ipm colendus. nec eius nomen in uanū sumendū et sic de alijs p̄ceptis in deū ordinātib⁹ Et sic patz q̄ p̄cepta in deū ordinātia manifeste pendēt ex p̄cepto de dilectōne dei mō p̄dicto. Idē est dicendū de p̄ceptis ordinantib⁹ in ꝓximū. ut cū dr̄ nō occides. nō mechaberis ꝛc̄. sc̄z q̄ omnia dependēt ex racōne istius p̄cepti. diliges ꝓximū tuū sic̄ te ipm sicut ratio cōclusionū dependet ex rōne suorū p̄ncipioꝝ. Alio mō p̄cepta diuina in sacris eloquijs tenta pendēt ex rōe suoꝝ p̄ncipioꝝ. in duob⁹ p̄ceptis de dilectō e sup̄dictis sc̄z in p̄mio debito facientib⁹ illa p̄cepta. nullū em̄ p̄miū debetur custodientib⁹ diuina p̄cepta nisi in dilectōne dei fundētur seu radicentur. qđ patz sic. nā exo. xx. in phibicōne ydolatrie deus ꝓmittēs penas trāsgressorib⁹. et p̄mia obseruātib⁹ sb dit. Ego sū dn̄s deus tuus ꝛ zelotes fortis visitās iniquitatē patrū in filios in terciā ꝛ quartā gn̄acōnē eoꝝ qui oderunt me. et faciens misericordiā in milia hijs qui diligunt me. et custodiūt p̄cepta mea. ex quo patz manifeste q̄ deus p̄miat p suā misericordiā custodientes sua p̄cepta si tamē diligūt eū. et oppositū de trāsgressorib⁹. Et sic habes q̄ p̄mia debita custodientib⁹ p̄cepta diuina pendēt ex dilectōne dei quā qui nō habet p custodiam aliorū p̄ceptoꝝ nullū p̄miū consequitur. et sic tota lex quātū ad rōnē p̄mij et p sequēs meriti dependet in duob⁹ p̄ceptis de dilectōne sup̄dictis. Et p hoc patz rn̄sio ad sc̄m obiectū tuū in quo dicis q̄ p̄cepta decalogi nō referūtur ad p̄ceptū de dilectōne eo q̄ nō fuit datū anteqū decalogus daretur. nec in decalogo fit mētio de hmōi p̄cepto. nā manifestū ē p aūctē p̄dcām q̄ in decalogo fit mētio de hmōi p̄cepto sc̄z de dilectōe dei q̄ requiritur ad quā dā dei misericordiam in custodientib⁹ p̄cepta diuina. vñ dicit faciens misericordiā hijs qui diligūt me et custodiūt precedat

mea ꝛc̄. et sic habetur exp̄ssa mentio de dilectione dei necessaria ad p̄ma cōsequēda. nō tn̄ ponitur dilectio dei p modū p̄cepti hic in decalogo. ꝫ p̄supponitur tanq̄ p se notū p naturā vel p fidē ut dictū est. ponitur tn̄ dilectio dei p modū p̄cepti. deutro. vi. ubi hoc p̄ceptū explicite et pfecte traditur. Silr et p̄ceptū de dilectōne proximi leuit. exp̄sse ponitur

℣ Saulus. ¶ Sic dilectio dei requiritur ad cōsequēdā dei misericordiā in custodientibꝫ p̄cepta diuina ut in autoritate p te allegata viꝺr otineri. sic custodia p̄ceptoꝝ diuinoꝝ requiritur in diligentibꝫ deū ad cōsequēdā dei misericordiā ut ptz p autoritatē p te allegatā in qua dicitur. faciens misericordiā hijs q̄ diligūt me ꝛ custodiūt p̄cepta mea. vñ nō magis pendet custodia p̄ceptoꝝ diuinoꝝ in dilectōne dei. ad eius misericordiā ꝺsequēdā q̄ dilectio dei in custodia p̄ceptoꝝ eius. vnde sc̄da ratio tua in qua dicis q̄ p̄cepta diuina pendēt in duobꝫ p̄ceptis de dilectōe dei quātū ad p̄miū nō videtur valere ratione p̄dicta. ℣ Paulus.

¶ Preceptū de dilectōne dei. put explicite et pfecte traditur. deutro. vi. oim̄ p̄ceptoꝝ diuinoꝝ custodiā includit. in hꝫ enī qꝺ ꝺr. ex toto corde. p̄cipitur q̄ tota nr̄a intentio feratur in deū. Ex hoc aūt q̄ ꝺr ex tota mente. p̄cipitur q̄ intellectus nr̄ sb̄detur deo in credendis qꝺ ē tota mēte deū diligē. ¶ In hꝫ aūt q̄ dicitur ex tota aīa. p̄cipitur q̄ appetitus nr̄ reguletur ꝫm deū qꝺ ē ex tota aīa deū diligē. ¶ In hoc aūt q̄ dicitur ex tota fortitudine. p̄cipitur q̄ exterior actus nr̄ obediat deo. et sic patz q̄ ad implēonē huius p̄cepti requiritur custodia ceteroꝝ mādatoꝝ dei. ꝫ in custodia mādatoꝝ dei seorsū sūpta non includitur dilectio dei. potest enī homo custodire mandata dei utputa nō furt tibi dn̄ aliem. honora patrē ꝛc̄. furne hoc q̄ diligat deū. vel q̄ hꝫ faciat ex dilectōne seu caritate dei. et ita faciens non dicitur transgressor p̄ceptoꝝ illoꝝ que sic obseruat q̄uis nō habeat habitū caritatis siue dilectōis dei. neq; hoc faciat ex amore dei. Ex quibꝫ ptz q̄ custodia mādatoꝝ dei includitur in precepto de dilectōne dei et nō econtra. et sic tota lex scz precepta legis pendent in precepto de dilectione dei et proximi modo p̄dicto. vnde si bene scrutatus fueris dicta doctoꝝ tuoꝝ reperies q̄ nōnulli eoꝝ asserūt multitudinē p̄ceptoꝝ mosayce legis in paucis vel etiā in vno tm̄ subsistē quod satis consonat predictis.

¶ Capm·ix· in q̄ ostēditur q̄ ꝑm doctores talmudicos multitudo p̄ceptoꝝ mosayce legis in paucis vel etiā in vno cōsistat qđ etiā cōcordat cū dicto saluatoris supdicto.

¶ Saulus.

Allega michi obsecro doctores nr̄os hoc qđ dicis asserētes. ¶ Paulus. ¶ In libro qui dr̄ machoth dique incipit. Isti sūt qui flagellāt̄r·quidā doctor talmudicus nomine Ra·camblai dicit q̄ p̄cepta mosayce leg̃ sūt·dc·xiij·quoꝝ affirmatiua sūt·cc·xlviij·negatiua vero sūt numero·ccc·lxv·et q̄ venit dauid et ostituit p̄dicta·dc·xiij· precepta in·xi· ut habetur in p̄s·Dñe quis habitabit in tabernaculo tuo r̄·ubi dicitur de isto·Qui ingreditur sine macula et opatur iusticiā r̄·qui facit hec nō cōmouebitur in eternū·ex quo infertur q̄ in illis·xi·p̄ceptis affirmatiuis r negatiuis que in illo psalmo cōtinēt̄r ostitit vis oīū p̄ceptorum mosayce legis quā tū ad p̄mū eternū·Nam ꝑm ipm dauid qui facit illa·xi· tantū securus est de hoc q̄ nō cōmoueat̄r in eternū·Sequitur in eadē aūcte·venit ysaias et constituit ea sup sex·ysa·xiij·ambulans in iusticijs et loquēs equitatē·et infra sequitur·ipse excelsa habitabit·in qua autoritate ysaie ponūt̄r sex opa meritoria super quibo concludit q̄ Faciens talia excelsa habitabit sc̄z m p̄mio eterno·Et sequit̄r ultra m p̄dicta autoritate venit Micheas et cōstituit ea sup tribus·Michee·vi·ānūciauit tibi homo quid est bonū et quid dominus petit a te utiq̄ facē iudiciū et diligere pietatez et humiliter ambulare cū deo vnde in istis tribo tm ꝑm Michēā oīa p̄cepta mosayce legis ostitūt cū dicit q̄ deus michil aliud petit ab hoīe misi illa tria·et sequitur ultio in eadē autoritate venit abacuk·et cōstituit ea sup vnū tantū·vnde abacuk·ij·Justus in fide sua vivit·Habes igitur ex autoritate predicti doctoris tui q̄ tota multitudo p̄ceptoꝝ mosayce legis in solo vno cōsistit·vnde nō mireris de vbis saluatoris nr̄i dicētis q̄ in duobo p̄ceptis de dilectōne tota lex p̄det et ꝓphete. ¶ Saulus· ¶ Multū discordat hec autoritas p te allegata ab aūcte mgr̄i tui·ipe enī dicebat q̄ in duobo preceptis de dilectione supradictis tota lex cōsistit·abacuc· autē dicit in vno·Itē illud vnū p̄ceptū assignatū ab abacuc est de fide·Illud aūt mgr̄i tui est de dilectione que sūt diuersa

p̄cepta. // Paulus. ¶ Licz aūctas doctoris tui in p̄dictis videatur deuiaē a veritate mḡri mei eo q̄ mḡr meus i duob⁹ preceptis dicit pendē totā legē. et doctor tuus in vno tm̄. Similiter in hꝭ q̄ mḡr meus declarat illud p̄ceptū in quo lex pē det esse preceptū de dilcōe et doctor tuus dicit ip̄m esse de fide. adhuc sufficēt tibi q̄ ꝑm doctores tuos multitudo p̄ceptoruz mosaice legis reducitur ad pauca vel ad vnum tm̄. quod erat intentū meū. Sz adhuc si bn̄ consideras ad eundē intellectū reduci p̄nt v̄ba euangelica magistri mei cū v̄bis ꝓphetice habacuk. Nam fides meritoria de qua agimus semp intelligēda ē cum dilcōne dei sine qua nullus actus possit esse meritorius. ut patet p̄ aūctem exodi sup̄ allegatā vbi dicitur. faciēs misericordiā diligentib⁹ me. Et ideo fides in qua homo viuit vita spūali intelligenda ē q̄ sit formata caritate seu dilcōne dei. Duo etiā p̄cepta de dilcōne vnū fūt ut dcm̄ ē supra. q̄ in vnū et eundē referūtur finē. et ideo v̄ba habacuc dicētis q̄ iustus in fide sua viuit intelligēda sūt de fide formata caritate. cum caritatis duo fūt p̄cepta q̄ ad vnū reducūtur ut dictuz ē. Et sic patet q̄ dicta magistri mei dicentis q̄ i illis duob⁹ p̄ceptis de caritate tota lex pēdet et ꝓphete stant in suo vigore tanq̄ veritissima impugnacōnib⁹ tuis non obstantib⁹.

¶ Caplm̄ x. in quo declaratur de quib⁹ mādatis mosaicē legis intelligendum ē verbuz xp̄i dicentis. Si vis ad vitā ingredi serua mandata mathei. xix.

// Saulus.

Hꝭ dio q̄d sentis circa dictū magistri tui de p̄ceptis de dilcōne dei. Sz circa scōz dictū suū quo dicit. Si vis ad vitā ingredi serua mandata. Mathei. xix. amplius mīstere nos oportet. Videtur enī ex hoc dcō q̄ ad habēduz vitā eternā oporteat seruare mādata legis mosaice de q̄ intēdit. Licet enī ibi exēplificet de p̄ceptis decalogi. non tamē ex hoc intelligi debet q̄ alia mandata excludē intēdat. p̄sertim cū alibi vniuersaliter loquēs dicit. Non veni soluere legē sed implere. Ex quo manifeste patet q̄ mandata mosaice legis non erant soluēda ꝑ ipsum sed implēda. cuius oppositum p̄ter alios discipulos suos vbiq̄ docetur et etiā implētur opere. cū omnia fere mandata diuine legis q̄ ꝑ moysen data fuerunt penitus euacuauit opere et ꝑmone docendo ea nō esse obs̄uāda.

q̄uod nō solū est contra' doctrinā ꝑphēticā in cuius fine' p̄ malachiā dicitur. Memētote legis mosi serui mei cui mandauī in oreb cerimonias z iudicia. sed etiā contra' doctrinā euāgeliī tui ut ex dictis patet.

Paulꝰ. Si es memor illoꝝ q̄ fuerūt tibi ostēsa in p̄cedēti tibi capīs huius distinctōis facilius hr̄e posses tuoꝝ obiectoꝝ solucōnē. Habes enī ex dictis supius q̄ p̄cepta mosaice legis ꝓbātur ea q̄ nō fuit de lege nature nō erant ꝑpetue obseruāda. et q̄ terminus duracōis mosaice legis vltra quē lex mosaica nō obligat in p̄dictis ē lex noua que data ē p xp̄m. Ex quibus sequitur q̄ dictū xp̄i dicēnis. si vis advitā ingredi ꝺua mādata. si intelligatur de oībus mandatis mosaice legis oportet illud restringere ad tempus duracōnis mosaice legis in quo lex mosayca obligat ad oīa p̄cepta in eadē cōtēta. infra quod tēpus necē erat ad habēdū vitam eternā omnia mādata seruare. et in eodem tēpore xp̄s locutus fuit illa v̄ba. Si autē cū dicitur. serua mādata intelligatur de mādatis decalogi vel de alijs moralibus in lege mosayca contentis. q̄ quidem moralia mādata cum ptineāt ad legē nature in ꝑpetuū durāt. tūc intelligēdū est dictum saluatoris se extendē ad oīe tempus. In oī enim tempore huius vitē seruāda sunt mādata decalogi z alia moralia in lege mosayca contēta.

Capitulū vndecimū. in quo ostēditur q̄ sūt illa p̄cepta mosaice legis q̄ dicuntur moralia que ꝝ duratio ē ꝑpetua in hac vita. et que sunt iudicialia seu cerimonialia quorum duracō est in lege noua terminata.

Saulus.

Mandata legis mosaice indistincte dātur seu indifferēter nō enī circa ea distinguitur qđ eoꝝ sit p̄ceptū morale seu ptinēs ad legē nature vel qđ eoꝝ ad hoc nō ptineat. Et ideo hec distinctō quā ponis circa p̄ceptoꝝ ꝺme legis duracōnē nō vidēr esse ꝛta ꝛ potius ābigua. vñ p̄cepta mosaice legis vidētur ēe oīa ꝑpetua vel nulla. Dicē enim q̄ q̄dā eoꝝ sunt ꝑpetuo duraturā q̄dam nō nō vidēr hr̄e rōnē nec aūctē.

Paulꝰ.

Mādata mosaice legis non fuerūt data indifferēter ut tu dicis. nā q̄dā eoꝝ ut sūt precepta decalogi fuerūt data solēmodo q̄ alia. Et primo in hoc q̄ illa tantuꝝ fuerunt a deo

data toti populo. Alia vero precepta fuerūt data moysi qui postea ea dedit pplo ut hētur exp̄sse deuter. v. ubi facta repetitione p̄ceptoꝝ decalogi statim subdit hec v̄ba. Locutus ē dñs ad om̄em multitudinē v̄ram in monte de medio ignis. Et infra i eode capitulo de alijs p̄ceptis dicit sic. Tu vero hic sta mecum r loquar tibi oīa mandata et cerimonias atq; iudicia q̄ docebis eos. Item p̄cepta decalogi fuerūt scripta a deo in tabulis lapideis ut patet exo. xxxj. et. xxxij. Alia vero p̄cepta nō sic sed in rotulo a moyse fuerūt scripta. Itē p̄cepta decalogi fuerūt posita in archa testamēti que fuit collocata i sancta sanctoꝝ. ut hētur. iij. Regum. v. ubi sic. Non erat in archa nisi tm̄ due tabule lapidee quas posuit ibi Moises huus dei i oreb. Ex q̄bo manifeste hētur maxia excellētia p̄ceptoꝝ decalogi cū p̄cepto de dilcōe dei in eis incluso ut sup̄ dem ērespcū alioꝝ p̄ceptoꝝ mosaice legis. vñ r illa p̄cepta. s. decalogi fūt oīno indispēsabilia r oñter ꝑpetuo duratura. cetera vēo dispēsabilia r nō ꝑpetua ñ sint de lege nature ut moralia p̄cepta.

¶ Saulus.

¶ Preter p̄cepta decalogi quoꝝ excellētia p; ex dictis fūt multa alia p̄cepta in lege mosaica de q̄bo non habetur certitudo neq; regula ad hoc ut sciatur an sint de lege nature an nō.

¶ Paulus. ¶ Precepta q̄ sunt de lege nature fūt illa q̄ ex dictamine naturalis racōis habētur. q̄ aliqua sunt que statim post modicā ꝯsideracōnē p̄nt approbari vel reprobari p communia p̄ncipia naturaliter oīibo cognita. vel p fidē ut fūt p̄cepta decalogi supradicta. Quedā vero fūt ad quoꝝ iudiciū requiritur consideracō diuersaꝝ circūstantiaꝝ quas considerare diligēter non ē cuiuslibz ꝫ sapiētuz. sicut cū bi. Coram cano capite ꝯ surge. et hmōdi. Cuius simile contigit in speculatiuis. s. considerare p̄ticulares ꝯclusiones scientiaꝝ que ex primis principijs speculatiuis deducūtur nō p̄tinet ad oēs ꝫ ad solos phos. et ideo in talibo sepe ꝯtingūt errores in speculatiuis in deducēdo a p̄mis p̄ncipijs ad cōclusiones p̄sertim longinquas. Et filiter ꝯtigit in opabilibo Nā ut ait phs in primo ethicoꝝ. bona autē r iusta de quibo ciuilis intēdit tantam habēt dīam et errorem ut videātur lege sola esse natura aut non. vnde considerandū est diligēter singula p̄cepta an sc; deducātur recte ex p̄mis p̄ncipijs iuris naturalis an non. Et sic p̄t cognosci que illorum sint p̄cepta

moralia ad ūs naturale ptīnētia·et q̄ nō. Possunt etiā ꝯ
sa p̄cepta q̄ nō sūt de lege nature in hoc q̄ ante legis datiōnē
indifferēs erat an sic vel aliter fieri deberēt·et tūc talia mani-
festum ē nō esse de iure nature·ut q̄ quis habeat duas so-
res coniunctas sibi mīmomaliter·put Iacob legitur habu
isse geñ.xxix·cap'lo·quod non phibitū fuit in lege mosayca·
ut habetur leuitici Habes ergo ex dictis q̄ p̄cepta mo
ralia in lege mosayca ꝺtēta quoꝝ p̄cipua sunt p̄cepta decalo
gi cum p̄cepto de dilcōne in eis inclusō sunt ꝑpetuo duratura·
cū ptineāt ad legē nature q̄ ꝑpetua est·Cetera vero p̄cepta ut
cerimonialia ⁊ iudicialia non sunt ꝑpetua·ꝫ eoꝝ duratiō fuit
tm̄ in seculo mosaice legis de q̄ supra fuit dictū·

¶ Capl'm·xii·in quo ostēditur q̄ cerimōialia ⁊ iudicialia p̄-
cepta sūt q̄dā determiatiōes moraliū p̄ceptoꝝ·Et q̄ illa licz
sint īstituta a deo tñ sunt mutabilia auctoritate diuina sine
p̄iudicio īmutabilitatis ipius dei·q̄ quidē mutatio cerimo-
rialiū ⁊ iudicialiū habetur etiā p doctores talmudicos·

¶ Saulus·

Dic michi q̄ sūt illa q̄ dñr cerimōialia ⁊ q̄ iudicialia·et
oīnter vñ habes q̄ ista nō fuerūt ꝑpetuo duratura·

¶ Paulus·

¶ Precepta cerimōialia sūt illa q̄ determināt p̄cepta moralia
ad deū·sic p̄cepta sacrificioꝝ ⁊ sacerdotū de quibꝫ dātur mul
ta p̄cepta in leuitico in plibꝫ capl'is·Silr ⁊ p̄cepta q̄ dabātur
de abstimētia ciboꝝ leuitici·xj·et de abstimētia ab aliquibꝫ ve
stimētis·leuitici·xix·Silr qd̄ p̄cipitur de fimbrijs faciēdis p
angulos pallioꝝ·nūi·xv·q̄ et multa alia similia ordinantur
ad deū p cultū debituꝫ sm statū illius ꝑsōe sub lege existentis·
Iudicialia vero dñr illa p̄cepta q̄ sūt determinatiōes morali-
um p̄ceptoꝝ in hijs q̄ ptinēt ad ordinatiōnē hoīm ad inuicē·
de quibꝫ agitur exo·xxj·et in alijs locis·Que quidē p̄cepta nō
hñt vim obligādi ex sola rōne ꝫ ex īstitōne·et sub quolibet
istoꝝ generū·s·p̄ceptoꝝ cerimoialiū ⁊ iudicialiū sūt multa
p̄cepta differētia nūo ⁊ etiam specie·de quibꝫ mḡr tuus Rabi
Moyses tractat in tercia pte sui libri de directiōe ꝑplexoꝝ red
dēs rationē līalē de singulis·Si nostri doctores magis ꝑprie ea
tradūt·reddēdo rōnē singuloꝝ nō soluꝫ litteralem sed etiam
figuralē· ¶ Saulus· ¶ Dic ergo michi cum p̄dicta

p̄cepta tā cerimonialia q̄ iudicialia distiguūtur a moralib⁹ p̄ceptis ut p te ē asserū. q̄re dicātur ista p̄cepta cermōialia seu iudicialia determiacōes p̄ceptoꝝ moraliū. ¶ Paulus. ¶ hoc qō petis tibi ostendā exemplificando p aliqua p̄cepta pticularia. ut ex hijs possis de alijs iudicare. Et p̄mo de cerimonialib⁹ de quoꝝ numero fūt sacrificia. Constat autez q̄ de iure nature est sacrificare deo, put phi tradūt. Nā in q̄libz gente rritu sacrificatur deo vero vel putatiuo. et sic pz q̄ sit de iure nature qō oīb⁹ ē oūe. Sz determiare certa sacrificia ēto mō fcā in certo loco rcū ceteris circūstantijs r mimstris hꝫ nō est de iure oūi nature. q̄ ista diuersimode fiūt in diuersꝫ locis r gentib⁹. vnde certa determiatio taliū nō ptinet ad ius nature nec p oēs ad moralē determiā. ideo tles determiacōes dñr cerimoiales nō morales. Silr in iudicialib⁹ q̄ latro restituat ablatū est de iure oūi oīb⁹ et ideo hoc ē morale. ꝫ q̄ aliquod furtum restituatur in duplū aliud vero in q̄druplū rhmōi ut exo. xxij. hoc nō est de iure nature ꝫ ex imstōne. et ideo non dr p̄ceptū moraleꝫ iudiciale. Et sic est intelligēdū de alijs determinacōib⁹ iuris naturalis q̄ nō fūt seruāde in lege noua. sicut nec sunt de iure nature sed ex imstitutione.

¶ Saulus.

¶ Lz ista p̄cepta tā cerimonialia q̄ iudicialia nō sint de iure naturali. fūt tñ ex imstōne dīna nō aūt hūana. Imstōnes aūt diuine immutabiles debēt esse. q̄ ut legitur nūi. xxiij. Nō ē deus ut filius hoīs ut mutet. Et ideo doctores nri dicūt ea esse ꝑpetuo duratura. vnde Rabi Moyses libro de iudicijs titulo de regib⁹. capo. xi. ubi loq̄tur de messia sic dicit. Lex ista scz mosaica cermōialia eius r iudicialia eius nō fūt mutabilia i seculū nec in seculū scī. nec ē addēdū sup ea nec diminuēdū. Et quicūq; addit vel diminuit vel extrahit vba p̄ceptoꝝ a sensu suo lrali indubie est impius r epicurus. hec ille.

¶ Paulus. ¶ Leges a deo imstitute mutari possunt sine mutacōne ipsius dei imstituētis. In prima enī etate ex imstitucōne dīna nō erat hoīb⁹ licitū edere misi de terre nascentib⁹. ut habetur geñ. primo. et tamen in scda etate post diluuiuz fuit eis licitū omedere aialia ut habetur geñ. ix. Ex quo pz q̄ deus immutabilis manēs statuta sua prout diuersis congruit tēporib⁹ mutat. Ex dictis autem magistri tui Rabi moy si non potes sumē contra me efficax argumentū ut sepe

dictum ē supra. pti cū in primo capło huius diſſinctōis ostensū ē q legi mosaice pt addi aliquid vel diminui. et etiam put in. v. capło ostēsuz ē q in aliquibꝫ pceptis mosaice legis videatur dici q fūt ꝑpetuo obſuāda. nō tn intelligēduz est de ꝑpetuitate absoluta ſz tm modo limitata scōm duracōnē mosaice legis ptaxatā. Sūt etiā aliqui doctores tui ātiquiores q Rabi moyses qui dicūt exꝑſſe de quibuſdā pceptis cerimōialibꝫ legis veteris q nō erāt duratura imꝑpetuū. et simliter ē dicendū de alijs. ¶ Saulus. ¶ Allega mihi rogo illos doctores nostros hoc sentiētes.

¶ Paulꝰ. ¶ In libro bereſich rabba genē. xlj. exponēdo illō ps. Dns soluit apeditos. sic dicit. omis bestia q immūda reputata ē in hoc seculo sc̄z tpe legis deus scūs et bñdictus faciet eā mūdā in futuro quēadmodū fuerant mūda primitus filijs noe. de quibꝫ dcm ē genē. ix. Sicut olus herbe dedit nobis omia. Quēadmodū enī olus mūdū fuit omnibꝫ. sic etiā omne aīal et bestie fuerūt mūde eis. s. filijs noe. Ita q in futuro tēpore deus erit absolutus quicquid ꝓhibuit. hec ille. Ex quibus ꝑz q ām istos doctores tuos omia ꝓhibita in veteri lege qō ab eis vocatur seculū istud. i. seculū legis mosaice erāt soluēda tpe futuro. s. messie. Et idē dicēdū ē de alijs cerimonialibꝫ q nō hñt maiorē rōnē manēdi q illa.

¶ Capłm. xiij. in quo ostēditur q fideles xpi nō sūt redarguē di de trāsgressione pceptī de ydolatria eo q adorāt sculptilia et imagies otra iudeos q eos oūiter cē ydolatras existimāt.

¶ Saulus.

ET si dimittamus loqui de cerimōialibꝫ seu iudicialibus de quibꝫ posses aliqliter subterfugē. quō tamē posses euadē manifestā trāsgressionē vīaz circa q̄daz pcepta decalogi q temerarie inter vos nō obſuātur imo violātur et nō seruantur a tuis fidelibꝫ. Decalogus aūt datus fuit solēmiter a deo ut ſ ꝑ te fuit allegatuz. et eius pcepta ꝑpetuo fūt obseruāda. nō enī data fuerūt cū aliq limitacōne tacita vel exꝑſſa. ut patz exo. xx. vbi eoꝝ datio primo narratur. et deutero. v. vbi ipa datio decalogi a moyse repetitur.

¶ Paulꝰ. ¶ Ostēde quō aliq pcepta decalogi a fidelibꝫ violātur seu nō obseruātur. ¶ Saulus. ¶ Duo pcepta de pncipalibꝫ decalogi in prima tabula otēta. s. pceptū de

phibicõe ydolatrie qõ apud vos ẽ primũ p̃ceptũ apõ nos vero scõm. Silr p̃ceptũ de obſuacõne ſabbati apud vos eſt terciũ. apud nos quartũ. manifeſtũ eſt q̃ tui fideles neutruz eoz ſeruãt. ſz ea omũiter z publice tranſgrediũtur.

¶ Paulꝰ. ¶ Oſtẽde michi qõ dicas p̃mo de p̃cepto ydolatrie. et oñter p̃cedamus ad p̃ceptũ de ſabbato.

// Saulꝰ. ¶ In p̃cepto de phibicõe idolatrie ſuñ dcõ tria legũtur eſſe phibita. vnũ ẽ q̃ nullus accipiatur ī deũ miſi ſolꝰ deꝰ ille ſcz q̃ eduxit pplm iſrl de egipto. qõ ſic patet. Nam cũ dixiſſet. ego ſum dñs deus tuus qui eduxi te de terra egipti. ſtatim ſubdit. non ſint tibi alij dij coraz me. Secũz ẽ q̃ nullus faciat ſculptile nec imaginẽ eoz q̃ in celo ſũt nec in terra. z ẽ. quod patet cum dicitur. nõ facies tibi ſculptile. Terciũ q̃ nichil talũ ſculptiliũ ſeu imaginũ adoretur. quod ptz cũ ſequitur. non adorabis ea neq; coles. Quodlibet autez iſtoz trium tranſgrediuntur fideles tui. manifeſte enim hñt fidẽ in deum xp̃m tuũ. qui quidẽ licet concedatur q̃ fuit meſſias. non tamẽ eſt ille deus q̃ eduxit pplm iſrahelitici cũ de egipto. vñ manifeſtuz ẽ q̃ recipiẽdo illũ meſſiã in deũ eſtis tranſgreſſores illius p̃hibitionis in q̃ dr. nõ ſint tibi alij dij coraz me. Item ecclie z oratoria vra plena ſũt ſculptilibz z ſimulacris atq; ymaginibz. qõ eſt manifeſte contra phibicõnẽ ſcõaz in q̃ dr. nõ facies tibi ſculptile. Itẽ p̃ſcripta ſculptilia ſeu ſimulacra adoratis z colitis et ſic manifeſte tranſgredimini terciam phibicõem. in q̃ dr. nõ adorabis neq; coles ea.

// Paulus. ¶ Preceptũ de phibicõne ydolatrie in decalogo otentũ obſuatur a fidelibz. put decet obiectõnibz tuis nõ obſtãtibz. Nã hñm xp̃m nr̃m deũ nõ trãſgredimur phibicõez timã in qua dr nõ ſint tibi dij alieni coraz me. ipe emm xp̃us ſm veritatẽ catholice fidei eſt verus deus ſcz et verus hõ. et ideo ipe eſt q̃ eduxit pplm iſrlitici cũ de terra egipti. filr q̃ creauit celũ z terrã z legem dedit moyſi in mõte ſynay. et ideo ſm deitatẽ ipius ſcõm quã oñia p̃dicta eiop ceũt ipm habemus in deũ. nec habemus ſcõm hoc miſi vnum deũ. et ſic nõ trãſgredimur p̃dictã phibicõnẽ.

¶ Saulus. ¶ Audio vba tua que tñ non comp̃hendũtur ab intellectu humano. Quomodo enim poſſz nõ ſolũ verificariſz etiã intelligi ſeu imaginari q̃ vna z ea dẽ res ſit creator et creatura. finitũ et infinitũ. et multa alia incompoſſibilia.

q̄ im p̄ dicta tua assertione includūtur. // Paulus.
¶ Certus sū q ista q̄ ad dignitatem xp̄i ptinēt tibi vidētur incompossibilia. Sz q ut supra dixi tibi quia de hoc misterio q singularē difficultatē in credēdis imponet maxie apō te qui nondū lumine fidei es illustratus in fra ē tractādū vbi int̄ me et te ē agendū de deitate xp̄i. ideo ad p̄sens de hoc supsedeamus vsq; ad ꝓpriū locū. Sz de secūdo in quo dicis nos transgressores esse sc̄e p̄hibicōnis in q̄ dicit. nō facies tibi sculptile nec ex hoc q̄ in oratoriis xp̄ianis nr̄is sint simulacra sculptilia hoīm ymagines z hmōi rñdeo tibi q illa p̄hibitio secunda de nō faciēdo sculptile simulacra z imagines ordinat̄ in sequētem p̄hibicōnē sc̄z terciā in q̄ dicitur. nō adorabis ea neq; coles. facere enim ymagines z simulacra nō ad adorandū ea sz ad rep̄sentandā aliquā veritatē vtilē ad otēplandū de diuinis misteriis seu miraculis z de aliis similibꝫ q̄ nō induc̄t errores sz ad mores ꝓficiūt nō intelligitur esse p̄hibitum in hoc p̄cepto de p̄hibicōne ydolatrie.
// Saulus. ¶ Littera simpliciter p̄hibz facere hmōi sculptilia etiā si nō adorētur neq; colātur. Non enim dicit. nō facies sculptile ad adorandum. sed p̄cise p̄hibet. non facies sculptile. vñ tua rñsio nō habet locū.
// Paul⁹. ¶ Si bñ ꝓfidēs nōce ē ut p̄hibicō de faciēdo simulacra z ymagines intelligatur mō p̄dicō. s. q̄ talia nō fiāt ut adorētur seu colāt. Cōstat enī in fabricacōe tabernaculi. exo. xxv. q̄ duo cherubī érāt sup ꝓpiciatoriū cū alis extēsis. qui quidē erāt in forma humana z mutuo se respiciebāt. et ista erant in sancta sanctoꝝ in loco sanctiori ceteris vbi dabantur diuina rñsa. vñ nūi. viij. cap̄lo dicitur q̄ cū ingressus esset moyses in tabernaculū federis audiebat vocē loquētem sibi in medio duorū cherubim. Aduerte igitur. si imagines humane ponebātur i loco tā sanctissimo vbi sedes dei rep̄tabatur. quō posses dicē q̄ imagines simp̄r p̄hibētur in decalogo. vñ oportet te occedē qd̄ dixerā. s. q̄ solū p̄hibētur fieri ut adorētur seu colātur ut deus. nō aūt si alia rōne accomodā seu vtili fiāt.
// Saulus. ¶ Responsio tua nō valet. Primo q̄ nō p̄bas q̄ cherubin essent imagines humane. Scōo q̄ nō ostendis q̄ tales ymagines sc̄z humane in illo loco aliquid vtile spūaliter rep̄sentarēt. ¶ Paulus.
¶ Qd aūt ymagines illoꝝ cherubim essent hūane hñtes alas

extẽsas in sancta scõꝝ satis declaratur in .iij. reg. vij. vbi in fabricatione tẽpli legitur. Scripsit q̃ in tabulatis illis q̃ erant ex ere cherubim z leones et palmas q̃si in similitudinẽ hoīs stãtis. Et idẽ .ij. paralipo. iij. Ex quibꝫ manifeste pꝛz q cherubin erãt imagines hũane. et in translacõne caldaica dr̃ iuuenes. et sic habes primuz qđ q̃rebas. Ad scõm vero qđ q̃ris ut ostendaz tibi quid tales imagines spũaliter repsentarẽt rñdeo. q qꝛ ꝓpiatoriũ repsentabat sedẽ dei z deus erat ibi q̃si loq̃ns moysi ut dicit̃ est. idcirco cherubim circustãtes repsentabãt ãgelos qui assidue assistũt deo. vñ ysaie. vi. cũ dr. Vidi dñm sedentẽ sup thronũ. z cẽ. sequit̃. Seraphin stabãt sup eũ sex ale vnꝰ z sex ale alteri. Sili z daniel. vij. cap'lo de deo dicitur. Milia milliũ assistebãt ei. s. ãgeloꝝ. Vnde ad hoc q moyses vel summus sacerdos intrãs scã scõꝝ eleuaret mẽtez suaz in diuinoꝝ otẽplacõne cõuemẽs erat ut essẽt ibi repsentatio diuine maiestatis in ꝓpiatorio quasi sup thronuz sedẽtis cũ assistẽtia ãgeloꝝ qui frequẽter in imagine humana cõsueuerunt apparẽ ut designetur eoꝝ intelligẽtia. siliter z cum alis ut designetur eoꝝ ꝓmptitudo et acceleracõ ad exeqñdũ diuina mãdata ut patet p danielẽ. ¶ Et in psalmo dicitur. Et ascendit sup cherubim et volauit. Ymagines aũt leonũ intra sancta scõꝝ ponebãtur ut summus sacerdos illuc intrãs ad orãdũ memoriã hẽret de regno iude qđ erat pncipale in israhel Ista enim tribꝰ portabat in vexillo suo leonẽ. vnde dr de iuda gen̄. xlix. Catulus leonis iuda. Et inter oraciones q̃s fũmi sacerdotes intrãtes scã scõꝝ faciebãt vna de pncipalibꝰ ẽ. Nõ auferetur sceptrũ de iuda z cẽ. ut hẽtur in libro Jana. In q̃ oracõne ꝓ pseuerãtia regni iuda orabat z etiaz ꝓ aduẽtu messie ibi cũ dr. donec veniat qui mittẽdus ẽ. Et de illo verificatur. Surget leo de tribu iuda. Et sic habes q imagines ponebãtur a veteri lege in loco sanctiori. et etiã rõnes quas petis.

Saulus.

¶ Si in sculptilibus seu simulacris non ꝓhibeatur factõ sed sola adoratio. suffecisset hoc solum prohibere dicendo non adorabis sculptilia neq; colas ea. Supfluũ fuit ergo dicẽ. non facies tibi sculptile. si factõ sola sculptiliũ nõ essẽt ꝓhibita.

Paulus.

¶ Nõ ẽ supflua illa ꝓhibicõ de factõe sculptiliũ. qꝛ q̃ fac̃ sculptile z illõ adorat ẽ trãsgressor duoꝝ pceptoꝝ. si aũt adorat

sculptilia iam facta q̄ ipse nō fecit est trāsgressor vr̄īs p̄ce-
pti tantū. ¶ Qui autē facit r nō adorat nec cū intētione adorā-
di hoc facit non est transgressor alicuius p̄cepti. et sic habes
planū sensū hui⁹ p̄hibicōnū ex quo nō potes nos arguē de
eay⁹ transgressione. Simulacra emm et ymagines q̄ omūiter
fiūt in oratoriis nostris non adorātur neq; colūtur ut deus. ꝫ
fiūt p̄cipaliter ad hoc ut homines p̄sertī simplices ad me-
moriā reducāt gesta seu facta sanctoy⁹ vtuosa seu meritoria.
ut inde excitētur ad laudē dei r ad eoy⁹ imitacōem. hoc enim est
utile omuniter desiderātibꝰ iuste viuē. vnde ysaie. lj. capitu-
lo. Audite me q̄ sequimini iusticiaz r q̄rentes dñm intuemi-
ni abrahā p̄trem vr̄m. r c̄. Si igitur cōsiderari seu intueri abra-
hā oculo mētali ꝺsulitur seu p̄cipitur a ꝓpheta ad ip̄ius abra
he imitacōnē. depingē abraham cum immolacōe ysaac utile
est ad reducendū memorie virtutē ipsius abrahe r eius obe-
diēciam ad deū. Ex visis enī fit plūs mouetur animus. vnde
ad istum finē ymagines sanctoy⁹ in eccl̄iis nostris ponuntur
scz ut eoy⁹ opa vtuosa memorie reducātur ut p hoc, puocen-
tꝫ hoies ad scōy⁹ imitacōnē. Non aūt ponūtur ymagines p̄d cē
ad hoc q̄ adorētur ut deus. ‖ Saul⁹. ¶ Et si nō
ponantur ymagines in oratoriis vr̄is, put tu asseris ad ꝫ q̄
adorētur. adorātur tn̄ de fcō ut ē manifestum. et sic estis trans
gressores p̄dicte p̄hibicōnis diuine in decalogo contente et
hoc omūiter r freq̄nter. ‖ Paul⁹. ¶ Nō ois adoracō fcā
creaturis est p̄hibita. ꝫ sola adoracō illa q̄ soli deo debetur q̄
apud nos vocatur adoratio latrie. Si enim nulla adoratio
posſ licite creaturis fieri abraham amicus dei non adorasſ
Et hoc. qō tn̄ legitur fecisse gen̄. xxij. neq; dauid qui fuit scūs
adorasſ saulē. quod tamen fecit. ut habetur j. Regū. xxiij. et
sic de multis alijs. Ex quibꝰ constat q̄ aliqua adoratio po-
sit fieri creaturis. et talis adoracō apud nos vocatur adora-
tio dulie. Adoratio tn̄ latrie soli deo ē exhibēda. nō aūt crea
turis mq̄ tūsūt creature. et ideo adoratio quā nos exhibemus
scōy⁹ ymaginibꝰ nō ē intelligēda adoracō latrie ꝫ adoratio
dulie q̄ creaturis excellētibꝰ posſ sine p deo exhiberi ut; exē-
plis supdcis. ‖ Saul⁹. ¶ Video q̄ manifr̄ adoratis deū
et scōy⁹ vr̄oy⁹ imagies. et qō deterius ē crucē r ymagines cru
cifixi vr̄i sūma adoracōne adoratis ut ē manifestū.
‖ Paulus. ¶ Et clarius ista intelligātur scire debes q̄

adoracõ latrie principaliter consistit in corde. s. cũ homo cordialiter se subiicit deo adhereõ et tanq̃ principio veritati in credẽdis. et tradẽdo se suis obsequijs seu preceptis in agẽdis. Nõ quidẽ vere fit cũ homo timorẽ dei filialẽ seu sanctũ in corde hz. De q̃ vera adoracõe dicit psalmista. Adorabo ad templũ sanctũ tuũ in timore tuo. Talis enim adoracõ mẽtalis cum timore dei sancto qui permanet in seculum seculi fit et in hoc principaliter consistit vera adoratio. Et q̃ naturale ẽ hominim significare conceptus suos interiores per alia q̃ signa exteriora. vnde plus in primo periarmenias. Voces sunt eaq̃ sũt mamina passionũ note. Ideo oportuit ut adoracõ mẽtalis q̃ principalis est per alia q̃ signa exteriora manifestaretur ut puta per indinacões corporales vel genuflexiones et huiusmodi. Que quidem signa exteriora non eadem sunt apud nos omes nec vbiq; sp ꝑ diuersa secõm diuersitatem temporũ et regionũ. Voces enim seu locucões diuerse secõm diuersitatem linguaq̃ in diuersis tẽporibꝫ seu regionibꝫ cosdẽ conceptus seu similes signant. et sic ẽ de adoracõnibꝫ exterioribꝫ. s. q̃ licz adoracõ mentalis supdicta eadẽ sit seu eiusdẽ rõms apud omes. adoracõ tñ exterior q̃ interiorẽ signat adoracõnẽ non ẽ eadẽ ꝑ diuersa secõm diuersitatẽ temporũ et regionũ. Cõstat autem q̃ reuerẽtia q̃ erat exhibẽda locis sacris tempore antiquo significabatur per amotionẽ calciamẽtoq̃. ut habetur exodi. iij. et Josue. v. q̃ a magnis iã temporibꝫ talis reuerẽtia exterior non exhibetur locis sacris. Racõ huius diuersitatis ẽ. q̃ signa exteriora nõ naturaliter ꝑ ad placitũ significant conceptus interiores. et ideo talia signa exteriora freqñter variãtur. vñ in ꝓposito inclinationes corporales seu genuflexiones q̃ forte aliqñ significabãt adorationẽ latrie interiorẽ iã a magnis temporibꝫ non ꝓprie hoc significãt. ꝑ omuniter adorationẽ omunẽ tãlatrie q̃ dulie. et ideo licite pñt fieri tales adoracões exteriores creaturis excellẽtibꝫ ut sanctis. et etiã potẽtibꝫ salua tñ rectitudine intẽtionis in ꝯceptu interiori ꝫm quãnunq̃ adoracõ latrie supradicã dz fieri nisi ad solũ deũ. et hoc obseruatur seu sp dz obseruari apud catholicos. et sic nõ debẽt notari de transgressione ꝓhibicõnis ꝑ dicte sz. ne q̃ adorabis ea. ꝛc.

V Saulus.

Quid dicis de adoracõe crucis ꝛ crucifixi q̃ sũt audiui a vetoribꝫ tue gẽtis adorãtur adoracõe latrie. et tñ constat q̃ non sunt

dñi ergo p talē adorationē manifeste transgredimini phibicōnem decalogi dicentis non adorabis.

¶ Paulus. ¶ In qualibz imagine pñt duo cōsiderari. Cnū ē qd est illa imago sm se. aliud vēo quid repñtat illa imago. Prio mō crux vel crucifix9 ligneus seu metallinus sm se mō nō adorātur nec debēt adorari. cū sm se nō sūt aliud nisi res elemētares ⁊ corruptibiles. Scdo mō sūt adorāda adoratiōne latrie repsentāt enī deū crucifixū. de cuius deitate tractāduz est inferius ut dictū fuit supra in multis locis. Cñ p̄supposito q̄ crucifixus ille quē repsentāt est verus deus. manifestū est q̄ illa imago ipm repsentās inquātū talis ē adorāda ut ipe deus. eodē enim motu mouetur animus in repsentantē ⁊ repsentatū inquātum scdo modo suprad cō consideratur.

¶ Caplm. xiiij. in quo ostēditur q̄ fideles xp̄i non sūt transgressores p̄cepti de observatiōne sabbati put hebrei false estimāt. et q̄ dies dñica successit sabbato in hac observatiōne.

¶ Saul9.

Cōstat qdē p̄suppoms. s. q̄ deus verus ē seu fuit crucifix9. Si q̄ de hac deitate tui messie te asseris tractaturū. placet michi tolerare donec illud inter me et te tractetur. Si ad pñs ⁊ sm de fabricatiōē ⁊ adoratiōē imaginuz aliqliter possis euadē. nulla tñ tergiuersatiōne celare poteris q̄n estis manifeste transgressores p̄cepti de sabbato qd est q̄rtū p̄ceptū decalogi apd nos. terciū vēo apud vos. apd oēs tñ vltimū p̄ceptū est pme tabule. in qua p̄cepta ordinatia ad deū ponūtur. Cōstat tñ q̄ oīa opa seruilia tā mechanica q̄ alia in die sabbati opanti nulla mētione facta de sanctitate illius diei tā solēniter in decalogo data et multipliciter in pēthateuco ⁊ alijs libris pphetalibz repetita.

¶ Paulus. ¶ Obseruatiō sabbati successit apd nos obseruatiō dñice diei. in q̄ nullus opus seruile licitū est facē. nec mechanica opa seu laboriosa opari. sed ē dies assignata ad vacandū deo obmissis sollicitudinibz mūdanis in alijs diebus consuetis. et sic non sumus huius p̄cepti transgressores sz potius p̄ceptū illud impletur p̄sertim p deuotos fideles q̄ in festis seu dñicis solēmitatibz nō invanitatibz seu theatris occupātur. sz dñicis laudibz atq; sermonibz vacāt. Illi autē q̄ per oppositum in hijs dñicis festis se hñt. non sunt dicendi

sabbatoꝝ obseruatores apud te nec etiã apud nos.

// Saul⁹. ¶ Obseruacõ dñice diei q̃ apud vos osueuit fieri nõ possꝫ de iure dõmo succedẽ obꝫuacõm sabbati in decalogo cõtẽti ꝓpter duo. Primũ qz dies sabbati p̃cipitur fieri in die vij. ut exp̃sse hẽatur exo. xx. et deutero. v. caplis. et in multis alijs locis. dñica aũt dies ẽ octaua. et sic deficis manifeste in obseruacõne huius p̃cepti quãtũ ad obseruacõis tẽpus. Secõm qz in obseruacõne sabbati ꝓhibẽtur multa exp̃sse in lẽa a quibꝫ in dñicis diebꝫ nõ abstinetis. ut decoctõ ciboꝝ et itineracõ q̃. ꝓhibẽtur exp̃sse in sabbato ut habet exo. xvi. sic̃ in incendẽ ignẽ q̃. ꝓhibẽtur i sabbato ut hẽatur exo. xxxv. vnde dato qꝫ obseruãtia dñice diei succedẽt obꝫuacõm diei sabbati adhuc deficitis in eius obseruacõe faciẽtes illa que exp̃sse ꝓhibẽtur fieri in sabbato.

// Paul⁹. ¶ Circa p̃ceptũ de obꝫuacõe sabbati cõsiderãdũ est q̃ hoc p̃ceptũ ad lĩam intellectũ nõ totũ ẽ morale ut sic sp obligẽt ꝑm se totũ. sꝫ ptim ẽ moraler sic obligat etiã in noua lege sicut r cetera p̃cepta legis moralia. p̃ vero cerimoniale. et sic non obligat in lege noua sicut nec alia cerimõialia q̃ꝫ obligacõ ut supꝝ dcm̃ ẽ terminatur fcõm duracõnẽ mosayce legis. ¶ Illud enim ẽ morale in hoc p̃cepto. s. q̃ hõ deputet aliq̃ tps rõnabile ad spũalẽ refectõnẽ qua mẽs hois in deo reficiẽ. sicut deputatur aliq̃ tps ad corpalẽ refectõez vel ad alia hũana corporis cẽrta. et hoc manet tpe noue legis in obseruacõne diei dñice. q̃ quãd dies deputata ẽ ad hoc ut homo vacet ab oĩi ope seruili ut in deo spũs reficiatur. et hoc sufficit ad moralitatẽ huius p̃cepti obseruandi. Cerimoniale aũt in hoc p̃cepto ẽ determinacõ tpis in die septimã. et q̃ tuz ad hoc nõ obligat hoc p̃ceptũ in lege noua sicut nec alia cerimonialia mosayce legis ut s̃ dcm̃ ẽ. Et ido ad vacacõnem ab opibꝫ seruilibꝫ r refectõez mẽtis in deuz deputata fuit dies dñica ex institucõne eccie r populi xp̃iani. q̃ quidẽ dies scõm statum noue legis fuit tempus ogruũ ad hmõdi obseruacõnẽ magis q̃ dies septima. // Saulus.

¶ Quod alia dies p̃ter diẽ septimã instituta sit seu deputata ad dei obsequiuz in loco sabbati sicut dies sabbati reddatur prophanar non sancta sicut tu asseris nullo modo p̃t fieri ꝓpter duo. Primum qz deus ipse bñdixit r sanctificauit diẽ septimã. s. diẽ sabbati gen̄. v. capitulo. et hec fuit prima

ɔsecracō seu scificatio a deo facta. licz enim deus in opibꝰ sex diebꝰ legatur aliqꝫ creaturas bñdixisse ut aialia z hoiez. non tñ legit aliqꝫ bñdixisse z sanctificasse msi diē septimaz scz sabbati. Scificatio autē cuiuscūqꝫ rei ɔsistit in eius deputacōne et applicacōne ad dīna obseqa. vnde mūi. xvi capl'o de deo dr. Et sem applicabit sibi. Nullus autē p ostz amouere hāc scificacōz quā deus ipse sanctificauit ut patet de se. Dcōm qz rō huius sanctificacōis a deo assignata adhuc manet in eodē vigore sicut tūc. q quidē racō exp̄mitur ibidē scz genē. ij. ubi sic. Et bñdixit deus diei septimo z sanctificauit illū. qz in ipo cessauerat ab vniuso ope suo qđ creauit. Que quidē racō huius scificationis eiusdē efficacie ē etiam post aduētum messie sicut p̄us et ideo manere dz eius efficacia.

¶ Paulꝰ. ¶ Ad p̄mū rñdeo. q nō ē incōueniēs q aliq̄ res a deo scificate reddātur ꝓphane z eis succedāt i scitate alie res p̄mogenita eni fuerūt a deo scificata. ut hētur exo. xiij. et loco eoꝝ fuerūt a deo scificati leuite. vñ mūi. iij. Locutus est dñs ad moysen dicēs. Ego tuli leuitas a filijs israhel p omi p̄mogenito in filijs israhel eritqꝫ filij mei leuite mei. z c. Et sic patet q sanctificatio p̄mogenitoꝝ p deū facta trāslata fuit i leuitas. Et similiter intelligendū est de translacōne sabbati.

¶ Saulus. ¶ Qđ scificacō a deo facta trāseat de vno in aliud sic q vna res succedat alteri in sanctificacōe nō ē inconueniēs si vtrūqꝫ fiat p dispoſicōnē dīnā. sicut est de p̄mogenitis et leuitis p te allegatis. Ipse enī deus q scificauit p̄mogenita trāstulit eoꝝ scificationē ad leuitas ꝓut pz p aūctes p te allegatas. Sz nō sic est de sabbato qđ deus legitur p se scificasse. et nusqꝫ legitur scitatē suā deū trāstulisse in diē dñicaz. Quod aūt dicis hāc trāslationē fuisse factā ex instōe eccīe tuen cōsuetudine ꝓpli xp̄iani manifestū est nō valere. instōnes enim humane seu consuetudines nō possunt dīnaz legē seu sanctificationē tollere ut est manifestū.

¶ Paulus. ¶ Preceptū de sanctificacōne sabbati quātū ad eius moralitatē nō obligat ad obseruationē certe diei plusqꝫ alterius. sz soluz ad aliquē diē. et ideo instituta aliq̄ die ad hmōi scificationē p̄ceptū impletur ꝓut ē morale. vnde eccīa nō amouit sanctitatē a die sabbati. sz hec sanctitas inquātuz fuit cerimonialis quo ad determiacōnē certi tp̄is fuit amota sicut z alia cerimonialia. Institutio aūt diei dñice p ecclesiam

et ɔsuetudinē xp̄iana obligat ad dominicē diei obseruacōnē et in hoc ecc̄ia nō tollit diuinā legē. qđ p3 p tlē exemplū. deus enī mādauit decimas dari de animalibꝫ nascentibꝫ. qđ quidē p̄ceptū obligat ad hoc q̄ homo det de decē agnis vnū. s. istum vel illū. nō tn̄ obligat aliquē eoꝝ determinatū. Si aūt homo vnū eoꝝ determinatū assignet ꝛ separet p decima tunc ille agnus ex tali assignacōne humana ē sanctificatus tanq̄ decimatus deo. nō tn̄ ex vi p̄cepti. q̄ ex solo p̄cepto nullus agn9 determinatus erat dādus in decima. et sic in ꝓposito.

Saulus. Exemplū tuū nō applicatur ꝓposito. Nā deus certā diē sanctificauit. s. illā septimā in qua requieuit ab opibꝫ suis. et ideo talis sanctificatio non p̄t amoueri ab eo de nr die p humanā instōnē. In decimis aūt nō determinatur a deo q̄ sit illa ps q̄ in decimaz ē assignāda. ꝛ hoc relinquitur hūane assignacōni. et ideo ꝓprius accipitur exemplū ad sanctificationē sabbati de sanctificacōne p̄mogenitoꝝ in q̄ deus determinauit q̄ p̄mū apiēs vulua clđz sanctificatū. illud nō possit in aliud mutari. et sic intelligi oportz in sabbato in quo de9 certā diē assignauit q̄ nullo mō instōne hūana mutari debet.

Paulus. Si bn̄ consideras diē illā quam deus sanctificauit fuit primū sabbatū in quo deus primo cessauit ab opibꝫ. et illa nō p̄t mutari seu amota fuisse. Alia vero sabbata seqntia nō sic fuerūt a deo ꝓprie sanctificata ꝑm seipsa. ꝛ in signū prioris sabbati a deo sanctificati. vñ cū dixisset. exo. xxxj. Custodiāt filij israhel sabbatū. ꝛc. subdit. Pactū ē sempiternū inter me. ꝛ filios israhel signū q̄ ꝓpetuū. Sex enī diebꝫ dñs fecit celū. ꝛ terrā. ꝛ in septimo ab ope cessauit. Ex quo p3 q̄ sabbata q̄ fuerūt post primū sabbatū nō fuerūt sanctificata nisi in signū p̄oris. qđ quidē signū p̄ficitur p hoc q̄ vna ēta dies determinata p9 sex dies assignetur ñ in signū p̄mi sabbati in quo deus req̄euit. ad qđ quidē signū satis sufficit dies dñica assignata p ecc̄iā ad vacandū deo post sex dies ad labores humanos deputatos. vñ primū sabbatū qđ legitur in festo celebratū fuit septimus dies a descensu mane. qui quidē descensus nō legitur fuisse in p̄ma die ebdomade. Saul9. Non sufficit ad hoc signū dies dñica p tuā ecclesiā assignata. hec enī dies ē. viij. a p̄ma die in q̄ deus incepit opus creacōnis non autē septima. deus tn̄ septimā sanctificauit. cui quidē diei scificate. co. rñdet omnia sabbata seqntia successiue. oēs enim.

sūt septime ꝓputādo ab exordio mūdi.

℣ Paul⁹. ¶ Si bñ ꝓsideras ꝑmū sabbatū qđ legit̄ in deb to celebratuz nō fuit septīa dies corrñdēs ꝑmo sabbato qđ fuit in mūdi exordio, put tu dicis. ꝫ fuit septima dies a descē su manne. q̄ quidē descensus nō legit̄ incepisse in ꝑma die ebdomade. ut sic septīa dies computata a ꝑma die descensus manne concurrat cū die sabbati in ꝑmo exordio sanctificati imo, pbabilius possꝫ dici ꝙ dies prima in q̄ māna descendit nō fuit ꝑma dies ebdomade q̄ dicit̄ vna sabbatoꝝ. Nam in ꝑmis vespis illius diei descendit coturnix⁹ saturati sūt car nibus ut legit̄ exodi. xvi. Constat autē ꝙ si illa vespa esset vespa scđa diei sabbati. non essꝫ eis licitū occidē coturnices r parare eas. Ex quo patet ꝙ dies immediate p̄cedēs descen sū māne nō fuit dies sabbati. et p ꝓns ꝑma dies in qua mā na descēdit nō fuit vna sabbatoꝝ. Ex q̄ p; ꝙ ꝑmū sabbatū in deserto celebratū nō fuit corrñdēs ꝑmo sabbato qđ a deo fu it scificatū. Ex q̄bꝫ seq̄tur ꝙ in obſuacōne p̄cepti de sabbato sufficit obſuaē septimā diē p⁹ sex dies laboris etiā si nō cor respondēāt ad primū sabbatū mūdi. ¶ đ etiā pt; in sabbato terre. de quo leuit. xxv. Sabbatiz et terra sabbatū dño. sex ānis seres agrū tuū. rē. septimo autēz anno sabbatū erit terre requiecōnis dñi. Idē de sabbato remissionis deut̄. xv. In q; bus manifestū est ꝙ tl'ia sabbata nō corrñdēt ꝑmo sabbato mūdi qđ a deo fuit scīficatū. Nō enim deus in sex ānis creauit mūdū r̄ septio requieuit. Corrñdēt tñ in rōne septēnarij. s. i memoriā creacōis mūdi hñdā. in q̄ deus p⁹ sex dies opa cōis quieuit in septio. et sic post sex ānos culture ē septimū req̄i terre vel remissionis debitū. et ꝫ sufficit obſuare ob memoriā creacōis mūdi habēdā sme hoc ꝙ sabbata corrñdeāt prio sabbato sanctificato, put tu estimas.

℣ Saulus.

¶ Sēm te sufficēt ad obſuātiā sabbati ꝓputare sex dies i cipiētes a q̄cūq; feria siue essꝫ ꝑma siue scđa r hmōi r obſuaē septimū diē tanq̄ sabbatū. qđ est absurduz. ꝙ sic vnus cele braret sabbatū in die lune r alius in die martis.

¶ Paulus. ¶ Si otingēt ꝙ aliquis homo exñs in ptibus valde remotis vel ex aliq̄ alia causa nesciret neq; posset scire q̄ dies essꝫ dies in qua tota ꝛmunitas celebraret diē sabbati tenēt̄ p⁹ sex dies laboris qualitercūq; ꝓputatos celebrare

septimū diē ut sabbatū · et sic determinatur a doctoribus tuis ꝑ ut Rabimoy · in libro sui deuter̄ · titulo de sabbato ponit · Dicentibus oputacōnē omnē totius plebis nō licet aliā sibi facere seorsū ꝫ obseruare sabbatū ab oīb⁹ celebratū · aliter enī esset magna ofusio et dissensio in celebracōne sabbati.

¶ Saul⁹ · ¶ Quare ꝙ fideles tui fecerūt sibi nouā oputationē incipiēdo oputare sex dies opacōms a secūda feria ut hic sabbatū celebrarēt in die dñica · cū tñ tpe tui messie oputabātur hȳ sex dies a die dominica q̄ dr prima sabbatoꝝ ut ī multis locis pz tui euāgelij · vnde igitur ꝓcessit talis nouitas in hac oputacōne cū ipi sciebāt oputacōnē ebdomade omunē totius plebis · et sic nō licebat eis facere aliā nouā sed seruare sabbatū ab oīb⁹ celebratū · Ex hac enim nouitate sequitur magna ofusio et dissensio ut tu dicis in hmōdi ·

¶ Paulus · ¶ Racō aūt ḡre dies dñica successit in obseruacōne sabbati talis ē · Nā obseruacō sabbati nō solū fuit in memoriā creacōms mūdi ꝓut exo · xx · dicitur · sed etiā in memoriā eductōnis de seruitute egiptiaca ꝓut hētur in decalogo repetito deutero · xv · vbi sic dicit · Memēto q̄ ipse seruieris in egipto et reduxerit inde te dñs deus tuus in manū fortī et brachio extento · idcirco precepit tibi ut obseruares diem sabbati · Sz constat q̄ in diebus messie non erat faciēda memoria de eductōne egipti ꝓpter reuerētiā maioris liberacōis q̄ ꝓ messiaz erat faciēda · vnde Jeremie · xvi · Ecce dies venīt dicit dñs · et nō dicetur vltra vemt dñs q̄ eduxit filios israhel de terra aquilonis · rē · Quē quidē ꝓphetia non ꝓt verificari de tpe liberacōis a captiuitate babilōica ꝓut quidaz erronee putauerūt · Nam in tēplo secūdo celebratur agnus paschalis in memoriā liberacōms ab egipto ut pz in libro talmudico qui dr pesbaym · vbi tractatur de agno paschali · ꝫ intelligēda est necārio de tēpore messie in q̄ israhel erat liberādus a multo maiori seruitute q̄ a seruitute egiptiaca intm̄ q̄ iam redemptio egiptiaca nō erat rememorāda · vnde quia sabbatum primū scz antique legis in memoriā eductōnis de egipto in pte erat celebratuz · que quidem memoria erat cassanda tpe messie ut dictū est · idcirco translatū fuit de die illa · vij · ad sequentem diē · et hoc ouemēter · Nam prima sabbati est · viij · oputando a primo diez oīm · Sex autē dies opatiui signt ꝺm oēs pñs seculū in q̄ nos oportet laborare · qđ quidē seculū diuiditur in

sex etates huius mūdi, ꝓut Rabbi Moyses gerundēn. ponit in ꝓhemio gen. Sabbatū vēo significat septimā etatē q̄ est seculū futurū in quo aie beatoꝝ in deo requiescunt. qđ doctores tui talmudici vocant seculum. quod totum est sabbatum. Octaua vero dies. s. dominica signat octauā etatē. s. resurgētiuz. q̄ quidē resurrectō incepit a nostro messia in vna sabbatoꝝ q̄ est dies dñica. et iō ꝓprie rōnabiliter celebritati sabbatine successit celebritas dñice diei ex institucōe ecc̄ie et consuetudine ꝓpli xp̄iani. In hoc etiaz celebratur memoria creacōis mūdi. Nā in q̄libz septiana vna tm̄ dies celebratur. et sic memoria creacōis mūdi in q̄ sex diebꝫ deus fecit oīa et i septio quieuit manifeste ꝓtestat. Et iteruz. q̄ dies dñica ē octaua a ꝑmo die et oīa in ipa resurrectō incepit ut dcm̄ ē. et sic i eod̄ resurrectō celebratur in qua ē vltima et ꝑfecta requies.

Saulus. Quicquid sit de ista successione vnius sabbati ad aliud. quid potes dicē in mō obſuacōis in quo dies dñica debuiſſz succedē ꝑm tertiū nō sic fit. nā opa q̄ expſſe ꝓhibētur et ꝓhibebātur in sabbato ut hēbetur exo. xvj. et in alijs locis tanq̄ licita nō veremim facere in diez dominicā quam succedere asseritis sabbato.

Paulꝰ. Opa q̄ ꝓhibētur in lege fieri in sabbato. ut decoctō cibi et egressio de loco et hmōi manifeste ꝓtinēt ad cerimōialia q̄ in lege noua nō obligāt ut dcm̄ ē s. Illd autē est morale i obſuacōe sabbati. s. cessaē ab opibꝫ seruilibꝫ. q̄ q̄dē opa seruilia ꝓpe intelligūtur opa pec̄i. nā ut ostensū est sup̄ subiectō spūalis p quā hō subditur pec̄o maior ē q̄ seruitus corpalis. vnde facē opa pec̄i in die dñica grauius est q̄ in die ꝓphana. Dicūtur etiā opa seruilia opa quibꝫ vnus hō seruit alteri. et hec sūt opa corpalia q̄ si sūt talia ut impediāt applicationē hominis ad dīna nō sūt licita in lege noua q̄ extraneantur obſuatiom sabbati q̄ ꝓprie consistit in vacādo deo. opa aūt corporalia q̄ deseruiūt hoīm necitatibꝫ omnibꝫ nō extraniātur p̄dicte obseruātie ut decoctō cibi et hmōi nō intelligūtur ꝓhibita nisi cerimonialiter. et ideo in lege noua non obligant. quia talium duratio non transit vltra seculum mosaice legis ut iam dictum est.

Caplm. xv. in quo ostēditur q̄ p̄ceptū de circūcisione corporali non obligat fideles xp̄i sicut iudei falsi estimant. sed

cessat cū alijs cerimonialibꝫ veteris legis.

℣ Saulus.

Circūcisio q̄ fuit data abrahe r semini eius nō ſbīa cet seculo mosaice legis in duracōe. Nā abrahe data fuit p magnū tp̄us ante dacōnē legis mosaice. gen. xvij. vñ nec debꝫ putari cū cerimōialibꝫ mosaice legis in duracō-ne. ſz eius duracō manē debꝫ durante fide abrahe cui data fuit in signū federis. q̄ quidē fides abrahe adhuc durat ſm te. Et ideo manifestum ē q̄ fideles tui p̄cepti de circūcisione fūt transgressores p̄ſtim cū magister tuus circūcisus ē. et etiā apostolus tuus post passionē ip̄ius tui messie circūcidit quēdā suum discipulū. Ex quo pz manifeste q̄ circūcisio durare debet etiā post tuā legē nouā.

℣ Paulꝰ. Verū est q̄ circūcisio data fuit abrahe r semini eius in signū federis nō in iustificacōnē. Nō enī abrahaz p circūcisionē iustificatus ē. nec etiā p circūcisionē est deo cōfederatus. nā ante circūcisionē fuit p fidē iustificatus ut hētur gen. xv. vbi dr de eo. Credidit abrahā deo r reputatū est ei ad iusticiā. Et de eo sic iustificato legitur ibidē. In illa die pepigit dñs cū eo sc̄z abrahā fedus. r c̄. Ex quo pz qō dēm ē abrahe ficiā iustificato r o federato cū deo data fuit circūcisio in signū hmōi federis. et hoc ē qō dr gen. xvij. Circūcidetis carnē p̄putij vr̄i r erit signū federis int̄ me et vos. Sñ nō est inconuemēs ut manente fide abrahe signū cessz ficā ſbsit rōnabilis. nō enī in signo p̄dco iusticia abrahe semis eius o sistit ſz in fide ip̄ius.

℣ Saulus.

Nō video q̄ vel q̄lis essz rō q̄ signū p ip̄m deū abrahe datuz cessare debeat manente rep̄incipali cuius signū est. s. fides.

℣ Paulus.

Eadē cā q̄ cerimōialia mosaice legis debuerūt cessare post aduētū messie ut dēm fuit ſ. p eandē debuit circūcisio cessare. Nā p̄ceptū de circūcisione manifestū est nō esse morale. nō enim de dictamine naturalis rōnis ē q̄ homo circūcidat se in signū vere fidei. alias enī noe iustus r alij iusti seu sancti q̄ p̄cesserūt abrahā fuissent rei. quia non fecerūt circūcisionem. vnde hoc p̄ceptū licet datū fuerit abrahe. repetitū tamē fuit in lege mosaica inter cetera cerimōialia legis ut hētur leuit. xij. vbi hoc p̄ceptū ponitur inter q̄dā legalia q̄ circa puerū natū debebāt fieri. vnde idē est iudiciū de oīibꝫ illis quantū

ad eoꝝ duracōnē. ſ. q nō dr excedē duracōnez moſaice legis
ſupradictā. xp̄s tñ cuſtodiuit hoc p̄ceptū ſicut r cetera. quia
non venit ſoluere legē ſed adimplē Math̄. v. capitulo. Silit'
et paulus circūcidit thimoteum diſcplm ſuū poſt paſſiōez
xp̄i r ante totalē diuulgacōnē euangelij. quia tempore inter-
medio cerimonialia legis potuerunt obſeruariſme peccato
mortali. p̄ſertim vbi imminebat piculum de nō obſuādo. ſic
in diſcipulo illo erat eo q eſſet filius iudee q adhuc non erat
informata de ceſſacōne legaliū ſicut r multi alij qui tunc erant
ad fidem uerſi. Paulus tamē nō circūcidit tytum q ex utro-
q parēte gentilis erat. et ideo non imminebat ſcandalū in eo
de omiſſione circūciſionis. Et circa hoc aduertē debēs q ſicut
dictū eſt ſupra q bona p̄miſſa p xp̄m ſūt ſpūalia. ſic circūci-
ſio in lege xp̄i nō ceſſauit ex toto. ſed loco circūciſionis cor-
poralis q ſolū cerimonialis eſt nullā habēs vtilitatē ſpūa-
lē niſi in quantū p cedebat ex obediētia dei ſucceſſit circūciſio
ſpūalis q accomoda ē et valde vtilis r in ſcp̄turis magis cō-
mēdata. ¶ Saulus. ¶ Dic q ſit iſta circūciſio ſpūalis q
magis cōmēdatur in ſcp̄tura q̄ circūciſio corporalis.

¶ Paulus. ¶ In ſcripturis ſacris legūtur diuerſe circū-
ciſiones. quaꝝ q̄dam ſunt corpales quedā ſpūales. Corpa-
liū enī vna eſt de q agimus. ſ. in circūciſio mēbri virilis de qua
geñ. xvij. Maſculus cuius p̄pucij caro circūciſa non fuerit de-
lebitur aīa illa de pplo ſuo. Eſt etiā ſcda corpalis. ſ. in circūci-
ſio labioꝝ. p quā hō impeditur a recta et apta locucōne de q̄
moiſes dicebat exo. vi. Quō audiet me pharaon ſū incircūci
ſus labijs. Eſt etiā tercia in circūciſio r ē ſpūalis. p quā homo
impeditur a ſuſcepcōe auditus fidei ſeu diſcplme. et iſta dr
in circūciſio auris. de qua iere. vi. Cui loquar r conteſtabor ut
audiat. ecce in circūciſe aures eoꝝ r audire nō poſſunt. Eſt et-
iam quarta in circūciſio r ē ſpūalis. et iſta dicitur in circūciſio
cordis. p quā homo p iniquas cogitacōnes cordis impedit'
a dilcōne dei. cōtra quā in circūciſionē legitur deutero. xxx. ca-
pitulo. Circūcidet dñs cor tuū r cor ſeminis tui ut diligas do-
minū ex toto corde. Conſtat autē q ex iſtis in circūciſio mbo
ſpūales ſūt deteriores. deterius enim ē q hō nō ſuſcipiat fidez
dei vel eius diſciplinaz ſeu q retrahatur ab eius dilcōne q̄ q
habeat labia impedita a recta locucōne vel mēbrū virile ei-
circūciſū. vñ Iheremias p̄pheta increpās p̄lm iſrlicuz cum

eis dicebat. Omnes gentes sūt incircūcisi. Tota domus israhel incircūsi corde. quasi diceret israhel deteriorīs condicōis factus est quantū ad incircūsionē q̄ gentiles. Nam gentiles sūt incircūcisi corpaliter sc̄z in membro virili sed tota domus israhel sūt incircūcisi spūaliter sc̄z in corde p quā impediuntur a diuina dilectione et custodia mandatorū dei. ex quibus habes q̄ in noua lege licet cessauit circūcisio corpalis que nō erat in aliquo bona nisi inquātū p̄cepta successit. tū manet circūcisio spiritualis que longe utilior est sc̄z circūcisio cordis. Et nota q̄ administratio circūcisionis corpalis que in tua gente remansit post xp̄m administratur sicut pitur p doctrinaz pharisayca que est valde ignominiosa et p̄ter mentē lr̄e veteris testamenti. in qua p̄cipitur circucisio. ut Raymundus in arguinētū in sua pugione large declarat qō hic causa brevitatis p̄termittitur.

¶ Capitulū. xvi. in quo ostēditur quō intelligēdū sit illud v̄bū malachie. ulti. Mementote legis moysi serui mei.

// Saulus.

NOta ratio tua ad excusandū a p̄cepto circumcisionis corpalis fidē de in noua lege. fundatur p̄cipaliter in hoc q̄ p̄cepta mosayce legis sc̄z cerimonialia et iudicialia nō obligabāt in lege noua ꝫ hoc ē manifeste falsū. nā malachias qui fuit ultimus ꝓphetarū veteris testamenti in ultīo capitulo suę ꝓphetie ubi agit de aduentu messie dicens. Ecce ego mitto angelū meū. subdit v̄sus finē illius capituli. Mementote legis moysi serui mei quā mādaui ei in oreb ad oēm israhel p̄cepta cerimonialia et iudicialia. ex quo ptz q̄ p̄cepta iudicialia remanebāt adueniēte messia et posequēs cerimonialia. idē enī est iudiciū de utrisq; quantū ad hoc etiā ꝑm te. // Paulus. ¶ Ad istā autoritatē rūdetur tibi q̄ aliud est dicē seruate seu custodite legē moysi serui mei. Et aliud est dicē. memētote legis moysi serui mei. Primū enī dictū importat custodiā p̄ceptorū legis ad quā requiritur facere ea que in lege p̄cipiūtur et vitare ea que in lege ꝓhibētur. Scōm vero dictū importat memoriā legis habendā ad quā nō requritur p̄dicta obꝑuātia seu custodia p̄ceptorū. ꝫ sufficiat hr̄e memoriā de lege in mēte ad eius spūalē intelligētiā p̄cipiēdā. vñ in hoc loco ꝓpha ad spūalē intelligentiā legis p eius memoriā inuitat nō aūt exhortatur ad eius obseruātiā

Si enī ꝓpheta ad obseruantiā legaliū ꝑpetuo exhortarētur utiq; dixisset. Seruate seu custodite legē moysi quod non dixit·ꝫ memento te legis moysi·in quo intelligitur quod dictuꝫ est· Et nota q; hāc differentiā inter custodiā ꝑcepto⁹ et memoriā eo⁹ hre posuit Rabi moy·gerūdeñ·in exposicōe sua sup pentateu cū sup illud vbū exo·xx·Memento te ut diē sabbati sanctifices·Et illud vbū deutro·v·obserua diem sabbati dicens q; ꝑmū verbū est ꝑceptū affirmatiuū et solū imporat memoriā sabbati habendā·Et ꝑm membrū ē ꝑceptū negatiuū de abstinendis ab ommib⁹ a quib⁹ abstinendū est in sabbato·Et sic ꝑdicta autoritas Malachie magis facit cōtra te·innuitur enī in ea q; memoria iudicialiū legis et hmōi. sufficit post aduentuꝫ messie sine eo⁹ custodia·ꝑt etiā aliter responderi ad tuā objectionē·nam cum malachias licet fuisset ultimus ꝓpheta veteris testamenti.fuit tñ in ꝑmo tpe secūdi templi in quo tēpore usq; ad xp̄m fluxerūt plusq; cccc. annī·in quib⁹ obseruāda erat lex mosayca·vñ etiā si dixisset obseruate legē moysi hec verba intelligerētur implenda in toto illo tpe quadringento⁹ ānoꝝ qō tpus restabat futurū usq; ad tps messie et in illo tpe indubie lex mosayca erat seruanda quantū ad oīa in eadē otenta sic fuerat ante a tempore dationis ipius legis·

Distmctio nona de scrutinio scꝑturaꝝ circa sacrū misteriū scē trinitatis et otinet·xvij·capitula·

¶ In primo capitulo ostenditur q; vnitas dei est credenda apud catholicos ꝑut testimonia scripturaꝝ testantur licet indei aliter estimēt de fidelib⁹.

¶ In scō capitulo ostēditur q; in diuinis ꝑm scrutiniū scripturaꝝ veteris testamenti credendū est esse aliquā pluralitatē realiter distinctā simul cū vnitate essentie.

¶ In tercio capitulo ostēditur q; aūctates veteris testamenti que pluralitatē distinctā in deo esse simul cū vnitate essentie testantur nō fūt exponēde ꝑut indei false estimāt ut veritatem fidei catholice negare possint.

¶ In capitulo·iiij·ostēditur q; ex autoritatib⁹ sacris veteris testamēti nō tm̄ pl'alitas sine alicuius nūi determinacōe deo attribuitur ꝫ etiā ostēditur in deo esse pluralitas ꝑsōrum nūo·

¶ In capitulo quinto ostēditur q; etiā a doctoribus antiquis

hebreoꝝ hoc misteriū traditur licet nō ita expresse seu perfecte sicut a nostris doctoribus.

¶ In capitulo. vi. ostēditur q nō repugnat naturali rōni q vna et eadē res sit trina et vna.

¶ In capitulo. vij. ostēditur q gnatio seu prīmitas et filiatio q̄m dīmis esse dīr nō sūt intelligenda sm modū infimaꝝ creaturaꝝ ꝛ sm filitudinē supnaꝝ scz intellectualiū a quibus etiā filitudo accepta deficit a repnōne pfecta diuinorū.

¶ In capitulo. viij. ostēditur q primo in hijs procedēdū est ut p scrutinīū scripturaꝝ cognoscamus an in dīmis sit gnatio. Et deinde an hec veritas in sacra scriptura repta possit p rōnes humanas impugnari. qđ quidē scrutinīū cū magna diligentia et deuotione agendū est.

¶ In capitulo. ix. ostēditur q in dīmis ē filius genitus et pater gnans et hoc p autoritatem psalmiste dicētis. Dns dixit ad me filius meus es tu. ego hodie genui te. nō obstantibus inuerecundis cauillationibus.

¶ In capitulo. x. ostenditur q in diuinis gnatio credenda ē eterna ex autoritate psalmiste dicētis de filio dei. erit nomen eius in secula et añ solē ymnon nomen eius nō obstantibus hebreoꝝ cauillationibus.

¶ In. xi. capitulo ostenditur q deus qui creauit seu formauit vnūsq; hz filiū. autoritate pū. xxx. capitulo ubi dr quod est nomen eius et quod nomē filij eius si nosti nō obstantibus cauillationibus hebreoꝝ.

¶ In capitulo. xij. ostenditur q spūs sanctus est alia psona in dīmis preter psonam patris et filij ex autoritate psalmiste dicētis. verbo dñi celi firmati sūt ꝛc. non obstantibus hebreoꝝ cauillationibus.

¶ In capitulo. xiij. ostenditur q in diuinis ē tercia psona scz spūs sanctus aūcte ysa. xlviij. ubi dr. Et nūc dns misit me et spūs eius quibus dā hebreoꝝ cauillacōibus nō obstātibus.

¶ In capitulo. xiiij. exponitur aūctas ysa. supdicta extense ut ex illa sane intellecta intentū probetur supdictū.

¶ In capitulo. xv. ostēditur p alias aūctates q spūs sanctus est deus ꝛa hebreos qui spm scm in scripturis otentū dicūt esse creaturā et specialiter exponitur ibi illud verbū geñ. primo. Spūs dñi ferebatur sup aquas.

¶ In capitulo. xvi. ostenditur q p hoc qđ dicitur in pncipio

creauit deus intelligendū est in sapientia in deo cōcepta per quam deus mundū creauit.

¶ In capitulo. xvij. ponūtur quedā obiectōnes indeo⁊ ostra veritatē gñacōmis quā fides catholica ꝓfitetur esse in ōmis que quidē obiectōnes soluūtur. in cuius fine declaratur q in pñti tractatu ubi solū agitur de scrutinio scripturaꝝ nō est tractandū de oīb difficultatib que ad hoc misteriū ptinēt.

¶ Capitulū ꝑmū in quo ostēditur q vnitas dei credēda est apud catholicos ꝓut testimonia scripturaꝝ testātur licz indei aliter estiment de fidelib.

¶ Saulus.

Ideo quid sentis circa innouationē ōme legis. et qz supra inter nos ordinatū fuit q cōsequēter de hijs q̄ xp̄s tuus fuerat locutus cōtra excelsū tractaremus sez ostra vnitatē dei ꝓut fuerat ꝓphetatū de comunitate dañ. vij. capitulo. qō adaptatur xp̄o tuo ut supdictū est distinctōne. vij. et ulti. ca. Idcirco ouemt q de hoc ad presens discutiamus.

¶ Paulus.

¶ Dic michi ubi inuenisti q mgr̄ meus xp̄s ostra deū excelsū fuit locutus qō tñ nō credo q repire possis.

¶ Saulus.

¶ Imo ipm et discipulos suos p suā doctrinā seductos manifeste repio loquētes contra deū excelsū. Et ꝑmo sic. Cōstat enī p scrutiniū scripturaꝝ q verus deus qui celū et terrā creauit et ꝓplm suū de egipto eduxit et legē in monte sinay dedit quē omēs sancti ꝓphete et pr̄iarche coluerūt vnū esse nō multos seu plures. vñ moyses hāc fidē volēs ꝓpo israhelitico firmiter docere cū esz in ultima etate vite suc. deutro. vi. capitulo. ait. audi israhel dñs deus tuus vnus est. hāc etiā veritatē testantur oīa sacra eloquia. in quib omia dīna noīa tam substātiua q̄ adiectiua seu appellatiua sp sūt singularis nūi. ut cū dr deus dñs omipotēs et hmōi. ꝓpriū aūt nomē dei sez tetragramaton. de quo Exo. iij. hoc est nomē meū in eternū. nō solum est singularis numeri sed in tali forma positū est in hebreo q nō possit multiplicari nec plurificari ut patz cuicūq in illa lingua perito. hoc etiam patet de verbis quib sacra scriptura utitur in diuinis ut cū deus loquitur tanq̄ in prima psona vel cū de deo aliqs loquitur tanq̄ sede psone. vel cū deo quis loquitur tanq̄ de tercia psona. in singlis p̄dictis semp tales

locutiones sūt p verba singularis numeri. Exemplū primi ut cū dr exo. xx. ego sū dñs deꝰ tuus q̄ eduxi te de terra egipti. et deutro. penultio capło. videte q̄ ego sū z nullus alius p̄ter me. Exēplū scōi ut cū adā alloquēs deū geñ. iij. dicebat. vocem tuā dñe audiui in paradiso. Exemplū tercij. In principio creauit deus celū et terrā. in quibꝰ locucōmbꝰ et in ceteris oībus nūquā in sacra scp̄tura deus alicui loquēs vel ipi deo loquēs aliq̄s vel de eo loquitur quis mſi p v̄ba singularis numeri. ex quo manifeste minuatur vnitas seu singlaritas ipsius dei. hanc etiā veritatē nō solū ex sacre scripture testimonijs. ſ ex racōne naturali phi. cognouerūt cū ex solo dictamine naturalis rōnis p̄mā cām que nō mſi deus est vnā esse asseruerūt et simplicissimā. ille ergo qui deū seu p̄mā causam totius entis trinū esse fatetur siue trinā indubie cōtra excelsiꝫ loquitur. Et ideo tibi ut sup̄ dicebā q̄ illud comu puuluꝫ de quo loquitur. dañ. vij. capło. q̄ loquitur v̄ba otra excelsū vere et ꝓprie intelligi debꝫ de xp̄o tuo qui otra vnitatē dei in scp̄turis apte traditā. et p dictamē naturalis rōnis inuentā exp̄sse locutus est mō p̄dicto. ¶ Paulus.

¶ Nō te oportebat laborare ad p̄bādum mihi vnitatē deiveritas enī catholice fidei oēs fideles xp̄i obligat ad credēdū vnitatē dei. p̄mus enī articulus fidei nr̄e ſ testatur. dicim⁹ enī in symbolo nr̄o. Credo in vnū deū. vñ quicūq; vnitatē dei negaſſ tanq̄ hēticus a sorte fidelū essꝫ eiciēdus. et ideo de hoc nō oportꝫ te mecū disputare. ¶ Saulus.

¶ Et si ore q̄nq; confiteamī dei vnitatē cū ſ tñ dicitis q̄ deus sit trinus ita q̄ asseritis tres esse ōmas psonas distinctas q̄ē manifeste otra ōmā vnitatē. impossibile ē enī aliq̄d esse vnū et trinū. Et ideo confessio v̄a de vnitate dei vana ē cū simul cū ſ trinitatē in deo asseritis.

¶ Capitulū. ij. in quo ostenditur q̄ in ōmis ſm scrutiniū scp̄turaꝝ veteris testamenti credendū est esse aliquā pluralitatē distinctā realiter simul cū vnitate essentie.

¶ Paulus.

Non est incōueniens q̄ aliquid sit vnū ſm aliquid ut puta ſm essentiā. et tamen sit plures in psonis et hoc oportet confiteri de deo ſm testimonia scripturaꝝ. Si enī diligēter circa hoc sacra eloquia scrutatus fueris manifeste repies q̄ sic in deo vnitas ē cōfitēda. sic etiā attribuenda

est in diuinis pluralitas qō manifeste patet sacra testimonia
scrutanti. ¶Saulus.
¶Indica michi rogo testimonia sacra in quibꝫ ℔ qō asseris
reperitur·oppositū enī huius muemo,put iā tibi dixi. ¶Paul9.
¶Per illa quibꝫ conatus es michi ostēdēvmitatē dei ipsa et
posses intelligē pluralitatē in deo esse cōfitendā. qō ptz ꝑmo
in nominibꝫ sbstātiuis que de deo dñr in quibꝫ sacra scriptura
pluralitatē deo attribuit ut manifeste patz de ℔ noīe heloym
qō est nomē plurale illius noīs heloach·Constat enī cuicūqꝫ
lnguā hebraycā scientī q hoc nomē heloach signficat sngu-
lariter deū sic hoc nomē deus sigt in lngua nra·sicr q ℔ nomē
heloym sigt idē qō dñs in nra lngua·manifestū ē aūt q sacra
scriptura loquendo de deo eū multotiēs vocat heloym·ut cū
dr. Inpncipio creauit deus celū et terraz·ibi enī ubi nos ha-
bemus deus·in hebrayco habetur heloym qō sigt dñs. Et sb
isto noīe heloym qō est plurale huius noīs heloach nomīa
tur deus i toto ope sex dierū ut in q̄plurimis locis sacre scp̄-
ture·ex quo ptz q p noīa substātiua significatur deus in scri
ptura sub noīe plurali·Idē muemtur in noibꝫ appellatiis ut·ē
℔ nomē scm et hoc nomē viuus vel viuēs·que quidē noīa de
deo dñr in scripturis sacris in plurali nūo·vnde Josue capi-
tulo ultio ꝓpheta loquēs de deo sic dicebat populo·Nō po-
testis seruire dño qm heloym sci est·nō enī dixit heloym scūs
ℨ heloym sancti·qō idē sonat sic apud nos dñs sancti·Itē Je
remie·x·de deo dr·ipe est heloym vīui et rex sempiternus qō
idē est ac si dicat dñs viui·eo q heloym ut dixi significat idez
ficut dñs in lngua nra·Et licz in translacōne nostra ista nomi-
na pōnātur in sngulari scz deus sanctus et deus viuus·in he
brayca tñ veritate ut nosti in plurali nūo ponūtur ut dictū ē
Ex quibꝫ habes manifeste q in sacra scp̄tura deus nomīatur
sub noibꝫ pluralis nūi tā in sbstātis noibꝫ q̄ appellatiuis.
¶Saulus. ¶Ex hīs que allegas nō habes intentū·nā
in qualibꝫ autoritate de hīs p te allegatis reperies q illa noīa
ōma tā substātiua q̄ appellatiua regūtur pv̄ba sngularis nu-
meri·in qua manifeste euacuatur tua,pbatio·nam si intentio
sacre scp̄ture fuisꝫ pluralitatē deo attribuē sic nominibꝫ dīui-
nis pluralitatē sigficātibꝫ oīnōsisꝫ v̄ba pluralis nūi,put con-
gruitas locucōis requirit qō tñ nō fecit·nam cū dr. Inpnci-
pio creauit deus celū. lz ly deus ponatur in plī ut dicis·tñ ℔

verbum creauit singularis numeri est. non enī dixit creauerūt ꝫ creauit. in quo denotatur q̄ hēloym significet idē qđ dīs. tñ nō est ibi pluralitas ponēda. nō enī dixit creauerūt ꝫ creauit. silr in illa aūctate quā allegas de Josue dicēte de deo heloym sancti est. manifestū est q̄ hoc verbū est. est singularis numeri. nō enī dixit heloym sancti sūt ꝫ heloym sancti ē. et sic euacuatur tua ꝓbatio. idē dicendū est de illa autoritate Jere. ubi dr ipe heloym vīni. nō enī dr ipi sūt heloym vīni ꝫ ipe est. in quo manifeste dēmōstratur q̄ nō est ibi pluralitas ꝫ sola vnitas pv̄bū singulare signīficata. ¶ Paulus.

¶ Si recte ꝯsideras hec euasio tua nō euacuat rōnē meā ꝫ cā fortificat. nā fides nra catholica non sic ꝯfitetur pluralitatē in diuinis q̄ vnitatē essentialē excludat ut iam tibi dixerā ꝫ cū vnitate in essentia pluralitatē in psonis ꝓfitetur. quā vnitatem autoritates p me allegate testātur que in nominibꝫ pluralitatē dēsignāt. et in verbo vnitatē. et sic manifeste cū veritate fidei nre ꝯcordant. et hoc ptz in p̄ma aūcte totius sacre scripture quā tibi allegaui scz in p̄cipio creauit deus ⁊c. In hoc enī q̄ deū sub plurali numero scz heloym denoīauit ostēditur pluralitas in diuinis. In hoc aūt q̄ singulare appositū cū subūxit creauit. manifeste ostēditur vnitas essentie. p̄sertim cū hoc vrebū creauit includit v̄bū essentiale scz est vel fuit creās. et sic manifeste dēnotātur essentialis vnitas in pluralitate qđ oīno ꝯsonat veritati fidei nre. ¶ Saulus.

¶ Antiqui nri sepe fuerūt impugnati ab hēticis sibi ꝯtēporaneis volētes vnitatē dei sb̄uertē p ista noīa cōnes dīmas q̄ sb̄ pli nūo qnq̄z i sacris scr̄pturis repūtur. ꝫ nri ouūcebāt eos ex singularitate intellcā in v̄bis q̄ talibꝫ noibꝫ adūgebātur Sñ rō e ipius dci. in p̄cipio creauit heloym celū ⁊ terrā ubi heloym ponitur qđ sigt deū in plurali. Interrogauerūt hēticī ut legitur in quadā glo. antiqua sup gen̄. a quodā doctore antiquo noīe Rabicamblay q̄ dīs creauerūt mūdū. quibꝫ respondit. ego et vos queramus in lege. in p̄cipio creauerūt dīs celum et terrā nō est scriptū. ꝫ in p̄cipio creauit dns ⁊c. et sic tacuit hēticus hec ille. ex quo ptz q̄ ex singularitate istius v̄bi creauit ouictus fuit hereticus volēs impugnare vnitatem dei p̄ h̄ q̄ noīatur heloym. i. dīs. et isto mō muemūtur q̄plurima dcā in gestis doctoꝝ nr̄oꝝ q̄ cā breuitatis obmitto. ¶ Paulus. ¶ Licet ex dictis mgr̄oꝝ tuoꝝ nō possis aliq̄d

contra me concludere ut sepe dictū est. tñ in hoc loco volo ti
bi ostendē q ea que dñr hic p duos doctores aut mgr̄os nō
faciūt otra me ꝫ potius p me. Ad qđ attendē debes q multi
fuerūt heretici qui credebāt plures deos esse in mūdo distin
ctos ꝫm naturā vel essentiā qđ est oīmo falsū etiā ꝫm veros
pḣos fide carentes. Et isti tales heretici volebāt ex hoc no
mine heloym p quod deus frequēter noīatur in scripturis er
rorē suū cōcludere scz q essent multi dij distincti ꝫm essentiā
vnde otra hūc errorē respōdebāt sufficiēter mgr̄i tui ostēdē
tes q cū talibz noībz pluralis nūi dcīs freqñter de deo oñter
sp adiūgebātur v̄ba singularis nūi. manifeste ostēdebatur
q non erāt multi dij natura differētes q̄ si sic oporteret v̄ba
pluralis nūi adiungē talibz nominibz in plurali significanti
bus. Si enī pluralitas essentialis seu substātialis esset in dīis
ita ꝓprie v̄ba pluralis nūi de deo dicerētur sic et noīa pluralis
ter significātia sic cū aliquis loquēs de sorte et platone simul
aliq̄d facientibz p v̄ba pluralitatē significātia loqui debz di
cēdo. hij hoīes sūt tales vel talia opantur qđ tñ sacra scptu
ra maxie cuitat de deo loquēdo. Nā si noīat deū pl'aliter in no
minibz ad designādū aliquā esse in deo pl'alitatē nō tñ adiū
git v̄ba pl'alia ꝫ tm̄ verbū singularis nūi ad denotādū singu
laritatē seu vnitatē dīme essentie. et ideo si bñ attendis respō
sio mgr̄orū tuorū fic̄ vere euacuat errorē hereticorū multitudi
nē deorū ponētiū. sic vere fortificat vel ꝓbat fidei catholice ve
ritatē. que quidē fides verissima ut iam tibi dixerā. Nō multi
tudinē seu pluralitatē deorū ponit absit. ꝫ verā vnitatē dei fa
tetur. et tñ aliquā pluralitatē in dīis ponit seu asserit cōfor
miter ad allegatas autoritates in quibz v̄ba singularis nūi
cōiungūtur nominibz pluralitatē significātibz. ¶ Saulus.
¶ Autoritates p̄dicte quas p te allegas nō o formātur tue fi
dei. fides enī tua aut sepe audiui a doctoribz et mgr̄is tuis lic̄
pluralitatē deo attribuat. nō tñ o fitetur q sint plures dij ꝫ tā
tū vnus deus. p autoritates aūt aīdictas plures dij dñr. Cū
enī dixit In pncipio creauit heloym idē ē ac si diceēt. In pnci
pio creauit dij ut dictū est p te qđ est manifeste otra fidē tuā
ꝫm quā negas q sūt plures dij. ¶ Paulus.
¶ Verū dicis in hoc q ꝫm veritatē catholicā nō est cōceden
dū q in dīmis sint plures dij et hoc cum verbo substātiuo
pluralis nūi. ꝫ bñ conceditur pluralitas in dīmis cū verbo

singularis numeri ut cū dicitur q̄ deus est trinus. Nam p singularitatē verbi essentialis vnitas essentie saluatur. et sic est in oīb⁹ autoritatib⁹ p me allegatis. in quib⁹ oīb⁹ v̄bū essentiale singularis numeri ponitur vel aliud verbū includēs verbū essentiale.

¶ Capitulū terciū in quo ostēditur q̄ autoritatēs veteris testamenti que pluralitatē distinctā in deo esse simul cū vnitate essentie testātur nō sūt exponēde ꝓut in dei falsē est mant ut veritatē fidei catholice negare possint.

¶ Saulus.

QUomodo possunt ista a racōne naturali comp̄hendi vel quid magis rōne naturali contrariari possit q̄ q vna et eadē res simplicissima vna tantū res sit et plures. Certe et si hoc scriptura sacra manifeste traderet potius esset exponenda q̄ credēda cū due veritates ad inuicē otrariari non possint.

¶ Paulus.

¶ Licet possem ocedere tibi q̄ hoc misteriū sc̄ē trinitatis et vnitatis a rōne naturali h̄uana op̄hēdi nō possit cū hoc excedat naturalē h⁹ rōnē. nullo tn̄ mō cōcedendū est q̄ p̄dictū misteriū otrariatur naturali rōni h̄uane. licz enī vna et eadem res sm̄ idē non possit esse vna et plures. bn̄ aūt cū nō sm̄ idē vna d̄r et plures. vnde homo est quoddā vnū sm̄ suppositū. non tn̄ sm̄ ptes integrales seu essentiales. et licet hoc exemplū diuinis ex toto nō competat ubi nulla est pars alicuius totius. est tn̄ sufficiens ad excludendū racōnē tuā in qua dicis q̄ otrariatur rationi naturali h̄uane eandē rem esse vnā et plures cū hoc etiā inuenitur in ip̄is creaturis. in hoc aūt q̄ dicis. si scriptura sacra manifeste traderet q̄ deus est vnus et q̄ est pluralitas in deo q̄ hoc nō esset credēdū sz̄ potius exponendū. quero a te quō hoc posses exponere sine hoc q̄ sacre scripture manifeste otradicas.

¶ Saulus.

¶ hoc possem exponē ꝓut antiqui nr̄i exposuerūt quasdā autoritates que videbātur asserē aliquā pluralitatē in d̄inis ꝓut habetur in libro qui d̄r cauhedrin et etiā in bereschi rabba et in aliis locis ubi d̄r q̄ om̄s locus in quo d̄r heloym sz̄ deus q̄ sig̃ficat aliquā pluralitatē intelligitur ip̄e deus et nomus iudicij sui. et sic exposuerūt illud qō d̄r Osee p̄mo. et nomui in da misereb⁹ et saluabo eos in dño deo suo. in q̄ aūcte q̄ non dicitur. et nomui inde misereb⁹ et saluabo eos in me

apparet q̄ fit alius ille qui miserētur et alius ille qui saluāt. si militer cū dr zacharie. ij. Ego venens et habitabo in medio tui ait dñs. et applicabuntur gentes multe ad dñm ꝛc. in qua autoritate cū dicit. Ego venens et habitabo in medio tui de buisset dicē. et applicabūtur gentes multe ad me. sed q̄ dr ad dñm apparet q̄ alius sit ille deus venēs ad habitādū in medio iherusalē. et alius ille ad quē applicabūtur gētes. et sic vi detur esse pluralitas in deo. et sūt q̄ plurime autoritates isto modo loquētes in sacra scp̄tura. Ad cuius incōuemētiā tol lendam exposuerūt q̄ deus in similibꝫ locis sacre scp̄ture in telligitur nō solū deus. ſ ipe et domus iudicij sui. et sic intelligitur q̄ illa pluralitas nō est attribuēda deo ad quē p̄tinet sū ma vnitas et simplicitas ſ ad domū iudicij sui qui sunt sūmi angeli beati qui sp assistunt deo. et isto mō sequēdo vestigia antiquoꝝ nr̄oꝝ possum rn̄dere ad autoritates p te allegatas ad ostendēdū pluralitatē in deo scz q̄ pluralitas in illis autoritatibꝫ intellecta nō est attribuēda ipi deo soli sed deo et domui iudicij eius qui sūt plures ut dictū est. ¶ Paulus. ¶ Si dñs scrutaris scripturas nullo mō possis subterfugē ab autoritatibꝫ p me allegatis p illā expositionē. Si enī cum dicitur. In p̄ncipio creauit heloym celū et terrā. pluralitatē intellectā per illā dictionē heloym exponas per domū iudicij ipius dei sequētur q̄ deus et domus iudicij eius mūdū creauerūt. et sic nō solus deus esſ creator mūdi ſ deus et domus iudicij eius qd est hereticū etiā apud te. Et silr si illud qd dr. Jeremie. x. ipe est heloym vivus et rex sempiternus. exponas de deo et domo iudicij eius. sequitur q̄ domus iudicij ipius dei esset rex sempiternus totius mūdi qd etiā est cōtra fidem tuaz testātē scriptura deutro. iiij. capitulo. Scito ergo hodie et cogita in corde tuo. q̄ dñs ipe est deus in celo sursū et in terra deorsū et nō sit alius. vñ aūctates p me allegate que pluralitatē deo attribuūt nō possunt intelligi nisi de deo tm. nō autē de domo iudicij eius seu angelis eius ut p̄dictū est nisi forte p domū iudicij dei intelligātur psone dme que sūt ipe deus ſm veritatē fidei nostre. et sic de eis put sūt vnus deus ꝓprie verificatur. in p̄ncipio creauit deus ꝛc. vnde si sic exponis cessat contentio inter me et te quantū ad hoc. Si aūt p domū iudicij aliquid extrinsecū deo intelligis tūc nullo modo possſ salua ri autoritas p̄dcā ut dictū est. // Saulus. ¶ Scriptura sacra

sepe loquitur de deo more humano. et ideo quoq; attribuit deo ea que ꝓprie deo nō cōpetūt. vñ cū dr gen. xi. Descendit aūt dñs ut videret ciuitatē et turrim ꝛc. et gen. xviij. Deus dicebat abrahe. Descendam nūc et videbo utrū clamorē qui venit ad me cōpleuerint ope an nō. In quib; cum manifestū sit q; deo nō competit descensus sicut nec motus localis oportet hoc intelligere ꝟm morē hūanū. hoies enī volentes de aliquibus dubijs certificari condescendunt ad ꝑticularitates rerū discutiendas seu muestigandas q; deo nō cōpetit ꝓprie ſ; similitudinarie tantū. vnde in ꝓpōsito licet deus solus mundū creauit ponitur tamē in creacōne mūdi hoc nomen heloym q; ſignificat pluralitatem in deo ut intelligatur q; deus creauit mūdū cū cōsilio totius iudicij eius. hō in hūanis illa que cū cōsilio magnoꝝ fiūt creduntur sapientius seu prudentius fieri vnde ex hac pluralitate nō ꝯcluditur ſm illud q; dicitur ꝑu. iij. ca. Dñs sapientia fundauit terrā. stabiliuit celos prudentia sapientia illius eruperunt abissi ꝛc. hoc est dicē q; creatio mūdi fuit facta cū magna prudentia seu sapientia dei sicut illud q; cū magno cōsilio et deliberacōe fit dr esse prudentissime factū.

¶ Paulus.

¶ Licz verū est q; qñq; scriptura sacra loquitur de deo more humano. hoc tñ sp fit ad tollēdos aliquos errores de deo. in quibus multi fuerūt seducti nō aūt ad dādā occasionē extēdēdi errores circa deum. vñ q; circa prudētiā dīnā erga gubernacōnē hūanā gñis multi errauerūt ātiquoꝝ. et etiā hodie errāt aliqui estimātes q; deus nō habeat curā de regimīe hūanī generis ſm iusticiā ꝓut quidā dicēbāt ut habetur Iob. xxi. Super cardines celi ābulat et nīa nō cōsiderat. Idcirco ad amouēdos hmōi errores scriptura loquitur de deo sic de hoie q; diligēter sollicitus ē ad inquirēdā veritatē alicuius facti. et ideo dicit. descēdā et videbo et hmōi. filr ut ostēdat q; deo displicēt hoim pcā. et cū zelo iusticie ꝓcedit ad eoꝝ punicōnē attribuit deo irā vel furorē metaphorice dicēdo. ignis succensus est in furore meo et sic de similib;. Sed ad hoc q; deus mūdū creasset sapienter et prudenter nō expediebat dicere q; cum consilio totius iudicij extrinseci mundū creauerit hoc enim ꝑberet scandalum errons in cordibus audientiū qui ex hoc estimarent deū indiguisse alioꝝ consilio. Satis enim sufficiebat dicere q; deus sapientia fundauit terram prout legitur

in ꝓuerbijs et nō attribuere deo defectū indigentie ꝺhili arioꝝ rū. qꝫ ut ait pl̄us in .iij. ethi. Conſiliamur in magnis quaſi de nobis ipſis diffidentes. qꝺ de deo aſſerē eſſꝫ maximū incōueniens. et ſic rñſio tua nō ſufficit ad ſaluandā pluralitatē deo attributā in creacōne mūdi. Itē ad aliā autoritatē allegatā Iere. x. michil facit rñſio tua. nulla enī bona detrima ſequitur ex hoc qꝺ domus iudicij dei ſi ſit aliqꝺ extrñſecū a deo dicat ipſe eſt dñs vīus et rex ſempiternus.

¶ Capitulū quartū in quo oſtēditur qꝺ ex autoritatibꝫ ſacris veteris teſtamti nō tm pluralitas ſine alicuius numeri determinatione deo attribuitur ſꝫ etiā oſtenditur in deo eſſe pluralitas ſub trino numero. ¶ Saulus.

ADhuc in p̄dictis nō rñdes ad illā autoritatē deutro. vi. cōtentā ſcz. audi iſrahel dñs deus tuus vnus ē. in qua autoritate ſola vnitas dei oſtēditur ⁊ decetur qꝺ eſt otra modū pbationis tue ſupius dictū. ¶ Paulus.

¶ Imo in hac eadē autoritate trinitas cū vnitate innuitur. tria enī noīa ſignificātia deū cū vnitate ipſius in hac aūcte cōtinentur. nō enī dixit audi iſrahel dñs deus tuus vnus eſt. ne qꝺ dixit audi iſrahel deus vnus eſt. ſꝫ dixit. audi iſrahel dñs deus tuus deus vnus ē. quolibet enī iſtorū trium modorū loquēdi poterat vnitatē ſignificare magis conformiter ad opionē tuā. ſꝫ hoc nō fecit. vñ ter deū noīauit cū vnitate et ſic illa aūctas quā p te allegas magis facit p me. ¶ Saulus

¶ Replicatio iſtorū trium nominū deū ſignificātiū in p̄dicta autoritate intelligēda eſt ad maiorē confirmacōnē ſnie. Sepe enī in ſcripturis ſacris fit vnus et eiuſdē repetitio ad maiorē firmitatē ſnie. et ideo in hoc loco ſic intelligi deb; replicatio diuinorū nominū cū vnitate quaſi dicēt firmiter ⁊ firmius ⁊ firmiſſime tene qꝺ deus eſt vnus. ¶ Paulus.

¶ Periculū ponēdi pluralitatē in deo eſt apō te maximū ſic etiā apō nos aſſerē multitudinē deorū nefandiſſimū ē. Et idō ſm te nullo mō debuiſſꝫ ſcriptura occaſionē dare ad attribuēdā pluralitatē in deo qꝺ cū fecit ter noīando deū in vnitate. Ad affirmādā aūt ſniam vnitatis ſuffeciſſꝫ replicatio firmitatis ſnie ſic in alijs locis. et ex hoc nō p̄beret occaſionem credēdi trinitatē in vnitate quod apud te nephas eſt. ſed ad reiteratā aūctas p̄dicta ter nominādo deum tria ſupoſita diuina

demonstrat et includendo vnus est q3 vnitatē diuine essen-
tie ostendit·q3 ad ꝓpositū meū facit nō aūt ꝓ te et in alijs sa
cre scripture locis similiter repies scz repetitionem trinā ter
nominādo deū.ubi sola vna nominatio suffeciſſz et hoc ad in
nuendū sancte trinitatis misteriū. ¶ Saulus.
¶ Declara michi illa loca sacre scripture ubi talis repetitio
trina dīmi nois repitur ubi sola vna noia cō dei suffeciſſz.
¶ Paulus. ¶ Obmissis multis cā breuitatis q̄ ad hoc faciūt
tria tm̄ loca ostēdā tibi in quibꝫ solēmter hec repetitio trina
dīmi nois legitur ubi tm̄ vna suffeciſſz ꝑmo nūi. vi. ca. ubi de-
us p̄cepit sacerdotibꝫ ut sic certa forma bñdicerēt populum
inuocādo nomē dīmū sup eos·et dr in p̄dicto capitulo m p̄n-
cipio illius p̄cepti. Sic bñdicetis filijs israhel·et in fine dr. Et
inuocabūt scz sacerdotes nomē meū sup filios israhel·ego au
tem benedicā eos·ex quo patz q3 illa bñdictio sacerdotalis
solemnis consistebat in inuocādo nomē diuinū sup populū
que quidē positio seu inuocatio nominis diuini prout in ca-
pitulo eodē declaratur·p̄cipiebatur fieri p trinā repetitionez
dīmi nois sic hac forma·bñdicat tibi dñs et custodiat te ostē-
dat dñs faciē suā tibi et misereatur tui ouertat dñs vultū su-
um ad te et det tibi pacē. ¶ Inuocabūt nomē meū ⁊c. Circa q3
attende O Saule q3 missa benedictōne solū sufficiſſz vna in
uocatio diuini nominis ut dicendo benedicat tibi dñs et cu-
stodiat te ostendat faciem suā tibi et misereatur tui ouertat
vultū suū ad te et det tibi pacē. Sic enī dicendo manifestū est
q3 oēs ptīcule huius bñdictōis referūtur ād dñm primo
nominatū.et sic vidz q3 secūda et tercia repetitio diuini nominis
erat sup flua q3 incōueniens est dicē in forma tā solēnis be-
nedictionis a deo ordinata. ¶ In opibꝫ enī nature que a deo or
dinatur michil sup fluū inuenitur diligenter inuestiganti ratī
onē rerū.multo magis in eis quē a deo ordinātur immediate
vñ trina repetitio in hoc loco referēda est ad trinitatē dīna-
tū psonaꝝ quaꝝ quelibꝫ est deus et dñs. et sic forma p̄dcē be
nedictōis p fecte ordinata ut nomē dīmū p fecte inuocaretur
sup filios israhel p trinā repeticōnē ipius nois. ¶ Saulus.
¶ Trina repetitio dīmi nois in benedictōe sacerdotali cōten
ta ꝓprie referri posſz ad pluralitatē bñdictōnū que ibi conti
nentur. non enim ibi est vna benedictio sed plures. Dicitur
enim ibi bñdicat tibi dominus et custodiat et ostēdat faciē

ſuam tibi et miſereatur tui. vnde q plures benedictões da
bãtur nõ eſt incõueniens q pluries nomẽ dñi repeteretur.

¶ Paulus. ¶ Si repetitio iterata nominis dñi in pdicta
bñdictõne extenta deberet referri ad pticulares ipius bñdictõ-
nis pluralitatẽ tũc nõ ſufficeret trina repeticõ dñi noiſ. plu
res enĩ ſũt pticule huius benedictõis q tres ut ptz in lra ſu-
pra allegata. ſz q nõ iuxta numerũ pticularẽ benedictõis ſu-
pradicte facta eſt repetitio dñi nomis ſz trina tm cõcluden-
do in fine ponãt ſeu inuocẽt nomen meũ ſup filios iſrahel. in
quo oſtẽditur q nomẽ dñũ p trinã repetitionẽ exprimitur.
manifeſtũ eſt q trina repetitio nõ reſpicit numerũ pticularẽ
benedictionis cui numero non adequatur ſz potius reſpicit
pluralitatẽ trinã que ẽ in dñis cũ vnitate eſſentie quã ſignifi-
cat vnitas noiſ. et hoc cũ dicit. Imponant nomẽ meũ. non
enĩ dicit nomina mea ut oſtendat eſſentie vnitatez. vnum enĩ
nomen vni rei competit. ¶ Saulus.

¶ Licet pdicta autoritas nõ eſt efficax ad pbãdũ intentũ tu
um. tñ dic michi ſi habes aliquã ſimilẽ huic in qua ter dñi-
nũ nomẽ repetatur. ubi vnũ tm ſuffeciſſet. ¶ Paulus.

¶ Iſaie. vi. ubi de illa ſolẽni viſione agitur. Cũ dicitur vidi
dñm ſedentẽ ſup ſoliũ excelſũ ẽ. pheta referens q cheru-
bim ſtabãt ſupra illud cum certo numero alarũ et hmõi. in q-
bus demonſtratur illius viſionis ſolemnitas. et de illis ſera-
phim qui ſummũ gradũ tenent inter agmina angelorũ teſta
tur pheta q clamabant alter ad alterum ⁊ dicebant. San-
ctus Sanctus Sanctus dñs deus ſabaoth ⁊ẽ. in qua autori-
tate attẽdenda eſt illa trina repetitio huius nomis ſanctus
quod totũ deũ denominat. et michil aliud magis ppriẽ in hac
trina repetitione poteſt intelligi q trinus numerus ſonarum
in quo nulla ẽ inequalitas ſicẽ inter ſignificata vnius no
minis ſcũs ad aliud. et tñ de ommbz tribz dr dñs deus ſaba-
oth ac ſi dicat. hñ tres vnũ tm ſũt. nec ẽ dicẽdũ q hec trina
repetitio huius dictõis ſcũs ſit ad maiorez firmitatẽ ſnie q.
ut pus tibi dixi ſi nulla pluralitas eſſz in deo talis repeticõ tri-
na eſſz valde piculoſa. Itẽ pſalmiſta in pſalmo. deus miſerea
tur nr̃i ter inuocat nomẽ dei ad eũdẽ effectũ. dicit enĩ. bñdicat
nos deus deus nr̃ bñdicat nos deus. in quo loco manifeſte ſuf
feciſſet vna inuocacõ dñi nomis repetitur tamẽ ter dñi nomen ad pdictũ miſteriũ inuendũ ſicẽ in alijs ſupradictis.

Et sic habes tres autoritates cõformes ad hoc quaꝝ ꝑma sumitur ex lege. Scõa vero ex ꝓphetis. Tercia ex agiographis q̃ sũt tres ptes integrales totius veteris testamti. ¶ Saulus. ¶ Ex ꝑdictis autoritatibꝫ nõ sumitur efficax argumẽtũ. Nã si hec pluralitas trina in deo essꝫ ponenda sic̃ tu vis exꝑssius debuisset hoc tradé scriptura sacra. cum hoc sit de ꝑncipalibꝫ fundamẽtis fidei eo ꝙ agit de veritate dei in seipo.

¶ Paulus. ¶ Verũ est ꝙ hoc misteriũ est de ꝑncipaliorib fidei fundamẽtis. sꝫ ut magni doctores tui dicũt illa q̃ ad fundamẽta fidei ptinẽt sũt occulte tradita in scꝑturis. nec erat licitũ ꝑdicare ea. nec etiã docere nisi tm̃ vni vel duobꝫ ydoneis ad hoc. put habetur in libro Talmud qui dr̃ hagiga in capitulo qõ incipit Cudorsin qõ significat nõ ꝑdicabũt ꝛc̃. qõ colligitur a Rabi moyse in suo deutro. titulo de fundamẽtis legis capitulo. iiij. Rationẽ aũt quare ista nõ exꝑsse sꝫ occulte fuerunt tradita habebis deo dante in sequẽti distinctõne ubi de ỹnitate xꝑi est agẽdũ q̃ etiã secrete et occulte fuit tradita in scripturis veteris testamenti. vnde ibi habebis de utraꝙ occultacõne sufficientem rationem.

¶ Capitulũ. v. in quo ostenditur ꝙ etiã a doctoribꝫ antiquis hebreoꝝ hoc misteriũ traditur licet nõ ita exꝑsse seu pfecte sic̃ a nostris doctoribꝫ. ¶ Saulus.

Quomodꝫ ꝑt esse ꝙ de tali pluralitate si in sacris scripturis qualiter cũqꝫ esset cõtenta ꝙ nullus antiquoꝝ nostroꝝ aliquid saltẽ de hoc scripsisset. ¶ Paulus.

¶ Multi doctorũ tuoꝝ antiquoꝝ de hac trinitate scripserunt sꝫ nõ ita pfecte et ꝑprie sic̃ nri qui hanc veritatẽ a magro xꝑo nostro didicerũt. ¶ Saulus.

¶ Allega michi aliquos eoꝝ ut videã si concordãt tecũ.

¶ Paulus. ¶ Multi fuerũt qui de hoc aliquid senserũt sꝫ allegabo tibi aliquos eoꝝ omissis ceteris cã ỹnitatis. et ꝑmo michi occurrit qõ sup illud psalmi Deus deoꝝ dñs locutus ẽ et vocauit terrã. in glo. q̃ dr̃ medeas tillim scꝫ glo. psalterij sic q̃ritur. que ẽ rõ qua psalmista nomẽ dei sancti et bñdicti tribꝫ vicibꝫ memorat dicẽs. Deus deoꝝ dñs locutus est ꝛc̃. Ad qõ rñdetur ibi sic hoc est ut doceret te ꝙ cũ istis tribꝫ nominibꝫ creauit deus seculũ suũ iuxt̃ tres modos. i. ꝑtates q̃bus creatus est mũdus. et iste sũt scia sapia et prudẽtia sicut

dictū est m̄ puerbijs ꝛc. dñs in sapientia fundauit terrā ordinauit celos in prudentia. in scientia sua abissi eruperunt. Et isto modo dr exo. xx. capitulo. Qm̄ ego sū dñs deus tuus zelator. Ecce tria nomina diuina iuxta tres mdoch quibꝫ creatus est mūdus. similiter filij Gad et filij Ruben dicebāt in libro Josue. Deus deus dñs ipe sit. ubi noīauerunt deū tribꝫ vicibꝫ hec in p̄dicta glo. Et idē habetur in bereschi rabba in glo. magna sup gen. sup illud v̄bū. In p̄cipio creauit deus celū et terrā. Ex quibꝫ habes q̄ doctores tui p trinā iterationē diuini nois que sepe fit in scripturis exponunt q̄ est intelligēda m̄ dīis trinitas ꝑm tres mdoch id est ꝓprietates quas deo attribuūt.

¶ Saulus.

¶ Ex p̄dcis et filibꝫ nō habes intentū tuū. tū q̄ mdoch qđ ē nomē plurale illius nois mida significat mēsurā in hebrayco q̄ nō dicunt trinitati psonaꝝ quā tu dicis esse in dīis ut de se ptz. Tum q̄ sapīa prudētia et scientia que in deo ponuntur ꝑm quas dicūt p̄dicti doctores intelligēdā esse pluralitatē in dīis nō sūt nisi vna res tm̄ realiter mdistincta. tu aūt aliter asseris de trinitate psonaꝝ dīnaꝝ q̄s dicis esse realiter distinctas. et ideo ex p̄dcis aūctatibꝫ nō ocludis qđ intendis.

¶ Paulus. ¶ Ad p̄mū qđ obicis ꝯra ꝓbacōnē meā de ista dictōne mida seu mdoch tibi sic rndeo qđ verū ē q̄ hec dictio mida significat mensurā et mdoch que est ipius pluralis significat mensuras in plurali. et hoc est qm̄ hec dictōes dñr de rebꝫ corpalibꝫ ꝑ qm̄ đ spūalibꝫ agitur trāssumitur hec dictio mida ad designandū modū ꝓprium rei seu eius ꝓprietatē. Ratio aūt huius trāssumptōis est. quia sicut se habz mēsura quātitatiua in corporalibꝫ mquātū mensura adequatur rei mensurate. sic se habz ꝓprietas in spiritualibꝫ mquātū ꝓprietas adequatur rei cuius est ꝓprietas. vnde cum m̄ dīnis dicitur mida nullo modo intelligendum est q̄ significat mensurā quātitatiuā que in deo nullū habz locū. sed intelligēdum est p mida ꝓprietatē diuinā qua deus mensuratur. ꝫ enī deus sit immensus et infinitus. tamē quedā ꝓprietas ita ptinēt deo q̄ nulli alteri ut patet in effectibꝫ soli deo ptinentibꝫ ut est creatio. vnde talia dicūtur ꝓprie deo quia ipi quodāmodo adequantur et nulli alteri cōpetunt. Et ista dicūtur mida seu mdoch dei in lingua tua. Nam ut nosti in talmudicis scripturis cū differentia diuinoꝝ ad humana agitur semp utūtur

hoc modo loquendi scz nō est mida dei. sancti sunt mida carnis et sanguinis scz hominis. ex quo patz q̄ p hāc dictionē mida intelligūt ꝓpriū modū seu ꝓprietatē diuinā. Ad scōam vero obiectionem tuam in qua dicis q̄ antiqui tui in illis tribz midoch seu ꝓprietatibz quas deo adhibebant non intelligebant deo attribuere ꝓprietates realiter distinctas. Nam sapientia prudentia et scientia et hmōi non sūt in deo mſi vna et eadem res ꝛc̄. ad hoc tibi respondeo q̄ licz verū est q̄ sapientia prudentia et scīētia et hmōi cū de deo dīr vnā et eandē rē figmficāt indistinctā realiter ꝫ distinctā solum rōne. Ipi tñ doctores tui distinctōnē realē inter illa esse putabant. Si enī inter illa p̄dicta solā distinctōnē rōnis esse estimassent alia interposuissent quibz deus creauit mundū scz potentia et volūtate. non enī mundus fuisset creatus nisi deus potuisset eum creare et etiam voluisset creare eum. sed restrinxerūt se ad numerum trinariū in deo ponendū. quia trina iteratio dīni nominis eos coegit ad ponendā trinitatē distinctā realiter in deo. nō aūt in maiori nūo q̄ trinario. Et circa hoc est attendendū q̄ sic inter philos qui p inquisitionē rōnis rerū naturas seu veritates inuestigabāt. multi antiq̄ fuerūt ad aristotelē opinātes circa p̄ncipia rerū naturaliū quedā a veritate deuia que tñ in se aliquid veritatis obtinebāt ut in p̄mo phicoz. Similiter et circa felicitatē būanā quidā antiquoz opīabāntur varia et minus vera oīa tñ quodāmō erant consona veritati inquātū aliquid veritatis continebant ut in p̄mo ethicoz. Sic cōtingit in hijs que sūt fidei que obscure in veteri testamēto tradūtur. circa que quidā de tuis expositoribz aliquid veritatis sentiebāt. licet deficiebāt a tota cognicōe veritatis. vñ in ꝓposito doctores tui inquantū ex trina iteratione dīni nominis in sup̄dicto verbo psalmiste cōtenta aliquā trinitatē in deo intelligebāt aliquid sapiebant veritatis licet inquātū trinitatē distinctā sola rōne ponebant deficiebāt a veritate. fuerūt tñ aliqui de doctoribz tuis qui de hoc misterio trinitatis p̄ prius et expl̄ius videntur loqui. ℣ Saulus. ¶ Allega michi rogo doctores illos q̄s dicis hoc asseruisse. ℣ Paulus. ¶ In glo. magna sup̄ gen. q̄ dr̄ berisich rabba capitulo. xlij. sic habetur Rabi eliezer dicit. Non est creatus mūdus nisi p verbū vel cū verbo dei sancti et bn̄dicti sic dicitur in psalmo. Verbo dīni celi firmati sūt. Et sequitur ibidem Rabi simeon.

dicit·inspirauit vel sufflauit deus spm sanctū suū ⁊ creatus est mūdus sic dr in psalmo. Spū oris eoꝝ vtus eoꝝ·hec in pdcā glo·in qua manifeste pomtur distinctio realis in creatione mūdi qui est deus·manifestū est enī q verbū distinguitur realiter a pferente et spūs a b inspirante·et tñ hȳ tres vnū sunt de quib⁹ pheta statim subdit· Congregās sic m utrem aqs maris loquēdo in singulari·Sūt etiā multa alia in dictis eorū que hoc mysteriū innuūt q causa brevitatis sūt omittēda·

¶ Capitulū·vi·in quo ostenditur q non repugnat naturali ratiom q vna et eadē res sit trina et vna·

¶ Saulus·

Dixi tibi supꝰ q nullo mō ratio naturalis tolerat q vna et eadē res sit tres res realiter distincte·ad qō michi dedisti tale rñsū scz q hoc essȝ verū si vna et eadē res ſm idē essȝ vna et trina qō tū in ꝓposito asseris nō sic esse· Dicas enī q deus nō ſm idē est eternus et vnus·nā dicis q deus est vnus ſm essentiā·et trinus ſm psonas seu suppositā·que quidē rñsio modicū valȝ in hoc loco·Nā nō credo q michi negabis q in ōmis totū est idē alias oporteret te concedē q est ibi aliquid diversū quod essȝ manifeste contra ōmā simplicitatem et vnitatem· Si igitur totū est idē in ōmnibus necesse est te cōcedē q deus est trinus et vnus ſm idē·qō est manifeste contra rationē naturalē ut etiā tu cōcedis·

¶ Paulus·

¶ Ex quo egō ostendi tibi autoritates sacras testantes in deo esse pluralitatē et vnitatē· non est michi necessariū ad ratiocinationes tuas respondere· hic enī agimus de scrutinio scripturaꝝ in quib⁹ multa traduntur que p rationē hūanā attingi non pnt· michilominus tñ respondebo tibi ad hoc qō modo obicis ne forte in superbiā incidas si nō inuenisses rñsū Circa qō debes attendē q ꝓ veritas nre fidei tradit in pluralitate q in ōmis creditꝰ est deus pr̄ generās et deus filiꝰ genitus·filꝰ pr̄ et filius sūt vnū in spirare spūs·et spūs sanctus est spiratus· et q impossibile ē oīmo q aliqua res generet seipsam·et q aliqua res spiret seipam ideo oportȝ distinctionē esse realē inter patrē generātē et filiū genitū et inter spirantē et spiratū·ideo in hoc qō ꝑsupponis q in ōmis totū est idem·addēdū est hoc scz nisi obviet relacōis oppositō ut obviat in ꝓposito eo q necesse est concedē q pr̄ nō est filius in

dīnis nec pāter et filius est spūs sanctus· et ideo cum assumis in ratione tua q̄ in dīnis totū est idē· Respondetur tibi q̄ hoc est verū mō supdcō· et sic nullū mcōuemēs est cōcedē q̄ deus est trinus ꝺm psonas ad mutuā relatas· vnus aūt ꝺm essentiam· et hoc non est otra rationē naturalem qua non ꝺm idē vnitas et pluralitas de deo dīr· vnus enī dicitur deus ꝺm essentiā qđ est aliquid· Trinus vero ꝺm relationē que est ad aliquid·

¶ Capitulū· vij· in quo ostēditur q̄ gn̄atio seu p̄nitas et filiatio que in dīnis esse dīr non sūt intelligenda ꝺm modum infimarū creaturarū· ſ ꝺm similitudinē supnarū intellectualiū a quibꝫ etiā similitudo accepta deficit a repsentacōne pfecta diuinoꝝ·

Saulus·

IN hac responsione tua conaris tollere vnū inconueniens p aliquid inconuenientius· Nam ut inconuenientiam pluralitatis ab ipō deo amoueas attribuis ei generacōnē quod nō minus inconueniens est q̄ pluralitas ſ ad huc maius qđ sic patet· Nam generatio nichil aliud est ꝓpe loquendo nisi mutatio de nō esse ad esse cui ostrariatur corruptio· mutacōis aūt subiectū est materia· Insanus igitur est asserē in deo esse gn̄acōnē q̄ mutationē importat et etiā materiā p̄supponit q̄ pluralitatē· que etiā licz inconueniēs sit deo attribuere ꝓpter eius sūmā vnitatē· nō aūt tot inconueniētias implicat sic generatio·

Paulus·

¶ Cū deus sit sup oia ea que de deo dīr nō sūt intelligēda ꝺm modū infimarū creaturarū que sūt corpa· ſ ꝺm similitudinem supnarū creaturarū que sūt intellectuales substantie· in quibꝫ etiā similitudo accepta deficit a repn̄tacōe pfecta dīnoꝝ· vñ ysa· xl· capitulo· Cui ergo similē fecistis deū ꝛc· Nō est ergo accipienda ꝓcessio ac gn̄atio in dīnis ꝺm qđ ē in corpalibꝫ vel p motū localē vel p actionē alicuius cause in exteriorē effectū ut calor a calefaciente in calefactū ſ ꝺm emanacōnē intelligibilē utpote vbi intelligibilis a dicēte· qđ quidē verbū manet ipō· Et sic fides catholica ponit ꝓcessionē seu gn̄acōnem in dīnis· non aūt ꝺm ꝓcessionē seu gn̄acōnē corpalem que nullo modo deo competit·

¶ Capitulū octauū in quo p̄mo ostenditur q̄ p̄mo in hīs ꝓcedēdū ē ut p scrutiniū scripturarū cognoscamus an in dīnis sit gn̄atio· et deinde an hec veritas in sacra scriptura repta

possit p rationes impugnari hūanas. qō quidē scrutiniū cū magna diligentia et deuotione agendū est.

¶ Paulus.

ET attende O Saule q sicut tibi dixerā hic agimus de scrutinio scpturaꝝ circa ea que in eisdē traduntur que de deo credenda sūt vel ab eo remouēda. vñ pmo circa hoc insistēdū ē ut sc; ognoscamus an pverū et p sanū intellectū sacraꝝ scpturaꝝ in dīis sit pmitas et filiatio. Et cōsequēter ꝓcedemus ad rōnes quibo veritas repta sacris scpturis viō impugnari. et iste ordo tenēdus ē in ter me et te in hō tractatu et spēaliter in hoc misterio. ¶ Saulus.

¶ Placet michi q iste ordo teneatur. et hē oportz q pmo ostēdas michi vñ hēs ex scpturis sacris q in dīis sit pmitas et filiatio qō nō credo posse in eisdē ostēdi. Et deinde ꝓcedemus ad rōnes ḡs indubitāter credo hanc tuā assertionē impugnare. ¶ Paulus. ¶ Ad inquirēdū hoc misteriū per testimonia scpturaꝝ oportz sacras aūctes q̄ hoc loquūtur cū magna diligētia et deuocōe scrutari, ꝓpter duo. Primū q talia misteria in scpturis sacris nō superficietenus traduntur ꝫ in eisdē q̄si absconditi thesauri latēt. vñ de talibo ꝑ. ij. legitur. Si quesieris eā tanq̄ pecuniā et quasi thesauros effoderis eā tūc intelliges etc. Secōm q hoc misteriū sūmū gradū tenet inter alia q̄ in scpturis sacris de deo loquētibo traduntur. Agitur enī hic de deo nō p respēm ad creaturas seu suos effectus ab eē ꝫ de ꝓprietatibo dīis in se cōsideratis seu relatis ad inuicē. Et ideo si in hō otigerit aliq̄s error qō absit in scrutinio piculosior ēsse q̄ in alijs cū hoc pncipaliter dirigat ad ognicōnē dei et xpi sui. in qua ognicōne vita eterna consistit ut in ꝓlogo seu exordio huius tractatus tactū fuit. ¶ Saulus.

¶ Cōcedo tibi q in hoc scrutinio de quo agimus ꝓcedēdū sit eo mō quo tu dicis. vñ allega aūctes ḡs habes ut attēte et diligēter scrutemur eas.

¶ Capitulū nonū in quo ostēditur q in dīis est filius genitus et pr gnans. et hō p aūctes psalmiste dicētis. dns dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te nō obstantibus iudaicis cauillationibo. ¶ Paulus.

OCurrit michi primo aūctas psalmiste in .ij. psalmo psalterij in quo loquitur de deo et xpo suo cū dicit. astiterūt reges terre aduersus dnm et aduersus xpm eius. Infra

im psona xpi supradã dicit· dñs dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te· que verba si diligenter scrutãtur non pñt verificari misi de filio dei quẽ naturaliter et eternaliter genuit· et sic huius autoritatis testimonio cõcedendũ est q̃ in diuinis est filius et p̃sequẽs pater· filr et generãs et gemit9 q̃ tñ intelligẽda sũt sine aliquo p̃iudicio deitatis. ¶ Saul9

¶ Nõ etiã asseris p̃dictã aũctẽ nõ posse verificari misi de filio dei quẽ etinaliter deus genuit ẽ manifeste falsũ· ¶ Nã ħ aũctas ꝑm quosdã plane expomitur de dauid q̃ fuit filius dei ut habetur· ij· Reg· xvij· Aduersus quẽ reges et pñcipes philistei orti fremuerũt et insurrexerũt ut hẽtur· ij· Reg· in multis locis de quo scr dauid verificari posſ fuisse filũ dei in quãtũ iustus r scũs· ¶ Nõ enĩ solũ angeli dñr filij dei ut Job p̃mo ſ etiã iusti et notabiles viri· iuxta illud psalmiste filij excelsi omes vos· et etiã omis israhel ꝺuiter vocatur filius dei. Legitur enĩ exo· capo· ¶ Deũ dixisse de isrl pharaom· Mitte filũ meũ ut seruiat michi. Scõm alios vero expomitur de messia v̇ẽturo qui purus hõ fore creditur ꝑm nos· qui tñ filius dei poſſ dici mõ supdcõ sme hoc q̃ de ipo neq; de dauid verificetur gñari etinaliter seu naturaliter a deo. ¶ Paulus·

¶ Expositores tui q̃ p̃dcam aũctẽ de aliquo puro hoie exposuerũt nõ diligẽter scrutati sũt v̇ba im̃ p̃dcã aũcte otenta ſ supficialiter tm̃· Pro cuius declaracõe attẽdẽ debes q̃ in sacris scripturis aliqui dñr filij eorũ a quibꝫ nõ sũt geniti naturaliter ut ꝓphaꝝ filij· iij· reg· xxx· capo· Quidã etiã dñr gñari ab aliquo cuius nõ sũt filij sicꝫ Job· xxxviij· q̃s genuit stillã roris et etiã apud oẽs ꝺuiter loquẽtes ipi vermes vel pili dñr ab aialibꝫ gñari quorũ tñ nec sũt neq; dñr eorũ filij· vnde illi tm̃ filij simul r geniti dñr illius de cuius sba ꝑm similitudinẽ filiacõms ꝓducti sũt· ut cũ genẽ· v· de Seth et de alijs succedẽtibꝫ dr q̃ genuerũt filios et filias. Et ideo in scripturis ubi filiatio cũ gñacõne cõsiderãtur semp talis filiacõ intelligitur naturalis que tm̃ illa ẽ que ꝓcedit de sba pris· Quapropter angeli licet a deo ꝓcedãt p creacõnẽ· et ei p̃ ceteris creaturis assimilantur· p hoc q̃ sũt sbe intellectuales· et q̃ plurima alia bona dina pticipãt· intantũ q̃ dñr filij dei· nõ tñ dñr geniti a deo eo q̃ nõ ꝓcedũt ex sba dei sicꝫ filij qui p gñacõnẽ a prẽ ꝓcedũt. ¶ Idẽ dicendũ est de iustis et sanctis in ꝺuiũ· vnde si scrutatus fueris totã sacrã scripturã nunquã reperies q̃ de aliquo

angelo nec sancto quo cūq; dicatur q; sit filius dei et ab ipso deo genitus et tñ im̄ pdcā aūctate legit̄. filius meus es tu ego hodie genui te. ex quo pat; q; ex pdcā aūcte hēmus manifeste mentū sc; q; ille de quo psalmista ibidē loquitur est filius dei ab ipo deo genitus qō necessariū est intelligē de gnatione naturali ut dictū ē. et sic necesse ē oceđ q; in ōmis est pr̄ gnans filiū et filius genitus a pr̄e. que quidē gnatio in deo nō posſ; poni misi eterna. michil enī est in deo qō nō sit eternū

¶ Saulus ¶ Oppositū in sacris eloquijs reperies eo; que tu dicis. Nam de populo israhelitico legitur q; est filius dei nō solū in singulari ut in autoritate p te allegata Exo. iiij. dimitte filiū meum ut seruiat mihi sed etiā in plurali ut deutro. xiij. filij estis dñi dei nr̄i. De illo etiā populo legitur qō est genitus a deo ut cū dr deutro. xxxij. ca. Deum qui te genuit dereliquisti. ex quibus et similibus manifeste habetur q; etiā de pluris creaturis scriptura osuenit dicē q; sūt filij dei. i. ab ipo deo geniti qō manifeste cōtradicit tue assertioni.

¶ Paulus. ¶ Adhuc deficis in scrutinio veri et ꝓpr̄ij sensus pdicto; vbo;. Circa qō attendē debes q; li in sacra scriptura pluries repitur q; deus vocat aliquos in plurali filios ut cū dicitur de angelis q; sunt filij dei ut in psalmo. afferte domino filij dei. et in alijs locis. Silr et de pplo suo cultui deputato in oūi dr filius meus ē israhel. vel filij dei estis. et hmōi. Nusq; tñ repies in scripturis in singulari q; aliquis vocetur filius dei misi in hoc loco et in alijs sibi correspōdentibus in quibus de filiacōne dei coeterna patri agitur. Ratio autē huius differētie ē q; vocādo aliquā puram creaturā in singulari dei filiū posſ; cōtingē error ne forte quis existimet talē psonā esse filiū dei ſm gnacōnē que est de ſba p̄ris qō nō cōuenit misi soli dei filio patri coeterno. vnde de nullo sanctoꝝ p̄r̄i archarum vel ꝓphetaꝝ in eoꝝ vita vel etiā post mortē legitur q; sit seu fuerit filius dei. De moyse em̄ qui tante excellentie fuit ut diceretur de eo post mortē nō surrexit ultra ꝓpha in israhel sicut moyses deutro. ultimo. Cū tñ deus ipius moysi excellentiā narraſſ;. nūi. xij. de eo dicitur seruus meus moyses in domo mea fidelissimus est. Et sic de dauid ut in pluribus locis sacre scripture et de alijs sanctis qui serui dei ab ipo deo dicūtur quāq; in singulari qñq; in plurali. nunquā tamē aliquis eoꝝ in singulari filius dei nominatur. Idē etiā de angelis ut dictum

est. Inhoc aūt loco psalmi supadicti in singulari dicitur filius meus es tu. et sup hoc etiā additur hodie genui te. in quo exprimitur modus filiacōis qui est p veram gnacōnē. Et ideo autoritates tue quē in plurali vocāt israhel gentū a deo vel filios dei michil otra intentū meū faciūt. ¶ Saulus.

¶ Cōtra te repio illud scōi Reg. vij. ubi legitur. Ego ero illi in patrē et ipe erit michi in filiū. qō duūter ad literā intelligitur de Salomōe. Et sic hētur manifeste q de aliq pura creatura in singulari verificetur ſm testimoniū scripturaꝝ q sit filius dei qō est manifeste otra te rē. ¶ Paulus.

¶ Verū est q ista autoritas p te allegata intelligitur ad līaz de Salomōe. et ideo nō dr ipe erit meus filius et ego eius pater. ſ dicit erit michi in filiū et ego ei in prēz. qō manifeste denotat filiacōnē adoptiuā. Adoptio enī est accepcō extranee pſone in filiū qō nō ouenit filiacōi naturali in qua filius est de ſba prīs. vñ tua aūctas bñ intellcā potius facit p me.

¶ Saulus. ¶ De dauid legitur in p̄s. Ipe vocabit me pater meus es tu rē. ex quo sequitur q de dauid dicatur q sit filius dei in singulari. ex quo deus in singulari dr eius pater.

¶ Paulus. ¶ Aūctas illa lz de dauid figuraliter possit exponi. prius tn et verius intelligitur de xp̄o a dauid descēdēte q ē verus filius dei ſm eternā gnacōnē. vñ de ipo dr in cōdē p̄s. tronus eius sic sol in conspectu meo et sic luna pfecta rē. que nō pūt vere de dauid intelligi. ſ intelligūtur vere de xp̄o de quo legitur verbū supdictū scz dns dixit ad me filius meus es tu. vñ idē est iudiciū de utroq. ¶ Saulus.

¶ Hec gnatio quā tu conaris in dīs ponē oportz q sit eterna. nō aūt tpalis et hoc etiā sup asseruisti. Generatio aūt otenta in p̄dicta autoritate demōstratur esse tpalis. Dicit enī ego hodie genui te. Cū igitur ly genui figmficat p̄teritū tps. ly hodie figmficat pns tpus. oportz igitur q gnatio illa de qua loquitur psalmista intelligatur fuisse p̄terita si referatur ad figmficacōnē verbi. vel pns si referatur ad figmficationem aduerbij et utrūq est tpale ut est manifestū et p cōsequēs ex p̄dcā aūctate nō habes intentū tuū. ¶ Paulus.

¶ Cōsiderare debes q cū de dīs agimus nō possumus loqui proprie sic in seipis existūt. ſ oportz nos loqui more hūano. put doctores tui in multis locis hꝫ dicunt. vñ in ppsito q cognitio nra subiacet tpi. ido cū de deo loquimur oportz nos

loquí cum verbis et aduerbijs cũ tempore ſignificantibꝰ ĩ-
nuẽdo tñ quãtũ eſt poſſibile q̃ diuina nõ ſubiacẽt tempori
ſ̃ ſũt ſupra tẽpus quod etiã pſalmiſta in hoc loco notabili-
ter inſinuat. poſuit enĩ verbum p̃teriti tpis et hoc cũ dicit ge
nui ad denotandũ q̃ gñatio filij in dñis intelligenda eſt eſſe
pfecta. hoc enim verbũ genui eſt preteriti pfecti temporis ſ̃
ut inſinuaret q̃ generatio illa pfecta non tranſit in preteritũ
ideo appoſuit aduerbiũ p̃ntis tẽpis. In eternitate enĩ nichil
trãſit in p̃teritũm nec expectatur futurum ſ̃ totũ eſt ut p̃ſens
Ideo ad dẽſignãdũ gñacõnẽ eternam quantũ fragilitas nr̃e
cogitacõnis et locucõnis pmittit quementer fuit hic appoſi-
tũ aduerbiũ p̃ſentis tẽpis verbo preteriti pfecti. Et ſic ſi be-
ne conſideras quod tu obicis in hoc loco magis facit ꝓ me

¶ Capitulũ decimũ in quo oſtẽditur q̃ gñatio in diuinis ere
denda eſt eterna ex aũcte pſalmiſte dicẽtis de filio dei. Erit no
men eius in ſecula et ante ſolẽ ynnon nomen eius nõ obſtan-
tibus hebreoꝝ cauillationibꝰ.

¶ Saulus.

Ad dẽſignandam eternitatẽ generationis ſeu filiacõ-
nis quã tu conaris ponere in dñis ꝓrius inſinuare
tur p aliquas dictões dẽſignãtes q̃ hec gñatio ẽ an-
te tempus ſeu ſupra tpus q̃ per verba vel aduerbia cum tpe
ſignificãtia. vnde rñſio tua ſupradcã in hoc loco manifeſte nõ
ſufficit.

¶ Paulus.

¶ Eſt alia autoritas pſalmiſte in qua filiatio in dñis oſten-
ditur eſſe ante omne tẽpus ſicut tu petis. vnde in pſalmo qui
incipit. deus iudiciũ tuũ regi da. ubi manifeſte agitur de filio
dei. de eodẽ filio dr. Sit nomẽ eius benedictũ in ſecula et añ ſo
lem pmanet nomẽ eius. ex quo ptz q̃ filius dei fuit ante tem-
pus. luminaria enĩ celeſtia quoꝝ p̃cipuũ eſt ſol facta fuerũt
in ſigna tẽporũ dierũ et annoꝝ ut habetur gen̄. ꝑmo. et ideo
ad dẽſignandũ q̃ gñatio filij dei eſt ſupra tẽporũ omenſura-
tionẽ ꝓprie dixit pſalmiſta. ante ſolẽ ẽ nomẽ eius. q. d. ab q̃
tẽporũ omenſuracõne.

¶ Saulus.

¶ Adhoc q̃ aũctas quã nũc allegas aliq̃d faciat ꝓ te oporꝫ
tet te ꝑus ꝓbare q̃ pſalmus iſte intelligatur de filio dei in di-
uinis cuius oppoſitũ eſt manifeſtũ. Exponitur enĩ ouiter iſte
pſalm⁹ apũ expoſitores nr̃os de ſalomõe q̃ fuit ĩ toto iſrl̃ ꝑin⁹

rex et filius regis simul. Saul enī qui primo regnauit in israhel licet fuerit rex non tamē fuit filius regis. Sīlr nec dauid. Alij vero reges qui post salomonē fuerūt nunquā regnauerūt in toto populo israhel ut patet ex cursu libri Regū. Et ideo cū in p̄mo versu huius psalmi dicitur. Deus iudiciū tuū regi da. et iustitiā tuā filio regis. hoc ꝓprie de salomone habz intelligi racōne p̄dcā. Confirmatur etiā hec expositio ex duobus. p̄mo q̄ de salomone legitur. iij. Re. iij. capitulo. q̄ deo dicenti sibi. postula quid vis ut dem tibi. Salomon respōdit Dabis ergo seruo tuo cor docile ut possit iudicare populū tuum tē. qō p̄uidens dauid in spiritu fecit hūc psalmū ꝑ Salomone filio suo in quo ꝓphetice ꝑ eo erat illō qō deus daturus erat sibi scz iustitiā et iudiciū ad iudicandū populum. Et idē in scō versu dic. Judicabit populū tuū in iustitia et pauperes tuos in iudicio. qō ꝓprie correspōdet supradictis. Secūdo quia in titulo huius psalmi nichil p̄ponitur nisi hec dictio Salomon vel ꝑ Salomone ꝑut in trāslatione tui Jeromi ponitur qō manifeste demonstrat istum psalmū cōpositū fuisse ꝑ salomone. et tituli psalmoz̄ oūiter dēsignāt materiā de qua p̄ncipaliter tractatur in ipsis psalmis ut patet discurrenti titulos psalmoz̄ et materias de quibz tractant.

¶ Paulus. ¶ Expositores tui qui hūc psalmū de Salomone exponūt manifeste deuiant a veritate litere sicut in q̄plurimis alijs locis sacre scp̄ture facē consueuerūt. p̄sertim ubi aliqō testimoniū catholice veritatis insurgit sicut in hoc psalmo. Falsitas autē expositionis tuoz̄ in hoc loco satis patet. tum quia in multis passibz huius psalmi testatur litera q̄ ille rex et filius regis de quo agitur et bona que ad ipm pertinent sunt ante quodlibz tpus qō solū ptinet ad eterna seu ppetua. Dicitur enī ibi p̄manebit cū sole et ante lunā in generatione et gnacōnē. Constat aūt ut dictū est q̄ talia sūt sup̄ tempus vel ante tempus. Similiter de bonis que ꝑ ipm regē et filiū regis debebāt oriri. dicit. Orietur in diebz eius iustitia et abundantia pacis donec auferatur luna. qō significat ppetuitatē duracōnis pacis saltē apte post p ipm filiū regis ortunde. Constat aūt q̄ michil istoz̄ competit Salomoni cuius p̄manentia vel abundantia pacis nullo modo fuit ante lunā nec post eius ortū fuit ppetua. ß statim post mortē suā pax in regno suo cessauit ut habetur. iij. Regū. cum ex ipsius filij

regis dominio de quo multa dicit que nullo modo salomoni competūt ut cū dicitur. adorabūt eū omēs reges omēs gentes seruient ei qđ nullo modo cōpetit Salomoni qui nō fuit monarcha ut patet in eius hystoria. Ad hoc aūt q intelligas de titulo huius psalmi. cōsiderare debes q hoc nomen Salomon interp̄tatur pacificus. et per hoc nomen sepe in scripturis intelligitur etiaz ad lītam ipse deus qui ꝓprie est rex pacis vnde doctores tui exp̄sse dicunt q ubicūq; dicitur Salomon in cantico canticoꝝ semper intelligendus est sūmus rex pacis qui est ipse deus. Et ideo ꝓut Rabi moy. dicit in suo deutro. sicut ille qui delet nomen dei tetragrāmaton in quocūq; loco sacre scripture contentū est reus pene ꝓpter reuerentiā diuini nois. pari rōne qui delet nomen salomonis in p̄dictis locis reus est pene tāquā delens nomē dīmū. hec ille. et ideo in hoc loco titulus huius psalmi in quo dr salomon seu p salomone intelligendū est de ipso deo qđ consonat veritati mee expositioms.

Saulus.

Et si plura contenta in hoc psalmo nō p̄nt cōpetere Salomoni rōmbo p te dictis. p̄nt tn̄ bn̄ adaptari messie p nos expectato p quē expectamus abūdātiā pacis ꝑpetuā et q illū omēs reges adorabūt et ei omēs gētes seruient ꝓut multi ꝓphe testātur. verificatur etiā titulus psalmi de illo sc; Salomon qui interp̄tatur pacificus. De ipo enī ꝓpheta ysaias ait q est p̄nceps pacis. et fm istā expositionē psalmus iste nō agit de filio dei in dīmis ꝓut tu vis ꝫ de filio dei puro hoie qui excellētior erit ceteris filiis dei ut sup̄ fuit etiā p te deductū.

Paulus. Preambula tua in hoc loco verissima sūt sc; q psalmus iste de vero messia loquitur cui omnia et singula in hoc psalmo cōtenta ꝓprie adaptantur. Sed qđ postea vis inferre q iste psalmus nō agit de filio dei in dīmis ꝫ de filio dei puro homine manifeste erras. Nam sic alias tibi dixerā verus messias p̄missus in ꝓphetis nō est purus homo ꝫ homo deus ꝓut in distinctōne immediate sequēti deo duce largius ostendetur. quę quidē veritas in ꝫ p̄s. satis ostēditur.

Saulus. Ostende michi quō in ꝫ psalmo ostēditur q messias ille p̄missus nō sit purus hō ꝫ sit filius dei in dīmis.

Paulus.

Ad ꝫ q filius regis de quo in ꝫ p̄s. agitur sit filius dei etiā in dīmis obmissis quibusdā alīs in ꝫ psalmo otentis q in ꝫ

psalmo faciūt. vnū verbū tantū tibi allego cuius verbi verā
significationē si recte fueris scrutatus hoc plane repies.

// Saulus. ¶ Assigna michi illud verbū cū clara et vera
exposicōne. ¶ Paulus.

¶ In hoc psalmo de filio regis supdicto dr versus finē. Erit
nomē tuū in seculū z ante solē ynnon nomē eius q ubi trāsla
tio nra habz pmanet In hebreo ut nosti habetur ynnon qđ
quidē verbū nō habet sile in toto veteri testamēto in forma
verbi. et expositores tui qui inter ceteros potiores fuerūt in
grāmatica hebraycę locutionis dixerūt q ynnon est vbū de-
riuatū ab hac dictōne ymi. que quidē dictio significat filiuz
et nullā aliā habz significacōnē in sacra scptura. et sic ynnon
significat aliquid vel aliquā rem filiatā. et sic ē sensus q an-
te solē id est ante tpus nomē huius regis qui est filius regis
est filiatū hoc est filiatione deriuatū. et sic vides manifeste q
filiatio de qua hic loquitur psalmista est eterna q añ tēpus

¶ Saulus. ¶ Verū est q ubi in trāslatione tua dicitur p
manet in hebrayca veritate dr ynnon. ꝫ hec dictio ynnon q
nō habz similē in nostris libris canonicis. vnde posset sciri
eius vera significatio. idcirco multi ex nostris dicūt q ynnō
est nomē ꝓpriū quo nomie messias dēbz vocari tanq nomie
ꝓprio. hoc autē qđ tu asseris q ynnon est verbū deriuatum a
filiacōne nō me recolo vidisse p aliquos doctores nros vnde
tu qui hec allegas dēbes ꝓbare ea que tu dicis.

// Paulus. ¶ Verū est q quidā de doctoribus tuis dicūt
q messias vocabitur ynnon ut hētur in glo. bereschi Rab-
ba sup illud gen. x vi. et vocabit nomē eius ismahel. ubi pre
dicta glo. dicit q aliqui fuerūt vocati nominibz ꝓpriis an-
teq nascerētur sicut ismahel et ysaac et alij inter quos nume-
rat messiam cuius nomē fuit vocatū anteq nasceretur. ad qđ
ꝓbandū inducūt illud ante solem ynnon nomen eius. Et ibi
dem queritur quare messias vocabitur hoc noie ynnon. Ad
quod respondetur ibi qđ futurū est ut ip̄e filiet vel nasci faci-
et vermientes de humo vel de puluere terre hec in glo. p̄dcā.
ex qua glosa doctoruz tuoz habes manifeste quātuor. quoz
vnū est q psalmus iste loquitur ad literā de messia. Secōm ē
q hoc nomen ynnon est nomen messie. Terciū q hoc nomen
cōpetit ei eo q filiet vel nasci faciat vermientes de humo vel
de puluere terre quod ptinet ad resurrectionem futuram que

non nisi a deo exspectanda est. Alij vero doctores tui magis moderni exponūt hanc dictōnē ymion, put ptinet ad ppositū meū. nam ille Rabi abraham abenhazra qui totam bibliam exposuit declarando significata et deriuationes dictionū in expositōe huius psalmi sup hūc versū sic dicit. hec dictō ymion est verbū passiuū quod deriuatur ab hoc nomīe ymi quod ppriē significat filiū hec ille. Item Rabi dauid qui hodie qui fecit librum illum qui dicitur sarasm in quo dictiones hebraycas et earū significata et deriuationes ordine alphabetico exposuit exponēdo hāc dictōnē Ym sic dicit. Ym significat idē qđ hec dictio ben. que ppriē significat filiū. et ptici-pūm deriuatū ab eo est ymion ut dr i psalmo. ante solez ymion nomen eius. i. filiatus. hec ille. Et sic habes a doctoribz tuis qđ tibi in hoc ppositum. // Saulus.

¶ In hijs allegacōibz tuis p̄supponis vnū qđ nō pbas scz q̄ ex hoc qđ dr ante solē intelligitur ante oīne tps et p̄ sequēs eternū seu eternaliter qđ nō vidr necessariū. Sol enī creatus fuit in quarta die. et sic creationē solis p̄cesserūt tres dies in exordio mūdi. et p cōsequēs possibile est q̄ aliquid esset formatū in illis tribz diebz p̄mis. et sic illud esset ante solē nō autem ante omne tempus. // Paulus.

¶ Luminaria fuerūt creata ut essent in signa et tēpora et dies et annos Geñ. p̄mo. inter que sol et luna sūt p̄cipua ut habetur ibidem. Ex quibus duobus luminaribus sol est principalius per cuius motū dies et anni et alie temporū differētie cōmensurantur. Et ideo in scripturis sacris ubi de duratione alicuius rei temporalis agitur de sole fit mentio tanquā de primo et precipuo signo temporis. Et ideo sepe in ecclesiasticis inuenitur talis modus loquēdi ut cū dicitur ecc. primo quid amplius habet homo de vniuersa labore suo quo laborat sub sole. qđ intelligitur de vniuersa mūdi duratione tēpli. Similiter ibidē cum dr. vidi cuncta que fiunt sub sole. et ecce vniuersa vanitas et sic de multis alijs ibidem contentis Et ideo doctores tui qui asseruerūt q̄ aliqua fuerunt añ creationē totius mūdi ut habetur in glo. que dicitur medras tyllum sup illud verbū. parata sedes tua extūc. quoz vnū asseruerūt esse nomē messie hoc p̄bant ex isto verbo scz ante solē ymion est nomen eius. In quo manifeste p̄supponūt q̄ dicēdo ante solem intelligitur ante creationē mundi. et per con-

sequens ante omne tempus vnde in hoc psalmo utitur psal
mista isto modo loquendi ad designādū eternitatē istius re
gis et filij regis de quo agit et hoc a pte ante. ut cū dicitur an
te solē y mion nomen eius et ante lunā in generatione et gene
racōnē. et a pte post ut cū dicitur. et abundantia pacis donec
auferatur luna. et a pte media inter utrūq; ut cum dicitur per
manebit cum sole. et hoc ad designandum q eternitas assistit
omni temporum differentie. et sic ex p̄dicta autoritate psal
miste habes q in diuinis est filius eternus et per cōsequēs
coeternus patri. In alijs etiaz locis testatur sacra scriptura q
deus qui creauit seu formauit vniuersa habet filiū qō est cō
forme supradictis.

¶ Capitulū vndecimū in quo ostēditur q deus q̄ creauit seu
formauit vniuersa habz filiū ex autoritate p̄ū. xxx. capitulo.
ubi dicitur quod est nomen eius et qō nomen filij eius si no
sti. non obstantibus cauillationibz hebreoz.

¶ Saulus.

Allega michi autoritatē h̄ dicētē q deus qui creauit seu
formauit vniuersa habz filiū. ¶ Paulus.

¶ Proūerbioz. xxx. ubi de quodā dicitur. et nomi san
ctoz scientiā sequitur statim. Quis ascendit in celū atq; de
scendit. Quis otinuit spiritū in manibz suis quis colligauit
aquas quasi in vestimento. qui suscitauit oēs termios ter
re quod nomē est eius z quod nomē filij eius si nosti. Ex ista
enim autoritate habes q deus habet filiū de nullo enim nisi
de deo verificātur illa que in illa autoritate p̄dicūtur.

¶ Saulus. ¶ Ex ista aūctate nō habes intentum. tota
enī exponitur a doctoribz nris de moyse. Moyses enī ascēdit
in celū fidereū ad deū. et inde descendit ad populū ut habetur
exo. xix. ubi dicitur. moyses autē ascendit ad deum. Moyses
cineres ardentes de camino accepit in manibz eius. exo. xix.
Meritum etiam istius moysi fecit ut aque maris rubri essent
filijs israhel quasi p muro a dextris et a finistris exo. xiiij. et sic
colligauit aquas quasi in vestimento. Moyses autez in ere
ctione tabernaculi immisit terrorem in omnibz finibz terre
p missionis. vnde deutro. ij. dicitur. Hodie incipiam mittere
terrorē et formidinē tuam in populis z̄. Et quia nullus alius
pheta fuit filis moysi in p̄dictis. Ideo dicit. qō est nomen
eius. q. di. si dicatur q alius a moyse fecit ista dicatur ei. quod

est nomẽ eius. quasi dicat. Si quis fuit ille et quod est nomẽ filij eius id est que generacõ remãsit ab eo. ex qua possit haberi noticia aliqua de ipo qõ cũ nõ remanet sequitur q nõ fuit alius ꝓpheta sibi in predictis similis. vnde ex hac autoritate michil aliud habes misi q non fuit alius ꝓpheta similis moysi in supradictis. nõ enim p̃dicta autoritas loquitur de deo ꝛ de moyse ut dictũ est. ¶ Paulus.

¶ Si bene cõsideras p̃dicta autoritas de deo loquitur nõ de moyse. De moyse enim nũquã legitur q ad celũ ascendisse. cum enim dicitur moyses ascendit ad deũ exo. xix. ibidẽ ostenditur q sua ascensio erat usq; ad montẽ synay ubi gloria dei repsentabatur p ostensionẽ suoꝝ miraculoꝝ et nõ ultra. vñ statim ibidẽ subdit. vocauit eum dñs de monte. Similiter cum moyses descendit de deo ad populum. non intelligitur misi de mõte ubi deus erat modo p̃dicto ut satis plane patet intuenti predictũ capitulũ. Similiter cũ dicitur. quis otinuit spiritũ in manibus eius. non potest intelligi de accepcõne cinerũ in camino. de quo agitur exo. ix. ꝓut tu dicis. tum quia cineres nõ sunt spiritus. tum q etiã aaron accepit cineres fiẽ et moyses ut ibidem habetur. et sic non posset de moyse singulariter dici quis continuit spiritũ. Similiter q dicitur. Quis colligauit aquas quasi in vestimẽto nõ potest intelligi de moyse in mari rubro. tum quia illud miraculum soli deo attribuitur. vnde exo. xv. dicitur de hoc. Spiritu oris tui congregate sunt aque. tũ q aque in mari rubro non steterũt quasi colligate sed cum essent fluentes ꝓut habent ex natura sua. virtute tamen diuina steterũt. Et ideo dicitur ibi. stetit vnda fluens. Similiter cum dicitur ibi. Quis suscitauit omnes terminos terre. non posset intelligi de erectione tabernaculi p moysen facta. In illa enim erectione non fuerunt suscitati omnes termini terre ut patet de se. Quõ autem dicis q in erectõne tabernaculi per moysen facta immisit terrorem ommibus finibus terre ꝓ missionis est manifeste falsum. Tabernaculum enim fuit erectum in prima die primi mensis secũdi anni ab exitu de egipto ut habetur exo. xl. Deus autem incepit mittere terrorem et formidinẽ in populis propter populũ israheliticum quod fuit. xxxviij. anno a predicto exitu ut patet intuenti secundũ capitulum deutro. quod tu allegas. vnde in erectione tabernaculi que ante ꝓ magnũ tempus fuit facta

ut dictū est·nichil legitur de immissione terroris seu formidine nec de aliquo alio miraculo qđ ibi fuisset factū· vñ p̄dicta autoritas nō p̄t de moise nec de aliquo alio mīi solū de deo cui omnia illa ꝓprie adaptāt̄ verificari· et sic de illo tm̄ intelligi deb et illud qđ sequitur scz qđ est nomen eius et qđ nomē filij eius si nosti ut iam tibi ꝓposueram.

Saulus·

Dic ergo quō illa de deo verificari p̄nt que in p̄dcā autoritate otinēt̄ p̄sertim illud p̄mū ubi dr· Quis ascendit in celū et descēdit·cū sit manifestū q deo non cōpetit ascēdē nec descendere hīc nec aliquo mō moueri.

Paulus·

Tu scis q doctores tui frequēter dicūt q scr̄ptura loquit̄ de dīis more hūano in quo verū dicūt et o corditer cū veris catholicis doctoribus. Nam sicut cognitio nostra accipitur a sensibus sic et nostra locutio ex hīs consurgit·Sic enim loquimur de rebus ꝓut sūt in nostra cognitione·vnde ad intelligendum aliquid de deo oportet nos uti locutionibus corporeis q̄uis ipe deus sit summe simplex et incorporeus·Dicitur ergo deum ascendere in celum ut intelligatur q potentia dīna supat ptātes celoꝝ·vñ deutro·penul·dicitur de deo q est ascensor celi in adiutoriū populi sui·Similiter ut ostēdatur q prudentia dīna attingit usq ad infima et ea cognoscit et iudicat·dicitur Gen·xi·Descendit deus ut videret ciuitatē et turrim ꝛc·et sic de multis similibꝰ. Et ideo ille doctor tuus magnus Rabi moyses egiptius in suo libro de directione perplexoꝝ ꝑte p̄ma capitulo·ix·declarās ista verba scz ascendē et descendē dicit q sūt equiuoca a cōsilio·et q q̄nq intelligūtur de ascensu et descensu corporali que sme motu locali fieri non possunt·q̄nq vero de ascensu et descensu spirituali qui sme motu fieri possunt prout large in predicto capitulo tractat·et ibidem cōcludit quō de deo p̄nt verificari ista verba ascendit et descendit vide ibi si vis·ad ꝓpositū aūt cū dicitur·Quis ascendit in celum et descendit·intelligendum est de deo qui celos celoꝝ ascendit transcendendo eoꝝ potestates et in terram descendit ommū inferiorū cognitōnē habens et omnia tam superiora q̄ inferiora disponēs·et sic nullo modo est inconueniens talia attribuere deo ut de immensitate et infimitate siue sapientie et potētie aliquid saltē possimus intelligere semp tamē p̄supponendo veritatē de immobilitate

ſua·teſtatur enī ſcriptura malachie·iij·capitulo· ego dominus et nō mutor.

¶ Saulus.

¶ Vellem ſcire quō exponis illā aūctatē pū·o tinuādo ea q̄ mea o tinentur ad illud verbū qō allegas ſcz qō eſt nomē eius et qō nomē filij eius q̄ ut ſupra dicebas ·et verū eſt Intelligentia v̄boꝝ ex cauſis ē ſumēda dicendi. Et ſic videbitur ſi expoſitio tua o ſonat cū illo qō intendis ex autoritate iſta cōcludere.

¶ Paulus.

¶ Placet michi exponē tibi hanc autoritatē incipiēdo a primo verbo a quo incipit in lra et o tinuādo uſq; in finē ubi tota ſententia huius autoritatis finitur· et l; hoc erit aliqualiter ꝓlixū·tamē toleranda eſt ꝓlixitas ut veritas magis elucēſcat· Incipit enī hec autoritas in libro puer·capitulo ſupdicto ſic·verba congregantis filij vomentis viſio quā locutus eſt cum quo eſt deus et qui deum ſecum morantē confortatus ait ſtultiſſimus viroꝝ ꝛc̄. Ad cuius declaracōnē ſciendum eſt q̄ ſalomon in hoc loco intendit vilipendere ſcientiā humanam que p inquiſitionem humane rationis ꝓcedit in reſpectu ad ſcientiam diuinā que per ſacrā ſcripturā ſeu dei reuelationem acquiritur·et quia ipſe Salomon utrāq; ſcientiā habuit ſcz infuſam ut habetur·iij·Regū·iij·ſimiliter et ſcientiam acquiſitā ut habetur eccleſiaſtes p̄mo·ubi dicitur Ego eccleſiaſtes fui rex iſrahel in iheruſalem et ꝓpoſui in animo meo querere et inueſtigare ſapienter de ommbus que fiūt ſb ſole· Ideo in hoc loco vult oſtendere q̄ ſcientia adquiſita p humanam inquiſitionem precipue de diuinis quaſi abiecta eſt reſpectu ſcientie a deo infuſe ſeu reuelate·vnde dicit verba congr̄gātis id eſt ſalomonis qui congregauit ſcientiam per humanam inquiſitionem quę eſt quedam congregatio eo q̄ partibiliter acquiritur· Et ſequitur filij vomentis id eſt ſalomonis qui predictā ſcientiā ſic congregatā tanq̄ abiectam vomuit ſicut homines ſolent faſtidioſa et inutilia vomere·vnde eccleſiaſtes p̄mo ubi ſupra cum dixiſſet ·Et propoſui in aīo meo querē et inueſtigare ſapiēter ꝛc̄·ſtatim ſubdit hanc occupacōnē peſſimā dedit deus filijs hominū ut occupentur in ea·ex quo habetur q̄ occupationem quā habuit in h̄moi ſcientie acquiſitione reputabat peſſimā·et ſic merito erat vomenda·Et ideo reſpectu huius dicitur filij vomētis. Poſtq̄ igitur oſtendit abiectionem ſcientie humanitus

per congregationē acquisite specialiter quātū ad diuina. cō-
sequēter subdit. que est illa scientia ꝺm quā ipse loquitur de
diuinis de quo dicit. visio quā locutus est cum quo est deus. et
qui a deo secum morante cōfortatus ait ꝛc̄. q. di. Non loquor
autoritate cōgregate scientie quam iam euomui sed loquor
autoritate diuine reuelationis. Ideo dicit visio quā locutus
est cum quō est deus. Et q̄ ille bñ loquitur de diuinis cū quō
deus est non solum in intellectu sed etiā in affectu. Ideo post
q̄ dixit cum quo est deus sc̄z in intellectu. ꝺbdit. Et quia a deo
secum morante confortatus quod intelligitur de illo qui non
solum ꝺm intellectum sed etiam ꝺm affectum habet deum sū-
cum morantem per gratiam secūdum quam homo confortā-
tur in bonis. Sequitur in litera. Stultissimus sum virorū et sa-
pientia hominum non est mecum. quod intelligitur de Salo-
mone postq̄ euomuit sapientiam mundanā quasi diceret.
michil remānsit in me de sapientia illa quā a me eieci modo p̄-
dicto. et ideo remansi quasi seu tanq̄ stultissimus virorū ꝛc̄.
Et sequitur. Et non didici scientiam. hoc dicit quia Salomon
non habuit scientiam acquisitam humanitus addiscēdo ab
alio. sed potius per se inuestigando ut habetur ex autori-
tate ecclesiastes supradicta. quia tamē habuit per reuelati-
onem de diuinis altiorem scientiam et altiori modo habitā.
Ideo subdit. Et noui scientiam sanctorū. Sanctorū enim sci-
entia de diuinis perfectior est q̄ humana. primo quia altio-
rem notitiā de deo habet. Scō quia habet eam altiori mod̄
sc̄z per diuinam reuelationē. de p̄mo aūt consequenter sic di
cit. Quis ascendit in celū et descendit. q. d. per scientiam hu-
manā nō cognoscitur q̄ deo possit dici q̄ ascendat vel descē-
dat cū solum de eo cognoscat q̄ sit immobilis. per reuelati-
onem diuinā cognoscitur q̄ deus ascendit ad celum et des-
cendit per diuinā prouidentiā que se extendit non solū ad co-
gnoscendas et regendas res sūmas sed etiam ad cognoscē
dum et regendū res infimas usq̄ ad minima. et ideo in mul-
tis locis sacre scripture de deo dicitur. q̄ ascendit et descendit
Consequenter dicit. quis continuit spiritū id est ventū in ma
nibꝫ suis. phi enim per humanā scientiā tantū de naturalibꝫ
loquentes imperfecte locuti sunt de ventorū flatu ut patet in
scō methauroꝝ. ubi de causis ventorū agitur sed per reue-
lationem diuinam que in sacra scriptura traditur habetur

q̄ deus retinet eos et facit eos flare ꝑm volūtatis sue bene placitū. iuxta illud ꝑalmiste. qui ꝓducit ventos de thesauris suis. cōsequēter patet quia p scientiā phicā ꝑm quā eleuantur aque tanquam minus graue q̄ terra deberet eam vndiq; circūdare nō cognoscitur qua ratione aliqua pars terre fit discoperta ideo dicit. Quis colligauit aquas quasi in vestimēto. hoc enim fit virtute diuina solū ut habetur geñ. ꝑmo. Dixit deus congregentur aque ꝛc̄. Et quia exista colligacōne seu congregacōne aquaꝝ secutum est q̄ termini terre fuerunt ad habitationem animaliū supeminentes q̄ aque. ideo subdit. Quis suscitauit omes terminos terre. q. d. hoc nō potest cognosci p humanā inquisitionē misi p reuelationē diuinā de qua dr̄ geñ. ꝑmo. Et apparcat arida. Et q̄ autor omniū predictoꝝ est deus cuius noticiam phi nō habēt misi ex creaturis que in infinitū distant a perfectione diuina ideo dicit. quod est nomē eius. phi enim nō pñt bene nominare deum. vnde dicitur in libro de causis. q̄ causa prima est super omne nomen quod nominatur de ipsa. Et ideo dicit quod est nomen eius id est o phe quomodo posses nominare deū ꝑm tuam scientiam per reuelationem diuinā deus nominatur ut patet exo. iñ. ubi moysi interroganti de nomine diuino fuit responsum a deo. diuinū nomen sc̄z deo ꝓprium est sc̄z tetragrāmaton qđ est incōmunicabile creaturis ꝑut etiaz doctores tui tenent. Et quia per reuelationē diuinam non solum cognoscitur nomen dei essentiale ut in capitulo allegato exo. Sed etiā distictio patris et filij in diuinis que nullo modo per humanam sapientiā cognosci possit. Ideo subdit q̄ nomē filij eius si nosti quasi diceret hoc nullo modo noscitur per humanam sapientiam misi solum per reuelationē diuinā et quia diuina reuelātur per sacram scripturā a deo traditam. ideo subdit. Omnis sermo dei ignitus id est sacra scriptura q̄ ex sermone dei habetur est ita purificata ab oñi falsitate. sic̄ metalla q̄ in igne purificātur. vñ ꝑalmista. eloquia dñi igne examīata. et sequitur. clipeus eius ē sperātibꝫ in se. q. licōtra veritatē fidei multe impugnacōnes insurgāt tā ex pte interiori et hoc cū hoies difficultātur in credēdo ea que sup̄ rationem sūt naturalē q̄ ex pte exteriori sc̄z a rationibꝫ hereticorum et tyrannoꝝ ꝑsecutionibꝫ. tamen sperantibꝫ in deum per veram fidem caritate formatā deus est defensor. ideo dicitur

clipeus ⁊c̄. Et sequitur. Ne addas quicquā v̄bis illius sc; de
hijs que dimis verbis cōtrariātur seu cōtradicūt ne argua-
ris·muemarisq; mendax·quia quicquid contradicit diuinis
autoritatibus que ab ipa summa veritate que deus est reue-
lātur mendosū est seu falsum usq; huc predicta autoritas p
quam sic expositam recte cōtinuantur verba eius ad muicē
et intentum meū circa intellectum huius dicti quod est nomē
eius et quod est nomen filij eius comprobatur·

¶ Capitulū duodecimū in quo ostenditur q̄ spiritus sanct⁹
est alia psona in diuinis preter psonam patris et filij ex au-
toritate psalmiste dicentis·verbo dñi celi firmati sūt nō
obstantibꝫ hebreoꝝ cauillationibꝫ·

¶ Saulus.

DAbeo mentem tuam circa filiationez quam in diuinis
asseris·sed adhuc video q̄ addis alium deū quē spi-
ritū sanctū vocas·in quo manifeste trāsgrederis pre-
cēptum sapientis per te supra allegati·¶ In quo dicit. Ne ad-
das aliquid verbis illius ne muemaris mendax· Cōstat enī
per predictam autoritatē per te allegatā ,put tu eam expo-
suisti q̄ in diuinis est pater et filius et nō alius deus·dicit enī
quod est nomen eius et quod nomen filij eius· non enī dicit
quod est nomen spiritus eius·ex quo patet q̄ tu addēdo ali
am personam in diuinis quā dicis esse deū manifeste addis
verbis eius·et sic inuenieris mendax· ¶ Paulus·

¶ In hoc q̄ dicitur·nē addas quicq̄ verbis illius· intelligū-
tur ,phibita illa que diuinis verbis ꝯtrariātur seu cōtradicūt
,put tibi dixi exponendo illud verbū· ne addas ⁊c̄·non au-
tem ,phibentur illa que diuinis verbis non contradicūt nec
contrariantur·alias enim omnia alia essent ,phibita que nō
essent contenta in predicta autoritate quod est falsum·quia
in sacris scripturis multa continentur preter illa que in pre-
dicta autoritate explicantur·vnde in posito quia in verb
bis supradictis non excluditur quin sit in diuinis alia perso
na preter psonam patris et personam filij que ibi exprimū
tur·Et quia per scrutinū scripturaꝝ non solum necessariū est
concedere in diuinis esse patrem et filium sed etiam spiritum
sanctū· ¶ Idcirco hoc asserendo non est addere quicq̄ verbis
dñi eis ꝯtrariādo vel cōtradicendo ꝫ potius est cōfiteri ea

que in sacris eloquijs traduntur. ¶ Saulus.
¶ Allega mihi aliquā auctatē si habes p quā necessariū sit
ocedē qō in ōmis est spūs alius a pre et filio ꝓut tu asseris.
¶ Paulus. ¶ Qō in diuinis sit spūs sanctus qui est de
us alia persona a persona patris et filij satis habetur ex au
toritate psalmiste p me supᵖ allegata. in qua dicitur. vbo do=
mini celi firmati sunt et spiritu oris eius omns vtus eoꝝ seu
ois exercitus eoꝝ. Constat aūt q psalmista loquitur in hoc
loco de creatione mūdi que fuit a solo deo facta nullo inter=
uemente adiutorio seu ministerio extrinseco hoc eni est vnum
de fundamētis fidei nō solū apud nos sed etiā apud tuos. tu
us enim magister Rabi moyses egiptius in suo deutrono=
mio in titulo ꝑmo ꝑmi libri capitulo ꝑmo dicit hoc esse pri
mū fundamētū ommū fundamentoꝝ mosaycē legis. Et hoc
est cōmune apud tuos ubicūq; de hac materia loquuntur sc;
q deus solus celū creauit et terrā et omnia quem eis fūt nul
lo exteriori adiutorio cooperante sc; alicuius creature. vnde
et talmudici tui dicunt q deus nō creauit angelos in prima
die ne forte crederetur q angeli fuissent coopatores seu co=
adiutores in creacōne mundi. ꝫ psalmista in p̄dicta autori=
tate testatur q vbo dei celi facti sūt. ubi eni trāslatio tua dicit
firmati sunt. in hebrayca litera dicitur facti sunt. Et sic sequi=
tur q deus p verbum suum celos fecit. similiter et testatur q
deus p spiritum oris sui fecit seu creauit omnes virtutes seu
exercitus celoꝝ. ex quo sequitur q deus per spiritum suum
hoc fecit. Cum autē de ratione verbi est q distinguatur a di=
cente seu ꝓferente. similiter et de ratione spiritus oris eius ut
distinguatur ab inspirante. sequitur q spiritus p quem virtu
tes celoꝝ facte fuerūt ē deus alius ab inspirāte. Et sic in hac
autoritate trinitas quā predicamus exprimitur q̄ est vnus
deus creator mūdi in qua quidem trinitate spiritus est ter=
cius in ordine triū psonaꝝ. et sic habes q in asserēdo spiritū
sanctum esse deū alium a patre et filio non fit aliqua additio
que contrarietur seu cōtradicat eloquijs diuinis imo eis ma
nifeste conformatur. ¶ Saulus. ¶ Nimis stricte in
telligis hoc dictū. verbo dñi. similiter et spiritu oris eius. In=
telligis enim verbum similiter et spiritum ut aliquid existēs
in deo et a deo realiter distinctum cum tamen non sit necessa=
rium sic ista intelligere. per verbum enim dei et spiritum eius

q̄ in hoc loco otinet̄ur suffecit intelligere mādatū dei seu eius
p̄ceptū; put ip̄e met p̄s in h̄ eod̄e psalmo declarat dicēs i hac
ꝑa materia. s. creacōis mūdi. Ipse dixit ⁊ facta sūt ipse mā-
dauit ⁊ creata sūt. Ꝑ ñ nō aliud intelligēduz ē de h̄ qō dr. verbo
dñi celi firmati sūt. nisi q creature fuerūt facte p mandatum
dei vel eius impium seu voluntatem.

Paulus.

Circa hoc q dr. verbo dñi. qō ꝑm veritatez figficat filium dei
non ē ad pñs insistēdū. qiā de hoc q in diuinis sit filius sup̄
est ostēsū. Ꝑz manifestum ē in hoc qō dicitur. et spū oris eius
intelligitur aliquid intrinsecū deo ⁊ ab eo p̄cedēs. qō non p̄t
esse nisi deus et a deo p̄cedēs. suffeciss̄ enim dicere. et spiritu
oris eius omis exercitus eor̄. ad denotāduz q de mādato dei
facti fuerūt celi ⁊ huiusmodi. Ꝑz apponēdo spū oris eius ma-
nifeste ostēditur q spūs de quo loquitur est intrinsecus deo et
a deo inspirāte distinctus. et sic intellexerūt rabini tui istā aūctē-

Saulus.

Ꝟbi q̄so inuenisti Rabinos nr̄os sic exposuisse.

Paul⁹. Sup̄ in cap̄lo. v. h⁹ dist inctōis allegaui tibi
quādā aūctem q̄ in glosa magna sup̄ gen̄. q dr bereschi rab-
ba. cap̄lo. xliij. h ētur vbi sic Rabi symeō dicit. Ꝺic inspirauit
seu sufflauit deus spm̄ suū ⁊ creatus ē mūdus sic in ps dicitur
Spū oris eius omis vtus eor̄. hec in glosa, sup̄dcā. Ex q̄ ꝑz
q hoc qō dr. spū oris eius. intelligēdū est p modū inspiracōis
seu sufflationis q̄ in rebus creatis. a quibus cum loquimur de
diuinis necesse est accipe aliquā filitudinē nō nisi ab extrinse
co, p̄ceditur. et sic oportet q illa res inspirata sit deus. cū nl ē
in deo quin sit de⁹. Similiter necesse ē q sit alius ab inspirāte
ex nēcitate oppositōis relatiue. et sic manifeste consonat ex-
positioni mee.

Saulus.

Licet ille Rabi Symeō quē allegas fuerit de magnis ⁊ nāti-
quis doctoribus nr̄is. ē tñ vnus singularis cuius dcm̄ nō suffi-
cit ad cōcludēdū in tanta materia. Et ideo si alias aūctes ha-
bes ad ꝓbandū q spūs scūs sit deus allega.

Caplm. xliij. in quo ostēditur q in diuinis est tercia ꝑsona
scilicet spūs sanctus ex auctoritate ysaie. xlviij. ubi dicitur.
Et nunc dñs misit me ⁊ spiritus eius. quibusdā in hebreoruz

cauillationibꝫ nō obstātibꝫ.

¶ Paulus.

Licet verus est q̄ Rabi Symeon ille quē tibi allegaui est tantus vnus doctor. tamen dicta sua habēt auctoritatem a ceteris doctoribꝫ tuis inquātum sua expositio in hoc loco nō fuit reprobata seu condemnata. nec etiaꝫ legitur cōtradictā esse ab aliꝫs sed collocata fuit in illo libro antiquo supra allegato tanq̄ vera et non repugnans fidei et veritati. nichilominus tamen exquo aliās vis auctoritatē allegabo tibi vnam que tibi debet sufficere. Que quidē auctoritas ē illius ꝓphete euangelici ysaie qui de misteriꝫs fidei nostre q̄ plurima et magna prophetauit. Dicit enim in capitulo. xl viij. sic. Attēdite ad me audite hec. nō a p̄ncipio in abscondito locutus sum. ex tempore quo facta fuit ibi eram et nunc dominus deus misit me ⁊ spiritus eius. hec ille. Ex qua auctoritate habes q̄ ille qui a principio nō in abscōdito locutus fuit sc̄z ipse deus qui a principio cum populū israhelē ad se applicassꝫ eis dādo legem in monte synai non in abscōdito locutus ē sed palā ⁊ publice cunctis audiētibꝫ legem dedit ut habetur exo. xx. Qui quidem deus in eodē tempore sc̄z dacōnis legis ibi erat. et quia ipse deus qui locutus ē palaꝫ in dacōne legis postea fuit missus in mundū p assumptionē carnis ad redimēdum genus humanum. de q̄ assumpcōne in distinctōne seqūti deo duce ē agendū. ideo dicit. Et nūc deus misit me et spiritus eius. In q̄ auctoritate manifeste exp̄mūtur tres psone diuine de quaꝫ q̄libet ncē est dicere q̄ ē deus qui locutus est palam. Exprimitur enim ibi deus missus qui statim de se ante prędixerat. Non a principio in abscondito locutus sum. ⁊c̄. Similiter exprimitur ibi deus mittens. cum dicit. dominus misit me. Similiter exp̄mitur ibi spiritus dei mittens cū dicit. et spiritus eius sc̄z misit me. Deus enī nullo modo intelligi debet missus nisi a deo. Et sic ex ista auctoritate planeꝫ sane intellcā habetur distinctō triū psonaꝝ in diuinis. q̄ꝫ tercia psona est spiritus sanctus qui ē verus deus inquātū dicitur q̄ spūs dei deū mittit. Est tamē distinctus a deo misso de quo dicitur. dominus misit me. q̄ inter mittentem ⁊ missum ncēria est distinctō psonalis.

¶ Saulus. ¶ Duo p̄supponis in expoicōe huius auctoritatis ysaie q̄ nō probas nec etiā sunt consona littere.

et ideo ex illa aūcte nō habes intentū. Primo enī p̄supp̄onis q̄ ille de quo dicitur q̄ fuit missus a deo est verus deus qui dedit legem gēti nostre israhelitice. quod non ē verum. Magistri enim nostri cōmuniter exponūt illud qđ hic dicitur. Et nūc dñs misit me. de ysaia qui fuit a deo missus. ut habetur ysaie. vi. ubi cum dicitur a deo. quē mittam aut quis ibit pro nobis. respōdit ysaias. ecce ego mitte me. cui deus dixit. vade et dic populo huic. rē. vnde de ista missione in hoc loco. p̄phēta loquitur. Nec valet contra hoc dicere q̄ iste missus a deo dicit de se statim supra. a tempore quo fuerāt ibi eram. qđ intelligitur a tempore dationis legis in quo tēpore ysaias nondū erat natus ut ē manifestum. hoc enim non obstat p̄dicte expositōi. quia ut mḡri nostri dicūt sicut ī mōte synay moyses recepit legē a deo sic eodē tp̄e loco omēs p̄phē fuerūt ibi quātū ad aīas. ibi vnusquisq; recepit p̄phetiā suā. quam postea quilibet eor̄ tempore suo p̄phetauit. Et hanc sentētiam tenēt omēs magistri nostri ātiqui fere qui hūc passum exposuerūt. vñ ex hac aūctate p̄m hāc verā suā expositōnē nō ꝯcluditur misi esse vnus deus qui ysaiaz misit. Spūs enī dei de quo hic dr̄ q̄ misit ysaiā nō ē verus deus. ꝫ ē spūs p̄phicus creatus quē habuit ysaias a deo. p̄ quē ysaias prophetauit vñ si recte hāc aūctatē intelligis nichil facit. p̄ te ratione p̄dicta. Sc̄ō p̄supponis in tua expositōne. q̄ verus deus fuit missus a deo passumptionez carnis. qđ non p̄bas nec p̄bare valebis. Item sunt quedam in littera precedētia et sequētia hanc auctoritatem. q̄ nullo modo consonant tue expositōni. Si quia dicta sufficiunt pronūc. ad tuā expositōnē euacuandā. ideo illa ad presens omitto.

Paulus.

Expositō mḡror̄ tuor̄ in q̄ dicūt q̄ ysaias ē ille de q̄ hic dicitur. nūc dñs misit me. rē. est manifeste falsa tanq̄ fundata in fundamēto falso et erroneo. Fundatur enim in hoc q̄ aīa ysaie animē aliorū p̄phetarum fuerunt in monte synay tempore dationis legis anteq̄ ipi nascerētur. et ibidem receperūt prophetias suas prout tu nomine eorum recitas. Et verum ē q̄ magistri tui hoc asserunt in predicta expositōne. sed hoc ē manifeste falsum. Nam scōm naturalis rōnis dictamē aīa rationalis tunc incipit ēe cum in corpore humano sibi coaptato infunditur. Anima enim scōm veraz fui diffinitōez a phis

traditam est pfectio corporis phisici organici ut habetur .ij. de anima. Cōstat autē q illud quod ē pfectō alicuius corporis, nō habet esse ante formacōnē illius. Et sic patet q predictum fundamētum est falsum. Quod autez sit erroneū patet nā hoc ē cōtra sacre scripture testimoniū. Legitur enim zacha. .xij. Ego dominus formans spiritum hominis in medio eius. Quod vbuz expoitur a Rabbi Cahadia et a Rabbi Nūbi conformiter ad pdictā diffinicōnē anime. Dicunt enim q per hoc quod dicitur formās spirituz hominis in medio eius intelligitur q creator creat aiam cum pfectōne figure corpis humani. et est omnium expositio pdicti vbi. Hoc etiā sonat huic qđ dr gen. .j. Formauit igitur deus hominē de limo terre et inspirauit in faciē eius spiraculuz vite et factus est homo in aiam vīuentem. Ex quo patet q anima creatura infunditur in corpore humano formato. Et sic patet q nullo modo de ysaia potest intelligi illud quod dicitur. a tempore quo fuerāt ibi eram. quod intelligitur a tempore dationis legis secūdū omnes. Nec etiā quod ibi legitur immediate ante. s. non a pncipio in abscondito locutus sum. potest de ysaia intelligi. nec de aliquo hominē puro nisi solum de deo legisdatore. Doctores enim qui in libro qui dicitur Inequilia. exodi. xix. Venert in desertum synay et castrametati sunt in deserto. expresse dicūt q hoc qđ dicitur per ysaiā. nō a pncipio in abscondito locutus sum. intelligitur de datōne legis q publice fuit data. et ē sīa omnium oim expositoz nostroz. Ex quo seqtur manifeste. q illđ qđ immediate in eodē textu dr. s. nūc deus misit me et spūs eius intelligatur de illo qui nō a pncipio in abscondito locutus ē. et c. qđ nō nisi de deo vēo intelligi pt. Ad hoc aūt qđ dicis me pponē qđ nō, pbo. s. q verus deus missus ē per assumpcōez carnis et c. Verū dicis q hoc tibi nō, pbaturus sz nūc. sed hoc pro dei gratiā, pbaturus sū in sequēti distinctōne vbi de diuinitate xpi est agendum. Ad terciuz qđ dicis. q sunt qdam in pdicta auctoritate precedentia et sequētia qđ nullo modo cōsonant mee expositioni. exprime illa et deo duce sufficiēter respondebo tibi.

Saulus.

Anteq̄ de alijs precedētibus et sequētibus contra te obiciam volo tibi ostendē q hec vba q allegas sm te exposita faciunt manifeste contra te. Vis enim existis vbis sal. nunc

dominus deus misit me et spiritus eius inferre q in diuinis sunt tres psone distincte. scilicet deus mittens. et spūs scūs mittēs. et filius dei missus. Si bñ attendis ex hijs vbis seqr tur q sūt q̄tuor psone in diuinis. quod ut credo tu etiaz non admitteres. Primū assumptū ptz. nā in predictis vbis primo nominatur deus. non enim dicit. et nūc deus misit. sed. et nūc deus misit me. ecce duo. dicis etiā q ille missus est deus. et sic sunt tres psone. dicis etiā q in hoc qō sequitur. et spūs eius. exp̄mitur alia psona diuina mittēs quā etiā asseris deū mittentē. et sic ꝑm te sunt q̄tuor psone diuine. qō tu ut credo nullo modo admitteres.

Paulus.

Dixi tibi q cum de hoc misterio sancte trinitatis agēdum oporteret diligēter scrutari sacra eloquia. non autē superficietenus. vñ in ꝓposito debes attendē formaz in q̄ illa duo nomia ponūtur. s. illa pro quibo in translacōne nra hētur. dñs deus. Primū enim nomē qō ponitur ibi est adonay scriptum cum hijs litteris. a. d. n. y. cuius quidem nois ꝓpria figmficacō est dñs deus. Secōm nomē qō ibi ponitur est nomē dñi tetragrāmaton qō est nomē dei ꝓpriuz et incōmunicabile creaturi. qō quidez nomē scribitur cum alijs litteris a p̄dictis. s. y. h. n. h. vñ si ꝓpe transferātur hec noia ꝑm veritatē hebraice lingue dicēdum sic. Et nunc dñs meus. y. h. n. h. y. h. misit me. et illa duo noia quoz vnū est ꝓpriū diuinū. et aliud est nomē adiectiuū nullo mō signāt duo suppositā ꝛ tm vnū. sicut cū dr. dominus meus rex. h mō nō signāt duo suppositā ꝛ vnū tātū. et ideo ratio tua nō facit cōtra me. Ex illis enim duobo noibo p̄mis habemus vnū suppositū. s. psonā p̄is in hoc quod dr dñs deꝰ. In hoc q dr. misit me. habemus scōm suppositū. scz psonā filij missi. In hoc q dr. et spū oris eius. habemus terciū suppositū scz psonā spūs sancti. Vnde in hac auctoritate non solum tres psone diuine exprimūtur distincte. sed etiaz ordo earū ostēditur. et ideo si habes alias obiectōnes litterales contra meam exposicōnem propone eas. ut videamus cuius valoris sint.

Capitulus decimū quartū. In quo exponitur auctoritas ysaie supradicta extēse. ut ex illa sane intellecta probetur intentum supradictum.

¶ Saulus.

Si bñ scrutentur precedẽtia et sequẽtia hanc auctoritatem quam allegas manifeste patet · q̃ propheta nõ loquitur hic de messia seu xp̃o venturo · ꝫ de Cyro qui populũ israhel redemit de babilonica captiuitate · Legit enim statim ante predicta v̈ba que allegas · dominus dilexit eum et faciet voluntatem suã in babilonẽ et brachium suum in caldeis · ego locutus sum et vocaui eũ · adduxi eum ꝛ directa est via eius · Que quidem v̈ba scõm omes expositores tam catholicos q̃ hebreos exponũtur de Cyro quẽ deus direxit ad faciẽdum voluntatem suam in babilonẽ educẽdo populuz suũ de illa captiuitate · ad quod vocatus fuit a deo ut habetur ysaie · xlv · capitulo · et ꝓsperatus est in via sua · ut habetur Esdre primo · Et sequitur statim. Accedite ad me · ꝛc̃ · q̃ est auctoritas p te allegata · Post autem dictã auctoritatez cũ quibusdam q̃ sequũtur ad illam ptinẽtibus sequitur in littera · Egredimini de babilonẽ fugite a caldeis · in voce exultacõnis annunciate · auditum facite hec · offerte illud vsq̃ ad extremum terre · et dicite redemit dñs populũ suũ iacob · Que quidem v̈ba ab omnibz exprimũtur ad litterã de redempcõne a babilonica captiuitate · non autẽ de redempcõne p messiã expectata · vnde non consonum est veritati lĩe q̃ auctoritas tua q̃ interpredentia ꝛ seqñtia ponitur exponatur de messia ꝛ redẽpcõne sua, put tu intẽdis · sed magis cõuemẽter exponenda ẽ de eadẽ redempcõne babilonica · ad quã annunciandã ysaias ibidez dicitur missus a deo cũ dr · dominus misit me · Que quidez annũciacõ fiebat a ꝓphetis p spm̃ ꝓphecie cum dei · ex quo dicit · et spũs eius · Et sic patet q̃ hec expositõ est magis cõsona lĩe · cũ conuenientius continuatur cum precedentibz ꝛ seqñtibz mõ predicto q̃ expositio tua.

¶ Paulus.

¶ Vt veritas expositõnis mee magis elucescat volo tibi exponẽ pdictã auctẽ p me allegatã cum pcedẽtibus ꝛ sequẽtibus seriose ad litteram · Ad cuius declaracõnem ꝓmittenduz est · q̃ in sacris eloquiis presertim prophecicis sepe fit trãsitus seu trãslacõ de vna materia ad aliã sibi simlẽ et specialiter cum vna sit figura alterius · vel habeat cum ea aliquam correspondentiam · sicut mẽbra ad caput ꝛ econtra · vñ ysaie

.xiiij. cum propheta loq̃retur de principe babilonis qui in tyrannica et superba potestate et casu horribili quodammodo assimilatur lucifero primo angelo de celo cadenti in tantũ q̃ censendus erat membrum eius. et ipsius figura. Idcirco in eodem contextu propheta de vno transit ad alium. ut patet in capitulo supradicto. Unde in proposito ysaias ꝓphetando de redempcõne populi israhelitici a captiuitate babilonica per Cyrum ab ipso deo ad hoc vocatum transit ad ꝓphetãdum de alia redempcõne longe digniori et remotiori in tempore que tunc fiẽda erat p messiã seu xp̃m. que quidem due redempcões licet in hoc conuenirẽt q̃ vtraq; fienda erat p dei potentiã que hostes populi sui opprimebat. similiter p dei misericordiã qua populo suo miserabatur. ꝓpter que transit propheta de vna ad aliam. In multis tamẽ hee redempcões inter se differebãt. et specialiter in hoc scilicet q̃ redemptio babilonica facta fuit virtute diuina p̃ Cyrum suum ministrum absq; miraculorum opacõne sed mũdo suo cursu naturali incedẽte. Redẽptio vero secunda q̃ p xp̃m erat fiẽda cum miraculis a deo supnaturaliter factis implẽda erat p totum. Quibus premissis littera sic videtur exponẽda ab illo loco in quo dicitur. Audi me iacob. et cetera. Ibi enim est quedã distinctõ capitularis in hebreo. vbi ꝓpha locuturus de p̃dictis duabꝰ redẽptionibꝰ q̃ in aliquo conuenerũt et tamẽ in multo magis differũt p̃mittit. audi me iacob ꝛc̃. ut ad attentionẽ excitet audiẽtes. Et sequitur. Ego ipse. vbi in hebreo legitur. ego sũ. ad denotandũ q̃ ipsius dei esse seu essentia p se subsistit et nullo modo ab alio dependet. Et sequitur. Ego p̃mus et ego nouissimus. ad denotandũ ipsius eternitatem q̃ omẽz̃ duracõnem temporis excedit. Et sequit̃. Manus quoq; mea fundauit terram et dextera mea mensa est celos. ad ostendendum q̃ mundus ẽ creatus ab ipso deo et a nullo alio. et mundi partes admodũ ab ipso deo sũt ꝓportionate. Et sequitur. Ego vocabo eos. In hebreo habetur. Ego voco eos et stabũt simul. ad denotandum q̃ gubernacõ mundi creati p ipsum deum est ab ipso deo creatore suo. Que quidem omnia supradicta propheta p̃mittit ad hoc ut ostendat q̃ liberatio populi dei a babilonica captiuitate de q̃ statiz erat locuturus futura erat scõm diuinam ordinationem qua ipse deus creauit

mundum et eum gubernat nullo mitterũ emittẽ miraculo supernaturaliter facto. Quod autem ista liberatio sit a deo predeterminata probat seu persuadet per hoc q deus liberacõnẽ per Cyrum futuram ante per prophetam predixit et nullus alius. Ex quo patet q sicut illa liberatio in sola dei prescientia existebat sic in sola eius potentia. vnde subdit. Congregamini omnes vos id est gentes omnes que diuersis y doloꝛum cultibꝰ subiacebant. Et sequitur. Audite quis de eis annunciauit hec q si diceret. hoc nullus annunciauit anteq̃ fieret nisi solus deus a cuius potentia ꝛ ordinacõne factum fuit. Et sequit. Dominus enim dilexit eum scilicet Cyrum quẽ ad dignitatẽ monarchicam promouit ut populum suum liberaret a captiuitate caldayca. vnde sequitur. Faciet voluntatem suã scilicet dei in babilonia puniendo caldeos et iudeos inde liberando. Et sequitur. Ego locutus sum et vocaui eum ꝛ directa est via eius. Ad ostendendum q tota prosperitas Cyri fuit a deo preuisa et intenta ut liberacõnem populi per ipsum iuxta diuinam ordinationẽ impleret. et hoc contra y dolatras qui huiusmodi prosperitatꝫ attribuebãt y dolis suis. vñ dicatur sẽ eodẽ capꝯo. Anteq̃ veniret indicaui tibi ne forte diceres. y dola mea fecerũt hec ꝛ sculptilia mea ꝛ flatilia mandauerũt ista q audisti. Et sequitur. Accedite ad me. ꝛ c. Circa quod attendendũ est q post q̃ ꝓpheta annũciauit liberacõem populi a caldeis per Cyrũ diuina vtute fiẽdam sine miraculoꝝ operacõne. nũc ab ea transit ad liberacõem q̃ tũc futura erat per xp̃m verum deum et hominẽ. Que quidẽ liberacõ. s. secũda facta fuit per ipsũ deũ redemptorẽ per maxima miracula a deo facta supernaturaliter. Et ideo sicut ysaias locuturus de prima redemptione q̃ non supra cursum naturalẽ facta est p̃misit magnalia q̃ deus fecit in mundi creacõne et gubernacõne que non supernaturaliter sed cursu naturali per potentiam dei infinitaꝫ facta fuerunt. sic propheta locuturus de secunda redemptione que per miracula supernaturaliter effecta est premisit de illis que a deo supernaturaliter facta fuerunt et specialiter circa gubernacõnem populi. quoꝝ miraculoꝝ numero fuit datio legis in monte synay in quo deus est locutus tãte multitudini publice ꝛ palam qõ in maximũ reputatur miraculum. vnde deutero. iiij. de hac materia sic legitur. Interroga

de diebꝰ antiquis qui fuerunt antē te ex die quo creauit deus hominem sup terram a summo celi vsq; ad summum eius · si facta est aliquando huiusmodi res aut vnq; cognitum ē ut audiret populus vocem dei loquentis de medio ignis sicut tu audisti · et de hoc dicit propheta · Accedite ad me et audite hec · quasi diceret · ea que locuturus sum maxima et a deo supnaturaliter facta sunt · vnde requirunt maiorē attentionem · sicut illa que homo audit a propinquo attentius intelligit · Non a principio in abscondito locutus sum · qđ oūiter exponitur tā a doctoribus nostris q; tuis de dacōne legis in monte syna · in qua totus populus audiebat vocē dñi loquentis · ut habetur exodi viceſimo · Et dicitur hec dacō legis fieri a principio · q; in illa incepit populus israheliticus deo applicari in peculiarē populum recipiēdo obediēter mādata sua · ut habetur exodi · xix · Que quidē ẏba nō possunt verificari de ysaia · nec de aliquo puro homine · sed de ipō deo qui legem dedit · et sic intelligunt etiā doctores tui · Et sequit̄ · Ex tempore antequā fierent ibi eram · vbi in hebreo habetur · a tēpore quo fiebat ego sū · qđ intelligitur de ipō deo q̄ loquēdo populo mō p̄dicto ibi erat · qđ non potest intelligi de ysaia qui nōdum erat natus nec anima eius creata ut iā ostēsum est · Et sequitur in eodē contextu et versu nulla differentia interposita · Et nunc misit me dominus et spiritus eius · quod non potest intelligi plane misi de quo continue et immediate propheta loquitur · scilicet de deo · Et sic habetur q; deus qui legem dedit in monte syna loquēdo populo non ab abscōdito postea missus est a deo et spiritu eius · qđ erat intentum · Et ut magis ostendat propheta q; verba predicta sunt verba dei a deo missi immediate subdit · Hec dicit dominus redemptor tuus scilicet deus ille qui missus est a deo et spiritu eius ad tuam redemptiōnem et sanctificacōnem · De quo dicit sanctus israhel · Ego dominus deus tuus docens te vtilia · quod intelligitur sic · Nam redemptor nō solū dedit precepta que sunt necessaria ad consequēdam beatitudinē · sed etiam consilia que ad hoc non sunt necessaria · sed tamē vtilia · in quantum p ea melius et expeditius homo possit cōsequi predictam beatitudinē · Gubernans te · In hebreo habetur ducens te in via qua ambules · q; gesta ipsius redemptoris ducatum p̄stant hominibꝰ ad hoc ut in hac vita que via

est dirigatur ad terminū beatitudinis. Et sequitur. Vtinam attendisses mandata mea et facta fuisset sicut flumen pax tua. Qō potest intelligi dupliciter. Uno modo referēdo hec verba ad hoc qō dixerat stati ante de centum talentis. quasi diceret et si deum de talia scilicet consilia que nō important necessitatem sed utilitatē in consequēdo expeditius beatitudinē. vtinā tū attendisses mādata mea scilicet precepta q̄ necessitatē important. quia hoc sufficisset tibi ad salutem p quam pax plenius habetur atq; perpetua de qua dicit. facta fuisset sicut flumē pax tua. Alio modo possunt exponi dicta verba. s. vtinā attendisses mandata mea. referēdo ea specialius ad pharisēos quibus xp̄us dedit duo mandata que si seruassent habuissent pacem temporalē et etiam spiritualē. Xp̄us enim interrogatus a pharisēis seu herodianis si liceret tributum dare cesari. respondit nō consulēdo sed potius precipiēdo. que sūt cesaris, date cesari que sunt dei date deo. Que quidem mandata non seruauerunt sed vtrūq; transgressi sūt. rebellarunt enī Rōno imperio. et sic non dederunt q̄ erant cesaris cesari. per quod amiserunt pacem tēporalē. quia venerūt romani et destruxerunt locum et gentem ut patet in hystoria Josephi de destructōne iherusalem et populi iudaici p Titum et Vespasianum. fuerūt etiam transgressi secundū mandatū. scilicet. q̄ sunt dei date deo. recedēdo a xp̄o tam in credēdis q̄ in agēdis. et sic amiserūt pacem internam et etiam supnā. vñ de prima pace subdit. Facta fuisset sicut flumen pax tua. q̄ pax tēporalis est trāsitoria sicut flumen. De secūda autē dicit. Et iustitia tua sicut gurgites maris. Justitia enim q̄ est p fidē xp̄i est iustitia supabundans sicut gurgites maris et etiam perpetua sicut gurgites maris non deficiūt. Habes igitur ex p̄dictis expositiōnem litteralem p̄dicte auctoritatis quam tibi allegaui. s. Dominus misit me. tē. in q̄ trinitas in ōibus exprimitur cum expressione tercie persone. s. spūs sancti. Que quidem expositio consona est precedentibus et sequētibus ut dictum est.

Saulus.

Audio expositiōnem tuam circa predictā auctoritatem ysaie. sed video q̄ expositio facit contra te. Dicis enī q̄ lex nostra q̄ data fuit in synay fuit data a filio dei quem tu deum vocas. vnde dicis q̄ de illo solo verificatur. non a principio

in abscondito locutus sū. Ex quo sequitur q̄ non fuit illa lex data a tota trinitate quam tu asseris in diuinis esse. et p oēs nō fuit data a deo qui creauit celū et terrā ꝛ qui eduxit israhel de egipto. Non enim dubito te ꝯcedē q̄ tota trinitas creauit mundū ꝛ eduxit israhel de egipto. Et sic si bñ consideras tua expositio tibiipsi contradicit.

¶ Paulus. ¶ Indubie concedo tibi q̄ sancta trinitas que est vnus deus creauit mundum. similiter et eduxit israhel de egipto et etiam legem dedit moysi. nam secundū veram fidem catholicam opa sancte trinitatis indiuisa sunt ab extra. Distinctō enim psonaꝝ in diuinis solum ē secūdū relacōes originis que ab intra tantummodo sunt. cum hoc tñ stat q̄ in sacra scp̄ra alīq̄ opa diuina appropriātur certis psonis. sicut illa q̄ ptinēt ad potētiaz appropriātur pī. et illa q̄ ad sapiētiā appropriātur filio. similiter q̄ ad bonitatē appropriātur spūi sancto. Et q̄ dicitur legis ptinet ad sapiētiaz ideo appropiatur filio. nō intelligēdo q̄ sit ꝓpriū filij sic q̄ nō sit comune toti trinitati. Differentia enim ē in hac materia inter appropiationē ꝛ ꝓpriū. Sz de istis ad presens nō est curandum circa te donec aliqualiter fis illuminatus in fide.

¶ Capitulum decimū quintū. In quo ostenditur per aliquas auctoritates q̄ spiritus sanctus est deus contra hebreos qui spiritum sanctum in scripturis contentum dicunt esse creaturam. Et specialiter exponitur ibi illud verbū geneſis primo Spiritus domini ferebatur super aquas.

¶ Saul⁹

Adhuc nō plene ꝓbas michi q̄ spūs sanctus sit deus. Nos enim bñ credimus spm̄ fem̄ ēe aliquid a deo creatum qđ ē quid sanctissimū. de quo psalmista. Spūm sanctū tuū ne auferas a me. Qui quidem spūs dominus loq̄tur in ꝓphetis. in ꝛta illud. ij. Regū. iij. capl'o. Spūs dei locutus ē in me. Sz q̄ iste spūs scūs sit verus deus minime credimus. nec auctoritates p te allegate hoc plene ostēdūt.

¶ Paulus.

¶ Exquo spiritū sanctū credis esse quē etiā credis fuisse locutum in prophetis, put auctoritates p te allegate hoc plene testantur. ex consequenti debuisses ipsum credere deū verum esse vel aliquam substantiam intellectualē sepatā a corpore

Sed non est dicēdum q̄ sit aliqua substātia intellcūalis creata sepata a corpe. q̄ sic essz aliquis angelus vel anima alicuius beati sed sepata. Sz nō primū q̄ nec sm pl̄os in quisitiones nec etiā sc̄m testimōia sacraꝝ scripturaꝝ habetur q̄ sit aliqua substātia intellcūalis creata sepata a corpore mi solum angeli. Nec secundū etiaz tu concedēs. Et sic remanet q̄ spūs sanctus de quo scriptura loquitur sit deus ꝓut aūctates p̄dicte p me allegate satis ostēdunt. Sz ad maiorē abundāti am adhuc ostēdam tibi auctoritates in quibꝰ ꝓcedē cogeris q̄ spūs sanctus est deus. per quas auctoritates plene ad litteram spiritui sancto attribuitur illud qō solius dei ē. Manifestum ē enim apud doctores nostros ꝛ etiam tuos q̄ solius dei est ēsse vbiq; p essentiā presentiā ꝛ potentiā. nam hec ꝓtiet ad infinitatē essentie et potentie diuine que nulli creature cō petit cum q̄libet creatura sit finita. Psalmista enim esse vbiq; attribuit spiritui tui dei qui est spiritus sanctus. vnde in psalmo qui incipit. Domine ꝓbasti me. dicit. Quo ibo a spiritu tuo ꝛ quo a facie tua fugiā. si ascendero in celuz tu illic es. ꝛc. Ex quo patet. q̄ spūs dei est vbiq; tanq̄ ipse deus. Similiter Job. xxxiij. legitur. Spūs dei fecit me ꝛ spiraculū oīpotētis vīificauit me. Constat autē q̄ facē hoīem ꝛ vīificare cū solius dei est. Doctores etiā tui antiqui de spū sancto q̄q; loqn tes ei attribuūt ea q̄ ad solū deum ptinēt.

Saulus.

Allega illos doctores nr̄os hoc dicentes.

Paulus.

In illo libro q̄ dr̄ bereschh rabba. q̄ est glo. mag̃ sup gen. p illud v̄bū. spūs dn̄i ferebatur sup aquas. q̄ritur. quid ē ille spūs dn̄i de quo dicitur. et spūs dei ferebatur sup aq̄s. et rn̄detur. hic ē spūs messie de quo in ysaia legitur. et requiescet sup eum spiritus domini spiritus sapiētie. et cetera. ysaie. xi. hec in glo. p̄dcā tā maiori q̄ minori. Itē in p̄dcā glo. gen. xlij legit Rabbi Symeō dicit. Quid ē illud qō legitur i psalmo. spū oris eius oīs v̄tus eoꝝ. hoc est. inspiraut deus sanctus ꝛ bn̄dictus spū oris sui ꝛ creatus est mundus. Ex quibus ꝛ multis similibus patet propositum.

Saulus.

Illa glosa quam allegas sup illud verbū. spūs domini ferebatur sup aquas. modicum facit ꝓ te. Possum enim rn̄dere.

q̄ spūs messie est anima eius. Sepe enim in scripturis ānima humana dr spūs. vnde zacharie. xij. Ego dominus formās spiritum hominis in medio eius. quod intelligitur de anima. Cōstat autem q̄ etiam secūm te anima xp̄i seu messie non ē deus. nec etiā illud quod dr spūs domini ferebatur sup aquas intelligendū est de ipō deo. tum q̄ cum deus sit omino immobilis nō potest verificari de ipō q̄ ferebatur. q̄ hoc importat motum. tū q̄ si p hoc quod dicitur hic spūs dei intelligatur ipse deus quē dicis esse terciā psonā in diuinis. inconuenies est q̄ in creacōe mūdi fiēt mētio de spiritu sancto quē dicis esse terciā psonā. et non de filio dei quē dicis esse secundā. Ad aūctez. secundaz quā allegas ipsius Rabi Symeon. nichil aliud occurrit dicendū nisi illud quod supra contra eam dixi. ad quā p te fuit responsum.

¶ Paulus.

¶ Concedo tibi q̄ anima xp̄i nō est deus. est anima humana q̄ creata fuit in eodem mstāti quo infusa fuit in corpe xp̄i humano sicut dictum est et ostēsum supra de alijs animabus humanis et non antea. et ideo de ipsa nō potest dici q̄ ferebatur sup aquas in exordio creacōnis mundi cū ptunc nondum fuisset in esse producta. Ad aliud vero quod obicis dicēs q̄ hoc dictum. ferebatur. non potest dici de deo ad quem nullo modo pertinet moueri. possem tamē tibi respōdere vno mō. q̄ licet verum est q̄ deus sit omnino immobilis. tamē sepe in scripturis de deo dicuntur aliqua verba quorum ꝓpria fignificata non possunt esse sine motu. ut cum dicitur. descendit deus sup montem synay. exodi. ix. Et in psalmo. Ascendit deus in iubilatione. et in multis alijs. Que quidem verba scilicet ascendere et descendere cum de deo dicantur non proprie sed methaphorice dicta intelliguntur. vnde et in proposito cum dicitur. spiritus dei ferebatur non debet intelligi q̄ ferebatur p motum localez. sed methaphorice scilicz q̄ spūs dei. i. spūs sanctus cui bonitas et amor appropriatur afficiebatur ad pficiendam pfectōnem aquaꝝ id ē omniū entiū productorū. Aque enim iuxta seriez littere illius capituli omnia entia corporalia in primordio producta continebant. Et licet predictorum verborū sententia hoc modo possit haberi. tamē alter magis proprie iuxta veritatem hebraicaz exponi possunt. Circa quod attendendū q̄ vbi nra trāslacō dicit. spūs

dñi ferebatur. In hebreo habetur quedā dictio q̄ sonat meraphephet. qđ in lingua nostra idez significat qđ incubare. in similitudinē volucris ouа suo calore animātis. Idem enim verbum ponitur deutero. penultimo ubi dicitur. Sicut aquila puocat ad volandū pullos suos et sup eos volitās. Ibi in hebreo habetur sup eos israhel. i. incubās. Cū in ꝓposito q̄ spūs sanctus vīificator oīm a pncipio dr de quo in psalmo. Emitte spm tuū r creabūtur. idcirco in rez exordio sic deo pri attribuitur ꝓductō rez de nō esse ad esse p creacōz. sic spūi scō attribuitur vīificacō rez. q̄ quidē vīificacō pt intelligi scōz motū primi mobilis. Nā motus ꝑm phm. vij. phisicoz ē vita rez naturaliū. Motus aūt pmi mobilis ē primus r pcipuus a q̄ omes motus regulātur r mēsurātur tanq̄ a pma oim motuū mēsura. q̄ quidē motus rerū naturaliū vīificatiuus ē a deo tāq̄ a pmo mouēte pncipalit creatus. vñ in pmordio creacōnis rez naturaliū de hꝫ po motu tāq̄ de vita rez naturalium fit mētio attribuēdo ipm motū deo in psona spūs sci cui appropriatū est vīificare ut dcm ē. Et ex ista expoicōe tollitur q̄dā admiracō que aīm non modicū pulsat quō scz inter pmo creata fit mētio de tpe cū dr. Factū est vesper r mane dies vnus. et de motu nulla videtur fieri mētio. Motus aūt est ꝑ oz tpe naturaliter. q̄ quidē admiracō tollitur p pdcām expoicōez. Nā ꝑm eā prius fit mētio de motu q̄ de tpe ut dictū est. Ad scōm vero qđ obicis otra expoicōnem sup illud vbū. spūs dñi ferebatur. dicēs q̄ in cōuenies esse dicē q̄ in creacōne mūdi fiēt mētio de spū scō q̄ est tercia psona in dnīs. et nō de pre qui est pma psona nec de filio qui ē secūda psona. ad hoc tibi rndeo. q̄ verū dicis in hꝫ. s. q̄ in cōuenies esse dicē q̄ in creacōne mūdi q̄ est primus et pncipalis effectus dīnitatis nō fiēt sufficiens mētio tacita vel expssa de distinctōne diuinaꝝ psonaꝝ. Sz si recte scrutatus fueris sensū pdcōꝝ vboꝝ. s. in pncipio creauit deꝰ r ē. usq; ibi. spūs dñi ferebatur sup aq̄s. inuenies q̄ fit mētio sufficiēs de tribꝰ psonis dīnis ipas innuēdo saltē sacīs scpturas rēer diligēter scrutāti. Ad cuius declacōez ꝑsupponē debes. q̄ ꝑm veritatē fidei nō solū nre sed etiā tue deus est cā oīm rez creataꝝ p suū intellectū et volūtatē. sicut artifex est causa artificiatoꝝ inuētoꝝ p ipm. dicit enī scpt̄ura. Omnia q̄cūq; voluit deus fecit. Velle aūt ꝑsupponit ognoscere. constat autē q̄ artifex p artem quā habet in suo intellectu concēptā r per

amorem siue volūtatis relatū seu applicatū ad suū opus, p ducēdū operatur. Ex q̄ vlterius ꝯsideranū est q̄ deus p̄ operatus ē oēm creaturā p suū v̄bū seu sapiaz ꝯceptā q̄ est filius. r p suū amorē q̄ ē spūs scūs. ita tn̄ q̄ nō intelligatur q̄ creaē sit p priū alicuius psone ōmetm̄. oia enī opa trinitatis ab ex sūt indiuisa ut s dcm̄ ē. Sz sic intelligēdo q̄ cālitas creacōis attribuitur psone p̄ris p modū efficiētis. et psone filij attribuitur p modū cāe exēplaris. Spūi vero sc̄o hmōi cālitas attribuit p modū amoris seu affcūs ad res creatas, pducēdas. Et ideo sacra scēptura recte innuit psonā p̄ris cui cālitas creacōis attribuitur p modū efficiētis cū dr. creauit deus celū r terrā. Innuit etiā psonā filij cui cālitas creacōis attribuit p modū cāe exēplaris cū dr. i pncipio. q̄ idē ē ac si diceret in v̄bo seu in sapiētia. put alibi in sacra scēptura inuenit et etiā quidā de magnis doctoribus tuis hoc sentiūt. Innuit etiā sacra scēptura psonā spūs sc̄i cui attribuitur cālitas creacōis p modū amoris seu volūtatis p ß q̄ dr. spūs dn̄i ferebatur sup aq̄s. ut s expositū ē. Ex q̄bus rēe ꝯsideratis repies q̄ sup, pcessiones psonarū in ōmis rōes, pductōis rez creatarū aliq̄d addūt mq̄ tū. s. includūt ēentialia attributa ōia scz potētiā q̄ appropriatur p̄ri. sc̄iam q̄ appropr̄atur filio. et volūtatē q̄ appropriatur spūi sc̄o ut p doctores nr̄os ista plenius elucidātur.

¶ Cap'm. xvj. in q̄ ostēditur q̄ p hoc q̄ dr. in pncipio creauit deus intelligēdū ē in sapia a deo ꝯcepta p quā mūdū deꝰ creauit. ¶ Saulus.

O stēde michi vn̄ habes ex sac̄ scēptura vel a doctoribus nr̄is. q̄ in hoc q̄ dr. in pncipio creauit deus. intelligat in filio vel v̄bo seu i sapia a deo ꝯcepta. Mirabile enī est oculis meis si hoc posses repire. ¶ Paul⁹. ¶ hoc q̄ q̄ris habes expresse in glosa Rabbi Moysi Gerūdēn. q̄ inter ceteros expositores tuos dr. inter vos magis ē eruditus i secretis ōmē legis. qui quidē Rabi Moyses sup illō v̄bū. in pncipio creauit deus celū. discipulo seu auditori suo sic loq̄tur. Si vis intelligē secretū huius dictōis bereschit. s. in pncipio ognoscere. q̄ sm̄ viā v̄itatis scēptura loquēs de inferioribus innuit in sublimibus. dictō enim bereschit. i. in pncipio innuit i sapia q̄ est pncipiū pncipioz. et ideo m trāslatōe ierosolimitana in loco vbi dr. bereschit seu in pncipio. hētur. in sapiētia

D.

hec ille. ex q̄ aūcte habes intētū meū supradcm̄. ¶ Saulus. ¶ Adhuc ex illa glo. Rabi moy. nō hētur q̄ illa sapia q̄ significat cū dr bereſich seu in p̄ncipio sit a deo ocepta sic ut distinguatur realiter ab ip̄o deo ocipiēte. ℔ eni req̄ritur ad ℔ q̄ this sapia dicatur v̄bū cōceptū seu filius gemit⁹ put tu ostēdē ꝑsumis. ¶ Paul⁹. ¶ Ille sapiētissimus salomō volēs de sapia a deo gemta aliq̄d loq̄ ad excitādū audientiū de tanta re attencōez in p̄sona ipius sapie sic p̄mittit. m. viij. c. pū. audite q̄ de rebꝰ magnis locutura sū. q̄ dicat. Ista q̄ dictura sū maxima sūt r auditu digna. fides eni est ex auditu. Doctores eni tui cū loquūtur de aliq̄ re q̄ a deo fuit eis vel p̄ribꝰ reuelata sp cōsueuerūt dicere. hoc habetur ex auditu seu ex ore auditus. vñ r sapiēs ꝓpe dicebat. audite. q. d. Ex auditu ista habētur nō ex inquisicōe. et sequit de rebꝰ magnis locutura sū. Et ꝑm aliā trāslacōez dic. audite q̄ p̄ncipalia loq̄r. P̄ncipia eni cuiuslibz scie q̄ sūt p̄ncipalia in ip̄a ꝑsupponūt tanq̄ vera ex tradicōne seu auditu altioris scie ut ꝓbus in posteriorib dic. et ideo p̄ncipia seu p̄ncipalia doctrinē diuine oportet q̄ ꝑsupponāt tāq̄ vera r ꝓbata ex auditu altioris scie. q̄ quidē scia est scia dōma p cuius reuelacōnē talia p̄ncipia bñtur. Cō seq̄nter ī. eodē caplo. sapia p̄ dicta quibusdaz interpositis q̄ ptinēt ad ꝑmēdacōnē ip̄ius doctis q̄ r q̄lia sūt hec p̄ncipalia seu magne res de quibꝰ locutura erat sic dicit. Deus possedit me in resich. i. in initio viaꝝ suaꝝ añq̄ q̄cq̄ faceret a p̄ncipio ab etno ordiata sūt ex antiq̄s anteq̄ terra fieret nō dū erāt abissi nec dū ego iā ocepta erā. necdū fontes aq̄rum eruperāt necdū montes mole gr̄i constiterāt. ante colles ego ꝑturiebar. adhuc terrā nō fecerat r flumina r cardines orbis terre. q̄n ꝑparabat celos aderā. q̄n certa lege r gyro vallabat abissos. r cū usq̄ ibi. Cū illo erā cūcta ꝯponēs. Ex quibꝰ dilig̃ēter ꝯsideratis habes manifeste q̄ aliq̄ sapia erat cū deo añ mūdi ostōnē. q̄ quidē sapia erat ocepta a deo nō creata seu fcā r erat cū deo cūcta ꝯponēs sc̄z oīa q̄ im ꝑmordio rer̄ fuerūt a deo creata. q̄ oīa fere in ꝑdcā aūcte tangūtur. Que quidē sapia añ mūdi ostōnē erat sp cū deo r a deo ocepta p quā deus fuit cūcta ꝯponēs non ꝑt esse nisi deus. alioq̄n seqūtur q̄ nō solus deus esset creator mūdi. ℨ illa sapia p quā mūdum creauit. et sic essent duo creatores mūdi. qđ nephas est apud te ficut r apud nos.

¶ Saulus. ¶ Anteq̄ aliquid dicā ꝺra hoc qđ asseris

de sapiētia a deo ꝺceptā volo tibi ostendere q trāslator tuus nō vere trāstulit quādā dictōnē in pdcā aūcte otentā in qua quidē dictōne magna vis tue rōms ofistit. vbi enī dicit trāslator tuus. cū illo erā cūcta cōponēs. in veritate hebrayca ꝺr. cū illo seu apud illū erā amon. hec aūt dictō amon ꝫ habeat multas interptacōnes. in nulla tñ signat cūcta ꝺponēs. vnde ex veritate lre nō habes ex pdcā aūcte q sapiētia illa quam dicis a deo esse ꝺceptā sit cū deo seu apud deū cūcta ꝺponens. Et sic dicēdū q illa sapiētia de q̄ sapiēs loq̄tur nō est deus. qđ tñ tu ex hac aūctate pncipaliter psumebas ꝓbare.

Paul⁹. Verū dicis q ista dictō amō in hebrayco multas hꝫ interptacōes. ꝫ doctores tui in hoc loco istā dictōz interptatiōnē sūt oformit ad trāslacōnē nrāz. vñ in glo. sup gen. q̄ ꝺr. bereschh rabba sup illud vbū. in pncipio creauit deus. volentes exponē istā dictōnē. in pncipio. quod in hebraico dicit in reschh ꝺcoꝺāt istā dictōnē reschh cū illa alia dictōe omino simili q̄ ponitur cū pdcā aūcte. pū. p me allegata. ubi ꝺr. dns possedit me in reschh. i. in pncipio viaꝝ suaꝝ. in eodē loco allegāt vbū sup dcm. s. erā apud eū amō. Et ibidē istā dictōnē amō multi interptātes finaliter sic dicūt. amon ē artifex. lex enī dei dicēbat. Ego fui instrumētuz artis dei sancti. bñdicti in via seculi. Rex enī carnalis edificās palacia nō edificat ea misi habeat exēplaria. descripcōnes ut sciat quō facturus ē cameras. cubicula seu cellaria. sic etiā deus sanctus. bñdictꝰ respiciēs in lege creauit seculū. vnde et lex dicit bereschh. id ē in principio creauit deus. non aūt ē reschh pncipiuz misi lex ut dcm ē. pū. viij. Dns possedit me reschh. i. principium vie sue. hec in glosa. Ex q̄ habes manifeste q amon signat artifex seu artificiū artis vel artē. Et hoc manifeste cōcoꝺat cū trāslacōne nra q̄ dicit. cū illo erā cūcta ꝺponēs. Per artem enī artifex cūcta ꝺponit. hoc etiā explicauerūt ꝑ exemplū de rege edificāte ut in sua expoſicōne pdicta ꝺtinetur. et sic ē manifestū q ſm doctores tuos sapiētia pdicta a deo cōcepta ante mūdi ostōnē est illa ꝑ quā munduz deus creauit. sicut artifex ꝑ artem suū artificiatū ꝓducit. Saulus. Verū est q sic nī doctores exponūt. ſz hāc sapiam dicūt esse legē dei. qđ ꝺbz intelligi de lege mosaica. non aūt de sapiētia quā tu dicis esse deū. Paul⁹. In disputacōibꝫ ꝺyaleticis seu in iudicijs atentiosis aliter disputantiū seu otendētiū ꝑ t accipe

ex dictis sūt aduersarij illud quod p se facit relicto alio qđ non facit pro se. p̄ptim cū illud relictū sit manifeste falsuz. vñ in ꝓposito ex p̄dcā aūcte tibi ostēdo. q̄ ꝑm doctores tuos verū est. q̄ amon in ebr̄ loco sīgt artē seu artificiū qđ facit. p mer. p trāslacōem nr̄a. Sz q̄ vlterius dicūt q̄ illa ars seu artificiū ē lex. s. mosaica ut tu asseris. hoc est nō solū falsū ꝫ ridiculosū z forte absurdū dicē. tū q̄ lex mosaica nūq̄ legitur esse anteq̄ fuisset data in mōte synay. nec etiā tpe p̄triarchaꝝ. tū q̄ supfluuz etiā esset illā esse aī mūdi ostōnē quādo nullus homo erat q̄ eā intelligēt seu obseruaret. De pluuia enim legitur genē. ij. sed nō enim pluerat dñs sup terrā eo q̄ nō erat homo q̄ operaretur terram. vñ a filī seu a fortiori nullo mō est credēdū q̄ lex fuisset ꝑducta qñ hō nō duz erat in mūdo. tū q̄ si lex illa p quā deus fecisset mundū fuisset aliq̄d extra deū exns seq̄retur q̄ deus minus pfecte ꝑduceret mundū q̄ aliq̄s artifex producit suū artificiatū. qđ est nō solū falsū ꝫ absurdū. oītia p̄z ex hoc. q̄ artifex producit suū artificiatū p artem sibi intrinsecā. deus vero ꝑm tuā posicōnē produxisset mūdū p artē sibi extrinsecā. qđ derogat pfectōi creacōis reꝝ a deo fcē. q̄ deus ꝑm hoc indigu isset adiutore exteriori ad creationē mundi.

¶ Caplm. xvij. in q̄ ponūtur q̄dam obiectōnes iudeoꝝ contra veritatē gn̄a cōis quā fides catholica p fitet esse in dīmis. q̄ quidē obiectōes soluūtur. in cuius fine declatur q̄ in p̄nti tractatu vbi solū agitur de scrutinio sc̄pturaꝝ nō est tractādū de oībz difficultatibz q̄ ad hoc misteriū p tinēt.

¶ Saulus.

EXposicō tua circa p̄dcām aūctē. p̄ū. nullo modo cōsonat racōi. Rō enī sapīa dīna p quā deus fecit mūdū fit a deo gemita sic ut a deo gn̄ante realit distinguatur nullo mō ꝑt a rōe tolerari. gn̄atr enī ut tu sup dixisti in. vij. c. ea q̄ a deo dicūtur nō sūt intelligēda ꝑm modū infimaꝝ creaturaꝝ q̄ sūt corpa. ꝫ ꝑm similitudinē creaturaꝝ q̄ sūt intellcūales sbe. et sic q̄ generatio in dīmis intelligenda est ꝑm emanacōez intelligibilē. prout vbū intelligibile a proferēte seu a dicēte distinguit. que quidē emanacō non tranſit in exteriorē materiā ꝫ intra manet. adhuc scōm istā tuā declaracōez nullo modo dicendū est q̄ in dīmis sit gn̄atio. nec p consequns generans z genitus seu p̄r z filius. In homine enī et in angelo

in quibus est aliqua emanatio intelligibilis ꝺm quã ẽ in eis intelligẽs et intellectũ. nõ tñ in hoie seu in angelo ꝺr esse gñatio sic ꝙ intelligẽs ꝓr dicatur illud qꝺ intelligitur filius. ergo nec in diuinis rõne ꝓdicte emanacõis intelligẽdũ ẽ esse gñationẽ ꝺm quã ibi dicatur esse ꝓr filius. Jtẽ de rõne gemiti ẽ ut accipiat esse a gñante. et sic oportꝫ ꝙ gemitũ habeat esse receptũ ꝓ oñs ꝙ non sit ꝑ se subsistẽs. quod repugnat perfectõi diuine cuius esse ẽ ꝑ se subsistẽs. Ex quibꝰ sequitur ꝙ nullius gemiti esse sit deus.

// Paulus.

Verũ est ꝑut tibi dixi ꝙ gñatio in diuinis non ẽ intelligẽda ꝺm filitudinẽ gñacõis rei ꝛ tpalũ ſ ꝺm filitudinẽ emanacõis intellectualiũ rei. Sꝫ circa hꝰ attẽdẽ debes ꝙ nulla res creata tm deo assimilatur quin inter talẽ rẽ et deum sit maior dissimilitudo q̃ sit ista similitudo accepta a rebus. iuxta illud ysaie. xl. capitulo. Cui ergo similẽ fecistis deum. ⁊c. Cuius ratio est. nam ꝑfectio diuina est infinita. ꝑfectio autem creature cuiuscunq; finita est. inter finitum autem et infinitum non est dãda proportio. vnde cum ex ꝑfectõe alicuius creature que quidem ꝑfectõ finita est similitudinẽ accipimus ad diuinam ꝑfectõem q̃ est infinita. oportet ꝙ semp remaneat maior dissimilitudo. Ex quo vlterius sequitur ꝙ ex qua cũq; similitudine a rebus creatis in deo accepta oportet amouere a deo omnes imꝑfectões q̃ in huiusmodi ꝑfectõne rei create intelligũtur seu includũtur. vbi gratia. dicimus in deo esse sciaz seu sapiẽtiam quam nullo modo intelligeremus nisi ꝑ aliquã similitudinẽ sapiẽtie create. cum cognicõ nostra a sensibilibus seu a rebus creatis sit accepta. Sed constat ꝙ sapientia creata angelica seu humana est quoddam accidens in ipso sapiente. quod nullo modo deo competit. cui nullum accidens inesse seu competere potest. quicquid enim in deo ẽ deus ẽ. Et ideo cũ attribuimus deo sapiaz vel dicim9 ꝙ in deo ẽ sapia oportet ꝙ intelligam9 eã esse nõ eo mõ quo in creaturis in quibꝰ ẽ ꝑ modũ accidẽtis. ſ eo mõ quo deo cõpetit. ſ. sapia ꝑ se subsistẽs. vnde in ꝓposito licẽt in õnibus dicamus esse vbũ seu sapiẽtiã q̃, ꝓcedit a dicẽte ad modũ siue similitudinẽ nostri vbi intelligibilis quod in nobis ꝓcedit ꝺm intelligibilẽ operacõnẽ. non tñ hec filitudo ẽ omnimoda. deficit enim a ꝑfectõne emanationis vbi õnia in multis. et specialiter in hoc ꝙ verbum in

nobis ꝓcedēs ſcm̄ intelligibilē opacōz nō eſt eiuſdē nature cū eo a quo ꝓcedit. et iō illud qđ intelligitur in nob̄ ſeu a nobis nō dr eſſe filius. de rōne enim filij eſt q̄ ſit eiuſdē nature cū pre. Intelligere autē diuinū eſt ipſa ſba intelligētis qđ nō dubito te ocedē. vñ v̄bū in diuinis ꝓcedēs ꝓcedit ut ſb̄ſiſtēs eiuſdē nature cū illo a quo ꝓcedit. qua rōne ꝓprie dicitur genitū z filius. vñ in aūctate allegata de diuina ſapiētia ſcp̄tura vtitur dictōibz q̄ ad gn̄ationē viuentiū ptinēt. ſ. ocepcōe ut cū dicit. et ego ocepta eram. filr z ad partū. ut cū dicit. ego pariebar. In intellectū aūt nr̄o vtimur noīe ocepcōis ſcm̄ q̄ m nr̄o intellectū inuenitur aliquid de nouo ap̄hendū. nō autez vtimur noīe filiacōis cū nō ſit ibi ydēptitas nature ſz intelligētis z intellecti. Ad ſecūdū vero qđ obicis dicēs q̄ ſi in deo eſſz aliq̄d genitū illud eſſz receptū tibi rñdeo. q̄ nō oīe acceptū eſt receptū in aliq̄ ſubiecto. tota enim ſb̄a rei create accipit eſſe a deo. nō tñ hz aliqđ ſubiectū receptiuū. vñ genitus in diuinis accepit eſſe a gn̄ante nō tñ illud eſſe eſt receptū in aliq̄ materia ſeu ſubiecto. hoc enim repugnaret ſubſiſtētie in diuinis. vñ filius in diuinis inquātuz ꝓcedit ab alio hz eſſe diuinū nō q̄ſi aliud ab eſſe diuino exñs. In ipa enim pfectōe diuina cōtinetur q̄ ſit et v̄bū intelligibiliter ꝓcedēs z p̄ncipiuz v̄bi fiē quecunq; ad eius pfectōnē ptinēt. Et attēde. q̄ ſm intētionem huius tractatus p̄ncipaliter intendē debemus circa ſcrutinium ſcp̄turaꝝ ꝓputī ꝓlogo dcm̄ fuit. de quo iā circa hoc miſteriū ſatis habuimus. Nō autē ſcrutari debemus maieſtatez. et ideo ſupſedeamus ab argūntacōibz q̄ in hac materia fiūt ſeu fieri p̄nt. de quibz doctores nr̄i multa alta ſeu ꝓfunda tractāt tā circa relationes origīnis q̄ in diuinis dñr. q̄ circa ꝓſonales ꝓpietates z nocōnes z hmōi ad amouēdas quaſcunq; hēticas impugnacōnes q̄ in hūs oſueuerūt fieri. De iſtis enim cū incepit te ſūmus illuminator cordiū lumine fidei aliqualiter illuminare poteris ad tui informa cōem vlterius ꝓcedē. Nunc aūt ad noſtrū ſcrutiniū ſcz ſcripturaꝝ circa alia q̄ reſtant ꝓcedendum eſt.

Distinctio decima de scrutinio scripturaꝝ circa misteriū ōnitatis xp̄i et otinet ix capla.

¶ In primo capło ꝓponit ꝙ ex hoc ꝙ fidēs catholica ꝓfitetur xp̄m esse verū deum et verū hominē nō derogat ōnie pfectōi.

¶ In scdo capło ostēditur p aūctē psalmiste in p̄s. Quare fremuerūt gētes ⁊c. ꝙ xp̄s ē deus ⁊ homo.

¶ In capło iij ostēditur idez p aūctatē psalmiste in psalmo Deus iudiciū tuū regi da ⁊c.

¶ In quarto capło ostēditur idem p auctoritatem psalmiste in psalmo. Eructauit.

¶ In v capło ostēditur idē p aūctē ysaie in x capło.

¶ In capło vi ostēditur idē p aūctē Jeremie xxiij.

¶ In capło vij ostēditur idē p visionē factā ezechieli in primo capło sue prophetie et per visionem factam danieli in capitulo quarto.

¶ In viij capitulo ostēditur idem p auctoritatez ꝓphetaruꝫ michee v et zacharie xij.

¶ In capło ix ostēditur idem p dcā antiquoꝝ talmudistaꝝ. Et in eodem imponit prime ptis huius tractatus finis.

¶ Capl'm p̄mū in quo ꝓponitur ꝙ ex hoc ꝙ fidēs catholica ꝓfitetur xp̄m esse verū deū ⁊ hoīez nō derogat ōnie pfectōi.

¶ Saulus.

Quicquid sit de p̄missis adhuc video ꝙ xp̄s tuus manifeste fuit locutus extra excelsū. Docuit enī p se vel p suos discipulos extra diuinā simplicitatē ⁊ quasi contra oēz diuinā pfectōnē et ideo ꝓpe de ipo debet intelligi illō danielis vij capło de comu paruulo qui locuturus erat cōtra excelsum prout tibi supra dixi.

¶ Paulꝰ.

¶ Die michi obsecro vbi inuenisti ꝙ magister meꝰ xp̄s vel ip̄ius discipuli talia extra deū excelsū fuissent locuti. Nō enim credo ꝙ talia possis repire in doctrina sua vel suoꝝ.

¶ Saulus. ¶ Manifestum ē nec tu ut credo negabis ꝙ magister tuus vel eius discipuli ip̄ius noīe docuerūt ⁊ publicē otinuē p dicāt ꝙ ip̄e tuus messias est verus deus ⁊ verus homo. Et osequēter de ipso deo etiam asserunt ꝙ fuit tēporaliter natus ex muliere cū tñ deus nunꝯ esse incepit testātū

psalmista. A seculo et usq; in seculū tu es deus. et in multis alijs locis. Asserūt etiam ipm deum fuisse crucifixum mortuū et sepultum ꝛ cetera hmōdi. Quid ergo magis contra deum excelsū dici possz q̄ q̄ sit vel fuit passibilis. cū tū deus sit oīmo immortalis ꝛ immutabilis. dicēte scriptura. Ego deus et non mutor. malachie. iij. capo. Quō enim pati possz q̄ mutari nō possz. Quid enim absurdius otra deū excelsuz dici possz q̄ q̄ fuit mortuus. de quo scriptura dicit. Tu autem ego meternum. ꝛ c. Certe ꝛ si scripture de hijs tacuissent ipi phi pagani maxime otra hoc insurgerēt. qui ex solo rōms dictamine p bāt verū deū quē cognoscūt esse primā cām mūdi ꝛ oīmo esse incorporeū ꝛ immūtabilē sz sūme simplicē. sm quos oīa p dcā p ꝛ tuos asserta ludibria reputarētur seu deliramēta.

¶ Paulus.

¶ Cōcedo tibi q̄ sm veritatē fidei nre xps in pphetis promissus de quo hō agimus ē verus deus et verus hō quā veritatez ex testimōijs sacre scripture cogimur concedē. Dicr sm eandē veritatē cōceditur q̄ xps fuit natus de muliere passus mortuus et sepultus. Que quidē oīa de deo concedimus fuisse vera. non tū in q̄ tū deus seu sm naturā dīnā sed sm naturā assumptā scz humanā. Hic tū p dicta de deo dicūtur sm verā fidē ut in nullo derogetur diuine pfectōi apud cū qui sacra testimonia recte scrutatur ꝛ sanā habet racōnē.

¶ Saul⁹. ¶ Duo hic dicis q̄ nullo modo potes p bare. Quorū primū est q̄ xps in pphetis promissus ē seu dz esse verus deus cuius oppositū sacra scripture testatur q̄ in multis locis asserit eū futurū esse de gñe david quod non credo te negare. Scōm q̄ de deo possit verificari q̄ fuit natus de muliē passus mortuus ꝛ sepult⁹ ꝛ c. finez sz q̄ derogetur diuine pfectōi. sz enim manifeste vidz implicare cōtradictōnē ut supra dixi. Dicere enim q̄ deus eternus ꝛ immutabilis fuit natus talit ꝛ mortuus ꝛ cetera hmōdi manifeste implicat cōtradictōnē nō obstantibus cauillacōibz p te allegatis scilz cū dicis q̄ hoc est sm naturam humanā non autez secundū naturā diuinā. Talis enim cauillatio nō videtur valere cū deus nullā habeat naturā nisi solā diuinā. Sz q̄ dixisti q̄ ex testimōio sacre scripture cogeris concedē q̄ xpus in pphis promissus futurus erat verus deus ꝛ verus hō rogo ut doceas me vbi habes hec testimonia. et deinde p cedamus ad discutiēdū de secūdo.

¶ Caplm·ŋ·in quo ostenditur per auctoritatez psalmist in psalmo Quare fremuerūt·ꝛc·q xp̄us est deus ꝛ homo.

¶ Paulus

Quacet michi recurrē ad testimōia sacre scripture q̄bꝫ manifeste hēbatur q xp̄s in pphis pmissus futurus erat verus deus ꝛ verus hō. Adqđ pmo i testē adduco ip̄m egregiū psalmistaz israbel scilicet dauid q̄ pprie posset dici cythareda xp̄i·ipse enim in·ŋ· psalmo sui psalterij q primus psalmus est sm quosdā vbi loquitur de deo ꝛ de xp̄o suo ad ſ̄az cū dicit·Astiterūt reges terre ꝛ duenerūt in vnum aduersus dn̄m ꝛ aduersus xp̄m eius·infra i psona xp̄i sup̄dicti dicit·Dn̄s dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te. Que quidem v̄ba diligēter fuerūt altercata inter me ꝛ te i·ix· capło p̄cedētis distinctōis·et ibidez ostēsum est q v̄ba p̄dicta nō p̄nt pprie verificari msi de filio dei quē deus eternaliter genuit·Et sic patet manifeste q xp̄us in p̄dicto psalmo pphetatur filius dei a deo eternaliter genitus·et p onīs deo onaturalis ꝛ coeternus·Nichil ē enim in deo quin sit eternū ꝛ eiusdē nature cū ipo deo. Quā quidem aūctatez tibi induxi in p̄dcō capitulo ad pbandū gn̄a cōem naturalē ꝛ eternaz esse in ōnīs. Otra qđ multipliciter arguisti ibidē tā otradicēdo expoſicōi mee q etiā introducēdo alias doctoꝛtuoꝛ expositiones·ad q omia fuit tibi in p̄dcō capło sufficiēter rn̄sū·et sic nō oportet ut hic replicemus ea q ibi dcā fuerūt. Talis enim iteratio esſ fastidiosa potius q fructuosa·v̄ remitto te ad illud capitulū·vbi ex testimonio psalmiste habetur xp̄m esse filium dei eternū ꝛ sic verū deū. Qđ aūt ipe sit verus homo nō credo te negare·et ideo ex ista aūctate nūc p me allegata et supra in p̄dcō capło p me vere et pprie exposita vna cum tua concessione de humanitate xp̄i habeo intentum.

¶ Saulus·

¶ bn̄ recolo q ista aūctas psalmiste fuit p te allegata i p̄cedētibꝫ vbi etiā cca eius expoſicōnē fuit int me ꝛ te altercatū·sed adhuc exista nō habes pprietū tuū·Nā ſ verū est q ego occedo xp̄m fore hominē·nullo tamē modo occedo q esſ deus ꝛ hō In p̄dcā aūt aūctate solum conaris probare q ē deus seu filius dei eternus·nō aūt q sit homo.

¶ Paulus·

¶ In p̄dcō psalmo·deus alloquēs ipi xp̄o filio suo dicit sic. Postula a me ꝛ dabo tibi gētes hereditatem tuā ꝛc. Constat

autē q̄ si xp̄us de quo ibi agitur ēt̄ purus deus ⁊ non homo. nullo modo cōuemret ei postulare aliquid a deo. cū ſm hoc ē oīno eccl̄ia p̄ri hūs ipse candē potēt̄ā que ē ipſa dei eſſentia. vñ nec̄e ē q̄ iſta v̄ba. poſtula a me ⁊c̄. intelligātur ſm naturā hūanā ſm quā ip̄e xp̄s ē verus hō cui opt̄et q̄ñq; a deo petē aliq̄d q̄ nō habz. et ſic ex p̄dicta aūctate habes intentū.

¶ Caplm terciū. in quo oſtēditur idem p aūctem pſalmiſte in pſalmo. Deus iudiciū tuū regi da.

// Saulus.

¶ Deo quid ſentis circa p̄dictā aūctē. ſi volo q̄ oſtēdaſ mihi ſi aliā habes aūctez ad ꝓpoſitū tuū fundādū.

¶ Paulus.

¶ Habeo aliā aūctē eiuſdē pſalmiſte i pſalmo q̄ incipit. Deus iudiciū tuū regi da. Vbi manifeſte agitur de xp̄o q̄ ibi denūciatur ſaluator ꝓpli p̄ſertim humiliū ⁊ pauperū. de quo dic̄. Saluos facies filios pauperū ⁊ aīas pauperū ſaluas faciet et hmōdi. De quo quidem xp̄o ſaluatore dr̄ ſic ibidē. Nomen eius ante ſecula et ante ſolē pmanet nomē eius. Quā auctoritatē ſupra tibi allegaui in .x. capitulo p̄dicte diſtinctōis. ad p̄bandū gr̄a cōnem eternā eſſe in v̄mſ. circa q̄ō large altercauimuſ. Et finaliter in p̄dicto capitulo fuit tibi oſtenſum. q̄ ex p̄dcā aūcte p̄ſertim ſm hebraicā veritatē ſūpta oſtēditur manifeſte. q̄ filius dei de quo in illo pſalmo agitur fuit ā te ſecula ⁊ manet in eternū. nō obſtātibz multiplicibz tuis cauillacōnibz ibidē otēt̄ſ. Et ſic in eod̄ē pſalmo hēt̄ur q̄ ſaluator ille p̄miſſus de q̄ ibi agit q̄ verus hō ⁊ filius hoīs ē eſt verus deus ⁊ filius dei eternuſ. q̄ō eſt intēt̄ū. Nec h̄ oportet replicare illa q̄ fuerūt inter nos altercata circa expoſicōez huius pſalmi in predicto capitulo decimo. ne fiat repetitio vmius et eiuſdem. que faſtidioſa eſt. et ideo remitto te ibi vbi predicta plene inuenies.

¶ Saulus.

¶ Habeo mēt̄em tuam circa expoſitionē p̄dicti pſalmi. circa quā nolo amplius replicāe. q̄ ſatis fuit in p̄dcō capl̄o inter nos diſcuſſum. Sz ſi habes aliā aūctatem indica mihi.

¶ Capitulū quartū. In quo oſtenditur idem p auctoritatem pſalmiſte in pſalmo. Eructauit cor meū. ⁊c̄.

// Paulus.

X

In psalmo qui incipit. Eructauit cor meū vbū bonuz. psalmista loquitur ad ifraz de xpo q̄ inter ceteros vnctos a deo qui racōe vnctōis xpi vocari possunt excellētior ē. et ideo de ipo dicit. Vnxit te deus deus tuus oleo leticie p̄ consortibz tuis. vbi psalmista paulo ante loq̄ns ipi xpo sic dicit. Sedes tua deus in scl̄m scl̄i vga directōis vga regni tui. q̄ quidē vba de nullo verificari p̄nt nisi de vero deo ut ē manifestū. Nullus enī habz sedē dīmā in seculū seculi nisi ipse deus. et sic pista vba psalmista testatur q̄ ille xp̄s cui loquitur est verus de⁹. cui etiā dicit. Sedes tua in seculū seculi. Vñ ex hac auctoritate habes veritatē ame intentam.

¶ Saulus.

¶ Iste psalmus exponit̄ a doctoribz nr̄is multipliciter. s. de diuersis regibz sb̄ q̄ quolibz filij isrl̄ fuerūt in p̄spo statu ut cum fuerit sb̄ salomōe valde p̄spe vinētes. ut habetur. iij. regum. Vel de assuero. in cuius tpe mardocheus ralij iudei fuerūt honorati. Vel eē de rege dauid. i cuius tpe dauid debellauit multas gētes quicinas terre p̄missionis. ut habetur in. ij. regū. vnde ipse dicebat psalmista. Accingē gladio tuo sup femur tuū potētissime mtē de. pspe p̄cede et regna. Et iō psalmus iste non necessario exponitur de xpo de quo agimus. de quolibet enī p̄dcōz regū p̄t exponi. Et iō in p̄mo vsu dr. dico ego opera mea regi. indefinite loq̄ndo. s. nō appropriādo alicui p̄dictoz regū. vel forte alicui alioz qui pspe egerūt.

¶ Paul⁹. ¶ Licet in primo vsu psalmista loquatur indefinite cū dicit. dico ego opa mea regi. tñ ly regi intelligēduz ē anthonomatice. s. p excellētiam respectū ceteroz regū. qō patz ex hoc q̄ subdit vba q̄ de nullo ceteroz reguz nec de aliquo alio puro homine dici possunt ut iam tibi p̄dixi. Eidē enī regi de q̄ loq̄tur dicē. Sedes tua deus in seculū seculi. Quod nullo mō possz verificari de dauid nec de salomōe nec de assuero nec de aliquo alio puro homine. Vnde virtute istoz vboz oportet restringē materiā principalē istius psalmi ad xp̄m q̄ verus deus ē hns sedem dei in seculū seculi. et verus homo. quia vnctus oleo leticie p̄ consortibz ut dictum ē. Item translatō caldaica. s. Jonathe q̄ apud vos equualet textui illud vbz psalmiste. Speciosus forma p̄ filijs hominum. sic transtulit. Pulcritudo tua rex messia maior ē q̄ filioz hominum. Et sic p̄z q̄ psalmus iste de messia loq̄tur de quo testatur q̄ ē verus.

deus et verus homo modo p̄dicto. ¶ Saulus.

¶ Quedā ostenditur in hoc psalmo q̄ non p̄nt applicari messie tuo. dr enim ibi. Astitit regina a dextris tuis. filr. Audi filia et vide et inclina aurē tuā. rc. Et in fine psalmi concludit. Pro p̄ribus tuis nati sūt tibi filij. ostitues eos p̄ncipes sup oēm terram. Cōstat autē q̄ michil horū p̄t verificari de messia tuo qui nullā habuit regmā ad dexterā suā assistētē. filr nec filiā disciplinā audiētē. nec etiā habuit filios quos p̄ncipes ostituissē vñ exposicō tua nullo modo toleratur a sīa.

¶ Paulus. ¶ Tu nosti q̄ doctores tui communiter tenēt q̄ synagoga a isrlis dr esse sponsa dei. vnde liber canticorū a p̄ eos exponitur de deo sponsore synagoga spōsa. et de ea exponūt illud canticorū. iiij. capitulo. Tota pulcra es amica mea et macula non ē in te. Quod licet de synagoga p̄m antiquorum aliquid contineat veritatis. de eccīa tñ xp̄i q̄ vna est vnitate fidei potius verificatur. Et q̄ ista eccleīa vera sponsa xp̄i est et ei coniuncta et cum eo regnās seu regnatura in eternū. ideo dicit potest regina. et de illa verificari potest illud. Astitit regina a dextris. quia in bonis potioribus assistit xp̄o. s. in p̄senti in bonis gratie et in futuro in bonis glorie. Et quia sicut ista eccīa ē coniuncta xp̄o sicut sponsa sponso dicitur regina sic. eo q̄ recipit eius legem seu disciplinā cuā gelicaz dr esse filia. ideo de ea dr. Audi filia et vide. rc. Et q̄ ista ecclesia succedit synagoge antique in fide. q̄ eadem ē fides patrū et fides discipulorū xp̄i. licet in credēdo de p̄terito vel de futuro q̄nq̄ varietur. in cerimōialibus autē legis antique q̄ iam cessant post xp̄m omnino sūt diuerse ut supra dictū est. ideo dicit. obliuiscē populū tuū. s. iudaicū et domū patris tui. s. templū antiquū in quo sacrificia offerebātur q̄ post xp̄m cessarūt ut dictum ē. Et sequit. Et concupiuit rex decorē tuū seu speciē tuam. quia cultus eccīe pulcrior et delectabilior est xp̄o cultu synagoge. Hoc autē quod dr in fine psalmi. pro p̄ribus tuis nati sunt tibi filij. filiter intelligendū ē de xp̄o. cui loco patrū suorū sum humanā naturam sc̄z p̄archarū vel p̄phetarū nati sunt tibi filij spūales sc̄z apli et alij discipuli qui p̄iarchis et p̄phētis successerūt. qui ostituti sūt p̄ncipes sup oēm terrā in spūalibus qui quidē filij xp̄i p̄ncipes constituti reduxerūt ad memoriā facta regis xp̄i in gñacōnibus sibi succedētibus vsq̄ in finē mūdi. ideo subditur. Memores erunt nois tui dñe in gñationes

et gñationē. ꝓpterea populi cōfitebūtur tibi. ⁊ c̄. ꝓptērea p̄ o puli. scz fidelū confitebūtur tibi in etern̄ū et in seculum seculi. Ista enim laus q̄ procedit ex memoria seu cogmicōe xp̄i nō cessabit in hoc seculo. nec in futuro vbi potior erit. vnde oīa contenta in hoc psalmo non discrepāt a ꝓposito meo. ꝫ po⁊ tius adaptantur. Et iste tres auctoritates p̄dicte debēt tibi sufficē quo ad psalterīū. licēt ibi sint multa alia.

¶ Caplm. v. in q̄ oñditur idē p aūctē ysaie in. ix. caplo.

¶ Saulus.

HAbeo mētem tuā circa aūctes p te allegatas de psalte rio sūptas. ꝫ allega michi aūctē alterius ꝓpḥe si ha⁊ bes ad mtentū tuū. p bandū.

¶ Paulꝰ. ¶ Ille ꝓpḥa euāgelicus scz ysaias misteriū hūami⁊ tatis ⁊ ōnitatis xp̄i nō ptermisit. ꝫ ip̄m dare ꝓpḥauit. vnde ysaie. ix. caplo agēs de messia seu de xp̄o sic dic̄ de eo. Puer na tus ē nobis ⁊ filius datus ē nob̄. cuius impiū sup humerum eius. et vocabitur nomē eius admirabilis ꝯsiliarius deus for⁊ tis p̄ futuri seculi seu sempiternus p̄nceps pacis. Ex qua au ctoritate manifeste habes q̄ xp̄s de q̄ loq̄tur ē verus hō tpa⁊ liter natus. et ḥ cū dicit. puer natus ē nobis. habes etiā ex eād aūcte q̄ sit deus verus. et hoc cū dicit. deus fortis p̄ futuri se⁊ culi seu sempiternus ⁊ p̄nceps pacis. Predicta enī noīa non p̄nt verificari msi de deo vero. ⁊ hic p aūctē istā manifeste ostē ditur meū ꝓpositū. ¶ Saulꝰ. ¶ Hec aūctas p te allega⁊ ta exponūtur ꝓprie a doctoribꝫ nr̄is de Ezechia rege. in cuius tpe deus dedit pacē in ihrlm ⁊ iudea de manu Senna cherib. ut hētur. iiij. Reg̃. q̄ rōne vocatur a deo p̄nceps pacis eo q̄ fuit p̄nceps in cuius tpe pax miraculose viguit. vñ ꝑm istā verā exp̄ositionē doctoꝝ nostroꝝ nomina q̄ ponūtur in hac au⁊ ctoritate ad solū deum ptinētia non sūt noīa illius pueri nati. sed dei vocantis ip̄m sū puerū principē pacis. Sic enī exponē⁊ da ē lra p̄dicte aūctis. puer natus ē nobis ⁊ filius datus ē no⁊ bis. s. Ezechias. Cuius impiū sup humeruꝫ eius. inq̄ntū fuit rex impans. Quē quidē puerū deus admirabilis ⁊ fortis ⁊ p̄ futuri seculi seu sempit̄nus vocauit p̄ncipē pacis. et sic noīa ad deitatē solū ptinētia q̄ in hac aūcte ponūtur referēda sūt ad deū vocātē. Illud solū qō dicitur princeps pacis ē nomē pueri nati. s. Ezechie. et hic ē sensus planus huius aūctatis.

ꝺm quē michil facit ad ꝓpositū tuū.

¶ Paul⁹. ¶ Bñ scio q̄ expoſicō tua ē Rabi Sal⁹. et q̄rundā modernoꝝ expoſitoꝝ tuoꝝ q̄ ſp intendūt obfuſcare ſacēs ſcripturas q̄ de xp̄o vera teſtimonia tradūt. vnde ſi bñ ſcrutatus fueris ſentētiaz huius aūctis manifeſte repies q̄ hec tua expoſitio ē oīmo mualida. tū q̄ irrōnabiliſ. tū q̄ incōſona litere. tū q̄ otra mētē antiquoꝝ tuoꝝ q̄ fuerūt maioris aūctis q̄ ipſe Rabi Sal⁹ quē tu allegaſ. Primū patet. nā nulla ratio ē q̄re ds tot nomīibꝫ vocaretur in vocacōe vnius pueri nati. fuerūt enī multi alij qui ante suā natiuitatē fuerūt vocati ſuis ꝓp̄ijs noībꝫ a deo ſiue ab āgelo ut yſmahel r yſaac ioſias. nūq̄ tñ in eoꝝ vocacōe ds vocatur plibꝫ r varijs nomībꝫ. Sufficeret enim dicē. vocauit cū dñs p̄cipē pacis. vñ nulla apparet ratio q̄re alia noīa ad deū ptinētia ibi adūgerētur.

¶ Saulus.

¶ Hec racō tua ſiliter facit otra tuā expoſicōnē. Nō enī vide⁹ eſſe aliqua rō q̄ tot nomīibꝫ ille puer natus vocaretur. ſuffeciſſz enim dicē ſcōm tuū ꝓpositū. puer natus ē nobis r vocabitur nomen eius ds. vñ multiplicacō nominū illius pueri nati ſup fluaviōr etiā ꝺm tuā expoſicōnē.

¶ Paul⁹. ¶ Scōm meā expoſicōnē quodlibꝫ nomē illius pueri ſigt aliquid notabile in ipō. In hoc enī q̄ dr. puer natus ē nobis. dēſignatur ipius magna humilitas in natura humana. ſicut puulus humilior ē q̄ ceteri maioris etatis. In hoc autez q̄ dr. et filius datus eſt nobis. dēſignatur in ipſo puero nato alia eſſe naturam ſcōm quam nō fuit natus tēporaliter ſz datus nobis. In hoc autez q̄ ponitur. et factus ē p̄cipatus sup humerū eius. oſtēditur q̄ ille puer natus accepit sup ſe iugū legis obſeruāde licet nō eſſz ad hoc obligatus. vnde in translatione caldaica iſta verba. et factus ē principatus sup humerū eius. transferūtur ſic. Et recepit sup ſe legē ad obſeruandū. In hoc q̄ ſequitur. et vocabitur nomē eius admirabilis. dēſignatur q̄ ſua natiuitas de qua p̄dixerat puer natus ē nobis fuit maxime miraculoſa quia ex virgine ſine ſemine virili. In hoc autē quod dicitur. et cōſiliarius. dēſignatur q̄ ipſe puer natus erat daturus oſilia ſalutifera ſupaddita p̄ceptis decalogi. In hoc autē quod dicitur. ds. exprimit⁹ eius deitas. In hoc autē q̄ dicitur. fortis. dēclaratur eius fortitudo que in eius paſſione fuit abſcondita. In hoc quod dicitur p̄ futuri

seculi designatur q ipse habebit inducē oēs elcōs ad celestē gloriam q̄ est in futuro seculo. ¶In hoc aūt qō dr. princeps pacis. designatur q ipse daturus erat suis fidelibꝫ verā pacē eternā q̄ nō possꝫ esse cum pcō mortali. iuxta illō psalmiste Nō est pax ossibꝫ meis a facie pcōrū meoꝝ. Silr pacē supnam q̄ supat oēz sensū. Et sic vides q oīa q̄ in hac vocatione ostenditur fūt ꝑtr notabilia et nō superflua in vocacōe illius pueri nati. Quedaz enī ptinēt ei ꝑpe ex duplici sua natura. q̄dam vero ex effectibꝫ eius ralijs q̄ ptinēt ad redemptōem nīam p ipsīm fcām. vñ multiplex noiatio p dcā ꝑtr notabilis est in puero nato de quo agit. Et sic patet irrōnabilitas tue exposicōnis. Rō aūt tua exposicō sit in cō sonat lr̄e pt̄r ex hoc. Nā post p dicta vba pallegata sequitur statī in lr̄a. Multiplicabitur eius impiū r pacis nō erit finis. Que vba nullo modo pñt verificari de Ezechia cuius pax habuit finē in breui tpe. ut patet in sua hystoria. iiij. Regū. et. ij. paralipom. Silr qō sequitur statiz. sup soliū dauid r sup regnū eius sedebit ut cō firmet illō r corroboret vsqz in seculū. Ridiculū est hoc exponere de Ezechia cuius regnū r impiū r pax fuit breuissimuz ut notū est. De xpō aūt meo oīa ista verificātur. cuius eccia in qua sedet r regnat non solum celestis sed etiam terrena confirmata est a xpō vsqz in eternum.

¶ Saulus.

¶ Habeo mētem tuā circa hec. Sz qz dixisti q doctores nr̄i antiqui p dcā vba ysaie nō exponebāt de Ezechia ꝙ de messia volout mdices michi qui sunt illi doctores.

¶ Paulꝰ. ¶ Trāslacō caldayca. s. ionathe q̄ fuit ordiata ex ore Rabi Eliesar r Rabi Iosue q̄ fuerūt p magnū tēpus ante destructōnē tēpli p dcām aūctē exp̄sse trāstulit de messia. trāslacō vēo. lxx. interp̄tū filr intelligit p dcā vba de messia. ꝙ loco ista q̄ dcōnū. admirablis. osiliarius. deus fortis. pr̄ futuri seculi. pñceps pacis. solū posuerūt. magni osilij angelus.

¶ Saulus.

¶ Trāslacō. lxx. interp̄tū facit ō de. p̄termisit eni noiacōes exp̄ mētes dīmitatē. et sic de mēte sua pz q licet p dcā vba intelligātur de messia. non tñ debet credi q ipse sit deus.

¶ Paulus. ¶ Ratio quare. lxx. interp̄tes subtraxerūt nominacōnes exp̄ mētes deitatē xpī in hac aūcte talis ē. nā ipsi transtulerūt sacram scripturam veteris testamēti Ptholomeo

regi qui erat gētilis. Et licet vnū dēū credebat sicut et veri phi-
nō tamē credebat misteria xp̄i sicut nec illi. Et ideo vbicūq;
fiebat mētio de diuinitate xp̄i sicut in hoc passu. p̄ termiserūt
et qñq; aliter transtulerūt. ne forte Ptolomeus crederet eos
dicere q; xp̄us scōm q; homo esset dēus. et ut secreta fidei non
aperirent gentili qui nōdum erat lumine fidei illuminatus. Et
scias q; Rabbi Moyses egiptius qui fuit maximus inter do-
ctores tuos modernos considerans serē̄ litteræ ꝛ etiā ꝯonate
transla cōnē̄ supradictam q̄ equipollet textui apud vos. in q̄-
dam epistola sua ad iudeos affricanos cōmēdans messiā ab
eis exspectatū allegat p̄dcām aūctē̄ ysaie vbi dicitur. Et vo-
cabitur nomē̄ eius admirabilis. consiliarius. ꝛc̄. dicit. Hec sex
sūt nomina pueri nati. hec ille. Et sic habes ꝓpositū meū ex
doctoribꝫ tuis magis autenticis.

¶ Caplm. vj. m q̄ ostēditur idē̄ p aūctē̄ Jere. xxiij. caplo.
Saulus.

HAbeo mētem tuā circa p̄dictā aūctem ysaie. Sꝫ si ha-
bes aliquā aūctē̄ alterius ꝓphete ostēdētem diuini
tatē̄ messie ꝓut tu opinaris indica michi.

Paulꝰ. ¶ habeo auctoritatē̄ Jeremie q̄ messiā vēturum
tunc fore testatur verū dēū. Jeremie enim. xxiij. ubi ad litterā
agitur de messia sic legit. Ecce dies veniūt dicit dñs ꝛ suscita
bo dauid germē̄ iustū. et regnabit rex ꝛ sapiēs erit ꝛ faciet
iudiciū ꝛ iusticiā in terra. in diebꝰ eiꝰ saluabitur iuda. et israhel
habitabit confidenter. et hoc ē nomē̄ qđ vocabūt eū dñs iustus
nr̄. Ille. Circa qđ attendē̄ debes. q; vbi nos habemus ī hac
aūcte. dñs iustus noster. in hebraica lra habetur illud nomē̄
q̄tuor lrāꝝ thetragrāmatō. qđ quidē nomē̄ solius dei ē ꝓprium.
vt habetur Exodi. iij. quod quidem nomen ut nosti in tanta
reuerētia habetur apū hebreos q; nō est licitū ut ore ꝓferat
p̄ easdē̄ lras quibꝰ scribit. ſi loco talis nois ꝓfertur aliud no
mē̄ opositū ex alijs lris a quatuor predictis q̄ sonāt adonay.
scilicet dñs. et ideo soli sacerdotes sacrificia in templo mini-
strantes illud nomē̄ proferebant prout iacet in litteram hoc
tempore sacrificioꝝ et in templo et non alibi. vnde hij hono
res et hec reuerētie illi nomini debebātur eo q; int̄ noīa dīna
solū illud figit sui dīntatē̄ ꝛ infinitatē̄ sui esse seu sue ēentie abs
q; aliquo respcū ad aliquā creaturam seu aliquē effectum. vñ

omũter tenetur q illud nomẽ incõmũicabile ẽ alicui creature
et ideo antiqui tui sup illud vbũ exo. iij. Hoc ẽ nomẽ meum
eternũ. dicũt. Hoc ẽ nomẽ meũ. s. mihi solũ ꝓpriũ et nulli alteri
attribuẽdũ. de cuius noie maxia solẽmitate et in diuinitate et
incõmunicabilitate Rabbi Moyses in libro de directõe. put
in capo. lxj. et lxij. large tractat. Ex quibꝫ sequitur. q cũ mes-
sias teste Jẽmia vocãdus erat hmõi noie. s. thetragrãmaton.
cõsequẽs ẽ q ipse messias esset verus deus. cũ illud nomẽ nulli
creature pure sit ꝯmunicabile ut dcm ẽ.

¶ Saulus. ¶ Licet verum ẽ quod dicis de solẽmitate p̃-
dicti noĩs eo q ẽ nomẽ ꝓpriũ solius dei. ex hoc tñ non tollitur
quin approprietur aliqñ aliquibꝫ puris creaturis. Legit enim
genẽ. xxij. q abrahã vocauit nomẽ loci illius sc̃z in quo imola-
re mãdebat ysaac filiũ suum. dñs videt vel dñs videbit. et vbi
trãslacõ tua habet in hoc loco. dñs. in hebreo habetur nomẽ
thetragrãmatõ. Itẽ Exo. xvij. Edificauit moyses altare et vo-
cauit nomẽ eius dñs signũ meũ. In quo loco vbi dr dñs. i he-
breo habetur nomẽ supradcm. Item iudicũ. vj. Et edificauit
ibi gedeon altare dño et vocauit eũ adonay pax. ibi etiã ponĩ
tur predictum nomẽ. Item Ezechielis vltimo capo de ciuitate
ibrlm legitur. Nomẽ ciuitatis ex illa die dñs ibidẽ. in quo lo-
co ponitur nomẽ supradictum. Ex quibꝫ manifeste habes q
p̃dictũ nomẽ licet scissimũ et solius dei ꝓpriũ sit. tñ qñq; quasi p
modũ appropriacõnis de puris creaturis dicitur. ut patet in
quatuor passibꝫ supradictis.

¶ Paulus. ¶ Ex istis allegacõnibꝫ tuis nõ habes q aliq̃
pura creatura vocetur ꝓprio noie diuino. s. thetragrãmatõ. li
in p̃dictis nominacõnibꝫ meludatur illud nomẽ. Circa qõ at-
tendẽ debes. q a noie ꝓpo alicuius rei qñq; denominant alie res
q̃ non sũt eiusdem nature cum re a cuius nomĩe acceperũt de-
nominacões. ꝫ referũtur ad eam certo modo. vbi gra. sanitas
corporis animalis ꝓprie dicitur sanitas seu dispoſicõ p quã
opa corpis aialis ꝓcedũt salubrit. Sꝫ ex hoc noie dr aliquid
sanũ quod obseruat vel efficit sanitatem predictã. ut cũ dr ci-
bus sanus vel medicina sana. Similiter dicitur aliq̃d sanum q
figt p̃dcã sanitatem. ut cũ dicitur. color sanus vel vrina sana.
Cõstat autem q medicina neq; vrina vel color hmõi nõ sũt
sanitates. ꝫ referũtur ad sanitatẽ p̃dcis modis. vnde ꝓpo-
sito ex hoc q ille locus fuit vocatus ab abraham genes. xxij.

dñs videt vel videbit nō seq̃tur q̄ ille locus sit dñs ſz q̄ in illo loco deus videret meritus ipius abrahe in mola cōne filij. ut omūiter tui expositores dicūt. Siliter cū dr Ezech. vltimo q̄ nomē ciuitatis ē dñs ibidē. non ex hoc sequitur q̄ nomē ciuitatis sit dñs. ſz q̄ deus habitaret ibi ut in suo templo. Siliter ex hoc qđ dr exo. xvij. de altari edificato a moyse. et vocauit nomē eius dñs signū meū. non sequitur q̄ illud altare eſſz dñs seu vocaretur dñs. ſz q̄ illud altare eſſz in memoriā illius sigm qđ deus fecerat in victoria amalechitaz. Siliter ex hoc qđ dicitur Judicū. vi. q̄ Gedeon vocauit nomē illius altaris. dñs pax. nō sequitur q̄ istud altare eſſz dñs vel vocaretur nomine ꝓpo ipius dñi ſz q̄ illud altare eſſz in memoria q̄ deus dederat sibi pacem ab hostibz. Possunt etiaz aliter intelligi ista duo proxime p̄dicta scđm translationem caldayeam q̄ apud te ē autētica. Transtulit enī Aquilon illud vbū exo. xvij. Et vocauit eū dñs signū meū. sic. Et coluit ibi dñm qui fecerat signū. Siliter trāstulit illđ Judicū. vi. Et vocauit euz dñs pax. sic. Et coluit ibi dñm qui dederat ei pacem. Et sic patet q̄ scđm istā trāslationē illa nomia dīna nō sūt nomia altariū p̄dictoꝝ. ſz sūt ipius dei q̄ m illis colebat. Ex quibz patet q̄ ex p̄dictis allegacōibz tuis non habes aliq̃d contra me. ¶ Saulus. ¶ Sicut tu exponis auctoritates per me allegatas sic ut ille res nō nominētur nomie diuino. Sic ego possum exponere aūctatem p te allegataz. taliter ut messias nō noīetur nomie diuino. put tu intēdis. vñ illđ qđ dr Jere. xxij. de messia. Hoc est nomē qđ vocabūt eū dñs iustus nr. exponatur sic. q̄ dominus vocabit messiā iustus noster. eo q̄ erit iustus p excellētiam. vel q̄ p euz deus nos iustificabit. Non enim ē aliqua ratio q̄re aūctates p me allegate deducātur ad alium sensū p̄ter illū quē prima fa sonat q̄ aūctas tua.

¶ Paulus. ¶ Licet possint assignari racōnes vere quibus aūctas p me allegata nō ē exponibilis sic ut messias nō nominetur nomie ꝓpo diuino sicut tu vis. obmissis tn hmōi rōnibz cā breuitatis p tuos dctores possum tibi ostendē q̄ ex ista aūcte Jere. ꝺcluserūt q̄ messias vocādus erat ꝓpo nomine dīno. ſ. tetragrāmaton sine alia expositione siue interp̄tacōne. qđ tibi dr sufficē ad intētum meū ꝺcludendū.

¶ Saulus. ¶ Ostende michi rogo si ē aliquis de nostris q̄ hoc quod dicis sentiat. ¶ Paulus. ¶ Jn glosa sup

libruz trenoz capitulo primo q̄ritur. quo noīe vocādus essz messias. vbi aliq̄ dicūt q vocādus erat oſolator seu paracli= tus. Ad qō allegāt illud trenoz. Quia elongauit a me manaben. i. oſolatorē vel paraclitū qui oūtit ammā meā. Et sequi= tur ibi. Rabi abba dicit adonay ē nomē ei⁹. exprimēdo vbi dr adonay nomē dominī tetragrāmaton cū q̄tuor suis ꝓprijs lr̄is. Ad qō p̄dictus doctor tuus allegat illud Jere. s. Et hoc ē nomē quod vocabūt eū dominus iustus nr̄. Ex quo pt⁊ ma= nifeste q antiqui tui intellexerūt auctoritatē p me allegata⁊ eo mō quo supᷣ tibi dixerā. Aūctes vero p te allegate expo= nūtur a tuis ꝓut tibi dixi ut patet ex dictis.

¶ Saulus. ¶ Licet ille doctor Rabi Abba quē tu alle= gas videatur intelligere illā aūctate⁊ Jere. sicut tu. non tamē oēs in hoc cōcordāt. q in eodē loco ponūt alia nomia ipsi messie. ut monathon vel paraclitū. seu ymion. p illud. Aī solē ymon nomē eius. et hmōi. vñ ex illo doctore singulari nō ha= bes intētum. ¶ Paulus. ¶ Verum ē q diūsa nomina imponūtur p tuos doctores ipsi messie. Si fi bñ adū tis illa nomina nō sunt incompatibilia seu sibi inuicē cōtra= ria seu contradicētia. Nam sicut de deo multa noia dicūtur in scripturis. ut cum dr dñs. creator. pius. misericors. et hmōdi sic etiā messias multis noibꝰ denoiatur diūsis respectibꝰ. vñ ex hoc q ille alius doctor dixit. manaben ē nomē eius. i. cōso= lator. nō tollitur quin sit verus deus. cūm vera cōsolacō nō nisi p deū sit iuxta illud ysa. lj. Ego ipse oſolabor vos. Similiter ex hoc qō dr ymion ē nomē eius id ē filius vel filiatio ut supᷣ tibi o= stendi nō tollitur quin sit verus deus. ipse enim messias verus est deus et verus filius dei ut ibidē oſtensū fuit. Et ideo ex di= uersitate nominū messie p tuos doctores inuēta seu allegata nō tollitur q aūctas Jere. supradcā exponatur eo mod⁊ quo Rabbi Abba supᷣdictus exposuit. scōm quā exposicōnē ha= betur q messias vocādus erat nomine diuino sc⁊ tetragrā= maton. qō nulli creature pure ouent ut supra dem̄.

¶ Capl̄m. vij. in q̄ oſtēditur idē p visionē factā Ezechieli in ꝑmo capl̄o suę ꝓphetie. et p visionē danielis. vij. capl̄o.

¶ Saul⁹

Quid habes aūctem alterius ꝓphete ad tuū ꝓpo= situm fundandū. ¶ Paul⁹. ¶ Ezechiel in primo

capitulo fue ꝓphetie vbi ponitur illa reuelacō magī de rotis et de aīalibꝫ et throno dei supsedētis. Ad quidem capituluz ꝓut omūiter tradūt doctores tui cōtinet magna seu maxima de misteriis ōmis intm̄ q erat illicitū apud eos exponē illō capl'm in publicuz seu pluribꝫ hominibꝫ. ꝫ tm̄ vm discipulo intelligētī discreto ꝓut habetur in primo libro talmudico qui dr̄ hagiga prio capl'o qō Rabi Moyses egiptius large tractat in suo libro de directō e ꝓut in primo capl'o. In cuius capli expositōne varij varia senserūt spēaliter circa aīalia et rotas. Quidā enim exposuerūt illa ſm monarchias ſpīcipales mūdi. ſ. Caldeoꝝ Medoꝝ Grecoꝝ et Rōnoꝝ. Alij vero et melius exposuerūt p̄dcāz visionē coīrīdēter ad diuina misteria xp̄i seu messie qui tunc erat futurus. Sz quicq̄d sit de veritate istaꝝ expositōnū de q̄ ad p̄ns nō est tractādū. tamē ſm omes illud qō dicit ꝓpha in fine visiōis q sup capita aīalīū viderat filitudinez throni saphirini et sup filitudinē throni q̄si aspectū hoīs desup. Per istū hoīez omes intelligūt deū p̄sidentē toti creature ad cuius nutū aīalia illa mouebātur et quiescebāt ibāt et reūtebātur. qō nō misi de deo p̄t verificari. apparebat tm̄ prophete in forma hoīs. in quo designatur q deus sūmus q̄ toti creature p̄sidet erat humanādus seu in forma hūana videndus. in quo ꝓpositū meū comprobat.

Saulus.

Ex illa visione Ezechielis quam allegas non habes ꝓpositū tuū ꝓpter multa. Primū. q ut dicis et verū est ista reuelatio est tam occulta et misteriosa q nulli licuit eā exponere publice seu palam. sed eius expositō tradebatur a sapiētibus ātiquis singulariter. ſ. ab vno mḡro ad vnū tm̄ discipulū ꝓueniēt ad intelligendū ōma secreta dispositū. et imꝫ concordant omes doctores nostri tā antiqui q̄ moderni. Cōstat igitur q ex tali visione tu non possis sumē argumētū ad tuuz propositū p̄bādū. cū illa q̄ ꝓpredcām visionē designātur smt nobis maxime abscondita et ignota. Vnde si tu ex illa aūcte propositū tuū qō ignotū est nobis probare intendēs. manifeste procedēs ad probanduz ignotū p ignotius. vel saltem p aliud simile ignotū. Secundū. q. p illū hōtem aspem̄ hoīs et sup thronū sedētem de quo in visiōe p̄dicta fit mentio non est necē ut intelligatur ipse deus. Potest enim p illuz intelligi aliquis angelus qui ex ordinacōne diuina hret p̄sidere illis

animalibꝫ rotis et etiam toti mūdo. Angeli enim frequēter in scripturis legūtur apparuisse in forma hūana ut patz geñ. xviij. cap'o et iudicū. xiij. Tercū q̄ dato q̄ p illū hominē sedentē sup thronū significaretur aliquis verus homo vel etiaz ipse messias. nō tñ ec hoc seq̄retur q̄ ille hō essz verus deus. put tuvis. ſ. sufficeret ut p ipm intelligatur aliquis hō excellētissimus ceteris hoñibꝫ et iā oñibꝫ angelis. nō tamē ex hoc sequitur q̄ sit deus. Quartū q̄ in visione illa nō legitur q̄ aliquis hō sederit sup illū thronū sed similitudo quasi aspectus hominis. et sic ille p̄sidens nō designatur ēe verus homo ſ. similitudo hominis. Cū aūt messias de quo agimus etiam hm te ē verus hō seq̄tur q̄ nō loquitur de illo ꝓpha. magna enī differētia ē inter similitudinē hominis et verū hominē.

¶ Paulus. ¶ Licet verum ē q̄ illa visio in primo capitulo Ezech. contēta apud tuos doctores reputetur valde occultaz etiā eius expositio publicari ꝓhibeatur. hoc tamen intelligitur quātū ad eius integrā seu ꝑpletā expoſicōnē. nō autē quātū ad aliq̄d sui ut puta quātum ad ꝓphetā cui visio fuit facta qui ē sal'iz Ezechiel sacerdos. hoc enim expſſe traditur in lra. Siliter nec q̄tū ad tpus in quo facta fuit visio. q̄ expſſe traditur q̄ fuit in. xxx. anno etatis ipſius ꝓphe. et in. v. transmigracōnis. et in iij. mense et in quinta die mēsis et hmōdi. Siliter z de loco. q̄ fuit in transmigracōe sup flumen cobar. ista enim nō sūt occulta ſ. expſſe tradita. Siliter apd̄ antiquos tuos hētur ꝑ expſſo nō tacito vel secreto q̄ p illuz hominē sedentē in throno intelligatur ipse deus. put sup̄ dixi vñ quātum cūq; ceterā q̄ cōtinētur in hac visione ut de aialibꝫ et rotis m figuris z motibꝫ eoz et alia hmōdi sūt secreta seu occulta. nō tñ sūt occulta alia sup̄dcā de quoz mō ē q̄ p hominē sedentē in throno intelligatur ipse deus. q̄d̄ vbū solū allego ad pñs in ostēsionē ꝓpositi mei ut tā dem ē.

¶ Saulus. ¶ Nescio vnde habes q̄ secd̄m doctores nostros p hominē illū intelligatur verus deus.

¶ Paul⁹. ¶ Doctores tui in expoſicōe hⁱ visionis sup illud vbū in eadē visione contentū vbi dicatur sic. Et manus hoīs sub pēnis eoz. ſ. animaliū. querūt cuius sūt manus iste. ad q̄d rñdēt q̄ sunt manus dei sancti et benedicti q̄ extenduntur sb̄ pēnis animaliū ad recipiēdos penitētes. hec ille. Ex quo habes manifeste q̄ hō de quo loquitur ꝓpha in illa

visionē est verus deus. Et ex hoc patz rñsio ad scōm. Similiter ad terciū. Ad quartuz vero dicendū. q̄ ꝓphetia ezechielis in hoc p̄mo capl'o tēta fcā fuit p quā dā imaginariā filitudinē cuius fignū ezechiel intellexit. alīs nō essz ꝓphetia nec ipe ezechiel ex hoc dr̄etur ꝓpha. intelligētia enī opus ē in visiōe daniel. x. Cōstat aūt q̄ illud apl̄ hēsuz in imaginaria visiōe nō ē ipa res p visionē significata. sz aliq̄d eā repsentās seu figmificās. et ido in hac visiōe omūiter vtitur ꝓpha dictōibz filitudinē figmificatibz ut cum dr. Et ex medio eoz filitudo q̄tuor aialiū. Nō enī dicit q̄ viderat q̄tuor aialia. q̄ in imaginaria visione nō erāt illa q̄tuor animalia realiter exñtia sz eoz filitudines. Et sic cū dr. q̄ viderat sup thronū simlitudinē hois. hoc refertur ad suā imaginariā visionē in qua nō erat aliquis verꝰ homo. sz aliquid verū hoiem repsentās. qui quidem homo erat ipse deus ut dictum est etiam scōm doctores tuos. Et huic sententie concordat daniel in. vij. capitulo.

Saulꝰ.

Doce quō daniel concordat huic sentētie tue.

Paulꝰ. Daniel in p̄dcō capl'o. s. vij. narrat q̄ dā visionē valde notabilē quā habuit de q̄tuor bestijs terribilibz. q̄ aspud oēs figficāt q̄tuor monarchias regnoz huius mundi sup̄dcās. et ibidē dic̄. Aspiciebā donec throni positi sūt z antiquus dierz sedit. ꝛc. q̄ vba apl̄ oēs intelligūtur de deo pre. Et j. de messia sic dit. Et ecce cū nubibz celi q̄si filius hois veniebat z usq; ad antiquū dierz puenit z dedit ptātē z honorē z regnū z oēs ꝓplī tribz z ligue ipi fuiet. ptās eius ptās eterna q̄ nō auferetur z regnū eius q̄ nō corrūpet. Que quidē vba oēs expositores tui ūiter exponūt de rege messia. Et sic pz q̄ sic ezechiel in sua visiōe sup̄dcā dēsignauit q̄si hoiez p̄fidētē toti creature. sic z daniel in sua visiōe p̄dcā dēsignauit filiū hois cui datū erat regnū eternū z incorruptibile. Constat autez sm tuos doctores. put iā expositi q̄ hō visus ab ezechiele dēsignabat verū deū. filz z filius hois a daniele visus sm eos dēsignat regē messiā. Et sic patet q̄ omīno consonāt huic veritati. s. q̄ rex messias sm p̄dcōs ꝓphas ē verus deus z verus hō. qđ est intentū. In alīs etiā locis hoc idem testatur scriptura.

Saulꝰ.

Allega etiā alias scripturas si habes hoc testantes.

Paulus. De libro duodecim ꝓphaz allegabo

tibi duas aūctes tm̄ licet p̄ossem tibi plures allegare et hoc causa breuitatis. Michee enim. v. capl'o loquēs de xp̄o tunc v̄ēturo sic dicit. Et tu bethleē effrata nō es minima in p̄ncipibꝫ iuda. ex te enim egredietur qui sit dñator israhel. et egressus eius ab antiquo a diebꝫ eternitatis. hec ille. In hꝫ enī. qō dicit de messia q̄ de bethleē egressurus erat denotatur humanitas ip̄ius xp̄i ſm̄ quā ex certo tēpe et loco egressurus erat. Ex hoc autē qō subdit. et egressus eius ab antiquo a diebus eternitatis. denotatur ip̄sius natiuitas etiā q̄ nō a tpe nec in loco incepit. Et sic habes mtētū meū ex p̄dcā aūcte.

¶ Saul⁹. ¶ Nō cōstat q̄ ista auctoritas loquat' de messia. vñ quidā exposuerūt eā de Ezechia.

¶ Paulus. ¶ Rabi Sal. tuus exp̄sse exponit eā de messia. Et manifestū est q̄ nullo modo possit exponi de homine puro qui tm̄ in tpe nascit'. ꝫ de homine xp̄o q̄ natus est tpalit' et eternaliter. Que quidē natiuitates seu emanacōnes in p̄dicta auctoritate exprimūtur modo p̄dicto.

¶ Caplm. viij. In quo ostēditur idem p auctoritates ꝓpbetarum Michee. v. et zacharie. xij. capitulis.

¶ Saulus.

Allega michi sed az aūctē quā dicis te hr̄e de. xij. ꝓphis-

¶ Paul⁹ ¶ zacharie. xij. capitulo de tro

salūāte ihrlm legitur. Effundam sup domuz dauid et sup habitatores ihrlm sp̄m gratie et precū et aspiciēt in me quē confixerūt et plangēt sup eū. r̄ē. Cōstat autē q̄ ad nullū pti net effundē sp̄m gr̄e nisi ad solū deuz. Ait enim p̄s. Gratiaz et gloriā dabit dñs. Et ideo qō dr. effundā sup domū dauid et sup habitatorēs ihrlm sp̄m gr̄e. intelligenduz ē esse dictū in p̄sona dei. vnde cū immediate in eadē serie subditur. et aspiciēt in me quē confixerūt. oportet q̄ intelligatur de ip̄o deo in quē aspiciēt uidēt et quē cōfixerūt scz in sua passione. Et sic patet q̄ illa v̄ba non possunt simul saluari nisi de aliquo infundēte gratiā scilicet deo qui fuit lancea confixus. quod de nullo alio potest intelligi nisi de nostro saluatore qui in quantū deus infundit gratiam et in quantum homo confixus ē. Et sic ex ista auctoritate habes intentum. s. de diuinitate xp̄i et etiā de eius humanitate et passione.

¶ Saul⁹. ¶ Doctores nostri exponūt istā aūctē zacharie

aliter et verius · Dicūt enī q̄ duo messie sūt venturi · vnus sc̄z de tribu effraym qui fuit filius ioseph · et iste vocabit messias filius ioseph · et put dicūt interficiēdus est in pſecucōe gog et magog · Sc̄ōs vēo messias ē de tribu iuda · ꝛ iste dr̄ filiꝰ dauid · qui quidē filius dauid saluaturus est p̄plm israhel p̄ eua saluacōe · vñ de p̄mo messia sc̄z filio Ioseph verificantur v̄ba sup̄ dcā · Aspiciēt in eū quē confixerūt · Non enī dicit lr̄a · aspiciēt in me · ſ aspiciēt in eū · et ideo ex p̄dcā aūcte nō habes intentū ·

Paulus · Quod p̄ supponūt doctores tui de duobꝰ messijs falsissimū est ꝛ ficticiū · Nō enim in tota scr̄a tua habes fundamētū · sed oppositū · nam quotiēscūq; de gñe seu stirpe messie agitur in scr̄a semp̄ dr̄ esse de dauid seu iuda · nunq̄ aūt de effraym seu de ioseph · Et tuus Rabi Moyses egiptius in libro iudicū titulo de messia vbi epilogat dcā oīm antiquoꝝ apd̄ te autētica in hac materia exp̄sse dicit q̄ messias futurus credēdus ē fore de gñe dauid nullā faciēs mētionē de alio messia · Sz hoc finxerūt t̄m ut euaderēt p̄dcām auctoritatē q̄ euidēter testatur deū esse confixū · Itez q̄ dicis q̄ in lr̄a nō dicit · aspiciēt in me ſ aspiciēt in eū · est manifeste falsuz · in oīmibꝰ enī biblijs antiquis ꝛ correctis legit̄ · et aspiciēt in me · et etiā in trāslacōe caldaica · ſ ionathe q̄ equalet textui sic legitur · vñ cauillacōes tue michil tibi p̄ficiūt in hoc passu ·

Saulus ·

Post illa v̄ba q̄ allegas immediate sequitur · Et plangent sup eū q̄si planctū vnigeniti · qđ facit ad rem · Nō enī dixit · plāgēt sup me · ſ sup eū · Ex quo p̄z q̄ ille q̄ effudit gr̄am non est ille qui est cōfixus · put tu intendis deducere ·

Paulꝰ

Licz ille q̄ gr̄am infudit sc̄z deus ē ipemet in p̄sona q̄ confixus ē sc̄z ihc̄s xp̄s · put v̄ba p me allegata testant̄ · nō tñ sm vnā naturā ista duo ei ouemūt · ꝛ infundē gr̄az ouenit ei sm dīnā naturā quā h̄z ab etno · et esse confixū seu passuz ouenit ei sm hūanitatē quā extempore assumpsit · Et ideo ad innuēdum istud misterū sc̄z de duplici natura in ipso messia notabiliter p̄ba cū dixiſſz · aspiciēt in me quē cōfixerūt · statim subdit · et plangent sup eū · ut designet aliaz naturam esse sm quā confixus ē a natura scdm quam gratiam infudit ·

Cap̄lm · ix · in q̄ ostēditur idē p dcā antiquoꝝ talmudistaꝝ ·

Et in eodē impon̄itur finis prime pti huius tractatus.

Saulus.

Videō oīa p̄ tē allegata ex dictis ꝑphetaꝝ ad tuum intentuz sc̄z de diuinitate messie fundandū. Et vellem scire si forte hꝫ̄s alicꝫ aūctez antiquoꝝ nr̄oꝝ hoc testantē. ipi eni post ꝑphas scp̄serunt. et ea q̄ ipi ꝑphe obscure tradūt q̄nq; clarius mæp̄tati sūt. Et ideo oportet q̄ de illis aliquid alleges ut mihi magis sufficiat.

Paul⁹. Si dā antiq̄tue bñ scrutatus fueris multa repies p̄dictā veritatem. s. de dīnitate xp̄i testātia licet nō ita explicite, sicut doctores nostri tradūt. eo q̄ antiquis patribꝫ misteria diuina non ita lucide tradebantur. Et quia longum esset narrare omnia q̄ de hoc tradunt antiquitui. allegabo tibi duas vel tres auctoritates que tibi debēt sufficere. Primam reperies in glosa sup̄ psalterium que dicitur medras. illam super illud verbum psalmiste. Quia apud te est fons vite et in lumine tuo videbimus lumē. vbi dicitur sic. Dixit Rabbi Johanan quidā ambulās in nocte tenebrosa incendebat lucernam. et cum p̄ eā p̄ aliquā moram temporis aliq̄liter illuminaretur extinguebatur lucerna. sic iterū incendebat et iterū extinguebatur. dixit ergo ille homo. vsq; quo laboro in cēdendo lucernas que modice duracōis sūt. melius ē ut exp̄ectē ortū solis ut possim ire ad lumē eius. Et sequit. Sic cōtigit israhel qui captiuati fuerūt in ēgipto et p̄ moysen et aarō redempti ut habetur in exodo. hꝫ̄ postea subiugati sūt sb̄ syra cananeo a cuius iugo liberati sūt p̄ barach et delboram iudicē. iiij. Postea sb̄iugati sūt sub madianitis. a qua subiectōe liberati sūt p̄ Gedeon. iudicē. vij. Consequenter p̄ alias nationes conuicinas a quibꝫ liberabātur a deo p̄ iudices. in textu illud iudicum. ij. capitulo. Suscitauit q; dñs iudices qui liberarent eos de vastantiū manibꝫ. Postea trāsmigrati sūt in babilomā. et redempti sūt p̄ Esdrā et Neemiā. Rursus subiugati sūt p̄ Romanos. Dixit ḡ israhel. Vsq; quo laborabimus in hōc modi redēp̄cōnibꝫ et subiectōnibꝫ successiuis. amodo nō q̄rimus illuminari nisi p̄ ipsuz deū in sua p̄sona. et hoc ē quod dicit bñdictus qui venit in nomine dñi. deus dñs et illuxit nobis. hec in glosa. Attende igitur Saule q̄ iste doctor voluit ponere p̄fam in ultimā redemptionē ab israhel exspectatā ad tempōnes p̄teritas. in hoc q̄ redempcōnes p̄cedētes fuerūt

facte p ꝓphas seu hoies vtuosos ꝛ redēpcō vltima expectā-
da erāt p ipmmet dēū. Cū aūt ista redēptio vltima expectat
ab oīb esse p messiā seq̄tur q̄ ex mēte istius doctoris ē q̄ il
le messias ē verus dēus de quo expomt illud dcm. Deus dñs
et illuxit nobis. Saulus. Non bñ ꝓbatur ex dcis illi-
us doctoris q̄ messias sit dē. ꝫ sufficit q̄ redimat vtute dīna.
Paulus. Scrutare bñ illius doctoris rōnē ꝛ meū p-
positū clare repies. Si enim redēptio p messiā facta vel scōm
te fiēda esset redemptō p purū hoiem fcā ꝫ tñ dīna virtute.
nulla ra cō erit q̄re redemptō vltima dicētur esse facta p ipsū
dēū plus q̄ alie. Moyses enim ꝛ alij iudices seu redemptores
nō nisi virtute dīna hoc opati sūt ut est manifestū. vnde nulla
esset dñtia inter eos nisi forte ꝑm maius vel minus. qđ secūm
ꝓm nō diūsificat spēz. Et ideo manifestū ē ꝑm p dcm doctorē
q̄ redēptcōnes p cedētes facte sūt p puros hoies licet vtute
diuina. ꝫ vltima redēptio credēda ē fieri p ipm dēū in psona
de quo expomitur illud. In lumine tuo videbimus lumē. et in
hoc etiā concordat hic doctor cum alijs.
Saul⁹. Allega mihi aliū concordantē.
Paulus. In glo. magna sup geñ. q̄ dr bereschi Ra-
bi abba q̄rit quid ē illud vbū damel. s. scdo capō vbi de deo
dr. Ipe reuelat ꝓfunda ꝛ abscondita ꝛ nouit in tenebris con-
stituta ꝛ lux cū eo est. Et rñdet. hec lux est lux regis messie de q̄
in psalmo. In lumine tuo videbimus lumē. hec ille. Ex q̄ ha-
bes satis manifeste. q̄ lumē dīnū qđ sp cū deo ē imo ꝛ verius
lumē qđ deus est ē lux messie. Et tibi sufficiant ista ex multis
q̄ in scripturis antiquoꝝ tuoꝝ otinētur.
Saulus.
Allega rogo terciā aūctatē alicuius antiqui doctoris nr̄i.
q̄ ut nosti in ore duoꝝ vel triū stat oīe vbū.
Paul⁹. In quodā antiq̄ libro q̄ intitulatur ab illo fa-
mosoꝛ ātiquo doctore noie Rabi nehuma filio alchana. qui
quidem liber nominatur babir qđ interptatur lucidū seu lu-
cidariū sup illud vbum ꝓbioꝝ. x. Justus est fundamētum
sempiternū hic q̄rit. Quid ē quod dr. iustus aūt ē fundamē
tum sempiternum. Ad quod rñdetur. quēdaz iustū habz seu
habebit deus scūs ꝛ benedictus in seculo suo q̄ est sibi valde
dilectus eo q̄ fust im et mundum vniuersum. et est fundamen
tum eius ꝛ gubnat mundum et fecit mūdū germiare ꝛ cetera

multa similia. de quo iusto ocludit. Et ipse ē fundamētū oīm aiaꝝ. Et hoc ē qđ dr. iustus est fundamētū sempiternū. ꝟ ille. Attēde igitur Saule q de nullo homie puro quātūcūq; iusto p̄dicta possent verificari nisi cum hoc sit verus deus. Et ideo habes q etiā p scrutiniū scripturaꝝ r doctoꝝ vr̄oꝝ antiquorū in quibꝫ putatis hre vitā eternā repiūtur vera testimonia deitatis xp̄i nostri seu messie. et in dictis ꝓphetaꝝ idē repitur ut dictū est.

¶ Saulus. ¶ Recogitatis testionijs tuis q̄ in sup̄dcis p te dcā sūt et mihi ꝓposita. dicere possum illud psalmiste. Testimonia tua credibilia facta sūt nimis. oīa enim consonāt vero seu vēritati fidei catholice quā p̄dicas. r ideo dico cū Job. xxix. Qui cum loquutus sum quid rndere possum. manū meā ponā sup os meū. Verū tamen q iuxta illud psalmiste. Mirabilia sūt testimonia tua. sūt enim altissima et ꝓfunda. ideo restat ut scrutetur ea anima mea. non iā dyalogice o certādo ut p̄us. sed querēdo de quibusdā ampliorē informacōnē seu declaracōnē. ut sic ex tali scrutinio declaratio sermonū tuorū sequatur. q̄ me illumiet et intellem̄ det puulis scz mihi et michi filiis. Sñ sic p̄ma ps fuit dyaloga q̄si inter duos disputatiue acta. sic ista scda sit dydascalica q̄si inter mgr̄m r discipulum. ad ipius discipli erudicōnem tractata. Et sic de cetero non Saulus sed Discipulus vocabor. sicut et tu doctor seu Magister in sequētibus vocari debes.

¶ Paulus. ¶ Ille solus laudetur q̄ docet oēm scīaz ad quē solū fidei ptz dnū dr. Sn cuius auxilio ofidēs pete frater q̄cquid volueris. et rndebo ꝑm gr̄am quā deus michi mīstrauerit. Sñ tñ oportet p̄supponē. q in seqntibꝫ aūctes nouū testamtū accipias sicut r antiqui accipiebas. vtrūq; enī ē a deo datū seu reuelatū. Silr r auctoritates scōꝝ nostroꝝ quoꝝ eloquia sūt igne caritatis examīata recipias. qm p̄mo talmudica dcā q̄ in multis igne infernali succēsa ut forte in seqntibꝫ apparebit temerarie recipiebas. Et sic ad vota tua implenda deo duce ꝓcedamus. ¶ Explicit prima pars.

¶ Incipit secūda pars tractatus de scrutinio scripturarum. et est dydascalica. q̄ est quasi continuatiua eorū que dicta sunt ad dicenda. Cuius prima distinctio continet sex capitula.

f

In primo capitulo ponūtur a discipulo quedā argumtacō nes otra ea q̄ dicta sūt de deitate xp̄i. Et petit discipulus earū solucōnes ad mfi delū, maiorē ofutacōez.

In capl'o. ij. ostēditur q̄ difficilia fidei, put est incarnacō v̄bi non pertinet vsq; qua q̄s scrutari ad eos qui no inter ad fidē

In capl'o. iij. soluūtur argumtacōnes p̄dicte. vemūt.

In capl'o. iiij. ostēditur q̄ p scrutinū scripturaz omūcatio p̄domatū dei z hominis in xp̄o sufficiēter oprobatur.

In capl'o. v. ostēditur q̄ nō licebat in ōmis docere plures hoīes nec p̄dicare de certis caplis veteris testamti in quibus misteriū sancte trimtatis z incarnacōis v̄bi otinetur.

In capl'o. vj. ostēditur rō quare antiquis p̄dcā misteria nō explicite ꝫ implicite tradebātur. Et ibidē ponitur a discipl'o quoddā exordiū ad ea q̄ sūt in hac pte vlterius ptractāda.

Capl'm primū in quo ponūtur a discipulo q̄daz argumēta cōnes contra ea q̄ dicta sūt de deitate xp̄i. Et petit discipulus eaz̄ solucōnes ad mfidelium confutationem.

Discipulus.

Firmiter credēs ea que p te michi tradita sunt circa diuinitatē xp̄i seu messie, put scripturarum testimonia p te iam allegata mam feste testātur. adhuc vellem informari de quodā quod est michi mirabile et de quo infideles olim socios meos audiui murmurare. qui etiā hodie de hac materia murmurant. scilz. posito etiā, put verissimuz ē h̄ ipsi oppositū credant q̄ xp̄us in lege, promissus non purus homo sed verus deus et verus homo ē. adhuc illi de quibus dā locucōnibo q̄ a veris catholicis ofcēditur z p̄dicantur. de quaz̄ veritate non dubito. ipsi tamē de hīs scandalizantur et contra ea sepe loquūtur sic dicentes. quō illa q̄ de ipso xp̄o dicuntur q̄ nullo modo ad deitatem ptinēt ꝫ solū ad humanitatē attribuūtur deo utputa t paliter nasci pati mori z cetera hmōi. Contra quā veritatē magistri eoz̄ multipliciter ofueuerit arguē. vno modo sic. Dicūt enim q̄ sicut nulla ꝓpositio est verior illa q̄ in qua idem p̄dicatur de seipso. ut cū dr homo ē homo. ita nulla ꝓpositio ē a veritate remotior q̄ illa in qua idem negatur de seipso. vel id quod est maxime distans z diuersū p̄dicatur de

subiecto a quo maxīe distat ꝛ diuersificat. Sz ista ꝓpoīcō deus ē homo ꝑdicatū significat rē corruptibilē ꝛ temporalē ꝛ corporeā que maxime distāt ab hoc qđ significatur p illum terminū deus. g̃ ista ꝓpoīcō deus est homo ē maxie a veritate remotior. Preterea dicūt q fides nr̃a asserit quedaz q̃ sibi inuicē opata sūt nō solū maxima admiracōne digna. ſz etiaz sūt talia q̃ nullo mō ab aliquo sensato sunt simul ocessibilia. quod sic̄ declarāt. Dicūt enim q in diuinitate vbi tantū ē vnica natura indiuidua ꝛ simplicissima. cum hoc tamē a fidelibꝫ nr̃is nō ꝯceditur q vna ꝑsona diuina ꝑdicetur de alia. ut dicendo pater ē filius et econtra. et tñ in xp̄o in quo sūt nature sūme distātes et diuerse sc̄z hūana ꝛ dīna ꝑmittitur imo ꝛ cōceditur q hūana natura possit ꝑdicari de deo saltē in cōcreto sic ut dicat̃ q deus ē hō. Itē dicūt q hec ꝓpoīcō hō est deus repugnat manifeste sacre scr̄pture veritati. ſm quā nomē dīnū et sp̄aliter illud q̃tuor lr̃aꝝ qđ ōr tetragrāmatō de nulla creatura possz verificari. iuxta illud exo. iij. Hoc est nomē meū in eternū. Vbi etiā nostri doctores dicūt. q illud nomē sic est ꝑpriū nomē dīnū q est oīno incōmūicabile alteri. p istā autē ꝓpoīcōem homo ē deus manifeste ꝯmūicatur nomē dei alteri sc̄z homini. et sic hec ꝓpositio vidꝛ repugn̄re veritati sacre scripture. Item ut dicūt. hec ꝓpoīcō deus est homo vidꝛ repugn̄re alijs sacris scr̄pturis in quibꝫ manifeste ostēditur q deus ē ab eterno ꝛ nullo mō eius esse a tempore incepit. Dicitur enī in psalmo. A seculo vsq; in sclm tu es deus. Et ibidē in alio loco. Nō erit in te deus recēs. Si igitur ista est vera deus ē homo seqũtur q deus incepit esse a tp̄e sicut ꝛ homo qui de deo ꝑdicatur. qđ videtur esse falsum tanq̃ repugnās sacraꝝ scr̄pturarū veritati. Per ista et multa alia similia infideles predictā veritatem mittuntur impugnare. vnde summe desidero a te informari quō possem ab istis ꝛ similibꝫ racōnibꝫ euadē. quod quidem desideriū reputo esse bonuz. iuxta illud psalmiste. Et respondebo exprobrātibus michi verbū.

¶ Capl̄m. ij. in q̃ ostēditur q difficilia fidei ꝑut ē incarnatio vbi nō oportet scrutari ad eos q̃ nouiter ad fidē venīut.

¶ Magister.

Licet desiderare informacōnē verā de hijs q̃ sunt fidei ab hereticorum seu infidelium respōsionē fit bonū simplr

tamẽ scõm quid talis informacõ non ẽ bona. s. illis q̃ ad hoc ex sua teneritate nõ sunt ydonei. Illi enim q̃ nouiter ad fidẽ veniũt p baptismũ regñati z de articulis fidei simpliciter seu sũmarie eruditi nõ debẽt ad difficilia z ardua fidei festinãter accedẽ. non eni essent ab eis put decet suscepti blia. Nã sicut pueris nõ debẽt dari cibaria difficilia vel difficilis digestiõis ad q̃ vires suei sua teneritate nõ sufficerẽt digerẽ. sic nouiter ad fidẽ accedẽtibꝫ difficilia fidei nõ sũt ꝓponẽda. Quã doctrinã habemus a pncipe apl'oꝝ scꝫ Petro q̃ in ꝓma sua epla q̃ canonica dr m. ij. capl'o nouiter ad fidẽ oũs sic loq̃tur. Quasi mõ geniti infantes lac desiderate. s. erudicõnem facilioris doctrine. Inter oĩa enim cibaria quibꝫ aĩalia vtũtur lac ẽ facilioris digestiõis. z ideo natura q̃ a deo instituta ẽ lac disposuit ad nutriẽdũ nouiter gñatos. Et eadẽ ratio ẽ de spũali gñatione z cibo spũali ei ꝓpetente. s. q̃ nouiter gñati nõ debẽt vti cibariis solidis et duris quãtumcũq; sint bona. ꝫ tm̃ leuibus et de facili ad nutrimẽtũ cõuertibilibꝫ ut est lac. Hãc etiã doctrinã habemus a doctore gentiũ. s. Paulo. qui hmõi in fide nouicios. i. ad corinthꝫ. iij. sic dicebat. Tanq̃ puulis in xpo lac vobis potũ dedi nõ escam. Prouectis aũt z iã sensus exercitatos in hijs q̃ fidei sũt hñtibꝫ ptinẽt ardua z difficilia fidei uĩ posse q̃rere z de hijs spũaliter nutriri. de quibꝫ ad hebreos. v. Perfectoꝝ autẽ est solidus cibus. Antiqui etiã mgri hebreorum ut credo nosti hac rõe ꝓhibebãt ne certi passus seu capla sacre scꝑture ab eis designati in quibꝫ magna mysteria fidei etiam ꝑm eos detinẽtur pluribꝫ exponerẽtur nec publice p̃dicarẽtur. vñ in ꝓposito q̃ argumtacões tue ꝓpe respiciũt ad modũ bñdicte vnionis vbi dñs cũ hũana natura in xpo q̃ sunt maxime effabilis ẽ. idcirco ad te ad pns nõ pt; ꝑm statũ tui noviciatus de hijs tractare. poteris tn̄ cũ deus ampliorẽ gr̃az tibi decreuerit de hijs informari audiẽdo a pitis mgris. Terciuꝫ sentẽtiaꝝ vbi de hijs tractatur sufficiẽter. et doctores ibi magna z sbtilia tradũt. ex q̃bꝫ possꝫ rñderi ad tua argumta z ad multo fortiora plene z p fecte.

Discipulus.

Video q̃ tuum consiliũm sit sanum et tutum quantũz ad me. michi files. s. de nõ ꝓcedendo festinãter ad querendũ de altis et profundis in hijs q̃ fidei sũt ꝑsertim cum hoc fit de doctrina scoꝝ apl'oꝝ quos allegasti. Et forte de hoc intelligitur

illud ysaie. xxviij. vbi dicitur. Ecce ego ponã in syon fundamentum ꝛ cẽ. quod intelligitur ad lrãm de xpo. Et sequit. Qui crediderit nõ festinet. s. nõ festinet ad alta et p fundamenta accedẽ ꝫ paulatim in hoc p cedat. Et licet in aliquibꝰ biblijs latinis habetur. Qui crediderit nõ confundet. In hebraycis tñ biblijs correctis habet. Qui crediderit nõ festinet. Nichilominus si placet saltẽ aliq̃ principia vellẽ a te audire ex quibꝰ p̃dicte murmuracões soluj pñt seu euacuari. q̃ quidem pñcipia cũ a te audierim ꝛ si nõ possem ex fragilitate mea illa plene intelligere. absq; dubio tñ illa credã. Paratus enim sũ sup̃ sensũ ꝛ intellectũ credẽ illa q̃ a sanctis doctoribus traduntur.

Capm. iij. in quo soluũtur argumẽtacões p̃dicte.

Magister.

Placet michi descendẽ ad ea q̃ petis. p̃sertim qꝝ dicis qꝝ paratus es credẽ ea q̃ traduntur a sanctis etiaꝫ si illa pronũc ad plenum nõ intelligas. Hoc enim est sanũ consiliũ a btõ Augustino traditũ qui cuidã dicebat. Noli intelligere ut credas. sed crede ut intelligas. Ad cuidẽtiã autẽ eorum q̃ dicenda sũt pronunc ad ea que arguis soluẽda p̃ supponẽda sunt aliqua. Quoꝝ primũ est qꝝ psona vel suppositũ alicuius rei aliud sigñt q̃ natura seu ẽssentia ipius rei. natura enĩ sigñt essentiã spẽi seu quidditatẽ quã sigñt diffinicõ. psona vero seu suppositũ sigñt aliquid q̃si subsistẽs. in quo includit ipsa natura seu essentia cuius est suppositũ seu psona. Et q̃nq; etiã includũtur in psona vel supposito q̃dã alia q̃ sunt preter rõnẽ spẽi. vnde suppositũ significatur ut totũ hñs naturam siĉ partem formalẽ et pfectiuã sui. Et intelligendũ est de rebus subsistẽtibꝰ in quibus inuenirj possit aliquid qõ non ptinet ad rõnẽ speciei. ut puta accidẽtia vel principia indiuiduãtia naturã. sicut apparet in hijs q̃ sunt ex materia et forma cõpositis. in quibꝰ ꝫm rẽ differũt natura et suppositũ. vnde in eis natura nõ p̃dicatur de supposito. Nõ enĩ dicimꝰ qꝝ albũ sit albedo. nec etiã qꝝ homo sit hũanitas. In hijs autẽ in quibꝰ michil aliud adiunctũ inuenirj possit qõ fit p̃ter rõnẽ nature nulla necẽitas est distinguẽdi naturam a supposito ipius nature. qõ quidem suppositũ est indiuiduũ subsistens in ista natura. vnde in deo non est aliud scõm rem psona seu suppositũ ꝛ natura ꝫ solũ scõm raciõnem intelligendi. qꝝ natura dicitur ꝫm qꝝ est

esse quoddã · psona vero dicitur ſm q̃ est quoddã subsistẽs veritas aũt huius p̃suppositi ex vera intelligẽtia termiorũ p̃z intelligẽti · Scdo p̃suppomitur · q̃ oĩe illud qđ inest seu vnitur alicui psone seu suppositio siue ptineat ad naturã eius siue nõ vnitur ei in psona · qđ quidẽ suppositũ pt̃z ex primo Nam suppositũ seu psona ut dcm ẽ sigficatur ut quoddã totũ hñs naturam sicut ptem pfectiuaz et alia q̃ ei insũt seu vnũtur ut q̃dam adiacentia vemẽtia ab extrinseco · Tercio p̃suppomit̃ q̃ vnio v̄bi diuini incarnati non ẽ facta in natura · Quod quidem suppositũ doctores euidenter pbant inducẽdo ad impossibile si daretur oppositũ. vnio autẽ p̃dicta facta est in psona qđ pbatur euidẽter a doctoribꝫ nr̃is · quã quidẽ pbacõnẽ ad p̃sens omitto · Ex quibꝫ p̃suppositis veritate fidei sequitur q̃ vnio v̄bi diuini incarnati est facta in psona sic q̃ vna et eadẽ psona q̃ subsistit in natura dĩna eternaliter subsistit etiam p ipam vnionẽ in natura hũana a v̄bo assumpta · ſm hoc licet in xp̃o sũt due nature distantes et diuise · non tamẽ in xp̃o est nisi tm̃ vna psona et vnũ suppositũ diuinũ in vtraq; natura sbsistens · Cõsequñtia pt̃z · nam si humana natura v̄bo dĩno non vnitur in psona nullo modo ei vnitur · cum iam p̃suppositũ ẽ q̃ in natura non ẽ vnio facta · et sic fides incarnacõnis periret · quod est contra omnia testimonia scp̃turaꝝ q̃ supꝰ sũt allegata ex quibꝫ diuinitas xp̃i approbata est · Quibꝫ p̃suppositis ad tria argumenta sic dicendũ est · Ad primũ enim dicẽdũ · q̃ qñ due formẽ seu nature quãtumcũq; sint distantes et diuise possint tñ in vno supposito conuenire · non ẽ inconueniens vnũ p̃dicare de alio · sed talis predicacõ potest esse otingẽs vl naturalis · fiẽ cũ dico · albũ est musicũ · vñ q̃uis natura diuina et humana sint maxime distãtes · p incarnacõnis tam̃ misteriũ conuenũt in vno supposito ut dictũ est · cui neutri illaꝝ naturarũ est p accidẽs sed scdm se · vñ hec p̃positio · deus ẽ hõ · nõ est in materia remota seu otingẽtiꝫ in materia naturali · p̃dicatur enĩ in ea homo de deo p se sicut de sua ypostasi · nõ tamẽ rõne nature sigficate p hoc nomẽ deus · ꝫ rõne suppositi qđ ẽ suppositũ humane nature · Ad scdm aũt dicẽdũ q̃ in misterio trinitatis psone dĩne conuenũt in natura · distinguũtur tamen in psonis seu suppositis · et ideo nõ p̃dicãtur de se inuicẽ · In misterio autẽ incarnacõnis est oppositũ · nam nature sũt diuise · psona autẽ seu ypostasis est vnica · et ideo nature q̃ distincte

sunt nō p̄dicātur de seinuicē put significātur in abstracto. Non enim ē verū dicē q̄ natura diuina est humana. Ꝫ q̄ hee due nature ouenīūt in suppōito p̄dicātur de seinuicē in oereto tm̄ et sic verū est q̄ deus ē homo. Ad tercū dicenduz. q̄ in hoc q̄ nomē dei incōmūicable attribuimus xp̄o nō attribuimus no mē deitatis hōi ſm humanā naturā. Hoc enim esſ derogatoriū deitati. ſ attribuimus nomen cōmū xp̄o hominī ſm suppositū eternū. quod p vnionē v̄bi est etiā suppositū hūane nature ut dcm̄ ē. Ad quartū dicēdū. q̄ licz hūana natura sit in xp̄o q̄d dā recēs. suppositū tm̄ humane nature in ipo xp̄o nō est recēs ſ eternū. Et q̄ hoc nomē deus nō p̄dicatur de homine racōne humane nature ſ racōne suppositi eterni. ideo nō seqūtur q̄ in hoc habeamus seu oredamus dcū recētem. Et attende in hijs et silibo. q̄ ex vnione v̄bi cū natura humana in suppōito fcā dīno sequitur q̄ ea q̄ de deo ꝓprie dicūtur p̄nt dici de homine illo cuius natura hūana assumpta ē in vnitate suppositi. Silit̄ et illa q̄ dicuntur de illo suppōito rōne nature assumpte p̄nt etiam dici de deo. q̄ ex vnione v̄bi modo supradicto fcā omūicantur p deomata vtriusq; nature in eodē suppōito.

¶ Capl'm. iiij. in quo ostēditur q̄ p scrutinū scp̄turaꝝ oūicatio p deomatū dei ⁊ hominis in xp̄o cōprobat̄.

¶ Discipulus.

OMnia p te dicta credo ee fidelissima ⁊ vera licz ad p̄ns nō me sentio tā idoneū q̄ illa plene intelligā. desidero tm̄ hre aliquā sacrā aūctez p quā oūicatio p deomatū p te dcā approbaretur. qđ solū desidero ad infideliū ofutacōnē.

¶ Magister.

¶ Hoc qđ q̄ris habes euidēter in ꝓxia distinctōe p̄cēdēti in q̄ de scrutinio scp̄turaꝝ circa deitatē xp̄i tractatū fuit. Ibi enī p plures aūctes ostēsuz ē q̄ sacra scp̄tura de vno reoō affirmat q̄dam q̄ soli deo ptinēt. et q̄dam alia q̄ ptinēt ad hominē. Ex quibus auctoritatibo manifeste habes omunicacōnē p deomatū supradictā in xp̄o seu messia ꝓmisso.

¶ Discipul⁹. ¶ Repete michi rogo aliqs ex dcis aūctibo Ex arduitate enī seu magtudie misterij de q̄ tractat̄ tā intellectus meus q̄ memoria mea oturbāt̄. legit̄ enī dañ. x. q̄ ex visione āgelica dānieli fcā dicebat. Vidi visionē grādē et non remāsit in me fortitudo. sed et species mea mutata ē in me et

emarcui nec habui quicq̃ viriũ· vñ nõ mirum si nõ habeã in memoria oĩa q̃ mihi tradidisti· et ido peto ut saltẽ duas vel tres aũctes de p̃dictis memorie mee reducas in quibꝫ p̃dicta omunicacõ ꝓdomatũ ostẽdatur.

¶ Magister. ¶ In psalmo illo q̃ incipit· Eructauit cor meũ v̈bũ bonũ· vbi ad lĩam agitur de xp̃o ut s̃ dicũ ẽ psalmi sta dirigẽs v̈ba sua ad ip̃m xp̃m dicit· Sedes tua deus in secu lũ seculi· qõ est ꝓdoma ptinẽs soli deo· cui xp̃o in eodẽ ꝯtextu dicit· vnxit te deus tuus oleo letitie p̃ consortibꝫ tuis· quod ẽ ꝓdoma ptinẽs hominũ· Inde ex ista aũcte habes ꝓdomatũ omũicationẽ p me dictam· Itẽ Iere. xxiij· loquẽs de ip̃o xp̃o ꝓpheta in psona dei dicit· Suscitabo dauid germẽ iustũ· qõ ꝓpriũ est humanitatis· Et ibidem de eodẽ sequitur· hoc ẽ nomen quod vocabũt eũ dñs iustus nr̃· In quo loco vbi habemus dominus habetur in hebraico nomẽ dñi tetragrãmatõ· quod solus dei est ꝓpriũ· Et hic ex hac auctoritate habes p̃dictã omunicacõnẽ· Itẽ zacharie· xij· dr̃i psona dicit· Effundaz sup domũ iuda spm̃ gratie· quod ad solũ deũ ptinet· Et ibidẽ de seip̃o ipse deus infundẽs gratiã dicit· Aspiciẽt in me quez confixerũt· quod solũ ptinet ad humanã naturam· Similiter ex alijs auctoritatibꝫ supra allegatis ad p̃bandũ diuinitatẽ xp̃i si eas diligẽter scrutatus fueris hoc repies manifeste· Et ista tibi debent sufficere ad presens.

¶ Capl̃m· v· In quo ostẽditur q̃ nõ licebat in ũmis docere plures nec p̃dicare de certis capl̃is veteris testamti in q̃bꝫ misterĩ ũ scẽ trinitatis ꝛincarnacõnis v̈bi ꝛtinẽtur.

¶ Discipulus.

Sufficiũt michi p̃dicta in hoc ꝓposito· Si q̃ audiueram a te supra q̃ in dei ꝓ occultacõne misterĩ sancte trinitatis ꝛincarnacõnis v̈bi diuin̄ ꝓhibebant alicꝫ loca secreta seu capl̃a sacre scripture publice docere vel de eis p̃dicare· Idcirco peto ut mihi hoc amplius declares.

¶ Mgr. ¶ Duo fũt capl̃a in veteri testõ quoꝝ p̃dicatio publica omnino ꝓhibebatur in doctrinis talmudicis· nec solum hoc sz etiaz dicere ea q̃ in eis continẽtur pl̃ibꝫ discipulis erat inter eos ꝓhibitũ· Itaq̃ non erat eis licitũ docere de secretis illoꝝ capl̃oꝝ· nisi vni magistro vnuz discipulũ discretum et ꝓdoneũ vel duos tantũ· quoꝝ quidẽ capl̃oꝝ vnuz est ignẽ·

primo. aliud ē ezechiel. i. q̄ quidem p̄hibicō habetur in Talmuth in libro qui dicitur hagīga. in capitulo qō incipit Giwelin. quod ligt. nō recebūt. Quā quidez tertimā sequuntur oīes posteriores ut patet p̄ Rabi Moysen in p̄mo suo reut. in titulo de fundamētis legis. cap'lo. ij. p̄ticula vltima. Item de eodem libro de directōne p̄plexoz pte p̄ma in multis caplis. Racō autem q̄re ista occultabāt assignatur ab oīibz gñaliter talis. s. qz in illis caplis otinebātur alta z magna misteria fidei q̄ et q̄lia sunt illa nullus plene recolebat. nec concorditer in hijs se habebāt. sed sub velamine z obscure ea tradebant sicut p̄figuratū est p̄ moysen qui velamine posito āte faciem suā populo apparebat. Tempore autē gr̄e qn̄ revelata facie magister nr̄ xp̄us veritatē fidei ad salutem necessariaz discipl'os docuit quā etiā ipsi in p̄plis p̄dicaverunt. p̄dcā q̄ ab antiquis occultabātur in lucem veritatis palā p̄duxerūt. Circa quod rebes scire. qz in capitulo primo gen̄. misteriuz sce trinitatis otinetur. Cū enim dr. In p̄ncipio creavit reus z ē. usq; ibi. Et spūs dn̄i ferebatur sup aq̄s. tres psone ome designātur. put sup̄ dixi. ix. distinctōne. et in eod ē circa finē idē habetur. Dicitur enim ibi. Faciamus hoiem ad imaginē z similitudinē nr̄am. vbi pluralitas in oīmis manifeste ostenditur. Non enim dixit. et faciā hominē. s̄z faciamus. Siliter in hoc qz dicit. ad imaginē nr̄az. manifeste habetur qz in hoie est imago dei creata q̄ sūmā trinitatē p̄ modū imaginis repñtat. vnde qz istud misteriū in hoc cap'lo inclusū nō erat ātiquis explicite declarandū. Idcirco p̄hibebatur eius declaracō ut dcm est. In capitulo autē p̄mo Ezechielis misteriū incarnacōnis cōtinetur specialiter in hoc qō dicit qz q̄si similitudo hoīs erat sup throno positū sup aīalia z rota. s. in quo designatur qz hō habebat p̄fidē toti vniuerso tanq̄ deus. put sup̄ fuit dcm distinctōe. x. qō quid misteriū nō erat tradendū explicite ātiquis sicut nec primū. et ideo p̄cipiebat ne de hoc cap'lo p̄dicarēt seu docerēt multitudinē.

¶ Cap'lm. vi. in q̄ redditur rō q̄re antiquis p̄dcā misteria nō explicite s̄z implicite tradebātur. Et ibiō ponitur a discipulo quod dcā exordiū ad ea q̄ sūt in hac pte vlterius tractāda.

¶ Discipulus.

Licet verū est z sic credo qz ista duo misteria in p̄dcis capitulis otinētur. tamē velle hie rōnē occultacōnis

cū enim ista explicite credēda sūt de necitate salutis. mirū est quare nō ista antiquis explicite tradebātur. Nō enim videtur dicendū q̄ hoc fiebat ꝓpter duriciā cordis eoꝝ. ne forte ꝓpter altitudinē misteriorꝝ ea nō crederēt. q̄ legitur q̄ deus expresse mādabat annūciari veritatē etiā eis qui nō erāt dispositi ad credendū. Legitur enī Ezechielis. iij. Et dices ad eos. hec dicit dñs deus qui audit audiat et qui quiescit quiescat q̄ domus exasperās est. vbi m hoc q̄ dicit qui quiescit quiescat. intelligitur ꝑm veritatē hebraicaz. ac si dicēt q̄ noluerit credē non credat. vñ scire desidero q̄re non sic fuit tēm m hijs q̄ sūt fidei de necitate credēda. s. ut ꝓponerētur explicite populo antiq̄. licet ex duricia cordis eoꝝ multi nō crederēt.

¶ Magister. ¶ Hec misteria rōnabiliter ꝓhibebātur dici antiquis p̄sertim vulgaribꝫ. ꝓpls enī ille ꝓnus erat ad credēdum multitudinē deoꝝ. et ideo deutero. iij. monebat eos moises dicēs. Scias quomā dñs ipse ē deus ⁊ non ē alius preter eum. Et infra. Scito ergo hodie et cogita in corde tuo q̄ dñs ipse est in celo sursum et in terra deorsum et nō sit alius. q̄ sepe eis ista dicebat ut auerteret eos ne declinarent ad credendum multitudinē deorum ad quod erant ꝑni. Sicꝛ ꝑni erant ex sua ruditate ⁊ intellectus imbecillitate ad credēdū corporeitatē esse in deo. Rudes enim ⁊ intellectu imbecilles non percipiunt entitatē esse nisi in rebꝫ corpalibꝫ. Qua rōne ꝓplus ille sumpta modica occasione ex moꝛositate moysi in mōte fecerūt vitulū in oreb quē adorauerūt ⁊ ei sacrificauerunt dicentes. hij sūt dñi tui israhel q̄ te ascendē fecerunt de terra egipti. exo. xxxij. Ideo eos monebat moyses caplo supradcō dicēs. Custodite sollicite animas vras quomā nō vidistis omnē similitudinē in die qua locutus ē vobis dñs in oreb de medio ignis ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinē. ⁊c. vñ si tali ꝓplo explicite traditū fuisset misteriū sancte trinitatis faciliter labētur in errorē credēdi multos esse deos q̄ esset error valde piculosus. Similiter si eis fuisset traditū misteriuz incarnationis vbi faciliter fuissent lapsi in errorē ponēdi in dīnitate corporeitatē q̄ nephas ē. vnde patet ratio q̄re ista misteria fuerūt eis tradita implicite. ut doceti ea q̄ sane intelligebant scripturas possent ea hre plene quantuz eos decebat simplicēs autē rudes hrent de eis saltē implicitā dgmistionem q̄ sufficiebat eis ad salutem ꝑm quā non laberētur in

errores supradictos.

¶ Discipul⁹. ¶ Sufficit michi rō p̄dcā ad hoc qō q̄rebam. De cetero autē vellē ut meillumiares de quibusdā q̄ in corde meo q̄si pbleumata qnq; v̄santur. q̄ li; dubitacōnē in me non caulant circa ea q̄ fidei sūt. absit. tñ inducūt dēsiderū sciēdi rationē eoz. iuxta illud psalmiste. Mirabilia testimonia tua ideo scrutata ē ea aia mea. Ex quo scrutinio psalmista dēsiderabat declaracōnē intellectū puulis opetentē. vñ sb̄dit. Declaracō sermonū tuoz illumiat⁹ intellectū dat puulis. Eo enim q̄ testimōia fidei sūt credibilia inmis ut alibi dicit. et etiā mirabilia q̄ de multis q̄ ad ea ptinēt nescit hō simplex. q̄si nouicius reddē rōez. idcirco fidelis scrutatur multa circa rōez eorū q̄ ad fidē ptinēt nō ut dubitet. absit. sz. ut deuotius. ⁊ ferna ei⁹ fidē teneat. In quibo. pbleumatibo p me tibi. ꝓponēdis nō intendo huare aliquē ordinē artificialē sz tm̄ ea. ꝓponē. put in corde meo v̄santur ut ex declaracōibo tuis. afcensiones deuote in corde meo deo auxiliante. pducātur seu ocrescant.

Iste tō scō a de scrutinio scripturaꝝ circa quedam q̄ ptinēt ad excellētiam v̄ginis gloriose. Et continet duodecim capitula.

¶ In primo capitulo ꝓponuntur a discipulo tres admiracōes circa ea q̄ de v̄gine gloriosa in scripturis sacris videntur omitti ad ipius excellētiā ptinētia.

¶ In .ij. caplo magister p̄mittit q̄dam p̄ambula ad p̄dictas admiracōes tollēdas. Et ibi declarat q̄ v̄tutes b̄tē v̄ginis specialiter ipius būilitas ofidētāda ē sūma. s. heroyca.

¶ In caplo .iij. discipulus arguit ortra q̄dam q̄ in p̄cedēti capitulo a magistro fuerūt tradita. Ad q̄ in eo dē magister respondet ⁊ tollit primā admiracōnē.

¶ In .iiij. caplo discipulus repetit secundā suā admiracōnē. Ad quā magister in eo dē rñdet eā solues. in quo caplo q̄daz declarātur ptinētia ad genealogiā xp̄i Math. j. otentā.

¶ In caplo .v. discipulus repetit suā terciā admiracōnē. Ad quā magister ibidē rñdet.

¶ In .vj. caplo discipulus replicat contra responsionē magistri. Ad quod magister sufficiēter respondet concludens ex supradictis. q̄ magnam deuotionē opotet ut habeāt fideles circa v̄ginē gloriosam.

¶ In capitulo. vij. discipulus ponit quãdã aliã ammiracõnẽ q̃ sibi videtur circa hoc q̃ non legitur ipsam visitasse sepulcrũ xp̃i sicut de mulieribꝰ ꝛ de quibusdã discipulis legitur. ad qd̃ ibi a magistro rñdetur.

¶ In capl̃o. viij. ꝓponitur a discipulo alia admiracõ specialiter q̃ non legitur xp̃m ipi v̇gini gloriose mꝫisse angelos ad annũciãdũ suã resurrectõnem sicut mulieribus ꝛ discipulis Ad quod rñdetur a magistro ibidẽ declarãdo aliqua q̃ ptinẽt ad excellẽtiã fidei btẽ virginis.

¶ In capl̃o. ix. ꝓponitur a discipulo alia admiracõ de hoc q̃ nõ legitur xp̃m apparuisse in sua resurrectõne v̇gini gloriose cum tñ de appariõe ad mulieres ꝛ discipulos fiat pluries mẽtio. Ad qd̃ m eodem a mgro rñdetur.

¶ In capl̃o. x. ostẽditur q̃ tã pfectõ fidei v̇ginis gloriose circa resurrectõnẽ xp̃i q̃ etiã impfectõ fidei apl̃oꝝ circa idẽ ꝑueniens fuit ad eccĩe utilitatẽ.

¶ In. xi. capl̃o ostẽditur q̃dam q̃ ad ordinẽ manifestacõnis circa resurrectõnẽ xp̃i ptinẽt. Ex quibꝰ ꝯcluditur. q̃ ad btãm virginẽ non ptinebat mitti ad resurrectõnem annũtiandã ꝓpter excellẽtiã sue dignitatis.

¶ In capl̃o. xij. ostenditur q̃ deuocõ cuiꝫcũq; fidelis excitari dꝫ ad v̇ginẽ gloriosam sup oĩes scõs citra xp̃m qui sanctus sanctoꝝ est.

¶ Capitulũ primũ in quo ꝓponũtur a discipl̃o tres ãmirationes circa ea q̃ videtur in scripturis sacris de v̇gine gloriosa omittũ adipsius excellẽtiam ptinentia.

¶ Magister.

Licet michi q̃ ea q̃ in corde tuo v̇santur ut problemata de quibꝰ miraris eo q̃ effectũ cognoscas causas tamẽ ignoras michi ꝓponas. ut tibi respõdeã ꝓut potero auxilio opitulãte õno.

¶ Discipulus.

¶ Quia ut nostiꝫ phm. in. metaphisice phari incepit ab admirari. ideo ego tãq̃ incipiẽs ab altissimo peto cũ ps. Reuela oculos meos ꝛ ꝯsiderabo mirabilia de lege tua. p q̃ q̃dẽ mirabilia a me ꝯsiderata aĩa mea ad ea scrutãdũ inducat. iuxta illud quod supra dicebã. Mirabilia testimonia tua ideo scrutata est ea aĩa mea. Per qd̃ scrutiniũ declaracõem sermonũ dei ꝛ illuminacõnem intellectꝰ mei et paruuloꝝ mei filium

dño dirigente exspecto. Subdit enim psalmista. Declaratio sermonū tuoꝝ illuminat ⁊ intellectū dat paruulis. Circa quod ꝑmo occurrit michi ostendū de scrutinio scripturaꝝ de q̄busdam q̄ ad v̄ginē ptinēt beatā. ut sicut ab illa btissima salus nostra exordiū sūpsit. sic ab ea ꝑ ps ista tractatus nostri inchoatiuum sumat. Circa qđ occurrit michi q̄dā nō modica ammiratio que talis ē. Quō sacra scripta q̄ consueuit sanctos excellentissime commēdare ⁊ eoꝝ gesta et v̄tutes narrare. ut patet de abrahaz genē. xviij. et. xxvi. Et de moyse numeri. xij. et sic de quibusdā alijs excellētibꝫ sanctis. De beata tamen v̄gine q̄ excellētior ceteris fuit non legunt in nouo testamēto aliq̄ omēdacōnes similes. nec narrantur eius v̄tutes seu aliq̄ ꝓpria gesta. quas quidē v̄tutes credendū ē fuisse maximas q̄ m nouo testamento ꝑcipue videtur debuisse narrari. In euāgelio legimus ocepcōnē iohānis baptiste ⁊ eius natiuitatē. filr et de eius vita v̄tuosa et morte. De btā vero v̄gine q̄ excellētior Johāne fuit nichil hoꝝ in euangelio legitur. nec in ēplis nec in actibꝫ apostoloꝝ. in quoꝝ tñ tpe ipis aplis p̄nubꝫ ꝗ ut in eccia legitur assumpta ē. Non ergo modica ammiracō e dignū videtur q̄ in toto nouo testamēto de p̄dictis gestis btē v̄ginis. s. concepcōne natiuitate ⁊ assumpcōe nulla mētio fit. sed oīa ptermittātur. cum tñ de btō Johanne singula p̄dicā exp̄sse in euāgelio narrātur. Ex q̄ ptermissione ostingit q̄ in officō assumpcōnis sue q̄ est potissima ipius festiuitas legitur oīno ūter in eccia illud euāgelium. Intrauit ih̄s in quoddā castellū. ⁊c. In quo euāgelio nichil agitur de ipa v̄gine gloriosa ut est manifestum. Hystorialia etiam q̄ mista festiuitate legūtur oīa fūt apocripha extra canonē biblie cōtenta vel non sibi ꝓpria. ut cum legitur illud ecc. xxiiij. In oīnibꝫ requiē quesiui et cetera. q̄ certe scriptura ꝓpe intelligitur de sapientia increata. non autē de btā v̄gine. vnde tlia licet non sibi ꝓpria in suis festiuitatibus legātur eo q̄ in ipso canōe tlia de vita sua nec de suis miraculis ⁊ gestis nō continētur. quod aliud me v̄tutur in magnā ammiracōnē. Preterea cum lucas narrat missionē angeli ad ipsam dicēs. Missus est angelus gabriel a deo. ⁊c. testatur euāgelista de Joseph q̄ erat de gñe dauid. dicē enī. Missus ē angelus gabriel ad v̄ginē desponsatā viro cui nomen Joseph de domo dauid et nomen virginis maria. vnde ex p̄dicto textu habemus q̄ Joseph erat de gñe dauid.

nō tamen ex litterā euāgelij habetur q̄ maria essz de genere dauid. Que quidē narratio duplicem in me causat āmiracōez Quaz vna est. cū enim esse de domo dauid dicat aliquid ptinēs ad excellētiā. cum domus dauid est domus regia a deo singulariter inter oēs regias dignitates approbata z in scripturis valde cōmēdata. de q̄ domo ꝑm veritatē fidei ipsa v̄go gl̄iosa fuit. q̄re ꝑ euangelista non expressit de maria q̄ esset de domo dauid et tamē hoc dixit de Joseph. Scōa vero āmiratio que in hoc loco mihi occurrit z primā cōfirmat ē talis. Nā q̄ Joseph essz de domo dauid vel nō hoc michi facit ad genealogiam xp̄i. Nōne enī xp̄us descendit de Joseph. absit. ꝑ de maria v̄gine. cur ꝑ euāgelista facit exp̄ssam mencōnē de Joseph in hoc q̄ descendit ꝑm originē a dauid. et tamē nullā facit mētionē de q̄ domo essz btā virgo. in quo consistebat fundamētum totius genealogie xp̄i a dauid descendentis. Preterea. inter p̄cepta decalogi p̄ceptū de honoracōne parētū est primū z p̄cipuū in scōa tabula decalogi in q̄ dātur p̄cepta q̄ ordinant hominē ad p̄ximū. X̄p̄s aūt q̄ totā legē implevit nō legitur honorasse matrem spāliter in suis colloquijs. nusq̄ enī legitur eā vocasse matrē qō est nomē maxie dignitatis ad feminā ptinētis spāliter respectū tāti filij. s. xp̄i. cum tñ vere sic potuisz eaz vocare. z solū legitur eā vocasse mulierē quod est nomē cōe ad totū sexū femineū hūanā gñis. Legitur enī Joh̄is. ij. capō. Quid michi z tibi mulier. Et Joh̄is. xix. Mulier ecce filius tuus. Ex quibꝫ p̄z q̄ dignitatē mr̄nitatis xp̄i q̄ est sūma dignitas q̄ ad mulieres possz ptinē xp̄s subticuit et matrē alloquēs solū eā mulierē vocabat. Quid ꝑ magis mirandū q̄ q̄ xp̄us qui verissime v̄gināē gl̄iosaz matrē vocādo sūme honorasz hāc singularē excellentiam subticēdo tm̄modo eā mulierez vocat. qō nomē nō solū bonis mulieribꝫ ouenit z etiaz alijs quibuscūq̄. Quid ꝑ dicendū. Nūquid xp̄s aliquid omisit ex ptinētibꝫ ad parentuz honoracōnem. absit. vñ circa predicta illuminacōnem z intellectū puulis opetentē desidero.

¶ Caplm. ij. in quo mgr p̄mittit q̄dam p̄ambula ad p̄dcās ammiracōnes tollēdas. Et ibi declarat q̄ v̄tutes btē virginis spāliter ip̄ius hūilitas ꝓsideranda ē sūma. s. heroyca.

Magister.

Audco valde q̄ in tuis probleumatibꝫ a btā virgine

tuū scrutimū initiū sūp fit de cuius misc̄oia ostēdo q̄ ipa inter-
cedēte in tua illuminacōe et uocōne p ficiet. De ipsa enim p̄t
intelligi illud pū. ij. Si q̄sieris eam tanquā pecuniā et tanq̄
thesauros eam scrutatus fueris tūc intelliges timorē dñi. ⁊c.
Ad declarācōnē aūt eoꝝ de quibꝫ admiraris q̄dam fūt p̄mit-
tēda. Quoꝝ vnū ē q̄ hūilitas l; nō videatur numerari a ꝓbis
inter vtutes morales nec intellcūales. in sacra scp̄tura tn̄ et in
dictis sanctoꝝ doctoꝝ hūilitas tāq̄ magna virtus ōmēdat̄.
intātū q̄ dr esse fundam̄tum ommū virtutū. vnde Augustm⁹
in libro de vbis dominj dicit. Si cogitas magnā fabricā cō-
struē celsitudinis de fundam̄to p̄us cogita hūilitatis. Cōstat
autē q̄ fundamētū est de p̄mis ⁊ p̄ncipalibꝫ ptibꝫ edificij cor-
poralis. Et sic ptz q̄ hūilitas debet censeri de p̄ncipalibꝫ edi-
ficij spūalis. s. virtutū ptibꝫ. et inde est q̄ sicut natura ꝑm bo-
nitātū sumit initiū a ꝑfectis sic sentiēdū est de gratia q̄ naturā p̄fi-
cit. Scrutādo enim scp̄turas repimus q̄ in viris m q̄bꝫ aliq̄
excellētia sanctitātis sumit exordiū in eis spāliter fit mētio de
eoꝝ magna hūilitate. De abraā enī q̄ primus i publica cōe
fidei legitur fuisse. filr ⁊ susceptōe signaculi fidei ut habetur
gen. xij. Et. xvi. capō legitur de seipō deo dixisse. Cū sim pul-
uis et cinis. q̄ quidem vba magnā insinuāt hūilitatē. non enī
se assimilauit aialibꝫ brutis nec plātis sed pulueri et cineri q̄
fūt vilissima in rerū natura. Similiter ⁊ de moy se qui solus le-
gislator fuit in veteri testamēto legitur. Erat enim moises vir
mitissimus sup oēs homies q̄ morabātur i terra. nūi. xij. In
quo eius mitis seu hūilitas ꝓfertur hūilitati aliorū quorūcūq̄
in seculo illo existentiū. De dauid etiam q̄ primus rex a
deo approbatus fuit. cui etiā facta fuit repromissio xp̄i de se-
mine suo venturi legitur deo dixisse. Quis ego sū dñe deus me⁹
aut q̄ domus mea q̄ adduxisti me hucusq̄. ij. Regum. vij. In
quibꝫ vbis notatur magna hūilitas ip̄ius dauid qui etiam
postq̄ accepisset a deo regnū quod iā pacifice possidebat ⁊ p
multa ⁊ magna bella et de oīmibꝫ aduersarijs ⁊ vicinis regibus
triumphū habuisset cum hijs tn̄ aliijs magnis prosperitati-
bus nō solū seipsū sed ⁊ totā domū suā vilificabat dicēs. Quis
ego sū et q̄ domus mea. q̄si diceret. michil sū ⁊ domus mea quod
ad magnā humilitatē ptinet. Nam ut ait bñ bernardus. Non est
magnū esse humilē in abiectōne. magna ꝑ sus et rara virtus
est humilitas honorata. In nouo aūt testamēto redemptor

et magister nr xps a quo omis vtus et gra deriuatur suis discipulis dicebat. Discite a me q mitis sum r humilis corde. matth. xi. Raconabile igitur e q in beata v gine que xpm plenum gratie et veritatis concipe meruit virtus humilitatis pci pue viguisset. et ideo in cantico pprio dicebat. Quia respexit humilitatem ancille sue. rc. Circa quod notandum q solum de humilitate sua fecit mentionem que e fundamtum vtutum ut dictum est. non autem de virtutibus alijs edificatis sup hmodi fundamentum licet omnes plene habuisse q gratia plena p angelum testatur fuisse. Ratio autem ere de alijs vtutibus no fecit mentionem nisi de sola humilitate talis est. nam ad vtutem humilitatis pprie ptinet no magna de seipo sentire sed credere. pnunciare se ommbus vilioz ez put in gradibus humilitatis in regula bti bndicti otentis habetur. vnde de hac q bta v go pfitebatur se hre humilitatem. no sequitur q hret vtutes q solum fundamtum vtutum. qsi diceret. solum capacitatem habeo ad vtutes supedificandas etiam si supiora edificia virtutum in me no assmt. Et notandum. q virtutes btm virginis osiderande sunt esse heroyce. s. qsi diuine de qbus phs tractat in. vij. ethicoy. Ad cuius declam colligz attende. q sm Augustinum de moribus eccie cuius sntie antiq phi concordant virtutes qdrupliciter osiderant. Sono mo. put sunt politice. et sic ptinent ad hoies inquantum recte se hnt in rebus humanis gerendis. et de istis virtutibus omuniter phi tractat. Alio vero modo cosiderande sunt virtutes ut exemplares. et sic ptinent ad deum in quo existunt omnium rerum pfectones. et p ons pfectones virtutum. et de istis exemplaribus vtutibus intelligende sunt virtutes q in sacris scripturis deo attribuuntur ut misericordia r iustitia r hmoi. Inter quas vtutes. s. politicas r exemplares que sunt qsi in extremis posite quedam medie interponuntur. quarum qdaz dnr virtutes purgatorie q ptinent ad illos qui virtutes politicas transcendentes in similitudinem diuinarum virtutum conantur tendere. Alio etiam modo numerantur vtutes q dnr purgatorie. et ptinent ad illos qui iam dimam filitudinem in hmoi virtutibus quo dam modo assequuntur. quatum in hac vita possibile est et ideo vocantur a phis virtutes heroyce. s. dine. de q diuisione virtutum qdrupliciter habes ad plenum in pma scde qoe. lxi. Q vo aut vtutes btm v gis osiderande sunt esse heroyce pz ex sua pma rnsione ad angelum salutantem in qua dixit. Quomo fiet istud qm virum non ognosco. Si enim sensum hoy vboy diligenter

scrutatus fueris manifeste repies q eius vginitas heroyca
ohiterāda ē nō politica seu purgatoria. nō enim dixit. quō fi-
et istud qm vginitatē vouī. nec dixit. vginitatis ꝓpositū fir-
miter habui vel habeo. ꝫ dixit. qm virū nō ognosco. qō non
includit votū nec ꝓpositū vginitatis. Sunt enim multe vgines
q nunq̄ ognouerūt virū et tamē nō vouerūt vginitatez nec
eam habent in proposito. Siliter licet verissimū est q virum
nunq̄ ognouit. tñ pdicta vba non sūt intelligēda, put pmo
mouo sonāt. s. q beata vgo solū testabatur de se q nūq̄ virum
cognouerat. q si sic responsio sua in nullo satisfacēt angelo.
nec ꝓposito correspōderet. Sūt multe vgines q nunq̄ virum
ognouerūt tcū hoc tales postea ocipūt tpariūt. vnde ut pdicta vba ꝓposito correspondeāt seu aliquāvim habeāt re-
sponsionis oportet ut sic intelligātur. s. virū nō cognoui. id ē
ocupiscentias carnales nedum nō habeo seu ꝓpono vel vo-
uī nō hre. nec etiā passiones reprimo seu terrena despicio qō
ad vtutē purgatoriā ptinz. ꝫ etiā penitus eas nescio tōliter
ignoro. q est altior et pfectior vgitas q̄ virginitatis ꝓpositū
hre seu virginitatez vouere. ꝓpter enim h ptiet ad vginitatē
purgati animi. s. heroycā nō aūt ad politicā seu purgatoriā.
Quib pnotatis ad tollēdas tuas āmiracões, pcedendū est.
Et primo ad primā dicēduz. q gesta tfacta btē vginis q in-
dubie maxima fuerūt in nouo tamen testamēto penitus sbti
centur misi ea tm q sunt a nobis necessario credenda explici-
te. sicut eius vginitas et matermitas xpi. ista exprimūtur in
euāgeliotin simbolis fidei nobis ꝓponūtur tanq̄ necessario ex-
plicite credēda. Silr teius humilitas exprimit. cū dr. respexit
hūilitatē ancille sue. ut ex hoc possimus rōez sumē de hijs q
ammiraris. s. quō cetera gesta vtuosissima et fcā btē vginis
in scpturis canōicis sbticētur. vñ hoc fuit rōe sue hūilitatis.
hūilitas em sūma theroyca ad quā soli pfectissimi attigunt
quā ipa btā vgo osecuta ē non patitur suas laudes audire.
nec in eis delcātur sed potius opungitur eo q nō credit de se
magna. qō patet p rōnē sūptaz ab opposito. Nā fic arrogās
intimo cordis sui affectu credit se oibo supiorē ut hētur luce
. xviij. caplo de phariseo ascendēte in templū. qui se arrogā-
ter omēdans ceteros spnebat. sic eius oppositū dicenduz est
de vero humili. s. q opinetur se oibo viliorē. hūilis aūt heroi
cus sup hoc transcēdit vsq ad hoc q in fugā laudātiū tēdat.

quasi tediū habeat audiēdo omendacōnes ꝓpriaſ·et ideo in ſacris ſcripturis noui teſtamenti nō legūtur omēdacōes beate vginis niſi tm̄ ſupdicte q̄ a nobis de neceſſitate credende ſūt· Humilitas etiā eius exp̄mitur ut ex ea poſſimus ſumē racōnez q̄re laudes eius in ſcp̄turis ſacris ſb̄ticētur ut dem̄ ē· vñ o cepcō vel natiuitas ſeu moꝛs ip̄ius in quib⁹ magna miracula otigiſſe pie credi debet nō narrātur in canonicis ſcp̄turis·ne ex tali narracōe ipſi vgini gloꝛioſe q̄ tunc in humanis viuebat·et ea q̄ in ſacris eloquijs ſcribebātur eam non latebant faſtidiū ſeu tediū gn̄aretur racōne p̄dcā· Conceptio tm̄ et natiuitas baptiſte ꝛ huiuſmodi narrantur in euangelio·eo q̄ m ꝓphicis ſcp̄turis antiqui teſtam̄ti de p̄curſoꝛe xp̄i exp̄ſſe agitur·ut ysaie·xl·et malachie·iij·et m alijs locis·et ſic oportebat q̄ ſcripturaꝝ impletionē de ip̄is euāgeliſta teſtaretur· nec etiā de Johāne licet ſanctiſſimo eſt nec̄rio credēdū q̄ ad gradū humilitatis heroyce ſicut btā virgo attigerit·

¶ Caplm̄·iij·in quo diſcipulus arguit contra quedam q̄ in p̄cedēti capitulo a magiſtro fuerunt tradita·Ad q̄ magiſter in eod̄ reſpondet et tollit p̄mā amm̄racōnem.

Diſcipul⁹·

Licet q̄ dulcia faucib⁹ meis ſunt eloquia tua.adhuc tñ desidero amplius im̄formari de hijs q̄ circa ām̄rationē meaz ꝓpoſuiſti· Dixiſti enī q̄ hūilitas heroyca nō patitur ſme faſtidio ſeu tedio laudē ſuā audiē q̄d ap̄d me eſt inmirabile· Deus enī cuius v̄tutes excedūt heroyca·ſūt enī exēplares ut tu dices · videmus tm̄ p ſacras ſcp̄turas eū debē laudari·dic enī pſalmiſta Sacrificiū laudis honorificabit me· Et alibi· Semp laus eius in ore meo · Idem etiam in pſalmo ſemp hortatur hoīes ad dei laudem cum dr· Laudate dñm oēs gentes· Item· Laudate pueri dñm·et hmōi· Quomodo g̃ deū laudamus debite et meritorie cuius hūilitas ē ſūma ꝛ exēplaris·qui cū eſſ̄ infinitus ꝛ immortalis hūiliauit tm̄ ſeip̄m formā ſerui accipiēs·in ſimilitudinē hominū fc̄us ꝛ habitu inuētus ut hō·ꝛ ē·philip̄·ij·cap̄lo· Si enī deo cuius hūilitas ē immensa et ineffabilis laus vocalis placet·qui etiam corda hominū ſcrutat̄·in quib⁹ vera et potiſſima laus oſiſtit·et qui ex ſuis laudib⁹ ab hominib⁹ platis nō p̄t ad meliora ꝓuocari· cū ſit immutabilis et optimus·quo non eſt dare melius neq

equale·quō ergo de btā v̄gine nō fuerūt laudes in sacris scrip-
turis, p ferēde cuius p fectōnes seu v̄tutes quātūcūq; magne
et mter puras creaturas maxīe semp tñ citra p fectōez xp̄i sūt
extimāde· Itē ipsa v̄go gloriosa seip̄am legitur omēdasse·ip̄a
enim de seip̄a dicit· Respexit hūilitatē ancille sue·qō ad ma-
gnā laudē p tinet·cū humilitas, put tu dixisti sit fundamētuz
oīm v̄tutū· Itē dicis q; oportebat q̄dā gesta baptiste i euāge-
lio narrari ut implecōnē eoz q̄ in pphīcis scripturis de p cur-
re xp̄i p̄nūciata fuerūt testaretur euāgelū qō dictu mirabile ē
in oculis meis· nūquid dicēduz ē q; de btā v̄gine michil fuit
p̄nosticatū in pphīcis eloquiis sīc de baptista. absit· De ipsa
enim legitur ysa· vij· Ecce v̄go concipiet·et· Egredietur v̄ga de
radice yesse·ysa·xj·capīo· Et q̄ plurima q̄ in libro canticoz de
sponsa dicūtur· de ipsa p̄cipue intelligūtur· ideo pari rōne et
fortiori ea q̄ de ip̄a bñdicta p̄nūciata fuerāt antiq̄tus in nouo
testamēto testari debuissent fuisse impleta ea rōe q̄ de baptista
p te sup̄ dicta ē· Placeat g; de istis me amplius illuminare.

¶ Magister· ¶ Circa hoc qō obicis de dei laude q̄
etiā vocaliter facta in scripturis omēdatur scire debes· q; licz de
quātū ad suā essentiā que incomp̄hensibilis ē a nobis et in-
affabilis· maior est enim oīm laude ut ecc·xliij·capīo· Similiter
et laudū nrārz sīc nec bonoz non indiget ut in psalmo·nec p
ip̄as laudes ipsi aliq̄d de nouo innotescat nec accrescē possit·
Omnia enim sūt nuda et apta ante oculos eius·hebre·iiij· Lau-
tñ eius etiā vocalis ē putilis nob ad multa· Tum ut nosmet-
ipsos filiter et alios audiētes ad eius reuerentiā inducamus·
nros affectus et etiā audiētium in deū excitātes· vñ cū dixisset
psalmista·semp laus eius in ore meo·sb̄dit· audiēt mansueti
et letentur· Tum ad retrahēdū affectus nros et audiētiuz ab
his q̄ sūt extra deū· vñ ysaie·xlviij· Laude mea refrenabo te
ne intereas· Et sic de laude dei nullum inconueniens sequitur·
si comoda spūalia ut p̄dicta et alia multa q̄ inde sequuntur·
Secus ē de laude his puri etiā p fectissimi q̄ sūmā hūilitatem
heroycā osecutus ē· qui dū in hac vita existit et fragilitatem
humanā p fecte cognoscit et p fectōnē diuinā quātū possibile
est in hac vita apprehendit laudes p̄prias audire nō patitur·
vt de beata v̄gine supra dictū ē· Ad scōz vēo quod obicis de
illo v̄bo· Respexit humilitatem ancille sue· Ex quo infers
q; btā virgo saltem seip̄am de virtute humilitatis laudauit·

Dicendū q̄ hūilitas absq; alia virtute nō est ōmēdanda seu laudāda ut integra v̄tus. Sicut enim fundamētum in edificō corpali parū vel michil valet nisi addat aliq̄d etiā supedificatū. sic sentiēdū est de humilitate q̄ fundamētū est v̄tutū ut dcm est. sup quaz nisi alie virtutes supedificentur humlitas sola modica seu nulla laude ē digna. Et ideo beata virgo in q̄ erat plenitudo gratie et p̄ consequēs virtutū solam humilitatē testatur se hr̄e. non aūt alias v̄tutes supedificatas quas indubie habuit cū plena grā fuit. Et circa p̄dcm v̄bū vlterius notandū est q̄ hūilitatē illā quā btā virgo se fatetur hr̄e innuit esse remunerandā nō ex digmtate seu cōgructia ip̄ius hūilitatis. ſ. solū ex acceptōne dīna. dixit enī. respexit hūilitatē ācille sue. ſ. q. d. hūilitas mea nō ex seip̄a digna fuit remuneracōne. ſz q̄ deus eā respexit. i. acceptauit. eo mō quo dr̄ genē. iiij. Respexit dñs ad abel r̄ munus suū. Et ideo in p̄dcis v̄bis bñ intellectis btā v̄go potius ōmēdat acceptōnē diuinā q̄ hūilitatē suā. Ad terciū vero qō obicis q̄ de btā virgie debuissent testari in nouo testamēto fuisse impleta ea q̄ antiquius fuerūt p̄nūciata pari racōne r̄ fortiori sicut de Johāne baptista fuerant tradita ea in euāgelio q̄ de eo p̄nūciata fuerūt. dicenduz. q̄ illa q̄ in veteri testamento expresse de beata virgine fuerūt tradita ut est v̄ginitas cum ceptu r̄ partu ysaie .vij. Siliter r̄ q̄ essz de radice yesse et de stirpe dauid ut ysai. xi. Ista siliter tradūtur exp̄sse in nouo testamento vbi eius virginitas et matermitas x̄pi et descensus x̄pi de gñe dauid expresse tradūtur. Cetera vero v̄tuosissima q̄ in veteri testamēto nō exp̄sse sed figuratiue seu emigmatice tradūtur de ptinētibus ad ip̄sam in canticis cāticoz̄ r̄ similibz̄ subticētur seu p̄termittūtur in nouo testamēto. eo q̄ apostoli r̄ euāgeliste fuerūt ei contemporanei et ognoscebāt q̄ sūma hūilitas sua a talibz̄ attendi r̄etur narracōnibz̄ ut dictū est. Postremi vero qui post ap̄los r̄ alios otemporaneos scripserūt q̄ plurima gloriosa et magnifica tradiderūt de ea. puta q̄ iā in celo ē assūpta et similia. que ad laudem dei et exemplū salutiferū aliorū narrātur et grata et acceptabilia sunt.

¶ Capitulū quartū. in quo discipulus repetit secūdaz ammirationē. Ad quam magister in eodē rndet eam soluēs. In quo capīo q̄dam declarātur p̄tinētia ad genealogiā x̄pi Mathei

primo contẽtam. ¶ Discipulus.

¶ Sufficiũt michi ꝑdicta ad primã mei ammiracõnem tollendã ꝫ peto ut ꝓcedas ad secũdã sub q̃ duplicẽ ammiracõnem tibi proposui. Quaruz vna fuit de hoc q̃ Joseph in euangelio exprimitur fuisse de domo dauid. de btã tñ vgine nõ sic exprimitur. Ad quã ammiracõnẽ tollẽdã sufficiũt michi ꝑdicta. Nã cũ esse de domo dauid est quoddã excellẽs qđ humilitas sũma seu heroyca quã btã virgo in hac vita attigit nõ patiebatur audire. idcirco fuit in euãgelio non expẽsse traditus licet tacite intelligat. In hoc enĩ qđ dr math. primo. Ex q̃. s. maria natus est ihesus qui vocatur xps. Et in ꝑncipio huius capli cũ legitur de xpo q̃ filius dauid est. necessario sequitur q̃ maria ꝑ quã xps ꝑm carnẽ immediate descendit sit de domo dauid. ꝑsupposito q̃ maria ocepit non ex virili semie ꝫ ex vtute spũs sancti, put expẽsse traditur a Matheo eodem caplo. vbi dr. Quod enĩ in ea natus est ex spiritu sancto ẽ. Dr hoc intelligitur argumtatiue nõ expẽsse rõne supdicã. Et licet de hac ammiracõne michi sit satisfactus. adhuc remanet michi secũda in hoc loco. Cur Matheus euãgelista genealogiz auit Joseph de quo xps nullo mõ descẽdit neq; eius genealogia facit ad genealogiã xpi. et tñ ptermisit genealogiã vgnis in q̃ fundamtũ totius genealogie xpi a dauid descendẽtis oisistit. et de hoc peto a te plane doceri.

¶ Magister.

¶ Ammiracõ enĩ tua rõnabilis ẽ. In glosa enĩ nra sup hũc locũ dr. Quid ad xpm gñatio ex dauid deducta a Joseph. cum xps nõ ex semie ioseph sit. Et licet huic q̃stiom seu ãmiracõi in eadẽ glosa rñdetur. q̃ nõ est cõsuetudo scripturaz ut ordo mulierũ in gñacõnibus texatur. hoc tñ nõ vidr valere. eius enim cõtrariũ inuenitur in scripturis. Nã primo paralip. iij. capitulo. in genealogia ysse interponũtur muliẽs. s. saruia et abygail. a quibꝰ oseqñter genealogia texitur ut ibidẽ patet. Qua rõne aliis quibusdaz que hic cã breuitatis omittũtur solutio ꝑdicte glose quã multi expositores sequũtur ad tuã ammiracõnẽ tollẽdam non sufficit. ꝫ sup hoc videtur vlteriꝰ aliquid dicendũ. Ad cuius euidẽtiã ꝑsupponẽdũ est q̃ filius put in paternis bonis succedit multipliciter possit dici. et quantũ ad ꝓpositum spectat duplicit. Primo enim dr filius ꝑm gñationẽ naturalẽ ꝑm quã de sbstãtia ꝑris filius gñatur

qui quidē filius isto modo genitus plerūq; succedit patri tā
in bonis naturalibꝫ corporis ut in bona habitudine seu cō-
plexione ut de gigantibꝫ legitur gen̄. vj. q̄ etiaz in bonis aie
Plerūq; enī ſm naturalē melmacoz, put ſcz aliq̄ corpus in-
diuiduū est tali anime ꝓportionatū ſequūtur aliq̄ virtutes na
turaliter ſm melioracōnē z aptitudinē, put in p̄ma ſe. q. lxiij.
et i talibꝫ filij naturales ſepe succedūt parentibꝫ. vñ Caſſio do-
rus in quadā epla. Laudabilis vena ſuā ſuat origine. Sc̄o
mō dicitur filius alicuius etiā ille quē non genuit naturaliter
modo p̄dicto ſed tantū ſcm̄ famā publicam z communē ꝓpli e-
ſtimacōnē dicitur talis p̄ris filius. quod contigit cum vxor
parit filiuz quē later̄ nō ex marito habuit ſz ex alio viro. re-
putatur tn̄ in populo ſine ꝛtradictōe ſui mariti filius. q̄ quō
filius ſcz putatiuus lcz in bonis naturalibꝫ nō hēat naturalit̄
succedē tli p̄ficto. succedit tn̄ ſibi ciuiliter nō ſolū in bonis
fortune q̄ ſūt minora ut in dicit ij̄s. ſed etiaz in nobilitate ſeu
generis claritudine. que magis dēſiderabilia bona apd̄ ma-
gnanimos ſūt q̄ diuitie ut in prima ſecūde articulo. ij̄. Que
quidē ſucceſſio patet p̄ iura ciuilia ſeu communē gentiū ex ſuetudi-
nē. Quibus ꝓſuppoſitis ſit tibi in ꝓpoſito p̄ma concluſio q̄ p
ſcrutinū ſcripturaz de xp̄i genealogia loquētiū patet q̄ xp̄us
habuit eſſe filius dauid z abrahā ſm veram g̃naconē naturalē
primo mō dictā. Legitur enim gen̄ xxij. abrahe fuiſſe dictū.
Et bñdicētur in ſemine tuo oēs gētes terre. qd̄ ad galatas
iij. exponitur de xp̄o. Similiter ad dauid dr̄ in pſalmo. De
fructu vētris tui ponā ſup ſedem tuam. Ne vtraq; enim p̄dcā
ꝝba nō vere dicerētur de filio putatiuo. ſ. qui tn̄ ſcm̄ publi
cam famam eſt alicuius filius. talis enī nō dicētur de ſemine
eius nec de fructu vētris ſui ut ē manifeſtum. Sc̄da vero cō-
cluſio ſit iſta. q̄ deſcenſus xp̄i ab abrahā z dauid ſm naturalē
g̃nationē ſufficiēter traditur quātū ad fideles euāgelū fideliſ
ter recipiētes p Matheū in primo capitulo ſui euāgelij dicē
tem. Liber g̃naconis ihū xp̄i filij dauid filij abrahā. etiā ſi ma-
theus de genealogia xp̄i nichil amplius ſeu extenſius tradi-
diſſet. quod ſic patet. Nam ex ſolis iſtis verbis manifeſte
teſtatur euāgeliſta ihm̄ xp̄m a dauid z abrahā p veram gene-
rationē naturalē deſcendiſſe. quod eſt ſufficiēs teſtimoniuz a-
pud fideles veritatē euangelicā indubie recipiētes. Licet enī
filius dicatur etiā ille qui tn̄ ſm famā publicam eſt filius. ut

dicitur in scdo p̄ suppositō supdcō generari tñ seu gñacō nūs
q̄ dicitur msi de filio naturaliter gñato. vnde cum dicit liber
gñacōms ihu xp̄i mamfestū est q̄ loquitur de genealogia q̄
est pviā gñacōms. non autē de illa genealogia que scōm fa
mam tantū est. Si autē obra hoc dicas. q̄ licz apud fideles p̄
dictus titulus sufficiat. apud infideles tamē q̄ euangelium
negāt vel de ipsius veritate dubitāt p̄dictus titulus nō sufficit. concedo tibi quod ppōms. Sz attende. q̄ apud infideles
euangelium non recipiētes non solum titulus Matheī sz etiā
tota genealogia xp̄i p Matheū communiter tradita nō sufficit ad pbandū q̄ xp̄us a dauid et abrahā descendit. Tales
enim cū sint a fide euāgelioz aliem totā illam lineam negarent msi forte hebrei q̄ nō auctoritate euāgelij sz aūctoritate veteris
testamēti aliquā partē genealogie Matheī hñt recipe scilicz
vsq; ad zorobabel et hmōdi et non vltra. Nam apud eos de
ceteris auctētica hystoria nō habetur. vnde sicut apud infideles nō sufficit illa narracō extensa q̄ in euāgelio de genealogia xp̄i traditur adveram genealogiā eius naturalē ostendendam. sic apud fideles sola vba tituli Matheī sufficiunt ad
hoc fundandum. Vnde Augustinus obra Faustū. xp̄m nō de
filiū dauid asserentē eo q̄ nō ex Joseph oceptus est. ad quez
seriē genealogie producit sic ait. Sic ergo nos credimus et
iam mariā fuisse in cognacōne dauid q̄ scripturis credim⁹
q̄ vtrūq; dicūt scilicet xp̄m ex semine dauid scōm carnē et eius
mrem virginē mariā esse. hec Augustimus. Tercia obiectio. q̄
ouemēs fuit ut xp̄us etiam ꝑm publicā famam scōm quā filius Joseph putabatur a dauid descendē credētur et ut talis
descensus licet putatiuus in euangelijs tradētur. Nō sic probatur. Nam hoc fuit ouemēs ad fideliū in omūi xp̄m suo tēpe
recipiētū ordinatā instructōnē. Nam cognicōnē fidei oūiter habitō oportuit ab imꝑfecto ad pfectū ꝓcedē. ut in scōa scōe
q̄one. i. articulo. vij. Et ideo xp̄s prius fuit ognitus etiā apō
electos sub racōne saluatoris in omūi q̄ ognoscētur esse deꝰ
et homo. In prima enī vocacōe apl̄oz iohis p̄mo Andreas
dicebat. inuenimus messiaz. i. xp̄m. quod est nomē oūe alnſ
multis. vnde in psalmo. Nolite tangē xp̄os meos. Et postea
Matheī xvi. capl̄o. xp̄o interrogāte suos apl̄os. vos quez
me esse dicitis. petrus respondit. tu es xp̄s filius dei vivi. Ex
q̄ uo p̄z. q̄ prius seq̄bātur ipsū tanq̄ xp̄m anteq̄ ognoscerēt.

eius deitatem · vlterius etiam apostolis tanq̃ minus plene informatis de idemptitate, diuinitatis in patre et filio eisdez dicebat Johānis · xiiij · Tanto tempore vobiscum sum et non cognouistis me · qui videt me videt ꝛ patrē meū · Simliter ꝛ pari rōe prius xp̃us fuit ogmitus quasi essz filius Joseph q̃ ognosceretur esse sme pre in terris · vnde nō solū apud emulos qui xp̃um spnētes dicebāt · nonne filius fabri est Mathz · xiij · sed etiā apud discipulos simplices et cognatos omunr filius Joseph reputabatur anteq̃ misteriū sancte ỳginitatis marie essz apud eos ogmitū · Euāgelista enim in psona taliū dicebat luce · ij · Non ognouerūt parētes eius · Nec solū hoc · sz etiā Nathanael qui sm glosam pitissimus scp̃turaꝝ erat cū audiuit a Philippo Johis · j · Quē scripsit moyses in legez in ꝓphetis inuenimus ihesum filiū Joseph a nazareth · nō fuit admiratus de hoc q̃ xp̃s essz filius Joseph ꝛ de hoc q̃ a nazareth essz · dixit enim · a nazareth potest aliquid bom esse · Non enim dixit · non potest esse filius Joseph · cū adhuc deitatem xp̃i nō ognosceb at · sed de loco nazareth admirabat · de beth leem enim exspectabatur apō eos messias sm illō Michee · v · cap̃lo · Et tu beth leē terra iuda · Et qō amplius est ipsa eadez btā virgo misterij diuini sup omnes consciā istum modū loquēdi obseruabat dicens · Ego et pater dilētes q̃rebamus te · luce · ij · Ex quibꝫ habetur q̃ ad instructōnē fidelīū in oūi qui xp̃m in mūdo veniētem receperūt ouiens modus fuit ut eis p̃nūtaretur xp̃s prius sō racōne messie filij dauid sme reuelacōne misterij deitatis sue et ỳginitatis mris q̃ q̃ eis a p̃ncipio oīa ista archana reuelarētur · Sic enim ꝓcesserit ab imꝑfecto ad ꝑfectū qui est modus hoīb m omuī gnalis · fuit etiā iste modus ouiēs ad refutandos infideles p̃cipue hebreos qui ex stirpe dauid tantū saluatorē exspectabāt · si enī tales rōnabiliter ignorassent xp̃m a dauid descendisse p̃ptim cū omuīs fama ꝛ ꝓpli estimacō testarētur oppositū tunc tales reddēntur excusabiles · Non enī ipi tenebātur ognoscē veraz gnacōnē naturalē xp̃i sm quā a dauid descendit · talis enim gnatio a longissimo tempore descendēs nō est ognoscabilis misi p dīnā reuelacōnē · Cōueniens igitur modus fuit ut xp̃s sm publicam famam a dauid descendisse in euāgelio tradēr ut sic ipm recipere refutantes saltem sūb racōne saluatoris in omuī inexcusabiles ēent · Xp̃us enī intendebat in obediēs

inerrabiles reddē ut habetur Johānis ix. Et ista sufficiāt tibi ad pñs p tua ammiracōne tollēda. Si tñ vis de p̄dicta re alia genealogia xp̄i q̄ hētur luce. iij. q̄ nō est naturalis neq; putatiua ſz adoptiua vide in quadā addicōne sup capitulū Matħ. p̄dictū. vbi de hijs plene poteris informari.

¶ Caplm. v. in quo discipulus repetit suam terciā ammiratiōnē. Ad quam magister ibi respondet.

¶ Discipulus.

SUfficiūt michi ad pñs ista q̄ circa genealogiaz xp̄i a Matheo traditā declaras. Et licet genealogia a Luca tradita q̄ valde diuersa est ab illa quā matheus scribit qz tñ me remittis ad addicōnē tuā ad pñs omitto. vlterius apponēs ad illā addicōnē recurrē. p eto tñ ut ad meā terciā āmiracōez p cedas tollēdā. valde enī aīm meū pulsat. quō scz xp̄s q̄ nō ad legē soluendā ſz adimplēdā venit. ut Matħ. xij. capło. sanctissimā matrē suā quā sūme honorasſz vocādo eā matrē hoc tñ p̄termittēs solūmō mulierē eaz legitur vocasse ut sup̄ in caplis p me allegatis p̄. mulier aūt est nomē omūe ptinens ad mulierē quācūq; etiam peccatricez. vñ Luce. vij. Ecce mulier q̄ erat in ciuitate peccatrix.

¶ Magister.

¶ Q̄ aūt xp̄s obſuasſz preceptū de honoracōe parētū nō solū erga mrez q̄ erat vera ſancta parēs ſz etiaz erga Joseph qui erat parens ſm publicam famā tm̄ manifestū est. Legit enim luce. ij. caplo de xp̄o. Et erat subditus illis. In tali enim subiectōne principaliter ꝓsistit pareutū honor. vñ deut. xxi. de filio otumace et ꝓteruo legitur q̄ nō audiuit vocem p̄ris nec mr̄is. vñ p locū ab oppositis filius ille vere honorat parētes qui ē omino subditus illis. Ratio aūt quare non vocabat suā beatam mrem nisi nomie mulieris tm̄ potest assignari formiter ad p̄dcā. Nā ſm p̄m in. viij. ethicoz. homines qui volūt honorari testificacōnē sue excellētie querūt. ad humilitatē aūt btē vg mis heroycaz de q̄ supra diximus nō ptinebat q̄rere testimoniū sue excellētie p̄sertim respcū xp̄i. Nomē enim p̄ meatis vel mr̄itatis nō importat excellētiā nisi respcū filij illius patris seu matris. manifestum ē aūt q̄ humilitati vginis gloriose nullo mō placeret q̄ vocaētur tali noīe q̄ ipsius excellētiā sonaret respcū filij sui. s. veri dei. ſz potius

vocari tali noīe qō magnā excellētiā filij respcū ipius mris
designret. vñ ab angelo salutāt pnūciāti ei q erat paritura filiū
cuius regm nō esset finis rndit. Ecce ancilla dñi. Ancilla eni est
nomē nō sonās excellētiā sz potius defectū respcū dñi. vñ xpūs
ista totaliter scīēs ut puret plene mri obediret vocabat eaz
illo nomine qō magis sibi placere sciebat.

¶ Capm. vj. in q discipls replicat otra rnsionē mgri. ad qō
mgr sufficiēter rndet oludēs ex supdcis q magnā deuocōez
oportet ut habeāt fideles circa virgmē gloriosam.

¶ Discipulus.

SAtis essem contētus de responsione tua supradcā misi
pter vnum quod vidz michi tuē respōsiom obuiaē.
Manifestū est enim q de btā virgine iā in celo assum
pta totus orbis terraz in suis laudibo et excellētijs freqnter
clamat mtm q de ea possumus simplr dicere q laudis eius
plena est terra. Non enim solū honoratur z laudatur apō fide
les sed etiā apud infideles de singulari sanctitate cōmēdatur.
In illo enim libro qui dicitur alcoranus in quo pphana lex
Mahumeti otinetur memini me legisse q in ommbo hoīibo
habuit aliquā ptātem sathā pter q mihu et matre eius. Ex
quo constat q etiam apud Sarracenos btā virgo reputari
dicitur sancta. In quodā etiā libello apocripho apō hebos
qui intitulatur liō gnationis ihu nazareni. non tamē secūdū
Matheū. in illo enim libello multa falsissima et absurda cō=
tinētur otra xpm z eius discipulos. de btā tamē vgine matre
eius quā falsissime dicūt concipe ex adultero. eo q cū esset de=
sponsata Joseph ex quodam adultero concepat. ibiō otine=
tur q hoc factum fuerat ipsa ommno nesciēte q erat mulier
sancta et in adulterium nunquam consensisset. Et sic verifica=
tur qō ipsa pdixit in suo cantico. btām me dicent omnes ge=
nerācōnes. Non solum enim gnatio rectorum sc; fideluz eam
dicūt et pdicāt btissimā. sed etiam gnatio praua et exaspās
scilicet iudeorum et sarracenoz ipsam dicūt vere esse sanctaz
ut dictum ē. Quero igitur a te ut michi indices quō hūilitas
btē virgmis patitur q totus mūdus in suis laudibo prūpat
et ipam sup oēs creaturas glorificat. cum in vita sua ut dixe=
ras omia talia sibi displicebant. Non enim videtur michi q
tanta varietas circa hūplacitum btē virginis posset otigere.

mſi q̃ aut ignorat illa q̃ in hoc ſeculo ad ſuũ honorẽ r laudẽ frequẽtantur ſeu celebrãtur · aut q̃ humlitatẽ quã in hac vita habebat q̃ erat mag̃ ſeu maxia v̊tus ut p te dcm̃ ẽ iã in illa vita licz pfectionẽ nõ habz · aut q̃ honorabilitates iſte q̃ p ſua reuerẽtia fiũt ipſi v̊gini glorioſe nõ placẽt ſicut nec alias placebãt · qõlibet aũt iſtorũ videtur mihi valde incõuemẽs · et ideo peto ut aliquid circa hoc vlterius mihi declares ·

Magiſter ·

Nullo mõ ẽ ſentiẽdũ q̃ btã v̊go iã in celis aſſumpta r glorificata ignoret ea q̃ hic fiunt in honore ſuo nec q̃ ei talia diſpliceãt · In illo enĩ ſtatu deus erit oĩa in oĩibz · ſ · ad corinth̃ · xv · vñ quilibz btũs oĩa videt in deo preſertim q̃ ad ſuã btitudinẽ vel ad humanã ſalutẽ pertinẽt · Similiter in eodẽ ſtatu ſcie gloriæ oĩes btĩ conformabũt voluntatẽ ſuã deo · non ſolum materialiter ſz etiam formaliter · ut in prima ſcõe · q · xix · Sed an v̊tutes morales de quibz ẽ humilitas maneãt poſt hanc vitam · circa hoc diuerſi diuerſa ſenſerũt · Quidã enĩ philorum antiquorũ poſuerũt q̃ v̊tutes morales poſt hãc vitam non manẽt · vñ phils in · x · ethicorũ dicit · q̃ ridiculũ eſt ponẽ in angelis virtutes morales · homĩes autẽ btĩ aſſimilãtur angelis ut habetur math̃ · xxij · Doctores tñ noſtri de veritate magiſ illuminati tenẽt q̃ hmõi virtutes quo ad aliq̃d manẽt · r quo ad aliquid non · ut Aug⁹ in · xiij · de trinitate · Manẽt enim q̃ ad ordinez rõnis et vim appetitiuã q̃ erũt rectiſſime in hijs q̃ ad illũ ſtatũ pertinẽt · non autez manẽt quantũ ad hoc qõ eſt in eis materiale · ſ · ad cõcupiſcentias r delectationes ciborũ r hmõi refrenandas · Nec etiã timores nec audacie circa pericula mortis nec etiã diſtributiones nec omũicationes rerũ q̃ vemũt in vſũ pũtis vite in vita beata ſunt · Manent igitur quantũ ad id qõd m eis eſt formale · ut in p̃ma ſcõe · q · lxvij · Ex quibz in oppoſito circa humlitatẽ dicendũ eſt q̃ humlitas in btã virgine non manet poſt hãc vitam quãtum ad iſtũ actũ qui ẽ vileſcẽ ſeipam · qõ pertinet ad humilitatẽ huius vite ut ſupra tactũ ẽ · Quilibet enim btũs videns ſe diuine glorie pticipẽ nullo modo poteſt se vileſcere · quanto magis virgo btã q̃ ſup omnes ſanctos hac pticipacõe gaudet · Si quãtũ ad hoc qõd ẽ de rõe humilitatis · ſ · imis adherẽ put Iſidorus in libro ethimol · dicit · aliquid manet in patria · Sicut enim deus ut ipſalmoz in altis habitat hũilia tñ reſpicit · ſic r ſancti licz ſint in gradu

bñtiū dñis excelsi. sūt tamē humiles imis in hac vita existē-
tibꝫ adherēdo pro eis deum deprecantes. Vnde de btā vgine
sentiēdum ē q̄ sicut in hac vita cognoscens defectum nature
humane maximā humlitatem habuit seipsam vilificādo et
se ancillā cum esset regina maxima reputādo. sic in statu glo-
rie maximā humlitatē hꝫ inter ceteros btōs citra xp̄m i ad-
herēdo imis scꝫ pcōnibus in hac vita contritis ꝛ de suis p̄ci
bus deote confidētibꝫ. Et ideo tenēdum est q̄ sibi placent o-
racōnes humlium p quibꝫ etiam continue deus imp̄pellat. Ex
quibus bñ consideratis excitari debet in quolibet fidēli mag̃
deuocō erga venerācōnē et obsequiū virginis gloriose. Pru-
dentes nāq; viri tali domino osueuerūt p̄ompta mēte obse-
quia p̄stare quē estimāt seu credūt esse p̄mptius paratū ad
eoꝝ petic̄ones audiēdas ꝛ eis subuenēdo in suis necitatibꝫ.
Similiter hoc ē credendū esse in ipa vgine gloriosa rōne siue
humilitatis btē. q̄m quotidie ecc̄ia expitur q̄ respicit oꝛones
humlium ꝛ non repulit p̄ces eoꝝ. Vnde te exhortor discipule
q̄ ad eā recurras laudem eius semp bñs in ore tuo ꝛ eā fidelit'
in necessitatibus inuocando. Nunq̄ enim ut ait bñ bardus
in quodā sermone fideliter inuocatā repies defuisse.

¶ Capm. vij. In quo discipulus ponit quādā aliā admira-
tionē q̄ sibi vid̄ circa hoc q̄ non legitur ip̄am visitasse sepul
crum xp̄i sicut de mulieribꝫ et de quibusdā apostolis legitur.
Ad quod ibidem a magistro respondetur.

¶ Discipulus.

O Quam dulcia faucibꝫ meis eloquia tua. Et quia a mā-
datis tuis dulcissimis intellexi ut meam deuocōnem
ad gloriosam virginē dirigam tota mēte. deo dante
hoc sequi intendo. Ꝯ adhuc volo a te de quibusdā ad ipsam
virginē gloriosam ptinentibꝫ illuminari ꝛ specialiter circa ea
q̄ tempore resurrectōnis gesta sunt. Circa q̄ primo in corde
meo vsatur admiracō q̄dam q̄ talis est. Estimo enim q̄ nul-
lus sane mētis qui fidem catholicā corde ꝛ ore p̄fitetur dubita
re habet q̄ virgo gloriosa filio suo xp̄o quē concepit ꝛ in suis
sacris visceribꝫ portauit. qui et eius vbera suxit deuotior fuit
q̄ ceteri sancti quicunq; sint. Sed video q̄ signa sue deuocōis
erga xp̄m hoc non ostēdunt p̄sertim post passionē suā ꝛ p̄
sue resurrectōnis. Legimus enim q̄ mulieꝛ q̄ xp̄m seq̄bātur

et specialiter magdalēna post passionē monumētuz xpi visitare frequētabant et ei obsequia sibi possibilia offerebant Discipli etiā licet nondū ita firmiter credētes misteria passionis z resurrectōnis sibi alias a xpo p̄nosticata amsati tamē aliqualiter a mulieribo de xpi resurrectōe tunc ipsi cū magno feruore ad ipsū sepulerū pgebāt utz de petro z iohāne iohis .xx. capło. De btā tñ v̄gine nō legimus q̄ xp̄m post passionē neqz eius monumētum q̄rebat neqz legitur q̄ ipsū monumētū xpi aliqñ visitasz. qō magn̄ admiracōe dignū puto ratione iam dicta. ¶ Magister. ¶ Nullo modo dubitandū est q̄ beata virgo deuotior fuit ipi xpo q̄ alius quicūqz sit. Tum q̄ eius caritas m q̄ radix totius meriti oīsistit mdubie excedit alioz caritatē sicut z p̄mū eius aliorū p̄mia excedit. cantat enim eccia. Exaltata est maria super choros angelorz. Caritas enim seu dilectō est cā p̄xima deuocōnis et mmediata. ut m scōa sce. qōe. lxxxij. Tum q̄ eius meditacō assidua erat et frequēs circa misteria redēptionis humane m quibus bñficia diuina circa genus humanū maxime cōsiderātur. Legitur enim de ea luce. ij. Maria aūt cōseruabat oīa v̄ba hec oferēs ea in corde suo. Tales aūt meditacōnes ignē dōme caritatis accēdūt. iuxta illud psalmiste. In meditacōne mea exardescet ig̃ms. Tū q̄ mīnalē dilcōnē erga filiū tenēdū est in ea nō defecisse. vñ ysa. xlix. Nūqd obliuiscā p̄t mulier infantē suū. Quīmo credēdū q̄ mīnalis dilectio q̄ est a natura in ea dē ex plenitudine gr̄e reddita sit pfectior. gr̄a enim pficit naturā. Ex quibo patet deuocōnē btē v̄gis maiorē esse seu pfectiorē ad xp̄m q̄ alioz scōz. nec obstat illud de quo miraris. s. q̄ tanta deuocōnē p signa exteriora tpe resurrectōnis nō ostēdit sicut sce mulieres z discipuli et hmōi. et hoc pter duo Primū. q̄ ut dionisius dic̄ libro de diui. noib. Amor dīmus extasim facit. q̄ō mtelligitur de amore dīmo pfectō. sicut creditur fuisse in btā virgine q̄tū in statu vie possibile fuit. non autem de quibuscūqz diligētibo deū seu in caritate exīntibo. Per extasim aūt hō est p excessuz mētis ex statū suū. et ideo btā v̄go tpe resurrectōnis p̄sumēda ē fuisse tam mcensa in amore dīmo q̄ esset m extasi posita z q̄si a corporalibo quodāmodo alienata. et ideo de istis exercitijs corpalibus ad q̄ mulieres sce z discipuli ex deuocōne concurrebant nō curabat occupata vehemētius in intrinseca deuocōne z dīmo

amore. Scõm q̃ ad v̊ginalẽ pudicicã ptz secreta diuma nõ ore pnũciare sed corde custodire ꝛ meo de eis conferre. vnde sup illud v̊bum euãgelij sup radictũ. Maria aũt ꝯseruabat. ꝛc. beda sic dic̃ in omelia. Virginalis pudicicia secreta xp̃i q̃ nouerat nemini diuulgare volebat ꝫ oferebat in corde suo. nõ ore pmẽs sed dausa seruãs in corde. Hille. Ex quo patz q̃ ad modestiã pudicicie v̊ginalis status non ptinebat deuotionẽ suã erga xp̃m p signa exteriora ostendẽ. sed potius in corde suo clausa seruare.

¶ Capm. viij. In quo ꝓponitur a discipulo alia admiratio spãliter circa hoc q̃ nõ legitur xp̃m v̊ginem ipsi gloriose mmisisse angelos ad annũciãdũ suã resurrectõnẽ sicut misit mulieribꝰ discipulis. Ad qd̃ rñdetur a mgro ibidem declarãdo aliq̃ q̃ ptinẽt ad excellẽtiam fidei bt̃ virg mis.

℣ Discipulus.

Sufficiũt michi p̃dcã ad p̃dictam meam admiracõnẽ sedandã. Si adhuc animũ meũ pulsat vnũ aliud. videlicet eni q̃ xp̃o resurgẽte suis discipulis et sanctis mulieribꝰ resurrectõnẽ suã p angelos denũciasse. vñ Marci. xvi. Dicite discipulis eius ꝛ petro ꝛc. q̃ p̃cedet vos. ꝛc. Et Mathei. xxviij. Ite annũciate fratribꝰ meis ut eant in galileã ibi me videbũt. et hmõi. quod videtur michi maxima admiracõne dignũ. Nunq̃d resurrectõ xp̃i potius exspectabat a fratribꝰ q̃ a mre. Fratribꝰ eni nũciare mittebat suã resurrectõnẽ non aũt mri quã credẽdũ est mtũ hus ꝛ ardẽtius suã resurrectõnez exspectasse ceteris oñibꝰ iã dictis.

℣ Mgr. ¶ Si bñ ꝯsideras gl'osa v̊gor discipli xp̃i drñter exspectabãt resurrectõnẽ xp̃i p9 eius passiõz. Ad qd̃ attẽdẽ debes q̃ sic in moralibꝰ v̊tutibꝰ hũilitas dẽtur ut fundamẽtũ ut ex supdcis exstnia Aug̃. pz. sic in theologicis v̊tutibꝰ fides ẽ ꝓpe eaz fundamẽtũ ut dẽtur ꝫ a be. q. iij. arti. vij. Ex quibꝰ duobꝰ fundamẽtis bt̃a virgo commendata est in scripturis. vnde de illa circa hoc dicit̃ illud psalmi. Fundamẽta eius in mõtibꝰ sanctis. Li enim illa mõtes sanctos v̊tutũ altius q̃ cetere creature ascẽdit. de solis tñ fundamẽtis omẽdatur iscripturis rõe supius tacta. De hũilitate eni p illud v̊bum respexit humilitatẽ ancille sue. ꝛc. ut iam supra expositum est. De fide aũt omẽdatur p illud v̊bũ Elizabeth lucẽ p mo capl'o. bt̃a q̃ credidisti qm̃ pficiẽtur in te oñia que dicta sũt tibi a dño. Ex

quibꝰ vbis q̄ Eliz abeth repleta spū scō. p tulit ostēditur q̄ fi
des vgmis glorioſe tanti meritu fuerit ut illa q̄ dicta ſunt ei a
dño no p angelū vel etiā p mtrmſecā reuelacōnē vel mſpirati
onē im actu pficerētur in ea. Quod quiꝺ meritū fiḋ ñ oſidētur
excedit meritū cuiuſcūq̄ creature. Includit enim in hijs que
dicta ſūt btē virgi ab angelo totū redēmpcōis hūane mi-
ſteriū ut patet bñ mtuēti vba angeli ad Mariā dicentis. Hic
erit magnus et filius altiſſimi vocabitur. dabit ei dñs deus
ſedem dauid pris eius z regnabit in domo iacob meternū z re
gni eius non erit finis. luce pmo capło. Et vltra hoc rōnabili-
ter p̄ſumēdum ē q̄ etiā alia miſteriosa archana reuelata fue-
runt a deo immediate ipſi vgini glorioſe p̄ter illa q̄ dicta ſūt
ei ab āgelo. elizabeth enī nō dixit. pficiētur in te oia q̄ dicā ſūt
tibi ab angēlo ſed q̄ dicta ſunt tibi a domino. In quo satis
mnuitur quod dictum ē. nō tamē ſcriptura facit mētionē ex-
p̄ſſam de hijs q̄ immediate fuerunt dicta ſeu mſpirata a deo
ipſi vgini glioſe. ſꝫ ſolū de hijs q̄ dicta ſunt ab angelo. Mmi-
rum. nam de Paulo legitur. ij. corinth. xij. q̄ audiit archana
vba q̄ non licet homīm loqui. q̄ nō minus ſentiēdū ē de hijs
q̄ reuelata fuerūt btē virgini immediate a deo qm̄ xp̄m mēte
et vētre ineffabiliter concepit. Hoc tamē quod dictum ē de
merito fidei btē vgmis ſane intelligēdum ē. ſic ſcilicet non q̄
btā vgo p fidem meruit de condigno deū incarnari. hoc enim
eſt ſup̄ oīe meritū. Sꝫ q̄ p gratiā fidei z hūilitatis ſibi datā
meruit ut dignue poſſꝫ eſſe mater dei. In quo miſteriū huma
ne redēmpcōis qōammō mcluditur. Et iſto mō mtelligitur
quod eccl̄ia cantat de ipſa virgine glorioſa q̄ meruit xp̄m
portare scī de cōgruo tm̄. Ex quibꝰ cū alijs ad hoc ptinētibꝰ
cōſideratis manifeſte repies. q̄ hec fides btē vgmis fuit sū ma
inter omnes fideſ hūtes ut p̄z p meritū fidei ipſius sup̄dem. hic
fides diſcipuloꝝ xp̄i de eius reſurrectōne aīe eius aſcēſionē z
eoꝝ confirmacōz fuit valde modica. Legitur enī marci. xvj. ca-
pitulo de xp̄o. In die aſcenſiōis apparuit illis ihs z exprobra
uit incredulitatē eoꝝ et duriciā cordis. quia hijs qui viderāt
eū reſurrexiſſe nō crediderāt. Et luce. xxiiij. legitur quibuſdā
diſcipulis eius in die reſurrectōis eūtibꝰ in emaus dixiſſe. O
ſtulti z tardi corde ad credendū in oīibꝰ q̄ locuti ſūt ꝓphete.
vnde patet q̄ tunc diſcipuli nō ſolū erant increduli quo ad
teſtes q̄ de xp̄o reſurgēte teſtabātur. ſꝫ etiaz reſpcū ſcripturaꝝ

q̄ hoc antea prophetabāt. vnde et eorum spes de resurrectōe xp̄i debilitata erat valde. Legitur enim q̄ p̄dicti duo discipli dicebāt luce capitulo sup̄dcō. Nos aūt sperabamus q̄ ipse esset redēpturus israhel. Ex quo patet q̄ eorū spes non erat p̄fecta sicut nec fides. Non sic credendū est de btā v̄gine cuius fides tanta fuerat ut p eius meritum de ogruo omia p̄ficerentur in ea. Illa enim tam certa erat de resurrectōne xp̄i p suā fidem p̄fām q̄ nō oportebat eam certificari p angelica annūciationē nec p mulierū attestacōnē. et ideo racōnabile fuit ut ei nō mitterētur angeli. et multo minus mulieres ad denunciādū seu testificandū de xp̄i resurrectōne. Nam ut aiunt iuriste Certus certificari nō debz. Secus autē est de aplis qui etiā p̄ attestacōnes mulierū et etiā angelicas reuelacōes et alia signa sensibilia et scripturaz̄ testimonia de incredulitate arguebāt ut p; ex dictis. vnde et de btā v̄gine circa resurrectōz̄ xp̄i p̄prie dicitur. btī q̄ me nō viderūt et crediderūt. iohis. xx. sic de aplis illo tpe quo dām nō incredulis potest verificari illd̄ Johis. iiij. capitulo. Nisi signa et p̄digia videritis nō credetis.

¶ Capm. ix. In quo ponitur a discipulo alia admiratio de hoc q̄ nō legitur xp̄m apparuisse v̄gini gliose in sua resurrectione. cū tn̄ de appariōne ad mulieres et discipulos fiat pluries mētio. Ad quod in eodem a mgro rn̄detur.

Discipulus.

Adhuc circa p̄dicta restat vnum quod valde animum meum pulsat. et est hoc. Posito enim q̄ beate virgini non fuisset necessaria vlterior certificacō de resurrectione xp̄i propter eius p̄fām fidem p̄m quā resurrectōnē xp̄i certissime credebat prout dictum est et verū. cum hoc tn̄ stat q̄ visio xp̄i p̄sertim in corpore glorioso fuisset sibi maxime delectabilis spiritualiter. De ip̄is enī apostolis quoz̄ fides et etiaz̄ spes p̄tunc tepescebat ut supra p te ostēsum est legitur. Gauisi sūt discipuli viso dnō. iohis. xx. capō. Quāto igitur fortius credendū est gauisam fuisse mr̄em q̄ filiū suū in cruce pendentē cum maximo dolore cor ipsius penetrāte viderat si ipsum in corpore glorioso resurgētem vidisset. non tamē in tota euāgelioz̄ serie legitur xp̄m sue matri gloriose post resurrectōnē apparuisse neq; eam ipsum vidisse. qđ nō modica admiracōne dignum estimo. p̄sertim cum p̄mū fidei cor̄nd̄ēs.

est visio iuxta illud psalmiste. sicut audiuimus. s. ꝓfidē ita vi-
dim⁹. Cū igitur ꝑm te et verū est fides btē virginis maxima
fuit inter omēs sanctos. hē etiā ad ipam ptinet vidisse tpe re-
surrectionis in corpe glorioso pfectius et altius q̄ ceteri. qō
tñ non legitur de quo valde admirandū videtur.

¶ Magister.

¶ Verum ē q̄ visio btifica succedit fidei sicut et ap̄hēsio spei
et fruitiō caritati. put doctores tradūt. hoc tamē intelligitur de
btis in statu glorie exñtibus vbi p̄mia sortiūtur correspōdēter
ad virtutū merita. Ꝑz in hoc casu beata virgo nec apostoli nō-
dum erant in terminis vite gloriose sed adhuc in via. vnde
visio xp̄i tempore sue resurrectōis non fuit data apostolis
et mulieribus huiusmodi in p̄miū. ꝑ potius dabatur eis ad
excitādā eoꝝ fidē ut p eā vlterius mererētur. Nec quidē visio
non requirebatur isto modo ad pfectionē virginis gloriose
q̄ fidem pfectam iam habebat ut dictū est. Quod autē dicis
q̄ talis visio licet nō requirētur ei ad fidei excitatiōnē seu cō-
firmatiōnē. erat tamē opportuna ad gaudium et consolatiōnē
spiritualē in ea causandā. Ad hoc dicendū. q̄ si talis visio ad
maiorē pfectionē v̄ginis gloriose in hac vita existentis vel
etiam ad maiorē ipsius consolatiōnem spiritualē req̄rebatur
nichil p̄hibet concedē q̄ xp̄us ei apparuit tempe resurrectio-
nis in corpe glorioso. quod etiā nōnulli asserūt. ut patet de
autore libri qui flos sanctoꝝ nominatur q̄ asserit xp̄m appa-
ruisse v̄gini gloriose tempore resurrectōnis. Ad quod aliq̄s
rōnes assignat. Nec obstat q̄ de hoc nichil in sacris euange-
liis ꝓ hystoriis ponatur. dēm ē enim ꝑ q̄ multa gesta ad di-
gnitatē v̄ginis gloriose ptinētia fuerūt ꝑtermissa in sacris
scripturis ꝓpter ipsius summā humilitatē ꝑm quaꝝ ista non
placebāt publicari ut iam dictum est. Et si bñ consideras tā
pfectō fidei v̄ginis glōse q̄ impfectō fidei apl̄oꝝ et aliorum
qui xp̄m post resurrectionem viderunt ad ecclesie eruditionem
seu vtilitatem proficiunt.

¶ Caplm. x. In quo ostēditur q̄ tā pfectō fidei v̄ginis glo-
riose circa resurrectōnē xp̄i q̄ etiā impfectō fidei apl̄oꝝ circa
idem conuenīēs fuit ad ecclesie vtilitatem.

¶ Discipulus.

Hoc quod vltimuꝝ dicis scio q̄ tam pfectō fidei v̄ginis

glorioſe q̄ reſurrectōnē pfcē credidit ſine hoc q̄ xp̄m videret ſenſibiliter. nec etiā hāret angelicas reuelacōes. q̄ impfectio fidei diſcipulorū q̄ tonec xp̄m poſt reſurrectōnez viderēt non crediderūt ad ecclie vtilitatē pficiūt. hoc p me ſiderare non valeo. Cū enim pfectō ⁊ impfectō alicuius rei ſe habeant ut oppoſita. ſi vnū ē vtile alicui reliquū inutile ē ſibi. p locū ab oppoſitis iudicandū eſt. vnde oportz q̄ vlterius mihi aperias conſideracōnē tuā p̄dictam.

¶ Mgr. ¶ Ad hoc q̄ petis vltius declarādū oportz te attendere. q̄ ſicut in manifeſtacōne ſpūs ſancti p gratias gratis datarum diuerſitates deus in ecclia ſua diſpoſuit aliquas diuerſitates graduū ſeu adminiſtrationuz in hoīb⁹ ad ſue ecclie vtilitatem. ſic ſuo modo in manifeſtacōne reſurrectōis xp̄i deus diſpoſuit ut non vniformiter facta eſſz ommbus ſz diuerſimode. quod totum cedit in ecclie vtilitatē. quod ſic patet. Nam de primo ſcz de manifeſtacōne ſpiritus ſancti dic̄ prima corinth. xij. ¶ Unicuiq; autē datur manifeſtacō ſpiritus ad vtilitatē ſcz ecclie. alij ſermo ſapiēcie. alij aūt ſermo ſcientie. alij fides. ⁊c. ¶ Conſequēter etiā de hoc ibidē dicit quoſdaz poſuit deus. ſ. in ecclia apoſtolos. alios pphetas. alios vero doctores ⁊ hmōi. Que quidē diſtinctōes ſeu diſtribucōes vtiliores fuerūt in ecclia q̄ ſi oēs vnus et eiuſdē officij eſſent. Sicut etiā in corpore aīalis vel humano vtile ē ut mēbra ſint diſtincta que diuerſa exerceant officia q̄ ſi tantum vnum mēbrum eſſz. ut apoſtolus p extenſuz in p̄dicto capitulo doct. Sic ſuo modo ſentiēdum ē circa manifeſtacōnē xp̄i reſurgēntis. Ad q̄ō attendēdū. q̄ ſicut Dyonſius dicit in libro de cel. ierarch. Lex diuinitus inſtituta talis ē ut a deo īmediate diuina ſupioribz reuelētur quibz mediātibz deferātur ad inferiora. Et loquitur de hijs q̄ ſūt ſupra naturā. Et q̄ ea que ptinēt ad futuram gloriā naturalē hoīm cognicōnē excedunt. q̄ q̄ō oculus non vidit preparauit deus diligētibus ſe. yſaie. lxiiij. ideo reſurrectio xp̄i non omni populo manifeſtata ē ſed quibuſdam quoꝝ teſtimonio deferretur in alioꝝ noticiaz. iuxta illud actuū. x. Dedit euz ſcz xp̄m manifeſtum fieri. ſ. in reſurrectione. non omni populo ſed teſtibus p̄ordinatis a deo. vñ reſurrectō xp̄i diſcipulis et mulieribus p angelum reuelata ē. ſicut et alia miſteria diuina legūtur p angelos utplurimum reuelari. vñ licet de maria magdalena legatur Marci vltimo.

Resurgēs dñs mane prima sabbati apparuit primo mārie magdalene ipsa tamē antea habuit ab angelo reuelacōnez de dominica resurrectōne Math. xxviij. Discipuli etiam non eodem modo habuerūt cognitionē resurrectōnis ut patet de Thoma qui plus alijs dubitauit iohannis xx. caplō. beata vēo virgo non ab angelo neq; ab hominibz noticiā resurrectionis legitur habuisse neq; etiam p aliqua signa sensibilia. Et sic dicendū ē q' noticiā resurrectōnis habuit immediate a deo p fidez suam pfectam a deo infusam. Et sic patet primū sc; q' manifestacō resurrectōnis diuersimode facta fuit diuinis. Scōm vēo patet sc; q' hmōdi diuersitas manifestationis circa resurrectōnez xpi facta est conuenienti modo. Nam hec manifestacō scilicet resurrectōnis xpi ē conformis ad manifestacōnē sui am in statu bītudinis. nam sicut ad visionē beatam omnes pueniūt p auditum fidei. ita ad visionē xpi resurgentis pueniūt homines p ea q̄ ab angelis prius audiuerunt. Tercium patet. s. q' manifestacō sic facta cedit in vtilitatem ecclie. Nam apostoli et alij discipuli fuerunt a deo ordinati ut essent in testes resurrectōnis oīi populo ut iam dictuz ē. Constat autē q' testes quilibet speciāliter aliōs res videntes magis suspicari possunt de veritate testificandi q̄ illi qui diuinitus et particulariter singula scrutātur. vñ deutero. xix. de quodā facto quod p testes erat sciēdū legitur. Quere sollicite et diligēter rei veritatē pspecta. ꝛc. Et j. iohis. i. de apostolis gesta xpi testificāns hz dicit. Quod auribz audiuimus q̄ vidimus oculis nris. quod pspeximus ꝛ manus nre otrectauerunt. ꝛc. Et ideo ex incredulitate discipulorū quam prius habuerūt testimonia eorū postq̄ fuerunt cōfirmati efficaciora fuerūt. vñ Aug⁹ dicit. q' dubietas thome magis pfecit ī testificacōnez resurrectōnis q̄ credulitas magdalene q̄ cito credidit. Thomas enim dubitādo vulnerū cicatrices tetigit ꝛc. Fuit etiā manifestacō sic facta ad vtilitatez ecclesie. quia ex tarditate discipulorū in credendo secutū fuit q' xp̄us aperuit eis sensū scripturarū lucē. xxiiij. caplō. ex qua sc; sensuz aptione secutum ē q' apostoli ꝛ alij discipuli eorū veri successores scripturarū sacrarū misteria in suis doctrinis et pdicationibz aperuerūt seu exposuerunt.

Capitulum. xj. In quo ostenduntur quedam q̄ ad ordinē

manifesta cōmis circa resurrectōnē xp̄i ptinēt. Ex quibꝫ conclu-
ditur. q̄ ad btām v̄ginē nō ptinebat mitti ad resurrectōnē
annunciandā propter excellētiā sue dignitatis.

¶ Discipulus.

QUarta ista q̄ dicis amplius vellē informari. eo q̄ prima
facie dicta tua nō vidētur consonare hīs q̄ in sacra scri
ptura tradūtur. Et primo in hoc quod dicis q̄ de lege
dīnitus instituta ē ut a deo ea q̄ sūt supnaturalia nnmediate
supioribꝫ reuelētur quibꝫ mediātibꝫ deferātur ad inferiores.
qđ̄ non videtur consonare sacris euāgelijs in manifestacōne
resurrectōnis xp̄i de q̄ nunc agimus. Primo enī fuit manife-
stata resurrectō mulieribꝫ ꝛ p eas postea aplis. ostat autē q̄
mulieres nō sūt dicēde aplis supiores. Ꝛ tē btā v̄go ceteris san
ctis ē supior. vñ si ei nnmediate a deo fuit reuelata resurrectō
xp̄i p suā fidē pfectā ut tu asseris. seqūtur q̄ p eā debuiss̄ deferri
manifestatio resurrectionis ad apostolos et ceteros. quod
tn̄ nunq̄ legitur.

¶ Magister. ¶ Ad primū dicendū. q̄ reuelatio
facta mulieribꝫ de resurrectōne xp̄i nō fuit ad hoc ordīata ut de
ea testimoniū ferrēt publice p̄dicādo. hoc enī nō conuenit mu-
lieribꝫ. iuxta illud. i. corinth. xiiij. Mulieres in ecclīs taceāt. Sꝫ
eis fuit manifestata resurrectō ut de ea p̄uatim domestice apo
stolos instruerēt. Qđ̄ fm̄ fuit fm̄ Ambrosiū. ut mulier q̄ pri
mo initiū mortis ad oēs dētulit p̄ma etiā vitaꝫ resurgētis xp̄i
in gloria nūciaret in quo adeptū est femineū genus ignomi-
nie absolutionē ꝛ maledictōnis repudiū. et in hoc etiā q̄ mu-
lieribꝫ p̄us fuit facta manifestacō resurrectōnis q̄ aplis ostē-
ditur q̄ quātū ad statū glorie ptinet nullū detrimētū patietur
sexus femineus. ꝫ si maiori caritate feruebūt maiori etiā glia
in visione dīna potiētur. Et ideo muliēs q̄ deū artius amauē-
rūt intantū ut ab eius sepulcro discipulis recedētibꝫ non re-
cesserūt p̄mo viderūt deū in gloria resurgentem. quā quidem
gloriā etiā apostolis annunciauerunt.

¶ Discipul⁹.

¶ Hec responsio tua fortificat sed̄ am'racōnē meā in qua di-
cēbā q̄ ad beatam v̄ginē ptinebat ceteris resurrectōez quā
a deo immediate p fidem pfectam habuerat annunciare. qđ̄
ex hīs que mod̄o dicis amplius ostēditur hoc ipsi ptinuisse.
Tum ex hoc q̄ ad ipsam solā ptinet maledictōnē euadatam

euacuare. Cãtat enim ecclã in ymno btẽ virginis. Quod eua tristis abstulit tu reddis almo germine. ⁊c. tu ex feruẽtiori caritate quã creditur hãre sup ceteros nõ obstãte q ad sepulcrum nõ accessit rõmbo supdictis. vñ vidꝛ q rõnes quas allegas ad solucõnẽ primi dubij sedã videtur fortificare.

Magister.

Omnes tres rõnes tuẽ quibꝰ tibi vidꝛ q ad btãm v̄ginẽ pertinuissꝫ resurrectõnẽ dñi cã annũciare aplis ⁊ ceteris soluipñt p vnũ mediũ. Ad qõ scire debes. q circa missionẽ angelorum a deo ad exteriora annũciãda diuersimode opinati sunt. fuerũt enim quidã dicẽtes q angeli superiores sp deo assistũt sic ut ad exteriora annũciãda nunq̃ mittãtur. ad qõ hñt aliquas aũctates scꝑture ⁊ sanctoꝝ q̃ hoc vidẽtur sonare. Quidã v̄o dicũt q omnes angeli tã superiores q̃ inferiores de oũi lege ad exteriora nũciãda a deo mittũtur. ad qõ etiã hñt auctoritates q̃ hoc vidẽtur sonare. Sũt etiã alij q̃ vidẽtur quasi medij inter pdictos. dicũt enim q angeli inferiores ex officõ pprio omuniter ⁊ frequẽter mittũtur ad hmõdi exteriora nũciãda. sꝫ angeli superiores nõ mittũtur nisi rarissime ⁊ quasi ex dispsacõne dine, put ista latius tractãtur in .ij. sñaꝝ. dis. x. Quibꝰ ostenderatis ad ppositũ dicẽdũ q btã v̄go tã excellẽtis dignitatis ẽ ut omnia excedat agnina angeloꝝ tã superiorꝝ q̃ inferiorꝝ. Idcõ nõ ptꝫ ad eã mitti ad exteriora nũciãda. essꝫ enim qõdammõ derogatoriũ sue maxie dignitati.

Discipulus.

Non modicũ miror de tua responsione pdicta in qua dicis q ad superiores angelos nõ ptinet mitti seu frequẽter mitti, pter eoꝝ magnã excellẽtiã. et adhuc vlterius dicis q essꝫ derogatoriũ dignitati btẽ virginis ad exteriora nũciãda mitti. Quãtũcuq; enim angeli superiores precemineant dignitatis excellentia et etiam virgo gloriosa que super omnes angelos est nunquã adequari possunt in excellẽtia xp̃o filio dei. absit videmus tamẽ cum hoc q ipse filius dei missus ẽ in mundo a deo. dicit enim aplus ad galat̃. iiij. At vbi venit plenitudo temporis misit deus filium suum factũ ex muliere. Et sic in aliis locis q̃plimis. Quid ergo miruꝫ est si superiores angeli et etiam ipsa virgo gloriosa a deo mittatur. cum dñs eoꝝ legit̃ mitti. Et ideo magis videtur tenẽduꝫ cũ aplo qui vult̃ saliter de angelis dicit. Nonne omnes sũt administratorij spiritus in

ministeriū missi ad hebreos .ij. capl'o .vñ' ex hoc non habes q̄ ad v̄g mē gloriosam nō p̄tiebat mitti ad resurrectōnē xp̄i nūciandā. ¶ Magister. ¶ Hec racō tua p̄ma facie videtur o tinere aliquid veritatis .et etiā magister m. ij. dist metōe sup̄ dcā rōnem tuā tangē videtur .dicit enim ibidē sic .¶ Nec debet mdignū videri si et supiores mittūtur .cum ille qui creator est ommuz ad hec inferiora descenderit .hec ille. Si tamē differētiam inter finē missionis angelor̄ et finē miss sionis filij dei in sacris eloquijs scrutatus fueris manifeste re peries q̄ tua ratio nō habz hic locū. Missio enim filij dei ordi nata est p̄cipaliter ad redemptōnē totius hūani gn̄is .qō quidē opus excedit capacitatē cuiuscunq; pure creature .nulli enim pure creature omumcabilis essz reder̄ p̄cō actiua gn̄is humani .sicut nec iustificatio vnius imp̄j singularis qō mi nus ē .vnde eccia in collecta dicit .Deus qui omipotentiā tuam parcēdo maxime et miserādo manifestas .Et ideo Augustin⁹ dicit sup Johannē .q̄ maius opus ē ut ex impio iustus fiat .q̄ creare celū et terram .Cuius ratio ē .nā iustificacō terminat ad bonū eternū diume p̄ticip acōnis .creacō vero celi et terre terminatur ad bonū nature mutabilis .vnde nō solū ad redē p tionē humanā sz etiā ad iustificationē imp̄j oportet mitti diuinā p̄sonaz .vnde aplus cū dixisset .misit deus filiū suū .et c̄. statim subiūgit .ut eos qui sub lege erāt redimēt .et c̄. Ex quo manifeste patet .q̄ missio filij dei p̄cipaliter ordinata ē ad redēptionē hūanā .ad quā nō suffecisset missio cuiuscūq; pu re creature .Secus ē de missiōe q̄ ordinatur ad exteriora ānū cianda talis enim missio nō excedit capacitatē angelicā nec etiam humanā .vnde racō tua in hoc non videtur valere .Nec etiam magister in v̄bis allegatis videtur p̄cedē serioſe .sed disputatiue tm̄ .Et ideo racō mea prius dicta stat in suo valo re .s. q̄ angeli supiores ad exteriora annūciāda non mittūtur nisi forte rarissime .qō osonat huic qō legitur dan̄ .vij .Milia miliū assistebāt ei et decies milies cētena milia assistebāt ei .et ideo de btā v̄gine q̄ excedit in dignitate oia angelor̄ agmi na quemēter dr̄ q̄ non debebat mitti ad annūciandū exteri ora .Et sic ex dictis in hac pte excitare debes deuotionē tuam ad virginē gloriosam sup̄ omnes sanctos qui in celo sūt citra xp̄m qui sanctus sanctor̄ est .

¶ Capitulum .xñ. In quo ostenditur q̄ deuotio eiusdē cuiuslibet fidelis excitari debet ad virginem gloriosam super omnes sanctos citra xp̄m qui sanctus sanctorum est.

// Discipulus.

Dic mihi quomodo ex p̄missis colligit̄ q̄ deuotio circa virginē gloriosam sup̄ omnes sanctos citra xp̄m qui scūs sanctorū ē excitanda ē plus q̄ ad ceteros sanctos. Immūitas enī scōr̄ maximā dignitatē scitatis videre includē. sicut bonus vniuersi diximus est q̄ bonus alicuius singularis ut in primo etc. ico.

// Magister. ¶ Si vniuersitas scōr̄ accipiatur simpliciter put sonat oportet q̄ ipa includatur nō solū btā vgo ſ̄ etiā ipse xp̄s qui ē sanctus sanctorū. Sed si vniuersitas scōr̄ intelligatur p̄ter xp̄m et virginem gloriosam tenendum videtur q̄ ad ipsam virginē gloriosam deuotio fidelis promptior di esse q̄ ad alios sanctos p̄ter xp̄m. Quod potest ostēdi p cōsideracōnē deuocōnis que inter homines esse consueuit. Videmus enim q̄ hōmes qui sunt sb̄ aliquo sūmo rege cui regi aliqui principes magni ꝓpinquius subsūt omūter ꝓmptiores sūt ad obsequia illius principis quē credūt hē duas oōnes. Prima est q̄ dñs ille sit magis paratus ad audiendum p̄ces seu supplicacōnes subditorū. sicut patet de Absolō q̄ attraxit cor totius populi ad suiēdū ei eo q̄ informauerat eos q̄ erat magis paratus ad audiēdas seu exaudiēdas peticōes suas q̄ aliq̄s alius ex pte regis .ñ. Reg. xv. Scōa ē q̄ dñs ille credatur esse magis dignus seu aptus ad consequēdū effectus p̄dictaꝝ supplicacōnum seu precū apd̄ suū regē p̄dēm q̄ alius. ut patet de Adonia qui volēs consequi quādā petitionem a rege Salomone petiuit a matre regis q̄ hoc impetraret a rege dicens. precor te ut dicas regi neq̄ enim tibi negare quicq̄ potest. iij. Regū. ñ. Constat aūt q̄ vgo gloriosa potissime habet primā condicōnem ex sūma humilitate sua quā supra diximus esse heroycam. s. dimiā scōm quā mtelligitur illud. Respexit humilitatem ancille sue. rē. ut sup̄ de ipa expositum est. Ideo de ipsa inter ceteros credēdū est q̄ promptior sit ad audiēdos clamores seu p̄ces pauperū sua intercessione indigentiū q̄ ceteri sancti. eo q̄ eius humilitas ut dictū est ē tāta q̄ magis accedat ad similitudinem diuine humlitatis. De deo aūt legitur in psalmo. Quia nō spreuit

neq; despexit clamores pauperū sed cū clamarent exaudiuit eos. Scōam vero oditionē credendū est ipaz hre potissime ex sua fide pfectissima sm quā d cm est ei. btā q credidisti re. ut supra expositū est. Cōstat aūt q p verā fidē redditur hō dignus ad hoc ut petitiones eius etiā si sint valde difficiles a deo exaudiātur. vñ Math. xvij. Si habueritis fidē sicut granum sinapis dicetis mōti huic trasi trāsibit. Fides aūt gloriose vgimis grano sinapis ꝓprissime opatur. nā sup p dictū verbum euāgelij glosa sic ait. Fidē pfectā grano sinapis opat q in facie humilis est in pectore feruēs. hec m glosa. Cōstat autē ex p dictis. q cū fides btē vgmis pfectissima est ꝛ coniuncta sue maxime humilitati. q de ipsius fide ꝓpe deb; intelligi illd verbū euāgelij supradcm. s. si habueritis fidē ut granū sinapis Vnde de illa ofitendū est p cipue q valde grauia et difficilia ficut est mōtes transferre de loco ad locū. a deo p fidē quā habuit pfectissimā sue humilitati oiunctā impetrare possit. p sertim cū etiā sup hoc hz erga deū maternā vigmitatez. ꝓpter quā p sumendū est q sibi nō negauit xps quicq; ut in aūcta te allegata. in. Regum habetur. Merito igitur ppli xpiani ad ipsaz tāq; sm gl'are pronā ꝛ aduocatā recurrūt. Ad bonū autē aduocatū ptinet necitates sue ptis circūspicere ꝛ eis etiā nō requisitus ꝓuidere. vñ bernhardus in quodaz sermone de ipsa vgine gloriosa dicit. Quid mirū si inuocata adest q etiā non vocata presto est. Et hec carissime discipule tibi sufficiāt circa p dicta in hac distinctōne.

Distinctō tercia de scrutinio scripturaꝝ circa quedā q̄ ad sacrosanctū sacramentum altaris ptinēt · q̄bꝫ fideliū deuotio ad ipsius veneracōnē excitari debz · Et continet · xvj · capitula ·

¶ In primo capl̄o ꝓponitur a discipulo q̄dā admiracō circa sacrīm altaris in quātū ē viaticū spūale fidelū in hac vita existētiū · sicut olim mānā viaticū fuit pribꝫ in deserto pegrmātibus · Ad quā rndetur p magistrū ·

¶ In · ij · capl̄o discipulus q̄rit quō intelligatur refectōnē spiritualē in hoc sacro fieri · Ad qō rndetur a magistro p similitudinē refectōnis spūalis ad refectōnē corpalē ·

¶ In · iij · capl̄o ostēditur q̄ effcūs huius refectōnis spūalis quo ad vitā spūalē assimilatur effectibꝫ refectōnis corpalis quantū ad vitā corporalem ·

¶ In · iiij · capl̄o ostēditur q̄ effcūs huius cibi sūpceleſtis in spūalibꝫ assimilatur effectibꝫ illi⁹ cibi celestis · s · mānē i corpalibꝫ ·

¶ In · v · capl̄o ponitur q̄dā alia admiracō discipuli circa sacramētū altaris · q̄ quidē admiracō ab infidelibꝫ extra fidē nr̄am obloquētibꝫ obici solet · Quā admiracōnē ibidē mḡr soluit p quādā distinctōnē miraculoꝝ quā ibi ostēdit ·

¶ In · vj · capl̄o vlterius redditur ratio quare circa hoc sacramētū nō fiūt freqnter visibilia miracula sicut olim fiebāt circa archā testamēti · et hmōdi ·

¶ In capl̄o · vij · ostēditur q̄ ex occultacōne maxiꝫ miraculoꝝ q̄ in hō sacro otinētur dulcedo spūalis seu deuocō in mente debite sumentiū accrescit ·

¶ In · viij · capl̄o ostēditur q̄ licet in hoc sacramēto memoria passionis xp̄i celebratur · nichilominus dulcedo seu delcātio spūalis in recte ip̄m sumēte sentitur ·

¶ In · ix · capitulo redditur ratio quare rep̄sentacōnes omnium fūt delcābiles · Et cōsequēter ostēditur q̄re rep̄sentacōnes in hoc sacrāmto abscondite in recte sumente fūt maxime delectacōnis seu dulcedinis ·

¶ In capl̄o · x · ponitur q̄dā alia admiracō a discipulo circa hō sacrīm put ē sacrificiū · Et ibidē soluitur a magistro ·

¶ In capl̄o · xi · declaratur q̄ triplic iter intelligi debz implecō legis p xp̄m · et q̄ xp̄s legē impleuit in instōne huius sacramēti put est sacrificiū · et ibidē tractatur de triplici cā sacrificioꝝ antiq̄ legis et de errore Rabbi Moisi circa reddēdā cām sacrificiōꝝ

¶ In capl'o. xij. ostēditur q̄ xp̄s legē impleuit circā sacrificiū scōm triplicē eius cām faciēdo quod lex iubet qui est p̄mus modus implendi legem.

¶ In capl'o. xiij. ostēditur q̄ xp̄s impleuit legē sacrificiōꝝ antiquoꝝ suppletdo in eis qđ deerat q̄ est scōs modꝰ implēdi legē.

¶ In capl'o. xiiij. ostēditur qđ dictū est m. pxio p̄cedēti capl'o p aūctē psalmiste in p̄s q̄ incipit. Deus deoꝝ dñs locutus ē. nō obstātibꝰ cauillacōibꝰ hebꝛoꝝ. Et finaliter concludit q̄ xp̄s instituēdo ħ sacrificiū impleuit legē sacrificiōꝝ ātiq̄ꝝ suppletdo qđ deerat. qđ est tercius modus implēdi legē.

¶ In capl'o. xv. ostēditur q̄ in mstōne huius sacrī seu sacrificij xp̄s legem impleuit implēdo ea q̄ m hoc fuerūt in antiquo testam̄to p̄nūciata seu p̄figurata.

¶ In capl'o. xvj. agitur de multitudine noīm huius sacrī que multitudinē effectuuz eius salubriū denotat ex qua excitari debet deuotio ip̄m spūaliter sumentiū.

¶ Capl'm. j. in quo ꝓponitur a discipulo quedā admiracō circa sacrm altaris qđ ē viat cū spūale fidelū in hac vita existētiū sicut olim māna viaticū fuit p̄ribꝰ in deserto pegrmātibꝰ. Ad quā respondetur p magistrum.

¶ Discipulus.

Inuenti sūt sermones tui et comedi eos. et factū est verbū tuū in gaudiū z letitiā cordis mei. Iere. xv. Dico enī ħmones tuos supdictos de excellētia ỽ gimis glorioſe de ipius ỽ tutū pfectōe me o mediſſe. q̄ tanq̄ cibus suauissimus interiora mea hmōi ħmones ingressi sūt cor meū letificātes et deuotionē meā quātū fragilitati mee possibile ē in ipa mỽ gimē glorioſa excitarūt. Nūc aūt ad quedā alia q̄ in corde meo ut pbleumata ỽ santur. desiderans a te de illis illuminari sicut de supdictis tibi sequentem ꝓpono admiracōnē que talis est. Scrutans enim scripturas repio q̄ cū olim deus populo suo p deserta transcūti de cibo celitus eis prouidit. s. de manna. multa magna miracula in ipso seu circa ip̄m cibum visibiliter opatus est deus ut hētur exo. xvi. ut puta q̄ vnuſquiſq; colligebat certā mensuram q̄ dicebatur gomor. p quolibet sic q̄ q̄ amplius colligebat nō plus inuenebat q̄ qui minus. ħ solū ħm mensurā supdictā iuxta numerū familie quilibet repiebat. Item q̄ si ex eo pro

manere relinquebatur putrifiebat nisi solū in die sexta in qua duplex gomor colligebatur cuius medietas remanebat p die sabbati in qua nō descendebat māna. Itē q̄ p̄dicta mensura .s. gomor remānsit in tabernaculo mirabiliter forma sine alia q̄ putredine p totū tempus usq; ad destructionē templi ut patet p p̄dictū caplm. ubi deus mandauit q̄ reseruaretur in vase prae custodia in generationibus futuris. Itē q̄ habebat plures sapores et diuersos ōm hōm placitū sumentū iuxta illud sapiētie. xvi. capl'o. vbi dr̄ de māna. Dñe dulcedinē tuā in se habētē. Repio tū q̄ in lege gratie deus prudit populo suo de cibo supercelesti incomparabiliter superexcellētiori q̄ māna. qō patet ex operatione rei vtroq; cibo attentare. In manna enim obtinebatur res corruptibilis. in cibo vero supercelesti scz in sacro altaris res incorruptibilis obtinetur .s. verū corpus xp̄i glorioso suo deitati personaliter vnitū. Maxima igitur admiratiōe dignū vidr̄ q̄ in cibo corruptibili scz manna tot miracula tam magna et tam obtinua visibiliter occurrerint. et tamen in cibo supercelesti incorruptibili nulla miracula visibiliter apparent. Circa qō primo a te illuminari nō eni dubito quam hmōi diuinas racionē habeat michi occultā quā credo tibi esse manifestā.

Magister.

Ad huiusmodi admiratiōnē tollendā aliq̄ sūt p̄mittēnda. Quorū vnū ē q̄ si scrutatus fueris diligēter scripturas reperies q̄ sapia dei que omnia disponit suauiter cibos disposuit diuersos diuersis hōnibus ōm diuersas temporū varietates. put temporū opportunitati iuxta diuersos hōm status cōgruebat. iuxta illud psalmiste. Oculi omnium in te sperāt dñe et tu das escam illorū in tempore opportuno. Quod sic patet. Nā adam in primo parēti in statu innocentie existēti fructus omnium lignorū paradisi qui suaues et pulcri erant p̄ter q̄ lignū scientie boni et mali dedit in escam seu in cibum generatiui. qui quidem cibus illo tpe hominem operebat. Inter illa eni ligna q̄ sibi fuerūt cōcessa in cibū lignū vite obtinebatur. p cuius esum poterat non mori ut habetur genesi. Cōsequēter vero cū adā lapsus fuit in peccatum q̄ in nocentie statū p didit et a paradiso fuit expulsus aliter fuit disposituū de cibo suo. .s. ut de terra maledicta cum labore et sudore vultus sui ederet panē et herbas terre germinātis tribulos et spinas genesi. iii. vnde sicut in statu innocentie rectissimo in quo ratio superior soli deo obediebat et voluntas cum

ommibꝫ viribꝫ inferioribꝫ solū rationis recte sine impedimē
to imperiuꝫ seqbatur cibus ei correspondens erat suauis et
absqꝫ labore et sudore vllo acquisitus et mortalitatis necessi-
tatē non habens. Sic in statu lapsus vbi ratio supior humā
na ab obedientia dei recessit et vires inferiores imperio rōnīs
resistebāt. cibus laboriosus et tristis cum necessitate morien
di correspondebat. qui quidem cibus solus humano generi
p totā primā etatē vsqꝫ post diluuiū fuit accessus. postea ve-
ro tēporis defectibꝫ peccatoribꝫ a terra p diluuiuꝫ edificato
altari a noe sup qō holocausta mūdoꝝ animaliū deo obtulit q̄
odorē suauitatis deus acceptauit. Noe et filij eius bñdicens
oīa aīalia eis dedit in cibuꝫ. vñ cui antea olerū fructus terre
solū licebat comedere. deceteto oīa animantia in cibū hēli-
cebat. ut habetur gen. ix. Languescente enī hūana natura p
ipsū diluuiū oportebat ip̄ius cibū aliqualiter fortificari. In
exitu autē israhel de egipto quādo deus sepauit filios adā sic
ut aliq̄s ſ. filios israhel suo cultui legi applicāret eos p lon-
gā solitudinē vbi non erat semen serenti neqꝫ pānis comedē
ti ad terrā fructiferā et lac et mel fluentem deduceret oportuit
ut eis p̄uideret de alio cibo quem sine labore et sudore vultus
possent colligē. s. de mānā. ne forte fame deficerent in via tā
sterilis et plena ut habetur Exo. xvj. Qui quidē cibus sic miracu
lose traditus et miraculoꝝ multitudine ut p te dictū ē fulcitus
ꝑpe opterebat ꝑphā illi. Tum ut p euidētiā atqꝫ freqñtiā mira-
culoꝝ visibiliter circa illū cibū ꝓtingentiū eoꝝ fides q̄ valde
debilis et vtibilis erat ut patet in diuersis locis scripture p̄h
firmior et stabilior redderētur. Tū ut p experimentū quotidie cō-
probaretur an recte ambulassent in lege dñi. legit enim exo.
xvj. ubi s dixit dñs. Ecce ego pluam vobis panē de celo. e-
grediatur ꝑplus et colligat q̄ sufficiūt p singl̄os dies ut tēptē
eūr trū ambulet in lege mea an nō. Ex quo p̄z q causa quare
p singulos dies deus voluit p̄uidere illi ꝑphō de pane et non
simul p quolibet anno vel aliquo magno tpe fuit ut cotidie
temptarētur an legem dei seruarent an non. Que quidē tēpta
tio non est intelligenda sic q deus vellet p hoc scire aliq̄d qō
prius ignorabat. absit. sed ut alijs patefieret et potissime si-
bipsis qui videntes p experientiam debilitatez sua adiutorium
peterēt diuinū. Vnde in glosa. Tempta cō ista ē ut ipis ostē-
deret quō humiliores fiāt ad petendū adiutoriū et ad noscēdū

tri gratiã. hec in glosa. Talis enim cibus ꝓprie ptinebat illi ꝓlo rudi ⁊ incredulo ꝙ quẽ cibũ infirmitas qualescẽt in fide. et incredulitas puerorũ ꝓfecẽt. Cũ autẽ ad terrã ꝓmissiõis accessissent ⁊ de eius frugibꝫ comederẽt cessauit mãna ut habetur iosue. v. capl'o. et extũc ceperũt uti frugibꝫ terre chanaan sicut ⁊ alie nacões mũdi fructibꝫ terre vescebãtur. differẽter tñ quãtũ ad aliq̃d. Nã illi ꝓlo tã fecũditas terre ꝙ sterilitas pendebat ex meritis ꝓpriis vel demeritis ut hẽtur leuit. xxvi. et deut. xxviii. Nõ aũt hic otigit alijs nacõibꝫ oũiternam Math. v. capl'o. Deus solẽ suum facit oriri sup bonos et malos ⁊ pluit sup iustos ⁊ iniustos. Quia ut dr ecc. ix. capl'o. Ꝑmũle aq̃ vemũr iustor impio. qõ intelligit quãtũ ad ipam ssam bonoꝝ ⁊ maloꝝ palũ. nõ aũt quãtũ ad finẽ ut in ꝑma ꝑte arti. vltio. Ꝑñ populus ille q̃ carnalis erat ꝓmissis ꝓñtibꝫ huius vite inherebat. et sic oportebat ut cibus illoꝝ scõm sua merita ⁊ demerita eis affluẽt. Cũ autẽ venit plenitudo tẽporis in quo ꝓlis dei nõ tpalia bona ꝓmissa q̃ vilia sũt ⁊ momẽtanea ꝛ ꝙ bona spũalia duceretur ad eterna. oportuit ut tali ꝓlo cibus daretur supnaturalis ⁊ celestis ꝙ cuius mãducatione spũalẽ vita spũalis nutriretur sic ut mãducãs nõ moreretur meternũ. s. morte spũali. Ꝑnde saluator ꝙ parãs hunc panẽ alteri qui datus fuit ꝑribꝫ iohis. vj. sic dicit. Non sicut mãducauerũt ꝑres vr̃i manna ⁊ mortui sũt. q̃ manducat hũc panẽ viuit meternum. Si igitur ꝑ dcã ofidẽs sane muemes q̃ dna sapia disposuit dare cibũ ꝓlo suo ꝓportionatũ, put ⁊ tuũ ⁊ tẽporũ diũtitas req̃rebat. nõ g̃ in cibo supcelesti. s. eucaristia requirũtur miracula vtl biblia sicẽ in mãna. Mãna enĩ dabatur ꝓlo carnali tli cibo in digẽti rõmbꝫ supdcis. eucaristia vero ꝓlo spũali data ẽ qui tali pane ꝓpe nutrit ⁊ roborat.

¶ Capl'm. ij. in quo discipulus q̃rit quõ intelligatur spũalẽ refectõnẽ in hoc sacrõ fieri. Ad qõ rndetur a mgro ꝙ filitudinẽ refectõis spũalis ad refectõnem corporalẽ.

¶ Discipulus.

Scire desidero quõ ꝙ istũ panẽ supcelestẽ hõ nũtritur ⁊ roboratur. nõ enĩ credo q̃ hoc dicas ꝙ ssam panis et vinũ quibꝫ homies ꝓpe nutriũtur. que quidẽ substantia licet cũ osecracõne ssi illis speciebꝫ erat facta aũt osecracõne nichil remanet de substãtia panis et vini. sed solum eorum

accidentia q̄ sensibiliter apparent.

¶ Mgr. ¶ Nullo mod dubitādū est q̄ sacr̄m de quo agitur nō nutrit corpaliter p sūbam panis r vini q̄ ante cōsecracōz erant in sacramēto cū cōsecracōne facta cessinat ibi esse. nutrit tn̄ hoc sacramentū recte sumptū spiritualiter aiam r ip̄am reficit. vñ mgr in libro. iiij. di. viij. de hoc sacramento loquens ait. Recte viaticuz appellatur quia in via nos reficiēs vsq; ad patriaz pducit. Assimilatur enī refectō spūalis quā ℞ sacr̄m in homīe fidēli efficit refectōi corporali quā cibus corpalis in corpe aīali causat tam in modo refectōis q̄ in refectionis effectibz. Primū patet sic. Nā sicut sm ph̄m refectō corpalis efficit p tres vires naturales. sic q̄dammō sm veritatem fidei nostre tres v̄tutes supnaturales q̄dāmō p̄dcis correspondētes requirūtur in refectōne spūali. q̄d sic patet. Nā in refectōe corpali req̄ritur p̄mo vis naturalis attractiua. ñ enī cibus ex̄ corpus positus ad interiora loca refectionis apta quadam vi naturali attrahēt impossibile esset corpus refici ut est manifestū. Sc̄da vis q̄ requiritur ad refectōnē corpalē est vis retētiua. nisi enim cibus p attractōnē intra corpus positus retineretur p vim retentiuā nihil ad refectōnem p̄ficeret corporalē. Tercia vero vis q̄ requiritur ad refectōem corporalē est vis digestiua p quā nutrimētū assimilatur et vnitur nutrito. q̄ omnia ph̄us large ponit in libro de aīalibz. In refectōe aūt spūali de qua agimus requirūtur tres v̄tutes supnaturales. q̄ tribz viribz supdcis naturalibz quodāmodo correspōdētes assimilātur. Requirit enī in refectōne spūali v̄tus fidei supnaturalis que attractiua est credibiliū. nisi enim p v̄tutem fidei ea q̄ sūt extra mentem ad q̄s nec expiētia nec racō naturalis attingit ad ipsam mentem p assensiōnem fidei introducerētur nulla esset refectō anime spūalis. Per fidem enim in mente subsistūt ea q̄ non apparent ut ad Romanos. xj. Sc̄da v̄tus supnaturalis q̄ requirit ad refectōnē spūalem est spes. q̄ v̄tus retentiua est. Ea enim q̄ p fidē attrahūtur ad nostrā mentem nostre saluti ptinētia p virtutem spei retinētur. de qua virtute ad hebreos. vj. Confugimus ad tenendā appositā spē quaz sic̄ anchoraz aie habemus tutāz firmā. Tercia vero v̄tus supnaturalis q̄ requiritur ad refectōnē spūalē est virtus caritatis p quā ex nutriēte et nutrito sm similitudinē gratie vnū efficiuntur iuxta illud. j. Johānis. iiij. capitulo. Qui manet in caritate

in eo manet et deus in eo. Cuius oīno similis legitur de sumēte hoc sacrīm. vñ Johis. vi. cap'o. Qui mâducat meā carnē et bibit meū sanguinē. r c. Cōsiderandū tñ q quia spūalia nō pñt tm assimilari corpalibꝫ quī inter ea drīntia nō modica reperiat. ideo inter nutricōnē corpalē r spūalē q̄ꝫ q̄libꝫ terminatur in vnionē similitudis nutriētis cū nutrito est quedaz latā drīntia. Nā in refectōne corpali hec similitudo seu vnio pficitur p mutacōnē nutrimenti in similitudinez nutriti. in refectōe spūali non sic ſ pficitur p mutacōez nutriti in similitudinē nutriētis ſ ꝯ Aug' in psona huius sacramēti dic. Nō ego mutabor i te ſ tu mutaberis in me. Differūt etiaz iste refectōes in loco seu subiecto refectōis. Nam refectō corpalis fit in mēbris corporeis ut puta in stomacho epate vel vēis. refectō aūt spiritualis hoīnis nō sic. ſ in mente q est pcipua ps spiritualis hoīnis. ꝯ Aug'. loquēs ad manducantē hoc sacrīm dicit. Ad quid paras dentē r ventrē. para mentē credere mâducasti. hec ille. Ex quibꝫ habes quō refectio spūalis ꝺ siderari habet p similitudinē ad refectōnē corporalem.

¶ Caplm. iij. In q̄ ostēditur q effcūs huius refectōis spūalis quo ad vitā spūalem assimilatur effectibꝫ refectōis corporalis quantū ad vitā corporalem. ¶ Discipulus.

Habeo tue doctrinā tuā in p̄dcis q̄ ptinēt ad modū refectōis spūalis r etiā ad eius locū seu subiectū. Et vellē ut vlterius mihi declarares similitudines vtriusq; refectōis quātū ad effcūs vtriusq; eoꝝ put p̄us ꝓposueras.

¶ Magister. ¶ Ad hoc q̄ dicis attendere debes q sicut refectō spūalis assimilatur refectōi corpali quātū ad modū reficiēdi. sic mutantur similitudines i effectibꝫ q̄ ex vtraq; refectōe sequūtur. Omnez enī effcīm quē in busq; potus materialis facit quātū ad vitā corpalē. hūc totū facit hoc sacrīm q̄ tū ad vitaz spūalē. ut in iij. pte. q. lxxix. quod patz discurrēdo p aliquos singulares effcūs ex quibꝫ alij intelligi pñt. Est enī vnus effectus cōmunis r cuilibet bone refectōis corpalis augmentuz spūs vitalis tā in corde animalis q̄ in cerebro r hmōdi ex q̄ omnes vires naturales refocillātur. Qui quidez effcūs in nō viatico spūaliter efficit. Est enī effcūs huius sacrī ſm magistrū sniaz in q̄rto dis. xij. augmentuz virtutis scz caritatis. et posequēs gratie atq; oīm vtutū spūaliū quaz forma est ipsa caritas. Item refectōne corporali cōpleta nō cuia a corpore

animalis expellũtur·qđ̃ in nr̃o sacr̃o spũliter efficitur. Expellũtur enī p hoc sacr̃m a recte sumẽte oīa venialia pcĉa, put doctores tenẽt·spẽaliter Ambro·in·iiij·de sacr̃is·

¶ Discipul⁹· ¶ Qđ̃ in sũptione debita huius sacr̃i venialia dimittantur valde rōnabile ē· Sanguis enī xp̃i qui in h̄ sacr̃o realiter sumitur effusus ē in remissionē pc̃or· Scire tn̄ vellē cur mortalia nō dimittāt̄ in tāto sacr̃o in quo xp̃s plenus gr̃a realiter ōtinetur·cū tn̄ in sacr̃o baptismi in quo sola v̄tus xp̃i ōtinetur nō tm̄ venialia h̄ etiā orīg male pc̃m et oīa mortalia pc̃a dimittāt̄· Videtur etiā v̄ba xp̃i sonare de vtro q̄ sacr̃o q̄ oīa pc̃a in eis dimittāt̄· Sicut enim de baptismo dixit·q̄ crediderit ꝛ baptizatus fuerit saluus erit·marci·xvj· capitulo·p qđ̃ intelligitur dimissio oīm pc̃or̄ etiā mortalī· sine quor̄ dimissione nullus saluatur· Sic de sacr̃o eucaristie dicit Joh̄is·vj·Qui mād̄ucauerit hūc panē viuet in eternū· Vitā aut̄ ēternā nullus hab; cū pc̃o mortali·vnde t̄ p rationem q̄ p v̄ba xp̃i videtur q̄ etiam pc̃a mortalia in sacrām· to eucaristie dimittāt̄·

¶ Mgr· ¶ Si bñ ofide tasti p̄dc̄a exīpis habes rn̄sionē sufficiēt̄·Nā sicut in refectōe corpali digestiua tōliter corrupta nemo reficitur h̄ potius ex cibo incurrit magnā lesionē ꝺ cēte ipocrate q̄ in suis amphorismis dicit·Nō pura h̄ntes corp̄ora quāto magis nutriēt tāto magis ledet· Sic etiā ōtigit in refectōne spūali·q̄ cum existens in mortali pc̃o caritate caret q̄ est digestiua sp̄ualis ut dictum ē tūc talis nedū reficitur spūaliter sed nouū incurrit graue pc̃m·vnde qui mād̄ucat ꝛ bibit indigne iudiciū sibi mād̄ucat ꝛ bibit p̄ma cor̄ih̄· ·xj· Ille aut̄ qui hoc sacrām̄tū debite sumit oportz q̄ sit in caritate q̄ nō ꝺpatitur secum mortale pc̃m·et sic taliter sumēs sacr̃m nō h; mōlia q̄ ei dimittāt̄·et ideo solū ꝺ dimittē venialia· Verbū aūt illud qđ̃ allegas·s·qui mād̄ucauerit hunc panē ꝛ c·intelligitur de mād̄ucacōne spūali·de qua ut s̄ Aug· dicit·Crede ꝛ manducasti· Qđ̃ intelligitur p fidem caritate formatā· Non aūt intelligitur v̄bū xp̃i sup̄radem̄ de mād̄ucacōe sacrām̄tali tm̄ q̄ quid̄ mād̄ucacō etiā ab indignis qui iudiciū sibi manducāt ꝛ bibūt fieri posz· ¶ Discipulus·

¶ Do ceu lterius me rogo de filitudine refectōnuz p̄dictaz in alijs effectib⁹· ¶ Mgr· ¶ Sicut in refectōe corpali hoīs homo nō solū reficitur h̄ ꝛo fortatur et in suo robore firmatur

vnde ps. Panis cor hominis confirmet. sic in hac refectione spūali languor qui ex diuturna abundātia dīme vitiorum in viris iustis contingere seu fieri consueuit iuxta illud cantico. ij. fulcite me floribus q amore langueo. p debitū huius sacri vsū roborat̄. et ideo in figura huius sacri intelligitur illud. iij. regū. xix. qđ de helia legitur. s. Et ambulauit in fortitudine cibi illius vsq ad montē dei. Item in refectone corpali contigit q in corpore bñ dispositio refectone completa nedū quis reficitur ꝫ etiā impinguatur iuxta illud gen. vltio. Asser pinguis est panis eius. Qđ etiam contingit in refectone spūali p hoc sacrm rite facta. Crescit enī in fic sumēte mētis deuotio q pinguedo spūalis ē ꝑm hug. in quā tū ariditatē aie q quedā mdeuotio ē expellit. Et ideo ps. cū dixiſſ. parasti in cōspectu meo mēsam. qđ bñ pt intelligi de altari in quo hoc sacrm celebratur q vera mēsa dñi est statuī sb dit. Impinguasti in oleo caput meū. Qđ intelligēdū est de pinguedine deuotionis. Item sicut in refectōe potus naturalis. s. vinū cor letificatur iuxta illud. Vinum letificat cor hoīs. Sic hmōi potū supcelestē debite sumēs magnā letitiā attingit spūalē iuxta illud sapie. vij. Nō habz amaritudinē conuersatiō illius. Item sicut potū vini sumētes vltra sobrietatē ebrietatem incurrunt. sic et in hoc potu spirituali qui primos gradus caritatis. s. incipiētiū et proficiētiū trascendūt caritatis pfectōnē aliqliter attingūt ebrietatē quādā incurrūt spūalē vñ cantico. v. legit. bibite amici et inebriamini carissimi. qi dicēt. Vos qui estis amici. s. in primis gradibz caritatis ostituti sufficit vobis bibē. ꝫ carissimi sc̄z in caritate pfcā inebriari debetis. Que quidē ebrietas spūalis non est vitiosa ꝫ valde laudabilis. Nā ꝑm Aug⁹. de agone xp̄iano talis ebrietas mētem nō enervat ꝫ sursū rapit intm q oim terrenorū oblīuiōem pstat. De q quidē ebrietate intelligi pt illō ps. Et calix meus inebrians q p̄clarus ē. Hoc etiā iste cibus celestis quēdā effectū in quo excellit omnia refectiua corpalia. Nā iste cibus bñ sumentibz vitā eternā pstat. iohis. vi. Qui mānducat ex hoc pane vivet in eternū. In quē effectū nullū aliorū reficientiuz participat etiam quo ad vitam corpoalem.

¶ Discipulus.

¶ De ligno vite legitur gen. vi. q q̄ comedit de eo vivet in eternū. Ex quo pz q eius ligm vite pstare poterat vitā eternā.

¶ Magister. ¶ Scōm Augustinū de questionibz

veteris ⁊ noui testamēti. Esus ligni vite corruptionē imbibe bat. non tamē simpliciter pstabat immortalitatē. Virtus enim pstā divitā eternaz est quodammō infinita. et sic pure creature q̄ finita ē non ē omunicabilis.

¶ Caplm. iij. m q̄ ostēditur q̄ effcūs hūus cibi supceles⁹ in spūalibꝫ assilantur effectibꝫ illius cibi celestis sc̄z manne in corporalibus. ¶ Discipulus.

SAtis habeo de similitudine effectus spūalis refectōis ad effectus refectōis corpalis omuniter sūerate. Sz quia refectō corpalis p illum cibū celestē a deo datuz sc̄z manna excellētior cōsideratur q̄ refectō corpalis oīnis. Ad circo vellē scīe si cibus iste supceles⁹ i aliquibꝫ effectibꝫ seu ꝓpetatibꝫ assimletur illi cibo celesti sc̄z manne.

¶ Mgr. ¶ Iste cibus supceles⁹ nō solū hz effcūs spūles corrūpentes effectibꝫ cibi corpalis oīnis ut dictū est. ꝫ etiā hz effectus spūales correspondētes effectibꝫ seu ꝓpetatibꝫ mā ne excellētiori mō. De manna eni legitur exo. xvj. Nec q̄ plus collegerat habuit amplus nec qui minus poterat repit mi nus. sed vnusquisq; iuxta illud qō omedē poterat congrega uit. prout tu supā allegasti. Cuius simle spūali mō otingit in hoc cibo supnaturali ipsū debite sumētibꝫ. Nō eni quantitas spūalis huius refectōis ex q̄titate corpis xp̄i sūpti accipit. cum eadē sit quātitas corpis xp̄i indiuidualiter in ommbus sumētibꝫ. ut m. iij. pte. q. lxxix. Et sic miraculosius et excellen tius de hoc cibo supceleſti dicitur. nec q̄ qui plus collegerat habuit amplio. Silr sicut de māna dicitur sapie. xvj. q̄ cēs delectacōes in se habebat omez saporē suauitatis. sic xpfes ctius diuini sapores multiplices et varij a recte sumentibus in hoc sacro cibo gustātur. Et licet in māna fastidiū seu naus seā q̄nq; sumētes incurrebāt iux illō nūi. xxj. Aīa nīa nauseat sup cibo isto. in hoc tñ cibo supceleſti nausea nō hz locum in hīs qui debite ipm sumūt. Sñ bñbar. in quadā epla notabi liter dicebat. Miror si ad gustuz cibi dulcissimi nauseas si tñ gustasti q̄ dulcis ē dñs. aut certe non gustasti ⁊ nescis quid sapit xp̄s. et sic nō appetis cū sis mexptus. at si gustasti ⁊ dul ce nō sapit sanū nō habes palatū. hec bñ. Nec solū nauseam sumptus hmōi gustus celestis nō generat. ꝫ potius alicui sa pore fastidiū in bñ gustāte ꝓcurat. Sñ Crisō. sup matheū. Si aut qui p desū māducauerit cibū huic esca oīnis ingrata vide

sic qui semel dulcedinē xpi gustauerit terrenoꝝ bonoꝝ non multū decetero sentiet saporē. iuxē illud heb. vj. Impossibile est enī eos q̄ semel sūt illumīati gustauerūt ñlominus dei vbū vtutesq; scli vēturi et plapsi sūt reuocari rursū ad pnīaz rursū crucifigētes sibimetipīs filiū dei. Et hec tibi sufficiāt circa refectōnē spūlē cibi sup celestis. Subtiliora z altiora q̄ circa ſſ sacrm dñr pitioribꝫ magis prouectis relinqñdo.

¶ Caplm. v. In q̄ ponitur quedā admiracō discipli circa sacē mētū altaris. q̄ quidē admiracō ab infidelibꝫ z tra fidē nostrā obloqñtibꝫ obici solet. quā admiracōnē mgr ibidē soluit.

¶ Discipulus.

DOn dubito q̄ de hoc sacro altioꝝ z pfundioꝝ tractā tur a doctoribꝫ sanctis que pronūc ad me nō ptinent nec ad pñs volo de hīs scrutari ꝓpter mei intellectus imbecillitatem. Sed nūc tū a te q̄rere volo de quo sepe audiui tam infideles q̄ hereticos obloqñtes veritatez fidei nre deridētes in ipsoꝝ pmciē. tales enīme cotidie exprobrātes sic dicūt. Dic nobis vbi est deus tuus. si enim bn̄ scripturas scrutatus fueris. repies q̄ p archam testamēti dei olim maxima miracula nedū sensibilia sed etiā sic publica z toti ꝓlo patētia fiebant in tantū q̄ de taliū miraculoꝝ fama infideles terrebātur vidētes ad oculū diuinā potentiā in reuerētia arche sui federis relucentē. Cū enī ꝓlus israliticus transiuit iordanē pede sicco sacerdotibꝫ tunc archam testamti portātibꝫ p iordanē aque superiores descendētes steterunt in vno loco admstar mōtis intumescentes. inferiores vero ad mare mortuū fluxerunt sic ut totus ꝓlus israliticus quasi p aridā trāsiuit flumē iordanis sic exñtis nec sup dicti sacdotes cū archa alueū iordanis exirent. quo facto iordanis redijt in cursum suū. qđ quidē opus tam miraculosū et tā publicū duo fecit. Scz nuz. s. q̄ filij israhel habuerūt in tāta reuerētia ipsuz Josue qui ex pte dei hoc fieri ꝑcepat sicut z Moisen habuerūt. Aliud vero q̄ reges amoꝝreoꝝ z chananeoꝝ audiētes tam magnū z publicū miraculuz terroꝝ dei sic occulti sūt q̄ nō remansit in eis spūs. q̄ quidem hystoria ad plenū hētur Josue. ij. et. iij. Cōsidera igitur aūt isti pterui q̄ in hmōi archa testamēti in q̄ nō otinebatur deus realiter neq; xps sed solū tabule lapidee precepta decalogi continētes. et scdm quosdaz vrna manne quā deus ꝑceperat

reseruari in testimoniū gñationibꝫ futuris ut habetur exō ꝯ. xvi. Similiter et vga q̄ floruit i tpe leui. de qua vga hētur numeri. xvij. Si igitur p archam p̄dicta corpa mannata tā tūmodo portantē quātumcūq; sacra essent deus tam euidētia miracula et tam diuulgata et publica fecit in ipius reuerētia quid putas miraculi facere habuisset in tuo sacramento si in ipso ipsemet verus deus seu xp̄s realiter cōtinētur qui sup omnia in infinitū colendus et venerandus ē. Et nō solū tēpe Josue p̄dictū miraculū deus fecit in veneracōe archē sui testamēti sed etiā tpe Samuelis cū archa dñi fuit capta p philisteos et in azoth deducta deus fecit iudicia in azoth in ydolum eoꝝ vsq; ad hoc q̄ philistei miserūt archā vsq; ad terrā israhel. et non sine magnis miraculis que in qualibet māsione archē p deū fiebāt vsq; ad hoc q̄ archa domini remānsit in cariathyarim p aliquos annos. q̄ hystoria habetur p extēsū p̄mo Regū. v. et. vi. caplis. Itē quādo dauid fecit portari archam dñi supdictā de domo aminadab q̄ erat in gabaa vsq; ad domū obededom quia Oza extendit manū suā tetigit archā domini temerarie percussus ē a dño sic ut ilico moriēdo. ut hētur. ij. Regū. vi. Cū igitur deus ut archa sui testamēti reuerēter hōretur tam a fidelibꝫ q̄ etiā ab infidelibꝫ tam magna miracula et euidētia atq; publica olim faciebat q̄d extimādū ē q̄ deus faceret si in sacrāmento tuo ipius diuinitas incarnata cōtinēturve l etiā ipse xp̄s dei būdictus cū tñ nulla talia nec etiā similia p ipsū sacrm apud fideles hoc credētes nec etiā apud infideles hoc negātes videmus fieri sed potius oppositū. Sepe enī ostingit q̄ cū sarracen̄i p armoꝝ potentiā aliqs terras xp̄ianoꝝ deuastant altaria cum isto sacramēto disrumpunt michil videntes ꝓpter qō timere debēāt ne talia audeant facē. Ex quo quilibet sensatus credē debet q̄ in tuo sacrō non deus otinetur neq; xp̄s sicut vos xp̄iani asseritis ꝫ solū substātia panis et vini q̄ ibi sensibiliter apparet q̄ pura creatura est. Nō enim abbreuiata est manus dñi p̄senti tpe sicut non ostenderet hāc veritatē palā et publice p signa atq; portēta sensibilia totiv mūso. sicut alias pro archa testamenti facere cōsueuit. Hec et similia sepe ab infidelibꝫ et hēticis audiuerā. ex quibꝫ licet fides mea nō patitur detrimētū būdictus deꝰ ofringūtur tñ ossa mea p̄dicta opprobria que alias audiui remiscens et factus sū sicut surdus, nō audiens et non habens in ore suo

redargucões. Quapropter valde desidero ut me circa hoc sic dñma gratia coopãte illumines ut rñdere possim exprobrãtibus michi verbum.

¶ Magister. ¶ Ad tuã admiracõnẽ in hac pte tollẽdã z ad os obstruẽdũ miqua loquẽtiũ oportet considerare debes q miracula divina q̃ supꝫ cursũ nature a deo institute vt tute dñma fiunt se hñt quãtũ ad eoꝝ primos fines in duplici dra. Quedã enĩ eoꝝ fũt a deo ordinata ad fidei probacõnẽ sicut de ꝑmis signis seu miraculis q̃ deus fecit p moysen corã ꝓplo de oũsione vge i colubrũ z contra z de manu leprosa z sana. Que quidẽ miracula corã ꝓplo facta fũt ad fidez in eis creandã seu cõprobandaz. vñ exo. iiij. cum dixisset et feci signa. s. ꝑdicta corã ꝓplo. sequitur. statim credidit ꝓplus. Similiter ex divisione maris rubri z egiptioꝝ submersiõe visa p ꝓplm israheliticũ secutũ ẽ q ꝓplus credidit dño z moysi seruo ei⁹. exo. xiiij. caplo. Et sic de q̃plurimis miraculis veteris testamti q̃ a deo fuerũt ordiata ut fides eius in cordibꝫ ꝓpli confirmaretur seu ꝛfirmaretur. q̃ quidem miracula oportuit esse manifesta coram oĩ ꝓplo. vñ deutẽ. vltimo ꝛmẽdatur Moises de signis et portentis que moises dñma aũcte fecit corã vniuso israhel. Quedã vero fuerũt dñma miracula q̃ nõ ad fidem confirmandã seu roborãdã a deo fcã fũt. ꝫ potius ut credendo talia miracula q̃ occulta fũt z oĩno abscõdita fideles mereãtur. vñ hmõi miracula nõ disposuit deꝰ manifesta esse p sensũ seu naturalẽ cognicõnẽ. ꝫ occulta ut corũ fides meritoria essꝫ. Que quidẽ miracula sic occulta z abscõdita ꝑcipue fuerũt in nouo testamẽto. in cuius tpe fides credẽtiũ oũiter validior fuit. ut est miraculuz virginei partus z dñme resurrectõnis. que quidẽ miracula p fidẽ solũ ꝓpe cognoscuntur z eoꝝ occultacõ a quacunq; nra naturali cognicõne nostrũ meritũ efficit vel auget. Vñ de resurrectõne dñi legitur Johis .xx. beati qui me nõ viderũt z crediderũt. Et de isto modo miraculoꝝ. s. occultoꝝ tenendũ est esse sacramentũ altaris ut in .iij. pte. q. xxviij. Non enim hoc sacrm fuit institutum ad hoc ut sacrõ viso populus credẽt. ꝫ ut credẽdo veritatez huius sacramẽti merito ꝑficẽt. Vñ Augꝰ ut supꝫ allegatũ est de hoc sacramẽto dicit. Credere manducasti. Et ideo quãto miracula in hoc sacrõ contenta q̃ maxima sunt occultiora sunt et nec ab intus vel ex visibiliter circa ipm sacrm apparẽt tm in nob augẽt meritũ. vnde nullũ incõueniẽs sequitur nec ad miracõe.

dignū ex hoc q̄ pblica seu visibília miracula non fiūt ōuiter circa hoc sacr̄m sicut olim fiēbāt ōsueuerūt circa archā testamēti put tu allegasti. Ibi enī miracula ordinabātur ad fidēliū fidē ōfirmādā seu causandā. et q̄nq; ad infidēliū terrorē meuti endū. Hic aūt q̄rūtur miracula ad meritū credētiū augendū. qō quid meritū euacuaētur vel saltē diminuētur si talia signa visibilia apparerent.

¶ Capl̄m. vj. In quo redditur rō quare circa hoc sacr̄m non fiūt freq̄ter visibilia miracula sicut olim fiebāt circa archaz testamenti huiusmōi. ¶ Discipulus.

Adhuc qō legitur in nōnullis hystoriis libris q̄ q̄nq; in sacrō altaris apparuit forma pueri vl̄ caro vel sanguis q̄ fūt signa visibilia q̄ a deo fieri creduntur ut fides huius sacr̄i m cordibo fidēliū magis firmetur. q̄ videtur facere ōtra te.

¶ Mḡr. ¶ Verū ē q̄ talia vel filia dñr esse fcā q̄nq; circa sacramētū altaris. ſ. talia nō dñr fcā fuisse sic ōuiter t pblice sic miracula q̄ allegasti circa archā testamēti. vñ nō videtur talia apud ecc̄iā vmūsalē solēmiz ari. ſ. forte priuatī in aliquibo particularibo ecc̄ijs. q̄ nō fiūt nisi raro quo ad certas psonas q̄bus deus quandoq; mētiū cogitacōnes intelligit singlari modo singulis. prudenter dictamē diuine sapiēcie. a quibus nō est trahēda ōsequētia ad vmūsali.

¶ Discipulus. ¶ Et si talia miracula freq̄ter nō debeāt fieri in hoc sacrō publicer ōuiter ne fidēliū meritū diminuatur ut dicis. ogruū tñ videtur ut fierēt saltē ad terrorē infidēliū causandū. put legitur in supp allegatis hystoriis primo libro Reg. v. capl̄o. et. vj. de philisteis miracula facta circa archā testamēti videntibo qui terrore ōmo nō modico sunt ocussi. qō ad diuinū pertinet honorē. iuxta illud psalmiste. Timebūt gētes nomē tuū dñe et omnes reges terre gloriā tuā.

¶ Magister. ¶ Si bñ ofidēras finē institōnis huius sacramenti tam primū q̄ vltimū. certe reperies q̄ q̄nto miracula huius sacr̄i occultiora fūt tanto magis ad vtrūq; finē ipius sacramēti ogruūt. Primū patet sic. nam institucō huius sacramenti ordinata est ad vitā spūalem et eternā ritte sumentibo conferendam. iuxta illud. Qui manducat hunc panem vivet in eternū. Johis. vi. Et iste est finis primus istius institōnis. Constat aūt q̄ ex occultacōne miraculoz huius sacr̄i meritū

accrescat in cordibꝫ fidelium inquantū nō ex visis miraculis in eis
dē supnaturaliter factis sūme veritati adhereāt p veram fidem
sed etiā nullis miraculis in eo visis ex sola aūctate ōma op-
positū credūt eoꝝ q̄ manifeste videtur. ille enī q̄ ex sola aūcte
seu inspiracōne ōma credit illud qđ ōmitus reuelatur etiaꝫ si
sensibiliter appareat oppositū maioris meriti ē q̄. ille qui nō ex
sola aūcte ōma vel inspiracōne sed ex quibusdā signis sensi-
bilibꝫ miraculose factis credit. vnde Johis. xx. bti qui nō vi-
derunt et crediderūt. et ē hēdm patet. Nam finis vltimus tam
humanis sacramentis q̄ oīm q̄ a deo facta sūt ad dei gloriā tanq̄ in
vltimū finē ordināt. iuxta illud ysa. xliij. capl'o. Omne quod
inuocatū est nomī meo ad meā gloriā creaui eū formaui atq;
feci. Constat aūt q̄ sicut gloria dei sepe in publica suoꝝ mi-
raculoꝝ manifestacōne hoibꝫ innotescit sicut patet in miracu-
lis antiqui testamenti et im q̄ plurimis miraculis noui testamē-
ti. sic q̄nq; in occultacōne ōmoꝝ miraculoꝝ ipius dei gloria
seu honor in cordibꝫ fidelium augetur. Legitur enī pū. xxv. glo-
ria dei est celare v̄bum et gloria regū inuestigare hmonē. Que
quidē v̄ba sapiētis a diuīis diuersimode exponūtur. applicā-
tur tn̄ sm eoꝝ planū sensū ppositō sic. Nam sicut reges inue-
stigando ea q̄ sūt ornamenta hoibꝫ occulta ostendūt suā sapiē
tiā ex quo gloria eoꝝ accrescit. sicut patet de salomone q̄ cām
occultā mulierū coram ipo ad indiciū vementū inuestigauit.
De eo enī legitur Audiuit oīs israhel iudiciū qđ iudicasset et ti-
muerūt regem videntes sapiētiam dei esse in eo. iij. Reg. ca. iij.
Sic ad gloriam dei nonnunq̄ ptinet q̄ illud qđ est in se verissi-
mū occultetur seu celetur in tantū q̄ nullo mō a naturali cog-
nitione hūana inuestigari possit. qđ manifeste ostingit in hoc
facto in quo p nullū sensū nec etiaꝫ intellectū naturalē humā-
num cognosci possunt ea q̄ miraculose in eo ostinētur nisi soluz
p cognitōnē supnaturalē a deo infusam. s. p fidē. Et sic ppie de
hac occultacōne intelligi potest p dictū v̄buz. s. gloria dei est
celare v̄bū. In hēmī sacramento ppie celatur seu occultatur v̄bū
incarnatū. de quo Johis. j. In pncipio erat v̄bū. et ē. de qua quī-
dem occultacōne expresse habetur ysaie. xlv. ubi dr. Vere tu
es deus absconditus deus israhel saluator. Ibi enī pphaloqtur
de vocacōne gentiū ad cognitōnē xpi tunc futurā. de qua dicit
statim supra. Viri sublimes ad te transibūt et tui erūt et te ado-
rabūt teq; pcabūtur. Et ut declaret q̄ gentiles sic venientes

ad cognicõnẽ xpi negaturi erant suos deos falsos sequitur
statim eoꝝ confessio sic dicẽtiũ. Tm in te est deus et non est absq; te
deus. Sicut ap̃la ostẽdere q̃ gẽtiles ad fidẽ xpi vẽturi nõ o-
gnoscerẽt eũ m ap̃a specie ip̃m cognoscerẽt p fidẽ sub alĩa
specie absconditũ statim sbdit in psona gẽtiũ. Vere tu es de-
us israhel saluator. qõ ap̃rie optat apposito. Si autẽ circa hoc
sacrm fierẽt miracula publice manifesta vel etiã coram infide-
libus sicut illa q̃ allegas que fieri osueuerũt circa archã testa-
menti impropẽ dicerẽt gẽtiles ad cognicõnẽ xpi in hoc sacro
vemẽtes vere tu es deus absconditus deus israhel saluator.
Nõ enĩ est absclitus deus cũ pompa miraculosa publice ma-
nifestat. vñ ex hac occultacõe seu absclõne recte ostẽdit ista
magna dulcedo deuocõnis in mẽtibꝰ contemplãtiũ sane huius
misteria sacramẽti sentiri debet. iuxta illud psalmiste. Quam
magna multitudo dulcedinis tue dñe quã abscondisti timẽti-
bus te. qõ pt intelligi de magnitudine dulcissime deuocõnis
seu oꝛacionis quã rite hoc sacramẽtũ spualiter sumẽtes
in suo gustu spũali sentiũt.

¶ Caplm. vii. In quo ostẽditur q̃ ex occultacõe maximoꝝ
miraculoꝝ q̃ in hoc sacro otinẽtur dulcedo spũalis in mente
debite sumentiũ accrescit. ¶ Discipulus.

Peto ut mihi declares aliq̃d vlterius de hmõi dulce-
dine deuocionis seu contemplacõnis quã hoc sacrm
rite sumẽtes seu contemplãtes sentiunt. Hoc enim in
meipso maxime expiri desidero ut possim dicẽ. sbumbra illi-
us quẽ desideraui sedi et fructus eius dulcis est gutturi meo.
cãticoꝝ ij. capło. ¶ Magister. ¶ Desideriũ tuũ in hac pte
bonũ est a solo illo exspectandũ est impleri. de quo legitur
in ps̃. Qui replet in bonis desiderium tuum. Verba etiã q̃ allegas
que in cãnticis continẽtur vba sponse xpi sunt. Que quidem
sponsa est ipsa ecclia et etiam anima fidelis deuota. q̃ certe vba
ad ap̃positũ satis videtur applicabilia. vñ glosa ibidẽ sic dicit.
Quasi ab estu desideriorum carnaliũ sub umbra illius. i. sub eius
protectõne requieui. et postq̃ ap̃rexit me sub umbra fructu ei-
us saturata sũ. i. celesti dulcedine ei⁹ vel corpis sui. Ĥ in glosa.

¶ Ad vlteriorẽ aũt declaracõnẽ quã a me petis circa magni-
tudinẽ dulcedinis q̃ ex occultacõne seu absconsione veritatis
rei hmõis sacramẽti in mentibus rite sumentiũ illius seu otem-
plãtiũ sentitur seu spũaliter gustatur multa altissideracõnis

essent introducenda q̄ forte huius tractatus brēuitatem ꝛ incipientium capacitatez excederent. Cōdescendēdo tñ ad tue peticōis affectū ꝛad tibi aliq̄liter satisfaciēdū ꝯsiderare debes q̄ dulcedo in spūalibꝫ intelligitur qđammō ad similitudinem dulcedīs corpalis. vnde sicut inter sapores corpales dulcedo est saniꝫ. sic inter sapores spūales saniꝫ ē ille q̄ de sūmo intelligibili seu credibili. s. de ipso deo recte accipit. vnde p̄s. de eloquijs dñi dicit q̄ sūt dulciora sup mel ꝛ fauū. Cū igitur in hoc sacramēto nō solū dīna eloquia ab hoibꝫ plata. sed etiam ipm v̄bum dei q̄ semel locutus ē realiter ꝯtinet. sequitur q̄ eius spūalis p̄cepcō seu mānducacō suauissima sit atq̄ spiritualiter dulcissima. et ideo eccīa in officio institucōis huius sacramēti legit. suauitatē huius sacri nullus exprimē sufficit. p quod spūalis dulcedo in suo fonte gustat. Et vltra hoc ꝯsidera. q̄ hec dulcedo seu delectatio spūalis in sumēte disposito augetur ex absconsione seu occultacōne mirabiliū in eo ꝯtentoꝝ. quod sic patet. nā admiracō sm p̄hm in p̄mo rethoricorū est delectationis causa. et p̄ter hoc omia mirabilia delectabilia sunt. similiter ꝛ oīes rep̄sentacōnes rerū etiā nō delectabiliū causant delectationē. Cū igitur in hoc sacramēto tot mirabilia ꝯtinētur nō solū sup oīem naturalē facultatē sed etiam sup naturalē intellectū hūanū. ut pote q̄ xp̄s deus ꝛ hō p̄fectus sb̄ modicis pamis specie ꝯtinet. Silr ꝛ q̄ diuiso sacro sub q̄libet diuisionis p̄ticula p̄seuerat totus xp̄us. Silr q̄ accidētia q̄ de sui natura nō hñt esse ꝛ solū inesse. sine subiecto tñ in eodē sacro realiter existūt. et sic de alijs maxis mirabilibꝫ q̄ in hoc sacro ꝯsiderari p̄nt. Que quidē admiratio maxia ē cui nulla equalis forte esse p̄t. ex q̄ admiracōne merito maxia delectatio spūalis seu dulcedo causari dr. et idō de tali dulcedine p̄p̄e p̄t intelligi illud p̄s. sup allegatuꝫ. s. q̄ magna multitudo dulcedinis tue quā abscōdisti ꝛc. Abscōditur enī in hoc sacro multitudo mirabiliū que dulcedīs multitudinē causant ut dictū est.

Discipulus.

Licet verū est q̄ admiracōes causant delectationes seu dulcedines. hoc tamē vidr verū cum ipsa mirabilia magna videntur sensibiliter seu sentiūtur. de quibꝫ ut credo loquitur phs in sua rethorica. in hijs aūt q̄ nō videntur neq; sentiūtur ꝫ creduntur nō vidr hāre locum q̄ admiratio sit causa delectationis. cum enī in hoc sacramēto pamis consecratus talis se oīno offert sensibꝫ

ꝓpost o sectacōnē sicut ante michīl admiracōe dignū in sacro
vidz seu sentitur. et sic nō habz ibi locuz admiracō nec p oīs
delectacō ab admiracōne causata.

¶ Magister. ¶ Ille q̄ hz verā fidē prime veritati immitt
in credēdis q̄ nullo mō falli potest. et iō ꝑm hoc talis firmi
usz certius adheret hīs q̄ p fidē ognoscit q̄ hīs q̄ sūt p sen
sū siue mtellectū naturalē cognita q̄ q̄nq; fallibilia sunt ut in
scōa scōe. q. iiij. Et ideo veri fideles q̄ firmissime credūt absq;
vlla dubitacōe xp̄m esse sub hoc sacramēto oportet q̄ admi
rētur non solū de hoc q̄ totus xp̄s m eodē sacramēto ē vere. ꝫ
etiā q̄ xp̄s nō apparet ibi sb̄ ꝓpria specie ꝫ ē sb̄ aliena spēb
absconditus. Que quidē admiracō manifeste ē delectacōis
causatiua ut dictū est nō minus q̄ in illo q̄ p sensuz vel intel
lectū naturalez aliquid cognoscat cuius cām ignorat. Et vltra
hoc ꝑsidera q̄ m admiracōe semp ē desideriuz quoddā scēdi
illud de quo admiratur si illud ē m se desiderabile ad obtinē
dū. sic m tali admiracōne est desideriū cōsequēdi illud de quo
admiratur. qō quidē desideriū ex spe cōsequēdi ipm ē delecta
bile. ut in prima scōe. q. xxxij. Et q̄ hec admiracō habz ad
iūctā spem cōsequēdi cognicōnē pfectaz eius qō scire desi
derat. silr adep cōnē illius quantū sibi possibile est. ideo bñ
applicātur rite sumēti hoc sacramētum vba sponse p te alleg a
ta. s. Sub vmbra illius quē desiderabā sedi. Vmbra enī solem
seu corpus lucidū obumbrat seu abscondit. sicut accidentia
quodammodo occultāt seu obumbrant corpus xp̄i in sacro
existēs. sed illud sic occultatū seu obumbratū sponsa desiderat
ut dictum ē. et quia fructū illius desideratū in gutture suo dul
cem sentit ideo subdit. Et fructus eius dulcis i gutture meo.
Fructus enim redempcōis p xp̄m facte in hoc sacrāmto spi
ritualiter sūpto sentitur in quantū talis sumēs nō mīi p fidē
p quā sensibilibz credēda in certitudine pfert hoc facit. Simi
liter et p veram spem que b̄titudinē futuram ex gratia et meri
tis certitudinaliter exspectat. Silr p caritatē que vnionē
mistică mter nutritū z nutrientem efficit. Que quidem tria ad
manducationē spūalē requirūtur ut dictū est. Cōstat autē q̄
ipsa caritas inseparabilis est ab ipa gratia gratificāte siue gra
tum faciēte ut in p̄ma scōe. q. cx. et ideo m manducacōne spi
rituali huius sacrāmti mēs sumētis gra implet. et ꝫ est fru
ctus redempcōis xp̄i quē debite venerās illud sacramentum

sentire habz p quo ecclia in collecta orat sic dicēs. Ita nos cōz poris z sanguinis tui sacra mysteria venerari ut redēptionis tue fructū in nobis iugiter sentiam⁹. Et ipse est ꝑpe dulcedo spiritualis de qua supra. Quā magna multitudo dulcedinis tue domine quam abscondisti. zc.

¶ Caplm. viij. In quo ostēditur q licz in hoc sacrō memoria passiōis xpi celebretur. nichilominus dulcedo seu delectatio spūalis in recte ipm sumēte causatur. ¶ Discipulus.

Placent mihi ea q̄ dicta sunt circa dulcedinez huius sacrī. Si ē vnū qđ aiam meā in ōne mouet. et ē h. Cōstat enī q hoc sacramētuz institutū fuit a xpo in memoriā sue passionis in ē illud luce. xxij. caplo. Hoc facite in meā memoracōez Sñ z in collecta quā allegasti dz. Deus qui nobis sub sacrō mirabili passionis tue memoriā reliquisti. zc. Memoria aūt passionis nullo modo viđz dicēda dulcis sed delectabilis z potius amara. vnde ecc. xl. caplo. O mors q̄ amara est memoria tua. Ex quo videtur sequi q in hoc sacramēto nō est delectatio seu dulcedo spūalis. sed potius memoria passionis supradicte que est tristabilis et amara.

¶ Magister.

¶ Licet tristicia sm se oīter non sit delectabilis. possz tñ esse cā delectationis duplicit. Uno mō secūm q est in actu in q̄tū facit memoriā rei dilecte de cuius absentia aliq̄s tristatur z tamen de solacio eius apprehensione delectātur. vnde z in officio de corpore xpi legitur ab ecclia q istud sacrm fidelibz ē de absentia xpi solaciū singulare. Alio mō tristicia potest esse cā delectationis sm q est in memoria ꝑpter subsequētem euasionē. vnde secūm q homo apprehendit se ab aliquibz tristibz et dolorosis euasisse accrescit ei gaudij materia. Et ideo q p memoriaz passionis xpi fidelis credit se euasisse ab eternis supplicijs. id cō phā memoriā debz in eo accrescē maximi gaudij materia. eo q ꝑpter triūphū xpi in sua passiōe liberati sumus ab etnis supplicijs. vñ Aug⁹. in. viij. confessionū dic. q quanto maius fuit periculū in plio tanto maius erit gaudiū in triūpho. Cōsiderā tur etiā in hoc sacramēto quedā repsentacōnes abscondite q̄ sūt maxime delectabiles. et p consequēs dulcissime.

¶ Caplm. ix. in quo redditur ratio q̄re representacōes oīter sunt delectabiles. et oīter ostēditur q repsentacōnes in hoc

sacramēto abscondite a rite sumēte sunt maxime delcātionis seu dulcedinis spiritualis. ¶ Discipulus.

Peto ut mihi declares p̄mo quare repsentacōes rerū sūt delcābiles. et deinde q̄ sūt ille repsentacōes abscondite q̄ in hoc sacro ostenditur q̄ sūt maxie delcātionis et dulcedinis ut dicis. ¶ Magister.

¶ Scōm p̄hm in j. rethorice oēs repn̄tacōes rerū sūt delcābiles et ita illarū rerū q̄ in se non hnt rōnē delcācōnis. sicut cū aliquis hō p imitationē repsentat asinū vel aliq̄ animal et q̄dā in loco sūt delcābiles et sic de filiabus repn̄tacōnibus imitatiuis et aliis. Cuius ratio ē q̄ gaudet aīa in collacōe vnius ad alterū. Cōferre enī vnū alteri ē p̄pius et naturalis actus rōis ut p̄hs dicit in sua poetria. Vnūq̄q̄ autē in sua opacōe non impedita delcātur ut in. vi. ethicorū.

¶ Discipulus. ¶ Intelligo q̄d dicis circa primū. s. q̄re repsentacōnes sūt delcābiles. Si peto ut scōm mihi declares scilicet quō in hoc sacro ostenditur aliq̄ repsentacōes abscondite q̄ ut dicis sūt maxime delectacōnis.

¶ Magister. ¶ In hoc sacramēto recolitur seu repsentatur memoria passionis xp̄i ut dictum est. sup. et in eodē repn̄tat seu p̄figuratur b̄tā fruicō in qua anima beata diuina fruicōe repletur. sicut q̄dam sumēs refectionē corpalē illa repletur. vñ et in vltima collecta officii de corpe xp̄i dicitur. Fac nos diuinitatis tue p̄petua fruicōne repleri quaz p̄cios corporis et sanguinis tui corpalis p̄ceptio p̄figurat. Et sic patz q̄ sicut in hoc sacro recolitur seu repsentatur p modū memorie p̄teritorū passio xp̄i. sic in eodē repsentatur p modū p̄figurationis futura fruicō beata. Et sic sūt ibi due repsentacōnes q̄ sūt cā delcācōnis. Et q̄ ista repsentata, ꝑm se sunt maxie dulcedinis. In primo enim repsentatur summū meritū humanitatis. s. passio xp̄i. In scō vēo repsentatur seu p̄figuratur summū p̄miū. s. fruitio b̄tā. Consequēs est q̄ iste repsentacōnes non solū sint delectabiles inquantū repsentacōes. ꝛ etiā maxime delectacōnis seu dulcedinis ex pte repsentatorū q̄ quidē inquantū abscondita sūt dulciora redduntur. iuxta illud p̄ū. ix. Panis absconditus suauior est.

¶ Capm. x. in quo p̄mittur alia admiracō a discipulo de hoc sacro put est sacrificiū. Et soluitur ibidē a magistro.

¶ Discipulus.

Placent michi rōnes tue p quas michi ostēdis q̄s
re mirabilia ꝓtēta in hoc sacrām̄to seu ea q̄ in ipso sūt
repsentata sūt abscōdita. et etiaz quare circa illud nō
fūt omnimōde publica miracula sicut olim circa archā federis
testām̄ti fieri ꝯsueuerūt. Quas quidē rōnes credo esse sufficientes ad obturandū os loqntiū miq̄. Sz adhuc vnū est valde
mirabile in oculis meis. s. q̄ in sacrificijs testām̄ti antiqui q̄
ex carnibꝫ animaliū occisoꝝ fiebant. ut p3 leuitici. j. caplo. et
in pluribus locis. tamen ad eorum reuerētiam ꝓpius ipius
dei cui offerebātur non erat licitum ipsa offerri nisi tm̄ in tēplo
dei quod erat vnicū. et non in alio loco. vnde deutero. xij. capitulo. Caue ne offeras holocausta tua in omni loco quē videris
sed in eo quē elegerit dominus ꝛ in vnā tribuū tuaꝝ offeras
hostias. ꝛc. Cū autē hoc sacrām̄tū ut a pitis audiuisti sacrificiū quod quidē sacrificiū q̄ in infinitum seu incōparabiliter
sacrificia antiq̄ in dignitate et excellētia excedit vidz ad ipius
reuerētiam ptinere ut non offeratur nisi tm̄ in vnico loco. qđ
etiā esz magis conforme huic q̄ ipe xp̄s cuius passiōis memoria in hoc sacramento celebratur non nisi in vno loco per
suā passiōez oblatus est. Constat enim q̄ xp̄s venit ad implēdum legē ut habetur Matth. v. caplo. Que quidē impleco
et si intelligatur solū in moralibꝫ. non autē in cerimonialibꝫ
seu iudicialibꝫ sicut s̄ in p̄ma pte dis. viij. ē tractatū. q̄ ratione
sacrificia veteris legis q̄ cerimonialia erant tēpe noue legis
euacuata sūt. Illa tn̄ q̄ ad sacrificioꝝ veneracōnē siue reuerentiā ptinere videtur de dictamine naturalis rōis esse dinoscūtur. et p oēs tanq̄ moralia in lege noua durare debēt. Cuius
oppositū video in ecclia scā dei exerceri. offertur enim hoc sacratissimū sacrificiū in omni loco in diffinite. qđ vidz esse qđ ammō
otra ipius veneracōnē ut dicm̄ē.

¶ Magister.

¶ In hac tua admiracōe p̄supois q̄d vera. ut cū dicis q̄ hꝫ
sacrām̄ē sacrificiū qđ verū ē. nā nō solū hꝫ sacrām̄ noiatur viaticum rōne refectōis spūalis ut dictū est. sed etiaz nominatur
sacrificiū. In eo enim repntatur passio xp̄i q̄ summum et acceptissimū sacrificiū vesp̄tinū fuisse dinoscatur. quod quidez
sacrificiū in infinitū excedit cetera sacrificia ut dicis. Presupōis
etiā q̄ sacrificia antiqua nō nisi in vnico loco offerri debebāt.
quod verum ē p̄ seram post edificacōnē tēpli. Presuppois

etiã q̃ xp̃us venit ad implẽdum legem qõ verũ est, pũt ipse testatur in euãgelio prout tu allegasti. Sz ex p̃dictis nõ oclusis intentũ. s. q̃ hoc sacrosc̃m sacrificiũ nõ debet offerri nisi in vnico loco. hoc enim non est de dictamine rac̃ōis naturalis, put tu existimas. Sz scõm q̃ deus vbiq̃ ẽ z vbiq̃ dñatur vbiq̃ ei potest sacrificiũ offerri. vnde exo. xx. capl'o. post dacõẽz legis decalogi vbi primo fit mẽtio de sacrificijs deo offerẽdis sic legitur. Altare de terra facietis michi z offeretis sup eo holocausta z pacifica vra oues vras et boues. in omn loco in q̃ memoria fuerit nominis mei veniam ad te z bñdicaz tibi. Ex quo patet q̃ etiam de lege dñe primo nõ fuit phibitũ q̃ in oñi loco offerrẽtur sacrificia. sed hoc fuit tm̃ durante templo ordinatũ ut ab ydolatria phiberẽtur. vel etiã exñte tabnaculo in deserto oportebat rõne p̃dicta ut ad ostiũ tabnaculi p̃sentarẽtur sacrificia ut habetur leuit. xvij. Tempore autẽz noue legis qñ p orbẽ terraz̃ fides xp̃i diuulgata ẽ vbiq̃ ouemit sacrificare deo iuxta illud Malach. j. capl'o. Ab exitu enim solis vsq̃ ad occasũ magnũ ẽ nom̃ meũ in gẽtibz z oñi loco sacrificatur z offertur nomini meo oblacõ mũda q̃ magnuz est nom̃ meũ in gẽtibz. Huius enĩ rõ manifesta ẽ. Nã sicut cũ lex dñma vni tm̃ gẽti dabatur. s. israhelitice vni cũ tẽplũ tãtũ assignabatur ad deo sacrificãdum. sic cũ lex dñe ampliata ẽ ad oñes gẽtes ogruũ est ut in oñi loco deo dedicato liceret ip̃i deo sacrificare. vñ de hoc admirari nõ debes. Sz q̃ in hac tua admiracõe tetigisti aliquid de implecõne dñe legis p xp̃m. idcirco tibi ostendã q̃ in hoc sacrosancti sacrificij ĩstõne xp̃s excellẽter legẽ impleuit.

¶ Cap'lm. xj. In quo declaratur q̃ tripliciter intelligi dz impletio legis p xp̃m. Et q̃ xp̃s legẽ impleuit in ĩstõne huius sacrĩ, put ẽ sacrificiũ. et ibidẽ tractatur de triplici cã sacrificõz antiq̃ legis z de errore Rab. moisi circa reddẽdã cãm sacrificõz.

¶ Discipulus.

Oc hoc valde desidero informari. Nõ enim video hoc sacrificiuz in aliquo oformari sacrificijs antiq̃ legis. vñ nec intelligo quõ in eo dẽ xp̃s legẽ impleuit.

¶ Mgr. ¶ Circa hoc attendẽ debes q̃ xp̃us multipliciter legem impleuit. et specialiter tribz modis. quoz duo ponũtur in glosa sup illud vbum supra allegatũ. non vem soluere

legem ꝫ implere Math̃. v. vbi glosa sic dicit. Impleuit xp̃us legē faciēdo quod iubet vel supplēdo qđ deerat. Tercius aūt modus est. cū illa q̃ ꝓphetice de xp̃o dicebātur futura xp̃us in suo aduētu impleuit ut cū dr de introitu xp̃i in ihrlm hoc totū factū est ut impleretur qđ dictus est p ꝓpheram. Exulta filia syon rc. math̃. xxj. Et ad istū tercium modus reduci potest illud qđ p varias figuras significabatur futurū in xp̃o q̃ oīa p ipsū seu in ipso fuerunt implera. Que quidem triplex impletio manifeste apparet in institōne huius sacri qđ est verum sacrificiū ut dictum ē. In hoc enim impleuit xp̃s legem p̃mo modo scz faciēdo quod iubet. Nā oblatō sacrificiū ē de iure naturali. put in scō a scōe. q. lxxxv. Et inde est q̃ in qualibet etate apud quaslibet hoīm nāciones sp fuit aliq̃ sacrificiū oblatō. qđ aūt est apud oēs naturale ē. Huius autē ratio ē. nam sic in rebus naturalibus inferiora naturaliter suis superioribus subdūtur. ita etiā naturalis ratio dictat ut sm naturalē melinationē homines ei quod ē supoēs subiectōnē et honorē exhibeant scōm modū hoīm conuenientem. qui quidē modus ē ut sensibilibus sigms vtatur ad exprimēdū interiorē conceptū sicut ex sensibilibus cognicōnē accipit insensibiliū. vnde ex naturali racōne procedit q̃ homo sensibilibus rebus vtatur offerens eas deo in signū subiectōis et honoris ad filitudinē eoꝝ q̃ dñis suis aliq̃ offerūt in recognitionē dñij. Ex quo patet q̃ oblatō sacrificij pertinet ad ius naturale. Ex quo potest inferri q̃ Rabi Moises ille egiptius qui solēnissimus doctor inter hebreos reputatur manifeste errauit in reddēda rōne sacrificiorū veteris legis in tercia pte sui libri de directōe perplexorū capitulo .xxxij. et .xlvj. Nam sm eū in p̃dictis causis nulla ratio assignanda est ad sacrificia veteris legis oblationē mīa solū ut populus retrahēretur ne ydolis sacrificaret. Que quidē ratio nō est vera ē ut potest hīi leuitici. xvij. non tn verū est q̃ ex ipa sola racōne sacrificia deo accepta fiebant. Noe enī cum egrederetur de archa vbi nulla erat ydolatria. nec ydolatre deo sacrificauit. qđ sacrificiū legitur deo fuisse acceptū in odorē suauitatis ut hētur gen. viij. Similiter et munera abel accepta deo fuerūt. licz p tunc nondū orta erat ydolatā ut hētur gen. iiij. caplo. Ex q̃ patet manifeste q̃ nō solū sacrificia erant offerēda deo ut ppls ab ydolatria retrahētur ut p̃dcūs rabi estimabat. sed etiā ut ꝓpl'us subderetur deo ostendēdo hmōi subiectōnē

ꝑ signa sensibilia ꝑut rō naturalis dictat mō supradicto.

¶ Discipul⁹. ¶ Scrutādo vetres scripturas quedā vidē tur facere ꝑ opione Rabi Moisi supdcā quā pitores hebreo rū sequūtur. Vnū est q̄ non legitur deū p̄cepisse ꝓp̄l'o israhel ut sacrificaret sacrificia nisi postq̄ ydolatrauit in fabricacōe vituli ut patet exo. xxxij. et leuitici. i. et in sequētibꝫ capitulis. Ex quo patet q̄ sacrificia fuerūt ordinata solū ad retractōez a cultu ydoloꝝ. Si enī nō solus ad hoc sacrificia fierent sed ad ostendendā subiectōnez dei ꝑ signa sensibilia, ꝑut tu asseris sequitur q̄ anteqū ꝓp̄l'us labēt in ydolatriā debuissent p̄cipi. Hoc idē videtur Jeremias dicē. vij. c. Nō sū locutus cū patribꝫ vr̄is et nō p̄cepi eis in die qua eduxi eos de terra egipti de vbo holocaustomatū et victimaꝝ. Que quidē vba Jeremie necessario intelligūtur dcā ante lapsū populi in ydolatriaz. q̄ et filia allegantur pīm Rabi Moisen et eius sequaces ad suaz opinionē ꝑsuadendaz. vnde peto, q̄ michi illa declares o fons mitis ad veritatē tui ꝓpositi.

¶ Mgr. ¶ Si bñ scrutatus fueris ea q̄ in antiqs scripturis ēca sacrificia oblata seu offerēda dñr clare repies q̄ Rabi moises nō bñ allegauit in supradictis et hmōdi similibꝫ. Ad cuius declaracōnē scire debes q̄ causa sacrificioꝝ q̄ in lege veteri p̄cipiebātur non ē vnica tm̄. sed ut hoies p illa retraherentur a sacrificijs ydoloꝝ ficut Rabi Mo. p̄ deūs erronee est imauit sed fuerūt alie cause p̄ncipaliores quaꝝ vna ē ut p sacrificia rep̄sentaretur ordinacō mentis in deū ad quā excitabatur sacrificiū offerēs. In hoc enim recognoscebat offerēs q̄ oīa sua hēbat a deo tāq̄ a p̄mo p̄ncipio. finr ea ordinabat in deū tanq̄ in vltimū finē in honorem dei sua offerendo. vnde david dicebat i paralip. xxix. cap lo. Tua sūt oīa et q̄ de manu tua accepimus dedimus tibi. vñ in oblacōe sacrificioꝝ recte facta, ꝓtestabatur homo q̄ deus esset p̄mū p̄ncipiū creacōis reꝝ et vltimus finis ad quē oīa essent referēda. Et ideo prohibebatur in lege sub anathemate offerre sacrificiū nisi soli deo exo. xxi. tanq̄ in hoc p̄cō incurrētur crimē lese maiestatis. Nō aūt assignatur alia rō sacrificioꝝ ex hoc q̄ p hmōdi hoies retraherētur a sacrificijs ydoloꝝ, ꝓcedatur esse ꝓptialis cā sicut minus p̄ncipalis. non tn̄ est totalis causa nec p̄ncipalis. qō sic patet. Nā etiaz tpe quo ydola nō colebātur nec repiebantur in mūdo laudabiliter et meritorie deo offerebātur munera

seu oblacōnes et etiā sacrificia. ut patet de Abel gen. iiij. c. Nā scō m scm Thomā in secūda scē. q. lxiij. in prima etate non fuit ydolatria ꝓpter retentionē memorie creacōis mundi. exquo adhuc vigebat ogmicō in mēte hoim. Et licet hec sententia nō teneatur ab hebreis. sufficit tñ q ipsemet Rabbi Moyses in suo deutero. libro primo. ti. de ydolatria. c. i. exp̄s se dicit q ydolatria incepit in mūdo a tpe enos r non ante. Constat autē q Abel fuit mortuus anteq̄ Seth nascētur. qui quidē Seth fuit p̄ ip̄ius Enos. que oīa hñtur exp̄sse in p̄dicto capitulo. s. gen. iiij. Cum ergo Abel obtulit munera deo accepta anteq̄ ydolatria in mūdo insurgēt ut ptz ex dictis. qō etiā ipse Rabi Moyses ocedere habz. sequitur manifeste q ratio sacrificioꝝ deo acceptoꝝ r oblacōnū non est accipiēda solum ex retractōne ab ydolatria. Item etiam Rabi moises dicit in suo deutero. in li. de iudicibz titulo de regibz. ca. xj. q rex messias habet edificare templū et congregaē dispsiones israhel in quo templo fient sacrificia r ībilea eo modo quo in lege moysi otinetur. Et ipemet in eodez capl'o dicit q tpe sui messie oēs gētes duertētur ad legē mosaicā confitētes q mendaciū hereditauerūt prēs eoꝝ. s. in colēdo ydola. Ex quo p; manifeste sm eū q tpe sui messie erūt sacrificia legalia. Ex quo manifeste hētur q sacrificia nō solū p̄cipiunt ꝓpter retractōnē ab ydolatria ut ipemet erronee decet. Hijs dictis ad primū qō. p opmione Rabi Moisi allegas dicens q nō legitur deū p̄cepisse ꝑpl'o israhel ut sacrificarēt mi postq̄ ydolatrauit in fabricacōne vituli. dicendū est q hoc ē falsū. manifestū est enim q qñ deus eduxit populū de egipto p̄cepit eis de agno paschali molādo quod fuit celebratuz in ipsa nocte in qua de egipto exiuerūt. et hoc fuit primum p̄ceptuz qō legitur datū fuisse filijs israhel a deo p moisen. Qui quidē agnus paschalis victima vocatur. vñ exo. xij. de p̄dicto agno paschali dicit. Cū dixerint filij vri que est ista religio. dicetis eis. victima transitus dnmi est. Ex quo patet q sacrificare victima fuit p̄ceptū ꝑpl'o israhel ante fabricacōnē vituli. qō est contra p̄dictū Rabi Moysen. Nec valet qō ipe rabi Moi. dicit in p̄dco capl'o. xlij. q primū p̄ceptū datū israhelitis nō fuit de agno paschali eo q fuit ex certa racōne datū tūc exp̄ssa scz ut euaderēt a plaga primogenitoꝝ ut habetur exo. vj. Et etiaz q hoc p̄ceptū fuit in terra egipti. nō aūt eū educerētur

de terra egipti ut ipe dicit. Nam primū est manifeste falsū ut lra testatur. Nullū enī p̄ceptū legitur datuz fuisse pl̄o israhitico ante p̄ceptū de agno paschali. et sic tenet Rabi Sa. et oēs expositores hebrei. Istē lex p agnū paschalē disponēte deo euaserint a plaga p̄mogenitoꝝ istud tñ p̄ceptū p totuz tps legis veteris fuit obseruādū. put exp̄sse hētur exo. allegato. c. Fuit etiā hoc p̄ceptū datū in terra egipti in ipa eductōe de egipto obseruatū. et sic cauillacōnes p dicē sūt nulle. Ad scōz vero qō allegas de vbo Iere. dicēs. q nō fui locutus cū p̄ribꝫ vris nec p̄cepi eis in die q̄ eduxi eos de terra egipti de vbo holocaustomatū et victimaꝝ. dicēdū. q hoc ē veruz. nā in exitu de egipto qñ deus p̄cepit agnū paschalem celebrare non p̄cepit eis facere holocausta et victimas. sed solū victimaz. Agnus enim paschalis victima erat ut dictū est. nō aūt holocaustum. Postea vero cū lapsi sūt in ydolatriā deus p̄cepit eis holocausta et victimas deo offerri a pl̄o ne talia offerrēt ydolis. q est scōa rō sacrificioꝝ mmus p̄ncipalis q̄ p̄ma. nā prima ratio q̄ sumitur ex p̄stacōne subiectōm ad deū stat omni tpe etiā si nulla ydolatria in mūdo fuisset vel esset. Scōa vero rō sacrificioꝝ q̄ sumitur ex retractōne ab ydolatria non habet locum quando nulla ydolatria ē in mundo.

Discipulus.

Videtur michi q̄ scūs Thomas p̄ma ꝑe. q. ñ. arti. iii. p dicās allegacōnes facit ad p̄bandū q̄ ratio sacrificioꝝ sumitur ex retractōne ab ydolatria.

Magister.

Si bñ scrutatus fueris vba scī Tho. manifeste repies q̄ nō assignat rōez illā de retractōe a sacrificijs ydoloꝝ tanq̄ sit totalis rō z p̄ncipalis ad sacrificandū deo. ꝫ assignat eā tanq̄ cām partialē eorum q̄ fiebant ꝑticulariter circa sacrificia. que quidem particularia determiata fuerūt post fabricacōnē vituli. vnde scūs doctor p dictus in loco p te allegato sic dicit. Et ideo de causa cerimoniaꝝ circa sacrificia ꝑt assignari racō alio modo ex hoc q̄ p hmōdi retrahebātur hoīes a sacrificijs ydoloꝝ. hec ille. Ubi nota q̄ nō dixit. et ideo de causa sacrificandi deo in gñali ꝑt assignari alia racō. quia sacrificare deo put ipe ponit ha scōe. q. lxxxv. est de iure nature qō semper stat ut dcm̄ est. Sed dicit notāter. de causa cerimoniarū circa sacrificia potest assignari alia rō z cē. Et sic manifeste ex vbis eius habes q̄ retractō a sacrificijs ydoloꝝ non est cā totalis

ad sacrificandū deo. ꝛ solū ptialis ad cerimonias pticulares q̄ circa sacrificia fiebāt. Siliter ꝑm eū allegatur illud v̄bū Jeremie .vij. vbi dr. Non p̄cepi eis in die qua eduxi eos de terra egipti de v̄bo holocaustomatū et victimaꝝ. ad ostendendū q̄ varia sacrificia nō fuerūt data populo israhelitico añ lapsum in ydolatriā. p qđ non excluditur vnū p̄ceptū sc̄z de agno paschali qđ datū fuit tpe eductōis de egipto ut dem ē. Et ut bñ habeas cām sacrificioꝝ veteris legis, put scūs doctor tradit in pte. ꝛ qōne p te allegata scire debes q̄ p̄dicta sacrificia triplicē bñt cām. duas sc̄z ꝛales quaꝝ vna ē prima ꝛ p̄ncipalis ꝑm quā p sacrificia, p̄testabatur ordinatio mētis in deum ad quā sacrificiū offerēs excitabatur ut dictum ē. et ista cā sp̄ hz locum in sacrificijs siue ante legem siue in lege siue post legē cum sit de iure nature qđ īmutabile ē.. ¶ Scđa v̄o causa ꝛalis p quam redditur ratio de v̄rietate cerimoniaꝝ circa sacrificia veteris legis ē. ut p̄ ea homines retrahēntur ab ydolorum sacrificijs. q̄ quidem cā habz locū tantūmodo in tpibꝰ quibꝰ ydolatria p vsum̄ mūdū viguit. ¶ Tercia vero cā sacrificioꝝ veteris legis est figuralis. s. ut p illa sacrificia multa et varia q̄ in lege tradēbātur vnū singulare ꝛ p̄cipuū sacrificiū. s. illō quo ipse xp̄s obtulit seipsū deo in odorē suauitatis ut dicitur ad ephesios. v. figuraretur tanq̄ pfectū. vnde racōes sacrificioꝝ veteris testamti figurales sumūtur ex vero sacrificio xp̄i ut in p̄dicta qōne plene traditur. Et ista tercia causa habuit locū a p̄ncipio mundi vsq̄ ad passionē xp̄i q̄ figurata fuit p p̄dicta sacrificia. q̄ quidē passiōe celebrata rō figurādi iā cessauit. Ex quibꝰ tribꝰ causis Rabi Moises solū scđam cām assignauit tanq̄ totalē p̄dictoꝝ sacrificioꝝ. in quo a veritate deuiat sicut in multis alijs locis.

¶ Cap̄m. xij. in q̄ ostēditur q̄ xp̄s legē impleuit circa sacrificiū ꝑm triplicē eius cām faciēdo qđ lex īmbet qui ē primus modus implēdi legem. ¶ Discipulus.

EX quo ꝫ triplicem cām habēt sacrificia scire desidero ꝑm quā illaꝝ dici pt q̄ xp̄us impleuit legē instituēdo p̄dcm sacrificiū faciēdo qđ lex īmbet qui ē p̄mus modus implēdi legē ꝑm glosam sup̄ allegatā.

¶ Magister. ¶ Si bñ oideras xp̄us in īstōne p̄dcī sacrificij. s. sacrām̄ti altaris excellēter impleuit legē faciēdo quod

ubet ꝺm omes tres cāusas supꝫ dictas. Nam si homo offerēs ex rebꝫ suis deo sacrificium in hoc ꝓtestabatur ꝙ ea. s. oblata haberet a deo tanquā a primo principio ⁊ ordinaret in deum tāꝙ in vltimū finē quanto magis ꝺ ostēdebat seu ꝓtestabat qui seipsū totū in honorē dei offerebat immaculatū, put xps fecit in sua passione. q̄ quidē passio in hoc sacrificio cuius memoriale ē repūtatur ut deus ē. Secūda vero cā offerēdi deo sacrificia excellētius fuit p hmōi sacrificij institōnē impleta. Nā pꝰ hmōi sacrificiū⁊ eius diuulgationē p orbē p p̄dicacōnē apostolorꝫ ⁊ discipulorꝫ xpi homines fuerunt retracti a sacrificijs ydolorꝫ multo magis ꝙ antea. quod patet ad sensū. Nā cultu diuino in templo dei vigēte ꝺm cerimonias mosaice legis nedum inter gentes ydolatria vbiꝙ vigebat. ꝫ etiā in populo israhelitico publice colebātur ydola et hoc quo ad decem tribus sp. quo ad tribū vero iudā⁊ si non semp saltē freqnter ut habetur. iij. reg. p totū. Quantū vero ad terciā cām. s. figuralē manifestū est ꝙ xpus legem sacrificiorꝫ legaliū pfecti ſſime impleuit principaliter p sacrificiū siue passionis. quod quidē sacrificiū tanꝙ pfectissimū figurabatur p omia illa sacrificia impfcā veteris legis ut dcm est. Et sic sacrm altaris qđ p̄dcām passionē repūtat terminū ponit⁊ finē oibꝫ figuralibꝫ sacrificijs in lege otētis. vñ ecclia in festo corporis xpi in ymno cantat. Dat patris celitus figuris terminū.

¶ Cap̄lm. xiij. in q̄ oñditur ꝙ xps impleuit legē sacrificiorꝫ alioꝝ⁊ suppletō qđ in eis deerat. q̄ est scūs modus implēdi legē.

Discipulus.

Placent michi racōnes tue quibꝫ ostēdis ꝙ xpus impleuit legem sacrificiorꝫ faciēdo qđ lex iubet ꝺm p̄dictas tres causas p te assignatas. Et vellem vlterius doceri circa hoc. an scz xps impleuit legē sacrificiorꝫ antiquorꝫ suppletō qđ in eis deerat qui est scūs modus implēdi legez ꝺm glosam p te allegatā. ¶ Mgr. ¶ Ex hoc ꝙ xps p suam passionē impleuit ea q̄ in sacrificijs veteris legis p̄figurabātur ut dcm ē. oñs est xpm impleuisse p suam passionem ea que deerant in sacrificijs antiquis. Ad hoc enim ꝙ res significans seu p̄figuras aliquid pficiatur seu verificetur requiritꝰ ꝙ tale significatū seu figuratū esse habeat in rerꝫ natura. sicut ad veritatē ꝓpositionis aliquid significatis requiritur ꝙ suū

figmificatū im rey natura sit. Ex quo pz q xp̄us impleuit qđ im sacrificijs antiquoꝝ ꝛeficiebat. im q̄tu p suā passionē ea q̄ im eis figurabātur impleuit. Et idem dicendū de mstōne sacmēti altaris im quo memoria p̄dicte passioms recolitur. Sed adhuc sūt alij modi ꝛsiderandi circa hoc sacramētū seu sacrificiū forte excellētiores. quibꝰ ꝛsiderari potest q xp̄s supleuit ea q̄ im sacrificijs antiquis ꝛerant.

¶ Discipulus. ¶ Rogo ut michi apias illa q̄ dicis. ut magis possim mtelligē defectū sacrificioꝝ veteris legis ꝛ pfectionē huius sacrificij q ea q̄ erāt m antiquis supleuit.

¶ Mgr. ¶ Si bñ scrutatus fueris ea q̄ m p̄phetis scp̄turis de sacrificijs dñr antiqs mamfeste repies q sacrificia antiq̄ nō erāt deo gr̄a neq; accepta ex pte rey m eisdē sacrificijs oblata. neq; solū erāt accepta ex pte offerētiū qm sic erāt dispositi q illa ex fide vera ꝛ obediētia deo offerebāt. sacrificiū vero xp̄i q̄ seip̄m deo obtulit m odorē suauitatis nō solū fuit deo gratus ex pte offerētis. s. xp̄i q̄ ex sūma obediētia ꝛ pfectissima caritate seipsum deo obtulit sz etiā ex pte ip̄ius rei oblate q̄ fuit ip̄e met xp̄us. quo secundū dei potentiā ordinatam nulla res g̃tior esse possz neq; equaliter grata. Et idē dicendū de sacr̄o altaris xp̄m passum et oblatum realiter continēte.

¶ Caplm. xiiij. In quo ostēditur qđ dem est in p̄cio p̄cedēti caplo p aūctē psalmiste m p̄s. q̄ incipit Deus deoꝝ dñs locutus ē. nō obstātibꝰ camillacōibꝰ hebꝝ. Et ꝛcluditur simplr q xp̄s instituēdo hoc sacrificiū impleuit legē sacrificioꝝ antiquoꝝ supplēdo qđ erat. q̄ ē tercius modus implēdi legē.

¶ Discipulus.

Scire desidero scp̄turas q̄ hoc qđ mō asseris testātur.

¶ Mgr. ¶ In psalmo q̄ incipit. deus deoꝝ dñs locutus est. mamfeste h̄ētur p̄dicta dr̄ina inter sacrificia veteris legis ꝛ sacrificia noue legis. In illo enim psalmo postq̄ psalmista loq̄ns im psona dei reddidit ad dicenda attentum dicit. Audi pple meus q̄ loquor. Conseq̄nter ostēdit eis q sacrificia antiq̄ non erāt deo accepta seu grata. s. p̄m ipsa oblata. dicit enī. Nō m sacrificijs tuis arguā te. q̄si di. nō arguā te de omissione sacrificioꝝ seu holocaustoꝝ. nam ipa nō sunt michi accepta. de quo dicit. Non accipiā de domo tua vitulos. ꝛ. id est non acceptabo. Et infra. Nūq̄d manducabo

carnes thaurorꝫ. ꝛc̄. q. d. manifestū est ꝙ ista q̄ mihi offerū-
tur m sacrificijs antiquis nō ptinēt ad me ꝺm scīpa. Non enim
ptz ad me māducaē carnes nec potare sanguinē hiē ꝓ idolatre
mſipiētes de suis falsis dijs estimabāt. Et ex hoc pz impfe-
ctio sacrificiorꝫ antiq̄ꝫ ex pte ipārꝫ rerꝫ oblatarꝫ. q̄ ad deum
scōm se, nō ptinebāt ut dictū ē. Et sequitur statū pfectō sacri-
cij noue legis qō aliorꝫ impfectōnē suppleuit et hoc cū dicit.
Immola deo sacrificiū laudis. Nā sacrificiū altaris, ꝑpe dr sacrificiuz
laudis. Tū q̄ xp̄s in eodē otētus sūme laudādus ē intm̄ ꝙ
maior ē oīi laude ecc̄. xliij. et sic dr sacrificiū laudis anthono-
matice. Tum q̄ memoria passiōis q̄ in p̄dcō sacro recolitur
maxime obligat hoiem ad gratiarꝫ actōnes deo q̄ ad laudes
dei ptinēt. cum p ipām passionē homo fuerit a damnacōne pe-
petua liberatus. De illis emm quibꝫ deus misit verbum suuz et
sanauit legitur m p̄s. ut sacrificent sacrificium laudis. Et sic
ex aīcte huius psalmi habes defectū seu impfectōez antiq̄ꝫ
sacrificiorꝫ in quibꝫ carnes thaurorꝫ et sanguis hircorꝫ imo-
labatur q̄ scōm se non erāt deo accepta. et pfectōnē sacrificij
laudis deo acceptissimi. vnde manifestissimū ē ꝙ xp̄s instituendo
hoc sacrificium laudis qō ex se deo ē acceptissimū. restat
ma. emne laude dignum supplenit defectū sacrificiorꝫ antiq̄ꝫ
in quibꝫ ista manifeste deerant.

Discipulus.

Qō sacrificia antiq̄ legis nō erāt deo accepta ꝺm ipa oblata
misi solū ex fide ꝛ obediētia offerētiuz ex multis sacre scripture
locis hr̄i pt. vñ. j. Regū. xv. Nūq̄d vult dñs holocausta aut
victias ꝛ nō potius ut obediatur voci dñi. Sic Michee. vi.
Quid dignuz offeram dño. ꝛc̄. nūquid offeram ei holocausto
mata et vitulos anniculos. nunquid placari pt dñs in mili-
bus arietū aut in multis milibꝫ hircorꝫ pinguiū. Ex quibus
aūctatibꝫ et silibꝫ satis hēt̄ ꝙ sacrificia antiqua non erant
deo accepta ex pte rerꝫ oblatarꝫ. Si ꝙ tu vlterius addis ꝙ
illud quod dicitur in p̄s. immola deo sacrificiū laudis. intelli-
gitur sacrificiuz noue legis. solet ab hebreis impugnari sic.
Nam dictio q̄ in hoc psalmo ponitur vbi dr. sacrificiū laudis
est oīno eadem cuidā dictōi q̄ ponitur leuitici. vij. vbi dr.
Si p gratiarꝫ actōe fuerit oblatō. In quo loco agitur de ter-
cio genere sacrificiorꝫ veteris legis scilicet de hostia pacifico-
rū. Nam primū genus est holocaustū quod totū offunitur in

altarī ut hētur leuit. j. caplo. Sc̄m vero genus ē p̄ peccō qs nō totū in altari ofumtur ut hētur leuit. iij. caplo. Terciū vero genus ē hostia pacificoꝝ q̄ est duplex. Quia vno mō offertur p̄ grāꝝ actōe de p̄teritis bñficijs. Alio mō p̄ voto vel sponte p̄ futuris exspectādis bñficijs. et istud terciū genus vocatur hebraico codda. q̄ quidē dictō sc̄z trāslacōnē nāz q̄nq; significat grāꝝ actōnē. q̄nq; ofessionē. q̄nq; vero laudē. vñ cū dr in p̄s. imola deo sacrificiū laudis. In hebraico hētur imola sacrificiū deo codda. qđ expomitur ab hebreis de tercio gñe sacrificioꝝ supdicto qđ est distmctū a p̄mo et sc̄o gñe sacrificōꝝ. nō aūt de sacrificō noue legis. Et ido scire vellē si hec sua exposicō q̄ ad lāz vidr rōnablis posſ p̄ babilit̄ euacuari.

Magister.

Verū ē q̄ hec dictō codda ī hebraico posita tribꝰ modis solet trāsferri i latīo sm̄ Iero. ſ. oēs tres modi ad vnū q̄dāmō reducūtur. ſ. ad ofessionē. hoc enī p̄pe significat hec dictō codda in hebraico. Sz q̄ ofessio hoīs ad deū q̄nq; est de bñficijs iam acceptis. ut cum dr in p̄s. Confiteantur dño misericordie eius. ⁊c̄. Et sequit̄. Et satiauit ammā inanem. ⁊c̄. Et seq̄tur. quia otriuit portas ereas. ⁊c̄. In quibꝰ locis et similibꝰ confessio facta deo intelligitur cū quis ofitetur se recepisse a deo aliquā misericordiā seu bñficiū. et tūc talis ofessio potest etiam dici grāꝝ actō. eo enī ipso q̄ hō ofitetur bñficiū recepisse ab aliquo intelligitur eī gratiaꝝ actōnē reddē. Vñ Seneca in suis eplis. Qui grate bñficiū recipit primā eius pensiōez soluit. Est etiā modus ofitēdi deo. ſ. cū quis ofideratā dei summa excellentiā seu bonitatē ipm̄ deum, put potest laudat. De quo dr in p̄s. Cōfitemini dño q̄m bonus. ⁊c̄. id est confitendum ē dño q̄m est bonus sc̄z p̄ essentiā que ē summa bonitas excedens omnē laudē. Est etiam alius modus confitēdi deo scilicet p̄ ofessionē p̄ccoꝝ sc̄m quā homo ofitetur deo p̄priū defectū seu fragilitatē. qđ etiā ptinet ad laudē dei. vnde Iosue. vij. ipse Iosue dicebat achā qui transgressus fuerat p̄ceptū diuinū. fili mi da gloriā deo israhel et confitere atꝰ indica mihi quid feceris ne abscondas. Cui achan rñdit. Vere ego peccauī dño deo israel et hic et sic feci. Et sic patet q̄ ille qui peccā debite deo ofitetur eoipso dat ei gloriā seu laudem. In quo loco vbi ponitur confitere in hebreo habetur. da ei codda. Qui quidē modi p̄prie occurrūt in sacrificio noue legis a xp̄o, p nāz

salute instituto. In hoc autē sacrificō rite celebrato homo cō-
fitetur se a deo recepisse bñficiū redempcōis quod ē summū
inter cetera ōma bñficia. et sic ptinet ad grāz actōnē. Siliter
et in eodē sacrificō consideratur excellēcia diume ptātis ḡm
quā in ipso sacrificō miracula ostinētur ineffabilia. de quibus
potest dici illud psalmi. Confitemini dño. ⁊c. et sequit. Quis
narrabit magnalia dñi. Siliter et in ipo sacrificō considerare
debet sacrificans seu ipse sumēs ꝓpriū defectū ⁊ fragilitatē. qō
ad confessionē ptinet pcōrū. Cū-eni quis sūmā excellētiā ōmā
et eius misericordiaz ꝑut potest in hoc sacramēto considerat
consequens est suū defectū et fragilitatē cognoscere. Et quia
oīa p̄dicta in laudem dei maxime redundāt. idcirco hoc sa
crificiū ꝓprie dicitur sacrificiuz laudis. de quo ꝓpe intelligi dz
vbum psalmiste supradictū. s. Imola deo sacrificiuz laudis.
Ex quibo bñ ꝑsideratis patz q̄ impugnacō hebreoz in hoc
passu nō habet locū. et sic eoz expositō p me dicta est oīno
irrōnabilis. qō sic patet. Nam psalmista reprobans sacrifi-
ficia antiqua dicens q̄ non erāt accepta p se nec p se deo pti-
nentia de quo dicit. Num quid māducabo carnes thauroz ⁊c
quō potuit laudare tertiū genus sacrificiōz p te supradictū
qō erat de eadē materia. s. de carnibo thauroz ⁊ sanḡ mbo hir
coz. Nulla enim ratio ē q̄re tertiū genus sacrificiōz legaliuz
deo esz acceptū magis q̄ duo prima gña. cū oīa p̄dcā tria
gña uouemebāt in materia quā ꝓpha dicit deo nō ee acceptā.
et ideo nec ē q̄ sacficiū laudis qō deo dic ee immolandū tanq̄
deo acceptū nō sit de eadē materia. s. de occisis animalibo bru
tis ḡm quā materiā sacrificia antiqua reprobauit ut dictū ē.
Sed oportebat q̄ hoc sacficiū a ꝓpheta commēdatū sit ex re
deo p se accepta sicut est sacrificiuz noue legis qō p se deo est
maxie acceptū. vñ expositō quā tibi ꝓposerā catholica et
vera tanq̄ sonarōmi et etiā sequēti litere.

Discipulus. Video q̄ expositō tua ē rōnabilis. nulla
eni racō appāret q̄re prima duo gña sacrificiōz reprobarent
eo q̄ essent de rebo corruptibilibo ⁊ nō ptinētibo ad dei obsequi-
um ḡm se. et tñ cū hoc approbaćtur tertiū genus sacficioz qō
cū primis duobo uouemebat in eadē rōe ḡm quā prima duo
gña reprobantur. Et vellē ut vlterius michi declares quō
expositō tua sonat hīs q̄ m lra sequūtur ꝑut asseris.

Mgr. Cōtinuātur hec vba ꝓphe. s. Imola deo

sacrificiū laudis ſm p̄dictam exp̄ſitionē q̄ vera est ⁊ cāthoʒ
lica hns q̄ sequūtur hc. ¶Nam statim sequitur. Et redde altissi
mo vota tua. Per hec autē vota intelligēda ē bona volūtas
offerēdi quē ex ipso ē p gratiam dei iuxta illud p̄s. ¶In me sūt
deus vota tua. Vel p hec vota intelliguntur ea que fideles voʒ
uent in baptismo vel in religione superogando. quia ad hoc
q̄ immolatio sacrificij laudis ꝓficiat in salutē eternā oportʒ
q̄ ista vota reddātur. Et sequitur. ¶Inuoca me in die tribulatiʒ
onis. ſm p̄sentem vitā q̄ dies tribulacōnis est. eruam te saliēʒ
mitigando p̄ſuras huius vite p manifestā liberacōnē. sicut
patet de tribus pueris. vel p occultaz. sicut pʒ de martiribus quiʒ
eruuntur a deo ne in tormētis succumbāt. et sic honorificabis
me. quia sic deo immolans sacrificium laudis ꝓprie deum honoʒ
rat ut in fine p salmi ꝯcluditur. Et quia hoc sacrificiuz laudis
immolantes inhonorificant deū si sint in pcō mortali. ideo subʒ
dit. Peccatori autē dixit deus quare tu enarras iusticias meʒ
as. q̄si dicēt. cur credis q̄ tibi sufficiat enarracō iusticie p voʒ
cem sine hoc q̄ iuste vivas et assumas testamentum meum p
os tuū. In quo merepat sacerdotē celebrantē in pcō mortaʒ
li exñtem q̄ in hoc nouuz pcīm committit inquantuz assumit
testamētum dei assumēdo in ore suo v̄ba consecrationis in pʒ
sona x̄pi. vel assumendo sanguinem noui testamēti. Et hoc ē
quod dicit. Et assumis testamētum meū p os tuum. Et oñter
exemplificat de pcīs grauibus q̄ homines incurrūt occulte.
false estimātes q̄ talia latent deū. vnde dicit. Tu vero odisti
disciplinā. Tale enim odium in corde cōsistit. filr. Et pieciſti
ſmones meos retrorsū. eos in corde tuo vilescēndo. Similiter
dicit de furto ⁊ adulterio et susurracōne. Que quidem pcā cōʒ
muniter occulte omittunt. ac si committētes existimēt q̄ deus
nesciat occulta sic ⁊ homines occulta latent. Vnde sb̄dit. Exiʒ
stimasti iniq̄ q̄ ero similis tui saltem ignorando ea q̄ latent
sicut tu abscondita ignoras. quod falsū est. Nam arguam te
et statuā ꝯtra faciē tuā. s. ostendendo tibi q̄ pcā tua licet occʒ
culta p fectē noverim. vnde talēs exhortando subdit. Intelliʒ
gite hec qui obliuiscimini deū. ⁊c. q. d. vos q̄ occulta pcā comʒ
mittitis estimātes false q̄ deus talia ignorat obliuiscimī deuz
quasi deus ista nō obliterat. vnde cauete ne quando rapiat. ⁊c.
Vnde p̄dicta ꝓprie dirigūtur ad offerētes sacrificiuz laudis
supradictū. qui nō solum mūdare se debēt a pcīs publicis ſꝫ

etiã scrutari occulta. vñ prima corinthi. xi. Probet aũt seipm homo z sic de pane illo edat. ꝛc. In hoc autẽ qđ dicat. probet se. ꝓpe mtelligitur loq̃ de occultis q̃. p bacõe indigẽt. iuxẽ illđ Proba me deus z scato cor meũ. Et sequitur. Sacrificiũ laudis honorificabit me. Ad qđ sciẽdũ. q cũ honor ßm plm m p̃mo etbicoꝛ sit exhibicõ reuerẽtie i signũ v̈tutis. sequitur q q̃ tũ illa reuerẽtia exhibita sit maioris v̈tutis signuz tanto honor crescit. et ideo q in immolacõne sacrificij laudis rite celebrata exhibetur reuerẽtia deo tanq̃ omnipotẽti scđm maxima miracula in eodẽ otẽta. siliter z tanq̃ omia sciẽti inquãtũ occulta cordis scrutatur ut dẽm ẽ. siliter lut tanq̃ sũmo bono ßm redẽptionẽ bũam gñis p ꝓpriã passionẽ q̃ m eodem recolitur. idcirco ꝓpre dicitur. Sacrificiũ laudis honorificabit me. q in hoc sacrificõ sũmus honor dimus qui in hac vita ex dei opibꝫ ocipi possꝫ ossideratur. Et q in hoc sacrificõ est via ad videdũ deũ bẽfice. in qua quidẽ visione salus existit. ideo subdit. et illic iter. id ẽ millo sacrificõ laudis ẽ via p quã ostendã illi sc̃z sacrificãti salutare dei. i. salutẽ eternã. Videꝫ g ex supdcis quõ xps instituẽdo ꝫ sacrificiũ impleuit legẽ sacrificoꝝ sup plẽdo qđ in eis deerat. In ipis enĩ sacrificijs antiquis nec deo simlis honor attribuebatur nec in ipis filis honor dimus ossiderabilis erat. nec etiã in eis erat via ad salutare dei ostendẽdũ. qđ fuit intẽtũ. Et attẽde q l; dcã v̈ba psalmiste ab aliqbꝫ scis doctoꝛibꝫ aliter exponãtur. ex hoc tñ nõ oducit quin p̃dicta expositõ sit vera tanq̃ osona catholice veritati z lre.

¶ Capitulũ decimũ quintũ. In quo ostenditur q in instõe huius sacri seu sacrificij xps legẽ impleuit implẽdo ea q̃ deꝫ fuerũt in antiquo testamẽto prenũciata seu p̃figurata.

¶ Discipulus.

Placet michi p̃dicta expositõ. q exprimit diaz inter sacrificia antiqua et sacrificiũ laudis scilicet noue legis in hoc q antiqua ex ope opato non erant deo accepta. sacrificiũ vero laudis sc̃z noui testamẽti ex ope opato deo ẽ acceptissimũ. Et sic p̃z q xp̃us impleuit legẽ sacrificoꝝ nõ solũ faciẽdo qđ iubet qui ẽ primus modus implẽdi ꝫ etiã supplendo qđ deerat qui ẽ scđs modus. Nunc autem vellẽ ut ostẽdẽs michi quõ xps instituẽdo hoc sacrificiũ impleuit

legē faciēdo eaq̄ ꝓphetice circa hȳc dicebantur futura. qui est tercius modus implēdi legē. ꝑut supꝰ ꝓposueras.

¶ Mgr. ¶ De gestis xp̄i quedam fuerunt in vaticinijs ꝓphetis antiquitus exp̄sse tradita. sicut est de introitu eius in iherusalē solēm. de quo zacharie. ix. Ecce rex tuus venit tibi iustus ⁊ saluator pauper et equitans sup asinū. ⁊ c̄. et sic de q̄busdam similibꝰ. Quedam vero nō ita plane ꝓphetātur. sic̄ est misteriū incarnacōis qđ in ꝓphetis traditur obscure ⁊ figuratiue ꝓpter magnitudinē misterij ⁊ errorꝭ vitādos ut dictū fuit supꝰ. Et q̄ in hoc sacrificio misterium incarnationis xp̄i includitur. qui quidem xp̄us deus et homo in eodē realiter cōtinetur. Idcirco in ꝓphetis scripturis nō sic exp̄sse misteriū huius sacrificij traditur. ꝛ̄ emigmatice seu figuratiue. vnde gen̄. xiiij. de Melchisedech qui sacerdos dei altissimi erat legitur. q̄ cū ꝓcederet ad bñdicendū Abrahe de victoria inimicorꝭ venēti q̄ eduxit panē et vinū. in quo figuratur sacrificiū eucaristie quod sub speciebꝰ panis et vini cōficitur ⁊ a xp̄o qui est sacerdos in eternū ꝓcipaliter ꝓfectꝰ. vñ ꝓ psalmista loquēs de sacerdotio xp̄i eterno dixit. Juravit dn̄s et nō pentebit eū tu es sacerdos in eternū. ⁊ c̄. quia sicut melchisedech obtulit panē et vinū ut dictū est. sic cristus in sacrificio eucaristie sub speciebꝰ panis et vini consecrat corpus suū et sanguinē. In quo sacrificō xp̄s est sacerdos ꝓcipalis ⁊ hostia oblata. qđ quidē misteriū sic figuratū est in p̄dictis aūt etatibꝰ gen̄. et psalmiste. Licet hebrei ex toto nō intellexerūt sic̄ nec alia misteria xp̄i cognouerūt ad plenū. in hiis tamē quidā de eorꝭ glosatoribꝰ antiquis aliquid de hȳc q̄si sommātes senserūt. vnde in glo. sup gen̄. magna que dicitur bereschi rabba. sup illud gen̄. xiiij. At vero rex Salem eduxit panē et vinū. ⁊ c̄. sic dicit. hȳc ē ac si dicēt scriptura. Tu es sacerdos in eternū ꝑm ordinē melchisedech. hec ille. Ex quo patet q̄ ꝑm eum sacerdos in eternū qui non erat realiter ille melchisedech sed p eū figuratus habebat panem et vinū in sacrificio offerre qđ ꝓprie adaptatur ꝓposito nr̄o. Item in p̄s. qui incipit. Deus iudiciū tuū regi da. ꝑm veram suā exposicōnē hꝫ ez de xp̄o agitur. de ipo xp̄o loquēdo dicit ꝑm translacōnē nr̄am Erit firmamentū in terra in sūmis montiū. In hebraica tn̄ veritate sic hꝫ. Erit placēta seu placētula frumēti in terra. qđ ꝓprie applicatur huic sacrificio in quo sub specie placentule

frumēti xp̄s tinctur·cui concordat trāslacō caldaica in qua vbi dicitur. In summis montiū mterp̄tatur in capitibꝫ sacerdotū seu sup̄ capita sacerdotuꝫ. Habes igitur ex hac aūctate manifeste cū sua caldaica trāslacōe q ipe xp̄s de quo dixerat in eodem psalmo·et adorabūt cū reges omnes gentes seruient ei·et multa alia que nō mī xp̄o ouemūt de eodem subdit. Et erit placenta seu placentula frumēti supra capita sacerdotuꝫ·qō quotidie mpletur in eleuacōne corpis xp̄i in sacrō altaris. Item in supradicta gl̄osa·s·b eresich rabba sup illud genē·xiim·c·Melchisedech rex salē p duxit vinū r panē·sic habetur·Agri dixerūt q legē reuelauit ei sc̄z melchisedech·q̄ reuelauit ipi abrahe·Que quō lex dicit·vemite comedite panē meū r bibite vinū q̄ō mscui vobis. pū·ix·c·Ex quo patet q melchisedech reuelauit ipi abrahe in illa p ductōe secretū legis·qō mcluditur in illa aūcte pū·Vemte comedite panē r bibite vinū·r c·qō p̄pe p̄positō nr̄o adaptatur ut pz mtuenti. Itē in psalmo qui mcipit·Cōfitebor tibi dñe·qui immediate sequitur psalmū illū in quo dr·tu es sacerdos meternū scdum ordinē melchisedech·legitur·Memoriā fecit mirabiliū suoꝝ misericors r mserator dñs escam dedit timētibꝫ se·Que quidē v̄ba ad sensū planū literalē intellcā clare dicūt q deus daturus erat escam timētibꝫ se in memoriaꝫ mirabiliū suoꝝ·xp̄us autez cū hoc sacrm instituēt expresse dixit·Hoc facite in meā commemoratiōnē·Matth·xxvj·

Discipulus·

Ista aūctas quā allegas·s·escā dedit timētibꝫ se·exponitur ab hebreis de māna qō fuit esca data a deo p̄ l̄o suo ut hētur Exo·xvi·c·ad qō dicūt q adaptantur v̄ba psalmiste magis q̄ ad nr̄m sacrm. Primo ex h̄ q nō dixit psalmista·escā dabit timētibꝫ se·ꝫ escam dedit·ex quo dicūt q p̄s·loq̄batur de p̄terito nō aūt de futuro. Itē dicūt q māna fuit datū p̄ l̄o eo q deus misertus fuit eis ne fame pirēt p deserti·qō nō ficve rificaētur de eucaristia·de q̄ impropeꝫm eos dicētur·misericors et miserator dñs·q non p misericordiā hec esca fuit data sed in memoriā mirabiliū·

Magister· Verū ē q hebrei exponūt hoc de māna·Ꝫ vere intuēti illū psalmū ꝫm expoficōnē l̄ralē p̄prie adaptatur p̄positō nostro·non obstantibꝫ eoꝝ cauillacōnibꝫ·Nam hoc qō dicūt q psalmista loquitur de p̄terito dicēs·escam dedit·

non facit aliquã difficultatẽ. cũ ꝓphete sepissime loquũtur de futuro ad modũ ꝑteriti ꝓpter ꝓphetie certitudinẽ ut ꝑz in innumerabilibꝫ locis sacre scꝑture. Hoc etiã q̃ deus puidit ꝓpho xp̃iano de hoc sacro ꝙ ꝑtiet ad dõmã misericordiã ꝑm quã q̃ de absentia corꝑalis xp̃i in eccia merito otristaretur ꝓpls fidelis nisi p singularẽ osolacõnẽ ip̃ius pñtie in hoc sacro spũale solaciũ hꝫret. Vnde in officio instõms eius legitur q̃ in hoc sacro de pñtia xp̃i solaciũ hꝫetur singulare. Et de hoc etiã expomitur vno modo illud vbũ xp̃i Matꝫ. xxviij. Ego aũt vobiscũ sũ vsq; ad oſummationẽ seculi omnibꝫ diebꝫ. Ad magnã enim dimãm misericordiã ꝑtiet q̃ xp̃s sp pñtialiter assit eccie sue. vñ si vis expoſicõnẽ ꝑdicte aũctis ⁊ totius psalmi plene hꝫe vide postillã Nicolai sup hũc psalmũ cũ addicõne q̃ ibi ponitur. et ibidẽ videbis q̃ ista allegatio ẽ ꝓpria ⁊ ſralis ad ꝓpoſitum. Idem etiaꝫ habetur in psalmo qui incipit. Exspectans exspectaui dñm. vbi de reprobacõne sacrificiorꝫ antiq̃ legis dic̃. Sacrificiũ ⁊ oblacõnẽ noluisti. ⁊c̃. Et seq̃tur in ꝑsona xp̃i. Aures autẽ ꝑfecisti michi. ſ. ad obediẽdũ. q̃ xp̃s in passiõe factus est obẽdiens vsq; ad mortẽ. ad philippenses. Ꝺz in aliꝭ locis que causa breuitatis obmittuntur.

Capm. xvi. in quo agitur de multitudine noĩm huius sacrĩ. q̃ multitudinẽ effectuũ eius salubriũ denotãt. excitari debꝫ deuotio ipm ſpũaliter ſumentiũ. Discipulus.

Habeo mentẽ tuã circa hoc sacrm. ꝑ quã michi ostendis q̃ est sacrificiũ verũ et deo acceptissimũ ꝑm se qõ non ꝑtinebat ad sacrificia antiqua. Ex quo hẽtur q̃ xp̃us impleuit legẽ in hoc sacrificio supplẽdo qõ deerat in antiquis. Si miror q̃re hoc sacrificiũ noiatur multis noibꝫ ꝑ̃tiz. cũ sit vnũ in se indiuidualiter quantũ ad rẽ otentã ⁊ nõ pluraput in veteri lege erãt plura inter se distincta nõ solũ ꝑm indiuiduũ ſz ec̃ ꝑm spẽz. vñ sufficiebat ip̃m noiari sacrificiũ tm.

Magiſter.

Si bñ osideras hoc sacrificiũ rõnabiliter diuꝫ noiatur noibꝫ ꝑm diuersas eius excellẽtes ꝓpetates seu nõbilissimos effectus. Que quidẽ noiacões excitatiue sũt deuocõnis fidelĩ. vnde hoc sacrm eucaristia vocatur. qõ idẽ est qõ bona gratia. Nam licet in oĩbꝫ sacramentis eccie gratia cõferatur. attribuit tm hunc sacrãto hoc nomẽ eucaristia anthonomatice inquãtus

Distinct.

continet xp̃m plenũ gratia. ex cuius plenitudine oẽs gr̃am accepimus iohis. i. cap̃lo. ¶ Itez in quantũ est oratiuũ dñice passionis q̃ fuerat verũ sacrificiũ. post quod nullũ sacrificiũ deo est acceptũ nisi p ipsũ. idcõ sacrificiũ simplr nominatur. Noiatur etiã sacrificiũ laudis. ut cũ dr in p̃s. ¶ Immola deo sacrificiũ laudis. et. Sacrificiũ laudis honorificabit me. rõnibꝫ supdictis. Nomiatur etiã sacrificiũ iustitie. ut cum dr in psalmo. Sacrificate sacrificiũ iustitie. et alibi. Tũc acceptabis sacrificiuz iustitie. in quantum deuotio p ipsũ rite sumptũ accrescit. que quidem deuocõ ẽ actus religiõis. ut in secũda secũde. q. lxxxij. Religio autem ẽ pars iustitie ut in eadez. q. lxxxj. ¶ Itẽ in quãtũ p ipm omunicamus xp̃o eius carnẽ z sanguinẽ principãtes. Similiter ut p ipm vnimur adinuicem nominatur sacra omunio. ¶ In quãtũ vero nos reficit in via spũaliter ut in eius vtute ad fruitionẽ diuinã que ẽ in pria puemiamus. eo mõ quo de helya dictum ẽ figuratiue. Et ambulauit in fortitudine cibi illius vsqz ad montẽ dei. viaticũ nominatur. ut s̃ in eadẽ distinctõne. que quidẽ fruitio p ipm viaticũ p̃figuratur ut s̃. Consideranduz est igitur q̃ magna multitudo dulcedinis in hꝫ sacro absconditr. in quo nõ solũ gr̃a sed fons totius gr̃e otinetur. Similiter z in eo summũ sacrificiũ vesptinũ omemoratur. similiter et p ipm xp̃m verũ omũicamus z in ipo adinuicẽ vnimur. silr et p ipm fortitudinẽ spũalẽ ad diuinã fruicõnẽ puemẽdi accipimus p qd̃ rite acceptũ pignus q̃dammodo future glorie figuratiue nobis datur. Et sic habes q. mtitudo noiacõnũ huius sacri sacrosancti multitudinẽ deuote dulcedis in corde ipsũ spũaliter sumẽtis excitari debet.

Distinctõ quarta de scrutinio sp̃turaz circa diz inter modũ viuẽdi patrũ antiq̃z. s. scõz pr̃iarchaz z aliorz sub antiquo testamẽto viuẽtiũ ãte aduẽtuz xp̃i z inter patres seu sanctos qui post xp̃i aduẽtũ fuerũt. Et otinet nouem capitula.

¶ In primo capitulo continuantur ea que dicta sũt de sacro altaris ad dicenda circa differentiam inter moduz viuendi sanctorz et vtriusq; testamẽti.

¶ In cap̃lo. ij. redditur ratio alia q̃re antiqui pr̃es bonis tẽporalibꝫ ut oũiter videbãtur adhere. et nõ sancti noui testamenti qui omũiter ofilia euãgelica secuti sũt.

¶ In. iij. capl'o ostēditur q̄ ꝯsilia euāgelica licz nō sint ad salutē n cēria. sūt tn̄ valde vtilia. Et ibiō redditur rō q̄re hmōi ꝯsilia nō fuerūt antiquis data explicite.

¶ In capl'o. iiij. ostēditur q̄ ꝯsiliū de tēptione tpaliū ē vtile ad deo adherēdū. et ꝯtinetur implicite in veteri testāmto.

¶ In capitulo. v. ostenditur continentiā esse laudabilē et opportunam ad diuina suscipienda. et in veteri testamento solum implicite traditur.

¶ In capl'o. vj. ostenditur q̄ obediētia put cadit sub voto religioms est virtuosa et laudabilis. et etiam implicite in antiquis decumēnis traditur.

¶ In. vij. capl'o ostēdūtur ꝛ ponūtur quedā obiectōēs phariseoꝝ et aliorum virorum iustos seu sanctos nostre religioms qui p ieiuma ꝛ abstimentias freq̄nter se affligunt. Que quidē obiectōnes ibidem soluūtur.

¶ In capl'o. viij. ostēditur q̄ aūctates in quibꝫ Rabini phariseoꝝ se fundant ad reprobādas abstimētias et ieiuma nr̄e religioms mō il faciūt p eis.

¶ In capl'o. ix. agitur de differentia victorie antiquoꝝ patrū ad victoriā patrū noui testamēti.

¶ Capl'm p̄mū in quo ꝯtinuātur ea q̄ dicta sūt de sacro altaris ad dicenda circa differentiā inter modū vinēdi sanctoꝝ vtriusq̄ testamēti.

¶ Discipulus.

Oportet ut precipio prout possum quātū fragilitas mee mentis sufficē valet q̄ magna multitu' o dulcedinis spūalis in sacrām̄to altaris supdicto abscondita est sc̄m quā deuocō ipm spūalit' sumentiū maxime excitari hz. Ex quo cogito q̄ forte huiusmodi causa curviri sci sb lege nature seu sub antiquo testamento viuentes qui hmōi sacrificiū seu sacramentū realiter non habebant nisi tm̄ figuraliter. sed sacrificijs brutoꝝ aialiū occisoꝝ vtebātur nō legūtur omnīter fuisse tā deuoti deo sic sancti noui testām̄ti q̄ ex vsu debito huius sacrificij tā excellentissimi deuotiores deo viuere se ostēdunt. Videmus enim q̄ in p̄mordijs ecc̄ie tanta deuotio in ip̄is fidelibꝫ demōstrabatur q̄ q̄plimi eoꝝ ꝛ fere oēs oīa bona tpalia relinq̄bant ut xp̄m seu eius doctrinā seq̄rentur. Ex quo manifeste ostēditur q̄ tāta in eis vigebat ad xp̄um deuocō q̄ oia terrena p ip̄ius amore seu sequela ꝺtemnebāt

neq; solū hoc faciebāt circa bona terrena exteriora q̄ sūt mi-
nima hoīs bona ꝑ etiā circa bona corpis q̄ maiora sūt respū
bonoꝝ exterioꝝ. Fuerūt enī m ꝑmitia eccīa retiā post q̄ plu
rimi martires q̄ in suis corporibo crudelissima martiria ꝑ fi-
de xp̄i sustinuerūt. silr & v̄gines deo dicate q̄ plime. et tam de
sanctis antiq̄s mīme seu rarissime talia legūtur. fuerūt enī p̄
cipui coꝝ omes fere ad hereēs mūdi dnitis & in alijs abū-
dātes ut p; de abrahā p̄triarcha q̄ de excellētissimis viris āti-
qui testamti fuit de quo legitur gen̄. xiij. c. Erat aūt abraham
dives m possessiōe auri & argēti. et sic de multis scis illius tpis
Princeps aūt apl̄oꝝ de se dicebat. argētū & aurū nō est michi
vñ gñaliter loqñdo pauptas volūtaria q̄ valde omēdatur in
statu noui testamēti in anti q̄ mīme legitur omēdari. qō v̄tuti
huius sacrii meo iudicō saluo sp meliori attribuēduꝫ videtur.
Nam licet m vtroq; statu fuerint sancti viri. non tñ m vtrisq;
equalia deuocōmis signa fūt ostensa. In antiquis enim q̄ nō
habebant sacrificia m quibus tanta dulcedo deuocōmis ab-
scondita essꝫ deuotio non ad tantū gradū ascendē videbatur
ut ad dimissionē bonoꝝ tpaliū vel ad martiria seu v̄gmitatē
attingēt sicut in hijs qui sub nouo testamēto deo militant. et
hoc ut estimo ex ratione predicta.

¶ Magister.

¶ Estimatio tua satis vidē esse rōnabilis. In collecta enī p̄ma
de corpe xp̄i legitur q̄ eccīa a deo petit vt p veñacōnē debitaꝫ
huius sacrii fructus redemptōmis xp̄i in ip̄is fidelibo ingiter
sentiat. opa autē v̄tutū ꝑm Ambrosiū ut m p̄ma secunde. q.
lxx. dicūtur fructus. eo q̄ suos possessores scā & m ecra dile
ctacōne reficiunt. Sunt igitur fructus redēptōmis xp̄i opera
virtutum illoꝝ q̄ p imitacōnē passionis xp̄i p quam nostra
redēmptō celebrata fuit efficiūtur. In xp̄o enī sūma fuit pau
ptas voluntaria et summuꝫ martiriū & summa virgmitas. ps
culdubio fuerūt ex quibo fructus similes in suis fidelibus p
v̄tutē huius sacramti debite sūpti sequūtur ingiter. put p de
dictū est. vnde ad ꝓfideracōnē tuā applicari ꝑt illud psalmiste
Quomiā si voluisses sacrificiū dedissem vtiq; holocaustis nō
delectaberis. In quo reprobatō sacrificioꝝ demōstrat antiq;.
Que quidem sacrificia ex ope operante ut dictum est deo pla-
cebant. et ideo statim subdit. Sacrificiū deo spūs tribulatus
est. quasi dicēt. holocausta nra non delectant deuꝫ scōm se. mi

inquãtũ offerũtur a spũ ɔtribulãto et coꝛde cõtritõ. et ut de-
signaret qõ futurũ erat in ecĉia dei sacrificiũ seu holocaustũ p
se deo acceptũ ideo petit. benigne fac dñe in bona volunta
te tua syon ut edificẽtur muri ihrlm. qõ de ecĉia xp̃i ptũc futu
ra intelligendũ est. in qua sacrificiũ iustĩcie offerẽdũ erat per
qõ sacrm altaris ut supra dictuz est intelligitur. de quo dicit.
tũc acceptabis sacrificiũ iustĩcie ɔ. Et quia ꝟtute istius sa-
crificij fideles ad maximã imitationẽ xp̃i que p martiriũ p-
ficitur attingẽ debebãt ideo subdit. tũc imponẽt sup altare
tuũ vitulos. qõ ꝑm glo. intelligitur de sanctis martiribꝫ qui in
odorẽ suauitatis seipos quasi in altare dei p modũ holocau-
stoꝝ offerũt qõ satis ɔcordat cũ tua estimacõne. Et scias q
licet p̃dicta estimatio tua sit rõnabilis ut dictũ est. est tñ cir-
ca differentiã supradictã alia ꝓpria ɔsideratio ut patz scrip-
turas scrutanti.

¶ Capitulũ. ij. in quo redditur alia ratio quare antiqui prẽs
bomis tpalibꝫ ut ɔmũiter videbãtur adherere et nõ sancti no-
ui testamenti qui ɔmũiter consilia euangelica secuti fũt.

¶ Discipulus.

Indica michi queso cãm illã quã dicis esse aliã ab illa
supius dicta. Nam animũ meũ quedã admiratio ve-
hemẽter pulsat que talis est. Cum enĩ fides antiquo
rum et modernoꝝ ad necessitatẽ salutis ptinẽs vna et eadez
sit mihi solũ in quãtũ quedaz que antiqui crediderũt ut futura
moderni credũt ut iam ꝑterita. constat autẽ q ex recta fi de
mentũ pietas sequi debet actionũ. consequens videtur q in
appetitu seu cõtemptu tẽp aliũ bonoꝝ et penaliũ aduersitatũ
esse debeat eq̃litas vel saltẽ magna similitudo inter sanctos
utriusq; testamẽti. cuius oppositũ legimus. In gestis enĩ san-
ctoꝝ antiquoꝝ ɔmũiter repitur q adherebãt tpalibꝫ bomis et
in illis assidue exercitabãtur gaudẽtes de ipoꝝ licita acquisi
cõne et de coꝝ amissione valde dolẽtes. Legitur enĩ de Jacob
pr̃iarcha q cũ credidisset Joseph filiũ suũ fuisse mortuũ indu
tus ẽ sacco et lugebat p multos dies nec aliq̃ mõ ɔsolari vo
lebãt Gen. xxxvij. De moyse eẽ legitur q affligebatur valde
de afflictõne ꝑpli israelitici intm q deo dicebat. dñe cur afflixisti
ꝑplm tuũ q̃re misisti me tẽ. exo. v. c. De Josue aũt legitur q eo
q aliqui de exercitu israhel terga ꝟterũt ab hostibꝫ q scidit
vestimẽta sua et q̃rulose dicebat deo. quid dicã videẽs israhelẽ

terga vertentem Josue. vij. c. hec et multa similia scriptum scrutanti patet. ex quibꝫ hꝫ q̄ antiqui nō patienter tolerabant temporalia mala et penales adūsitates. Cuius cōtrariū in discipulis xp̄i et eoꝝ sequacibꝫ frequēter repitur. Gaudebāt enī cū de bonis ꝓprijs expoliabāt̄ ꝓpter deū. vñ hebreoꝝ. x. Rapinā bonoꝝ vestroꝝ cū gaudio suscepistis. nec solū hoc ꝫ etiā in iurijs et otumelijs ꝓ noie xp̄i sustinēdis patientes erāt. vñ actuū. v. ca. Ibāt apostoli gaudētes a conspectu cōcilij qm̄ digni habiti sūt ꝓ noie ihu otumelias pati nec solū hoc ꝫ etiā tormenta grauia usq; ad mortē ꝓpriā cum magna patiētia et nōnūquā cū mentis hilaritate sustinebāt ut in gestis martirū latius cōtinetur. Non igitur immerito q̄renda videt esse ratio tāte differētie inter sanctos utriusq; testamenti quoꝝ fides salutifera eadē fuit ut dictū est.

¶ Magister. ¶ Ad istā tuā admirationē tollendā p̄ supponē debes q̄ sicut in scientijs oportz ordinate ꝓcedē. sic ut ex notioribꝫ incipiat disciplina ut in p̄mo physicoꝝ et in alijs locis ut dicet phūs. ita etiā oportz q̄ qui inducē vult hoīem seu populū ad obseruātias legū seu p̄ceptoꝝ eū incipiat monere ex illis que sūt magis in eius affectu. pueri enī qui nōdum hūt plenū rōis ūsū nō ꝓuocātur ad aliq̄d faciēdū seu addiscendū nisi puerilibꝫ munusculis q̄m eoꝝ affectu magna bona estimantur. Cum aūt ad pfectā venīt etatē despectis puerilibꝫ mouentur ad aliquid faciendū sub spe maioꝝ bonorū ut puta diuitiaꝝ seu honoꝝ et hmōi. constat aūt q̄ lex vetus disponebat ad xp̄m sic impfectū ad pfectū eo q̄ dabat̄ populo rudi et impfcō in opaeō e ad pfectōnē q̄ futura erat ꝓ xp̄m. qua rōne ꝓphūs ille puero sub pedagogo existētiopatur ad Gall. iij. c. Impfectoꝝ aūt ē tpalia bona in magnā estimationē hre. pfectoꝝ aūt ē q̄ tpalibꝫ cōtēptis in spūalibus bonis tm̄ finē cōstituāt. et ideo sub veteri lege existētes quia tā quā impfecti tpalia querebāt et eis mherebāt. oportebat ut ꝓ tpalia ꝓmissa manuducerētur ad deū. qua racōne ꝓmissiones que in veteri legē cōtinētur ꝓuiter sūt de bonis tpalibus que in affectu hoīm impfectoꝝ magna reputabāt̄. et sic ex talibꝫ adeptis valde gaudebāt et in eoꝝ amissione vehemēter otristabāt̄. secus ē de fidelibꝫ sb̄ nouo testamēto existētibꝫ qui tanq̄ pfecti nō ꝓ bona tpalia q̄ minima sūt inducūtur ad legis obseruātiā sed ꝓ spūalia que maxima sunt.

vnde apostolus ad philipen. iij. ca. que quidē retro sūt obli
uiscens ad anteriora me extendo. Quicūq; ergo pfecti sum⁹
hoc sentiamus. vnde isti de bonis tpalib⁹ adeptis vel amis-
sis nō multū gaudebāt nec tristabātur ꝛ solū de spūalib⁹. ex
quib⁹ diligenter ꝓsideratis habes racōnē supdicte differētie

¶ Discipulus.

¶ Hec ratio tua satis vid⁹ sufficiēs quātū ad drīnā utriusq;
ꝑsone. plus enī antiquus in dubie rudis erat et impfcūs
ut ex eor⁹ gestis satis pt⁹. nlominus tñ inter antiq̄s erāt ali-
qui viri pfecti. De abrahā enī legim⁹. gen. xv. ābula cor⁹ā me
et esto pfcūs. Et de moyse nūi. xij. c. Seru⁹ meus moises in to
ta domo mea fidelissimus ē. Ore enī ad os loquor ad eū et pa
lā nō p emigmata et figurā dēū intuetur. Ex quib⁹ aug⁹. oclu-
dit q̄ moyses tāte pfectōnis fuit ut in hac vita dēū videret p
essentiā qđ maxime pfectōnis ē. nō igitur modica admirati-
one vid⁹ dignū quō p dēi et cor⁹ siles nō legūtur in aliq̄ mun-
dū otēp fisse nec tpalia bona ꝓpter dēū reliquisse ꝛ hmōi bo-
nis sic et alij simplices adhesisse. nō enī dicēdū est q̄ tales e-
rāt rudes seu impfecti cū de eis scr̄ptura sacra oppositū testetur
vellē igitur amplius de hoc a te erudiri.

¶ Magister.

¶ Ad hoc qđ queris sane intelligēdū p̄ supponē debes q̄ pfe-
ctio spūalis vite nō consistit essentialiter in dimissiōe diuitiaꝝ
et v̄ginitate seruāda et hmōi. lz ista sint via ad pfectionē fa-
cilius seu securius acquirendā. sic aliqua sūt que iuuāt seu p-
ficiūt ad sanitatē cor⁹palē habēdā que tñ nō sunt ad hoc ne-
cessaria. nec etiā in eis cōsistit essentialiter cor⁹palis sanitas.
Et ideo de hmōi desertione tēpaliū nō legitur xp̄m dedisse p̄-
ceptū qđ necessitatē imponit sed tm̄ consiliū qđ nō de neces-
sario datur sed de utili. vnde possibile est q̄ aliquis diuitias
possidens habeat pfectionē spūalē deo p caritatē quātū ad
statū vie ptinet adherendo. in tali enī adhesione pfectio ca-
ritatis essentialiter cōsistit. vnde p̄s. Michi aūt adherē deo
bonū est. vnde et abraham et moyses et alij sancti p̄res anti
qui. licz nō legūtur tpalia reliquisse. michilominus tenēdum
est ipos fuisse pfectos sicut multotiēs repitur q̄ aliquis sani-
tatem cor⁹palē pfectā acquirit etiā nō seruando medicor⁹
consilia que de ptinentib⁹ ad sanitatē dantur. imo ex hoc q̄
aliquis perfectā sanitatē acquirit sme hmōi medicinalibus
consilijs fortioris nature indicandus est q̄ ille qui nō potest

acquirere seu conseruare sanitatē nisi talia consilia sequatur ut phs ait in de celo et mūdo. vnde si bene scrutatus fueris saluatoris verba circa euangelica consilia clare repies q nō imponunt necessitatē ꝛ in optionē eius cui dabantur ea reliquit. dicit enī. Si vis pfectus esse vade et vende oīa que habes ꝛc. Mathē. xix. Ex quo ptz q nō necessitatē imponēdo. ꝛ solū cōsulendo hoc dicit. nō enī dixit. Si vis saluus esse vel si vis ad vitā ingredi eternā. sed si vis pfectus esse. Similiter in hoc qō subdit. et sequere me. satis innuit q in sequela xpi pfectio essentialiter ostitit. Dimissio vero diuitiaꝝ nō pfectio ꝛ pfectionis via est. Et sic intelligit istū passum Jero. et alij doctores. Abrahā igitur qui diuitias possidebat pfectus fuit. non enī habebat animū diuitijs irretitū ꝛ totaliter quantū in statu vie possibile est deo cōiunctū. vnde si diligenter verba dñi ad eū dicentis. ambula cora me et esto pfectus. pspexeris satis repies q pfectio abrahe in ambulando cora deo eū pfecte amādo usq ad cōtemptū sui et oim suoꝝ cōsistit. quē quidē contemptū in immolacōne filij sui vnigeniti maxime demonstrauit. Manifestū est enī q abrahā p diligebat filium suū vnigenitū q oīa bona sua exteriora dicebat enī ad deū Dñe quid dabis michi et ego vado sine liberis. Et ibidē infra. Ecce michi non dedisti semen. et vernaculus meus heres meus erit. et tñ ipe abraham ad vnicum iussum dñi volebat immolare filiū. quē tam diu desiderauerat hre. vnde et ibidez dictū ē ei. q fecisti rem hāc et nō pepcisti filio tuo ꝓpter me. benedicam tibi ꝛc. usq ibi. Et benedicētur in semine tuo oēs gentes terre. in quibus verbis facta est ꝓmissio abrahe de cristo ex semine suo venturo. in quo oēs gentes sm sufficientiam spūaliter bēdicentur ut dicit apls ad hebre. Nō igitur dubitandū est q bona exteriora abraham ꝓpter deū dimisisset qui immolationē filij tam ꝓmpte ꝓpter deū facē intendebat. Silr de moise legitur q intantū ꝓximos diligebat ꝓpter deū qō ꝓ remissione pcōꝝ populi deū depcans dicebat. aut dimitte eis noxā hāc. aut si nō facis dele me de libro tuo quē scripsisti. Quō aūt intelligatur talis delctio pt hīi. exo. xxxij. ubi est ꝓrius locus tam in postilla q in addicōe. Et quōcūq exponatur ex hoc loco manifeste habetur q caritas moisi ad ꝓximos ꝓpter deū erat tm intensa quātū possibile erat in statu vie. Et sic non est dubitandū q moises dimisisset oīa

bona tpalia exteriora ẽt etiã vitã corpalẽ ꝓpter bonũ popu
li spũale. Sicr et de dauid legitur .ij. reg. ul. q cũ vidisset ange
lũ pcutientẽ in populo dixit dño. Ecce ego sũ qui peccaui isti
qui oues sũt quid fecerũt vertatur obsecro manus tua cõtra
me et cõtra domũ ꝑris mei. ex quo patz q in ꝑo dauid virtus
caritatis sic erat ordinata q ꝑdiligebat mortem ꝓriã tem
poralem sui et suoz plus q mortẽ populi qui nõ peccauerant
in illo pcõ. Et sic nõ est dubitãdũ q dauid reliquisset oia bo
na tpalia quibz vita corpalis ꝑfertur ꝓpter deũ et ꝓximũ. ex
ꝑmissis igitur habes q ãtiqui ꝑres et si nõ legũtur reliquis
se tpalia ꝓut in cõsilijs euang licis cõtinetur que ad viã ꝑ
fectionis ptinent nõ ex hoc tenendũ est q ipam pfectionem
spũalẽ nõ haberẽt. nec mirari debes ex hꝫ q antiqui ꝑres non
legũtur mũdũ cõtempsisse seu bona tẽpalia. Nam q oporte
bat eos p ꝓmissionẽ bonoz temporaliũ populũ rudem ad
obseruãtiã legis inducẽ ut iam dictũ est. idcirco necesse erat
ut tẽpalia bona p quoz ꝓmissiones rudes et simplices in
ducẽ ad spũalia conabãtur tãquã ꝑciosa viderẽtur reputare
Ille enĩ qui puerũ p munuscula puia vult ad aliqd bonũ indu
cere oportet q illud munusculũ ut magnũ et ꝑciosum puero
ostẽdat ut puer p illud attrahatur ad bonũ. Si enĩ munusc
lũ illud puero vile esse ostẽderetur sic esset in rei veritate nequa
q p ꝓmissionẽ illius munusculi puerũ ꝓmoueret. isto igitur
modo antiqui ꝑres tpalibz bonis videbãtur adherere ut si
cut ceteri vulgares rudes tpalia bona magna esse estimarẽt
et sic p taliũ ꝓmissiones ad spũalia bona inducerẽtur.

¶ Capitulũ .iij. in quo ostẽditur q licet consilia euangelica
nõ sint ad salutẽ necessaria sũt tñ valde utilia. et ibidẽ reddi
tur ratio quare hmõi cõsilia nõ fuerũt ãtiquis data explicit

¶ Discipulus.

Si consilia ꝑdcã que tu dicis solum viã pfectionis de
monstrare nõ sũt ad salutẽ necessaria. eo q pfectio e
tiã sine illis haberi posset. ad quid quesso cõsilia pre
dicta data sũt cum sine eis ut dicis pfectio haberi posse.

¶ Magister. ¶ Manifestũ est q licz ad victoriã ꝓsequendã
de aduersario nõ sit necessariũ armis uti militaribz. Legitur enĩ
de Samsone q cũ mãdibula asini interfecit ꝙplurimos phi
listeos Iudicũ .xv. Sicr et dauid deuicit philisteũ sine arm
militaribz cũ sola fundibula .i. Reg. xvi. Nõ tñ ex hoc seqtur

ꝙ nō sit consiliū utile militantibꝫ ut armis cōpetentibꝫ utantur in bello. pauci enim sūt qui inermes triūphum belli obtineāt. nec etiam sua secure possideāt. vnde luce. xi. Si fortis armatus atriū suū ꝛc. vnde et cōsilia euangelica de dimissione tpalū et hmōi valde utilia sunt. Illa enī que in cōsilijs cōtinentur euāgelicis sunt quasi arma cōtra spūales nequicias que impedūt pfectōnē vite spūalis. et ideo sūme utilia sūt. pᵗ sertim ꝙ infirmis qui ex hmōi tpalibꝫ ut plurimū impediūtur in consecucōne spūaliū ut dictū est supᵃ. licet talia consilia qñq; nō sūt necessaria quo ad fortes et robustos qui radicati sūt in caritate dei ut pateᵗ ex ꝓdictis sanctoꝝ antiqui testamēti exemplis. ¶ Discipulus. ¶ Si hec cōsilia ꝙt tu dicis utilia sūt spāliter infirmis quimo dicū hīnt de virtute. Congruū videretur ꝙ hmōi cōsilia fuissent data ātiquis qui oūter ut supᵃ dictū est erāt rudes et imbecilles in spūalibꝫ. vnde tales potius indigebāt cōsilijs q̄ isti qui iam nō ut pueri ſ ut adulti iudicātur. vnde apls ad hebre. v. fidelibꝫ noue legis qui adhuc imbecilles circa spūalia erāt dicebāt fcī estis quibus lacte opus sit nō solido cibo. ¶ Magister.

¶ Ratio quare cōsilia euāgelica nō legūtur in antiquo testamēto data exīsse ꝓt esse duplex. ꝓma ꝙ inter osilū et ꝓceptū talis dīa oūter assignatur sc̄z ꝙ ꝓceptū necessitatē importat. cōsiliū aūt in optione eius cui datur ē impositū vñ in lege noua q̄ est lex lībtatis quemēter fuerūt addita osilia ꝓceptis. nō aūt in veteri lege q̄ lex seruitutis erat. et hec rō hētur ꝓma scōe. q. Alia rō ꝓt assignari adh. et ē talis. nā antiquus ꝑs sic erat rudis ꝙ spūalia valde difficiliter capiebat ꝛ tpalibꝫ oūter adherebat. vñ si talibꝫ exīsse dimissio tpalū fuisset ꝓposita tā ꝙ valde utilis tūc plures ex sui ruditate a cultu dīno faciliter recessissent. legitur enī Math. xix. c. ꝙ cū xp̄us de consilijs ad pfectōnē ptinētibꝫ exīsse loquētur ut dicēdo adolescēti. Si vis pfectus esse ꝛc. q̄ ille abīt tristis. Silr et cū discipulis dixissē de cōsilio cōtinētie. Sūt eunuchi qui castrati sūt ꝓter regnū celoꝝ. illi dixerūt quis ergo poterit saluus esse. Si igitur isti qui doctrinā salutiferam ab ipo xp̄o immediate audiebant eius miracula cōtinue videntes cū hoc tñ ex talibꝫ consilijs contristabātur seu tristabantur quanto magis sentiēdū ē de illo ꝑlo ātiquo qui puero sb pedagogo existenti cōparatur ad gallath. iiij. vnde nō cōueniebat ut talia

consilia talibꝫ darẽtur expẽdiẽ populo noue legis in quibꝫ ouiter gr̃a abũdantius data est p xp̃m Juxta illud Joh̃. primo. lex p moysen data est gr̃a et veritas p ih̃m xp̃m facta ẽ. Et circa hoc notare debes q̃ licꝫ consilia p̃dicta in antiquo testamento nõ fuerint expẽdiẽ data, ꝓpter rõnes p̃dcas. nichominus tñ talia consilia esse ad pfectionẽ utilia implicite ibi dẽ cõtinetur licꝫ pharisei obturba hoc nõ sentiat.

¶ Capitulũ. iiij. in quo ostẽditur q̃ cõsiliũ de desercõne tẽpaliũ est utile ad deo adherendũ et implicite cõtinetur in veteri testamento. ¶ Discipulus.

Declara michi rogo quõ consilia euangelica implicite in veteri testamẽto cõtineantur. ¶ Magister.

¶ Ad ista sciendũ attendẽ debes q̃ siẽ de hijs q̃ sũt de necessitate salutis credẽda ad q̃ naturalis rõ hũana minime attingit siẽ est misteriũ trinitatis in diuinis et misteriũ incarnationis xp̃i. Silr et ultimũ p̃miũ beatoꝝ nõ traditur in veteri testamẽto expẽdiẽ ꝓpter debilitatem intellectus ipius populi ut supdictũ est. Nichilominus tñ p̃dicta traduntur implicite seu figuratiue intm̃ q̃ habentes sensus spũales exercitatos p̃nt illa ꝓcipere. sic eadẽ racõne in agibilibꝫ illa que cadũt sub consilijs euãgelicis ad q̃ implenda hoies modice virtutis seu cõsideracõnis difficiliter attrahẽrtur talia nõ traditur in lege veteri expẽdiẽ. nichilominus traditur implicite vnde si scripturas sacras antiquas diligẽter scrutatus fueris reperies q̃ pauptas ptinet ad illos qui ad cultũ diuinũ singulariter deputantur. et hoc ut liberius et expeditius se haberẽt ad obsequiũ dñi. tribꝫ enĩ leui ex ordinacõne dina fuit separata ab alijs tribubꝫ ut dei seruitio deputaretur. idcirco fuit sibi ꝓhibitũ hr̃e possessiones seu hereditates cũ ceteris. legitur enĩ deutro. x. eo tpe separauit dñs tribũ leui ut portaret federis archã dñi et staret in ministerio coram eo ac bñdiceret in noie illius usq; in p̃ntẽ diẽ. Quã ob rẽ nõ habuit leui p̃tem neq; possessionẽ cũ fribꝫ suis q̃ ipe dñs possessio eius est hec ibi. ex quo habes manifeste q̃ dimissio terrenoꝝ ꝓpter dei obsequiũ vtuosũ ẽt laudabile alioq̃n nõ fuisset hoc singulariter impositũ tribui leui q̃ inter alias dino cultui assignabatur. ¶ Discipulus. ¶ Jsta q̃ ꝓmis ulteriori indigent declaracõne. Pauptas enĩ leuitaꝝ nõ erat p desertionẽ oĩm tẽpaliũ bonoꝝ sicut ad consiliũ euangelicũ ptinet de quo

Math̃. xix. vade et vẽde oĩa ꝛ c̃. leuite enĩ habebãt decimas
oĩm fructũ m mercedem laborũ suoꝝ. vnde leuitici. xvij.
legitur filijs aũt leui dedi oĩes decimas israhelis m possessio
nẽ ꝓ mĩnisterio quo seruiũt michi m tabernaculo federis. con-
stat autẽ ꝙ illi qui oẽs decimas totius israhelis habebãt nõ
debẽt dici paupes. nec oĩa bona exteriora desirẽtes. ꝛ po ti
us diuites pñt dici. ¶ Mgr. ¶ Ad istã tuã obiectõnem
tollẽdã ꝑsupponẽ hẽs gñaliꝛ ꝙ ficilla que figuratiue traduntur
in veteri testamẽto de credẽdis nõ fũt oĩmo filia reby ꝓ ea fi
guratis ꝛ multũ differentia alioquĩ essent eadem sic inter mu
plicatam tradicõnẽ coꝝque in veteri testamẽto traditur a gẽ
toꝝ et inter ipoꝝ explicatã exꝑssionẽ magna differentia cen
senda ẽ. ꝑticulariter etiã circa decias q̃ in veteri testamẽto ꝑ ci
piũtur solui debes scire ꝙ de hmõi decimis variꝝ varia sensert
fuerũt quidã opiniões ꝙ tres decime deberẽt dari in quolibꝫ
anno vno sc̃z ꝓ leuitis de qua leuitic̃. xviij. filijs leui dedi oĩm
decimã israhelis ut supꝝ fuit allegatũ. Secũda vero decia erat reti
nẽda apud dños ꝓdictoꝝ ad hoc ꝙ ipam vel ꝓcũ eius por-
tarent m iherusalẽ et ibi expẽderẽt in victualibꝫ ad votũ do
minoꝝ eã portãtũ. De qua decia hẽtur exꝑsse deutro. xv. ubi
dicitur. Decimabis oẽm fructũ sementis tui ꝛ comedes coram
dño deo tuo in loco quẽ elegerit tibi. Tercia vero decia erat dã-
da pegrinis pupillis et viduis et hmõi paupibꝫ ut m eodem
capitulo. Et ꝛm hanc opinionẽ ad leuitas ꝑtinebat m quoli
bet anno preterq̃ in ãno septimo sc̃z sabbati vna decia mte-
gra. Sed licꝫ hec opio satis posset in lra fundari nõ tñ sic te-
netur oũiter ab hebreis. quibꝫ in filibꝫ que nõ respiciũt fidez
nostrã assentiendũ est. ꝑsertim cũ ratio dicta ꝙ tres decimas
in quolibꝫ ãno soluẽ seu separare essꝫ grauissimũ. videmus enĩ
ꝓ experientiã ꝙ fideles xp̃i ut plurimũ vnã solã decimã dif-
ficiliter soluũt. et hoc in aliquibꝫ regionibꝫ quia in multis a-
lijs nulla soluitur decima. vñ sm oũem sniam hebreoꝝ ꝓ dcẽ
tres decime aliter fũt intelligẽde. Ad cuius declarationẽ scien-
dũ ꝙ in qualibꝫ ebdomada ãnoꝝ erat vnus ãnus sabbati ter
re m quo nõ licebat seminare nec colẽ terrã. et fructus illius ãni
erat oĩbus tam hoĩnibꝫ q̃ bestijs agri ut habetur leuit. xxv. et
sic m illo sabbato terre nõ dabãtur decime cum fructus terre
nõ erũt ꝓpij alicuius ꝛ occupãti seu comedẽti cõcedebãtur.
¶ In sex vero annis cuilibꝫ ebdomade decie dabãtur isto mõ

Nam ꝑmo anno decime debebantur leuitis. Sꝫ eōdo vero anno decime assignabātur dñis sc̄z decimātibꝫ ad hoc ut eas vel ꝑciū eaꝝ comederēt in ihrusalē. In tercio vero āno decime dā bātur paupibꝫ. Et iste ordo seruabatur in tribꝫ āmis sequētibꝫ cuiuslibꝫ ebdomade. ita q̄ in quarto anno decime ptinebāt ad leuitas. In qnto vero adipos dños decimantes. In sexto ptinebāt ad paupes. vñ cū legitur leuitici .xxvij. filijs aūt leui dedi oēs decimas israhelis. hꝫ ē intelligēdū in ꝑmo anno et in q̄rto cuiuslibꝫ ebdomade tm. Cū autē dr deutro. xiij. decimā ptē sepabis de cūctis fructibꝫ tuis q̄ nascūtur in terra p āños singulos et comedes in ꝫspcū dñi dei tui in loco quem elegēit rē. et infra. Cū aūt lōgior fuēit via et locus quē elegerit dñs deus tuus nec poteris ad eū hec cūcta portare vēdes oīa et in ꝑciū redigēs portabisq̄ mañ tua rꝑficiscēris ad locū quē elegerit dñs deus tuus et comes ex eadē pecuma q̄cq̄d tibi placuerit et comedes rē. hꝫ intelligitur de decis sc̄di et q̄ti āmi cuiuslibꝫ ebdomade ad dños decimātes ptinētibꝫ. Cū aūt in alijs locis dr q̄ decime erāt dande pegrims pupillis et viduis et hmōi, put in ꝑdcō capitulo et alijs habetur. hꝫ est intelligendū de decima tercij et sexti āmi cuiuslibꝫ ebdomade. q̄ ad paupes ptinebat ut dictū ē. et sic intelligūt oēs hebrayci expositores tam antiqui q̄ moderni distribucōes decimaꝝ. et q̄ in fine cuiuslibꝫ triēnij dñs ꝑdictoꝝ debebāt cōputare decimas illoꝝ triū ānoꝝ ut ꝑdicti pfecte haberēt portiōnē suā mō supꝰ dcō. idcirco legitur deutro. xxvi. q̄n cōpleueris decimā cūctaꝝ frugū tuaꝝ āno decimaꝝ tercio dabis leui tē. aduene pupillo et vidue ut omedāt intra portas tuas et saturētur. in quo loco nō fit mentio de portione ꝓpria ptinente dño decimāti ut dictū est quia illa erat sua ad ꝑdictū usum hꝫ fit mentio de leuita cuius erat decima primi anni et de peregrino et vidua rē. cuius erat decima tercij anni. Ex quibꝫ patet q̄ ad leuitas nō ptinebant decime cuiuslibꝫ anni. hꝫ solū decime duoꝝ ānoꝝ sc̄z ꝑmi et quarti in qualibꝫ ebdomada septē ānoꝝ. et sic ꝑsumēdū est q̄ ex ista decima leuite nō essent diuites. nā cū tribus leui essꝫ .xij. ps seu .xiij. totius israhel. et tamē non haberet aliquas possessiones sicut ceterē tribꝰ ut dictū est. Cōstat q̄ decima duoꝝ annoꝝ tantū in qualibꝫ ebdomada nō cōrñdet eis ad totalē sufficientiā vite. sed semp essent indigentes seu egeni. vnde in sacra scriptura leuite cū

pauperibꝫ et peregrinis et hmõi cõnumerãtur deutro. xiij. c. Gaudebitis cũ dño deo vestro vos et filij et filie vre et serui et ancille. et leuita qui in portis vris est qui nõ hꝫ partem nec hereditatẽ vobiscũ. Sil'r in eo dẽ. xv. c. veniet leuita qui non habet partẽ nec hereditatẽ tecũ et peregrinus et orphanꝰ et vidua ut comedãt tẽ. et sic in q̃plurimis locis. ex quibus patꝫ q leuite ut paupes reputabãtur inter oĩes tribꝰ israhel. que quidẽ pauptas dispoſicõne dĩna fuit tribui leui assignata. eo q erãt deputati ad mĩnſteriũ dnĩ ũt habetur deutro. x. ut supꝫ est allegatũ. ex quo ulterius sequitur q dſertio tpaliũ bonoꝝ exterioꝝ ptinet ad eos qui deo et suis obsequijs mãcipãtur, qõ est ꝓpositũ. ¶ Discipulus.

¶ Pauptas leuitaꝝ etiã, put tu eã expoms nullo mõ est filijs pauptatis que in cõ filijs euãgelicis otinetur. in illa enĩ mebꝫ debꝫ remanẽ ꝓpriũ. legitur enĩ de aplis Mathꝫ. xix. nos reliq̃mus oĩa et secuti sumus te. et. Mathꝫ. xix. vade et vẽde oĩa q̃ habes tẽ. ubi ergo oĩa dimitti debẽt nĩl debꝫ remanẽ. vnde si p̃ decẽ decie duoꝝ ãnoꝝ tĩ in ebdomada nõ p̃ sumãtur sufficiẽ ad sustẽtationẽ sufficientẽ leuitaꝝ sufficiãt tĩ ad excludendũ ab eis pauptatẽ ut est mãifestũ. ¶ Magister.

¶ Si decie duoꝝ annoꝝ p̃ decõꝝ qui ad leuitas ptinebãt essent singulariter assignate. ita q quilibꝫ leuita hr̃et certã portionẽ assignatã sibi de illis decimis sic mõ in eccia ubi decime dãtur clerici dubitãt hũt porcões suas assignatas in diũsis locis vel in eod̃ sm certã taxacõnẽ sic verũ essꝫ q leuite deberent dici pauperes sm oĩmodã dſercõnẽ tpaliũ rerũ si portio sua nõ essꝫ sufficiẽs sibi. ſꝫ sic ptinebãt decie illoꝝ duoꝝ ãnoꝝ leuitis q nullus eoꝝ habebat aliquã portionẽ certã. Nam in optione seu libertate dnoꝝ decimantiũ erat soluere decimas ad leuitas ptinentes cuicꝫ leuite maluissent. vnde si oẽs darent decimas suas vni leuite tm. nulli eoꝝ tenerẽtur dare decimas. et sic nullus eoꝝ dici debꝫ ꝓpriũ hr̃e q erãt quasi oĩbꝰ communia. habere aũt ꝓpriũ mꝰũ non semp excludit rationem pauptatis ut p̃t hr̃i scda sc̃e. q. lxxx viij. ar. vj. In primitiua enĩ eccia tpe aplorum a quibꝰ religio sũpsit exordiũ omnia erãt eis cõia actuũ. ij. caplo. vnde huic pmittue paupertati quodãmõ assimilatur pauptas leuitaꝝ. Et h̃ in duobus primo m habẽdo aliquid in oĩi. scõo in nõ hãdo bona immobilia. q tpe aplorum fideles vẽdebãt talia bona. vnde etiã si

strictę pauptas leuitaꝝ nō sit oīmo similis pauptati euangelice siue apl̄oꝝ tamē satis sufficit ad ostendēdū q̄ dimissio trenoꝝ utilis ē ad adherēdū deo seu ad vacādū ōmis obsequijs · nec obstat p̄dcīs q̄ in p̄missionibꝫ ātiquo ꝑpl̄o factis legitur · indigēs et mēdicus nō erit inter vos deutro · xv · et infra · xxviij · Et fenerabis gētibꝫ multis · Ex quibꝫ apparet q̄ pauptas nō est laudabilis ꝫ potius abundātia diuitiaꝝ · Nā ista et filia ptinēt ad omunē statū illius ꝑpli qui p̄ p̄missiones tales erāt reducēdi ad opa v̄tutū ut iā dictū est · ꝫ ad imnuēdū q̄ desertio terrenoꝝ sit utilis ad deo adherēdū satis ostēditur p̄ pauptatē leuitaꝝ supdictā ·

¶ Capitulū · v · in quo ostēditur otinētiā esse laudabilē et necessariā ad ōma suscipiēda et qō̄ in veteri testamēto saltē implicite traditur ¶ Discipulus ·

Sufficiūt michi p̄dicta ad ostēdēdū q̄ desertio tpalium sit utilis vel oportūa ad vacādū deo seu ad adherēdū ei · p̄sertim ad eos qui alios hñt docere legē ōmā fiē de leuitis legitur deutro · xxvij · docebūt iudicia tua iacob t legē tuā israhel · sic est in hebreo · ꝫ adhuc scr̄turas scrutādo antiquas nō inuenio q̄ otinentia sit ibidē cōmendata int̄m q̄ sit licitū et multominus meritoriū ut hō a otrahēdo matrimonio abstineat · potius enī repio oppositū · Legitur enī deutro · vij · c · bñdictus eris inter omes gētes · nō erit in te sterilis utriusq; sexus · ex quo manifeste p̄t q̄ ad bñdictionē singularē illius ꝑpli inter omes gētes fecūditas reputabatur q̄ nō p̄t exerceri cū oīmoda cōtinentia que inter euangelica cōsilia habetur · talē enī otinentiā nullus p̄riarchaꝝ seu sanctoꝝ antiquoꝝ · nec etiā ipe leuite qui deo ut dictū est spāliter famulabātur legūtur obseruasse · vnde peto q̄ michi ostendas si forte in aliquo loco scripturaꝝ ātiquaꝝ repiri possꝫ saltē implicite q̄ hmōi cōtinentia sit laudabilis ·

¶ Magister · ¶ Virginitas siue cōtinentia ꝑpetua in veteri testamēto nō legūtur cōmēdari · eo q̄ maior seu potior bñdictio quā antiqui a deo habuerūt fuit illa p̄ quam fuit eis diuinitus denūciatū q̄ in semie suo scz in xp̄o bñdicerētur omnes gētes Geñ · xxij · Ad cuius maxime bñdictōis executionē necessario requirebatur fecūditas in illa nacōe · quapropter in illo statu sterilitas nō ꝛmēdabatur ꝫ potius fecūditas nīlominus si scripturas antiquas scrutatus fueris repies

saltem implicite q cõtinentia requiritur et est laudabilis sal
tẽ in illo tẽpe quo quis hz seipm eleuare ad dinas suscipien
das reuelationes. et qñq etiã cũ habz uti aliquo sacro in soli
to mõ. pmũ patz. Nam cũ deus moneret populũ p moisen ut
disponerẽtur seu sanctificarẽtur ad legẽ dmã in monte synay
recipiendã tũc spẽaliter p hibuit eis accessum ad uxores vñ
exo. xix. caplo cũ de dacõne legis tractaretur sic legitur. Dixẽ
dit moises de mõte ad populũ et sanctificauerat eos. Cũq lauis
sent vestimenta sua dixit ad plm. State parati in diẽ tertiũ ad ẽ p
tres dies ne appropinquetis uxoribz vris. ex quo satis innui
tur q actus mr imonialis licit in alijs tpibz esset licitus. tamẽ
in ꝓparatione ad audiendã seu recipiendã legẽ dmã illicitus
erat qđ satis demonstrat intentũ saltẽ implicite. Secõm patet
Nam cũ dauid a facie Saulis fugiẽs et ab abimalech sacer
dote panẽ peteret ad sui et suoz necessitatẽ sbleuãdã. legitur
sacerdotẽ respondisse ipi dauid. i. Reg. xxi. nõ habeo panes
laicos ad manũ sed tantũ panẽ sanctũ si mũdi sũt pueri ma
xime a mulieribz mandducent. ex quo ptz q etiã ad debitũ usũ
rei sacre otinentia saltẽ momentanea requiritur q satis suffi
cit ad ostendendũ implicite q cõtinentia laudabilis ẽ in ca
sibz pdictis et silibz.

¶ Capitulũ. vi. in quo ostẽditur q obedientia put cadit sb
voto religionis est vtuosa et laudabilis. et etiã implicite in
antiquis tcumẽtis traditur. ¶ Discaplis.

Satis habeo ex dictis p te q dimissio tẽpaliũ et etiam
carnaliũ affectionũ p cõtinentiã que fm consilia euan
gelica ad viam pfectionis pertinẽt in antiquo testa
mento licz nõ explicite saltẽ implicite innuũtur. De obedien
tia vero que inter cetera cõsilia cõtinetur si cõsideretur in oũi
fm quã quilibz inferior tenetur suo supiori obedire in hijs q
ptinẽt ad talẽ superioritatẽ. satis habetur in veteri testamen
to. Nam de hijs que ptinent ad obedientiã dei que se extẽn
dit ad omẽs et p omia manifestũ est. In hac enĩ obedientia
tota vis obligacõis dme legis fundatur. vñ exo. xix. Cũ deus
intenderet populũ disponẽ ad sue legis recep cõnẽ pmittit.
nã si audieritis vocẽ meã rẽ. qđ idẽ est ac si diceret. si obedie
ritis mãdatis meis. vnde talis obedientia fm quã deo opor
tet obedire necessaria est. nec ptinet ad osilũ. sũt etiã alia in q
bus obediẽtia est de necessitate salutis in antiquo testamẽto

In hijs enī que ptinēt ad iudicialia negocia lex antiqua vo-
cauit ut obediretur sumo sacerdoti vel iudici in loco a deo ele-
cto pſidenti vel pſidentibꝫ ut habetur deutro. xvij. capſo. In
alijs vero agibilibꝫ obediēdū ē vero ꝓphe. deutro. xvij. Ex
quibꝫ lex habeatur q obediētia sit q̄d vtuosū et laudabile. ē
tñ necessaria in casibꝫ p̄dcīs. nō enī repio in ātiquis volumi-
nibꝫ q aliqua obediētia sit laudabilis et vtuosa que tñ non
sit de necessitate salutis ſic̄ est obediētia religiosoꝝ q̄ ante vo
tū cadit sub cōsilio tm̄ nō aūt sb̄ p̄cepto. ¶ Magister.
¶ Rō aūt quis totū suū velle ptāti alterius ꝓpter deū suppo
nat de quo datur ꝟsiliū euāgelicū. qō quidē ꝟsiliū reperiuo-
uent. si diligenter antiquas scrutatus fueris scripturas satis
repies saltē implicite q talis obediētia q̄ est totalis inquā-
tū fit p abdicationē ꝓprie volūtatis ē laudabilis et meritoria
qō ſic ptz. nā ut legitur p̄mo Reg. xv. ca. obedientia p̄fertur
victimis et holocaustis. Cuius ratio est nā in sacrificijs que
deo offeruntur ut ait gregorius aliena caro mactatur. ſin ipa
vero obedientia ꝓpria volūtas deo offertur. ostat aūt q mt̄
sacrificia q̄ deo offeruntur holocaustū p̄ncipaliorē tenet locū
inquātū totū incenditur in dei honorē. de ceteris vero sacrifi-
cijs ps incēditur in altari. et ps cedit in usū offerentiū ut ha
betur leui. p̄mo ca. et infra. ſic̄ ergo se habz holocaustū ad ce-
tera sacrificia ſic se hz obediētia totalis ad ptic̄lares obediē-
tias sup̄dcās. Tē circa obedientiā totalē de qua agimus cō-
sideradū est q p desertionē tpaliū bonoꝝ exterioꝝ ꝓpter deū
qō ad viā ptinet pfectōis ut dictū est. hō offert sacrificium
deo de bonis exterioribꝫ. p cōtinentiā aūt offertur deo sacrifi-
ciū de ꝓprio corpe. p obedientiā vero totalē homo offert deo
sacrficiū de bono aie. cū volūtas in regione aie p̄ncipatū te-
net. p ipm enī homo dñatur ceteris viribꝫ aie et corpi ꝓprio z
etiā rebus exterioribꝫ. Ex quibꝫ patz q ſic̄ mter hoīs bona
corpus p̄fertur exterioribꝫ bonis. et aīa corpi. ſic qui ꝓpriaz
volūtatē offert ꝓpter deū. aliquid magis offert q̄ qui offert
bona corpis seu bona exteriora. vñ et Samuel ubi sup̄. victi-
mis et holocaustis obedientiā p̄tulit. vñ ex p̄dictis habes
satis q abdicatio ꝓprie volūtatis ad viā pfectōis p̄cipue
ptinet.
¶ Caplm. vij. in quo ponūtur quedā obiectōnes phariseo-
rū cōtra viros iustos seu sanctos nre religionis qui p ieiunia

et abstinẽtias se affligũt. q̃ quidẽ obiectõnes ibidẽ soluũtur

¶ Discipulus.

EX dictis tuis sufficiẽter habeo q̃ tria vota in quibꝫ consistit essentialiter religio ptinẽt ad viã pfectõis cõsequẽde. et etiã q̃ illa ad pfectõnẽ ptinere in scrutinio scripturaꝝ antiquaꝝ implicite reperiũtur. ꝫ adhuc video quedam que in religione xp̃iana consueuerũt laudari de quibus tñ infideles murmurãt dicẽtes ꝯ esse contra tramitem legis antique. vñ amplius vellẽ a te circa illa erudiri. ¶ Magister.

¶ Explica michi illa ut veritas patefiat. ¶ Discipulus.

¶ Infideles et spãliter illi qui sectã pharisaycã sequũtur. nõ solũ simplices ꝫ etiã eoꝝ pncipui rabini seu mgri in suis codicibꝫ sepe deridẽt sanctos atꝫ religiosos nr̃os in hoc q̃ affligũt se et vitã asperam ducũt abiecte viuẽdo. et corpa sua variis ieiuniis et abstinentiis macerãdo qꝫ asserũt esse contra mentẽ mosayce legis. vnde Rabi moyses ille magnus magister eoꝝ in suo deutro. libro ꝑmo titulo de moribꝫ humanis ca. iij. dicit q̃ illi qui abstinẽt a carnibus vel a potu vini vel a contrahendo mr̃imoniũ vel ab honestis indumentis ita q̃ nõ nisi sacco vel laneis grossis induãtur sicut faciũt religiosi ydumite. p ydumitas aũt ouĩter intelligũtur apõ eos xp̃iani. de quo subdit. Hec est via pessima et qui in ea ambulat impius seu peccator vocatur. hec ille. Ad qꝫ ꝓbandũ inducit illud qꝫ legitur nũ. vi. de nazareo qui in trãslacõne nr̃a dr̃ ose cratus qui ex voto ꝓprio tenebatur a vino et sicera abstinere. et etiã a racemis recentibꝫ seu siccis et hmõi. de quo nazareo legitur in eodẽ caplõ q̃ debebat offerre par turturũ aut duos pullos colũbaꝝ. vnũ ꝓ pcõ et aliud ꝓ holocausto. et q̃ sacerdos debebat orare ꝓ eo. eo q̃ peccauit sup aĩa. sic ẽ in hebreo. Ex q̃ arguit in noĩe talmudistaꝝ ãtiquoꝝ sic q̃ nazareus q̃ nõ affligit se mĩ tm̃ p abstinẽtiã vini indiget ꝓpiciacõe seu indulgẽtia. eo q̃ afflixit aĩam suã in abstinẽdo. q̃ to magis peccat ille q̃ a multis rebꝫ licitis abstinet. et post multa dicit ibidẽ ꝛcludẽdo q̃ illi q̃ ieiunãt frequẽter nõ bñ faciũt. et q̃ de istis Salomon sc̃ripsit eccl̃e. vij. noli esse iustus multũ. hec et alia filiaꝫ pdcũs Rabi scripsit ꝯa abstinẽtes et ieiunãtes. et ꝯ q̃ plurimi eoꝝ sequũtur vertentes quasi in derisũ abstinẽtias et vigilias et alias austeritates quibꝫ viri deuoti et sancti nostre religionis ouĩter utũtur. ¶ Magister.

Non mireris si pharisei et eorū sequaces in p̄dictis erant
In q̄ plurimis enī alijs que ad verū intellectū sacre scriptu-
re et etiā ad bonos mores ptinēt manifeste errasse reputantur
put ptī ex quibusdā sup̄ dictis. et deo duce forte in sequenti
bus amplius patebit. Ad p̄ns aūt ipos errasse manifestū
est hoc q̄ abstinētias et ieunia nra reprobāt. manifeste p̄t haberi p scru
tiniū scripturaq̄ in quibꝫ putāt vitā eternā hre. Moyses enī
legislator de quo deus testatur q̄ in tota domo dei fidelissim?
ē. et multas alias p̄eminētias habuit respectū ceterorū ꝓphe-
taꝝ ut nūi. xij. ca. De eo tñ legitur q̄ bis ieunauit. xl. diebꝫ et
xl. noctibꝫ ut mereretur legē dīnā accipe. vnde deutro. ix. le
gitur. qñ ascendi in montē ut acciperē tabulas lapideas ꝛc̄.
et perseueraui in monte. xl. diebꝫ et. xl. noctibꝫ panē nō come
dens et aquam nō bibens. et infra. Cunq̄ transissent. xl. dies
et totidē noctes dedit michi dñs duas tabulas lapideas ta-
bulas federis. Ieunauit etiā scōo alios. xl. dies et. xl noctes
ꝓ peccato populi expiando. vnde ibidē infra. Et p̄cidi an-
te dñm sicut p̄ius. xl. diebus et noctibꝫ panem non comedēs
et aquā nō bibens ꝓpter oīa peca vra que fecistis ot̄ra do-
minū. Quanta ergo infamia est illoꝝ qui ieunia deuote facta
reprobant cū scriptura testatur q̄ mediantibus ieunijs dñs
legē dīnā dedit moysi et pcō populi pepcit. Isti enī duo ef-
fectus scz̄ receptio legis dīne et remissio pcōoꝝ maxīe totius
populi quos mediantibꝫ ieunijs moyses a deo impetrauit
maxīmi fūt vnde et ieunia deuote facta quibꝫ talia a deo im-
petrātur nō modici meriti reputāda fūt. Itē dan. p̄mo de da-
niele et tribꝫ pueris qui a cibo et potu regio abstinētes solis
leguminibꝫ et aqua cōtētabantur. legitur ibidē de eis q̄ dñs
eis dedit sciam et disciplinā in oīi libro et sapia. Danieli aūt
intelligentiā oīm visionū et scripturaꝝ. Quō ergo abstinētia
etiā stricta reprobari possit cū deus ipa mediāte talia dare fa
mulis suis solebat. Itē danielis. ix. capitulo de seip̄o dicit da
niel. Et posui faciem meā ad dñm deum meū rogare et dep̄ca
ri in ieunio sacco et cinere. et oraui dñm deum meū et confes-
sus sum. et dixi. obsecro domine deus magne et terribilis ꝛc̄.
per quod quidem ieunū responsū accepit ab angelo de ad
uentu messie quē daniel vir desideriorū maxīe desiderabat. vñ
ꝓtūc habuit reuelationē angelicā de lxx. ebdomadibꝫ p quē
terminū aduentū messie cognouit. Itē ibi capitulo. x. legitur

Antelo

In diebus illis ego daniel lugebam triū ebdomadaꝝ dieb⁹ panē dēsiderabilē nō comedi et caro et vinū nō intrauerunt os meum. ſ̄ neq; vngendo vnctus sum. donec cōplerentur trium ebdomadaꝝ dies. in quo capl'o postq; narratur quedam visio terribilis danieli facta per quendā angelū danieli missum legitur. et ait ad me. Noli metuere daniel. quia ex die p̄mo q̄ posuisti cor tuū ad intelligendū ut te affligeres in spectu dei tui exaudita sūt v̄ba tua. Ex quib⁹ habetur q; oratio danielis exaudita seu accepta fuit apud dēū mediātib⁹ afflictionib⁹ ieiunior̄ et alior̄que ad humiliacōnē et afflictionē corpis ptinēt. Tē de minuitis legitur q; audita sūia v̄ba ostra eos crediderūt in dēū et cū maximis ieiunijs induti sunt sacciis et dēū inuocauerūt in fortitudine. et auerterūt se a via mala. et sic deus misertus est eis et sniam ostra eos latā reuocauit. Jone. iij. capitulo. Quis ergo sane mētis ieiuma p̄t reprobare et afflictionē et hmōi. que tanti meriti sūt apud dēū ut etiā sniam cōdēnatōris a deo latā reuocēt. ¶ Discipulus.

¶ Ex hystoria minuitaꝝ quā allegat phāriseus et eoꝝ seq̄ces arguere mitūtur cōtra laudabilitatē ieiunij. Dicūt enī q; si quis verba de minuitis in hoc loco dicta diligenter scrutetur manifeste reperiet q; nō fuit sūia dei cōtra minuitas revocata ꝓpter meritū ieiunij sed ꝓpter hoc q; pemtuerūt et ouersi sūt a vijs suis pessimis. Legitur enī ibidē Jone. iij. sic. Et vidit deus opa eoꝝ q; cōuersi sūt de via sua mala et misertus est sup malicia sua quam locutus fuerat ut faceret eis et nō fecit. Ex quo sic arguitur. nō dixit scriptura vidit deus ieiumū eoꝝ et sacciū et misertus est r̄ c. ſ̄ vidit deus opa eoꝝ. q; cōuersi sūt de via sua mala et misertus est. Ex quo patz q; nō ꝓpter ieiuma seu indumenta sacciua minuitaꝝ deus misertus est eis. ſ̄ ꝓpter cōuersionē a vijs eoꝝ pessimis. et sic ex hac hystoria ſm eos nō habetur q; laudabilia sint ieiuma seu meritoria. ſ̄ forte potius oppositū. ¶ Magister.

¶ Ieumiū de quo loquimur ꝓut. s. ē v̄tuosū imq; tū ē actus v̄tutis ē illud qđ p rōnē ordiatur ad aliqđ bonū honestū. assumitur enī tale ieiumiū p̄ncipalr ad tria. p̄mū. s. assumitur ieiumiū v̄tuosū ad ſ̄ q; mēs liberi⁹ eleuetur ad ſ̄blimia ostēplāda. Secūm vero q; tū ad cupiscētias carnis rep̄mēdas. p abstinētiā enī cibi r potus ſm ieronimū tepescat luxuria. Terciū vēo ad satisfactiōnēdū. p pcīis. vnde p̄mū ieiumiū moysi sup radictū

intelligitur esse assumptū p̄mo modo ut sc̄z mens eius eleua-
retur ad supna ut legē dei meretur accipe. ¶Silr et ieiunīū dan-
trū ebdomadar̄. nam post illud ieiunīū reuelationē a deo re
cepit ut ibidē. ¶cōm vero ieiunīū mosay cū assumptū est ter-
cio modo sc̄z ut p̄ peccīs populi satisfacēt. Ieiunīū vero mi-
nistar̄ intelligitur assumi sc̄do et tercio mō. Nā cum ipi habe-
rēt peccā carnalia ad que reprimēda ieiunia ut dictū est cōfe-
rūt. Silr et p̄ peccā alia p̄ quibo p̄ ieiunīū satisfacerēt. ¶dcirco ie
iúnia eor̄ ad talē finē ordinata reputanda sunt inter bona
opa. de quibo dicitur. vidit deus opa eor̄ q̄ conversi sūt de via
mala ⁊c̄. Nimirū enī qui p̄us carnalibo vicijs dediti erant ie-
iúnando ab illis malis vnūs cōuertebantur. Silr et p̄ p̄teritis
peccīs satisfaciebant. Et ideo in hoc q̄ dr. vidit deus opa eor̄
nō excludūtur ieiunia, put pharisei intelligere volūt ſ̄ potius
intelligenda sunt includi inter cetera bona opa eor̄. ¶ieiu-
nia enī simpliciter sūpta in ꝯplurimis locis sacre scripture
ut bona opa rep̄tātur inquātū sim se intelligūtur ordinari
ad elevationē mentis. et carnis a lasciuiā suppriminendā. vñ Io
hel. ij. ca. ad cōuersionē ḡnalē exhortans dicit. Conuertimini
ad me in toto corde vestro in ieiunijs et fletu et sacco ⁊c̄. Cir-
ca q̄ si amplius scripturas scrutari volueris reperies q̄ ieiu-
nia et indumenta sacciua et hmōi. q̄nq; etiā in hijs qui non
sūt vere penitentes cōmēdātur a deo. inquātū talia inducūt
quandam humiliationē seu attricōnē que sūt dispoſicōnes ad
penitentiā. ¶Discipulus.
¶Vellem scire ubi hētur q̄ dicis sc̄z q̄ etiā sine vera penitē-
tia ieiunia et hmōi q̄nq; cōmendātur a deo. ¶Magister.
¶De achab qui fuit pessimus ut historia sacra testatur. de eo
tñ legitur q̄ cū audisſ ab helia sñiam dei ira eius latā de selec-
tione sua cū sua posteritate q̄ scidit vestimēta sua ⁊ indutus
ē sacco ⁊ ieiunauit. Et licz ista nō fecerit ex detestatōe peccī nec
timore dei ſ̄ solū quodā timore seruili sc̄z pene. tñ legitur deus
dixisse helie. nōne vidisti achab humiliatū cora me. eo q̄ humili
atus est mei causa. nō inducā malū in diebo eius. Que quidez
historia habetur. iij. Reg. xxi. Ex quo patet q̄ p̄ ieiunia et a-
lia que superbiam mentis suppriminunt. etiam si nō fuerint ex
corde totaliter contrito facta. deus leuat aliquid saltē de pe
na temporali. vnde ieiunia et alia filia que humilia cōnē mē-
tis inducunt nō sūt cōtemnēda. ſ̄ nec deridenda sic̄ ph arise

existimant. nisi forte cum fiūt per exteriora signa tantū sme hoc q̄ interius aliquē effectū humiliacōis inducāt qđ pinet ad ypocrisim q̄ est bonitas simulata. et p cōsequēs ꝟm gregoriū duplex iniquitas. de qua falsa humiliacōne legitur ecc̄. xix. Est q̄ nequiter se humiliat et interiora eius plena sūt dolo.

¶ Capitulū octauū in quo ostēditur q̄ autoritates in quibꝫ Rabini phariseoꝝ fundātur ad reprobādas abstinētias et ieunia nr̄e religionis nichil faciūt ꝓ eis.

¶ Discipulus.

¶ Licet vera sint et michi grata ea que circa ieunia et abstimentias p te sūt dicta. adhuc restat dicendū cōtra autoritates p Rabi moysen supr̄ allegatas. quaꝝ p̄ma est de nazareo nūi. vi. capło. qui ꝓpter hoc q̄ vouerat abstinere a vino et sicera inurrebat peccatum. intantū q̄ indigebat ꝓpiacōne cū sacrificio in oratione sacerdotis licz nō afflixerit se nisi tantū per abstinentiā a vino. Ex quo arguit q̄ multo magis peccat ille qui a multis reb⁹ licitis abstinendo se affligit. Alia autoritas sumitur ab ecc̄iastico. vij. capitulo. ubi dicitur. Noli esse iustus multū. ex q̄ intelligūt q̄ supra iusticiam legalem mosaycam per quā phibentur certa ciboria et comestibilia nō sūt addēde alie abstimentie scz ieunia quia hoc videtur esse multa seu supflua iusticia. Declara ergo michi has autoritates sicut scias quomodo nō cōtradicunt illis que a te circa hec supradicta sūt.

¶ Magister.

¶ Prima autoritas supr̄dcā scz de nazareo manifeste facit cōtra ipm allegātē scz Rabi moysen et suos rabinos. nā aspicienti legē nazareoꝝ et osecratoꝝ q̄ nūi. vi. ca. o tinetur. manifeste ptz q̄ nazareus osecratur seu sanctificatur deo p votum de abstimētia a vino et sicera et alijs ad hꝰ ptinētib⁹. Legitur enī ibi sic loqre ad filios israhel vir siue mulier q̄ fecerit votū ut sanctificētur et se voluerit cōsecrare dño a vino et omi qđ inebriare potest abstinebunt ꝛc̄. Ex quo habetur clare q̄ votum p̄dictū de abstimentia a vino et ab alijs mebriatiuis ad sanctificationē et cōsecracōnē vouentis ptinet. Et ideo infra de ipo legitur omi tēpore cōsecracōnis sue super mortuū non egredietur nec super patrē ꝛc̄. Et reddens racōnē huius subdit. quia consecratio dei mei super caput eius est. Et est ratio

Nam sicut sacerdotes dei ministrantes olim seruare se debebant a cōtaminacōne mortui ut leuitici. xxi. cap'lo. Sic nazareus consecratus p votū abstimentie supradictū a tali contaminacōne mortuoꝝ obseruare se debebat. Que quidē obseruatio ita stricte ꝓcipiebatur nazareo sicut summo sacerdoti quia etiā ꝑ patre et mātre nō debebat cōtaminari. Simplices vero sacerdotes licta contagijs quorūcūq; mortuoꝝ abstinere debebāt nō tamē a patre seu matre defunctis. ut habetur leuitici supra capitulo allegato. et numeri. vi. Ex quo manifeste habetur q̄ sanctitas nazarei equipabatur sanctitati summi sacerdotis in cermonialibꝫ supradictis de cōtagio mortuoꝝ. Et quia possꝫ contingē q̄ nazareus minus circa hoc euidenter talē contaminacōnē mortui incurreret. ideo legitur infra. Sm aūt mortuus fuerit quispiā sbito cora eo polluetur caput ꝺsecracōis ei⁹. ad eius repationē seu recōciliationē debebat offerre sacrificiū ꝓut infra. Et sacerdos debebat ꝓpicari ꝑ eo. eo q̄ peccauerit sup mortuo modo supradicto. vñ expiatio ista requirebatur. eo q̄ nō diligēter fuerat obseruatus a cōtagio mortui cū tñ esset deo cōsecratus. ex quibꝫ patꝫ q̄ votum nazarei de abstimentia a vinoꝝ hmōi cōmendatum est et laudatum tanquā virtuosū et deo sanctificatum seu consecratum eius tamen negligentia circa obseruationē a contaminatione ad quam tenebatur indigebat ꝓpiciatione et indulgentia ut dictum est. quod manifeste facit contra Rabi moysen. Et attendē q̄ in hoc loco interpretati sunt hoc verbum. eo q̄ peccauerat super aminā dicendo q̄ peccauerat super aminā suam in abstinendo. qđ tamen litera non patitur que predictū votū nazarei ad sanctificationē et cōsecrationē pertinere dicit. qđ etiā Amos. ij. capitulo manifeste ostendit ubi inter magna beneficia que ꝓpheta in persona dei recitat fuisse impensa populo israbelitice de quibus fuerunt deo ingrati etiā de nazareis facit mentionē. vnde cum dicitur. Et ascendere feci vos de terra egipti et deduxi vos per desertū. xl. annis ꝛc. ibidem sbdit. Et suscitaui de filijs vestris ꝓphetas et de iuuenibus vestris nazareos. Ex quo habetur manifeste q̄ ad magnam gratiam reputare debebat populus israbelitícus diuinitus sibi concessum q̄ de eis suscitarentur nazarei. vide igitur quanta sit fatuitas pharisaica que nazareos peccatores reputat. Intelligendum ergo qđ dicit super aminam

sup mortuū a quo seperata est anima sicut in translatione nostra. nam anima in scripturis sacris quādoq; accipitur p toto homine. ut cum dicitur Ezechielis .xviij. ca. Anima q̄ peccauerit ipsa morietur. et sic in alijs. Quādoq; aūt p ammā intelligitur mortuus. ut cū dr nūi. vi. Immūdi sumus sup ammā hominis. que quidē immūdicia intelligitur ex tactu hominis mortui modo p̄dicto. Itē alia autoritas quā allegat ab ecclīastico. vi. ca. sūpta ubi dicitur. Noli esse iustus multū. nichil facit p eo. arguit enī a disperatis. ibi enī agitur de virtute iusticie que corrumpitur q̄nq; p excessum sc; cū quis acrius punit q̄ oportet qō ptinet ad crudelitatē. qō ouīter procedit ex hoc q aliquis de iusticia sua nimis estimat. ad qō rep̄mendū dicit. Noli esse iustus multū. hic aūt agimus de icūnijs et abstmentijs que ptinēt ad temperātiā que est alia virtus distincta a iusticia. vnde sua argumētatio in hoc loco nō valet.

¶ Capitulū .ix. in quo agitur de differentia victorie antiquorum patrū ad victoriā patrū noui testamenti.

Discipulus.

Adhuc video quandā differentiā inter statum seu vitam iustoꝝ seu sanctoꝝ veteris testamenti et statum seu vitam sanctoꝝ noui testamenti. Cuius differentie rationem cupio habere. que quidem differētia talis est. Sancti emm antiqui testamenti in hoc gloriabantur et dēū in gētibus magnificabant. quia superabāt infideles et eos ultra modum vincebant seu supprimebant et hoc quandoq; parmoꝝ potentiam sicut legitur de abraham Gen̄. xiiij. qui quatuor reges vicit potentes cum paucis sue comitiue viris. et hoc sine miraculo aliquo patente. Similiter de machabeis q̄ pluries debellauerūt grecos qui plures erant numero et magis armis munīti bellicis. ut habetur machabeoꝝ primo et sic de alijs q̄plurimis. fuerūt etiam in illo statu qui mediantibus miraculis visibilibus aduersarios vincebant vel eoꝝ resistebant tyrannidi. Primum patet per moysen in mari rubro ptra egiptios. Exo. xiiij. et de alijs bellis q̄plurimis qui in libro iudicū et in alijs libris canonicis otinētur. Et cōm patet in daniele quē dns ab ore leonū miraculose eruit daniel. vi. Et tribus pueris qui virtute diuina impetum ignis in fornace ardenti euaserunt. et sic restiterunt seu superauerūt

psecutorū rabiem. ut habetur. Danielis. iiij. capitulo. ¶In statu aūt noui testamēti spēaliter in p̄mitia ecc̄ia aliter otigit et q̄si p oppositū. nā apostoli et sancti martires tūc tp̄is nō legūtur superasse aduersarios sed potius ab eis affligi et occidi ut pt̄i in q̄ plurimis legēdis sanctoꝝ. cū aūt eadē sit fides utrorūq; scire cupio tante differentie rationē.

¶Magister. ¶Ad rationem huius differētie quā queris ostendendā oportet te reducere ad memoriā quedā supradicta. ex quibꝫ cum alijs quibusdā veris rationem differentie quam petis habebis manifeste. ¶In supradictis enī scꝫ in prima pte distinctōne. v. ostensū fuit q̄ duplex est victoria scꝫ corpalis et spūalis. et q̄ spūalis victoria est melior seu dignior q̄ victoria corporalis qō testatur scriptura. pū. xvj ubi dicitur. melior est patiens viro forti et qui dñatur aīo suo expugnatore urbiū. Cuius excellentie ratio in p̄dicta distinctione plene habetur. vnde in victoria xp̄i ſm quā hostem hūanū gn̄is deuicit nō fuit corpalis victoria que imperfecta ē sed spiritualis. patiendo enī et moriēdo vicit. ¶In ligno enim crucis xp̄us moriendo dyabolum vicit. victoria vero antiquoꝝ patrum utpiūter corpalis fuit superando dīma v̄tute aduersarioꝝ corpales potētias. ex quibꝫ h̄re potes differentie rationē quā petis. Ad populū enī antiquū qui tanq̄ imperfectus p corpales p̄missiones inducebatur ad legis obseruationē. victoria corpalis que sensibilis est licet minus digna ptinebat. Ad populū vero nouū qui tanq̄ p̄fectus p spirituales p̄missiones ducitur victoria spiritualis que dignior est ptinet. et ideo apostoli et alij discipuli vestigia xp̄i sequētes victoriā spūalem sequūtur que p̄ficitur p verā patientiā p̄sequentiū usq; ad mortē p̄priā. docente vero magistro luce. ix. Qui vult venire post me abneget semetip̄m et tollat crucē suam et sequatur me. Circa qō ulterius attendere debes q̄ utraq; victoria in testimoniū fidei fidelibꝫ est concessa. Sicut enī antiqui videntes victorias miraculosas corpales in deum credebant. vnde exo. xiiij. vidit israhel manū magnā quam deus fecit egiptijs. crediderūt in deū et in moysen seruū eius Sic tpe noui testamēti videtes populi mirissimā constantiā et patiētiā apostoloꝝ et aliorū discipuloꝝ xp̄i qui patiēdo terribilissima et acerbissima tormenta viriliter in fide xp̄i p̄manebāt usq; ad mortē crudelissimā. p̄ß populi ad assensū fidei

ducebãtur ut pãtet in hystoriis ecclasticis et aliis sanctorũ martirũ legẽdis. de qua quidẽ differẽtia circa testimonia fidei mẽr pres veteris testamẽti et pres noui cõsiderãda apostolus ad hebreos ait ubi de ꝑmis dicit. Sancti p fidẽ vicerũt regna opati sũt iusticiã obturauerũt ora leonũ extinxerũt impetũ ignis ⁊c. usq; ibi. Alii vero excluse q̃ oia ad statũ antiquoꝝ ptinẽt ubi oia illa et plura filia legũtur facta fuisse p sanctos antiquos ut patet per discursũ veteris testamẽti. vnde ꝺima sapientia que oia suis tẽporibꝫ et locis suauiter dispomit antiqui testamẽti patribꝫ victoriã tempoꝛalẽ sicut et bona tẽporalia ouiter ꝓstauit in testimonu fidei ut ex talibꝫ bonis imperfectis populus ille imperfectus duceretur ad agendũ et credendũ illa que ad pfectionẽ vite ptinebãt. Consequẽter aũt postq̃ aplus narrauit victorias et alia miraculosa antiquoꝝ patrũ subdit. Alii vero extincti sũt nõ imuemẽtes redẽptionẽ ⁊c. ubi loquitur de sanctis noui testamẽti qui sũt alia ꝑdicis sc̃z antiquis. qui quidẽ sancti ꝑsertim in ꝓmitiua eccia nõ legũtur victorias habuisse de aduersariis ꝫ potius ab eis affligi et occidi. vnde de illis dicit. Nõ inuemẽtes redẽptionẽ sc̃z coꝛpalẽ ab hostibꝫ ut meliorẽ muemrẽt redemptionẽ sc̃z spũalẽ. vnde de istis sc̃z de sanctis noui testamẽti dicit. lapidati sũt secti sũt in occisione gladii mortui sũt ⁊c. ubi finaliter de oibꝫ cõcludit. hii oes testimonio fidei ꝓbati muenti sũt. Si aũt quis q̃rat de ꝺpacõe alterius victorie ad alterã sc̃z coꝛpalis ad spũalẽ q̃ sc̃z illaꝝ sit maioꝛ seruando diligẽter aplꝰ dicta hanc repies cõpacõnẽ. De antiquis eni sanctis ꝓprie ꝺr q̃ vicerũt regna. Illi enĩ p fidẽ verã vicerũt egiptũ chananeã palestinã ydumeã et hmõi q̃ sunt regna pticularia. Sancti vero noui testamẽti p victoriã spũalem non solũ regna dicuntur vincere sed mundũ. vnde ꝺma Io. v. Hec est victoria que vincit mundũ fides nostra. Cuius ratio est. Nam iustus ille qui tormenta mũdi usq; ad mortem patiendo immobiliter in fide manet. nõ solũ vnum regnum vel plura regna pticularia vincere dici ꝺbꝫ ꝫ vincẽ mundũ. Si enĩ totus mundus visibilis cõgregatus essꝫ non possꝫ amplius contra vnũ hominẽ facere q̃ ipm multipliciter torquẽdo interficere. Et ideo sancti noui testamenti superãdo oia in testimoniũ fidei. que mundus contra illos posset facẽ. totum mundũ vicerũt. vnde xps ꝑ huiusmodi noua victoria

commendanda dicebat. Ne terream̃i ab hijs qui occidũt corpus. Et post hoc nõ hñt ãplius quid faciãt luce. xij. Et si vis ãplius de hac materia hr̃e vide in addicõne sup epl'am ad hebreos. xi.

¶ Discipulus.

¶ Satis habeo rõnẽ differẽtie quã petebã in aũctatibꝫ nouj testam̃ẽti quã mõ allegas fundatam. vellẽ tñ ad huc m̃ formari si forte in antiquis scp̃turis de hac dr̃ntia scz victorie antique et noue aliquid habeatur.

¶ Magister.

¶ Scripturas scrutãdo antiquas aliq̃d de hꝫ inuem̃ri possꝫ. lz nõ ita clare sic̃ in alijs mist̃erijs otingit ut dictũ est. De victoria enĩ ãtiquoꝝq̃ corpalis erat scz p corpalẽ potẽtiã satis traditur in hist̃orijs antiquis in quibꝫ hẽtur q apl's dei sepe aduersarios vincebat eos debellãdo corpaliter et affligẽdo non virtute ꝓpria ꝫ ðma. vñ psalmista de hmõi victorijs antiquorũ dicebat. Nõ in gladio suo possiderũt terrã. nec brachium suũ saluauit eos. sed dextera tua ꝛc̃. De victoria tñ spũali nõ palam ꝫ figuratiue antiquitus traditur et hoc p sacrificia diuersa et varia que in veteri lege fiebãt ad p̃figurãdũ p̃cipaliter sacrificiũ xp̃i p qõ victoria spũalis habetur ut sup̃ dc̃m est. De qua figuracõne in p̃ma scõe. q. c̃. ij. plene habetur.

¶ Discipulus.

¶ Licz in hijs q̃ mõ allegas duplex victoria intelligatur. hꝫ tñ est in diũsis aũctatibꝫ. vellẽ aũt scire si forte m̃ vna aliqua autoritate de antiqꝫs hec duplex victoria tradatur.

¶ Mgr̃.

¶ Scrutãti diligẽter scripturas hꝫ qõ p cetis repiri possꝫ et specialiter in psalmo. lxxvi. qui incipit. voce mea. ibi enĩ psalmista ꝓpa m̃ psona fidelũ xp̃i qui in p̃mitiua ecc̃ia sub tirannica ptãte Romanj impij maxie affligebãtur p̃cipaliter loquitur ut recte intuẽti lr̃am ipius psalmi hꝫ ptz. Et q hoc erat cõtra modũ diuinitus consuetum circa antiquos ut dictũ est qui aduersarios suppr̃imebãt et debellabãt. Idcirco psalmista ibidẽ dicit. Et dixi nũc cepi hec mutatio dextre excelsi. cuius sensus est q potentie dei que p eius dexterã ouĩter in scripturis figm̃icatur. Iuxta illud exo. xv. ca. Dextera tua domine cõfregit inimicũ. antiquitus manifestabatur p destructionẽ aduersarioꝝ corpalẽ. nũc aũt scz in statu p̃mitie ecc̃ie de qua ibidẽ psalmista tractat p̃cipalius manifestabatur dextera dei seu eius potentia per m̃iam patientiam fidelũ qua grauissimas psecucõnes usq ad acerbissimã mortẽ ab aduersarijs

p fide veritatis tolerabāt · vnde de hoc psalmista ꝓprie dicebat · Nūc cepi hec mutatio dextre excelsi · Nam dextera excelsi que vna et eadē est essentialiter sc̄z dīna potentia nō vmfoꝛmiter sed mutabiliter incipiebat manifestari in statu p̄miti ue ecc̄ie ab eo mō quo manifestabatur tpe ātiquoꝝ ut dēm est · Et sic ex ista autoꝛitate bene intellecta habes differentiā supradictā quā petis.

Discipulus.

Hic psalmus ꝺuīter exponitur de fidelibꝰ in captiuitate babilonica afflictis ꝓut in postilla Nicolai qui ad ſram psalmū p̄dictū sic exponit habetur · vnde ꝑm suā exposicōnē que literalis est nō habet loci allegatio tua sup̄ dcā.

Mgr.

Vide additionē sup postillā in p̄dicto psalmo · et ibi manifeste repies q᷑ expositio postillatoꝛis non ꝓprie applicatur ſre ut patet ex multis ratiombꝰ que in p̄dicta additione hoc ostēdūt ꝙ ꝓprie applicatur ſra statui p̄miti ecc̄ie ut iam tibi allegaui · in quo statu incepit mutatio dextere excelsi mō supradicto · vnde si de expositione illius psalmi plemus vis informari vide ibi in postilla et in additione.

Discipulus.

Adhuc ſra istius verſus nō videtur cōſonare tue sententie Dicit enī · et dixi · nūc cepi hec mutatio dextre excelsi · debuiſſ̄ enim dicē ꝑm te · Et nunc cepit mutatio dextere excelsi.

Magiſter.

In ſcripturis ſacris ut nosti sepe ponitur p̄teritū ꝓ futuro et econtra · Similiter et v̄ba seu ꝓnomia p̄me p̄sone ꝓ tercia · vnde Exo · iij · ca · angelus loquēs moyſi dicebat · Ego sum dominus deus patris tui ꝛc̄ · vnde in hoc loco nō est incōueniens ut verbū p̄me p̄sone ponatur loco verbi tercie p̄sone.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GIESSEN

Istim etō quīta de scrutinio scripturaꝝ que in libro Job ostinētur declarādo mentē ipius Job et sociorū. Silr et heliu in quibꝫ expositores hebreoꝝ manifeste errauerūt. Et ostinet. xiij. capitula.

¶ In p̄mo capło p̄mo ostenditur q̄ Job in dīs suis seu altercacōmbꝫ quas cū sociis habuit non est blasphemus nec hereticus censendus sic̄ Rabi moyses et omnes antiqui talmudici erronee estimauerūt.

¶ In. ij. capło ponūtur quedā dicta ipius Job ex quibꝫ p̄dī hebrei arguūt iob fuisse hereticū seu blasphemū. et ponitur quoddā p̄ambulū ad verā intelligentiā quorūdā que in disputacōne Job cū sociis ostinentur.

¶ In capło. iij. ponūtur ea in quibꝫ tam Job q̄ socii eius cōuenieb̄at et ea in quibꝫ differeb̄at. et ibidē rndetur ad autoritates supradcās que p Rabi moysen ostra iob allegātur.

¶ In quarto capło arguitur cōtra p̄dcām responsionē et soluuntur argumenta.

¶ In. v. capło ponūtur q̄dā alia v̄ba ipius iob ex quibꝫ arguūt supdicti iob negasse resurrectōnē futurā. et ibidē soluūtur argumēta eoꝝ p verā expositōnē v̄boꝝ ipius Job.

¶ In capło. vi. ponūtur quedā v̄ba dei ad ipm Job. ex quibꝫ apparet q̄ iob loquebatur ostra iusticiā dīnā. et ibidē exponūtur v̄ba p̄dcā sic ut ex ipis nō intelligatur iob fuisse locutū in derogationē diume iusticie.

¶ In capło. vij. ostēditur q̄ ex hoc q̄ iob natiuitatē suā cōceptionē et hmōi maledixit. et etiā vitā. ppriā dicebat se abhorrere nō derogatur pfectiom ipius iob seu ipius v̄tuose patientie. nā talia sm ptē inferiorē rōnis dicta intelligenda sunt nō aūt sm ptē superiorē rōnis.

¶ In capło. viij. ponitur quedā obiectio ostra ea que dcā fūt in p̄cedenti capitulo et ibidē soluitur.

¶ In capitulo. ix. declaratur conuenientia amicoꝝ iob in ipius impugnacōne et distinctio eoꝝ inter se.

¶ In capitulo. x. exponitur opinio heliu que fuit erronea a deo cōdēnata ostra hebreos qui asserūt q̄ heliu victoriā obtinuit de iob. et distinctio eoꝝ inter se.

¶ In capitulo. xi. ostēditur q̄ sic̄ tres amici Job erāt de secta saduceoꝝ sic̄ et helyu erat de secta phariseoꝝ quibꝫ assimilat' tam in suis opinionibꝫ erroneis q̄ in cōditionibꝫ suis.

¶ In capo·xij. ostenditur quid in rõsionib⁹ dñis supaddi intelligitur qõ ad qstionẽ ꝓpositã de iob ptinere videatur.
¶ In capo·xiij. ostẽditur q ex malis tpalib⁹ q hoĩib⁹ euenũr nõ sp cõdudi pt eoꝝ malicia.
¶ Capm pmũ in quo ostẽditur q iob in dictis suis seu altercacõnib⁹ quas cũ socijs habuit nõ ẽ blasphemus nec hereticus censendus sic Rabi moises et oẽs antiqui talmudici errone estimauerũt.

Dicẽt michi rõnes tue quas assignas ad hoc q antiqui pres veteris testamenti bonis tẽporalib⁹ adherebant ꝓter conformitatẽ ad populũ quẽ ad obstinantiã dñoꝝ pceptoꝝ inducẽ intendebãt. qui quidẽ populus ex sua ruditate tpalib⁹ adhẽbat intãtũ q nõ nisi p tpales ꝓmissiones ad dei obsequiũ induci oportebat. Circa hoc quedã insurgit admiratio q talis est. quõ Iob de quo scriptura testatur q erat simplex et rectus timẽs deũ et recedens a malo. iob ꝑmo. cũ hoc tñ in tñ tpalib⁹ adherebat qõ ex eoꝝ amissione qñq; in blasphemiã deiẏba ꝓrũpebat. ꝑ ut Rabi moises in libro de directione pte tercia ca. xxiij. dicit Nõ enĩ dicendũ est q iob adhesit tpalib⁹ ꝓter ruditatem populi quẽ intendebat inducẽ ad fidẽ seu opa legis faciẽda quia iob gentilis erat. nec legitur fuisse sub aliqua lege diuina ꝑter legẽ naturalẽ cõstitutus. nec fuit a deo missus ad aliquẽ populũ de lege dña informandũ. vnde admiratione dignũ vidẽr q tãtus vir et a deo approbatus sic in blasphemiaz dñã ꝓruperit ꝓter tpaliũ bonoꝝ amissionẽ.
¶ Magister. ¶ Dicẽ q iob fuit blasphemus vel nõ bñ sentiens de deo seu de ꝓuidentia dña est valde erroneũ tanq cõtra veritatem sacre scripture dictũ. Nam ꝑfecte enĩ testatur scriptura in ꝓncipio siue historie q fuit rectus et timẽs deum ⁊c. Similiter q deus frequenter vocat eũ seruũ tam in allocutiõe cũ sathana ut cũ dicitur. nũquid posuisti cor tuũ sup seruum meum Iob quia nõ est ei similis in terra ⁊c. iob. ij. q etiam in fine huius historie deus loquẽs ad ipm Eliphã dicẽ. Iob seruus meus orabit ꝓ vobis. Ex quibus et alijs manifeste patet q iob putãdus ẽ inter seruos dei nõ aũt inter blasphemos Ite Ezech. xiiij. capitulo dicit. Et si fuerint tres viri in medio eius noe daniel et iob ipi in iusticia sua liberabũt animas suas

Ex quo patet q̄ deus reputabat iob inter iustos quia p̄ suam iusticiā fuerūt digni liberari. absit ergo dicē Job fuisse blasphemū et hmōi. sicut Rabi moyses erronee asserit in loco p̄te allegato. quē quidē errorē ipe Rabi moyses nō habuit ex se. sed m̄ hoc sequitur talmudicā seu pharisaycā opinionez q̄ in diuersis locis hūc errorē tenet sic et in multis alijs supius dictis et deo duce infra dicēdis. // Discipulus.

¶ Ad ℔ q̄ allegas p̄ defensione iusticie ipius iob Rabi moyses ubi supra rñdet. dicēs q̄ de blasphemia et de alijs erroribus suis iob pemituit. vnde in ultima locucōne iob ad deum sic dicit. ¶ Ideirco me ipm reprehēdo et ago pemitētiā in fauilla et cinere ⁊c. ¶ Job. xlij. in quibo v̄bis sm rabi moysen ostēditur q̄ iob pemituit de blasphemia v̄ma ⁊ alijs errorib⁹ p ipm dictis. Et ideo post p̄dictā pemitentiā deus vocat eū seruū in p̄dicto capitulo. Similiter et in p̄phetia Ezech̄. et sic etiā anteq̄ temptaretur et peccata p̄dicta incurreret seruus vocatur ut in p̄mo capitulo. et. ij. ipius iob hoc ptz. Motiuū aūt seu cām pemitētie ipius ¶ Job Rabi moyses ubi sup̄ assignat dicēs q̄ iob opinabatur q̄ p̄speritates tpales erāt finis ultimus vite hūane. et hoc q̄n ipe iob cognoscebat ipm deū solū et narracōe seu auditu nō aūt per viā speculatiuā q̄d̄ patet ex hoc q̄d̄ iob dicit in. xlij. capitulo supradicto. auditu auris audiui te et nunc oculus meus videt te. vnde sm eum nō fuit iob cōmendatus in p̄ncipio sue hystorie de intelligētia seu sapiētia et hmōi sed de simplicitate et rectitudine vite et timore dei et recessu a malo. que odicōnes p̄nt cōpetē etiā rudib⁹. ex quo dicit q̄ iob q̄n ex solo auditu cognoscebat deū erat pplexus in p̄dictis opiombus. ℔ post q̄ habuit noticiā v̄mā p viā speculatiuā tūc cognouit q̄ finis ultimus humane vite nō consistit in p̄speritatib⁹ huius mūdi scz tempalib⁹ et ideo pemituit de hijs que dicta fuerūt per eū otra v̄mā iusticiā atq̄ p̄mdētiā p̄ut in libro Rabi moysi sup̄dicto p te ⁊ capitulis allegatis ista plenius hñtur. // Magister.

¶ Si bñ v̄ba dei ad eliphā et socios eius directa scrutatus fueris sane repies q̄ deus tanq̄ verus et p̄rius determiator disceptacōis seu otencōis ipius iob et eius adūsarioz determinat q̄ in ipa disceptacōne seu disputacōne iob cū illis locutus fuerat rectū coram deo. nō aūt aduersarij eius. dicit enī sic deus ipsi Eliphā. ¶ Iratus est furor meus in te et in duos

amicos tuos quomiā nō estis locuti corā me rectū sicut seruꝰ meus iob. Ex quibꝫ manifeste ptz q̄ deus approbat v̄ba ipi us iob m̄ p̄dicta disputacōe otenta tanq̄ recta et cōdemnat partē alioꝝtā quā oppositā. quā quidē sm̄ am deus postea m= fra paucis mterpositis replicat sub eisdē verbis. Cōstat aūt q̄ si iob in disputādo cū adūsarijs prudentiā dei negasset seu eius iusticiā cōtra qō aduersarij eius eū impugnassent q̄ tūc falsū esset dicē q̄ iob fuerat locutus rectū corā deo et socijs op= positū. exh aūt q̄ fecisset pniam de cōmissis seu de dictis suis nō recte dictis nō sequitur q̄ fuerat rectū locutus in p̄cedenti disputacōe. Oportz g̈ dicē q̄ in disputacōe ipīus iob cū ad= uersarijs. Job tenuit qō rectū est ut hīa testatur et sic patet q̄ tam Rabi moyses q̄ mgri sui quos sequitur scz pharisei nō recte sed falsē et erronee dicta ipīus iob in disputacōne cum socijs tanquā hereticā condemnauerunt. cū constat hoc esse manifeste contra diuinā determinacōnē supradictā. Itē qō as serit ipe Rabi moises de motiuo pnie ipīus iob qō fuit quia antea cognouit deū p solū auditū. nūc autē per viam specula tiuā est mcōuementer dictū. tum quia in hijs que pertinēt ad cognicōnē humanā de diuinis. magis meritoriū est q̄ homo ex auditu accipit q̄ si p speculationē humanā hoc hret. fides eni est ex auditu ad Ro. x. tum quia p speculationē humanā nō sufficienter habetur p̄uidētiā diuinā esse circa particulares actus hoīs. et q̄ remuneratio seu punitio hoīs sm ipīus actꝰ fit in alia vita. et multo mnus in resurrectōe futura. de quibꝫ iob aliqua dixit ut infra patebit. Itē q̄ ipe Rabi moises as serit iob nō fuisse cōmendatū a deo de sapientia seu intellectu falsū est. Nam commendatus fuit de timore dei et recessu a malo in p̄ncipio hystorie. et eē postea scō capīo dicēte deo de iob ad ipm sathan q̄ nō erat ei filis in tra vir simplex r rectus ti mēs deū r recedēs a malo. Constat aūt q̄ timor dei est ipa sapiē tia que in scripturis cōmēdatur. Silr et recedē a malo est in= telligentia que laudatur in scripturis ut habetur exp̄sse Job .xxviij. dicit sic iob de quo deus testatur q̄ erat timēs deum et recedēs a malo. necesse est dicē q̄ erat sapiēs et intelligēs et timens deū r cē.

¶ Capitulū. ij. m quo ponūtur quedā dicta ipīus iob. ex qui bus p̄ dicti hebrei arguūt iob fuisse hereticū seu blasphemū et ponitur qō dā p̄ambulū ad veā intelligētiā quorūdā q̄ in

disputatione iob cū suis cōtinentur. ¶ Discipulus.
Quicquid sit de aliis vellē hīe verā intelligentiā de auctoritatibꝫ quas ipe Rabi moises allegat ex quibꝫ ad liam videtur haberi q iob credebat q nō erat differentia inter iustū et impiū apud deū. uterqꝫ enī ut dicit simili modo cōsumitur. vnde in capitulo .ix. ipe iob dicit. vnū ē qđ locutus sum et innocentē et impiū ipe cōsumit. Item infra iob .xxi. videtur dicē de impis q aliqui moriūtur in magna tranquillitate et aliqui in magna amaritudine et de utrisqꝫ cōcludit et tamē insimul in puluere dormient et vermes operient eos. Ex quibꝫ autoritatibꝫ videtur arguē q de mente iob erat q deus indifferēter punit innocentē et impiū. silr et quoslibꝫ impios indistincte. qđ viđr ostra cōmā iustitiā seu prudentiā vnde ex istis cōcludit q sm iob deus nō prudet de actibꝫ humanis quoꝝutrūqꝫ est erroneū tanquā repugnās sacre scripture in multis locis. in quibꝫ manifeste habetur q deus habet noticiā de omnibꝫ actibꝫ humanis et retribuit vnicuiqꝫ sm opa sua. vnde in ps. de pmo dicit. qui finxit sigillatim corda eoꝝ et intelligit omnia opa eoꝝ. De scđo vđ ps. deo dicit. Tu reddis vnicuiqꝫ iuxta opa sua. cm multis aliis locis. vellem igitur ut michi ostendēs quō pdcā ṽba iob et filia pōt intelligi sine dērogacōne ōnis iustitie et prudētie. ¶ Magister
¶ Ad intelligentiā pdcōꝝ et similiū oportz pmo scire in quo pendeat hmōi disceptatio scz Job et suoꝝ adūsariorꝝ sic ut opīo eoꝝūslibꝫ eoꝝ distincte habeatur alias pcederetur obscure in determinate. Et circa hꝫ ulterius ē attēdēdū q stilus libri iob et ipius modus loquēdi ē valde singularis in obscuritate inter ceteros libros veteris testamti. vñ ouīter tradūt hebrei q modus loqñdi istius libri ē nō solū poeticus ꝫ etiā metrice positus in quibꝫ accordat ieronim⁹. vñ in prologo huius libri sic dicit ad ṽbis iob in quibꝫ ait. pereat dies in q̄ natus sum usqꝫ ad eū locū ubi añ finē volumis scptū est. ¶ Idcirco metrē pḥēdo exametri ṽsus sūt. dactilo spōdeoqꝫ carētes Et sic ptz q liber iste est p modū poematis scptus. vñ p totū hūc librū figuris et coloribꝫ utitur quibꝫ poete uti consueuerūt. Illa aūt q̄ metrice tradūtur nō plane exp̄mūtur sic fit in locutionibꝫ psaicis ꝫ trūcate. et qñqꝫ pprie et qñqꝫ improp̄e et qñqꝫ breuius qñqꝫ largius q̄ oportz apponūtur. Silr et in talibꝫ vna sīa sepius replicatur sb diūsis ṽbis seu silitudinibꝫ

¶ Tē in similibꝫ qñqꝫ quedā traduntur que ꝑma facie vidētur esse ſm mentē loquētis. et tñ ſerie diſceptacōis ꝓſpecta oportet ea mtelligē non ſm mentē loquētis ſz ſm mentē adūſarij quē loquēs ſeu ꝓponēs vult inducē ad mconuemens ꝓut in quibuſdā videbitur. vñ ad habendā verā mtelligentiam de mēte ipſius iob et ſocioꝝ et in quo vel in quibꝫ conſiſtit hmōi diſputacōis fundamentū oportꝫ ꝑmo certitudinaliter habere cuiuſlibꝫ mētē p dicta plana cuiuſlibꝫ eoꝝ ut ſic de ſingularibꝫ dēis cuiuſlibꝫ poſſꝫ ſciri quō ſint mtelligēda. et in quo ipoꝝ diſceptatio cōſiſtat.

¶ Capitulū. iij. in quo ponūtur ea in quibꝫ et ſocij eius conuenebāt et ea in quibꝫ differebāt. et rñdetur ad aūctates ſupra dictas q̄ p Rabi moiſen otra iob allegātur. // Diſcipulus

Ante oīa placet ut michi declares mentē ipſius Job fundādo eā in ſuis dictis. et hoc fundamēto habito ꝓcedetur ad alia. // Magiſter.

¶ Ad ꝫ qō petis clarius oſtēdēdū ꝓſupponē debes q̄ tā iob q̄ eius amici qui ei adūſabātur firmiter tenebāt q̄ res hūane a dīna ꝓuidētia regūtur ſic ut bonꝰ dīna iuſticia ꝓuidētia ꝑmiātur. malivero ea dē iuſticia puniūtur. qō quidē rōe o ceptū ſe habꝫ ut ꝑncipū ad alia q̄ ex fide credēda ſūt. qō eē cōceptū ſeu ꝑncipū ꝫ p ſolā rōnē naturalē a ꝑhis antiq̄tus nō fuerit reptū. p mſpiratiōnē tñ dīnā antiquis veteris teſtamēti patribꝫ reuelatū fuit. et in ſacris ſcripturis dupliciter traditum tam per hiſtorias ſacras hoc teſtantes q̄ per dogmata dīna que hoc exp̄ſſe aſſerūt. ꝑmū patꝫ in q̄ plurimis locis in quibꝫ ſcripture dīnā iuſticiā res hūanaſ ꝓuidē hiſtorialiter teſtātur qō patꝫ tam in ſingularibꝫ ꝓſonis. vnde Geñ. iij. c. de punitione cayn faciēda et de ꝑmiacōe noe iuſti. Geñ. vi. et de ꝑmiacōne abrahe Geñ. xij. et. xv. ca. q̄ etiā in quo dā vnū ſali ut de punicōe peūtū in diluuio Geñ. vij. et de punicōe ſodomitaꝝ Geñ. xix. et ſic de q̄ plurimis hiſtorijs ſacris teſtantibus q̄ dīna iuſticia ꝓuidente mali puniūtur et iuſti ꝑmiātur. Secō modo idē ꝓtꝫ per diuina ſcripturaꝝ ſacra dogmata vnde Geñ. xviij. abrahā dicebat deo. abſit a te ut rem hanc facias ut occidas iuſtū cū impio non eſt hoc tuū qui iudicas omnē terrā r̄. et in datione legis. Exo. xx. Ego ſum dominus deus tuus zelotes viſitās peccata patrū in filios r̄. et faciam miſericordiā diligētibꝰ me r̄. Que quidē dīna ꝓuidētia circa

actus humanos iuxta sacraꝝ testimoniū scripturaꝝ nō tantū
ꝑsiderat exteriora hoīm opa. sz etiā interiora et intima ut vni
cuiqz reddatur ꝓmiū vel penā ꝑm ꝓpria merita seu demerita.
Legitur etiā Jere. xvij. Ego sū dñs scrutās cor et ꝓbās renes
qui do vnicuiqz iuxta viā suā et iuxta fructū adinuentionum
suaꝝ ubi ꝓpheta postꝫ ostendit q̄ hūana noticia nō attin-
git ad interiores hoīm cogitacōes seu actōnes ognoscēdas
dicēs. prauū est cor hois et inscrutabile sz ab homine quis tā
tū ea que apparent videt. p̄mi Reg. xvi. capitulo. statim sb-
dit q̄ hec interiora a deo scrutātur dicēs. Ego dñs scrutans
cor et ꝓbans renes. in quo intelligūtur cogitacōes et affecti
ones hūane quātūcūqz sint occulte. et ut ostēdat huius scru
tinij diuini seu ꝓbacōnis effectū. subdit. Qui do vnicuiqz iux
ta viam suā et iuxta fructū adinuencōnū suaꝝ. ubi per viam
intelligitur finis quē hō in opibꝫ suis cōstituit. sicut p viam
corporalem hō tendit ad terminū intentū. p fructus aūt ad-
inuentionū intelligūtur ipa opa ab hoīe facta. vnde ex hac
aūcte quibusdā aliis filibꝫ manifeste hētur q̄ deus ꝓuidet
de actibꝫ hūanis ipos examinās ꝑm scz eē ꝑm intēcōnē ope
rantis seu adinuentionis. ex qua autoritate etiam et q̄ pluri-
mis similibꝫ habetur qđ dictū est de ꝓuidētia dīna circa res
hūanas. qđ quidē p̄ncipiū a quolibz fideli credendū ē tanq̄
quod dā ꝓsuppositū ad oīa que p fidē traduntur seu credūtur.
vñ apls ad hebre. xi. accedentē ad deū oportet credē q̄ ē. et
inquirentibꝫ se remunerator est. hoc aūt ꝓsuppositō scire debēt
q̄ fuerūt nōnulli qui lz p dēm p̄ncipiū credidissent. errauerūt
tñ circa p̄miū iustoꝝ et punicōnem malorꝝ ponētes utrūqz in
hac vita tm esse nō aūt in futura quā scz vitā futurā oino ne-
gabāt asserētes aiaz hois eē mortalē vñ p⁹ hāc vitā ꝑm illos
nulla remanet pena vel p̄miū hoī. ꝯsequēter etiā eādē erroneā
rōnē de mortalitate aie sequntes resurrectōnē negabāt et de hac
falsa seu hētica secta fuerunt saducei de q̄bꝫ iosephꝰ li. xx. an-
tiquitatū refert q̄ recipiebāt tm q̄nq̄ libros moysi in quibꝫ
nō fit mētio exp̄ssa de alio secl'o nec de immortalitate aie sed
potius cōminacōes et punicōes ꝑm lr̄e superficiē oēs sūt tpa-
les. vñ sequētes pentateuc̄on superficialiter tm et michil aliud
de dīuinis scripturis in hūc inciderūt errorē. quem errorē cōfu
tat xp̄s Math. xxij. ut ibidē plane cōtinetur. Vlterius autez
ꝑsiderādū q̄ hij tres adūsarij ipius iob ꝓprie videtur fuisse

ij

Ap⁹ ad hēb xj. Credētē ad dm oportet

Ioseph⁹ lō de saducei q̄ recipiebāt tm q̄nq̄ libros moysi

Adhuc de Job fuerat de secta saduceorum.

de secta p̄dicta Saduceorum nephāda. Et ideo oīes tribulationes tales que ipi iob cōtigerāt attribuebāt pecīs seu delictis ipōrus falsse existimantes q̄ in hac vita nullus affligitur nisi in pena ꝑcedentis delicti. vñ innocētes et recti ꝓm eos nūq̄ affligebātur in hac vita ut p̄z p̄ dicta ipōrum. Eliphas enī dicebat ipi iob. recordare obsecro q̄s unq̄ innocēs perijt aut q̄n recti deleti sūt q̄n potius vidi eos qui operantur iniq̄tatē ꝛc̄. iob .iij. baldach eē dicebat ipi iob. Si mūd⁹ et rectus incesseris statim euigilabit te et pacatū reddet habitaculū iusticie tue. Job. viij. Sophar etiā ipi iob dicebat. Et intelliges q̄ multo minora exigaris ab eo q̄ meretur iniquitas tua Job. xi. et hec sīnia pluries replicatur in dictis eorum. Ex quibus p̄z q̄ non credebāt q̄ aliq̄s homo in mūdo hoc tribularetur ut meritū suū augeatur alia vita talē enī vitam esse nō credebāt. Job aūt tā q̄ verus fidelis credebat firmiter p̄ dīnā ꝓuidētiā actū regi hūanos. ꝑ verū et ꝑpriū p̄mū instorum et verā et ꝑpriā pmcōnē reproborum nō ponebat in hac vita que momentanea est et caduca ꝑ in vita futura. et cōsequēter ex hoc q̄ sibi in hac vita tribulacōnes male deuenerūt nō credebat sequi q̄ ipe esset mīustus fiēnec ꝓm veritatē fidei hoc sequitur. Ex quibus p̄z q̄ Rabi moises manifeste erat asserēs q̄ iob in ꝓuidētia dīna cōuenichat cū aristotele qui negauit ꝓuidentiā dīnam esse in istis inferioribus nisi solum ꝓm speciem vel genus non aūt ꝓm indiuidua et p̄ticulares actiones. cuius oppositū in multis dictis ipōrus iob manifeste p̄z. Dicit enī Job de deo nonne ipe cōsiderat vias meas et cunctos gressus meos dinumerat Job. xxxi. et infra in eodē excusans se a suppsione seruorum suorum. sic dicit. Si contempsi subire iudiciū cū seruo meo et ancilla mea cum disceptaret aduersū me. quid enī faciā cū surrexerit ad iudicandū deus. et cum quesierit quid respondebo illi. Ex quibus manifeste p̄z q̄ iob credebat ꝓuidētiā dīnā se extendē usq̄ ad actus p̄ticulares hūanos et etiā q̄ iudiciū dīnū otra se si a iusticia deuiassz timebat. ridiculū enī videtur asserere q̄ iob negasset dīnā ꝓuidentiā in actibus particularibus hūanis. cū exp̄sse tam gnationē q̄ formationē suā q̄ oīa que ipi euenerūt deo tanq̄ p̄ncipali autori attribuebat ut p̄z in multis locis sp̄ealr Job. viij. c. ubi dicit. Manus tue dñe fecerūt me ꝛc̄. usq̄ ad finē capituli. et in oībus dictis suis fere clarissime p̄z q̄ ipe gubernacōnē dīnā se exten-

dere adactus hūanos fatebatur ad autoritates supradcās
p Rabi moysen allegatas quaꝝ vna est illa in qua Job dice
bat. vnū est qđ locutus sū. Innocentē et impiū ipe cōsumt.
ex qua intēdit ipe ꝓbare q iob loquebatur otra dīam iusticiam. Dicēdū q hoc ē verū. ꝫ intelligēdū ē ꝙ dixisse Job ſm opinionē aduſariorꝝ quā ad mcōuemēs tendit deducē. q. di. ꝙ qđ dixi. ſ. q si in hac vita tm totū pmiū iuſtorꝝ et pena impiorꝝ ꝙsistēt ut vos asseritis seq̄retur q innocētes et impij eq̄liter a deo punirētur. cū tā isti q illi morte tpali q maxīa pena rū tpaliū ē ꝙsumātur. Et q ſm vos nulla pena nec pmiū hoīs remaneret in alia vita seq̄retur q deus nō iuste ꝓcedēt in hoīm gubernacōne. et q otra hoc posſ dici q pena mortis ē cōmunis oībus ꝓpter pcām nature qđ est oūe. adhuc irrōnabile vidēr q innocētes qui ex ꝓprijs pcīs non sunt rei alias paterētur afflictōes ꝑter mortē cū ſm vos nulla alia cā est q̄ realicui infligitur pena nisi ꝓpter pcām ꝓpriū. Cōstat aūt innocētes penas pati in ꝙ mūdo. et sic ſm vos sequētur q tales ſme cā punirētur. de quo subdit. Et si flagellat occidit semel et nō de pēis innocentē irrideat. Idē dicēdū est ad aliam aūctē Job. xxi. ubi dr. Simul in puluere dormiēt rē. q ꝙ dīc iob ad cōfutandū aduſarios qui tm modo in hac vita dicūt esse totalē penā impiorꝝ cū tm videmus q aliqui impij continue vīūt et morīūtur in ꝓsperitate tpali. Et alij ꝓpositus qui tm simul in puluere dormiūt. qđ posſ cōtra dīam iusticiā seu ꝓuidentiā nisi in alia vita ista reducerētur ad verā iusticiā et sic iob improbat suos aduſarios in hmōi locucōibus et filibus deducēdo eos ad mcōuemēs ex ꝙ futurā vitā negabāt.

¶ Capitulū. iij. in quo arguitur otra ꝓdcām rnſionē et soluūtur argumenta.

¶ Discipulus.

ONtra expositionē tuā de dictis ipius iob supdictus Rabi moyses et turba talmudicorꝝ possent obicere sic dicētes vba iob plane intellecta intelligi debēt fuisse dcā de mēte ipius Job nō aūt aduſariorꝝ. nō enī dixit ſm vos innocentē et impiū ipe scr deus ꝙsumit ꝫ dicit simpliciter. Sm̄ū est qđ locutus sū innocentē et impiū ipe consumit. qđ plane sonat hoc esse dictū de mente iob. Cū aūt in expoſicōne tua supaddis q hoc intelligitur ſm mētē aduſariorꝝ. ꝙ est ex̄ textū. vñ nec vidr talis sensus recipiēdus nisi aliqua ratio seu autoritas nos cogat ad ꝙ. Idē posſ dici otra expo-

pena mortꝙ ē gnis oībꝫ. ꝙ pēm naē qđ ē gnē.

fitionē scōe autoritatis supadictā. Magister.
Ex duob⁹ cogimur exponē v̄ba iob in hac disputacōe fuisse fidelissima et vera. et spēalr ea q̄ ipe dixit circa futurā vitā et circa resurrectionē. p̄mū est aūctas ōma q̄ falli nō pt q̄ testatur q̄ iob locutus fuit rectū cor̄ā deo in illa disputacōe nō aūt sui adūsarij. iob ulti. Nō estis locuti rectū cor̄ā me sic⁹ seruus meus iob ꝓut sup̄ fuit allegatū. Si enī iob i sua disputatione otra ea que in fidei veritate cōtinētur aliquid asseruisset nō potuissent p̄dicta v̄ba verificari de locucōne ipius Iob cū aduersarijs. Et ultra hoc notādū est q̄ nō dixit deus solū nō fuistis locuti rectū sicut seruus meus Iob. sed addit cor̄ā me. in quo denotatur q̄ verba iob intellecta ꝑm intimā sui intentionē que nuda est et aptā cor̄ā me deo fuerunt recta licet possint indicari sic̄ sonant aliter. Deus enī qui solus nouit corda hominū testatur q̄ verba ipīus iob recta fuerūt cor̄ā deo. Et ideo verba sua et si p̄nt dupliciter intelligi oport⁹ ut exponātur eo mō quo recta sūt. Et hoc est q̄d nos cogit v̄ba iob exponē sic ut sint recta cor̄ā deo et nō aliter. Sc̄ōm vēo q̄d nos cogit ad p̄dcām exposicōnē ē q̄ ex v̄bis iob ꝓpe intellēis nos oport⁹ cedē ipm hre spem in alia vitā q̄d ē manifeste cōsonū fidei et repugnās errori adūsariorū. dicit enī iob sic capitulo. xiij. Etiā si occiderit me mihi⁹ sperabo verūtamē vias meas in cōspectu eius arguam et ipe erit saluator meus. Nō enī vemet in cōspectu eius omis ypocrita. in quib⁹ v̄bis manifeste hētur q̄ iob in hac vita existēs habebat spem ut deus ipm saluaret post mortē q̄d est manifeste otra errorē sociorū qui futurā vitā et salutē omino negabāt. vñ v̄ba sua alibi dicta in quib⁹ apparet q̄ ipe pacificat mnocentē et impiū oportet q̄ intelligātur nō ꝑm suā mentē. sz ꝑm mentē adūsariorū et ut insinuaret q̄ verba sup̄dicta sc̄z si occiderit me mihi⁹ sperabo ē. dicta sūt ꝑm mentē ꝓpriā et nō aliter. idcirco immediate antē illa p̄mittit hoc. tacete pauli⁹ ut loquar q̄cūq; mihi suggesserit. q̄re lacero carnes meas dentib⁹ meis et animā meā leuo in manib⁹ meis etiā si occiderit me et c̄. In hmōi enī v̄bis añ p̄missis duo exp̄mūtur. vnū est q̄ ille q̄d erat locutus ex ꝓpa mētis suggestione p̄cedebat. et de sz dicit tacete pauli⁹ per ut loquar q̄cunq; mihi mēs suggesserit. Sc̄ōm est q̄ omnia que patiebatur tam in carne q̄ in spū sustinebat ꝓpter spem future salutis. p̄mū ptz ꝑ sz q̄ dixit. quare

lacero carnes meas dentibꝫ meis qꝫ ptinet ad cꝰporales pe
nas. ℟ cõm vero cũ dicit. ammã meã leuo in manibꝫ meis qꝫ
ptinet ad afflictões mtñ secas aie. vñ dedarãs quare ista sus=
tinebat statim subdit. Et si occiderit me mꝑo sperabo. q. d.
nõ solũ alias penas citra mortẽ ſ ctã ipam mortẽ que ẽ ma=
xima penaꝝ pcertim cũ sit violenta que ptinet ad occisionez
patus sum sustimẽ ꝓpter spem salutis. Jdẽ dicendũ est ad se=
cũdã autoritatẽ iob. xxi. scz qꝫ illa dicta Job mtẽligenda sũt
ꝑm mentẽ adũsarioꝝ quos vult ad mcõuemẽs deducẽ ut su=
pra dictũ est.

¶ Capitulũ qñtũ in qũo ponũtur quedã alia v̊ba ipius Job
ex quibꝫ arguũt supdicti iob negasse resurrectionẽ futuram.
Et ibidẽ soluũtur argumenta eoꝝ ꝑ vera expositionẽ verbo
rum ipius Job. ¶ Magister.

Sunt alia verba iob que manifeste videtur negare re
surrectionẽ futurã ut cũ dicit capitulo. xiiij. lignũ ha=
bet spem si pcisũ fuerit rursũ virescet ꝛc. Et infra in eo=
dem contextu. homo cũ dormierit non resurget donec atteratur
celũ. nõ euigilabit neqꝫ cõsurget de somno suo. in quibꝫ ver=
bis et silibꝫ manifeste ptz qꝫ iob negabat resurrectionẽ. nec
valet dicẽ qꝫ hoc dicebat ꝑm mentẽ adũsarioꝝ. nam ad pdi=
cta verba sic ꝑmittit. Recede ergo paululũ ab eo ut quiescat
donec optata veniat sicut mercenarij dies eius. in quo loco
iob loquitur deo supplicãs habere refrigeriũ, penaꝝ cõside=
rata breuitate vite hũane ad qꝫ fortificãdũ inducit differen=
tiã inter duracõnẽ lignĩ et duracõnẽ hois eo qꝫ lignũ post sui
pcisionẽ virescit. nõ aũt homo post mortẽ. Et sic vult inducẽ
deũ ad miserandũ hoĩ ꝓpter breuitatẽ vite sue exquo ad ipaz
nũqꝫ redit. lignũ aũt sic. vñ manifestũ est ꝑm seriem lre qꝫ hoc
loquitur de mente sua nõ aũt ꝑm mentẽ adũsarioꝝ

¶ Discipulus. ¶ Hec v̊ba ipius iob que allegas intelligi
ptñt esse dicta de mente ipius. Ad qꝫ sciendũ qꝫ fuerũt aliqui
antiqui q̃ false asserebãt qꝫ hõ ꝑ hãc vitã post magna tpis
curricula redeũtibꝫ oim cõstellacõibꝫ iderũ sic fuerũt antea.
tucidẽ hõ ꝑ naturã similiter rediret ad vitã mortalẽ et ad oĩa
officia vel aliã quecũqꝫ que ꝓ ipm fiebãt ut puta qꝫ plato le=
geret athenis in eisdem scolis et eisdẽ scolaribus et easdem
lectiones sicut antedum vixerat. Que quidẽ opinio de resur
rectione est erronea et falsa. Nam ꝑm ꝓphoꝝ de trinã ea que

cō̄rumpūtur nō reddūt eodē numero p motū seu mutacōnē ut in scō de gñacōne. Est etiā cōtra veritatē fidei ꝺm quā resurrectio creditur seu expectatur ad vitā gloriosam immortalē. vñ iob illā falsam resurrectionē negat qō pt; ex hoc qō dicit. lignū hꝫ spem ꝛ c̄. lignū enī post sui p̄cisionē iterū vires sūt in eadē vita put ad ammā ptinet vegetatiuā. homo vero cū mortuꝰ nūquā ad talē vitā resurgit ſꝫ ad vitā immortalem ut dictū est. Vñ ex hoc iob volebat inducē dēū ut concedēt sibi refrigeriū penaꝝ in hac breui duracōne ex quo nūquam ad similē vitā resurrecturus erat homo. et sic ex p̄dictis verbis nō habetur q; iob negaſſꝫ veram resurrectōnē q̄ p fidē habetur ſꝫ falsam resurrectōnē ut dictū est. Alij vero exponunt ꝟba iob p̄dcā ut ex hijs ꝯcludatur vera resurrectō futura dicētes q; hō cū sit nobilissima creatura inter corruptibiles creaturas. rationabile est ut nō sit deterioris ꝺicōmis ligno. Sꝫ constat q; si lignū fuerit p̄cisū iterū ꝓducit ramos et germinat. De corpe aūt hois p̄cisi a vita p̄nti mobile vīdꝫ pullulare. Et ideo ne homo sit peioris ꝺicōmis ligno ꝯcluditur q; in homīe sit aliquid immortale sc; aīa rōnalis cuius resurrectio expectatur. et ꝺm hoc exponūt illō. lignū hꝫ spem. ſicq; per modū suasionis rethorice ꝺm quā ꝓceditur in hoc libro iob resurrectōnē vērā cōcludit. vñ ex p̄dictis ꝟbis Iob in hoc loco non habetur ipm a fide resurrectōnis deuiasse exponēdo ea aliquo p̄dictoꝝ modoꝝ ad qō cogimur nō solū aūcte dīna supdcā testante Iob rectū fuisse locutū. Sꝫ etiā ex dictis ipius iob resurrectionē vērā testātibꝰ. vnde in. xix. capitulo. volēs de mīsterio resurrectōnis loqui qō est de maximis seu difficilioribꝰ inter credibilia ut reddēt auditores attentos p̄mittit. Quis michi tribuat ut scribantur sermones mei et exarentur in libro stilo ferreo et plūbi lamia vel celte sculpātur in silice. Et declarās illa q̄ sūt tā magna et ardua q̄ peteret scribi mō p̄dicto subdit dicēs. Scio q; rēdēptor meus vivit et in nouissimo die de terra surrecturus sū. et rursus circūdabor pelle mea et in carne mea videbo dēū saluatorem meū ꝛ c̄. que ꝟba ꝓprissime exponūtur de resurrectione futura quā exp̄sse scūs Iob in ſꝫ loco ꝓfitetur. Et ideo oportet q; cū alibi de hac materia loq̄tur ipius ꝟba sic exponātur ut huic sue vere ꝓfessioni ꝯcordent.

¶ Capitulū sextū in quo ponūtur q̄dam verba dei ad ipm

Job in quibꝫ appꝛet ꝙ iob loquebatur cõtra iusticiã dñiam
Et ibidẽ exponũtur v̈ba p̃dicta sic ut ex ip̃is nõ intelligatur
iob fuisse locutũ in derogacõnẽ dñe iusticie. ¶ Discipulus.
Sufficiũt michi p̃dca ad ostẽdẽdũ ꝙ iob credebat futurã vitã in q̃ expectatur iustoꝝ p̃miũ ut v̈ba sua sup̃
allegata. xij. capitulo. et si occiderit me in ipo sperabo
testantur. Similiter et qd̃ credebat resurrectionẽ futurã ut patet ex aũctate p te ultiõ allegata. Sz video ꝙ deus ipm iob cõdemnauit seu reꝑhendit in suis rñsionibꝫ in duobꝫ locis. primo ubi dicit. Quis est iste inuoluẽs sentẽtias sermonibꝫ imperitis. Sz cõ legitur iob. xl. Nũquid irritũ facies iudiciũ meum et cõdemnabis me ut tu iustificeris. Ex quibꝫ ptz ꝑm veritatẽ dñe sententie iob nõ solũ fuisse locutã sermones imperitos sñias inuoluẽdo ꝫ etiã in derogacõnẽ dñe iusticie qd̃ manifeste ptz cum dñs sibi alloquens dixit. Cõdẽnabis me ut tu iustificeris. peto igitur ut michi declares quõ v̈ba p̃dca p̃nt accordare cũ v̈bis dñi p te allegatis, Job ulti. ubi dicitur. nõ fuistis locuti rectũ coꝝ me sicẽ seruus meus iob.

¶ Magister. ¶ Verba dñi que p̃mo allegas scz quis ẽ iste inuoluens sñias sermonibꝫ imperitis. si recte exponãtur intelligũtur de heliu esse dicta nõ aũt de iob ꝓut infra deo dãte si de mẽte ipi⁹ heliu tractabitur erit manifestũ. ad verũ aũt intellectũ sc̃e autoritatis quã allegas attendẽ debes ꝙ quidam aduersarij iob quãter asserebãt ꝙ iob erat pumitus in ulcõnẽ suoꝝ delictoꝝ qd̃ erat falsũ ut patet ex hystoria ipius iob in qua ante hmõi disputationem p̃ponitur ꝙ deus dixit ipi sathan qui ipm iob p̃millione dñna affligebat. nũquid cõsiderasti seruũ meũ iob ꝙ non sit similis ei in terra vir simplex et rectus et timẽs deũ et recedens a malo et adhuc retinẽs innocentiã suam. tu aũt cõmouisti me aduersus eũ ut affligerem illum frustra. ex quo ptz manifeste ꝙ iob nõ erat afflictus ꝓpter demerita sua. Et ideo iob volẽs excludẽ falsam impositionẽ suoꝝ aduersarioꝝ suã iusticiam cõmendabat mtm̃ ꝙ petebat disputare cũ deo qd̃ aliis videbatur redũdare in derogacõnẽ dñe iusticie. Circa qd̃ notare debes ꝙ si cõtingat contentio inter duos equales nõ ẽ reꝑhensibile si alter eoꝝ a culpa se expurget eciã si ex ꝫ alter culpabilis in hoim opinione videatur qꝛ hõ plus se diligit naturaliter q̃ aliũ. ꝫ cũ inter deũ ⁊ hoiem sit distantia infinita in quacũq; pfectione sit homo potius pati

debz ut in se culpa iniuste referatur q̄ q̄ in deo putetur esse iniusticia. Et ideo dñs ad arguēdū iob de cōmendacōe in discreta sue iusticie ꝓponit excellentiā dei sup hoīes. q̄ quidē excellentia ex effectibz dīm s manifestatur. vñ aūctas illa quā allegas. Nunquid irritū facies iudiciū meū r cē intelligitur sic q. d. Nūquid sic iusticiā tuā cōmendas ut irritū. i. nō rectū facias videri iudiciū meū. Sic enī cōmendas iusticiā tuā q̄ ego apud alios videar cōdemnabilis. Et hoc est qđ dicit. Cōdēnabis me ut tu iustificeris. vnde ex vbis supdictis dei adipsū iob manifestū est q̄ nō reprehendit eū ex hoc q̄ quidē tam dei negabat circa hoīes ut Rabi moyses erronee estimauit. ꝫ solū de hoc q̄ se manifestabat indiscrete mtm̄ q̄ hoc posꝫ referri in derogacōnē dīne iusticie de qua incauta locucōe seu iustificacōe indiscreta Job pemituit. vñ postq̄ reprehensionē dñi audiuit in fine cōcludit. idcirco me reprehendo et ago pmitentiā in fauilla et cinere.

¶ Capitulū. viij. in quo ostēditur q̄ ex hoc q̄ job natiuitatē suā et ꝯceptionē et hmōi maledixit r etiā vitā ꝓpriā dicebat se abhorrere nō derogatur pfectōi ipius iob seu ipius vtuose patientie. nā talia ꝟm ptē inferiorē rōis dici intelligenda sūt. nō aūt ꝟm ptē rōis superiorē.

Discipulus.

Iob put tu dicis tāte pfectōis erat q̄ etiā si flagellatio ei inflicta a deo usq; ad mortē inclusiue attigeret adhuc in ipo remaneret vera spes in deo ꝓput vba p te sup allegata videntur sonare. cū dicit. Et si occiderit me in ipo sperabo. iob. xiij. quō ergo vir tante pfectōis p amissiōnē rerū t paluū necnō etiā p afflictionē corpis sui intātā incideret tristiciā seu anxietatē ut ꝯceptionē suā et natiuitatē maledicere. et etiā vitā ꝓpriā abhorreret. que quidē nō ptinent ad vite pfectionē seu ad virū pfectum in quo spes future vite ꝟsistit. ꝟm enī doctrinā apostoli. ad Ro. viij. Non sūt digne passiones huius seculi ad futurā vitā que reuelabitur in nob Inconueniens igitur est q̄ vir iustus qui nō ex peccatis ꝓpriis ꝫ ad meriti sui augmētū flagellabatur sic erat Job ꝓput ex supradictis ptz q̄ vitā sic abhorreret ut appeteret nūq̄ fuisse sub hac luce. qđ tamē Job appetebat ut ptz in tercio capīo.

Magister. ¶ Ex hoc q̄ Job suā cōceptionē et natiuitatem et hmōi maledicebat ex quibz odibilem vitā suā dem̄ ostrabat nō sequitur aliq̄d sue pfectōi repugnās. xps enī qui

sup oēs sanctos pfectionē vite hūane attigit · legitur de morte sua futura tristari · dixit enī imminēte passione · Tristis est anima mea usq; ad mortē · Matth · xxvi · cuius ratio est · Nā ratio inferior humana que sensitiuā ptē sequitur · q̄ quidē sensitiua nichil ad finē refert · talis ratio abhorret illud qđ sensuire pugnat · Ratio vero supior illa que ꝑm partē sensitiuā odibilia sūt · si tn̄ referātur ad finē bonū talia acceptat ut bona · sicut patet de potione amara que licz ꝑm sensum horrida est et odiosa · Cū aūt refertur ad sanitatē cōsequēdā est ꝑm racōnē valde accepta · vnde xp̄us dispositionē sensitiue partis circa imminentē passionē ostēdēs tristiciā suā de passione declarauit · quā quidē passionē ꝑm rōnē supiorē sp acceptauit · sili modo dicendū est de iob q̄ licz flagella sua et afflictōes libēter sustinebat reddens ꝑ eis deo gratias · vnde postq̄ ei oīa adūsa aduenerūt dicit · dns dedit dns abstulit sit nomen dni bñdictū · michilominus tn̄ ꝑm dispositionē sensitiue partis quā ratio inferior sequitur valde debebat et anxiebatur de hmōi aduersitatibz ad quā dispositionē ostēdēdā dicebat · periat dies in q̄ · ostēdēdo q̄ ꝑm hmōi dispositionē vita sua erat odibilis et onerosa · vñ verba iob in hoc loco nō sūt intelligēda tanq̄ verba impatiētis ꝛ tāq̄ hoīs passiones suas sensitiuas exprimētis et ꝑm eas de se loquētis · Sic etiā et Jeremias qui sanctificatus in utero legitur fuisse Jere · ꝑmo · michilominus tn̄ supuemētibz sibi tribulacōibz seu psecucōibz magnis maledixit nō solū diei natiuitatis ꝛ etiā viro denūciāti pri suo natiuitatem suā Jere · xx · ut ostendat se esse in tantis miseriis q̄ vita sua ꝑm inferiorē rōnē quā hories ut plurimū sequūtur odibilis erat et onerosa. ¶ Discipulus.

¶ De xp̄o tristiciā ostēdēte imminēte tpe passionis nemo rōnabiliter dubitare posſ qñ ꝛ esſ ꝑm sensitiuā ptē hūanā quā ad ostēdēdā humanitatis veritatē fari optebat · xp̄us tn̄ magna signa oñdit · in quibz manifestabatur q̄ xp̄s passionē suam acceptabat ut cū eā futurā sepissime suis discipulis p̄dixit ꝛ crucifigētibz occurrit et disciplinam increpauit dicēs · Calicem quē dedit michi pr̄ nō vis ut bibā illū · ioh · xviij · Jere · etiā ut ostēdēt q̄ verba illa in quibz maledicebat virū q̄ suā natiuitatem denūciauit nō ꝑm rationē supiorē dicebātur eisdē verbis immediate ante p̄misit · Cāte deo laudate dñm quia liberauit animā paupis de manu maloꝝ · In quibz verbis satis

ostendebat q ad laudē et honorē dei adūsitates suas cū cantu et gaudio offerebat. qō intelligendū est ſm rationē supiorē. ꝙ de iob dr simpliciter maledicebat natiuitatē r vitā et hmōi scire vellē si ex dīs suis seu ex hystoria ꝓpria ostēdi possz q hec nō ſm supiorē rōnē ab eo dicebātur. ¶ Magister.

¶ Qō aūt iob tribulacōes seu plagas suas ſm ostensionē superioris ptis aie que rōnē sequitur patiēter sustinuisse satis habetur ex suis dīs. nā post oīa adūsa que ei aduenerūt uxori cū ſbuerte volēti dixit. Si bona suscepimus de manu dñi mala aūt cur nō sustineam⁹. ex quo pz ſm ipm q eq̄ mmiter susciapienda sūt hmōi bona et mala que a deo dātur seu infliguntur. vnde oīb⁹ aduersitatib⁹ susceptis in benedictōnē dei oīa terminauit dicēs. Sit nomē dñi benedictū et ideo tanquā dispoſicōnē inferioris rōnis sue sensitiuā ptē sequētis ut expēdisset notāter p̄mittitur in lr̄a. post hec aperuit iob os suū et maledixit diei sue. q. dī. pqstq̄ iob ex plagis r anxietatib⁹ sibi illatis deū bñdixit. qō intelligēdū ē ſm supiorē rōnē postea maledixit diei r c. ad ostendendū inferioris rōnis dispoſicōnē. vnde ex p̄ma bñdictione sc; dei et sequenti maledictōne natiuitatis r cōcepcōnis satis habetur distinctio supradcā. ¶ Itē ex hystoria iob in hmōi temptacōe satis innuitur ꝓpositum. nam ut ait magr̄ in scō do. iiij. talis nūc in hoīe temptacōnis ordo est et pgressus qualis tunc in p̄nis p̄cessit parētib⁹ ut eni tūc serpēs mulieri malū suaſit ipa q̄ sensit. demde viro suo dedit et ꝯsūmatū est pecm. ita et nūc in nobis ꝑ serpētē est sensualitatis motus aie ꝓ mulierē inferior portio rōnis. ꝓ viro superior portio rōnis. hec ille. ¶ Attende igitur diligēter q in tēptacōe parētū in quo ē pecm ꝯsūmatū p serpentē mulier. et p mulierē vir ꝓlapsū fuit et sic pecm pfecte consūmatū est p lapsū viri qui superiorem rationē dēsignat. nō sic in temptacōne ipīus iob. In temptacōne eni iob mulier psuasa fuit a serpēte seu sathana tēptante in tm̄ q viro dixit ipm intendēs a rectitudie declinare adhuc retines innocentiā tuā r c. iob. ij. c. S; vir mulierē exprobrauit dicēs ei quasi vna de stultis mulieribus locuta es. si bona suscepimus r c. De qua hystoria tēptacōis iob ad hystoriā parentū cōpata satis patet q in temptacōne ipīus Iob vir. s. rōnō ꝯsensit i pecō l; mulier p quā inferior rō intelligitur ꝯsensisse. quē quidē mlieris ꝯsensū iob sua p̄ma ꝓpositōe

exprimẽ volẽs dicit· periat dies &c· qđ exponendũ est dẽ mo tu inferioris ptis rõis ut supradẽm ẽ nõ aũt superioris . Et circa hoc sidera q licẽt deus oĩa que erãt ipius iob ꝓter aiam dedit in manu ipius sathane ut ptẽ i· ij· ca· p quã potestatẽ p missiuã ad oĩa ipius iob destruenda sathan ꝓcessit usq; ad filios et filias et etiã corpus ꝓpriũ ut in hystoria patẽ· non tamen sathan nocuisse mulieri legitur· retinuit enĩ eam illesam ut essẽ instrumentũ ad seducendũ virũ suũ scẽ ¶ Iob· qđ quidẽ instrumentũ exptus fuerat fuisse sufficiẽs in subuersione ade ut patẽ Geñ· tercio ca· ſ in hac temptatione Iob sathan hoc nõ potuit obtinere etiã p pdictũ instrumẽtũ scẽ p mulierẽ eo q ratio superior que p virũ designatur· sp remanẽt illesa et sic pdicta expositio nõ solũ ex verbis iob ſ etiã ex ipo intellectu hystorie confirmatur·

¶ Capitulũ· viij· in quo ponitur quedã obiectio otra ea que dcã sũt in pcedẽti caplo et ibidẽ soluitur· // Discaplẽ·

¶ Pdicta verba iob
sin maledictione diei natiuitatis et hmõi solũ intelliguntur ꝓut tu exponis scẽ q fuerũt dicta tm ſm inferioris partis racõnẽ nõ aũt ſm superiorẽ· incõuenies videtur q amici iob cũ essent prudẽtes et viri literati contradixissent ipsi tali mõ loquenti· debuissent enim scire passiones afflictiuas tristabiles esse simpliciter ſm sensitiuã partẽ· vnde ſm hoc tota disputacõ otra iob vidẽtur pcedẽ in equiuoco· nã amici iob mtũtur ostẽdẽ q ipe ex impatiẽtia tanq; loquẽs ex erronea rõne blasphemã incurrisset qđ tñ iob ſm te loquebatur ex solo motu inferioris rõis. ¶ Mgr·

¶ Expositio mea supdcã est scĩ thome sup iob otra quã magister nicolaus in postilla arguit opponẽdo pdcãm tuã obiectionẽ· que quidẽ obiectio si bñ consideras nõ vidẽtur valẽ· Nam iob et amici eius pncipalr disputabãt circa hoc q iob credebat seu dicebat se esse flagellatũ sine culpa· amici vero qꝫ estimabãt false q nulla alia vita essẽ misi pris· Cõsequẽter habebãt asserẽ q nullus patitur penã in hac vita nisi ꝓpter pccm ꝓpriũ· vnde oportebat eos dicẽ q ipe iob erat flagellatus in penã sui et suorũ tutz ex toto ꝓcessu huius disputacõis· vnde eorũ disputatio nõ erat in equiuoco ut obiectio tua ponit que est postillatoris· sed de directo hmõi disputantes sibi mutuo contradicebant· disputabãt enim sub hoc titulo qõis

sc; utrū iob fuerit iustus tpe siue flagellationis an nō. In qua questione iob tenebat ptē affirmatiuā. adūsariī vero negatiuā utrū aūt iob exp̄mens vitā suam esse odibilem ꝑm partē sensitiuā, put mea exposicō que sancti thome est p̄mt an essent dicta ꝑm supiorē rationē hoc nō est de p̄cipali materia questionis. vñ nec de hoc amici curabāt ꝛ solū de impugnando iusticiā ipius iob. ¶ Discipulus.

¶ Indica mihi vñ habebant amici iob q ipe credebat seu estimabat se esse iustū ut hoc intenderēt p̄cipaliter impugnare, put tu dicis. nō enī videt iob ꝯ dixisse seu asseruisse añ q̄ eliphas qui p̄mus fuit inter impugnātes loq̄retur. vñ videtur q titulus opiois p̄cipalis huius disputacōis nō fuerit circa iusticiā ipius iob, put tu dicis. ¶ Magister.

¶ Ad iob credēt seip̄m sme culpa fuisse flagellatū potuerūt amici sui p̄cipe. tū ex eoꝝ uersacōne cū ipo antiqua. Isti enī tres viri q̄ ad ꝛsolādū eum venerāt vnusquisq; de loco suo ut hētur iob sc̄do p̄sumēdū ē q erāt noti ipi iob ꝛ sciebāt vitā ꝛ uersacōnē suā. tū q ex hijs v̄bis q̄ iob dixerat. si bona suscepimus de manu dñi mala cur nō sustineamus p̄t intelligi q ſē bona frequēter dātur a deo sme meritis ita et mala penalia dātur ab ipo deo sme demeritis ante equaliter enim dicebat bona et mala a deo dari. tū quia ex hoc q iob tam ardēter p̄cedebat in maledictōnē siue natiuitatis et hmōi. rōnabiliter p̄sumebatur q iob credebat se esse flagellatū sme culpa qui enī ex culpa ꝓpria punitur non tm̄ p̄cedit in querulosas ꝓclamacōnes. tum q iob in p̄ma sua rn̄sione tercio capitulo dixerat de se viro cuius abscondita est via. q verisiliter intelligebāt de eo q ipe se in cedē credebat p viā iusticie, put erat verū et tn̄ attingebāt illi miserie magne ſē impijs sepe cōtingunt. et sic via eius erat eis abscondita. vñ ex p̄dictis amici p̄cipiētes q iob credēt seip̄m sme culpa esse flagellatū, p̄cesserūt ad impugnacōnē siue iusticie quilibꝫ ꝑm modū suū qd̄ patꝫ ex p̄cessu disputacōis eoꝝ in quo quilibet eoꝝ conatur impugnare iusticiā ꝑm modū ꝓriū

¶ Capl̄m. ix. in quo declaratur quementia amicoꝝ iob in ipius impugnacōe. et distinctio eoꝝ inter se. ¶ Discipulus.

Ideo q isti tres quīter conabātur impugnare iusticiā ipius iob ꝛ nō video aliquam distinctōnē inter impugnacōnes eoꝝ sic ut quilibꝫ teneat ꝓriū modū in

hmõi impugnãcõne et de hoc peto a te aliquã declarationẽ.

Magister. Sic iam tibi dixerã isti tres de secta sunt saduceoꝝ ponẽtiũ totũ pmũ iustoꝝ et penã impioꝝ in hac vita tãtũ et ideo oẽs quemũt in impugnacõe iustitie ipius iob erronee estimãtes q̃ nõ possit aliter iustitia dña saluari qõ oportebat eos dicẽ ꝑm falsũ ꝑ suppositũ suũ sup dictũ in hac tñ impugnacõe quilibꝫ eoꝝ triũ muetit ꝑ novum modũ ad saluãdũ iustitiã dinã q̃ contingit q̃ aliquis qui ꝑm famã cõmunẽ est iustus punitur qõ ptz diligẽter coꝝ dcã scrutãti. Eliphas enĩ q̃ ꝑmo locutus ẽ iustitiã ipius iob impugnat imponendo ei publicas iniquitates seu iustitias. vnde in ꝑma ipius ꝓpositõne dicit. recordare obiecro te q̃s vnq̃ innocẽs periit aut q̃n recti dilecti sunt iob. iiij. c. Ex quo ptz q̃ ꝑm eum exquo iob sic affligebatur sequebatur q̃ non erat innocens et rectus. et in fra ipe Eliphas. c. xxij. dicebat ipi iob. Nõne ꝓpter malitiã tuã et infinitas iniquitates tuas abstulisti enĩ pignus fratrũ tuoꝝ sine causa et nudos spoliasti vestibꝫ rẽ. ubi multa publica pcã attribuit ei ad crudelitatẽ et auariciã ptinentia. baldach vero iustitiã Job impugnabat nõ sic ei opponendo publicas malicias ꝫ occultas sic q̃ ꝑm eum licet opa iob exteriora bona apparerent q̃ tñ occulta nõ rectã sed puersam hꝫet intentionẽ. idcirco et contingebant mala. vnde in. viij. c. baldach imponebat ipi iob vicium ypocrisis dicẽs sic vie hoĩm qui oblituscũtur deũ et spes ypocrite peribit. arguebat enĩ in ipo esse ypocrisim ex adiunctis tribꝫ sibi aduenientibꝫ ꝫ exteriora sua opa fuissent bona. vnde ad ꝓdicta verba sic ꝓmisit. Nũquid virescẽ potest sarpus absq; hũore. q. di. exꝫ q̃ tu virescis sequitur q̃ tunõ habes humorẽ intrinsecus. qõ intelligitur de humore caritatis p quẽ homo ꝑm veritatẽ virescit in virtutibus ꝑm enĩ baldach bona talia sũt ꝓmia virtutis. et quia hꝫs tẽporalibꝫ bonis manifeste carebat iob. idcirco concludebat ipm esse ypocritam et in hoc baldach concordabat cum satban. Cũ enĩ dñs dixisset satban de Job qõ erat simplex et rectus ac timẽs deũ rẽ. satban respondit. nũquid frustra timet Job deũ rẽ. q̃si diceret omia bona que iob facit nõ ꝓcedũt ex recta intencõne ꝫ solũ ut talia bona ei obtines. Sophar aũt etsi nõ attribuebat iob aliq̃ pcã publica nec etiã ypocrisim. impugnabat enĩ iustitiã ipius Job ex ꝓfunditate ome sapiẽtie ꝑm quã de

mundū gubernat dicēs. ūtinā deus loqueretur tecū et aperi
ret labia sua tibi. et ostēderet tibi secreta sapientie. et intelli-
geres q̄ multo minora exigaris ab eo q̄ meretur iniquitas
tua. q. d. l̄z ego nescirē ostendē tibi pcā tua publica seu occul
ta. nec etiā forte tu ipe scis. ūlominus tñ si deus loquētur tecū
ostēderet tibi secreta sapiētie sue et intelligēs q̄ multo mino
ra exigaris ab eo q̄ meretur iniquitas tua. hoc est dicere q̄ te
punit citra cōdignū. ¶ Discipulus.
¶ Hec distinctio quā pomis inter impugnacōes quas ami-
ci iob otra eū opposuerūt l̄z sit rōnabilis et in dēis eoꝝ funda
ta nō tñ sic vidr̄ pcisa q̄ impugtio vnius nō tāgatur p alū-
ypocrisim enī quā baldach imponit ipi iob. etiā eliphas si-
militer impōnit quim. xv. c. dicebat iob. o gregatio ypocri
te sterilis. ubi notat eū de ypocrisi. cām eius sterilitatis seu p-
dicōis sue ꝝ bonoꝝ ypocrisi attribuebat. sophar ēt ipi iob
dicebat ca. xx. ℔ scio a p̄ncipio ex q̄ positus ē hō sup terrā. q̄
laus impioꝝ huius sit et gaudiū ypocrite ad instar puncti. ex
quo patz q̄ ipi imponebāt iob pcēm ypocrisis ꝑm qō dice
bat. p̄speritates suas fuisse momētaneas seu cito trāsituras.
ex quibꝫ et alijs que in dēis amicoꝝ iob p̄nt inueniri videtur
hīi q̄ distinctio tua nō sit pcisa ut pdēm est. ¶ Magister.
¶ Concedo tibi q̄ distinctio mea supradcā de impugnacō-
mbꝫ amicoꝝ iob otra eū nō est sic pcisa ut vnusquisq̄ socio-
rū ponat impugnacōnē suā tñ. et nūq̄ tāgat impugnacō
nem alterius. Sz cōsiderāda est pdicta distinctio sic ut vnus
socioꝝ quandā p̄mo inuenit impugnacōnē. et deinde alij il-
lam eandem inter sua quandoq̄ repetāt utputa q̄ eliphas
p̄mo impugnauit iob de publica iusticia et impietate. nō
autē de ypocrisi. Similiter et baldach p̄mo impugnauit eū
de ypocrisi nō aūt de publica iusticia. Cōsequēter Sophar
p̄mo impugnauit eū p̄ inscrutabilitatē diuine sapientie ꝑm
quā credēdū essz q̄ minus puniebatur a deo q̄ pcā sua exi-
gerēt. ꝫ ex hoc nō excluditur quin quilibz eoꝝ obiectōnē alte
rius in suis dictis interponēt qñq̄ tanq̄ verā sic cū in dispu
tationibꝫ contingit q̄ opponētes diuīsis vnis impugnant re-
spondentē. et tñ ipi iuicē in oīibꝫ impugnacōmbꝫ concor
dant presertim in hoc libro in quo nō solū poetice sed etiam
metrice ut dictū est p̄ceditur. et sic vna sententia pluries re-
petitur z sepe replicatur tāq̄ a q̄ aliena. vñ inscrutatꝫ fuēis

verba iob in ultimo sue rñsionis loco sc̃z capitulo .xxvij. et in sequẽti .s. xxviij. manifeste repies q̃ ad tres impugnacõnes p̃dictas dirigit defensionẽ suã. ¶ In eodẽ enĩ caplo p̃dictis impugationibꝫ ordinem contradicit · vnde postq̃ omes simul falsificauit dicit absit a me ut iustos vos esse iudicẽ · cõsequẽter 2a impugnacõnẽ p̃mo peliphã inuentã dicit. ¶ Iusticiã meã quã cepi tenere nõ deseram ꝛc̃. Si sicut impius inimicus meus et aduersarius meus quasi iniquus · ¶ Ille enĩ cuiꝰ bona exteriora sũt iusta fiẽ Iob · oẽs sui inimici dñr impij tãquã impugnãtes publicã iusticiã · Consequenter cõtra impugnationẽ baldach dicit que est spes ypocritẽ ꝛc̃ · q · d · nõ debetis michi imponẽ viciũ ypocrisis · scio enĩ q̃ ypocrita non potest habere veram spem que ex meritis et gratia habetur · Qñ aũt ypocrita nõ habeat ex meritis spem declarat cũ subdit · cũ auare rapiat ꝛc̃. Qñ aũt ex gratia hoc nõ debeat expectare declarat dicẽs · Nunquid clamorẽ eius exaudiet deus ꝛc̃. Et ut iob suis aduersarijs ostendẽt q̃ erat immunis a p̃dictis duobꝫ vicijs sc̃z publicis et occultis que sibi imponebãtur · sb̃dit · Ecce vos oẽs nostis et quid sine causa vana loquimini. Nouerãt enĩ aduersarij quibꝫ cõuersacõ sua erat nota q̃ nulla pcã exteriora habuisset similiter nec interiora quia necesse est ut per diuturnã cõuersationem ad exteriora opa interiora cognoscãtur ut saluator de ypocritis dicit · Ex operibꝫ eoꝝ cognoscetis eos. Et ideo suos aduersarios aduocat in testes circa p̃dcã cũ dicit · Ecce vos omnes nostis · et quid sine causa vana loquimini. ¶ Ad scdam vero obiectionẽ p quã vitã suã impugnabãt ex inscrutabilitate diuine sapientie ꝑm quã homo debet credẽ q̃ deus iuste punit licz causa punicõis in actibꝫ humanis inueniatur nõ ab hominibꝫ Ad hoc respõdet cõsequẽter in p̃dicto capitulo sc̃z in · xxviij. p̃mo ostẽdẽdo excellẽtiã sapie que intelligẽda est ꝑ ima q̃ incõpabiliter trãscendit in p̃ciositate oĩa p̃ciosa dicens · Ne scat homo p̃ciũ eius ꝛc̃. Scdo ostendit occultacõnẽ eius cum dicit · abscondita est ab oculis oĩm viuentiũ · Tercio dicit q̃ solus deus cognoscat eam dicẽs · deus intelligit viam eius · et ipe nouit locũ illius · Quarto dicit q̃ deus qui illã scat seu cognoscat viam eius docuit hoiem que sit illa sapientia put ad gubernationẽ rerũ humanaꝝ ptinet · et de hoc dicit vidit illã et enarrauit ꝛc̃ · et sequitur · Et dixit homini · Ecce timor dñi

ipsa est sapientia et recedere a malo ipsa est intelligentia. Ex quibꝫ colligitur sufficiēs responsio Job ad terciā obiectōnē supꝫdictā q̄ ex magna ꝓfunditate seu sapientia dei in gubernatione humana ꝓcedebat. Que quidē rnsio in hoc cōsistit posito enim ꝓut verū est q̄ diuina sapientia excellit cūctas res in ꝑciositate ꝓut in ꝑmo ꝑsuppositō. Scōo posito q̄ illa dīma sapientia sit abscōdita ab omibꝫ creaturis ꝓut in scōo ꝑsuppositō. posito etiā q̄ solus deus intelligat viā eius ꝓut in tercio ꝑsuppositō. posito etiā q̄ deus reuelauit hoī q̄ timor dei ipa ē sapia scz quātū ad res hūanas gubernādas. Siliter et recedē a malo sit intelligentia. Cōsequēter hētur q̄ nō obstāte inscrutabilitate seu ꝓfunditate dīme sapie quātū ad se cū hoc tñ q̄ sciat q̄ in rebꝫ hūanis gubernādis timor dñi ipsa est sapientia et recedē a malo ipa est intelligentia ꝓut patet ex diuina reuelatione ꝑ ipm iob allegata. Cum aūt de iob testatur scriptura q̄ erat timēs deū et recedens a malo iob ꝑmo. sequitur ulterius q̄ nō obstante inscrutabilitate dīme sapientie iob iudicandus erat rectus et sic nō erat punīēdus ꝓpter demerita sua. Ex quibꝫ oīmibꝫ diligēter ꝫsideratis habes opionē ipius iob q̄ vera ē et catholica scz q̄ ꝑmū impiorū et pene impiorꝫ ꝑncipaliter in alia vita ꝫsistūt nō in vita pñti. Et sic nō sequitur q̄ si aliquis in hac vita punitur q̄ sit iniustus sicut si aliquis in hac vita ꝓsperatur non ex hoc seq̄tur q̄ sit iustus ꝓut amici Job falsē opinabātur. vnde Rabi moises qui sententiā iob tanq̄ hereticā condemnauit ꝑ te in capitulo supdēo manifeste in hoc errauit. habes etiā ex hoc opiones amicorꝫ eius qui de secta saduceorꝫ ut dictū est erāt Vnde simul ꝫcludebāt in hꝫ q̄ totū ꝑmiū iustorꝫ et pena impiorꝫ in pñti vita erat. nō in alia quā nō credebāt. ex quo firmiter estimabāt ꝫcludē q̄ nullus in hac vita puniebatur nisi ꝓpter ꝓpria demerita quod est falsū ut patet in hiſtoria ipsius iob de quo scriptura testatur q̄ erat simplex ⁊ rectus ⁊c. et tñ fuit grauiter punitus nullis suis demeritis ꝑcedentibꝫ. Ex quo ꝑtz error Rabi moisi qui opinionē eliphas approbauit ut patet ubi supꝫ. qualiter aūt opiones ꝑdictorꝫ trium distīguitur habes supra.

¶ Capitulū. x. in quo exponitur opio helin que fuit erronea et a deo cōdemnata contra hebreos qui asserūt q̄ helin victoriam obtinuit de iob.

// Discipulus.

Licet ea que dicis circa disputacōnē iob et sociorū eius tenenda videātur tanq̄ vera. tñ adhuc occurrit mihi in eisdē vnū qđ inconsonū supradictis vidēr. video enī q̄ helyu cōuemt cū p̄dictis tribꝰ in cōdemnacōe ipius iob qđ patz in multis ipius dictis. et tamē heliu vidēr victoriā obtinere de ipo iob. qđ patet saltē ex hoc. nam iob silentiū videtur imposuisse tribꝰ socijs qui ad ultimas respōsiones eius que a capō. xxvi. usq; xxxi. inclusiue cōtinētur nichil valuerunt respōdere. Ad dicta tñ heliu que a capō. xxxij. usq; ad .xxxviij. inclusiue cōtinentur. nichil vidēr iob rñdisse. Ex quo patet q̄ helyu deuicit seu inclusit ipm Job. vnde expositores hebreoꝝ ut Rabi moyses et Rabi salomon et alij oūter tenent q̄ helyu in hac disputacōe triūphum obtinuit. cum tñ cū alijs tribꝰ ouemss̄ mipius iob odēnacōe ut dictū ē. vñ de hoc volo ut me doceas declarando michi opionē ipius helyu et eius distinctōnē ab opionibꝰ aliorꝝ.

Magister. Circa hoc qđ petis sciendū est q̄ sic tres amici iob ut dictū est erāt de secta saduceorꝝ futurā vitā negantiū et verū p̄miū iustorꝝ et penam impiorꝝ in hac vita tantū esse ponebant. vnde et iob in sua flagellatione ut impiū cōdemnabant credentes q̄ nullus in hac vita puniatur misi sm̄ p̄pria pcā seu demerita ut supra largius dictū est. Sic tenēdū est q̄ helyu erat de secta phariseorꝝ qui licz aliam vitam concedebant ut patz. Mathꝫ. xxij. supallegato tñ credebāt q̄ nullus in hac vita puniatur misi ꝓpter ꝓpria demerita ut Rabi moyses qui ꝓprie phariseus fuit in pte et caplis allegatis exp̄sse dicit. et est oūs sua talmudistaꝝ. falsitas tñ huius credulitatis manifeste patz ex ipa hystoria iob que testatur q̄ iob michil mali demeruit ut sic puniretur. ꝫ solū hoc euenit ei per modū tēptacōis ut ipa lra manifestat in p̄mis duobꝰ capitulis. Qđ aūt helyu aliā vitā crederet. habetur ex dictis suis capitulo .xxxiij. ubi dicit ut reuocet aīas eorꝝ a corrupcōe scz animas penitētiū de quibꝰ ibi loquitur. et subdit. et illuminet in luce viuentiū. qđ ad lītam intelligitur de vita futura. q̄ autē helyu crederet nullū in hac vita puniri misi ꝓpter ꝓpria pcā satis patet ex hoc q̄ ipe cōdemnauit iob sicut et alij socij. et adhuc acrius ꝓpter demerita que sibi imponebat. Et notandū q̄ licet opmio helyu quātū ad aliquid magis cōtineat veritatē mquantū aliam vitā concedit. tñ est magis inconsona

sibi ipi inquãtũ dicit q nullus in hac vita punitur sme ꝓpo
peccato. Cũ enĩ punicões et pmia huius vite momentanee
sũt respectu eoꝝ que sũt in futura. manifestũ est q licz iusti in
hac vita puniãtur et mali ꝓsperẽtur q ista pñt ꝑpensari ad
plenũ in alia vita que est in ꝑpetuũ duratura. vnde credẽtes
pmia et punicões in futuro seculo non debent condemnare
patientes tribulacões in hac vita. Dicitur enim ecc. ix. capi
tulo. vniuersa eque euenĩt iusto et impio. qõ intelligitur ad
literam de adũsitatibꝫ et ꝓsperitatibꝫ huius vite. et ideo de helifu
ꝓprie intelligũtur hec ẏba dei dicẽtis. quis est iste inuoluẽs
sñias sermonibꝫ imperitis iob. xxxv. ca. Inuoluit enĩ helifu
sñias. sententiã in quã ipius iob asserentes in alia vita esse ve
ra pmia et punitiones inuoluebat etiã sententiã aduersario
rum ipm iob cõdemnantiũ. que quidẽ sñie nõ osonãt ad in
uicem ut dictum est. Qõ autẽ dicis de expositoribꝫ hebreoꝝ
asserentibus q helifu obtinuit victoriam in hñoi disceptati
one. verũ est et rationi cõsonum. Nam expositores hebreoꝝ
ꝓprie sũt pharisei sicut et helifu ut dictũ est. Sed assertio eoꝝ
in verificãdo opionẽ helifu est falsa sicut etiã false cõdemna
uerũt iob de hereti ut iam supꝫ dictũ est. Nec ex hoc q iob non
respondit helifu et tñ rñdit alñs tribꝫ sumi debet argumentũ
ad hoc q iob fuit conclusus ab ipo helifu. Potest enĩ ad hoc
triplex ratio assignari. Prima est q si scrutatus fueris dicta
helifu manifeste reperies q fuit locutus ex arrogantia intẽ
dendo pñcipaliter vilipensionẽ ipius iob. dicebat enĩ illi. ta
ce et tacebo te sapiẽtiã iob. xxxiij. et infra. xxxiij. dicebat iob
Stulte locutus es et sic in alñs locis. qua racõe iob ipsi helifu
noluit rñdere. sequens sapientis cõsiliũ ꝑũ. xxvi. ne respon
deas stulto ꝓm suã stulticiã ne efficiaris ei similis. alñs vero
locis quinõ fic ex arrogantia videbãtur loqui iob respõdit
ut ipoꝝ errorꝫ patefieret sequẽdo cõsiliũ sapientis ꝑdicto ca
pitulo. Responde stulto iuxta stulticiã suam ne sibi sapiens
videatur. Secũda ratio est. nam helifu in tantũ elatus est ꝑ sup
biam q correctionẽ iob nõ desiderabat. sed eius maiorem rui
nam appetebat. vnde. in. xxxiij. c. supdicto dicebat helifu ipi
deo. pater mi ꝓbetur iob usq in finẽ. in quibꝫ verbis ꝓut cõ
muniter exponũtur helifu petebat a deo q non desisteret a fla
gellacõne ipius iob in pñti vita et etiã q in alia vita ducere
tur ad eternã condemnationẽ quod est valde inhumanũ et ex

magna elatione, pcedēs. vnde glo. hic dicit q̄ asperitas superbie usq; ad maledicendū se extendit. helū ostra iob dēpcatur dēū. et ideo talia loquēti nō videtur dignū respōdere. Tercia ratio est. nam verba helū nō solū ex arrogantia sed etiaz ex ira, pcesserūt. Ex ira enī helū principaliter fuit, puocatus ad loquendū ut in. c. xxxij. expōse dicitur. Et ideo laudabiliter Job abstinuit a respōsione ipius helū intēdens ire locū dare iuxē illud ecc̄. viij. ne litiges cū hoīe lnguato et nestruas ignē eius ligna. ¶ Discipulus.

¶ Video q̄ de hoc helū, pprie pōt intelligi v̄ba p te sup̄ allegata. q̄s est iste muoluēs sniās, put tu exponis. ꝫ adhuc vellem doceri de hoc q̄ sequitur sermo mbo imperitus. intelligē igitur vellē qui fuerunt sermones imperiti inter dcā helū de quibo ista v̄ba possent verificari. ¶ Magister.

¶ Inter v̄ba helū sermones imperiti reputūtur. dixit enī helū in. c. xxxiij. omia hec opatur deus tribo vicibo p singulos qui ē sermo manifeste imperitus. exponitur enī ab hebreis ouīter q̄ tribo vicibo tm̄ recipit deus pcōres ad pniam. ꝫ nō amplius. nā si quarto recidiuat nō recipitur ꝫ reseruatur ad gehēnā q̄d est falsū ꝑm oūez sniam scōz et ꝑm hystorias veteris testamenti. peccauit enim dauid p̄mo in adulterio bersabee. Secūdo in homicidio vrie. Tercio in fractione uramēti factionathe. quarto in numeracōe populi. et ꝑm q̄nosdā peccauit in mortē sacerdotū nobe. et tm̄ dauid cōnūmatur inter sanctos. vnde seruus dei post mortē in multis locis sacre scripture vocatur. vñ necesse est dicē q̄ p̄emtuit de oīnibo. et sic p̄dicta verba helū ꝑm expositionē supradictā hebreoz que est inter eos cōmunior sūt falsa. fuerūt etiā aliqui eoz ut Rabi moyses gerundēn. qui p̄dicta verba exposuerūt de reuolucōne alias reuocacōne aiaz asserentes q̄ anima vnius hois post eius sepacōnez a corpe iterū informat corpus alterius hominis. Et hoc dicūt ter fieri q̄d est imperite dictū nō solū ꝑm veritatē fidei sed etiā ꝑm naturalē rōnem ut patet intuenti. Et licet p̄dicta verba ab expositoribo nostris intelligantur ad insinuadū q̄ deus mouet pcōres ad peintētiā totiēs quotiēs indicauerit expedire, utendo numero trimo determinato, p numero indeterminato. ꝫ tm̄ nō sonant verba eius. Et ideo magis sentiēdū ē expositores hebreoz nō errasse intelligēdo illa ꝑm expositionē hebreoz q̄ de secta pharisayca erāt

sicut ipe heliu ut dictum est q̄ sm interp̄tationē nostroz qui verba sua voluerūt reducere ad verū intellectū. Itē imperite fuit locutus in cōdemnacōne ipius iob asserens q̄ nullus in hac vita flagellatur msi ꝓpter ꝓpriā culpā qd̄ ē erronee dictum ut supra dictū est. vnde helīu tam ex dictis suis primi paliby q̄ ex circūstantijs eoz pharisеus iudicādus est.

¶ Cap̄lm xi. in quo ostēditur q̄ sic tres amici iob erāt de secta saduceoz sic et helīu erat de secta phariseoz quibz assi'at tām suis opiombz erroneis q̄ in cōdicōibz suis. ¶ Discipls

EX multis posset hr̄i q̄ sic tres amici iob erāt de secta saduceoz ut dictū ē. Sic helīu erat phariseus tam in suis opiombz q̄ in cōditiombz eius. De opiombz eni patz per sermones imperitos de quibz statim supra dictum est. De condicōibz patz ex hoc. Nam nec iob nec tres amici sui legūtur genealogizari in hoc libro. sed tam ipe q̄ illi solū a regiombz suis cognominātur. vnde iob de terra hus Eliphas themanites. baldach Suites. Sophar naamites. helīu vero nō solū ognomiatur a regione cū dicatur busites. ꝫ etiā imponitur ibi nomē pris cū dr helīu filius bārachiel. similiter et nomē cognacōnis cū dr de cognacōne ram qd̄ interp̄tatur altū. in quo helīu assi'atur phariseis qui gloriabātur de bonitate parētū suoz quibz dicebatur Matħ. iij. c. Ne velitis inter vos dicē p̄rem habemus abrabā. Itē pharisei osueuerunt intm iactare se q̄ ceteros spernebāt ut patz luce. xviij. c. de pabola xp̄i in qua dr. Duo hoies ascenderunt in tēplum ut orarent. vnus phariseus et alter publicanus ꝛc̄. quā arrogantiā scz phariseicā helīu secutus est qui tam iob q̄ eius adūsarios spnebat ut patz ex dcis suis. c. xxxij. et infra. Itē helīu fuit motus ex passione ire ut patz cū dr. c. xxiiij. Iratus est furor helīu in iob. et infra. et in tres amicos iratus est ꝛc̄. super qd̄ verbū glo. vane enim glorie sectatores cū se hominibus p̄ferūt. alios de futuris sensibz. alios de indignis meritis reprehendūt hec in glo. helīu aūt iob de fatuitate et blasphemia et socios de ignorātia reprehendit. et sic manifeste incidit in errorē phariseicō qui deo dicebat. gratias ago tibi dñe q̄ nō sum sicut ceteri hoim luce ubi supr̄. Item helīu assimilatur phariseis in hoc q̄ nō correctionē iob desiderabat ꝫ potius ꝓ eius ruina deū impcabatur. dicebat eni helīu. p̄mi ꝓbet iob usq; ad finē. xxxiiij. c. in quibz vbis petebat helīu a deo q̄

non desisteret a flagellatione ipius Job in pñti vita et etiam in alia usq; ad eternā cōdēnationē ut dictū est quod ad magnam et crudelē supbiā ptinebat ut m glo. supra allegata. m quo helin assimilatur phariseis qui in suis oratiōnib; et cōdictis aliis. nūq; erāt p eor conuersione gentilitatis ñ. p eor finali destructōe. ex quibus iā dictis hētur q opio eor qui dixerunt q liber iob fuit a moyse scriptus est verisilis. nā sup pentateucon quē moyses scp̄sit tres diūse smie surrexerūt Prma scz fidelium aliā vitā cōcedentiū m qua vera sūt pmia et pumcōnes et m hac vita pspera et adūsa iustis et mustis eque cōtingerēt. et hec fuit smia ipius iob. alia vero fuit smia saduceor qui nullā vitā misi pñtē cōcedebāt et pspera et adversa huius vite merita et demerita hoim esse assereb̄at Tercia vero smia phariseor qui duas supradictas muoluebant ut sup̄dictū est.

¶ Capitulū. xij. m quo ostenditur quid rñsiombus dīis superaddi intelligitur qō ad questionē ꝓpositā p iob ptinere videatur.

¶ Discipulus.

Quom Job verā smiam tenuit in p̄dictis ꝑut tu asseris et etiā vba dei dicta Job approbātis testātur. cū dicat nō fuistis michi locuti rectū sic seruus meus iob. iob ulti. c. Responsio igitur dīna videtur esse quasi supflua fuisse cisset enī deū approbasse suā smiam et reprobasse alias tā trium sociorq; helin. Nec vidz sufficē qō quidā expositores dicut scz q omia que in rñsiombus dīis que in. xxxviij. c. et. xxxix. cōtinentur. tradūtur ad immensitatē dīne potētie et sapiētie ostēdendā. ut ex hoc manifestetur q iob indiscrete seu fatue se habuerat in cupiendo disputare cū deo. nam hoc non vidz cōuenienter dictū. illa enī que altera ps disputātiū per se cōcedit nō requiritur utp alia ꝓbentur. cōstat aūt q iob concedebat potentiā dīnā et sapientiā esse tante immensitatis q ab hoīb; nō essz ꝯprehensibilis. vñ in capitulo. xxvi. postq; Job narrauit multa mirabilib; nature a deo facte subdit. Ecce hec ex pte dicta sūt viar eius. et cū vix puā scintillā sermonis audierimus quis poterit tonitruū magnitudinis eius intueri. ex quib; pz q iob ꝓfitebatur immensitatē et incōprehensibilitatē dīne sapie et potētie q in dīnis effectib; apparet. nō ergo requirebatur ut de hoc ulterius aliquid sibi diceretur. Rogo ꝙ ut michi aliquid ulterius circa ñ declares.

Magr̃. Ad hoc qđ petis amplius intelligẽdũ cõsiderare debes q̃ iob in suis ꝓclamacõnib⁹ instãter a deo petebat ut deus ostendẽt sibi cãm siue flagellacõnis. cũ ipe credidisset se esse iustũ. vnde iob. x. ca. dicebat deo. Indica michi cur me ita iudices. ad qđ videtur iob in multis alijs locis tendere. deus tñ ostendit sibi in hijs caplis q̃ interrogatio sua ꝑ dcã essẽ irrõnabilis. et hoc sic. Cõstat enĩ q̃ dĩna ꝓuidentia disposuit oĩa creata ꝓducendo ea ꝑ mẽsurã et modũ correspõdentẽ cuiuslibz rei existentie et duracõi ut exẽplificat ꝑ mo de terra que habita cõm hoĩs cui loquebatur ẽ deputata de quo dicit ubi eras quãdo ponebã fundamẽta terre ẽ. q. di. illa q̃ ptinent ad existentiã terre et eius stabilitatẽ fuerũt ꝑ meam ꝓuidentiã fundata et mensurata te nõ existente nec etiã nũc hoc rationẽ ad plenũ cõprehendente. Similiter qđ sequitur Cũ me laudarent astra matutina et filij dei iubilarent ẽ. Intelligendũ est. q. d. ꝑ meã ꝓuidentiã dispositũ est ut a principio creacõnis me laudarent astra matutina et filij dei iubilarent. Cuius ꝓuidentie rationẽ tu plene nõ scis. Similiter qđ sequitur. Quis cõclusit hostijs mare ẽ. Et oĩes interrogationes quas deus ipi ꝓponit in ꝑdictis caplis tam de ꝓncipalibus ptib⁹ mũdi q̃ de dictis cõditionib⁹ aliquoc̃ ammãlũ ꝑ hũc modũ sũt intelligẽde scz q̃ oĩa illa ꝑ dĩnã ꝓuidẽtiã fiunt taliter q̃ in suo esse naturali pseuerãt De quib⁹ fragilitas humana nõ sufficeret ꝑ singula reddẽ rationẽ. misi solũ q̃ oĩa ꝑdicta et quecũq; similia ꝑ dĩnã ꝓuidentiã disposita sũt modo et ordine debitis. iuxta illud qđ dicitur de sapientia dĩuina attingit a fine usq; ad finẽ fortiter. et disponit oĩa suauiter Sapie. viij. ca. Ex quo sequitur q̃ indiscretũ est q̃ homo q̃rat a deo rationẽ siue ꝓuidẽtie circa singulares ꝑsonas seu actus humanos ꝓut iob petebat ut dictũ est. Sz firmiter tenendũ ẽ q̃ si sapientia seu ꝓuidentia dĩna oĩa suauiter disponit licz a nobis ipius racões sint incõprehensibiles. Sic etiã circa actus humanos credendũ est scz ꝓuidentiã dĩnã esse iustam et rationabilem quamus a nobis eoc̃ racões nõ comprehendantur. iuxta illud apostoli. O altitudo diuitiarc̃ sapientie et sciẽtie dei. vñ in rñsione dĩna, cõcluditur quoddã ꝓpriũ et ꝓncipale circa materiã ꝓpositę questionis in libro Iob scz q̃ circa actus hũanos nõ sp̃ est causa ꝓticularis querẽda eo modo quo iob videbatur petere.

¶ Capitulū .xiij. in quo ostenditur q ex malis tpalibꝫ q̄ hominibꝫ euenīūt nō sp oclūdi possit eoꝝ malicia. ¶ Discipls. Si circa hmōi materiā scripturas sacras scrutemur manifeste repitur q ex hoc q mala tpalia alicui euenīūt sumitur argumētū efficax q ille cui talia euenīūt ē a deo elōgatus seu derelictus. Legitur enī deutro. xxxi. ca. de populo israhelitico q ex malis q̄ ei aduenerant debebat arguē seu intelligē q deus nō erat in eo seu cum eo. vnde de eo ibidē dr̄ita ut dicat in illo die vere q̄ non est deus mecū inuenerūt me hec mala. similiter ibidē. xxxij. ca. deus redarguēs illos q̄ ex malis tpalibꝫ sibi euenīētibꝫ nō intelligebāt hoc euenisse ex punitione diuine iusticie sic dicitur. utinā saperēt et intelligerēt ꝛc. et sequitur quō psequitur vnus mille et duo fugarēt decē milia nisi q̄ deus vendidit eos. et dñs conclusit eos. ex quibꝫ ꝛ multis similibꝫ habetur clarē q ex malis tpalibꝫ que hoīnibꝫ infligūtur seu otingūt arguēdū est efficaciter q hoc puenit ex dīna iusticia punīēte taliū pēca qō vidr̄ facē manifeste p opīone triū amicoꝝ iob et etiā helīu.

¶ Magister. ¶ In hac materia distinguēdū est. nā ꝑm tr̄omā in p̄ma scōe. q. xcix. hystorias veteris testamēti scrutanti seu reuoluenti clarē patz q omnis status istius ppli semp sub lege in psperitate fuit q̄diu legē obseruabāt. et statim declinātes a p̄ceptis legis in multas adūsitates incidebāt. ꝑ aliq̄ psone pticulares etiā iusticiā legis obseruātes in aliquas adūsitates incidebāt. vel quia iā erāt spūales effecti ut p hoc magis ab effectu tempaliū retraherētur ꝛ eoꝝ vtus pbata redderētur. aut q̄ tales opa legis exterius implentes cor carneū habebant in tpalibꝫ defixū et a deo elongatum. de quibꝫ ysa. xxix. labijs me honorāt cor autem eoꝝ longe est a me. hec ille. vnde aūctates p te allegate de statu totius populi israhelitici loquūtur. In hystoria aūt iob agitur de psona pticulari ut dictū est. et ē manifestū. et ideo tres socij iob et ipe helīu qui ex tribulacōibꝫ ipi iob euenīētibꝫ ipm esse minstū arguebāt erronee se habuerūt. nā hoc debuissent interp̄tari in meliorē ptē sc̄z q hoc ei cōtingebat ut ipius virtus approbata redderetur. put tu ꝑm veritatē hmōi adūsa ipi euenerūt quibꝫ adūsitatibꝫ vtus ipius iob examinata fuit et a deo approbata. put ex sup̄dcis patz. et ut hmōi approbatio seu examinacō manifestaēt etiā ap̄ eos q̄ aliā vitā nō credebāt

ſicut ſaduceī et infideles. ideo legitur iob ultimo. c. Et addidit quoq; dñs oīa quecūq; fuerūt iob duplicia.

Distinctio. vi. de ſcrutinio ſcripturaꝝ circa ea que in deis in ſua pniciosa pfidia poſt mortē xpi ptinaciter exiſtentibꝫ euenerūt et alijs ad hec ptinentibꝫ et cōtinet. xiiij. capitula.

¶ In p̄mo capitulo oſtenditur q̄ pena indeoꝝ xp̄m negantiū et occidētiū cū eoꝝ ſequacibꝫ grauior ē etiā in hac vita q̄ pena ſodomitaꝝ et dathan et abyron qui ſubito abſūpti ſūt et q̄ eoꝝ duratio in hoc ſeculo cedit in utilitatē eccīe.

¶ In ſcō capitulo oſtenditur q̄ tres cōdicōes occurrē hñt neceſſario in pcō negacōis et occiſionis xp̄i p quo pcō iudei in hac captiuitate exiſtūt.

¶ In tercio capitulo oſtēditur q̄ nō ſolū p rōnē cōprobatur q̄ p̄dicte tres cōdicōnes occurrerūt in pcō negacōis et occiſionis xp̄i ſ̄ etiā hoc fundatur in aūctatibꝫ ſacris. et ibidem oſtēditur q̄ iudei p eoꝝ culpā cecitatē mētis incurrerūt circa cognicōnē eoꝝ que erāt eis neceſſaria ad ſalutē. q̄ quidē excecatio ſeu ignorātia nō excuſat eos ſ̄ potius aggrauat.

¶ In. iiij. capitulo datur ratio quare p̄mi ſcz iudei in captiuitate babilonica exiſtētes nō legūtur incurriſſe excecacōz mētis ſic̄ et ſcōi ſcz exiſtētes in hac captiuitate.

¶ In. v. capitulo oſtenditur q̄ p pcō peſſimo ypocriſis in dei tpe tēpli ſcōi captiuati excecationē mentis ſup̄dictā incurrerūt yſaie pphete teſtimonio.

¶ In capitulo. vi. oſtēditur q̄ ꝫ ypocriſis ſimplr cōſiderata nō ſit de grauiſſimis pcīs. ypocriſis tñ phariſaica quā xp̄s multipliciter increpauit grauiſſimū pcm eſt qō ex q̄nq; rationibꝫ cōſideratur.

¶ In capl'o. vij. oſtēditur q̄ in cecitate phariſaica includitur negatio ōme q̄uidētie magis culpabiliter q̄ in illis qui peccata ſua p̄blicauerūt ſic̄ ſodomite. Et in eodē oſtēditur q̄ ex hmōi phariſaica ypocriſi nephāda deus elicuit magnū bonū ſcz gentiū illumiacōnē et utrūq; fundatur in quadā autoritate yſaie de qua hic agitur.

¶ In capl'o. viij. oñditur q̄ phariſei triplr incurrerūt cecitatē mētis ſic̄ et triplicē veritatē p ſuā nephādā ypocriſim corruperūt quoꝝ duo in hoc capl̄o explicātur et ibidē declarātur verba yſaie ad hoc ptinētia ſcz cū dicit. Et peribit ſapi-

entia a sapiẽtibꝫ eius. qꝫ ꝓprie et multipliciter de phariseis et eoꝝ sequacibꝫ intelligẽdũ est. et ibidẽ declaratur q hoc nõ est cõtra doctrinã xpi dicẽtis de phariseis sup cathedrã moisi sederũt scribe et pharisei quicquid dixerit vobis facite.

¶ In capl'o. iv. declaratur tercius modus excecacõnis pharisaice qui consistit in suas ꝓprias inuentiones et assertiones abscondunt.

¶ In capl'o. x. ostẽditur q multa de inuencõibꝫ seu assercõnibꝫ phariseoꝝ quas ipi inuentores seu asserẽtes minime intelligũt quĩqz nobis ꝓficiũt ad erudicõnẽ et q in terminis per eos assignatis ad suã redẽptionẽ aliqua emerserũt ad honorem fidei catholice ptinentia.

¶ In capl'o. xi. ostẽditur q aliqua verissima circa eoꝝ redẽpcõnẽ asseruerũt qꝫ tñ ipimet nõ intellexerũt. Et q hoc ꝓphetatũ fuit p ysaiã.

¶ In capl'o. xij. ostẽditur q cecitas pharisaica de qua ysaias ꝓphetauit cõpendiose traditur in euãgelio.

¶ In capl'o. xiij. ostẽditur q cecitas pharisaica nullũ ꝑiudicium gñat fidelibꝫ de gñe descendẽtibꝫ israhelitico. nã in potẽtissimis tpibꝫ eccie scz in eius exordio et fine in quibꝫ xps fuit et erit pñs in eccia in natura assumpta de stirpe israhelitica descendentes pncipaliores fuerũt et erũt. nã in fine mũdi totũ genus israhelitic ũ xpo firmissime adherebit.

¶ In capl'o. xiiij. ostenditur quid de indeis in tpe intermedio qui inter ꝑmũ aduẽtũ xpi et scõm ꝑm septuaraꝫ scrutimũ sentiendũ est et ibidẽ hmõi tractatus in laude dõma finitur.

¶ Capl'm ꝑmũ in quo ostẽditur q pena indeoꝝ xpm negãtiũ et occidẽtiũ cũ eoꝝ sequacibꝫ grauior est etiã in hac vita q̃ pena sodomitaꝝ et dathan et abyron qui subito obsũpti sũt et q eoꝝ duratio in hoc seculo cedit in utilitatẽ eccie.

¶ Discipulus.

VErũ est ꝓut sanctus thomas dicit in loco p tẽ allegato ꝑm sacraꝝ scripturaꝝ testimonia q populus iudaicus dum legem sub qua erat diligenter obseruabat in trãquillitate viuebat. Cũ aũt ab hmõi obseruacõe declinabat in magnas aduersitates incidebat. Sed ex hoc occurrit michi quedã non modica admiratio que talis est. video enim q populus ille iudaicus valde grauius peccauit blasphemãdo et crucifigẽdo xpm q̃ si q̃cũqz alia peccata cõmisissent circa

blasphemiam dei. dicit enī glosa ysa. xviij. oīe peccatū blasphemie cōpatū leuius est. Cū igitur Chore et dathan et abyron et eoꝝ synagoga ꝓpter hoc q̄ ꝓtradixerunt sacerdotio aaron et ꝓpositure moysi. descenderūt in infernū viuentes leuit. xvi. capl'o. sic q̄ nichil ex illis remānsit sc̄z de principātibus in eoꝝ crimīe. quāto magis debuissent subito a terra deleri q̄ nō solū xp̄o vero deo et hoī cōtradixerūt ꝫ eū cū magnis obprobriis et blasphemiis crucifixerūt. Maxima ergo admiratione dignū est q̄ deus tanto tpe tolerat p̄dictuꝫ pecēm qō incōpabiliter maius est q̄ pecēm dathan et abyron quos tñ celeriter ab hac vita deus repulit. p̄sertim cū h̄ pecēm otinue et ptinaciter ab oīibꝫ et singulis sub infidelitate iudaica existentibꝫ omittitur. nullus enī talū est qui p̄dcā pecā in xp̄m cōmissa non approbet imo singuli tam in dictis q̄ in scripturis suis p̄dicta pecca approbāt laudāt et cōmēdāt ꝓut in suis codicibꝫ tam talmudicis q̄ alys quibuscūq; hoc manifeste repitur quoꝝ allegatio omittitur. tum ad plixitatē vitanda. tum q̄ ab ipis ouiter deceditur. ¶ Magister.

¶ Verū est q̄ occisores xp̄i p̄sertim illi qui eū ognouerūt ut p̄cipes iudeoꝝ in quibꝫ si aliqua ignorātia fuit non tñ eos poterat excusare cū esset affectata ut in tercia pte. q. xlvij. nec etiā talis ignorātia excusat minores de populo. p̄sertim eos qui post resurrectōnē xp̄i et discipuloꝝ p̄dicacōnē. p quā maior seu p̄cipua ps mūdi ad fidē xp̄i p testimonia scripturaꝝ et miraculoꝝ euidētiā cōuersa ē. quo nō obstāte adhuc ptinaciter in sua nequissima pfidia pseuerant se excusando p falsas interp̄tacōes scripturaꝝ quibꝫ nituntur negare xp̄m ut in p̄ma pte huius tractatus multipliciter ē ostensum. talis enī excusatio est circūstantia aggrauans qō cūq; pecēm ut habetur in glo. sup illud psalmiste. Nolite exaltare in altum cornu vr̄m Itē aggrauatur hec blasphemia p comitās homicidiū qō est grauissimū pecēm inter ea q̄ cōmittūtur in p̄ximū. vñ simpliciter decedēdū ē q̄ pecēm occidētiū xp̄m sup dcoꝝ filr et cōsentiētiū seu approbantiū illud post q̄ cōmissum fuit est simpliciter grauissimū. vñ et ei debetur grauissima pena q̄ dutro. xxv. hm mensurā delicti erit plagaꝝ modus. que quidē penalicet ꝓut est grauissima credenda sit eis reseruata ad futurū seculū in quo vnusquisq; accipiet p̄miū vel penā secūdū operū exigentiā. Considerādū tū est q̄ etiam in hac vita nō

relinquūtur sme pena iustissimé a deo ꝓportionata pcō eoꝝ ad eccie utilitatē et infideliū ꝯfusionē. ¶ Discipls.

¶ Queso ut michi ostēdas quō in hac vita supdicti ꝓterui pumātur ꝓportionabiliter ad suū pcēm · cū p te ꝯcessum ē qꝫ istud pcēm est simpliciter grauissimū et tñ videmus qꝫ illi q̄ fuerūt tpe diluuij et Sodomite et ebꝛee repentina plaga fuerūt ꝯsupti qō ptinet ad grauitatē pene. isti vero adhuc viuūt in būams. ¶ Magister.

¶ Ex ꝟ qꝫ isti occisores xp̄i et eoꝝ seq̄ces ꝑm ꝯsensū et approbacōnē nō sūt pumiti repētino mō sic legit de illis q̄s allegas nō sequitur qꝫ leuius pumūtur q̄ supdc̄i · diuturna enī duratio penaꝝ sepe efficit maiorē grauitatē pene. sic et momentanea pene duratio adleuitatē pene vid̄r quodāmō ptinē · vñ de hac ꝓpria materia scꝛ de opacōe pene in deoꝝ ad pnā sodomitaꝝ trenoꝝ · iij · legitur. Et maior effecta est iniquitas filie ꝓpli mei q̄ pcēm sodomoꝝ q̄ subūsa ē in momēto et nō ceperūt in ea manus · ex quo ptꝫ qꝫ lōga diuturnitas pene indeoꝝ reddit eā grauiorē seu magis odibilē q̄ pena sodomorū momētanea. ¶ Discipulus.

¶ Video qꝫ momentanea pena etiā si sit grauissima in se eligibilior tñ forte est aliq̄ minori pena nō ita graui et si sit valde longa seu diuturna · vñ et pūbialiter solet dici qꝫ melius ē semel cadē q̄ in ppetuū pendē · vnde vellē scire quō h̄mōi pene diuturnitas magis cedit in utilitatē eccie ꝓut tu asseris. ¶ Magr̄ · ¶ Cōsiderare debes qꝫ indei xp̄m occidētes seu ipsius occisionē ꝯsequēter approbātes nō subito periērūt de hoc seculo sic illi de diluuio et sodomite · et illi qui fuerūt in scisma te ebꝛee · licꝫ enī isti grauius q̄ illi peccauerūt. ꝟ cedit tñ in utilitatē eccie multipliciter · p̄mo ut ex eis in tēporū successione aliqui a deo p̄destinati ꝓsaluarētur p quos eccia nūo et merito augeretur ut ex hist̄ijs autēticis h̄ri pt · Et forte aliquid de hoc infra tangetur · Scō o ut testimonia fidei q̄ in veteri lege cōtinētur cuius textus ab eis ꝯseruatur eccia haberet ab eis būt enī indei ut dicit quedā glo · bibliotece nr̄e et bāuli codicū nr̄oꝝ a quib⁹ codicib⁹ sacre scripture testimoniū accipitur tanto fiducialius quāto nobis supdicta testimonia obtinere cupientib⁹ audius adūsantur. Tercio cedit in utilitatē eccie duratio ꝓpli indeoꝝ in vili statu ꝟuitutis seu miserie in q̄ tūultio sanḡnis xp̄i in eis magis relucet. eo qꝫ ī diūsis tpib⁹

et locis eoꝝ dieccio et obprobriū agnoscatur. qđ nō sic ostē deretur si in breui tpe ubiqꝫ et nō solū i aliquib regionib cō sūpta fuissent. et de hꝭ ꝓprie intelligitur illud psalmiste. Ne occidas eos ne qñ obliuiscātur ꝓpli mei sed ne ꝓpls dei obliuiscatur iusticie ꝑme ulascēns occasionē xp̄i si eni celēter fuissent cōsūpta sic Sodoma et gomorra et dathan et abyron cito posset hec ultio tradi obliuiom sicut multa que tpibꝫ retroactis contigerunt iam nō sūt in memoria hoīnū ut certa ꝫ quasi sub dubio narrantur. ꝫ videntes eos quotidie affligi et supprimi in penā sceleris occasioms xp̄i nō pōt ista obliuiom tradē nec de ea dubitare. Sensus eni visus certior est auditu et ceteris sensibꝫ ꝑut ꝑꝫ in ꝑmo methaphisice.

¶ Capitulū. ij. in quo ostēditur q tres condicōnes occurere hōt necessario in pcō negacōis z occasionis xp̄i p quo pcō iudei in hac captiuitate existūt. ℣ Discipulus.

Scripturas sacras scrutāti satis cōstare debet q deus qñqꝫ nō statim cōsumit peccatores sed dim in hac vita ꝑpenas eos affligit ut ex hoc fortitudo dei et eius iusticia ꝑclarius ostendatur. legitur eni deū dixisse pharaoni qui ōmis p̄ceptis de dimissione ꝓpli dei resistebat. nūc eni extē dēs manū meā percussissem te et ꝓplm tuuꝫ peste ita ut peiires de terra. id circo tn posui te ut ostendā in te fortitudinē meam et narretur nomē meum in oī terra. ex quo pateꝫ q multitudo plagarū quas deus egiptijs iflixit non fuit ꝓpter hoc q deus nō potuissꝫ eos cōsumere p vnā plagā tantū. ꝫ ideo ut fortitudo dei in eis diutius ostēdēdetur ꝑut verisimiliter contigit in ꝓposito. sed adhuc vellē deceri quid dicendū sit de tra iudeos qui captiuitatē pñtez in qua sūt nō dicit eis aduenire ꝓpter pcām occasioms xp̄i. sed ꝓpter pcā suoꝝ ꝑdecessoꝝ antiquorum ut puta ꝓpter pcām vituli in deserto fabricati. vñ Rabi sal. sup illud v̄bū exo. xxxij. ubi dr Ego aūt in die ulcōis visitabo hoc pcām eoꝝ. dicit q in oīb oꝑssiombꝫ seu adūsitatibꝫ q populo israhelitico in diūsis locis et tpibꝫ cōtingūt pcām vituli de quo ibi ad lītam agitur a deo ꝑimitur. Alij etiā dicūt q ꝓpter peccata que in templo ꝑmo fuerūt ꝑpetrata q fuerūt magna et multa ipi ꝑimūtur in hac captiuitate. Sed ſ igitur scire si est aliqua ratio seu autoritas autēnica ex qua ostēdi possit q captiuitas iudeoꝝ et eoꝝ ignominiosa deiectio in qua nunc sūt eis infligitur ꝓpter pcām occasioms xp̄i

ut tu asseris. licz enī hāc assertionē tuā credo esse verā vellem tn̄ ad hꝰ hr̄e aliquas rōnes seu aūctatis fulcimētū.

Mgr. Si diligēter scripturas sacras et alias apud hebreos autēticas scrutatus fueris certe repies q̄ in peccato p quo iudei in hac diuturna ois tūt captiuitate tria oportet cōcurrē. p̄mū est q̄ hoc pēm sit valde grauius q̄ illud p quo fuerūt afflicti seu detenti in captiuitate babilonica quod patz ex hoc. nam sicut pn̄s eoꝝ captiuitas valde longior est in duracōe q̄ illa ut ē manifestū. sic acrior ē atz acerbior illa. In captiuitate enī babilonica in qua tm̄. lxx. āis durauerūt habetur Jere. xxx. Joachim rex iude honoratus fuit et in sede regali cum alijs regibꝫ honorifice positus per regem babilonie ut habetur. iiij. Reg̃. ultō. Similiter et alij ip̄ius generis in honore fuerūt ostituti ut habetur dañ. p̄mo et scdō. Silr in illa captiuitate nō legūtur iudei fuisse venditi in vilissimo p̄cio. nec etiā in magna multitudie interfecti. In hac vero captiuitate ouīter nō legūtur sic in honore notabili cōstituti. sed quodāmodo ut serui seu electi ubiq; tractātur et de eis maxima multitudo in destructione iherusalē per Titū interfecti et consequēter in destructione ciuitatis que dicitur biter ubi innumerabilis multitudo eoꝝ sb̄ quodā falso messia quē sibi imposuerūt noie barcoziba cōmorabātur maxima multitudo eoꝝ vastata fuit ut ista largius tradūtur ā Josepho in libro de iudaico bello. Et in talmuth in libro qui dr̄ guitur. Itē in captiuitate babilonica inter eos fuerūt multi ꝓphete. quidā eoꝝ p̄ntes fuerūt in ip̄a captiuitate qui eos ex pte dei increpabāt de pēis p̄teritis et exhortabātur ad bonū pnie. Silr de spe redēp̄cōnis et salutis ꝛsolabātur ut patz de Jere. et ezechiele in eoꝝ ꝓphetijs. Quidā vero ꝓphē fuerūt inter eos ā ꝓpe finē captiuitatis et in p̄ncipio reductōis ut patz de daniele et Esdra zacharia et aggeo et hmōi ex quo dei p̄ntia in eis manifestabatur eo q̄ deus adhuc habebat eos tanq̄ populū ꝓpriū. In hac vero captiuitate nūq̄ aliquis ꝓpha surgit iuxta illud psalmi. Jam nō est ꝓpha et nos nō cognoscit amplius. qō est magnū signū reprobacōnis eoꝝ a deo et q̄ eos iam dereliquit tanq̄ nō populū suū. Ex quibꝫ et multis alijs similibꝫ manifeste habetur q̄ iudei in hac captiuitate sūt grauius puniti et a deo elongati q̄ fuerūt in babilonica captiuitate. Ex quo cōsequēter concluditur veritas p̄mi p̄suppositi

scz q peccatū eoꝝ ex quo captiuitas eoꝝ pñs eis, pcēmit valde grauius ē q̄ illud p quo in captiuitate babilonica fuerūt
Consequēcia ptz ex ℔ q̄ ℔m mensurā delicti erit plaga ꝑmodus detro. xxv. Scēm vero qō oportz occurrē in hoc pcō ē
q̄ sit ꝯue oīb⁹ in hac captiuitate ubiq; terraꝝ existētib⁹ ita
q̄ in illo oēs quasi ouīter ptcipēt faciendo vel cōsentiēdo
seu approbando. et hoc a tpe quo ista captiuitas incepit usq; nūc. qō sic patz. nam dicere q̄ pcēm vituli in oreb fabricati
vel aliud simile qōcūq; in quo iudei hodierni nō ptcipāt p
factū seu assensū vel approbacōnē sit cā tam diuturne captiuitatis ē manifeste otra sacre scripture aūctatē p quā habetur
q̄ deus reddit miquitates patrū filijs z nepotib⁹ in terciā et
quartā gnacōnē. exo. xx. et. xxxiij. caplis et alijs locis ℔m
qu in aūctē et alias fil'es hētur q̄ nō plus se extēdit ultricia
dīna in pumēdo pcā p decessoꝝ in hac vita nisi ad quartaz
gnacōnē tm. Cuius rō est. nā filij et nepotes pluries imuentur imitatores pīm sceleris. vnde in trāslacōne caldayca
sup illud verbū usq; ad terciā et quartā gnacōnē dicitur q ℔
est cū filij sequūtur opa patrū. cōstat aūt q̄ hoc non habz locum in pcō vituli qō ouīter detestatur ab oīb⁹ indeis hodierns. et sicut isti non fuerūt ptcipes in cōmittēdo illud pec
catū q̄ nō dū erāt in rerū natura. sic nec ptcipāt cōsentiendo
vel approbando ut est manifestū. vnde cōtra diuinā iustitiā
esset q̄ isti p tali peccato punirentur. vnde Rabi salomon et
alij hoc videtur fingē ut applicēt huic captiuitati pcēm ydolatrie qō est de maximis qō tñ nō habz locū ut dictū est. Terciū vero qō in pcō huius captiuitatis oportz occurrē est qō
hoc pcēm est eis oīmo ignotū. hoc enī expīsse hētur in libro
talmudico qui dicitur magilla ubi q̄ritur ratio quare p̄nns
scz existentib⁹ in captiuitate babilonica fuit terminus captiuitatis reuelatus ut patz Iere. xxix. ubi dr. postq̄ cōpleti fuerint in babilone. lxx. annis visitabo vos rē. Et tñ posteris
scz existētib⁹ in hac captiuitate terminus redemptionis ab
hac captiuitate nō fuit nec est eis reuelatus. Ad qō rñdetur
ibidē sic p̄mis scz in captiuitate babilonica existētib⁹ quib⁹
pcēm siue captiuitatis fuit reuelatū. tm̄inus eē reuelatus fuit.
℔ posteris scz existentib⁹ in hac captiuitate q̄b⁹ pcēm siue captiuitatis nō ē reuelatū. ℔ nec terminus siue captiuitatis reuelatus fuit hec ibidē. Ex qua autoritate apud eos autētica

habes intentū scz q̄ p̄cēm p quó in captiuitate hō fistūt nō est reuelatū eis ꝫ ē eis occultū seu ignotū qō fuit terciū p̄suppositum. ex quibꝫ bñ ꝓsideratis concluditur intentū scz q̄ peccatū p quo iudei in hac captiuitate existūt ꝓprie est illud scz blasphemia xp̄i et eius occisio qō sic patet. Nam p̄dicto peccato cōuemūt tria p̄suppositā supdicta et nulli alteri qō rationabiliter posset assignari. Applicatur enim huic peccato primū p̄suppositū. nā blasphemia dei in psona xp̄i cū tāto scelere et enormitate omissa usq; ad ip̄ius occisionē turpissimā et ignominiosissimam. grauior est q̄ idolatria que licet sit de grauissimis peccatoꝝ nō tñ in psonā dei omittitur de directo Vnde nec idolatria equipari debet blasphemie xp̄i in grauitate. Qui enī in psona regis cōmittit offensam ꝓsertim eum blasphemādo et turpiter occidēdo crimiosius eū offendit q̄ qui alū regē sup̄ se p̄ter ꝓprium regē imponit vel q̄ ille qui nominū suo regi negat tm. non cōmittendo in suā psonam aliam offensam. Cū enī pcā p̄mo⁹ ꝓ put declaratur in quarto Reg. et in alijs locis fuerūt idolatria adulteria et homicidia a q̄libz sint grauia nō tñ sunt tante grauitatis sicut peccatū supradictū qō in psonā xp̄i veri dei fuit omissum. sequitur q̄ hoc pcēm grauius ē q̄ pcā que in tēplo p̄mo a iudeis fuerāt cōmissa. Scōm vero p̄suppositū qō occurrē debet in pcō q̄ tale pcēm sit oūe omibꝫ in hac captiuitate ubiq; terraꝝ existentibꝫ qō ꝓprie conuenit huic pcō scz blasphemie et occisioni xp̄i. licz enī iudei qui post destructionē scōi templi fuerunt nō interuenerūt in blasphemia xp̄i et eius occisione. oēs tñ quicūq; sūt sub hebraica p fidia ꝓsentiūt approbāt et laudās oīa scelera atq; pcā que omissa fuerūt p suos p̄decessores in psona xp̄i ut ptz p oēs mgros eoꝝ q̄ conuemūt in ꝫ q̄ occisores xp̄i ꝫm veram iusticiā legis eū occiderūt. vñ Rabi moises in libro de iudicibꝫ titulo de regibꝫ et messia sic dicit. Circa finem templi scōi. nazarenus ille iactauit se esse messiam et ideo sapientes et magistri nostri fecerūt de eo seu in eū qō debebat fieri hec ille. Et est oūis sntia oim eoꝝ put est satis notū cuicūq; noticiā eoꝝ habenti. Terciū vero q̄ in hmōi pcō p quo iudei in hac captiuitate existūt occurrē habz scz q̄ tale pcēm sit eis ignotū ꝓprie applicatur pcō blasphemie et occisionis xp̄i qō sic ptz. Nam ipi nō reputāt q̄ hoc fuit pcēm. vnde in hoc credūt obsequiū se p̄stasse deo. cū estimāt q̄ ꝫm

ustitiã legis xp̃us fuisset reus mortis ut statim supra dictũ ẽ
Cũ aũt nulli alteri peccato indeoꝝ p̃dicta tria cõuemũt simul
mſi tm̃ pcõ sup̃dicto scz blasphemie xp̃i sequitur q̃ istõ sit
peccatũ p quo solo in hac captiuitate existũt patz. Nam nul
lũ pcm̃ dari possz qõ grauius sit q̃ blasphemia dei. nec ipsi
in alio pcõ q̃ in pcõ blasphemie euemũt. ut est manifestũ
nec ẽ etiã aliud pcm̃ in quo oms̃ euemãt. nam si aliqui eo=
rum peccãt in homicidio vel adulterio aut usuris et fraudib⁹
siue mẽdacijs et hmõi. non tm̃ oms̃ put manifestũ est. Simi
liter non omnes peccãt in aliquo qõ ꝺm oms̃ estimetur in=
stũ et meritorũ sicut est pcm̃ supradictũ scz blasphemie. Ex
quib⁹ recte cõsideratis habetur qõ q̃ris scz q̃ pcm̃ supradi=
ctũ est cã p̃prie siue captiuitatis p modũ demeriti.

¶ Capitulũ. iij. in quo ostẽditur q̃ nõ solũ p racõnẽ cõpro=
batur q̃ p̃dicte tres odicõnes occurrerũt in peccato nega=
cõms et occisiõms xp̃i ß etiã fundatur in aũctatib⁹ sacris. et
ibidẽ ostẽditur q̃ in dei p eoꝝ culpã cecitatẽ mẽtis incurrerũt
circa ogm̃ cõnẽ eoꝝ q̃ erat eis necessaria ad salutẽ. que quidẽ
excecatio seu ignorãtia nõ excusat eos ß potius aggrauat.

¶ Discipulus.

Quod pcm̃ huius captiuitatis indeoꝝ grauius sit q̃
p cm̃ seu pcã p quib⁹ fuerũt in captiuitate babilo
mica rõnabile est put tu p̃mo p̃suppomis ad qõ etiam
scripturas scrutãdo alique reperitur aũctes q̃ huic cõsonant
veritati. vnde Jere. vij. de eis dr. nõ audierũt me nec inclina
uerũt aurẽ suã sed indurauerũt cerui cem et peius opati sunt
q̃ pres eoꝝ. qõ. p̃prie verificatur de occisoribus xp̃i et eoꝝ seq̃=
cib⁹. nã ut dicit Crisß. sup illõ verbũ Mathꝫ. xxij. Implete mẽ=
sura patrũ vr̃oꝝ. pres eoꝝ p̃phetas occiderũt. isti vero mi=
minũ p̃phetaꝝ. Scõm vero qõ p̃suppomis scz q̃ pcm̃ p qõ
indei in hac captiuitate existũt est ꝺue omib⁹ in hac captiui
tate existẽtib⁹ etiã hz aliquas aũctates q̃ huic cõsonãt veri
tati vñ Jere. ij. c. Quid vultis mecũ in dicõ cõtendẽ. oms̃ enĩ
vos dereliquistis me seu p̃uaricati estis me. qõ p̃prie dicꝫ
cato intelligi debet ꝺm qõ quasi in iudicio videtur cum deo cõ
tendere eum ꝺemnãdo blasphemãdo et hmõi. in quo etiã
oms̃ deum derelinquũt. Ad terciũ tm̃ p̃ suppositũ tuũ. in quo
ostẽdis q̃ hmõi pcm̃ est eis ignotum licz hoc ꝺm rationẽ et
autoritatẽ apud eos auctẽticã manifestas. vellem tamẽ ad ß

habere alicuius sacre autoritatis fulcimentū. ¶ Mgr.
¶ Si scp̄turas scrutatus fueris satis repies q̄ inter alias pla
gas que a deo inflig̃te erāt populo iudaico vna erat p̄cipua
scz ignorantia seu nesciētia eor̄ q̄ sibi ad salutē p ōmas reue-
lationes ꝓphetice insinuabāt. vnde ysa. vi. ca. postq̄ deus
reuelauit ꝓphete sūma fidei misteria scz misteriū sancte tri-
nitatis voce seraphica ter ꝓclamando. Scūs scūs scūs simul
et ōme vnitatis subiūg̃t deus dñs deus saboth in singulari. et
cōsequenter ibidē innuēdo misteriū sancte incarnacōnis cū
statim subdit plena est oīs terra gloria eius. qō ꝓprie im-
pletū fuit p plenitudinē diuinitatis in xp̄o habitātē. de quo
in psalmo. veritas de terra orta est. et ysa. xlv. Aperiatur ter-
ra et germinet saluatorē. q̄ aūt hec plenitudo gr̃e esset in hūa-
na natura satis demōstratur ex hoc q̄ apparitio illa fuit in ef-
figie hominis sedētis p qō significabatur q̄ deus assumptu-
rus esset formā hūanā. ubi attende q̄ in eadē serie ut ostende
ret q̄ hec misteria ad salutē humani gn̄is p̄tinentia licz po-
pulo p veras ꝓphetias ꝓponerentur iudaico. ipi tñ p maiori
pte p̄dicta sacra misteria nequaq̄ intelligerēt seu crederent
ꝓpter qō ibidē sequitur vade et dices ꝓp̄lo huic audite audi
entes et nolite intelligē et videte visionē et nolite cognosce-
re. et ut ostēderet q̄ in credēdis sup̄dcīs obsistebat salus eor̄
statim subdit. Excreca cor populi huius et aures eius aggra
ua et oculos eius claude ne forte videat oculis et in auribꝫ su
is audiat et in corde suo intelligat et cōuertatur et sanem eū. Ex
q̄ aūcte manifeste habes duo. vnū ē q̄ cor huius ꝓp̄li debe-
bat esse excecatū. Silr et aures grauate r oculi clausi sic ut nō
intelligerēt seu crederēt p̄dcā misteria ad salutē humanā pti
nētia. Scōm est q̄ si forte hec intelligerēt seu crederēt et ouer-
terētur statim essent saluī qō ꝓprie corrīndet tercio p̄suppos̄i-
to. ¶ Discipls. ¶ Placet mihi expositio p̄dcā de misteriꝭ
fidei in p̄dicta visione ysaie inclusis licz enī iudei trinā itera-
tionē huius dictōmis sanctus ad maiorē exp̄ssionē sanctita-
tis ōme exponāt allegātes quedā que credūt esse similia ut
cum dicitur Iere. xxij. Terra terra terra audi verbū dñi. hoc tñ
non valet. tum quia trina iteratio huius termini terra referē-
da est ad triplicem distinctionē terre cui loquebatur. erat enī
triptita. vna ps dicebatur terra iudee. alia galilee. alia vero
trānsiordanis. ut habetur in libro qui dr̄ cauhedrin. Et de istis

tribus ꝑuincijs quibꝫ terra ꝑmissionis dinoscebatur fit ex-
ꝑsse mentio in euāgelio in gestis xp̄i. Fuit enī ꝯceptus in ga
lilea luce p̄mo.ca. Missus est angelus gabriel ⁊c. fuit natus
in iudea. Math.ij.c. Cū natus esset ihs in bethleem inde ⁊c.
fuit baptizatus trāsiordanē ubi erat iohes baptizans. Joh.
p̄mo.c. Et de istis tribꝫ ꝑuincijs intelligenda est trina itera-
tio terre p Jere. ante dicta. Similiter dicendū est de hoc qđ le
gitur Jere.vij.templū dñi templū dñi est. Erat enī tēplū Sa-
lomonis p̄cipaliter triptitū sc̄z in sanctū sc̄oꝝ. et sanctū. et
in atriū sac̄dotū. vñ ex hijs aūctatibꝫ Jere. magis hētur q̄ ta-
lis trina iteratio distinctionē insinuat q̄ confirmacōnē. tum
quia licet loquēdo de creaturis scriptura qñq; utatur tali ite-
racōne ad fortificandū sm̄iam et hmōi. nō tñ ex hoc est trahē
da ꝯsequēcia ad iterādū nomia oīmo filia qñ de deo agitur.
nam in deo sūme periculosū est multiplicitatē ponē. nō autē in
creaturis. S; de hoc q̄ dr. Excecat cor populi huius ⁊c. videt
non modicū admirādū. videtur enī q̄ verba illa sonāt q̄ de-
ūs ꝓciperet ut cor populi huius excecaretur et aggrauerentur
eius aures ⁊c. qđ est mcōuemēs cū a deo de directo ꝓcedant
cuncta bona nō aūt mala. ¶ Magister.
¶ Scire debes q̄ hmōi excecatio seu obduracō q̄ in hꝫ loco et
in alijs filibꝫ hētur in scripturis nō ē intelligēda tanq̄ a deo
directe causata hꝫ potius ex defectu liberi arbitrij hūam. nā
hō qui se aūtit a deo mētur ut deus iuste retrahat gr̄am ab il
lo cuius gr̄e effcūs ē illuminare intellectū et mollificare affcm
qua quidē gr̄a subtracta hō remanet excecatus in intellectu.
et obduratus in affectu ex sua ꝓpria malicia non aūt ex dīna
opacōne. ¶ Discipulus. ¶ Licz excecatio p̄dcā ex defcū
liberi arbitrij hūam ꝓcedat ut tu dicis adhuc videtur q̄ p
talē excecationē excusarētur a pcō illo quo xp̄m nō cogno-
uerūt ⁊c. legitur enī Joh.ix.c. xp̄m dixisse iudeis. Si ceci esse-
tis nō hr̄etis pcm. ¶ Magister. ¶ Cecitas que excusat
a pcō est illa, q̄ o tingit ex naturali defectu. vnde phs in ethi-
cis. Nemo increpat ceco nato sed magis miseretur. Cecitas
aūt de qua ꝓpheta loquitur hic. nō ꝓuenit ex defectu natura-
li hꝫ ex defectu volūtario causato ex liberi arbitrij infirmita-
te seu malicia. ideo talis nō excusat hꝫ potius aggrauat pec-
catū p̄sertim cū sit affectata et ex malicia, put ē in ꝓposito.
¶ Discipulus. ¶ Vellem ut ostēderes michi quō in ꝓposito

hmõi cecitas sit voluntaria·cũ cecitas dicat oẽm pñuationẽ cogmcõnis circa illud qõ quis sit aptus ognoscẽ. ¶ Mgr. ¶ Ignorãtia seu excecatio q̃ nõ solũ excusat a pcõ ſ̃ etiã ipsũ aggrauat dupliciter posſ̃ otingẽ·vno modo qñ ẽ affecta ta ut puta cũ pcõr vult ignorare illa que tenetur agẽ vel omittere ut liberius peccet de quibꝫ iob·xxi· qui dicũt deo·recede a nobis et sciẽtiã viaꝝ tuaꝝ nolumus·Ꝙ ꝺ̃ ꝓprie applicatur ĩd eis et p̃sertim p̃ncipibꝫ ĩdeoꝝ qui in crucifixione affuerũt qui p̃ scrutiniũ scripturaꝝ loquentiũ de xp̃o poterãt et tenebãtur xp̃m cognoscẽ ꝓut in p̃ma pte huius tractatus est ostensũ·Sil̃r et p eius opa vnde ioh̃·xv·si opera nõ fecissem in eis que nullus alius fecit pcẽm non haꝫrent·vnde de talibꝫ ꝓprie verificatur verbũ ysaie p̃allegatum sc̃z excecator populi huius ꝛ aures eius aggrauaẽt oculos eius claudẽ·Isti enĩ habuerũt oculos clausos quasi nõ vidẽtes opa xp̃i miraculosa ut ex eis ꝓficerẽt·habuerũt etiã aures grauatas in quãtũ nõ audierũt debite ea que a ꝓphetis de xp̃o p̃nũciabãtur·Et q̃ ista in eis ꝓcedebãt ex voluntate deprauata ut dictũ est·Idcirco de ipsis verificatur habuisse cor excecatũ·qõ totũ in quãtũ cõsideratur p modũ pene attribuẽdũ est deo. et sic videtur loqui ꝓphet ꝛ·in quãtũ aũt osideratur p modũ culpe ex defectu malicioso liberi arbitrij ꝓcedentis attribuendũ est ipsis trãsgressoribꝫ q̃ omia applicabilia sũt etiã modernis·in quãtũ nequicie seu facinori p̃decessoꝝ assentiũt·

¶ Discipulus·¶ Et si modernis posſ̃ applicari aggrauatio auriũ in quãtũ ea que traduntur in scripturis de xp̃o debite nõ p̃cipiũt·sil̃r excecatio cordis in quãtũ hãc ignorãtiã affectant· Clausura ꝝ oculoꝝ nõ vidẽr eis sic applicabilis·nõ enĩ moderni viderũt opa xp̃i miraculosa. ¶ Magister.

¶ Miracula xp̃i bñ in corde dispositis nunq̃ deficiũt·vnde in collecta dr·Deus qui nullũ tps sme testimonio tue bonitatis relinquis·ſ̃ adhuc miraculis xp̃i et discipulorum eius nõe ipsius factis credẽ debuerãt·hñt enĩ in multis scripturis eoꝝ q̃ xp̃us miracula faciebat ꝛ etiã discipuli eius·ſ̃ hoc attribuebãt magicis artibꝫ supstitiosis hĩc et p̃decessores eoꝝ etiã xp̃o p̃nte dicebãt in beelzebub ejecit demonia. Matĥ·ix·c·

¶ Discipulus. ¶ Habeo p̃ mũ modũ in quo ignorantia seu excecatio aggrauat pcẽm·nunc ergo me de scõo mõ·

¶ Magister. ¶ Est alius modus ſ̃m quẽ ignorantia pcĩ

nō excusat ꝫ potius aggrauat pcēm ⁊ hoc est cū quis ex malicia passionis errat in electione eius qđ eligēdū est de quibꝫ dr Sap̄. ij. ca. Excecauit illos malicia eoꝝ. qđ potissime cōtingit p̄dictis trāsgressoribꝫ qui ex vicio pessimo inuidie moti fūt ad crucifigendū verū xp̄m. vnde Math. xxvij. euangelista de pilato dic̄. Sciebat enī q̄ p inuidiā tradidissent eū. De inuidia enī Gregorius in. v. moraliū dicit q̄ q̄uis p oīne vicium qđ ppetratur. hūano cordi pestis antiqui hostis intus effunditur. In hac tñ nequicia tota sua viscera serpēs cōcutit. Dicitur enī sapie. ij. c. q̄ inuidia diaboli mors intrauit in orbē terraꝝ. fuit etiā hec inuidia ḡuissima inq̄ tū fuit inuidia fraterne ḡre ꝫm quā aliquis dolet de augmento ḡre dei. nō solū de bono ꝓximi qua racōe talis inuidia ponitur pcēm in spiritū sanctū scđa ꝫe. q. xxxvij.

¶ Caplm. iij. in quo datur ratio quare p̄mi scz iudei in captiuitate babilonica existētes nō legūtur incurrisse excecationē mētis sic et scđi scz existētes in hac captiuitate.

¶ Discipulus.

Secūdum doctrinā Gregorij excecatio mētis oritur ex pcēo luxurie. qđ quidē pcēm nō legitur fuisse in templo scđo sicut in p̄mo. in quo tpe ꝓphete frequenter increpabāt populū de illo pcēo. vnde Jere. v. vnusquisq; ad uxorē ꝓximi sui inhiabat. vñ hmōi excecatio potius debuisset oīḡé existētibꝫ in captiuitate babilonica q̄ in hmōi scđa qđ tñ nō legitur.

¶ Mgr.

¶ Si bñ cōsideras aliud est vnū pcēm oriri ex alio. Et aliud ē aliqđ pcēm p modū pene infligi alicui. de p̄mo mō loquitur greg. assignās quedā pcā ex alijs ꝓuenire per modū origi nis. que quidē peccata dicit filias alterius ut cū dicitur q̄ inuidia oritur ex inani gloria. Silr excecatio mētis ex luxuria ꝫ h agitur de scđo mō scz q̄ excecatio cordis et aggrauatio auriū et hmōi inflicte fuerūt ꝓplo iudaico in penā alterius pcī. in quo pcēm p modū pene inflictū corrñdē habz illi pcēo ꝓ quo infligitur p modū demeriti. et isto modo excecacō mētis ⁊ hmōi inflicta fūt illi ꝓplo. demerebatur enī excecacōnē mētis et clausurā oculoꝝ et hmōi p aliud pcēm in qđ voluntarie incurrebat. et h p corrñdentiā v mus ad alterū mē illud vbū supra allegatū mē mēsurā delicti erit plagaꝝ modus.

¶ Capitulū. v. in quo ostēditur q̄ ꝓ pcēo pessimo ypocrisis

in dei tpe templi scōi captiuati excecacōnē mētis incurrerūt ysaie ꝓphete testimonio. Discipulus.

Declara qō fit illud pcēm p qō populus iudaycus seu eoꝝ pncipes excecacōnē incurrert supdcāz. Mgr. Si bñ scrutatus fueris scpturas repies qō p pcēm pessimū ypocrisis que est simulata sanctitas ꝛ ꝑm Jeronimū duplex iniquitas. deus claudē hēbat oculos eoꝝ de quoꝝ officio erat legē et ꝓphetias iudeis interptari sic q periret sapiētia a sapiētibꝫ eoꝝ. et eoꝝ intelligētia occultaretur qō manifeste habetur ysa. xxix. ubi ꝓpheta pnostricauit iudaycā ciuitatē a deo infligendā populo dicēs qm misceuit vobis dominus spm saporis et clauder oculos vros ꝓphetas scz falsos et pncipes vros qui vidēt visiones operiet. que quidem excecatio et clausura oculoꝝ in iudeis futura a ꝓpheta declaratur fore pncipaliter circa intelligētiā scpturaꝝ a quaꝝ vera intelligētia in locis ptinētibꝫ ad cognitionē xpi dupliciter iudei declināt. nā illi qui sūt apōl ipsos periti ubi ꝓphete loquūt de tpe aduentus xpi et hmōi. sic q ꝑm planū et verū intellectū xpm iam aduenisse demōstratur. respondent q talia sūt occulta et nō interptabilia p eos. simplices vero de hoc excusantur p suā imperitiā de quibꝫ duobꝫ modis quibꝫ veritas scripturaꝝ a supradictis amouetur. ꝓpheta in loco allegato sic dicit. Et erit vobꝫ visio oīm sicut verba libri signati. quez cum dederint scienti lras dicēt lege istum. Et respondebit nō possum. signatus est enī qō ptinet ad eoꝝ peritos. Et sequit. Et dabitur liber nesciēti lras dicetur lege. et rndebit nescio lras qō ptinet ad illras. Et sic ptz q abutrisq veritas scripturaꝝ ignoratur p excecacōnē supdictā. Et reddens causam quare deus sic clausit oculos eoꝝ ut veritatē in scripturis tradītā minime pciperēt statim subdit. et dixit dns ꝓ eo q appropinquat populus iste ore suo et labijs suis glorificat me cor aūt eius longe est a me. et timuerūt valde me mandato hoim et doctrinis. Ideo ecce addā ut admirationē faciā populo huic miraculo grādi et stupēdo. peribit enī sapientia a sapiētibꝫ et intellectus prudētiū eius abscōdetur. Ex quo patz manifeste q in ipis hēbat cē ipm pcēm ypocrisis ꝑm qō exterius deū colebant. de quo dicit labijs suis glorificat me. Intus aūt nō solū nō glorificabāt deū ꝫ etiā ab eo elōgabātur in corde. In corde aūt cultus dei verus ꝑm augustinū cōsistit

ꝑpter qꝺ̄ pecm̄ deus ab eis abstulit verā sapientiā et intelligentiā. ideo sequitur. ¶ Ideo ecce addā ut admiratiōnē faciaz peribit eni sapia a sapientibꝫ et intellectus prudētiū eius abscondetur. Qꝺ̄ aūt ꝺr̄ ß de hac plaga excecacōis qꝺ̄ ē miraculū magnū et stupendū. intelligendū est ꝑpter magnitudinē detrimenti qꝺ̄ eis ex ista excecacōne cōtingit nam ꝑpter hoc errauerūt circa cognitionē xp̄i. ex quo in ceteris aduersitatibꝫ et erroribꝫ lapsi sūt. ex quibꝫ habes ꝑpositū scz causam excecacōis indeoz a deo inflictā esse in eis penā ypocriß nephande. ¶ Discipulus.

¶ Vt supꝝ p te ꝺm̄ ē pene debēt correspondē culpis vellē igitur scire quō culpa pcī ypocriß correspondet pene excecacōis ꝑut aūctas ysaie supꝝ allegata viꝺr sonare. ¶ Magr̄.

¶ Correspondētia pcī ypocriß supꝝ dcī ad penā ꝑ eo inflictā hr̄i p te ꝺm̄ saluatoris dicētis in q̄ mēsura mensi fueritis remetietur vobis Marci. iiij. Cōstat aūt q ypocrita p̄sertim ille q̄ exterius deū viꝺr glorificare. interius aūt scz in cōrde a deo lōge recedit. de quo ꝑpha loquitur dicēs. populus iste labijs me honorat. cor aūt eius lōge est a me. talis conatur veritatē vite sue que pessima est hoīibꝫ sub figmis falsis exterioribus occultare. vñ eadē mensura hmōi ypocrite remetitur cū veritas intelligentie sacre scripture in qua vita spūalis humana doctrinaliter consistit ei occultatur seu celatur. Et ideo ypocrisis ꝺ̄ directo opponitur virtuti veritatis ut in scḋa ꝑte q. xxi. Ideo eadē hmōi pena scz excecacōis p quā veritas scripturaz ꝺ̄maz occultatur ꝑprie correspondet culpe ypocrisis supꝝ dicte.

¶ Caplm̄. vi. in quo ostēditur q licz ypocrisis simpliciter ꝯsiderata nō sit de grauissimis pcīs. ypocrisis tñ pharisaica quaz xp̄us multipliciter increpauit grauissimū pecm̄ est qꝺ̄ ex qñ q rōmbꝫ ꝯsideratur. ¶ Discipls.

Licet ypocrisis sit pecm̄ nō tñ sp̄ est mortale ꝑut in se cūda scḋe. q. p te allegata habetur. Cū aūt est mortale nō videtur equiparari maximis vicijs ut pote ydolatrie homicidio et adulterio hmōi. Irrōnabile igitur viꝺr q pena indeoz in hac captiuitate existentiū qui de ypocrisi p̄n capaliter notātur grauior sit pena p̄moz qui de ydolatria et alijs pcīs supꝝ dictis fuerūt rei. Cōstat tamē ex supꝝ dcīs q hīc maior ē pena existētiū in hac captiuitate q̄ in babilonica

sic et culpa maior debz esse sm iam dicta. ¶ Magister.
¶ Licz ypocrisis simplr cōsiderata, put solū dicit simulacō-
nē vel fictionē nō sit ita grauis culpa sic̄ homicidiū et adulte-
riū ꝛc. cū ypocrisis qnq; possit esse veniale pcēm tm̄ ut in ha
scēa. q. c. xi. ypocrisis m̄ de qua h̄ loquitur scz pharisaica ma-
gne grauitatis est. vnde sup illud verbū saluatoris luce. xij.
Attēdite a fermēto phariseoꝝ qđ est ypocrisis. beda ait. Sic̄
modicū fermentū totā farine massam corrūpit sic simulatio
animi totā virtutū sinceritatē ꝛ veritatē fraudabit. Et theo
philus ibidem. Nichil enī sic alterat mores ut ypocrisis scz
pharisaica. vnde patz q; grauitas huius pcī, put in phari-
seis vigebat magna est tanq; alteratiua et corruptiua morū
oīm. Circa qđ cōsiderandū est q; seriem euāgeliorꝝ diligenter
scrutāti manifeste patz q; xp̄s nō legitur tantū impugnasse
cetera vicia que in pharisceis et alijs suo tpe abundabāt sic̄
ypocrisim. Cuius racō est. nam ypocrisis pharisaica quā in-
crepabat ex qnq; redditur grauissimū pcēm. p̄ mo. pter eius
grauitatē. que quidē grauitas patz ex hoc q; vicīū ypocrisis
est corruptiuū oīm morꝝ ut dictū est. Secūdo quia glosa sup illō
trenoꝝ. iiij. cap̄lo. maior ē iniquitas populi mei pcēo Sodo-
morꝝ dicit. Scelera aīe plāgūtur q̄ m ypocrisim labitur cuius
maior est iniquitas pcēo sodomoꝝ. Si aūt q̄ratur ratio quare
ypocrisis sit maior iniquitas q̄ sodomoꝝ. ad hoc dicitur sm
Iero. sup illō ysaie ubi sup̄. populus hic labijs me honorat
ꝛc̄. In cōpacōne duoꝝ malorꝝ leuius est aptē peccare q̄ simu
lare sanctitatē. In tali enī simulacōne cōcurrit duplex iniqui
tas. quaꝝ vna est malicia interior. alia vero simulatio exteri
or. ¶ Tercio quia ypocrisis sm se cōsiderata est quedā spēs
mendacij. ut in secūda secūde. q. supra allegata. Cōstat aūt q; mē
daciū quāto magis elōgatur a veritate tāto est grauius. vñ
phūs in. v. meth. ap hibice magis mentitur qui asserit de nouē
qđ est centū q; qui dicit qđ est decem. Mēdaciū aūt quod in
ypocrisi pharisaica includitur in extremis distat a veritate.
Ipi enī cū essent pessimi et plenī vicijs simulabāt se non solū
esse iustos vel bonos sed etiā sanctos tanq; ceteros in boni-
tate et iusticia excedentes ut patz de pharisco ascendente in
templo qui de sua iusticia iactās ꝛ fidebat ceteros spernēdo
luce. xviij. Intm̄ enim ex supba iactantia ceteros spernebāt
hmōi pharisei q; dedignabātur ut alij q̄literc̄unq; eos tāgerēt

de quibꝫ ysaie. lxv. c. Qui dicũt recede a mẽ nõ appropiques michi q̃ immũdus es. ꝛc̃. Ex quo ptz q̃ eoꝝ simulacõ erat maxime mẽdosa. Quarto q̃ hoc viciũ scz ypocrisis phariſaica xp̃o maxie otrariabatur. xp̃s enĩ qui nõ solũ ꝑm ōmam naturam sed etiã humanã intrinsecus plenus gratie et veritatis fuit. Foris tñ in similitudĩe carnis pcĩ mundo apparuit. phariſei aũt p totũ oppositũ. conabãtur enim magnã innocentiã exterius ostendẽ ut oues intus aũt omni immũdicia et rapacitate erãt plẽi sicut lupi. de quibꝫ Math. vij. Veniũt in vestibꝫ ouiũ intrinsecus aũt sũt lupi rapaces. Quãto q̃ ypocrisis phariſaica nõ solũ otrariatur veritati in vli ꝫ etiaz ꝑticularit' otrariabatur cuilibꝫ spẽi veritatis. s. veritati doctri ne. veritati iustitie. ꝛ veritati vite. in hꝫs enĩ tribꝫ scdõz Jero. veritas ꝓsistit. Quã quidẽ triplicẽ otrarietatem veritatis in phariſaica ypocrisi contentã xp̃us execrabatur Math. xxiij. ubi ypocrisim phariſeoꝝ multipliciter increpauit p̃nũciãs eis penã eternã. cũ dic̃. Vevobis phariſei ypocrite. ꝛc̃. Ibi etiã explicat quõ triplicẽ veritatẽ supdcãm q̃tuz in eis erat obfuscare conabãtur. Quõ ꝓz ꝑmo de veritate doctrine. cũ dicit. Vevobis scribe ꝛ phariſei qui clauditis regnũ celoꝝ. ꝛc̃. scz celestẽ bñitudinẽ cuius introitus xp̃us ẽ. vnde Johis. x. ca. Ego sum ostiũ si quis p me introierit saluabitur. Quod quidem ostiũ recte apitur p sanã doctrinã scripturaꝝ scdm quaz vera xp̃i ogmicõ hẽtur. vnde xp̃s discipulis q̃ conabãtur tẽtare ad eius ogmicõnẽ sensus aput ut intelligerẽt scꝑturas et sic eum cognouerũt luce. xxiiij. Phariſei vero puersescripturas q̃ de xp̃o loquuntur interꝑtando ut patet in hꝫs que supꝑ in prima ꝑte huius tractatus dcã sũt regnũ celoꝝ claudebãt quo ad scz eoꝝ sequaces. de quo dic̃. Vos non intratis nec introeuntes similis intrare. ꝛc̃. Et quia phariſei non solũ eos qui de gente sua erant p falsam doctrinam corrũpebant. sed etiam laborabãt ut gentiles ad suaz falsam doctrinã puerterẽt. ideo sbdit. Vevobis scribe ꝛ phariſei q̃ circuitis mare ꝛ aridam ut faciatis vnũ proselitũ. et cum fuerit factus facitis eũ filiũ gehẽne duplo q̃ vos. In quo ostenditur q̃ corrũpe conabãtur p suã falsam doctrinã non solum israhelitas sed etiã alienigenas. Et quia non soluz in hꝫs q̃ ptinent ad ogmicõnẽ xp̃i sed etiam in hꝫs que ad cultũ dei ptinebant doctrinã veritatis intrebãtur corrumpe. ideo subdit. Vevobis

ducēs ceci q̄ dicitis · quicūq; iurauerit p templum nichil est quicūq; aūt iurauerit p aurū templi debet · in quo xp̄us ostendit q̄ circa obseruacōnē iuramentoꝝ que ad ydolatriā pertinet pharisei false interp̄tabātur scripturas ex cupiditate excecati p̄ferentes sanctitatē auri quo templū ornabatur sanctitati templi p q̄ aurū sanctificabatur, put ꝺūiter expomitur. Consequēter xp̄s ibi dē merepat pharisaicā yporisim circa veritatē iusticie · Et p̄mo in hoc q̄ illa que erant maioris necessitatis ad salutē consequendā cōtemnebāt ut est misericordia vel iudiciū vel fides · Illa vero que modice utilitatis ad salutē erant ut est decimare mentā magna reputabāt. Ad q̄ ex duob; ꝓp̄riis suis vicijs mouebātur · p̄mo ex iactantia ut ab oīib; crederentur sancti esse · Inquātū decimas de mnimis reb; offerebant · Sc̄ō ex cupiditate ut alijs exemplū p̄berent ut soluerēt eis decimas de oīib; nichil p̄termittendo · et hoc dicit ve vobis scribe et pharisei qui decimatis mētam ꝛc̄. Idē ostendit sub alio exemplo dicēs · ve vobis duces ceci excolātes culicē camelū aūt glutientes · in quo ostendit q̄ illa q̄ erāt magni ponderis ꝟm mentē legis ipi, p nichilo reputabāt · minima vero cū magna diligētia perquirebāt q̄ō ē ꝺ tra veritatē iusticie q̄ vnicuiq; q̄ suū est reddit ꝟm eq̄litatē ꝓportionis · Cōsequēter ostendit qualiter veritatē vite cōtemnebant · et p̄mo inquātū de mundicia exteriori sc̄z ex vestiū ꝛ corporū curabāt · non aūt de interiori mūdicia salicj mentis q̄ potior est et ad salutē necessaria · de quo dicit · ve vobis scribe et pharisei qui mūdatis q̄ deforis ē pharisee cecemūda p̄us q̄ intus est ut fiat q̄ deforis est mūdū · Consequenter hoc idē merepat sub alio exemplo dicēs · ve vobis pharisei ypocrite qui sicles estis sepulcris dealbatis ꝛc̄. Q̄ quidē exēplū differt a p̄cedēti q̄ p̄mū respicit res exteriores · Sc̄ōm vero respicit ꝓpriā cōuersacōnē quā ab extra honestā habebāt ut cooperirēt maliciā interiorē sicut sepulcra ab extra sūt dealbata ab intus vero plena ossib; mortuoꝝ · In ultimo vero exemplo merepat eos de corruptione veritatis vite inquātū se ornabātur ostendē esse meliores q̄ patres eoꝝ vnde ornabāt et edificabant sepulcra ꝓphetaꝝ qui fuerunt a suis p̄decessoribus interfecti dicētes · Si fuissemus in diebus patrū nr̄oꝝ nō essemus socij eoꝝ in sanguine ꝓphetaꝝ · Sz q̄ ibi pharisei nō solū erant equales in malicia p̄ribus in occidēdis

ꝓphetis. ꝫ erāt dispositi ad maximū malū ꝑpetrandū scilz ad occidēdū xp̄m qui ē dñs ꝓphaꝝ. idcirco eos maledicit ꝓphetiāndo dicēs. Implete mēsurā p̄rm vr̄oꝝ. Pharisei enim xp̄m occidētes impleuerūt mēsurā patrū suoꝝ eos in malicie plenitudine excedēdo. In quo sūma malicia pharisaice ypocrisis ostēditur in quātū īstructores p̄ribꝫ se ostēdebant dicentes. si fuissemus in diebꝫ p̄rm nr̄oꝝ. ꝛc. et tñ occulte scīm scōꝝ et regē ꝓphaꝝ occidē intēdebant. Ex quibꝫ oīibꝫ diligēter ostenditur

allegata ysaie. xxix. postq̃ pphēta p̄dixit culpā ypocritaꝝ dicēs. labijs me honorāt cor aūt eoꝝ longe est a me. Similiter et penā excecacōis eoꝝ dicēs. pibit enī sapia a sapiētibꝫ eius et intellectus prudentū eius abscondetur. que quidem pena corrñdet culpe illius ypocrisis ut supꝫ dictū ē statī ibi dē pphā declarat q̃ hmōi pcēm ypocritaꝝ abscondētū pcā pcedebat ex hoc q̃ credebāt dēū nō cognouisse abscondita hūanaꝝ mētū. vnde immediate ibidē subdit. ve qui pfundi estis cor de ut a dño abscondatis consilū quoꝝ sūt in tenebris opa. Et cōsequēter de eis dicit. Et dicūt quis vidit nos et quis nouit nos. Et attendendū q̃ negatio ōis me noticie seu pfundē tie que includitur in hijs qui pcā sua simpliciter publicant et si sit valde grauis non tñ tante grauitatis est sicut negatio illa que in ypocrisi pticulari pharisaica includitur. in ista enī pcata occultantur ab ypocritis ut p exteriorē iusticiā alios decipiāt et ad errores deducāt non aūt in alia. Ex quo patet q̃ in pharisaica ypocrisi includitur negatio ōis me noticie de hūanis grauius q̃ sodomis qui pcā sua pblicāt. et sup hoc in ypocrisi pharisaica addūtur alia nephāda q̃ supra tacta sūt. ¶ Discipulus. ¶ Verba ysaie in aūcte p te allegata scz. xxix. ca. nō videtur oīmo ad inuicē cōsonare. dr enī ibidem Et claudet oculos vrōs pphetas et pncipes vrōs qui vidēt visiones operiet. qō tu exponis de cecitate pharisaica que in penā siue ypocrisis est eis inflicta qō satis ouemēter vidr esse dictū cū cōtinuacōne ad illud qō statim de eis sequitur. plus iste labijs me honorat rē. in quo declaratur eoꝝ ypocrisis. Similiter et statī subdit penā eoꝝ cū dicit. ideo addā ut admiracōnē faciā pplo huic miraculo grandi et stupēdo. pibit enī sapia a sapiētibꝫ eius rē. de quibꝫ statim declaratur vnū de pncipalibꝫ eoꝝ motis cū dicit. ve qui pfundi estis rē. et dicunt Quis videt nos et quis nouit nos. put ouemēter exposuerās. de quo increpat eos pphā dicēs. puersa est cogitacō vra. rē. Et q̃ hoc sequitur in lra. nōne adhuc in modico et in breui cōuertetur libanus in charmel. et charmel in saltū reputabitur. et audiēt in die illa surdi vba libri et de tenebris et caligine oculi cecoꝝ videbūt. nō videtur bene consonare cū hoc qō dictū est et claudet oculos vrōs rē. vñ peto q̃ istā pphētiam ulterius michi declares que vidr multū facē ad ypocrisim pharisaicā declarādā simul cū eoꝝ pena que fuit mentis

excecacō. ¶ Mgr. ¶ Recte indicasti in hoc q̄ ysaias in
aūctate allegata pharisaicaz ypocrisim cū ipius pena declarat. Sz ad illa vba q̄ulterius sequūtur quoz petis declationē
p̄supponē debes q̄ sm dctrinā Aug̃. de⁹ adeo ē bonus q̄ nō
pmitteret mala fieri msi ex eis bona elicēt. pmisit enim primū
angelū peccare ut inde ruine angelice restō p xp̄m glorioſius
fiēt. vñ m ꝓposito ex pharisaica excecacōne quā in penā sue
ypocrisis nephāde incurrerūt diuina bomtas elicuit illūnatiōnē gentiliū q̄ hactenus in hys q̄ ptinēt ad vīma erāt surdi r
ceci. vñ apl's ad Rō. xj. Cecitas ex pte otigit i israhel donec
plenitudo gētiū intraret. De quo act. ix. Quia vos indignos
indicastis etoz nē vite ecce oūtimur ad gētes. Quo p̄supposito sensus lre quē petis clare hētur. Nā postq̄ ꝓpha declauit
cecitatē pharisaicā ut dcm ē statī subūngit de illūnacōne gentiū q̄ ex p̄dcā cecitate pharisaica statī secuta ē dicēs. Nonne
adhuc ī modico r imbreui oūtetur libanus in charmel. Charmel enī mōs sterilis r siccus ē. libanus vero mōs fructuosus
et aromaticus. p hoc figuratiue intelligēs ut gēs indaica in q̄
oūiter ofueuerāt fructus spūales vigere oūtetur in charmel
sc̄z in siccitate seu sterilitate et ecōtra de gētibz. Et ut hanc figurā apte nobis declarasz statim sb̄dit. Et audient in illa die
surdi. i. gētiles qui nūq̄ audierūt diuinū vbuz vba libri. f. legis diuine r de tenebris r caligine oculi cecoz videbūt. Et est
ea dē sentētia. Et q̄ ex ista illūnacōne gentiū apostoli r discipuli xp̄i fuerūt valde leti. id ēco subdit. Et addēt mites ī dño
leticiā. Nō intelligitur de discipulis xp̄i quos ipse dcuit. discite a me q̄ mitis sum. Matz. xj. cap'o. Et paupes hoies in
scō israhel exultabūt. s. ipi discipli quos ipse dcuit matz. v.
bti paupes spū. Alia aūt rō leticie supdcē sc̄z mitiū r paperū xp̄i subditur cum dr. Quomā defecit qui ꝑualebat o sima
tus ē illusor r succensi sūt omēs q̄ vigilabāt iniquitatē. q̄
omia de cetu phariseoz r scribaz plane intelligūtur. put cō
mūiter exponitur q̄n destructōne ihrlim p Rōnos sūt occisi
et dispsi r in captiuitatē vsq̄ ad p̄sentē diē deducti.

¶ Caplm. viij. in q̄ ostēditur q̄ pharisei triplr incurrērūt ce
citatē mētis. fic r triplicē veritatē p suā nephandaz ypocrisim
corruperūt. quoz duo in hoc caplo explicātur. Et ibidē declarantur vba ysaie ad hoc ptinēcia. s. cum dicit. Et pibit sapia

a sapiētibꝫ eius. Nō ꝑprie ꝛ multipliciter de phariseis et ēorū sequacibꝫ intelligēdū est. Et ibidē declaratur q̄ hoc non ē cōtra doctrinā xp̄i dicētis de phariseis. Sup cathedrā moisi sederūt scribe ꝛ phariseī quicq̄d dixerint vobis facite. ꝛc.

¶ Discipulus.

ADhuc volo q̄ michi v̄ba ꝓphē in hac ꝓphetia aperta sc̄z vbi dr. Ideo ecce addā ut admiracōnē faciā ꝓplo huic miraculo grādi ꝛ stupēdo ꝛ pibit sapia a sapiētibus ꝛ intellectus prudentiū eius abscondet. Si enim hec v̄ba de phariſaica cecitate exponātur supfluū vidr. Jā enī de ipis dixerat modicū s. Et claudet oculos vr̄os ꝓphas ꝛ p̄ncipes vr̄os qui vidēt visiones opiet. Nō suffeciſſz ad ostēdendū cecitatē suam p̄dictā. Querendū ḡ vidr quid hic additur sup̄ p̄dcām cecitatē cū dr. ideo ego addaz in quo vidr aliquid addē sup̄ p̄dictam cecitatem.

¶ Magister.

¶ Si bñ scrutatus fueris in hoc loco verba ꝓphete repies ipsa proprijſſime adaptari phariſaice cecitati in q̄ tū incurrerunt pēnam sue ypocriſis supradictā ut dcm̄ est. Ad cuius declaracōnē scire debes q̄ phariſei ypocrite sicut triplicē veritatē corrūpebāt seu obfuscabant ut s. vj. capō. sic triplicē incurrēt excecacōnē mētis ꝑmo sc̄z circa ogmcōnē tpis adūētus xp̄i et dignitatē eius ꝛ modū redēpcōnis eius ꝛ hmōdi. de quibꝫ ꝓphē fuerūt sufficiēter locuti. et tū ipſi tanq̄ clausos mentis oculos habentes hoc nō sciebāt. de quo in prima ꝑte distinctōne ꝑma. et in multis sequētibꝫ large dictum ē. Et de hac excecacōne ꝓpheta loquitur cum dicit. Et claudet oculos vr̄os. ꝛc. usq; ibi. nescio lr̄as. De istis enim ꝛ similibꝫ litterati eoꝝ q̄nq; p̄tendūt se excusare dicētes q̄ talia sūt figta seu secreta. simplices vero excusant se dicētes. nescio litteras. ꝓut sup̄. Scdō vero incurrerūt excecationē circa obꝫuantiā legis moſaice estimantes q̄ lex moſaica esſz ꝑpetuo duratura etiam quo ad cerimonialia ꝛ iudicialia q̄ falsum ē ut ꝑz supra in ꝑma ꝑte di. viij. Et de hoc dicit ꝓphēta. Peribit sapiētia a sapiētibꝫ eius. Ad q̄ sciēdum q̄ hmōdi cerimonialia tpe durationis moſaice legis indicabātur rōnabiliter apud oēs sapientialia esse. vnde in deutero. iiij. postq̄ dixit moyses. Scitis q̄ audierimus vos p̄cepta atq; iusticias sicut p̄cepit michi dñs. ꝛc. subdit. Obseruabitis ꝛ implebitis ope. hec est enī vestra sapientia ꝛ intellectus corā ꝓplis ut audiētes vim iusta p̄cepta

hec dicant. En populus sapiens et intelligēs gens magna hec. que quidē sapientia manifestū est qō perijt ab eis post xp̄m. nā sic p obseruātiā legaliū tpe legis a ceteris nationibꝫ iudicabātur sapiētes inquātū p hmōi obseruacōnē regebantur a deo tanq̄ ꝑ̄ls peculiaris p miracula et reuelationes ꝓphēticas et hmōi ut patz m ꝓcessu veteris testamēti. sic post xp̄i aduentū et diuulgationē euāgelij ip̄is cū hmōi legalia fuerūt euacuata ab oīnibꝫ iudicātur p obseruationē earū insipientes ⁊ stulti tanq̄ laborātes in hijs que sūt nullius autoritatis seu utilitatis qō patz ad sensū cū hodie oīa illa vertūtur in derisū apud intelligētes. et de hac ignorātia seu cecitate ꝓpheta dicit. Et pibit sapia a sapiētibꝫ sc̄z sapientia supdicta que in legaliū obseruacōne cōsistebat. Itē p dictū verbū. peribit sapientia a sapientibꝫ. verificatur de eis ex ꝫ q̄ illud nephandū opus talmudicū eoꝝ cū magnis fatuitatibꝫ et absurditatibꝫ p mixtis cōposuerunt. ut large habetur supra. ysaie. xxxiij. et zacharie. ix. in addicōnibꝫ vide ibi de quibus sc̄z scribis hmōi mendacissimā doctrinā cōponentibꝫ intelligitur illud Jere. viij. ca. Quō dicitis sapiētes sumus ⁊ lex dñi nobiscū est vere mendacij opatus est stilus mēdax scribaꝝ. ubi ꝓpheta volēs reddere causam tante insanie subdit verbū dñi ꝓiecerunt et sapientia nulla est in eis. q. d. postq̄ verbū dñi sc̄z filiū dei ꝓiecerūt in tantū caruerūt vera sapientia q̄ ad hmōi nephādā doctrinā in scriptis ponēdā mō p̄docō ꝓcesserūt. et q̄ illa sc̄z ostenta in p̄dicō opere talmudico nephādissimo sūt tante insanie et fatuitatis q̄ merito quilibꝫ sensatus admirari debet quō talia ab hominibus audeātur ꝟscribi. ideo de hoc ꝓprie intelligitur illud in hac ꝓpheta ysa. ostentū sc̄z ideo ecce addāut admiracōe faciā ꝑ̄ls huic miraculo grādi et stupēdo et pibit sapia a sapiētibꝫ. q. d. hec perditio sapie ad tantā deuenet insaniā q̄ in admiracōes stupēdas ꝟteretur qō manifeste patz aspiciēti p̄dictas addicōnes.

¶ Discipls. ¶ Verū est q̄ in codicibꝫ illis talmudicis multa traditūtur de deo que si intelligātur ut sonāt nō solū falsa ꝫ absurdissima sūt ut cū ꝟ in libro baracoth q̄ deus in qualibꝫ nocte sup ibm̄ in ꝑ̄ls israhel flēdo dicit. ve michi q̄ destruxi ciuitatē meā et obusti templū meū et in captiuitatē redegi populum meū. Similiter dicūt in libro qui dicitur hulin q̄ deus peccauit in faciendo q̄ luna esset minoris quantitatis q̄ sol

ꝑpter quod ꝑcm expiandū deus iussit ut in kalendis fieret sacrificiū de vno hedo capraꝝ ut ꝑcm dei sup dem expiaret. Que quidꝫ multa similia in suis codicibꝫ otēta ipi conantur a falsitate seu absurditate excusare hic dicūt enī q̄ ista intelligi debēt metaphorice fuisse dcā. si ē cū in scriptura deo attribuuntur motus. ut cū dr exo. xix. Descēdit deus sup mōtē synai. Sil'r attribuitur deo in scpturis sacris ira et pentitudo q̄ nullo mō ꝓpetūt pfectissime immutabilitati dīne ut ē manifestuꝫ. Sꝫ ista ꝛ filia solui posūt exponēdo ea metaphorice fuisse dcā. sc̄z q̄ deus se hꝫ nō in se ꝫ in suis effectibꝫ p modū descēdētis seu irati vel pentētis ꝛ hmōi. Ꝑ ñr filiū nō dicūt q̄ sūt intelligēda ẏba talmudica sup dcā ꝛ filia cū de deo dicūt aliqua q̄ nullo modo deo ꝓpetūt. sed metaphorice seu similitudinarie ꝛ nō aliter. Et isto mō mitūtur defendē multa q̄ in dcō ope nephādo talmudico supradicto continētur. Precor igitur ut michi ostendas quid circa hoc sit tenendū.

¶ Magister.

¶ Si bñ ꝓsideras illa q̄ de deo in sacris scpturis dīr ꝫ impfcōz importāt. tñ aliq̄d bonitatis seu pfectōnis includūt. Nouere enīꝫ pfectōm ōme cuius esse purus actus ē nulli potētialitati admixtus oīno nō ꝙuenit. importat tñ actū entis. qđ est aliquid pfectōnis. qđ deo attribuitur. Oēs enī pfectōnes q̄ in creaturis sūt in deo ꝑexistūt secluſa quacūq̄ impfectōne q̄ in eis includitur. Ira silr licet in creaturis ē passio q̄dam q̄ deo non cōpetit. qr tam̄ qñq̄ laudabilis ē ut cum mouetur a racōne recta. idcirco deo attribuitur sub rōne pfectōnis quacūq̄ impfectōne amota. Sꝫ miserū esse qđ intelligitur p illud dictū. Pe michi. vel peccare. qđ nō solū deo ꝫ nec etiā beatis competit nullo modo ē attribuēdū deo. cū nec etiaꝫ ydolatre suis dijs falsis talia audent attribuē. que tamē fatuitas talmudica deo temerarie attribuit ut dictuꝫ ē. Item differētia dr esse inter modū tradendi ꝓphetaꝝ et inter modum tradendi eoꝝ qui ẏba ꝓphetaꝝ exponūt. Prophete enī qr q̄ñꝫ de hīs q̄ sup hoīez sūt eis reuelata loquūtur. q̄ñq̄ vēo ut hoīes more loquūtur hūano in dictis suis muemūtur obscuritatē. vñ sup illud psalmi. Tenebrosa aqua in nubibꝫ aeris. glosa. obscura doctrina in dictis ꝓphaꝝ. Expositores tñ qui dicta ꝓphetaꝝ declarāt debēt nō obscure sicut ꝓphete loqui ꝫ aptē sic. ut errores q̄ ortingē pñt in expoīcōne ꝓphicaꝝ locucōnū.

vitare studeãt. non aũt inductiua ad errores ꝓponãt. vnde et talmudici qui expositores sacraꝝ scripturaꝝ se dicũt nõ metaphoricas locutiombus uti debẽt. sed metaphoras in scripturis sacris contentas recte hñt exponere. Cuius oppositũ in supdictis et similibus talmudica infamia frequẽter inducit. Et attende q nõ solũ antiqui talmudici in cognitione dñoꝝ sepe errauerũt. ꝫ etiã eoꝝmodernimagistrabini inter quos ꝑcipuus fuit rabi moises egiptius quẽ alterũ moisen esse dicũt. qui quasi p viã pharisaicã ad expoitiõnẽ sacre scripture tendẽ videtur cũ hoc tamẽ in multis erraut que ad cognitionẽ ꝑtinẽt dñoꝝ ut cũ asserit omia noia que de deo et creaturis dicũtur esse mere equiuoca. ex quo sequẽtur q nullã de deo haberemus veraꝫ noticiã. filr cũ alios errores in suis codicibus ponit periculosos. de quibus supra est aliquid tactũ. Itẽ q humana ꝓfectio ꝑcipue cõsistit in imitacõne diuine ꝓfectõis iuxta illud leuit. xi. Sancti estote q sanctus ego sũ dñs deus vr̃ idcirco talia in scripturis attribuũtur deo in quoꝝ imitacõne quãdoq homo meritorie ꝓficit. Meretur itaq homo in odiẽ dei impios seu irascẽdo cõtra eos ꝓpter bonũ iusticie. iuxta illud Nõne qui oderũt te dñe oderã et super inimicos tuos tabescebam. et sic ista et filia in scripturis deo attribuũtur ut ea homines imitẽtur in bonũ. ꝫ mi serũ esse vel peccare ad quoꝝ imitationẽ nullo mõ homines inducẽdi sũt deo attribui nõ debẽt.

¶ Discipulus. ¶ Licet verũ sit q pharisei talmudici in credendis multa falsissima absurda introduxerũt ꝓut supra dictũ est. et in tuis additiombus sc̃z ysaie. xxxiij. et zach. v. plenius cõtinetur tñ in agẽdis videt q xp̃us eoꝝ doctrinã approbauit vnde Math. xxiij. Super cathedrã moisi sederũt scribe et pharisei quicũq dixerint vobis facite et c̃. Ex quo patz q de hijs q agẽda erãt pharisei et scribe nõ extorte ꝫ recte docebãtlz ipi ope nõ implerent. ¶ Magister.

¶ Verbũ xp̃i supdictũ intelligẽdũ est de doctrina mosaice legis qñ pharisei eã nõ excedebãt nec corrũpebãt p eoꝝ traditiões. nõ aũt de lege talmudica quã fingũt esse ꝑm legẽ moysi datã. vñ notãter xp̃s dixit. Super cathedrã moysi sederũt sc̃z pharisei ꝛc̃. ut designaret qõd loquitur de doctrina in lege mosaica vẽ otẽta. nõ aũt de doctrina falsa et ficta. s. talmudica.

¶ Capl'm. ix. in q̃ declaratur tercius modus excecacõis pharisaice qui obstitit mꝫ q suas ꝓprias inuencões et assercões

abscondunt. ¶ Discipulus.

DAbeo duos modos excecacōms pharisaice p te mihi ostēsos. Sz q dixisti q tribz modis incurrerent cecitatem seu mentis excecationē. ideo peto ut mihi declares terciū modū. ¶ Mgr. ¶ Tercio incurrerūt mētis cecitatem intm q vba ꝓpa sua et sitos mentis oceptus nō intelligentes sue ꝓpe inuencōnes ab eis abscōndite sūt. Est enim s mp ma pte i multis locis ostēsū q p dcā doctoꝝ suoꝝ veritas catholica qnq; oēditur qō tn ipsimet non intelligūt. sed sicut de Cayphā Joh̄is. xj. legitur q nesciēs ꝓphauit. ita et eis accidit. De quo intelligitur vbū p dictū ysaie. s. et intelligētia prudētiū abscondetur. q. d. ꝓpheta nō solū ꝓphetias antiquas de xp̄o dictas p cecitatē mētis nō intelligēt nec solū sapiētiam eoꝝ legales pdent. sed etiam qō ipsimet intelligunt abscondetur ab eis. Ꝑ verbi gr̄a. dicūt q p̄archer oēs sancti ante aduētum messie non intrabāt paradisū sed erant in eius suburbio donec veniret filius pharez. i. xp̄s filius dauid. hoc ꝓpter p̄cēm ade. et tn cū hoc negant p̄cēm originale fuisse nec esse p xp̄m seu messiam expiandū. Et inter multa q̄ ipsi asseruerunt vera. salubria. q̄ tamē ipsimet nō intellexerūt ut bn̄ agerent p̄cipue sunt illa que ad terminū aduētus messie ptinēt. circa hoc enim fuerunt multipliciter in opinionibz diuisi. Quidā enī volētes clautere portaz inquisicōis huius termini p scripturas asseruerūt q terminus redēpcōis eoꝝ ab hac captiuitate est inscrutabilis p scripturas. et querunt rationem quare primis scz in transmigracōne babilonica exūtibz fuit reuelatus. s. terminus siue redēpcōnis Jere. xxix. Cū impleti fuerint in babilone. lxx. anni visitabo vos. et tamē secūdis. s. qui fuerūt seu sūt in hac captiuitate nō fuit reuelatus terminus siue redēpcōis ad qō respōdēt q racō huius dr̄ntie est ista. nam p̄nis fuit reuelatū p̄cēm seu p̄cā p quibz fuerūt in captiuitatem ducti ut patet. iiij. Regū. et secūdo paralipp. et ideo illis fuit reuelatus terminus siue captiuitatis ut dictū est. ℔ secundis. s. in hac captiuitate exūtibz non ē reuelatum p̄cēm ꝓpter qō in hac captiuitate sūt deducti. et ideo terminus siue redēpcōis ē eis filr ignot⁹. Alij vēo tā antiq̄ q̄ moderni assignauerūt termios diuisos ad hmōi aduētū q̄ tn termini oēs transierunt iam in p̄teritū ut sup̄ distinctōne. iij. cap̄lo. iiij. plene ostēsū ē. Quidā vero eoꝝ asseruerūt q oēs termini

ptēr ierūt et q nō pendeat redemptio eoꝝ nisi in sola pemtē-
tia. Attende igitur quō ꝑm tres opiones supdictas ipōꝝ p-
pria intelligētia absconditur abillis. nā si ꝑmā sequātur opi
monē oportet eos cedē q pcēm p quo sūt in hac captiuita
te ē eis ignotū et hoc ē verū put supꝰ in pñti distinctōe osten-
sū est. Et si sequēter si hꝰ pcēm sibi innotescēt. qō quidē pcēm ē
de re inquere xp̄m verū deū et hoiem et suas fatuitates sequi-
tūr manifestū est q terminus captiuitatis essꝫ eis notus. s. cū
ab isto pcēo conuerterētur p agnitōnē veri xp̄i seu messie. per
hanc enī cōuersionem statim redemptionē adipiscerētur. Si
aūt scōam opinionē sequerētur oportz eos cedē q xp̄s seu
messias iam venit cū omes termini p suos ꝓfetas assignati
ꝑteritū trāsierūt. Nō enī pñt dīne scripture in quibꝰ quili-
bet eoꝝ ꝑm suā intelligentiā fundatur a veritate deficē. Si au-
tē tertiā sequātur opinionē oportz eos cedē q nullus eoꝝ est
in vera pnīa. Nam si aliquis eoꝝ in vera pnīa essꝫ tūc saltē ipe
pemtēs esset redemptus p messiā. Ex quibꝰ manifeste habe-
tur q illud qō ab ipīsmet intelligitur circa tps redēptōis seu
aduentus messie ab ipīs absconditur. Et hoc est qō ꝓpheta
p̄ dixit et intelligentia prudentiū eius abscondetur. nō enī di
xit. Et intelligentia eoꝝ ꝑpibit sicut dixerat de sapientia ꝫ di-
xit absconderetur. q. d. q ipīmet nō capient ea que ipīos sūt
intellecta ꝫ ab eis absondētur ut dictū ē. nos aūt quibꝰ ve-
ritas ꝓpalata ē intelligētiā supdictā p eos inuentā. spēaliter
eoꝝque aliquid otinēt veritatis hre possumus et ad nīam
eruditōnē ꝑficē pñt si sacras scripturas scrutari conemur et
q̄dā vera hīstorialia ad hoc ptinentia attente ꝑspiciamus.

¶ Capm. x. in quo ostēditur q multa de inuentionibꝰ seu as
sertionibꝰ pharisēoꝝ quas ipī inuētores seu asserentes mini
me intelligūt q̄nq; nobis ꝑficiūt ad eruditōnē et q in termi
nis p eos assignatis ad suā redēptionē aliqua emerserūt ad
hōnorē fidei catholice ptinentia. // Discipulus.

Hoc ultimū qō dicis ulteriorē requirit declaratōnē. vn
de peto q michi amplius declares quō intelligētia q̄
rūdā supdictoꝝ erronee opinātiū ad nīam ꝑficiāt
eruditionē. // Magister. ¶ Scōm phm in metaphisica
veri phi in cognitōne veritatis ꝓfecerūt ex opiniombꝰ an-
tiquoꝝ etiā a veritate deuiantiū in quantū in talibꝰ erroribus

aliquid veritatis obtinebatur. cuius filie imposito tingit. Ad
quō sciendū q̄ phariſei et eorū ſequaces xp̄m pnicioſe abiciē
do tribꝫ modis circa inquiſitionē termini ſue redemptōis
in ipō p̄ceſſu tpis ſe hñt. Quidā eni eorū ſic ſūt in ſua exceca
cōne obdurati q̄ nec volūt inquirē de pcō p̄ quo ſūt in hac
diuturna captiuitate nec etiā ipſius captiuitatis terminū per
ſcripturas ſcrutari curāt. Et ideo dicūt q̄ utrūq; eſt ignotum
et hīj aſſimilātur infirmo qui intīm incurrit ſue ſanatōis de
ſperatōnē q̄ nō curat de cognitōne ſue infirmitatis neq; etiā
de curatōne. Et iſtis cōſequēter correſpondet p̄mus modus
errādi ſup̄dictus qui inter alios peſſimus eſt ſc; dicentiū q̄
pcēm p̄ quo ſūt in hac captiuitate eſt ignotū. Sed r̄ termin?
ſue redēp̄cōis quor̄utrūq; li ſit verū quātū ad eos q̄ utrūq;
ignorāt nō tñ quo ad nos qui utrūq; p̄ ſcripturā cognoſcimus ut ex ſupradictis in p̄ma parte habetur hec tamē
ignorātia non excuſat eos ſed potius accuſat cū ſit non ſolū
craſſa ſed etiā affectata. Sūt alīj qui nō curant de inquirendo
circa pcēm p̄ quo in hac captiuitate detenti ſūt vel ſi curant ſ̄
attribuūt aliīs pcīs antiquis ut puta pcō vituli in deſerto
fabricati vel pcīs modernis que nō ſūt nīa toti eorū vnīuſ
ſitati ſed ſingularia. quor̄ utrūq; eſt falſū ut ſup̄ oſtenſū eſt.
cū de tribꝫ odiōſis huius pcī agētur. Iſti tñ cōnātur ſcru
tari terminū ſue redēp̄cōis p̄ ſcripturas r̄ aſſignauerūt ſingulī
ſingulos terminos iā p̄terito ſm quos terminis vel notabi
liorib⁹ eorū ſm quos dā fideles in antiqua ſacra pagina litera
tos et a iudaica cecitate ad lumen fidei cōuerſos aliq̄ ma
gnū bonū ſpūale ad laudē dei et honorē x̄piane fidei emicuit.
q̄ ſic patet. Nā inter terminos aſſignatos p̄ iudeorū doctō
res duo fuerūt p̄cipue ſc; terminus aſſignatus p̄ rabi moiſen
egiptiū ſm quē redēptionē iſrahelitica dixit eſſe futurā in an
no certo computādo a creatōne mūdi. qui quidē terminus iam
trāſiuit in p̄teritū p̄. ccxvīj. ānos. put ſup̄ dī. p̄ma. c. iiij. dictū
fuit. Conſtat aūt q̄ in p̄dicto termino ab ipſo aſſignato vel
fere claruerūt in eccleſia dei duo viri ſancti et religioſiſſimi ſc;
dominicus et franciſcus. Ex quibꝫ et eorū ſequacibꝫ in religio
ne doctrina fidei et morū eccīa vniuſalis marie refulget ut ē
manifeſtū. Nō igitur immerito eſtimandū ē q̄ de tātis viris
et ordinibꝫ in toto orbe coruſcantibꝫ aliq̄ p̄noſticū eſſ̄ per
ſcrutāndū ſcripturā repiendū vīt terminus quē Rabi moiſes

egiptius luc̃ratus est nō ad redemp cōnē ín day ce p fidie seu
ptinacie est referendus · ꝫ potius ad redemp cōnē ꝓpli dei sc̃z
xp̃iam · quis enī nůare sufficeret quot aie p mīm sterīū p̄dica
cōis et wetrine p̄dicatorū et mīorū tām dēis q̄ in sc̃ptis sūt
deo coopante a demoniaca captiuitate redēpte · certe nullus
mīi solus deus cui soli⁹ gmitus ē numerus electoꝝ · ¶ Itē post
p̄dictū Rabi moysen egiptiū fuit alter Rabi moises Gerun
dēn · qui licz nō tam magne aūctatis fuit sicut p̄mus nō tam
mediocris autoritatis fuit ꝫ inter eos magn⁹ reputatus fu=
it · Scripsit enī sup pētateucū et sup aliq̄s alios libros biblie
et sup suū talmud multa q̄ apud eos habētur tanq̄ magna
lia qui in exposicōne pentateuci in pte ꝓhemiali cū magna
solēnitate determinauit q̄ terminus aduētus missie futurus
erat certissime in anno · v · millesimo · cxvij · a creacōe mundi
ꝑm cōputationē hebreoꝝ · qui quidē ¶ Rabi moises secutus ē
in hmōi termīm assignacōe ¶ Rabi leui ben g in seu de ꝓuincia
ꝓuincie in sua exposicōe sup damelē ia ctās se sup hoc diuinā
reuelationē habuisse, put latius ista dicta fuerūt sup̄ di· ter=
cia · quē quidē terminū omes indei spāliter citra marim tā=
q̄ certissimū añq̄ trāfiſſ ꝫ expectabāt · ꝫ deo disponēte contī=
git eis oppositū · ꝑ quo scire debes q̄ in hyspania spāliter in
regnis et diuitijs serenissimi dñi dñi regis Castelle et legio=
nis a magnis tpib⁹ sua dēte antiquo hoste indei habebant
magnos status intm̄ q̄ fidelib⁹ in multis p̄erāt ꝛ officia ma
gna et pblica exercebāt inter xp̃ianos · et fidelib⁹ in multis p̄
ficiebātur · obtinebāt enī in omnib⁹ regū et etiā magnatū of=
ficia magna ꝑ que omnes subditi etiā fideles eos in magna
habebāt reuerētiaꝫ timoꝛe qđ nō in modicū scādalū seu pe=
riculū aīaꝝ cedebat fidelū simpliciū · De facili enī tales con=
sueuerūt ad errores eoꝝ qui eis p̄sūt moueri · ¶ Infideles etiaꝫ
indei ex hoc occasionē p̄sūmēdi in suis erroribus sumebāt dicē=
tes et in suis codicib⁹ nōnulli coꝛscribētes q̄ ꝓphetia ¶ Iacob
p̄triarche in qua dr · nō auferetur sceptrū de iudaꝫ ē · Gen · xlix ·
verificabatur in hoc q̄ indei in hyspania sceptrū dñij seu re=
gimīs obtinebāt mō sup̄ dcō · ꝫ scrutāti hystorias hispanie
notū est q̄ in termino sup radcō qui occurrit cum ano dñi · M ·
· ccc · lvij · vel circiter cōtigit q̄ rex petrus in carcerē duxit il=
lū qui inter indeos erat maximus et valde magnus in omo
regia quē in carcere iussit interfici et alios magnos eiusdem

generis cū eo et extūc nō fuit aliquis iudeus qui in tomo regia fic hactenus p̄ficeretur. Cōsequēter etiā rex henricus secūdus bone memorie frater eius q̄ regnū fris habuit. multas cedes seu strages anteq̄ regnasset in iudeos fecit tam in urbe Toletana q̄ in quibusdā alijs villis et castris in cōfinibus regni castelle existētibꝫ. et cū hmōi rex henricus scōs regnauit regno accepto a frē suo petro. ipe instituit i curijs generalibꝫ q̄ iudei portarēt signū distinctōis in suis vestibꝫ. ut iura canonica volūt. qđ tn nunq̄ fuit auditū in hispania ꝫ in distincte cū fidelibꝫ oue̅sabantur. ex quo multa enormia sequebātur et ōme legi difformia. Cōsequēter rex iohes p̄mꝰ felicis recordacōis filius p̄dēi regis henrici scđi instituit q̄ iudei nulla hr̄ent publica officia nec iurisdictōnē etiā inter se ipos in crimialibꝫ exercerēt. qua quidē iurisdictōne alꝫs maxīe abutebātur post quē scꝫ regē Iohem regnauit rex henricus tercius scē memorie filius eius in āno. xi. etatis sue in cuius regni p̄ncipio deo ultionē sanguinis xp̄i excitante multitudo popularis magna et valida oīa eos surrexit et q̄ plurimi erant interfecti p totā hispaniā. qui quidē tumultus incepit a ciuitate hispanensi in cuius eccīa metropolitana quidā archidiaconus in lr̄atura simplex. laudabilis vite cepit p̄dicare cōtra errores iudeoꝝ et modos eoꝝ viuēdi enormes. et cōtra synagogas eoꝝ nouiter oīa sacroꝝ canonū tenorē edificātes ex quo tumultus sup̄dictus incepit et oseqūter in breuissimo tpe p totā hispaniā et ultra usq; pereneos et in insulis maioricaꝝ. Sardinie velocissime euolauit. deus aūt qui adeo bonus est ut ex malis eliciat bona sic disposuit q̄ hac vexatione currente. et etiā post ipius sedicōnē nōnulli iudeoꝝ ad coꝝ suū reuersi dixerūt illud deutro. xxi. vere quia nō est mecū deus inuenerūt me hec mala. et vexacōne dante intellectū auditui. scripturas scrutari ceperūt et deo illumināte errorē suū cognouerūt sic q̄ ad deū conūsi nomen xp̄i publice et deuote p̄dicātes multoꝝ coꝛda filioꝝ ad p̄es deo dirigente conuerterūt que oīa in hrjs regionibꝫ manifesta sūt. post p̄dictū vero regē henricū terciū sancte recordacōnis successit serenissimus rex Iohes filius eius qui hodie regnat et in lōgeuis tpibꝫ feliciter regnet Iste incepit regnare menabilis cū esset in scđo anno etatis sue et sic fuit sub tutoribꝫ usq; ad tempus p̄finitum a patre. in cuius tam durante tutela q̄ post cum

iam regimẽ regnoꝝ suoꝝ accepit multa fuerũt instituta ꝯtra iudayca impietatẽ q̃ in suis curijs et regnis ꝑ maiorẽ parte obseruabãtur sub quo diuino auxilio opitulãte fideliter expectabatur q̃ infidelitas tam iudayca q̃ sarracenica supprimerẽtur. ex quibꝰ satis ptꝫ q̃ in termio finaliter a peritis iudeoꝝ ꝑ sua redẽpcõe assignato incepit vastacõ pfidoꝝ infidelũ et salus vita et resurrectio fidelũ ad xp̃m ouersoꝝ ẽ exorta qđ est intentũ. Et attende q̃ inter duos p̃dcõs termios qui p̃ p̃dictos rabinos in suis libris et tractatibꝰ assignati fuerũt. fuit terminus alius a duobꝰ iudeis in hyspania qui ꝑphete dicebãtur quoꝝ vnus fuit in ciuitate abulensi ꝓuicie oppostellane et alius in villa q̃ dr aylon Seguntine dyoc̃. Toletane ꝓuicie. qui quidẽ duo tã magnalia loq̃bantur et q̃ñq̃ futura p̃nosticabãt et occulta reuelabãt et ꝑm morẽ eoꝝ honeste viuebãt q̃ ab oñibꝰ iudeis istius regionis reputabantur sic ꝓphe. et isti duo assignauerũt tps advidẽdũ signũ siue redẽpcõis in anno a creacõne mũdi. v. mllẽsimo quadringentesimo quinto ꝑm eoꝝ cõputationẽ. qui quidẽ anni concurrũt cum anno dñi. M. cc. xc v. in quo quidẽ anno in quarto mense qui apud eos dicitur chanũ ultima die ipius mensis in quo die p̃dixerũt q̃ iudei debebãt hr̃e signũ siue redẽpcõis a deo miraculose factũ ad quoꝝ ꝓclamacõnẽ oẽs iudei fecerũt suas pnias in ieiunijs multis cũ satisfactõmbꝰ et elemosinis quasi ad deũ reuisi orãtes ut sibi p̃dictũ signũ siue salutis ostẽderet in quo anno mense et die assignatis iudei intrauerũt synagogas suas ad orandũ deũ induti syndombꝰ albis lineis seu sericeis. put est moris apud eos in die expiacõnis scꝫ in die decima mensis. vij. vnde et tũc altissimo deo cooperante qui nullũ tpus sue bonitatis siue testimoniꝰ reliquit in syndombꝰ supdictis apparuerũt signa crucis in oñibꝰ et ubi cũq̃ erat etiã in illis syndombꝰ q̃ seruabãtur in suis apothecis quo signo viso multi eoꝝ fuerũt turbati quoꝝ q̃dã dicebãt q̃ hoc fuit factũ dyabolica arte. nimirũ cũ p̃decessores eoꝝ de xp̃o maxima miracula faciente dicebant. in beelzebub ejicit demonia. Math. ix. c. Alij vero dubitabãt nõ audẽtes loqui neq̃ aliquid circa hoc iudicare. Alij vero crediderũt hoc signũ fuisse veri xp̃i crucifixi et disposuerũt se ad eiꝰ fidẽ cũ baptismo recipiẽdã. isti tñ fuerũt pauci inꝛ illõs Jere. iij. c. Assumã vos vnũ de ciuitate et duos de cognacõe et c̃. Saluator

etiam de via que ducit ad paradisū dicit. Et pauci inueniunt eam. Math. vij. Que oīa large traduntur a mgro alfonso valisoletañ. in quodā suo libro qui dr de bellis dñi. ca. xx vij. qui ex p̄dictis multa vidit et testimoniū phibuit. Ego autē licet nondū essem tpe istius figm natus. qui quidē terminus p̄cessit natiuitatē meā p. lx. annos fere. testificor tñ coram deo quihoc p̄dictū signū modo p̄dcō cōtigisse sepe et sepissime audiui ab antiquioribus iudeis nemīe cōtradicente in ipo facto msi solū in causa eius qz quidā eoz hoc attribuebāt magicis artib. quidā vero cām relinquebāt sb dubio. Ego aūt qñq; mirabar quō dñi illuis tpis p̄sertim p̄lati ecclesie de hoc nō fecerūt mētionē in suis hystoriis. de quo trōnabiliter debuissent festū in ppetuū celebrari ad honorē crucis xp̄i. Sz reuera hanc admirationē tollit a me excessiuus indeoz status in illis tpib; de quo iam dictū est. tantū enī locū habebāt cū regib; et principib; terre tam ecciasticis q̄ secularib; q hoc potuerūt cauillationib; suis impedire. Ex quib; oīb; rationabiliter p̄sumēdū est q sic in p̄dictis terminis a suis magistris assignatis redemptio ipos falso expectata nō puemit. sz potius aliqua otigerūt ad ofirmacōnē seu honorē dei et fidei catholice ptinēta. et p cōsequēs ad nīam redēpcōnē seu salutē. Sic p̄sumendū est otigisse in alijs terminis de quibus facta fuit mentio supp̄te p̄ma di. iij. licet illa ad nostrā noticiam non debuissent ꝓpter remotionē ptiū terre orientaliū aut meridionaliū ab hac regione hyspanie que occidua ē et septentrionalis.

¶ Capitulū. xi. in quo ostēditur q aliqua verissima circa eorū redemptionē asseruerūt que tñ ipīmet nō intelligūt. et q hoc ꝓphetatū fuit p ysaiā. ¶ Discipulus.

Habeo ex p̄te dictis quō ex p̄mis duob; modis errādi phariseoz circa ogmcōnē tpis aduētus xp̄i aliq̄d nob; utile elicitur. Sz de tercio mō. s. asserentiū q oīs terminus aduentus messie seu xp̄i p̄terierūt et q nō pendet redemptio msi in pōia vellē aliqualē declaracōnē ut scirem quō ex hoc aliq̄d nobis utile insurgat. ¶ Magister. ¶ Iste tercius modus dicēdi eoz verissimus ē. nec indiget alia interp̄tacōne. sz sic sonat ꝓriā obtinet veritatē. nā q oīes terminī aduentus iam p̄cesserūt hoc oīno sonat catholice veritati p quā creditur q cū venit plenitudo tēporis misit deus filiū

sium rē. tūc enī plenitudo tpis venit qñ oīes termini p er scripturas sacras ad hoc assignati sūt impleti. Si enim sacras scripturas fueris scrutatus repies q ad idem tps aduentus messie fuerūt termini diuīsis modis assignati. aliqui enī termini assignati sūt ex parte ablacōis ptātis seu dignitatis pncipatus a populo iudaico. et hoc mō pīarcha assignauit hmōi tminū dicēs. nō auferetur sceptrū de iudaꝛ rē. Gen. xlix. Fuit enī alius modus assignādi hmōi terminū ex parte monarchiaꝝ que m orbe pcesserūt aduentū messie. Et hoc modo hmōi terminū daniel declarat cū dicit. In diebꝫ regū istoꝝ suscitabit deus celi regnū qđ m eternū nō corrūpetur. Dañ. ij. Fuit etiā alius terminus assignatus ex abscissiō. lxx. ebdomadaꝝ. Dañ. ix. ca. et sic de alijs que ad hmōi assignationē in sacris scripturis pñt reperiri. vñ notabiliter apls dixit. Cū autē venit plenitudo tēporis. tūc enī plenitudo tpis venit qñ tpa diuīsimode ad hoc designata simul cōcurrerūt. silr et vba phariſaica supradicā nō aliud ꝓprie sonāt msi q omēs termini pfinīti trāsierūt in pteritū et qđ nō pendet redēptio msi expnia. que quidē vba q fidelissima sunt et vera utinā mtelligerent ut bene agerēt. ſz verus mtellectus hmōi verboꝝ est eis absconditus ut supradictū ē. spāliter ex hoc q pcēm p quo in hac captiuitate existūt est eis ignotū. qđ expīsse pnosticatū fuit p Jere. treñ. ij. ubi dr ꝓphete tui et exposītores tui viderunt tibi falsa et stulta nec aperiebant miquitatē tuam ut te ad pnīam ꝓuocarent. et sic ptz q si pcēm hmōi esset eis cognitū ad pemtentiā ꝓuocarentur. et sic statim adipiscerētur redemptōnē. Sz p tercaū modū excecacōis quā iuste incurrerūt p quā ꝓprie inuencōes sue sūt eis absconditę inꝫ illud. Et mtellectus prudētiū abscōdetur. sanus mtellectus ꝓprie inuencōis eoꝝ est eis absconditus ut dictū est.

¶ Caplm. xij. in quo ostēditur q cecitas phariſaica de qua ysaias ꝓphetauit op endiose traditur m euāgelio.

¶ Discipulus.

EX pmissis habeo triplicē excecationē phariſaicā p ysaiā añcte supdicta pnosticatā cū illuminacōe gentiū simul in eadē añcte cōtentā. Et vellē scire si forte hmōi cecitas fuit a xpo ipis phariseis denūciata.

¶ Magister. ¶ Si scrutatus fueris euāgelia xpi clare repies q illō qđ ꝓphetica tuba scz ysaias de hac cecimt cecitate euā-

gelica dicta cõpendiose exposuerũt. vnde saluator in phariseor pñtia dicit. in iudiciũ ergo in hũc mũdũ veni ut qui nõ vidẽt videãt et qui vidẽt ceci fiãt. Joh. ix. in quibꝰ verbis xps ꝙtuor expssit circa hmõi cecitatẽ. pmũ scz ꝙ hoc intelligẽdum erat de phariseis. vnde ibidẽ subditur. Et audierũt pharisei et dixerũt. Nũquid et nos ceci sumus. Secõm ꝙ hãc cecitatẽ ex iudicio diuino incurrerũt pharisei ut iam dictum est. et de hoc pdixit. In iudiciũ ergo in hũc mũdũ veni. Tercũ ut illuminatio gentiũ cũ pdicta concurret cecitate de quo dicit ut qui nõ vident videãt. Quartũ ꝙ hmõi cecitas pharisaica nõ excusat a peccato sed potius aggrauat. vnde phariseis dicẽtibꝰ. nũquid et nos ceci sumus. respõdit. si ceci essetis nõ haberetis pccm. Nõ enim erãt ceci p puationẽ luminis naturalis rõnis. ꝫ plumis gre subtractionẽ quã ut supdictũ est meruerunt.

¶ Capitulũ. xiij. in quo ostẽditur ꝙ cecitas pharisaica nullũ piudicatũ gnat fidelibꝰ de gne descẽdentibꝰ israhelitico. Nam in potentissimis tpibꝰ ecclie scz in eius exordio et fine in quibus xps fuit et erit pncs in natura assumpta de stirpe israhelitica descendentes pncipaliores fuerũt et erũt. nam in fine mũdi totũ genus israheliticũ xpo firmissime adherebit.

// Discipulus.

Considero hãc triplicẽ excecationẽ iudicio diuino iustissimo iudaycã plebẽ incurrisse ut ex vaticinijs pphetaꝝ et euangelicis patz ꝙcumẽtis. De qua triplici excecacõne videtur intelligẽdum illud deutro. xx viij. percutiet te dns amentia et cecitate et stupore mentis. ubi nõ de cecitate corpali agitur sed mentali. Nã statim subdit. Et palpes in meridie sicut palpare solet cecus. Si enim cecitas de qua loqbatur esset corpalis supflue dicẽtur. palpes in meridie sicut cecus. Ex hoc nõ immerito mirãdũ videtur nõ solũ quomodo aliquis eoꝝ saluari pt vel potuit. ꝫ etiã si aliqui eoꝝ saluãtur. quõ ab eis obprobriũ seu macula tãte excecacõnis tolli possit. Et circa ꝫ scire vellẽ si de hac sũt aliqua pphetica vaticinia spẽ aliter loquẽtia de sua illuminacõe et eleuacõe post casũ. ¶ Magister. ¶ Iuxta ꝙ etrimã saluatoris qđ apud hoies est impossibile nõ ẽ impossibile apud deũ. Mathꝰ. xix. c. et ideo pmiente gra diuina qua homo se cõuertit ad deum nõ est impossibile ꝙ hõ illuminetur et deo adhereat p gram

gratificantē·Sed ad tollendā penitus tuā ſcōām admiratiō-
nē audi aplm ad roma·xi· qui de hac materia alte loquitur et
p̄funde et circa hoc tradit veriſſima documenta ut cū dicit de
iudeis·Nūquid ſic offenderāt ut caderēt abſit r̄ c̄·in quo dez
q̄ cōuerſio eoꝝ potius eſt intenta a deo tanq̄ ad p̄fectionem
hūane ſalutis p̄tinens q̄ eoꝝ caſus·et infrā·Si enī amiſſio il
loꝝ reconciliatio eſt mūdi q̄ aſſumptio miſi vita ex mortuis r̄ c̄
in quo oſtēdit q̄ exquo amiſſio eoꝝ p̄fuit in reconciliatione
mūdi a fortiori cōſiderare debemus q̄ aſſumptio eoꝝ potior
eſſz et quaſi vita ex mortuis·et infra·potēs ē enī deus iterū in-
ſerere illos·et ut aplus oſtēdat q̄ hmōi cōuerſio eoꝝ nō ſo-
lū reputāda eſt tanq̄ poſſibilis apud dēū q̄ de multis poſſi-
bilibz apud dēū q̄ plurima nō p̄cedūt ad actū·ſz q̄ eſtiman
da eſt de poſſibilibz q̄ expectāda erāt ſeu ſūt ventura·Idcir-
co ibidē dicit·Nūquid dñs p̄plm ſuū repulit·q·d·nullo mo-
credēdū eſt q̄ deus repuliſſz p̄plm ſuū antiquū ſic ut eos pe-
nitus nunq̄ eſſz reconciliaturus qđ p̄bat ex hꝫ q̄ ſme pnia enī
ſūt dona et vocatio dei·Que quidē v̄ba aplī ſi diligēter p̄ſpe-
xeris cū alijs in hꝫ caplo cōtentis admiratio tua penitus tolle
tur·et de hoc vide ſupꝝ p̄ma p̄te di·ij·c·ulti·Et circa hoc atten-
dere debes q̄ ſic excecatio iudeis incredulitate phariſaica in
factis fuit p̄phetice p̄nūciata·ſic eoꝝ conuerſio ſalutifera in p̄-
phetaꝝ vaticinijs r̄pitur fore excellēs r̄ potētiſſima intm q̄
obprobriū excecacōis in honorē conuerteretur q̄ ad illuminatoſ-

¶ Diſcipulus· ¶ De hoc ultiō queſo ut me ulterius do-
ceas· ¶ Mgr̄· ¶ Ad hmōi declarationē cōſiderādū eſt
q̄ ſi diligēter ſcrutatus fueris ſcripturas repies q̄ tā in exo-
dio eccie q̄ in fine que p̄ncipaliores p̄tes ſūt totius eccie xp̄i
durationis et in quibz xp̄i p̄ntia in ſua eccia potior oſiderat
in illis ſcz duabz p̄tibz· fideles xp̄i de gne iſrahelitico carnali
ter deſcēdētes p̄ncipales aſſiſtētes ip̄i xp̄o fuerūt ſeu erūt· In
p̄mo enī aduētu aplī q̄ p maiori p̄te iſrahelitici fuerūt inter ce
teros a xp̄o fuerūt electi ad fructū redēp̄cōnis in orbe p̄du
cēdū iuxta illū Joh̄·xv·Ego vos elegi de mūdo ut eatis r̄ fru-
ctū afferatis r̄ c̄· In ſēdo vero aduētu ſilr ip̄i p̄ncipaliores ex
pectātur·iux illud·Cū ſederit filius hominis in ſede maieſtatis
ſue ſedebitis et vos r̄ c̄·Math̄·xix·Ex quibus tanta excellen
tia huic nationi iſrahelitice attribuēda eſt q̄ obprobriū ex-
cecacōnis ſupdcē ſufficiēter ab eis tollitur·vñ ysaie·xxix·c·

ubi de cecitate quā pharisei ex suis demeritis incurrerūt agi
tur. ꝓpheta ibidē subdit. ꝓpter hoc dicit dñs ad domū Ja cob
Nō mō confundetur Jacob. nec mō vultus eius erubescat. q cū
viderit filios suos sanctificātes nomē meū. r sanctificabūt scm
Jacob et deū israhel p̄dicabūt. m quibꝫ vbis ꝓpheta remo
uet opimonē falsē est mantiū q ex hoc q pharisei et eoꝝ se
quaces que maior ps iudeoꝝ erāt ꝑm numerū tantā incurre
rūt cecitatē q xp̄m eis ꝓmissum eiecerūt q hoc in cōfusionē
ipius iacob a quo ꝑm carnē descenderāt redūdaret qō tamen
ꝓpheta improbat dicēs. Non mō cōfundetur Jacob sc; p̄ri
archa p̄r eoꝝ ut habeat rōnē confusionis ex hoc q pharisei
pessimi et ingrati ab ipo ꝑm carnē descenderūt. Nā cū viderēt
filios suos. s. aplos q̄ de sua stirpe descēderūt sanctificātes no
mē meū et deū israhel p̄dicātes. ex quoꝝ sanctificacōe et p̄dica
cōne errores spūales fuerūt euacuati et incredulī legem di
dicerunt diuīnā de quo statim subdit. Et sciant errantes spi
ritu intellectum et murmuratores discent legem. ex hoc non ha
bet locū confusio supdicta. ex quo patz qō dictū est sc; q in ex
ordio eccie p̄cipales fuerūt illi qui de stirpe iacob descende
rūt in tantū q ex hoc tollitur cōfusio iacob et fidelīū ab eo de
scendentiū. l; etiā ex eo pharisei vel scribe descenderūt. Item
ysa. iiij. ubi agitur de tēpe p̄mi aduētus xp̄i ait. in die illa sc;
incipiente tpe gratie que dies est erit germē dñi sc; xp̄us in
magnificētia. Subdit. Et oīs qui relictus fuerit in syon et
residuus in hierlm sanctus vocabitur. r c. qō intelligitur de fi
delibꝫ xp̄i p̄nituis qui pauci et quasi derelicti fuerūt. Et con
sequēter sanctiꝫ vocātur qui oīes fere de gñe israhelitico fue
rūt ut est manifestū. In scdo vero aduētu xp̄i qui ꝓpe finē mū
di expectatur ip̄i qui in p̄mo aduētu xp̄o p̄cipaliter astite
rūt. m ꝑm scdo p̄cipaliꝫ assistē debēt ut iā dēm. de reliq; vero
sc; indeis qui illo tpe remanserūt oūiter tenetur q detecta an
tixp̄i falsitate xp̄o firmissime adherebūt in tantū q ꝓ eius fi
de magnas psecutiones usq; ad martiria passuri sūt et in fide
xp̄i deuotissimi usq; in finē p̄seueraturi. de quibꝫ intelligitur il
lud apli ad rō. xi. oīs israhel saluus fiet ꝓut doctores ibi
dem exponunt qō ꝓprie et plane legitur Ezec. iij. ubi sic. dies
multos sedebūt filij israhel sine rege et sine p̄cipe et sine sa
crificio et sine altari r sine ephod r sine cherasin. et post ꝑm re
uertētur filij israhel et q̄rēt dñm deū suū r dauid regē suū. ubi m

translatione caldaica dicitur. Et obediūt messie filio dauid regi suo. et pauebūt ad dominū. in hebreo habetur. Et fluēt ad dñm et ad bonū eius in nouissimis diebꝫ. hec oseas. que qui-dē aūctas ꝓphetica ꝓprie verificatur de statu iudeoꝝ qui sūt in pñti diuturna et absq; certo termino captiuitate quā ꝓprie signat ꝓpha dicēs dies multos. q. di. p dies multos quoꝝ finis nō est nobis notus. In hac etiā captiuitate manifestū ē q; sūt sine rege de gñe coꝝ et etiā sine pncipe qō tñ nō fuit in captiuitate babilonica ubi regē habuerūt et comites quantū ad hon̄orificentiā ut. iij. Reg. Sūt etiā in hac captiuitate sine sacrificio altari cū carent tēplo ꝟm legē mosaicam regulato. Sunt etiā in hac captiuitate sine ephod scz veste sacerdotali. et sine theraphim qō est quid ydolaticū ꝟm ritum ydolatrie ad futura cognoscenda ordinatū. Laban enī Gen. xxxi. dicebat de suo theraphim. Cur furatus es deos meos. p ista enī ꝓpha significare intendebat q; in hac captiuitate iudei nec colebāt deū verū nec ydola. qō tñ alias nō sic erat sed sp fuerūt cultores dei vel ydoloꝝ. Quid aūt de hoc cōtingeret in nouissimis diebꝫ circa finē mūdi ostendit dicēs q; postea scz post multos dies illos qui diuturnā signāt captiuitatē reūtentur filij israhel et querēt dñm deū suū scz deū patrū suoꝝ qui deus israhel diuiter nominatur in scripturis. et q̄rēt dauid regē suū et messiā et fluēt ad dñm et ad deū recurrentes ad modū impetus fluminis et ad bonū eius scz ad bona spiritualia ꝓmissa ꝑ xp̄m et ꝟm in nouissimis diebꝫ scz in fine mūdi ut dictū est. Ex quo habes q; in nouissimis diebꝫ scz in fine mūdi tota gens israhelitica ouerti debz ad fidē xp̄i qō cōcordat cū apl̄o ubi supra. ¶ Discipulus. ¶ Hec aūctas oseę exponitur ab hebreis de messia ꝑ ipōs expectato quem dicūt venturū esse in fine tpis. ¶ Magister.

¶ Si bñ osideras ꝟm qō dicit ꝓpha. et q̄rent dauid regē suū. Et ꝟm trāslationē caldaicā. et obediēt messie filio dauid regi suo nō ꝑt vere seu ꝓprie intelligi de messia ꝑ ipōs expectato. De illo enī debuiſſꝫ dicē. et veniet dauid rex suus q; in illo tpe scz nouissimis diebꝫ ꝟm eos ꝓmo vēturus ē. ꝟ cū dicit. et querēt dauid regē suū seu obediēt messie filio dauid regi suo manifeste oñditur q; ille messias iā venerat ꝟ filij israhel ipm antea non querebant nec ei obediebāt. et ideo nō inueniebāt eum. ꝟ in nouissimis diebꝫ querēt deū et obedient vero messie qui

ſam erat in mūdo licz uſq; nūnc eum nō qūeſiuiſſent nec obeduiſſent ei.

¶ Capitulū.xiiij.in quo oñditur q; de iudeis in tpe medio q; inter p̄mū aduētū xp̄i et ſecūm ſm ſcp̄turaꝝ ſcrutinīū ſentiēdū eſt.et ibidē h mōi tractatus in laude d̄ma finit̄ur.

¶ Diſcipulus.

HAbeo ex hīs que dīces q; in duob⁹ tpib⁹ p̄cipuis ſcz in tpe aduentus xp̄i p̄mo et ſecūdo fideles qui fuerūt et erūt de gñe iſrahelitico excellentiā hñt et hr̄e debent inter ceteros fideles omūter ſm in tpe intermedio vellē ſcire q̄d de eis p ſcrutinīū ſcripturaꝝ ſentiēdū ſit.

¶ Magiſter. ¶ De hoc tpe intermedio qō valde magnus ē in extenſione dura cōis hz minus in dilatatione illo p phēta euāgelicus ſcz yſaias p̄dixit q̄liter iſrahelitici deſcēdentes a iacob ſm carnē ſe debēāt hr̄e ſcz q; paucissimi eoꝝ p intervalla tēp̄oꝝ et locoꝝ diſtinctōnē erāt ad ſtatū ſalutis colligendi.De hīs em̄ intelligitur illud yſaie.xvij.Et relinquetur in eo ſicē racemus.et ſicut excuſſio olīue duaꝝ aut triū olivaꝝ in ſūmitate rami.poſtq; enī p eoꝝ infidelitatē ſunt excuſſi et ſeparati a radice olīue in qua fuerūt antiquitus radicati adhuc erāt in eis relicti q̄i due vel tres olīue ſcz pauci in nūo qui in viriditate ſue radicis radicati relinquētur qō videmus impletū in iſto medio tpe in quo aliqui paucissimi eoꝝ in fide xp̄i ſūt radicati.qō nō ſolū intelligendū ē de ſimplicib⁹ ſeu illiteratis eoꝝſ etiā de viris notabilib⁹ qui feliciter eccīaꝝ gubernacula poſſederūt et opuſcula fidelissima in honorē fidei et xp̄iane religionis cōpoſuerūt.vnde notāter dixit ap̄ſa in ſūmitate rami.q.d.de illis paucis remanentib⁹ nōnulli erāt in ſūmitate rami quaſi in apicib⁹ magnis ſiue ſummis eccīe.vnde ſm hiſtoriam damaſci ꝑut ptolomeus de luca narrat.Quidam fūmus pontifex de gñe iſrahelitico nomīe euariſcus in cathedra petri ſedit anno d̄ñi.M.cxij.et ſeptimus fuit a beato petro et p.x.annos ſeptē menſes et.xij.dies vniuerſalē eccleſiam laudabiliter rexit et vitā ſuā glorioſe finiuit martirio.Fuit etiā i hiſpania tpe Gothoꝝ quidā de ſtirpe iſrahelitica nomine Julianus pomerij qui tercius a beato hilleſonſo cathedrā Toletane eccīe et p̄matū hiſpaniaꝝ obtinuit.de cuius vita gloriosa d̄ñs Rodericus archiep̄s toletanus in ſua op̄ēdioſa hiſtoria laudabiliter facit mentionem.Item vincentius

barnacensis in sua hystoria narrat q̄ fuit in hyspania quidā de hō gne noie petrus alfonsi q̄ quendā dyalogū solemnē edidit ad fidei catholice declaracōnē ꝯra pharisayca pfidiā Qui quidē dyalogus in hys ptibꝫ repitur · Fuit etiā in hac regione tpe regis alfonsi dcann q̄dā mgr alfonsus burgēs magnus biblicus phs et aīs methaphisicus qui m· lx· anno etatis sue fere fidē xpi et sacrū baptisma suscepit· Et osequēter cū essz sacrista eccie balisoletane pulcra opuscula ad confirmationē fidei et confutacōnē pfidie indayce in hebrayca lingua edidit quoꝝ trāslationes in vulgari in tomo p̄dicatorum balisoletan̄· hodie repiri possunt · vnde p̄sumendū ē q̄ in alys mundi ptibꝫ ubi captiuitas israhelitica est dispsa filia otigerūt ly ad nr̄am noticiā ꝓpter eoꝝ raritatē et viaꝝ plixitatē nōdū venerūt · quoꝝ oim osideracōne p̄t mcelligi impletū fuisse illud ꝓphēticū · assumā vos vnū de ciuitate et duos de cognacōne et adducā vos in syon dere· iꝛ· c· ¶ Discipulus In fine tractatus refert gratiaꝝ actiones·

SCrutinū nr̄m casti eloquij hora est ut interrūpat oratio gr̄aꝝ actio et vox laudis quē finē scrutādi finis libri expectare nō p̄t q̄ mcōp hēsibilis ē quē cepimus scrutari· et ut vbis utar hylarij qui pie mfinita ꝓsequitur et si nō se puenturū nouit tñ ꝓfectū gratulatur inestimabilē idō fructū tā dulcis scrutinij celis laudibꝫ ꝓsequamur apte cōfitētes q̄ hec ē lex dñi immaculata ouertēs aīas test imonū dñi fidele sapiam p̄stās puulis· Illa ergo pua stilla sermonū eius quā ipo distillāte scrutādo degustauim? a ꝓsequēda lectone m eius dilectōne spōte nos rapiat et quē nos diligēter hactenus scrutati sumus scrutemur ām odo diligendo · Ex quo in hys que xpiane religionis sūt penetrabilius sme carta et calamo ꝓcedemus quia dilectio mterdū intrat ubi cognitio foris stat · Si alimenta quoq̄ morituri corporis edūt paupes et saturantur ut laudent dñm qui requirūt eū in mensa eloquioꝝ dei medullā eterne vite sb cortice scrutātes in voce exultacōnis et confessionis debēt epulātes alacrius resonare· q̄n quicquid in ea studiose scrutamur est veritas· quicq̄d p̄cipitur bonitas· quicquid ꝓmittitur felicitas· Ipe aūt mediator dei et hoim homo xps ihs veritas ē sme fallacia· bonitas sme malicia· felicitas sme mrseria · Cui honor et gloria in secula seculoꝝ amen· Deo gratias·

Anno dñi · Mcccclxxviij. ad · vij. idus ianuarias | Reuerēdiſ-
ſimo in xp̄o pr̄e ac dño | dño Diethero archiep̄iſule magunti-
no · in nobili ciuitate maguncia domicilio Mimerue firmiſſi-
mo | Scrutinij ſcripturaq; op⁹ p̄clarū | Petrus ſchoffer de gernſ-
hey.m' arte mgr̄a | ſuis cōſignādo ſcutis feliciter finiunt.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

Y 35240

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

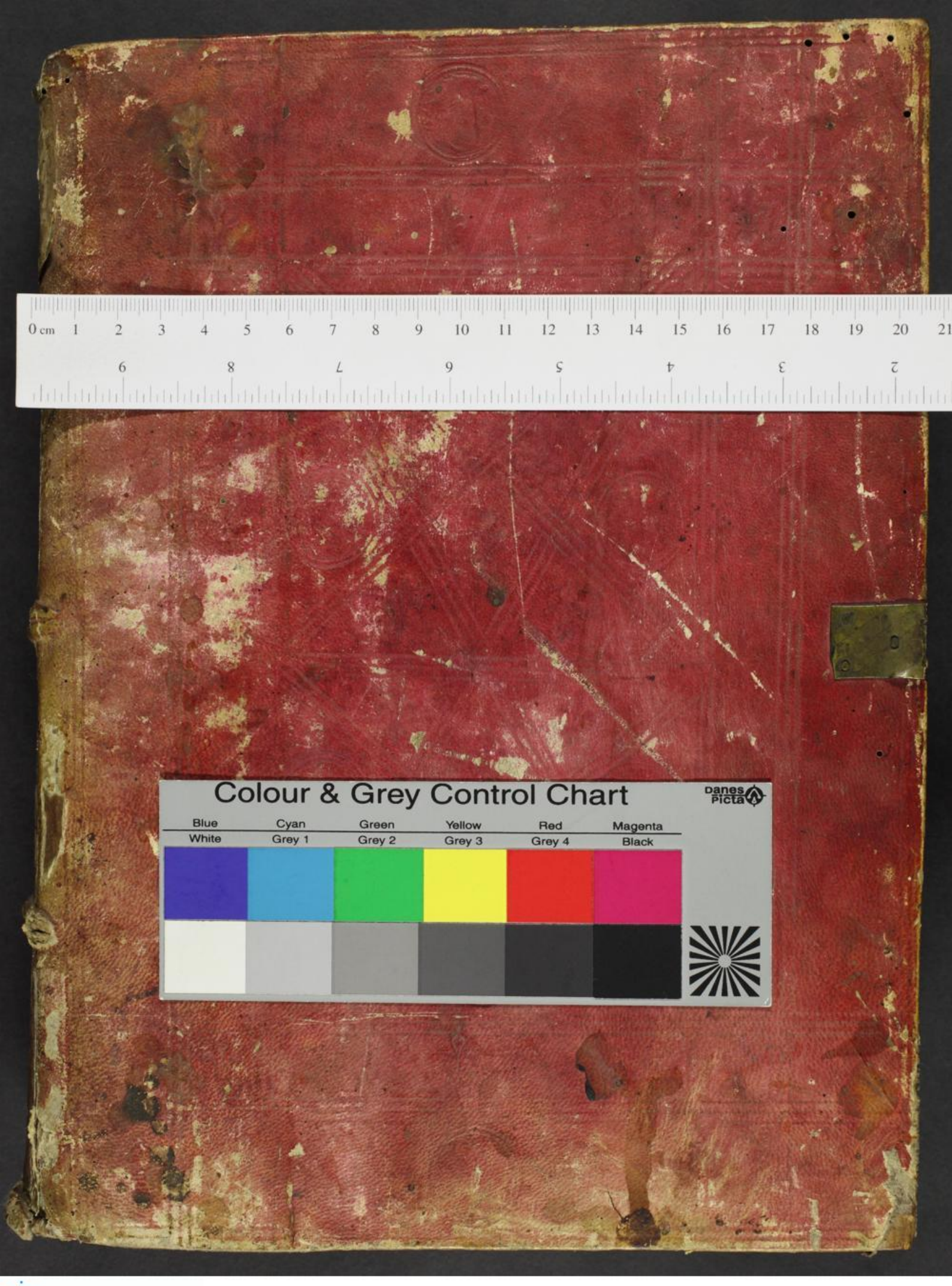
UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

habit mtabha alo duo aur qui[illegible]

ambula ue[illegible]

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GIESSEN

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN